ՕՐԱԹԵՐԹ

LE PREMIER QUOTIDIEN ARMENIEN EN EUROPE

HARATCH — Fondé en 1925 — R. C. Seine 376.286

Directeur-Propriétaire : SCH. MISSAKIAN

17, Rue Damesme — PARIS (13e)

Tél.: GOB. 15-70 — C. C. P. Paris 1678-63

Տար. 1000, 6ամս. 500, 3ամս. 300, Փր., Արտաս. 10 Տոլ.

Samedi 1 Mars 1947 Շաբաթ 1 Մարտ

ԺԹ. ՏԱՐԻ — 19e Année N° 4973-Նոր շրջան թիւ 582 Խմբագիր՝ Շ. ՄԻՍԱՔԵԱՆ ԳԻՆ՝ 4 Ֆր.

ՄԵՐ ԽՕՍՔԸ

ՈՂՋՈ՜ՅՆ «ՆՈՐ ՍԵՐՈՒՆԴ»ԻՆ

Այսօր, շաբաթ, կը բացուի Հ. Ց. Դ. Նոր Սերունդի առաջին պատգամաւորական ժողովը:

Միեւնոյն ատեն լոյս կը տեսնէ իր թերթը, Հայաստան, կէս առ կէս հայերէն եւ ֆրանսերէն:

Հազիւ երկու տարեկան, այս Միութիւնը ծաղկեցաւ ու ծաւալեցաւ արագօրէն, դառնալով առողջ տարր մը երիտասարդական ճակատին վրայ Ֆրանսայի մէջ:

Անոր ամէնէն զօրաւոր թեւը կը կազմէ Մարսէյլի շրջանը, մօտ 500 անդամներով:

Տարիներ առաջ ալ, ամէնէն աւելի այդ շրջանին մէջ էր որ կը ծաւալէին Հ. Ց. Դ. Պատանեկան Միութիւնները: Անոնց անդամները հետզհետէ հասունանալով, մտան Դաշնակցութեան շարքերը: Յետոյ պայթեցաւ Աշխարհամարտը, վեր ի վայր շրջելով ամէն բան:

Խաղաղութեան թէ պատերազմի ատեն, Հ. Ց. Դաշնակցութիւնը միշտ ալ իր օրակարգին վրայ ունեցած է այս հրատապ հարցը,— նոր սերունդի փրկութիւն:

Անշուշտ ամէնէն արմատական միջոցը պիտի ըլլար Հայրենադարձը:

Արդ, 25 տարի վերջն է որ կը կազմակերպուի զանգուածային ներգաղթ մը: Եւ, ինչ բազմութիւն ալ փոխադրուի Հայաստան, դեռ ահագին զանգուած մը պիտի մնայ օտար ափերու վրայ:

Ուրեմն, անհրաժեշտ է շարունակել սերունդի փրկութեան, ինքնապաշտպանութեան աշխատանքը: Փորձել ամէն միջոց, փրկելու համար ինչ որ կարելի է:

Մենք երբեք պատրանքներ չենք ունեցած այս մասին: Ոչ ալ հրաշագործ դեղատոմսեր յղացած ենք:

Մենք մէկ բանի կը հաւատանք,— խանդավառ եւ յարատեւ աշխատանք: Ամէն ուր որ կը հասնի մեր բարոյական ուժը:

Այդ յարատեւ աշխատանքին շնորհիւ էր որ, հազարաւոր երիտասարդներ եւ երիտասարդուհիներ համախմբուեցան Հ. Ց. Դ. Երիտ. Միութեան դրօշին տակ, Մ. Նահանգներուն մէջ: Ուրիշ խօսքով, կապուեցան հայկական կեանքին: Եւ իրենց անգլիախօս լեզուներն անգամ սկսան հայերէն թոթովել:

Նոյն յարաճուն շարժումը՝ Հարաւ. Ամերիկայի մէջ, հովանաւորութեամբ «Արմենիա» Միութեան: Եւ այսպէս ամէն տեղ,— Յունաստան, Սուրիա - Լիբանան, Եգիպտոս, Իրաք եւն.: (Դժբախտաբար հարթիչ գլանի մը տակ ինկան Ռումանիոյ եւ Պուլկարիոյ մէջ):

Ինչ որ Նոր Սերունդ կը կոչենք այստեղ, տեսակ մը շարունակութիւնն է նախկին Պատ. Միութեանց: Աւելի լայն գետնի մը վրայ եւ աւելի արդիական ծրագրով:

Յաճախ առիթ ունեցած ենք պարզելու այդ ծրագրին հիմնական կէտերը: Թոյլ տուէք անգամ մը եւս արձանագրել, անդրանիկ պատգ. ժողովին գումարման առթիւ:

1. Ֆրանսայի Հ. Ց. Դ. Նոր Սերունդ Միութեան նպատակն է դաստիարակել երիտասարդութիւնը հայկական մշակոյթով, պատրաստել Հայաստանի կարգապահ եւ գործունեայ քաղաքացիներ:

2. Հեռու պահել երիտասարդութիւնը մեղկ զբաղումներէ եւ խաղերէ, զարկ տալ անոր ֆիզիքական առողջ դաստիարակութեան, պատրաստելով չարքաշ կեանքի վարժ ու պատասխանատու երիտասարդներ:

Միութեան կրնայ անդամակցիլ ամէն երիտասարդ, 16—26 տարեկան, առանց կրօնի եւ սեռի խտրութեան:

Ծրագիր - կանոնագրին մէջ ամէն ինչ նախատեսուած է, որպէսզի անդամները ապրին հարազատ, հայաշունչ մթնոլորտի մէջ:

«Խումբերու մէջ պարտադիր է հայերէն լեզուն» (Յօդ. 15): Հայեցի դաստիարակութեան հիմնական տարրերը կը կազմեն հայերէնի, Հայաստանի պատմութեան եւ աշխարհագրութեան դասընթացքները (Յօդ. 29):

Նկատի առնուած են, նաեւ, միջավայրին պահանջները,— մարզանք, խմբական խաղեր: Երգ, նուագ եւ պար:

Այս օրուան Պատգ. ժողովին մէջ է որ պիտի պարզուի թէ Միութեան անդամները որքան կրցած են օգտուիլ երկու տարուան գործունէութենէն:

Ողջո՜յն առաջին պատգ. ժողովին եւ անոր միջոցաւ՝ Նոր Սերունդի բոլոր անդամներուն:

Յառա՜ջ դէպի նոր դիրքեր: Շ.

ՕՐԸ ՕՐԻՆ

ՄԵՐ ԵՐԵԿՈՅԹՆԵՐԸ

Այնքան սովորական դարձան «ի նպաստները», «շքեղ եւ աննախընթաց» հանդէսները, «դիմակով եւ անդիմակ պարահանդէսները» որ, մարդ կը քաշուի տոմսակ առաջարկել, ամէնէն արդիւնաւէտ նկատուած ու գնահատուած միութեան մը համար:

Կազմակերպիչները խոշոր տառերով կ'ուզեն յայտարարել սրահին կամ նուագախումբին անունը: Պիւֆէին ճոխութիւնը կը նկարագրուի բերնի ջուր վազցնող համադամներու անուններով: Ի՞նչ մրցում, ի՞նչ պայքար կամ աշխատանք, տոմսակ մը աւելի ծախելու, քանի մը հազար ֆրանք աւելի շահ ապահովելու համար:

Այսպէս են այժմ բարքերը: Դրամ ունենալն ալ անպատեհութիւններ կը ներկայացնէ, եթէ ոչ ունեցողին, գոնէ հանրութեան համար:

Բարեբախտ են, սակայն, Ֆր. Կապոյտ Խաչին անդամուհիները, Փարիզի թէ գաւառի մէջ: Իրենց հանդէսները միշտ յաջողած են այն պարզ պատճառով որ հոն գացողը իր ընտանիքին մէկ անդամին տունը հիւր կ'երթայ պարզապէս: Ան առաջուց գիտէ թէ մտերմիկ եւ պարզ շրջապատի մը մէջ, առանց կեղծ ու սեթեւեթեալ ձեւականութիւններու պիտի ունենայ հաճելի երեկոյ մը:

Ուրիշ գաղտնիք մըն ալ ունի Ֆր. Կապոյտ Խաչին հանդէսներու յաջողութիւնը:

Հոն դրամ ծախսող ամէն անհատ գիտէ թէ ինչո՞ւ կուտայ եւ ո՛ւր կը ծախսուի իր լուման: Զէ՞ որ իր կինը, իր քոյրը, իր աղջիկը իրենց ձեռքով կը մատակարարեն գոյացած գումարները, յօգուտ բազմազան եւ այնքան սրտի մօտ նպատակներու:

Այս գիտակցութեամբ ալ, արդէն ապահովուած կը համարուի Կապոյտ Խաչին կիրակի օրուան ցերեկոյթը:

ՍՕՍԻ

Քննութիւն Մակեդոնիոյ դէպքերու մասին

Յունական բանակը կը հաղորդէ թէ արեւմտեան Մակեդոնիոյ գիւղացիները առանց թաղելու՝ կը պահեն դիակները տասնըվեց մարդոց, կիներու եւ երախաներու, որոնք սպաննուեցան կիրակի օրուան յարձակման ատեն: Այսպէս ընելով գիւղացիները կը յուսան Միացեալ Ազգերու քննիչ յանձնախումբին նկատողութեան յանձնել խնդիրը:

Գիւղացիներու այս ընթացքը տակաւին պաշտօնապէս չէ հաղորդուած քննիչ յանձնախումբին, բայց յունական մամուլը լայնօրէն արձագանգ կուտայ դէպքին: Բանակին հրամանատարութիւնը կը հաղորդէ նաեւ թէ՝ 600 ըմբոստներ նոյն օրը յարձակելով Սուրմէնա գիւղին վրայ, Ֆլորինայի շրջանին մէջ, սպաննած են երկու ոստիկան զինուորներ եւ մէկ զինուոր, յետոյ անցած են Եուկոսլաւիոյ սահմանը:

Սելանիկի մէջ գումարած իր առաջին ժողովին մէջ յանձնախումբը քննութեան. առնելով Զօր. Մարքօս Վաֆիատէսի առաջարկը,՝ մերժեց զայն ճանչնալ իբրեւ ընդհ. հրամանատար Անտարթի կամ Ազատ Դեմոկրատ բանակին, համայնավարները սակայն կը պնդեն որ զօրավարը իրապէս կը հրամայէ այդ բանակին:

ՀԱԿԱԽՈՐՀՐԴԱՅԻՆ համաձայնութեան մը կասկածները չեն փարատած Մոսկուայի մէջ: Սպարապետ Մոնթկոմըրի, որ վերջերս Մոսկուա գնաց, վերադարձին յայտնած է բրիտանական դահլիճին որ Խ. Միութեան կարծիքով, «անգիր համաձայնութիւն մը» կնքուած է Անգլիոյ եւ Մ. Նահանգներուն միջեւ, իրեն հանդէպ: Գէթ այսպէս կը պատմեն Լոնտոնի թերթերը, աւելցնելով թէ շատ մը խնդիրներու կարգին, Պ. Պէվին այս մասին ալ պիտի խօսի Սթալինի հետ, մարտ 10ի խորհրդաժողովին առթիւ:

ՄՈՍԿՈՒԱՅԻ ԽՈՐՀՐԴԱԺՈՂՈՎԻ մասին յոռետես կարծիք մը յայտնեց Գերմանիոյ ընկերվարական առաջնորդը, Շումախըր, շեշտելով.— «Չեմ կարծեր որ մեր խնդիրը լուծուի Մոսկուայի մէջ: Առժամեայ կարգադրութիւններ կրնան ըլլալ, բայց ոչ վերջնական: Մենք Գերմանները աւելի կամ նուազ հանդիսատեսներ ենք մեծ դէպքերու»:

Նոր վէճեր Թուրքիոյ մէջ

Մամուլի պայքարը կը շարունակուի դեմոկրատներուն եւ Հալք կուսակցութեան անդամներուն միջեւ: Մարաշախտ Ֆեվզի Չաքմաքի մամուլի ներկայացուցիչներուն ըրած յայտարարութիւններն ալ իւղ լեցուցած են կրակին վրայ:

Անգարայի պաշտօնաթերթին՝ «Ուլուս»ի մէջ Պրոֆ. Նիհատ Էրիմ, կը մեղադրէ մարաշախտը թէ ինքզինքը առանձնաշնորհեալ անձ մը կը նկատէ եւ չի հանդուրժեր քննադատութիւններու:

«Դեմոկրատներն ու մարաշախտը կ'ուզեն Հիթլէրի եւ Մուսոլինիի դրականութիւն մը ստեղծել Չաքմաքի անունին շուրջ, ըսելով որ, մարաշախտը ազգն իսկ է, վատութիւն է զայն քննադատել. մարաշախտը անսխալական է:

Մարաշախտը կը նմանի այն մարդուն, որ քառասունէն վերջ կը փորձէ լուղորդ ըլլալ եւ մըրցումներու մասնակցիլ: Դեմոկրատները չեն քաշուիր կուսակցութեան քանդելէ, մեծութիւններ տապալելէ, բայց երբ կարգը մարաշախտին գայ հիթլէրական դրականութիւն կը հիւսեն անոր շուրջ: Հայրենակիցներ այժմէն կը խորհին, թէ ինչերու ականատես պիտի ըլլան, երբ այս էֆէնտիները օր մը իշխանութեան գլուխ գան»:

Իսկ Դեմոկրատ կուսակցութեան Պոլսոյ նախագահը, Պրոֆ. Քէնան Էօնէր, հրապարակային նամակ մը ուղղած է նախորդ կրթական գործավար Հասան Ալի Եիւճէլի: Այս նամակն ալ պատճառ դարձած է որ վիճաբանութիւնները աւելի հրատապ հանգամանք մը ստանան:

Պրոֆ. Ֆուատ Քէօփրիւլիւ «Դուվվէթ» թերթին մէջ «Ջախակողմեան քարոզութիւնը ի՞նչպէս կը բանի» յօդուածով մը կ'ըսէ թէ կրթական գործավարութեան պատրաստած դասագիրքերը Ապտիւլ Համիտի շրջանի դասագիրքերէն շատ աւելի գէշ են, թէ անոնց մէջ բացէ ի բաց համայնավար քարոզութիւն կը կատարուի: Յօդուածագիրը կ'ըսէ թէ, այդ դասագիրքերուն մէջ խեղաթիւրուած են պատմական դէպքերը: «Ասոնք ողորմելի են եւ նախնական, սխալներով լեցուն»:

«Եէնի Սապահ» թերթը օրերէ ի վեր բուռն հրատարակութիւններ կ'ընէ «Թանին»ի խմբագրապետ Հիւսէյին Ճահիտ Եալչընի դէմ ու կը յիշէ Աթաթիւրքի հետեւեալ խօսքը.—«Ազգին օգուտ չի գար Ճահիտ պէյի գրիչէն»: Թերթը կը յիշէ նաեւ Իսմէթ Ինէօնիւի խօսքը Լօզանի օրերուն.— Հիւսէյին Ճահիտ հայրենադաւ մըն է. պէտք է կախել»:

Ցուրտ ձմեռը Անգլիոյ մէջ

Լոնտոնի մէջ օդը քիչ մը մեղմացած է, բայց տարուան մէջ մինչեւ հիմա չտեսնուած ձիւնամրրիկ մը բռնուեցան բոլոր հիւսիսային մասերը: Նիւ Քէսըլի եւ Սքնտըրլէնտի նման ածուխի մեծ կեդրոն քաղաքները հաղորդակցութենէ կտրուեցան ձիւնին պատճառով: Այս կացութիւնը պատճառ պիտի դառնայ որ դէպի հարաւ ածուխի առաքումները լուրջ տագնապի մատնուին, նկատելով որ հազարաւոր բանուորներ տուներէն դուրս չեն կրնար ելլել ձիւնամրրիկին հետեւանքով:

Գրեթէ բոլոր հաղորդակցութիւնները դադրած են, նոյնիսկ անհրաժեշտ կենսամիթերու համար: Կառախումբերը ժամերով ուշ կը հասնին, շատ մը գործարաններ չեն կրնար բանիլ:

Տարօրինակ հակադրութեամբ մը Լոնտոն եւ հարաւային շրջանները, որ ձիւնով ու սառոյցով պատած էին, մինչ հիւսիսի շրջանները դեռ անկէց զերծ մնացած էին,— երկինքը յանկարծ ամպազերծուեցաւ եւ արեւոտ օր մը բացուեցաւ եւ մեղմացաւ: Ձիւնահալին հետեւանքով ջրհեղեղ մը արգիլուեցաւ Արքայական պարտէզին մէջ: Դէպի հիւսիս երկաթուղիի գլխաւոր հաղորդակցութիւնները խանգարուեցան՝ ձիւնամրրիկին հետեւանքով, ճամբորդները վեց ժամ ճամբան մնացին:

Լիտսի եւ ուրիշ քաղաքներու մէջ մէկ - երկու ոտք բարձրութեամբ ձիւն տեղացած է: Երկար տարածութիւններու վրայ խճուղիներու երթեւեկը անկարելի դարձած է: Շատ մը քաղաքներու ու գիւղերու հաղորդակցութիւնները կտրուած են:

ԳԻՇԵՐՆԵ՞ՐԸ ՊԻՏԻ ԱՇԽԱՏԻՆ

Կառավարութիւնը ծրագիր մը մշակած է, որուն համաձայն միլիոնաւոր բանուորներ գիշերները պիտի բանին, որպէսզի կարելի ըլլայ պահել հաւասարակշռութիւնը: Այս ծրագիրը յեղափոխութիւն մը պիտի կազմէ Անգլիոյ ազգային կեանքին մէջ: Արհեստակցական Միութիւնները կ'ուսումնասիրեն զայն: Գործադրութիւնը պիտի սկսի այս շաբթու, մէկ երրորդ համեմատութեամբ: Նոյնիսկ պատերազմի շրջանին շատ քիչ Անգլիացիներ կը հրաւիրուէին գիշերները աշխատելու: Կառավարական աղբիւրէ կը հաւաստեն թէ գիշերային աշխատանքը իր բոլոր ընկերային փոփոխութիւններով տեւական պիտի դառնայ առնուազն երեք տարուան համար: Այս ծառայութեան ենթակայ են 7 միլիոն բանուորներ, որոնց առ նուազն 2.300.000ը կին:

(Լուրերու շարունակութիւնը կարդալ Դ. էջ)

Ընդդիմադիր հոսանքը Թուրքիոյ մէջ

ԽՄԲ.— «Նիւ Եորք Հէրըլտ»ի աշխատակիցը կը գրէ Անգարայէն, երկրորդ նամակով (23 փետրուար). —

Անգարայի, Պոլսոյ կամ թրքական ուրիշ որեւէ քաղաքի փողոցներուն մէջ կարելի է գնել թուրքերէն այնպիսի թերթեր, որոնց մէջ թաքուն՝ բայց ուժգին քննադատութիւններ կ'ուղղուին նախագահ Իսմէթ Ինէօնիւի վարչաձեւին դէմ: Անոնք ընդդիմադիր տարրերու թերթերն են: Անոնք ախտանշաններն են այն կենսական փոփոխութիւններուն, որոնք տեղի ունեցան Թուրքիոյ ներքին քաղաքականութեան մէջ, Քէմալ Աթաթիւրքի մահէն իվեր:

Տակաւին մէկ տարի առաջ ընդդիմադիր տարր գոյութիւն չունէր Թուրքիոյ մէջ եւ վարչաձեւի դէմ բացէն քննադատութիւն չէր կատարուեր, հակառակ տիրող դժգոհութեան: Թէ ինչպէս տեղի ունեցաւ այս փոփոխութիւնը, բազմաթիւ բացատրութիւններ կը տրուին այդ մասին:

Ինէօնիւի Հանրապետական կուսակցութեան անդամները ուժգնօրէն կը յայտարարեն թէ նախագահը միշտ հաւատացած է ազատ խօսքի եւ խորհրդարանական ընդդիմութեան սկզբունքներուն: Ընդդիմադիր՝ Դեմոկրատ կուսակցութեան ղեկավարներն ալ, նոյն ուժգնութեամբ կը յայտարարեն թէ՝ իրական ընդդիմութիւն մը երբեք հաշտ աչքով չէ դիտուած Ինէօնիւի կողմէ, թէ այդ ընդդիմութիւնը պարտադրուեցաւ անոր, շնորհիւ ընդդիմադիր ղեկավարներու գործունէութեան եւ արթնութեան:

Որեւէ յուսախաբ Թուրք պիտի ըսէր թէ՝ նոր ազատութիւնը ուրիշ բան չէ եթէ ոչ հին իշխանաստ թթու գինին լեցուած ժողովրդավար նոր շիշի մէջ. թէ փոփոխութիւնը երեւոյթ է, կատարուած պարզապէս արեւմտեան ժողովրդավար պետութիւններուն հաճելի երեւնալու համար: Խորհրդային սպառնալիքը նկատի առնելով, օտար խորագէտ դիտողներ, որոնք չատոնց վարժուած են թրքական քաղաքականութեան մթինծալքերուն, կը հաւատան թէ որոշ ճշմարտութիւն մը կայ այս բացատրութիւններուն մէջ:

Անոնք շատ հաւանաբար կը յատկանշեն նկարագիրը Աթաթիւրքի ժառանգորդին՝ Իսմէթ Ինէօնիւի: Աթաթիւրք իր ժողովուրդին խօսած ատեն ընդհանրապէս «զաւակներս» բառը կը գործածէր. բայց եթէ իր զաւակներէն ոեւէ մէկը ձեռքէ ելլէր, անմիջապէս յայտնի կ'ըլլար թէ իրենք դաժան ծնողք մը ունին: Ինէօնիւ աւելի շատ ապրեցաւ իր նախորդին շուքին մէջ այն եօթը տարիները ուր գործադրեց բացարձակ իշխանութիւն մը:

Ինէօնիւի համար կ'ըսեն թէ վճռապէս անհամբոյր դիկտատոր մը եղած է: Եւ իսկապէս Թուրքերը այդ տարիները կը նկարագրեն իբրեւ դիկտատուրա մը առանց դիկտատորի: Անշուշտ, Ինէօնիւն երեւութապէս այդպիսի մարդու տպաւորութիւն չի ձգեր: Ան որ ամբողջական իշխանութիւնը իր վրայ առած է՝ տարէց պզտիկ մարդ մըն է, սուր սեւ աչքերով. բարի դէմք մը ունի՝ յոգնած ու տխուր. շատ մտացի սկիւռ մը:

Շատ մը օտար դիւանագէտներէ եւ շատ մը Թուրքերէ ան նկատուած է վերջին ծայր ամչկոտ. եւ ամչկոտ դիկտատոր մը անշուշտ կը հակասէ այդ բառին: Ամէն պարագայի մէջ, Իսմէթ Ինէօնիւ ուզելով ըլլայ թէ ոչ, հիմակ թոյլ տուած է որպէսզի ընդդիմադիր տարր մը ստեղծուի: Թերեւս սկիզբները ան ստեղծուեցաւ իբրեւ ցուցափեղկի զարդ: Սակայն այժմ իրական ընդդիմութիւն մըն է, համաձայն ընդհանուրի կարծիքին, այնքան զօրաւոր, որ դիւրութեամբ կարելի չէ ջնջել, եթէ նոյնիսկ այդ եղած ըլլայ վարչաձեւին մտադրութիւնը:

Հաստատելու համար այդ կարծիքը, կը բաւէ լսել Ինէօնիւի Հանրապետական կուսակցութեան ղեկավարներուն մեղադրանքները, Դեմոկրատներու կատարած անարդարութիւններու մասին:

Տարօրինակ պայքար մը կայ իրար մեղադրելու. Դեմոկրատները կը մեղադրեն Հանրապետականներուն չռայլ պաշտօնակալութիւնը (պիւռօկրասի) եւ անոնց անզօրութիւնը, մինչ Հանրապետականները զայրոյթով կը պատասխանեն անոնց ստերուն եւ զրպարտութիւններուն: Համարձակ քննադատութիւնը կատարեալ չէ անշուշտ: Թէեւ ընդդիմութիւնը բացարձակապէս իրական է ու թերթերը ազատ են քննադատելու տիրող վարչաձեւը, որոշ սահմաններու մէջ, բայց Թուրքիա տակաւին շատ հեռու է ըլլալէ ազատական ժողովրդապետութիւն մը՝ արեւմտեան առումով:

Իսկապէս ալ երկիրը տարօրինակ վիճակի մը մէջ կը գտնուի.— կէս թրթուր, կէս թիթեռնիկ, կէս ժողովրդավար եւ կէս ոստիկանական պետութիւն: Ոստիկանական պետութեան մնացորդ յատկանիշերը կը տեսնուին մեծ ու փոքր գործերու մէջ: Գաղտնի ոստիկանութիւնը բազմաթիւ է, ազդեցիկ եւ զօրաւոր: Փոքր գիւղի մը ճաշարաններուն մէջ իսկ գաղտնի գործակալ մը կեցած է դիտելու համար եկող գացող ժողովուրդը:

Ընդդիմադիր ղեկավարներն ու կարեւոր համարուած օտարականները գաղտնի հսկողութեան ենթակայ են: Այս տողերը ստորագրողը ատեն մը հետապնդումի ենթարկուեցաւ՝ երկայնահասակ մարդու մը կողմէ, որ ունէր յայտնապէս սեւ ակնոցներ, յետոյ անտեսուեցաւ անարգական եղանակով:

Ոստիկանութեան միջոցով կառավարութիւնը ամբապէս իր հսկողութեան տակ է առած ամբողջ Թուրքիոյ կեանքը: Անցեալ ամառ կառավարութեան արտօնութեամբ տեղի ունեցած առաջին ընդհանուր ընտրութեան դրութիւնը արեւմտեան պետութիւններու ընտրութիւններու չէին համապատասխաներ: Ընդդիմադիր պետերուն այն առարկութիւնըթէ իրենք մեծամասնութիւն պիտի կազմէին Ազգ. Ժողովին մէջ, եթէ ընտրութիւնները ազատ ըլլային եւ գաղտնի. չափազանցուած է անկասկած: Իրականին մէջ աթոռներու մէկ վեցերորդը միայն շահեցան:

Կասկած չկայ սակայն թէ կարգ մը մասնաւոր դէպքեր տեղի ունեցան: Կին մը, որ ուրիշ կիներու նման առաջին անգամ քուէարկութեան մասնակցեցաւ, օտար թղթակցի մը անմեղ կերպով յայտարարած է թէ «Պաշտօնեաները շատ ազնիւ էին. ընելիքս պարզապէս քուէս տուփին մէջ զետեղել էր, որովհետեւ անոնք նախապէս քուէարկելիք անձին գիմացը նշան ըրած եւ քուէաթուղթը պահարանին մէջ դրած էին»:

Բայց իրականութիւն է որ Թուրքիա, թէեւ վարանքով, կը թուի դիմել դէպի ազատութիւն, մինչդեռ աշխարհի մնացեալ պետութիւններէն շատեր արագօրէն կը հակին հակառակ ուղղութեան: Պալքաններու խորհրդային պետութիւններէն հասնող ճամբորդները շուտ կը տեսնեն տարբերութիւնը: Սակայն թուրք ազատութիւնը տակաւին շատ փափուկ տունկ մըն է:

Դարերով սուլթաններու անզուսպ տառապանքին եւ սերունդներով Աթաթիւրքի ուժեղ իշխանութեան ենթարկուած երկիր մը, մէկ օրէն միւսը չի կրնար ծաղկիլ:

Ամէնէն աւելի զարմանալի բանը այն է, որ Խ. Միութեան շուքին մէջ, յանդգնութիւնը ունեցած է իր էգնութիւնը ցոյց տալու:

«Գիւլիզար»

ԽՄԲ.— Շ. Նարդունի այս յառաջաբանով կ'ողջունէ Արմենուհի Տէր Կարապետեանի գիրքը, ԳԻՒԼԻԶԱՐ, որ լոյս տեսաւ վերջերս.—

Ո՞վ կրնար միտքէն անցընել, որ գրագէտ Գեղամին աղջիկն ալ.. գրագէտի գաւիթին պիտի խլէր՝ գրելով մօրը յուշերը, այնքան համեղ եւ կենդանի, այնքան զուներ եւ բարախուն, որքան տոհմիկ գրականութիւնը Տարօնի ոսխակին:

Աւանկակալ մը եղաւ, ինծի համար այս յուշերուն ընթերցումին մէջ գտնել՝

Նախ կին մը, Գիւլիզար, կինը Գեղամ Տէր-Կարապետեանի, օժտուած այնքան վառ ու թարմ յիշողութեամբ, մանրամասն պատմելու համար, — խորհեցէք որ յիսո՜ւն տարիներ են անցեր, — առեւանգումը, որուն զոհ դնաց:

Երկրորդ կին մը, աղջիկը Գեղամ Տէր-Կարապետեանի, Արմենուհի Գեւոնեան, օժտուած երեւակայութեան աչքով, դիտելու կարողութեամբ եւ վիպահիւսելու շնորհքով՝ մօրը չորուցամաք յուշերուն տալու համար կենդանութիւն, բարախում, յուզականութիւն:

Մայրը, Գիւլիզար, այժմ կորսնցուցած իր տեսողութիւնը, կեանքին վրայ իր պատուհանները փակած՝ նստեր տուն է տուեր առեւանգումին նիւթը: Իսկ աղջիկը, այդ նիւթին տուեր է իր գրելու շնորհքը,—ինչ որ կուտայ, իրական պատմութիւն է անշուշտ վաւերական արձանագրութիւնը: Բայց եւ այնպէս՝ շնորհիւ իր երեւակայութեան եւ գրական հէնքի վարժութեան, ինքնատիպ ձախ մը տուած է ատաղձին, ատով աւելի բարախուն, աւելի ողջ, աւելի ապրող տպաւորութիւն մը աւելցնելու համար պատմութեան:

Անցնէք հիմա պատմութեան:

Ի՞նչ ճակատագիր,— օր մը, Մուսա բէկի պատմական դատավարութեան օրերուն, Գիւլիզար իր լուսանկարն էր, որ պիտի ծախէր Պոլսոյ մէջ՝ հասոյթովը հոգալու համար բախտակից հայրենակիցներուն ճամբորդութեան ծախքերը: Այսօր, իր լոյսի պատուհանները փակած օրերուն, իր յուշերն է որ կը հրատարակէ, հասոյթովը պայքարելու համար ժամանակին տաժանքին դէմ:

Յուշերուն հրատարակութիւնը անշուշտ այդ փմաստով չէ միայն որ կը ներկայանայ,— գրագէտը անոնց մէջ կը գտնէ բարքերու եւ սովորութիւններու պատկերը, ինչպէս նաեւ այն զուլումը որ մեր գրականութեան անցաւ Ահարոնեանի գրիչով: Արդի երիտասարդութիւնը գրեթէ բան չի գիտեր այն կեանքէն, զոր մեր հայրերը ապրեցան, — ահա վկայարան մը, ուր տակաւին կը դողդղան առեւանգուած հայ աղջիկներու սիրտերը, կը ծխան հրկիզուած հայ տուներու մոխիրները, կը թրթռան սրախողխող երիտասարդներու աղաղակները:

Գիւլիզարի յուշերուն այս գիրքը ամենօրեա ընթերցարան մըն է, յանձնարարելի ամէն Հայու՝ որ կը սիրէ խորհրդածել իր անցեալին վրայ, եւ ամէն հայ գրագէտի՝ որ կ'ուզէ ներշնչուիլ մեր ողբերգութեամբ:

Այս գիրքը գրուած է սիրտով, ազատ կեանքի պաշտամունքով եւ ինքնաբոյս տաղանդի մը արտայայտութեան թարմութեամբ: Այս տողերը գրողը նոյն տաղանդէն կը խնդրէ, որ ձեռքէն վար չդնէ գրիչը՝ փրկելու համար աւանդութիւններ եւ պատկերներ, որոնք կը մնան իր հոգւոյն մէջ՝ մանկութեան օրերէն եւ ընտանիքին ժառանգութենէն:

Շ. ՆԱՐԴՈՒՆԻ

Մեծ նուագահանդէսը.- Մարսէյլ

ՄԱՐՍԷՅԼ, 25 Փետր (Յառաջ).— Հայ հասարակութիւնը մեծագոյն վայելքն ունեցաւ ունկնդրելով տաղանդաւոր երգահան Գ. Գ. Ալէմշահի նուագահանդէսը կիրակի 23 փետրուար երեկոյեան ժամը 9—11.30, Գազա տ'Իթալիա մեծ թատերասրահին մէջ, գործադրութեամբ Օփերայի լաւագոյն նուագախումբին եւ մասնակցութեամբ «Արմենիա» երգչախումբին:

Գ. Գ. Ալէմշահ յայտագիրը կազմած էր՝ Հայուն հոգին եւ սիրտը թարգմանող ընտիր կտորներէ, մեծ մասամբ իր հեղինակութիւններէն, որոնցմէ մասնաւորաբար Աւարայրի պատերազմը, Հէքեաթը ու Արեւելեան գիշերները իբրեւ խնամուած գործ եւ ինքնատիպ առաւելութիւն ոչ միայն հայ, այլեւ միջազգային երաժշտութեան մէջ պատուոյ առաջին շարքերը կրնան գրաւել:

Մարսիլիոյ ջերմիկ կլիմային նման հայ ժողովուրդին տաք եւ կենսունակ նկարագիրը կ'արտացոլար՝ Արեւելեան Գիշերներու երփներանգ յօրինուածքին ազդեցութեամբ, զոր նուագախումբը ճարտարօրէն ի գործ կը դնէր: Հոն էր Պաղտատը՝ իր տրուպատուրներով, ուղտերու կարաւանով, որոնք մեզ պահ մը փոխադրեցին հազար եւ մէկ գիշերներու երազային աշխարհը, մոռցնել տալով ներկայ խառնաշփոթ իրականութիւնը: Ահա արուեստագէտին յաջողութիւնը: Սոյն գործը կրկնապէս յաջող է անով որ արեւելեան բուռն զգայնութեանց մերկութիւնը վսեմ արուեստին կիրթ քօղով ծածկուած՝ ունկնդիրը գերծ կը պահէ հաշիշին գինովութենէն:

«Հէքեաթ»ը նոյնպէս կազդոյր մը եղաւ՝ պատերազմէն յոգնած ջիղերուն: Արեւուն ոսկի գոյներով յօրինուած՝ խաղաղ կեանքին խրախճանքը կը պատկերացնէր մեզ մասնակից ընելով կարծես Թումանեանի «Քէյֆ»ին:

Հէքեաթը պատմողը՝ անցնելով արեւոտ ու խաղաղ դաշտերէն, ծառի մը շուքին տակ կը նստի, երեսը մեղմիկ հովին տուած սրինգը կ'առնէ ու կը սկսի նուագել «Կար ու չկար ...»: Եւ հրաշքին աղջիկը՝ զեփիւռի նման թեթեւ ու եղնիկի քալուածքով կը յայտնուի: Բնութեան մէջ ամէն ինչ երգ ու պար կը դառնայ, որոնց կշռոյթը կու տան թռչունները: Յետոյ կը փոխադրուինք նոր տիպարներու մօտ: Անոնց ստեղծած աշխարհն ու դէպքերուն ծաւալումը նուագի երանգներուն մէջէն կը լսենք՝ շօշափելի պատկերները տեսնելու պատրանքով:

Աւարայրի պատերազմին պատմութեան ծանօթ ըլլալով, ունկնդիր հայ հասարակութիւնը գրեթէ շունչը բռնած կը հետեւէր նուագախումբին գործադրութեան: Դէպքերու իւրաքանչիւր անցքին հետ կ'ապրէր հին դարերու Հայոց տառապանքն ու յաղթանակին ոգեւորութիւնը, մանաւանդ երբ հեղինակը իր ղեկավար ճկուն մագնիսականութեամբ երեւան կը բերէր թշնամի բանակին եւ փիղերու յառաջխաղացումն ու Հայոց բանակին առջեւ անոնց պարտութիւնը: Եւ ահա, ընդհանուր խառնաշփոթութեան մէջ, յանկարծ փող ու թմբուկ, փիղերու աղաղակ կը լռեն: Պզտիկ հառաչանք մը: Վարդանի անկումն է: Յետոյ՝ ողբը ամմխիթար ձայնի մը որ կը տարածուի Հայոց աշխարհին մէջ: Օր. Ա. Առաքելեան եւ երգչախումբը մեծ յաջողութեամբ արտայայտելով այս յուզիչ անցքը, արցունքներ խլեցին շատերէն:

Հեղինակը՝ նախանձախնդիր նոյն դարու քրիստոնէական ոգիին, հայ եկեղեցական երաժշտութեան մօթիֆներով կազմած է առաջին եւ վերջին մասերը, ինչպէս Հայոց բանակը պատերազմի սկսելէն առաջ աղօթքով կը սրտապնդուի: Յուզիչ էր նաեւ այս մասը՝ երգչախումբին եւ նուագախումբին կողմէ արտայայտուած:

Նկատելի էր սակայն պատերազմի անցքին մէջ գոռ չեփորներու, փիղերու ահեղագոչ շեշտերու տկարութիւնը: Նուագախումբին չեփորական գործիքները կարելի էր աւելցնել, գէթ մահու եւ կենաց այդ վայրկեաններու կատարեալ պատկերը տալու համար: Բանակներու յառաջացումը եւ անկումը վարպետօրէն գործադրուեցան:

Վարդանի անկումը գրեթէ աննշմար անցաւ, անոր յաջորդող ողբը Հայոց բանակին մէջ ծաւալելէն վերջ միայն զգալի եղաւ թէ տխուր բան մը պատահած է: Բայջին մահը եւ տիրող կարճատեւութիւնը չտուին սարսռազդեցիկ տպաւորութիւնը: Վերջաւորութիւնը սակայն կապեց ունկնդրին զգացումներու թելը եւ ընդհանուր տպաւորութիւ-

ԵՐԳԻԾԱՆՔ

Կռէ՞վ թէ կռիւ

Աշխատութիւնը որ Հանրապետութեան չփացած հողեզաւակն է, երբեմն կ'արտայայտէ անանկ անակնկալ ֆանթէզիներ, որոնց հանդէպ կառավարութիւնը գլուխը կը քերէ՝ ելք մը գտնելու համար, կը տքնի, կը ճգնի, անքուն գիշերներ կ'անցընէ, լեցնելով մոխրամանները «սիկառէթ»ի խմուկներով:

Ժողովուրդին ձայնը ամէն բանէ գերիվեր, — ահա օրուան կարգախօսը:

Մինչ գործի գլուխ կառավարիչները՝ հիւսիսէն հարաւ, արեւելքէն արեւմուտք ճիգ կը թափեն ու լեզու կը չարժեն համոզելու համար չփացածները թէ՝ իրենց առաջարկները նկատի պիտի առնուին... Եթէ պահանջող դասակարգն ալ իր կարգին կը ծառանայ ու կը պատասխանէ՝ ՆԷԹ:

Այս զոյգ հակամարտ ՆԷԹերուն պիւճէին կը տառապի ժողովուրդը եւ ի զուր կը սպասէ յաջող ելքի մը ծանուցման:

Կռէվը՝ որ թարգմանի գործադուլ, գաղափարի եւ դիրքի կռիւն է օռլայուած չափիկին ու կապոյտ պլուզին միջեւ:

Միշտ գործաւորն է որ կը նախաձեռնի «փաթրօն»ին եւ կը տարուի խորհիլ, թէ իր բազուկներուն արդիւնքովն է որ, վառարանը կը ճարճատի սալօնին մէջ, փօքէռի սեղանը հաճոյք կը պատճառէ, ու տիկինը՝ այդ տաք մթնոլորտին մէջ է որ կը թղթատէ իլլիւսթրասիօնը իր մետաքս robe d'intérieur-ին մէջ:

— Կ'ուզենք, այո՛ կ'ուզենք պատշաճ յաւելում մեր օրավարձքերուն վրայ, կրճատում աշխատանքի ժամերուն, եւ դեռ ուրիշ պահանջքներ կարգին:

«փաթրօն»ներու «ոչ կարեմք»ին եւ այս աշխատաւոր բազուկներուն (ուշադրութիւն Գ. գրաշար, գի տեղ խ մը չշարուի) միջեւ օրուան կառավարութիւնը կը խորհի ելք մը գտնել, համերաշխութեան մը գալու համար երկու եզրերուն միջեւ, քանի որ երկուքն ալ իրենց արդար իրաւունքներուն մէջն են, իրենց բանաւոր առարկութիւններով:

Փաթրօնը կ'ըսէ.— Գանձանս չօգտեր պահանջքին գոհացում տալու համար:

Գործաւորը կ'ըսէ.— Օրավարձքս չի բաւեր ապրելու համար...:

Եւ ահա երկուստեք այս յամառ պատճառաբանութիւններն են որ ելքի մը չեն յանգիր եւ ժողովուրդն է որ կը տուժէ, չկարենալով վարել բնական կեանքը:

Միայն կարեւոր առարկաներու եւ պիտանեգոյն պակասներու համար չէ որ կը տառապի հասարակութիւնը, այլեւ էն պարզ արդելքներէն:

Անցեալ առաւօտ աղբարարձ կառքերը գործադուլ հռչակեցին եւ բոլոր ամանները փողոցը մնացին ժամերով, մինչեւ որ կառավարութեան եւ աղբարարձներու միջեւ համերաշխութիւնը կնքուեցաւ եւ կառքերը ըստ սովորականին եկան վերցնել այդ աղտեղութիւնները՝ որոնք առողջութեան ալ կրնային սպառնալ, եթէ տիրող ցուրտը չըլլար:

Օրուան նորոյթն է գործադուլը, ցնոր տնօրինութիւն: Ու կը մտածեմ.— Եթէ երբեք այս վարակիչ գաղափարը տուներէն ալ ներս պատի...:

Եթէ տիկինները սկսին գլուխ ցցել, եւ ուզան բերանները լարուին պահանջել իրենց ամուսիններէն ծախսեր՝ որոնք խոտոր համեմատին թերեւս անոնց օրական կամ ամսական պիւտճէին հետ:

Օրիորդներն ալ իրենց կարգին երբ ծառանան իրենց ծնողքին դէմ սպառնալով «թողուլ զհայր եւ զմայր եւ երթալ զհետ սիրելւոց իւրեանց»...:

Եւ կամ հակառակը եթէ պատահի որ ամուսիններ կռէվ ընեն ու հեռանան ընտանի բոյնէն, առարկելով թէ Պօշերու մեկնումէն ասդին, պօշ կը պատկին կոր ու չեն կրնար հաճիլ անհատնում «կ'ուզեմ»ներուն որոնց գոհացում տալու համար, թէեւ հոգին յօժար է բայց քսակը տկար...

Ասոնք նախատեսելով է որ բանիրուն եւ խելացի մարդիկ կը խոկան այսօր բանաւոր ելք մը գտնելու տիրող փոթորիկին մէջէն, որ ամէն օր աւելի կը սաստկանայ, կը տարածուի ու անելի կը մատնէ աշխարհը:

Պէտք է մտածել պահ մը, թէ երկրագունդին շտեմարանը համարուած Ամերիկան՝ որ իր կարգին կը տապլտկի բանուոր բազուկներուն մէջ, որ կը ներմենգայ ի խնդիր տոլարին, մենք հօս, ափ մը Եւրոպացիներ, որ պատերազմէն փետտուած վառեակներու պէս դուրս եկանք, ի՞նչ ելք եւ գոյն պիտի առնենք, երբ ուտեստի սղութիւնը ալ աւելի տաքցնէ կապոյտ շապիկաւորները:

Եւ ահա թէ ինչու, այսօր մտքերը զբաղեցնողը այս կարեւոր հարցն է որուն բուն պատճառը ապրուստն է... ՀԱՑՆ է:

ԼԻԼԱ

Հ. Մ. Ը. Մ Ը ՄԱՐՍԷՅԼԻ ՄԷՋ

ՄԱՐՍԷՅԼ, 24 Փետրուար.— Գարնանային պայծառ օրով մը Հ. Մ. Ը. Մ.ը կատարեց իր վճռական մրցումը Մարսէյլէն 25 քիլոմեթր հեռու, Marignane-ի մէջ, տեղւոյն Ֆրանսական օդանաւային խումբին դէմ:

Առաջին անգամն էր որ այս գիւղաքաղաքին բնակչութիւնը ականատես կ'ըլլար հայկական խումբին խաղարկութեան: Գրեթէ բոլոր բնակիչները լեցուած էին մարզադաշտը: Շրջակայ գիւղերու փոքրաթիւ Հայերն ալ եկած էին խրախուսելու Հ. Մ. Ը. Մ ի մարզիկները: Խաղին կարեւորութեան պատճառով Հ. Մ. Ը. Մ.ի շրջանակը ամբողջութեամբ ներկայ էր: Օրուան հիւրն էր Ֆրանսայի սկաուտական վարիչ եղբայր Սերոբեան: Ներկաներուն մէջ կը նշմարուէին Հարաւ. Ֆրանսայի սկաուտական քոմիսէր եղբայր Մկրտիչ Փափազեան, Հ. Մ. Ը. Մ ի վարչութիւնը իր ամբողջ կազմով, նախագահ Գ. Խաչիկ Համբարձումեան, ֆութպոլի յանձնախումբը իր կազմով եւ իր նախագահը Տիգրան Փափազեան եւ տիկինը, Հ. Մ. Ը. Մ ի մարզիչը եւ իր տիկինը Տէր եւ Տիկին Լեւոն Գաքրճեան, եւ Հ. Մ. Ը. Մ.ի անբաժան բարեկամը՝ Գ. Լեւոն Մնացականեան եւ Տիկինը, նմանապէս, Սէն Լուէն, Սէնթ Մարկրիթէն, Գօմոնէն եւ Վալպառէլէն բոլոր Հ. Մ. Ը. Մ.ի սիրահարները ամերիկեան մեծ քամիօններով հետեւած էին Հ. Մ. Ը. Մ ին, զարմանքի մատնելով ֆրանսական շրջանակը:

Ժամը 3.30ին սկսաւ խաղը: Ֆրանսական խումբը որ աւելի հասակաւոր եւ մարզուած էր, բուռն յարձակողականով կը նեղէր մեր պաշտպանողականը: Բայց Գ. Օհաննէսեան որ իր մուտքը ըրած էր Հ. Մ. Ը. Մ.ի պաշտպանողական գծին մէջ, իր ընկերոջ՝ Սէֆէրեանի ընկերակցութեամբ, ետ մղեց բոլոր վտանգաւոր յարձակողականները: Ֆրանսացիները շատ մաքուր խաղարկութիւն մը ցոյց կուտային: Յայտնի էր որ զինուորական կարգապահութեան տակ մարզուած խումբ մըն էր:

Մեր տղաքը հետզհետէ կազմակերպուելով սկսան յարձակողականի եւ պատահեցաւ ինչ որ կը սպասուէր: 20րդ վայրկեանին Հ. Մ. Ը. Մ.ի յառաջապահը, Գ. Ժորժ Մկրտիչեան արագընթաց

նը կրկնակ շնորհաւորութեան արժանացուց հեղինակը:

Կոմիտասի, Սպենդիարեանի եւ հեղինակին միւս գործերն ալ նոյնպէս ունկնդրուեցան մեծ յափշտակութեամբ: Տաղանդաւոր երգչուհի Օր. Առաքելեանի մեներգները Սայաթ Նովայէն՝ կրկնակ գնահատութեան արժանացան ծաղկեփունջերով:

Սրահէն դուրս ելլելու ատեն ամէնէն դժուարահաճէն մինչեւ երաժշտութեան արուեստէն չհասկցողներ կը կրկնէին.— «Հոգիս լոգցաւ Հայու շունչով»:

Ըսողներ եղան սակայն թէ նուագախումբը հարազատ արտայայտիչը չկրցաւ ըլլալ արեւելեան երաժշտութեան խաղերուն:

Մեր երգերը՝ օտար՝ կամ ծնունդով Հայ, բայց օտար կրթութիւն ստացած երգիչներու հագագին մէջ անճանաչելի դառնալու մասին հակառակ կարծիք չկայ, բայց նուագն ու երգը միեւնոյնը չեն, վարժութեան խնդիր է միայն:

Դիտողութիւններ եթէ իրաւացի ալ գտնենք, պէտք է ուրեմն պահանջենք մեր հայ անտարբերներէն, որպէսզի քաջալերեն մեր տաղանդաւոր հարազատները, իրենց նիւթապէս եւ բարոյապէս հնարաւորութիւններ տալով անթերի գործ ներկայացնելու համար:

Պ Գ. Մ. Ալէմշահի սոյն բազմածախս նուագահանդէսին՝ սրահները կիսով միայն լեցուած էին, մինչդեռ դեղարուեստի տժգոյն ցուցադրութիւններու հետ տրուած պարահանդէսներուն՝ նոյն սրահներուն մէջ ասեղ ձգելիք տեղ չի մնար:

Ահաւասիկ մեր զարգացումն ու գնահատելու կարողութիւնը դեղարուեստի՝ մասնաւորաբար երաժշտութեան մասին:

ՍԼԱՔ

«ՅԱՌԱՋ»Ի ՊԱՏՄՈՒԱԾՔՆԵՐԸ

«Օրագիր»ի մը պատմութիւնը

Ուրեմն անյապաղ պէտք է գործի ձեռնարկէի: Հիւանդ պէտք էր արձանագրուէի, բժիշկին ներկայանալէ առաջ հատիկ մը կուլ տայի ու, անոր հարցումներուն պէտք էր թութակաբար արտասանէի վերեւ յիշուած քանի մը նախադասութիւնները: Չգիտես ինչո՞ւ բնազդը ինծի կ'ըսէր թէ ընտրած ճամբաս լաւ ճամբայ մը չէր:

Չ'երկարեմ: Յաջորդ օրը հիւանդ գրուեցայ եւ բժիշկին գացի: Քառորդ ժամ առաջ խորհրդաւոր հատիկը կուլ տուի: Արդարեւ շատ չանցած ներսս տակն ու վրայ եղաւ: Աղիքներս կը գալարուէին: Ինչ փորձանքի մէջ մտանք, մտածեցի, բայց անհրաժեշտ էր, ծայրը «տուն երթալ»ը կար: Զղջացայ, չարքէն դուրս ելայ ու անկիւն մը պարպեցի կերածս: Երեսս իրօք պատանքի գոյն դարձած էր, ծունկերուս վրայ ոյժ չմնաց, իրական հիւանդ եղայ:

Անունս ձայնեցին, թիւս արտասանեցին: Կարգը իմս էր: Տարտամ քայլերով յառաջացայ ու բժիշկին գրասենեակը մտայ: Ամբողջ մարմնովս կը դողայի:

— Ի՞նչ ունիս, հարցուց բժիշկը: Թութակի պէս կրկնեցի այն նախադասութիւնները զոր գոց սորված էի:

Նայեցաւ, քննեց, դեղագիր մը գրեց եւ ութ օր հանգիստ տուաւ «ութ օր վերջ նորէն եկուր», ըսաւ:

Շաբաթ մը վերջ նորէն ներկայացայ: Նոյն բժիշկն էր, նոյն հարցումը, նոյն պատասխանները: Յետոյ անունս առանձին ցանկի մը մէջ գրեցին եւ երկու օր վերջ D. U.ի բժիշկէն պիտի անցնիս, ըսին: Յոյսը զօրացաւ մէջս: Հատիկը կուլ տուած ատեն շատ տառապեցայ, բայց, այդ տառապանքով պիտի վարձատրուէր երազս, մեծ երազս, տուն երթալու անփոխարինելի երազս: Եթէ, հատիկ մըն ալ առնէի, D.U.ի բժիշկը տեսնէր վիճակս եւ անունիս դիմացը փոքր անմշան երկու տառերը — D. U. — օ՜ օ՜ կենդանութիւն, շունչ պարգեւած պիտի ըլլար ինծի: Ես նոր աշխարհ պիտի գայի, մօրմէս նոր ծնած պիտի ըլլայի:

Երկու օրը դժուար վերջացաւ: Ցորեկները չկերայ, գիշերները չքնացայ: Մտքիս մէջ միայն մէկ բան կը դառնար,— պիտի յաջողէի՞...» Երկու լուսաշող գիրեր կային աչքիս դէմ կախուած — D. U.:

Ճամբայ ելլելէ առաջ՝ հատիկ մը կուլ տուի: Մէկ երկու հատ ալ գրպանիս մէջ պահեցի: Տասը վայրկեան, քառորդ ժամ: Դեռ ճամբայ չելած ներսս գալարուեցաւ, իրար անցաւ: Կարծես թէ աղիքներս ամբողջութեամբ դուրս պիտի թափէին:

Կերածս դուրս տուի: Բայց տաժանելի էր, հաւատայ տաժանելի էր: Առաջին դեղահատիկը առնելէ վերջ զգացի որ առողջութենէս բան մը պակսեցաւ: Այս երկրորդ փորձիս, լման, կատարեալ հիւանդի մը դէմքն ու կեցուածքը ունէի: Ամէն կողմերս սկսան թուլնալ, աչքերուս լոյսը կը նուաղէր կարծես, կոպերս ծանրացան, դէմքս դալկոտ, դունատ, ծունկերս յոգնած, կքած, քալելու անկարող... Բայց սկսած էի, պէտք էր շարունակէի, անհրաժեշտ էր մինչեւ ծայրը երթալը, հոն էր իմ փրկութիւնս:

Վերջապէս D. U.է անցնելիք հիւանդներս ճամբայ ինկանք: Քիչ մը կազդուրուած զգացի ինքզինքս: Անոնց հետ թէեւ դժուարաւ՝ բայց քալեցի, ետ չմնալու համար քալեցի... Հասանք դըբախտի - դժոխքի դուռը: Բժիշկը տակաւին հոն չէր, ժամանակ կար: Մեզ թողլ տուին որ արեւին, պատերուն տակ նստինք: Փռուեցայ գետինը, այնքան կարօտ էի հանգիստի »:

Կէս ժամ, երեք քառորդ, մէկ ժամ: Պարոն բժիշկը չկար: Կարծես առողջութիւնս դառայ: Կարծես դեղահատիկին ազդեցութիւնը բոլորովին չքացաւ եւ գոյնս, դէմքս պայծառացան: Գոնէ ինծի այնպէս կը թուէր: Արդեօ՞ք հատ մըն ալ առնեմ: Ձեռքս գրպանս խոթեցի եւ սկսայ մատներով դեղահատիկները շօշափել, « կլլեմ չկլլեմ » մտածելով:

Տատանումս երկար չտեւեց տեղէս շարժեցայ, քանի մը քայլ առի, եւ որովհետեւ մտահոգ էի թէ շուրջ հարիւրներով զիս դիտողներ կան չփոթած, աճապարանքէս փոխան մէկի, երկուքը մէկէն կուլ տուի...:

Ի՞նչ պատահեցաւ անկեց վերջ: Օ՜, սիրելի ընկեր, դժուար է, անկարելի է նկարագրել.. տասը վայրկեանի պէտք չեղաւ, աւելի շուտ ես սկսայ ինքզինքս պատերուն զարնել: Գետինը տապլտկիլ կառղած գազանի մը պէս: Կարծես թէ երկար, սուր եղունգներով ձեռքեր աղիքներս կը յօշոտէին, կարծես բորբ կրակ մը կը ճարճատէր ներսս:

Կը պոռայի, աւելի ճիշդ կ'ոռնայի, վայրի գազանի մը պէս կ'ոռնայի: Յետոյ ի՞նչ պատահեցաւ, լուր չունիմ... Օրեր վերջ երբ աչքերս բացի, տեսայ որ կը գտնուիմ հիւանդանոցին «թիւ 4» բաժնին վեցերորդ սենեակը: Գիտե՞ս հիւանդի մը համար ինչ կը նշանակէ «թիւ 4 բաժին, վեցերորդ սենեակ»:

«Մահուան խուցը» կը կոչեն այս տեղացիները: Չգիտես ինչո՞ւ «սեւ վայրագոյր» կ'անուանեն ուրիշներ: «Յոգնածներու կայարան» կը յորջորջեն ոմանք:... Ու հիմա, սիրելիս, ես, «թիւ չորս» բաժնին վեցերորդ սենեակին մնայուն հիւրն եմ:

(4) ՄԻՍԱՔ ՄԻՐՋԷ

հարուածով մը շահեցաւ առաջին նշանակէտը, տեղատարափ ծափերու մէջ :

Ֆրանսական խումբը փորձեց հաւասարիլ, բայց չյաջողեցաւ : Ցեստոյ աւելի արագութեամբ նեղեց մեր պաշտպանողականը, բայց քանի մը սորձերէ վերջ՝ կորսնցուցին ամէն միջոց եւ կրկին մեր խումբին մէկ յարձակողականով եւ Գ. Խաչիկ Գալուստեանի ուժգին մէկ հարուածով Հ. Մ. Ը. Մ.ը շահեցաւ երկրորդ նշանակէտը : Անձկարագրելի էր ներկաներուն ուրախութիւնը, գլխարկները օդը կը թռչէին : Ողջագուրումներ, կեցցէներ ուղղուած Հ. Մ. Ը. Մ.ի տղոց : Մինչեւ խաղին վերջը Ֆրանսացիները փորձեցին գոնէ մէկ նշանակէտ շահիլ, բայց անօգուտ : Խաղը աւարտեցաւ Հ. Մ. Ը. Մ.ի յաղթանակով :

Կը շնորհաւորենք մեր տղաքը որ այս խաղարկութեամբ ցոյց տուին վերջապէս իրենց կատարեալ ոյժը եւ արժանիքը : Մարսէյլ վերադարձին բոլոր տղաքը եւ հիւրերը հիւրասիրուեցան Գ. Գատրիկի ճաշարանը : Եղան երգեր եւ ճառախօսութիւններ : Այս առթիւ եղբայր Սերոբեան, եղբայր Փասադեան, Խաչիկ Համբարձումեան եւ Սուր Փափազեան մաղթանքներ ըրին միութեան մարզիկներուն եւ Հ. Մ. Ը. Մ.ի բարձրացման համար :

Վահան Շամլեան

Օտարականները Իտալիոյ մէջ

Իտալական կառավարութիւնը որոշեց արձանագրել բոլոր օտարականները մինչեւ մարտի վերջ :

Իտալիա կը յուսայ թէ մօտ ատենէն ինքն ալ պիտի մտնէ Միջ. Նպաստամատոյցին մէջ : Այդ կարգադրութիւնը շատ պիտի ուրախացնէ իտալական կառավարութիւնը, որովհետեւ տարագիրներու ամբողջ հոգը պիտի յանձնէ Միացեալ Ազգերուն :

Հաշտութեան դաշնագրին ստորագրութիւնով, Իտալիան դարձեալ ինքնիշխան պետութիւն մը կը դառնայ, գոնէ ներքին բարեկարգութեան տեսակէտէն : Իր առաջին հոգը պիտի ըլլայ՝ զօրացնել հիւսիսային սահմանագլուխներու ոստիկանական ուժերը, սանձելու համար Եւրոպայի տարագիրներու ապօրինի մուտքը երկրին մէջ, որ կը կարծուի թէ պիտի վերսկսի գարնան :

Միջ. Նպաստամատոյցին ոստիկանութիւնն ու տարագիրներու մասնաճիւղը համաձայնած են հետեւեալ երկու գլխաւոր կէտերուն վրայ, 1.— Նպաստամատոյցը պիտի չընդունի իր կայաններուն մէջ այն տարագիրները, որոնք իտալական վիզա չունին, կամ անոնք որ նախապէս չեն ներկայացած իտալական ոստիկանութեան : 2.— Տարագիրներու մէկ կայանէն միւսը փոխադրութիւնները եւ կամ կայարանէ մը դէպի ծովեզերեայ քաղաք մը փոխադրութիւնը իմաց պիտի տրուի իտալական ոստիկանութեան :

Բացի Դաշնակիցներու զինուորականներէն, դիւանագիտական անձնաւորութիւններէն եւ բարձրաստիճան կղերականներէն, մնացեալ բոլոր օտարականները պիտի արձանագրուին : Իւրաքանչիւր օտարականի պիտի տրուի բնակութեան արտօնագիրներ, երկու տեսակ : Սովորական օտարականները արտօնագիր պիտի ստանան ճերմակ թուղթի վրայ, եւ իրաւունք պիտի ունենան Իտալիոյ մէջ բնակելու, համաձայն իրենց վաւերաթուղթերուն : Երկրորդը դեղին՝ պիտի տրուի բոլոր այն տարագիրներուն, որոնց մնայուն բնակութիւնը չերաշխաւորեր կառավարութիւնը երկրին մէջ :

Այս կարգադրութեանց ենթակայ են ամբողջ Իտալիոյ օտարականները, որոնց մէջ Վատիկանի, Միջ Նպաստամատոյցի եւ բոլոր մարդասիրական կազմակերպութիւններու պաշտպանութեան ենթակայ օտարականները : Այս արձանագրութեամբ՝ ոստիկանութիւնը կը յուսայ մահացու հարուած մը տալ սեւ շուկային : Նկատի առնուած է որ երկրին մէջ սեւ շուկացիներու մեծ մասը օտարականներ են, որոնցմէ շատեր կը բնակին հանգիստ կայաններու մէջ, վայելելով պաշտպանութիւնը այդ կազմակերպութեանց :

Միօրինակ օրէնք մը եւս Խ. Միութեան մէջ

Մոսկուայէն կը հեռագրեն թէ Խ. Միութեան տասնըվեց հանրապետութիւնները այսուհետեւ պիտի ունենան մէկ միացեալ պատժական օրինագիրք : Ամուսնութեան եւ ամուսնալուծման օրէնքն ալ նոյնը պիտի ըլլայ : Գերագոյն Խորհուրդը այս միացումը հրահանգելով հանդերձ, կը ճանչնայ «մասնաւոր առանձնայատկութիւնները» տարբեր հանրապետութիւններուն, ամուսնութեան եւ ամուսնալուծման մասին :

Նախարարական խորհուրդին որոշումով, 16 հանրապետութիւնները սեփական բանակներ պիտի ունենան, ինչպէս որոշուած էր 1945 Փետրուար 2ին : Անոնք իրաւունք պիտի ունենան նաեւ մասնակցելու դիւանագիտական բանակցութեանց, քննելու եւ վաւերացնելու հաշտութեան դաշնագիրները եւն. :

ՔԱՆԻ ՄԸ ՏՈՂՈՎ

ԿԱՏԱՂԻ ԿՌԻՒՆԵՐ տեղի կ'ունենան Հանոյի հիւսիսային կողմը (Հնդկաչին), կենսական կամուրջի մը գրաւման համար : Ֆրանսացիները կը շարունակեն յառաջ խաղալ ուրիշ կէտերու վրայ :

ՄՈՍԿՈՒԱՅԷՆ կը հեռագրեն թէ առողջապահական նախարար նշանակուեցաւ Գ. Սմիրնով, փոխան Միտերեւի «որ չէր կրցած վարել իրեն վստահուած պաշտօնը» :— Կարգ մը նոր թատրոններ կը շինուին Խ. Միութեան մէջ : Ամէնէն նշանաւորն է Սթալինկրատի թատրոնը, հսկայ ճերմակ սիւներով : Գլխաւոր մուտքին առջեւ պիտի զետեղուին քաղաքին քաջարի պաշտպաններուն արձանները :

ԽԱՂԱՂԱԿԱՆԻ 623 ԿՂԶԻՆԵՐԸ որոնք նախապէս Ճափոնի կը պատկանէին, յանձնուեցան Մ. Նահանգներու խնամակալութեան : Խ. Միութիւնը հաւանութիւն յայտնեց, մեծ զարմանք պատճառելով դիւանագիտական շրջանակներու մէջ :

ՓԷՇԹԱՅԷՆ կը հեռագրեն թէ խորհրդային զինուորական իշխանութիւնը ձերբակալեց Հունգարիոյ փոքր կալուածատէրերու, այսինքն կառավարական կուսակցութեան նախորդ ընդհ. քարտուղարը, Պէլա Քովաց : Հունգարական կառավարութիւնը ներքին գործերու միջամտութիւն կը նկատէ այս գործողութիւնը :

ԱՅՍ ՇԱԲԹՈՒ ԼՈՅՍ ԿԸ ՏԵՍՆԷ

ՀԱՅԱՍՏԱ՞Ն

Հ. Յ. Դ. Նոր Սերունդի ամսաթերթը, ճոխ բովանդակութեամբ (հայերէն եւ ֆրանսերէն) :

Այնքան սպասուած տարեկան մեծ պարահանդէսը

ՖՐ. ԿԱՊՈՅՏ ԽԱՉԻ ՓԱՐԻԶԻ ՄԱՍՆԱՃԻՒՂԻՆ
Մարտ 2ին Կիրակի օր ժամը 3էն 12

Hôtel Vianeyի գեղեցիկ սրահներուն մէջ
2 Ave. Ledru Rollin, métro Ledru Rollin : Հանրածանօթ նուագախումբ Fernand Bouillon, եւրոպ. պարերու համար, հայկ. սպանիական պարեր արեւելեան նուագով, մասնակցութեամբ՝ Alexandre Gourdji եւ իր պարի խումբին :

Երգիչներ եւ զանազան անակնկալներ :

Տոմսերը նախօրօք ապահովել դիմելով գրասենեակ Հ. Սամուէլ եւ Հ. Բալուեան եւ Մ. Պարոնեան եւ Նպարավաճառատուն Հրաչեան :

Տոմսերու գինը 200 ֆրանք :

Անուրդ տեղի պիտի չունենայ :

ՅԱԿՈԲՈՍ ՊԷԿԵԱՆ բնիկ Կիւրինցի, կը փնտռէ քեռորդիները Թորոս եւ Ղեւոնդ Ցուսիկ քհ. Վարդապետեանները, որոնք Ամերիկա կը գտնուին 1914էն ի վեր : Տեղեկացնել Mr. Bekian, rue Briqueterie, Sarcelles (S. et O.), France: Կը խնդրուի Ամերիկահայ թերթերէն արտատպել :

16րդ տարեկան ցերեկոյթ

Հայ Արիներու Միութեան Փարիզի շրջանի սկաուտներուն, երէցներուն եւ գայլիկներուն

Հովանաւորութեամբ սկաուտական միջազգային գրասենեակին եւ մասնակցութեամբ ֆրանսական եւ օտար սկաուտական միութեանց, եւ նախագահութեամբ Գ. ՄԱՐՔ ՍԱՆԻԷի (անդամ ֆրանսական Ազգային ժողովի) : Կիրակի 9 Մարտ կէսօրէ վերջ ժամը 2.30ին, Salle de la Chimie, 28bis rue Saint Dominique (Métro Invalides) :

Սկաուտական ճոխ յայտագիր եւ ներկայացումներ : Մուտք 200, 150 եւ 100 ֆրանք :

Տարեկան պարահանդէս

Ալֆորվիլի ԱՂՔԱՏԱԽՆԱՄԻ մասնաճիւղին, Շաբաթ 8 մարտ, ժամը 21էն մինչեւ լոյս, Maison Brûléի պարասրահը, իր orchestreով, (Marneի եզերքը Quai d'Alfort (Pont de Charenton) : Սպանիական, կովկասեան եւ հայկական երգեր ու պարեր, ճոխ պիւֆէ դիւրամատչելի գիներով : Սեղանները թուագրուած են, ապահովել : Դիմելով Café Léger, 29 rue Clery, Paris (2), Radio Davros, Café Philippe (Déragopian) à Alfortville:

ՏԷՍԻՆԻ Ֆ. Կ. Խաչի մասնաճիւղի վարչութիւնը իր ցաւակցութիւնները կը յայտնէ ընկերուհի Զապէլ Առաքելեանին իր ազգականին՝ Տիկին ՄԱՐԻԱՄ ՏԻԼԱՆԵԱՆի մահուան առթիւ :

Le Gérant : KRIKORIAN
Imprimerie DER-AGOPIAN, 13 Rue Damesme - 13e
Travail executé par des ouvriers syndiqués

ՅՈՒՇԱՏԵՏՐ

Ֆ. Կ. ԽԱՉԻ Իսիի մասնաճիւղին ընդհ. ժողովը՝ այս շաբաթ իրիկուն ժամը 8.30ին Ազատին սրճարանը, 4 rue de la Défence:

ՄԱՐՍԷՅԼ.— Հ. Յ. Դ. Շրջ. Կոմիտէն կը հրաւիրէ խումբերու ու ենթակոմիտէներու ընկերները «Զամալեան» խումբի վիճաբանական խիստ կարեւոր ժողովին, այս շաբաթ իրիկուն, ժամը 7.30ին, Café Noaillesի մէջ :

ԳՈՄՈՆ-ՄԱՐՍԷՅԼ.— Հ. Յ. Դաշնակցութեան Գոմոնի Զաւարեան ենթակոմիտէի ընդհ. ընկերական ժողովը այս կիրակի, ժամը 8.30ին, սովորական հաւաքատեղին : Կարեւոր օրակարգ :

Ֆ. Հ. ԿԱՊՈՅՏ ԽԱՉԻ Գուլվար Օտտոյի մասնաճիւղս ժողովի կը հրաւիրէ իր բոլոր ընկերուհիները այս կիրակի, ժամը 3ին, սովորական հաւաքատեղին : Կարեւոր օրակարգ :

ՇԱՎԻԼԻ Ֆ. Կ. Խաչի մասնաճիւղին ընդհ. ժողովը երեքշաբթի ժամը 9ին, դպրոցին սրահը, բոլոր ընկերուհիներու ներկայութիւնը անհրաժեշտ է :

Մեծ պարահանդէս

Մարտ 25ին 9էն մինչեւ լոյս, կազմակերպուած Հայ Նախկին Ռազմիկներու Միութեան կողմէ : Մանրամասնութիւնները մօտ օրէն :

Հ. Յ. Դ. Մ. ԵՕԹՆԵՂԲԱՅՐԵԱՆ խումբի բոլոր ընկերները իրենց խորին ցաւակցութիւնները կը յայտնեն ընկեր Արամ Յակոբեանի, եւ ընկեր Յակոբ Մենենդեանի, իրենց սիրելի մօր եւ զոքանչին՝ ՏԻԿԻՆ ԱՐՇԱԼՈՅՍ ՅԱԿՈԲԵԱՆի մահուան առթիւ :

ՄԱՅԻՍ 1ՕԻՆ
Կը ներկայացուի ՀՐԱՉ ՏԱՐՕՆԵԱՆԻ
Նոր թատերախաղը « ՎԵՐԱԴԱՐՁԸ »
Կը խնդրուի նկատի առնել :

Տէր եւ Տիկին Յակոբ Նազարեան եւ զաւակը, Գ. Արամ Նազարեան, Տէր եւ Տիկին Խաչիկ Չիլինկիրեան եւ զաւակները, Տէր եւ Տիկին Պօղոս Չիլինկիրեան (Պոլիս) եւ ազգականները, սրտի խարունկ ցաւով կը ծանուցանեն մահը՝

ԱՅՐԻ ՏԻԿԻՆ ԽՈՍՐԻԿ ՆԱԶԱՐԵԱՆի

իրենց մօր, մեծ մօր, քրոջ եւ ազգականին, որ տեղի ունեցաւ Փետրուար 26ին, իր բնակարանին մէջ :

Յուղարկաւորութիւնը պիտի կատարուի այսօր, շաբաթ, ժամը 11ին Փարիզի Հայոց եկեղեցին, իսկ թաղումը Գուա Քոլոմպի գերեզմանատունը :

Շիրակ

5, Rue François Pinton, Paris (19), Tél. Bot. 57-44
Թեւակոխեց իր Բ. տարեշրջանը : Բոլոր գաղութներու առեւտրական ՄԻԱԿ կիսամսեայ լրագիրը : Խմբագրապետ՝ ՀՐ. Ն. ԹՈՐՈՍԵԱՆ : Անհրաժեշտ եւ շահեկան տեղեկութիւններ՝ հայ եւ օտար տնտեսական եւ ընկերային խնդիրներու մասին : Տարեկան բաժանորդագրութիւն.— Ֆրանսա՝ 250 ֆրանք, արտասահման 300 ֆր. : Փափաքողներուն օրինակ մը ձրի՝ իբրեւ նմոյշ :

Գործ կը փնտռէ

Վկայուած մեքենագիր եւ սղագիր հայ օրիորդ մը, լաւ յանձնարարութիւններով, գործ կը փնտռէ որեւէ առեւտրական տան կամ գրասենեակի մէջ : Դիմել «Յառաջ»ի վարչութեան :

Ուշադրութի՛ւն կօշկակարներուն

Ունինք կաշիի վաճառատուն Crepin եւ Tannerie: Ձեր բոլոր գնումներու համար դիմեցէք Յ. Գ. Փափազեան վաճառատունը, 223, r. Tolbiac, Paris (13) Tél. Gob. 64-54: Բաց է ամէն օր ժամը 8—12 եւ 14—18, գոց է ուրբաթ եւ շաբաթ օրերը : Հաղորդակցութիւն՝ métro: Tolbiac, Place d'Italie, Glacière;

ՕՐԱԹԵՐԹ

LE PREMIER QUOTIDIEN ARMENIEN EN EUROPE

HARATCH — Fondé en 1925 — R. C. Seine 376.286

Directeur-Propriétaire : SCH. MISSAKIAN

17, Rue Damesme — PARIS (13e)

Tél.: GOB. 15-70 — C. C. P. Paris 1678-63

Տար. 1000, 6ամս. 500, եռամս. 300, ֆր., Արտաս. 10 Տոլ.

Dimanche 2 MARS 1947 Կիրակի 2 ՄԱՐՏ

ԺԹ. ՏԱՐԻ — 19e Année N° 4974-Նոր շրջան թիւ 583 Խմբագիր՝ Շ. ՄԻՍԱՔԵԱՆ ԳԻՆ՝ 4 Ֆր.

ՄԵՐ ԽՕՍՔԸ

ՄԵՆՔ ՄԵՐ ՄԻՋՈՑՈՎ

Անշուշտ եզրակացութիւն մը կը սպասէք այն խորհրդածութիւններէն զոր գրի առինք այս էջին վրայ, ամսագիր «Ցուսաբեր»ի լեզուական հար - ցարանին առթիւ (Ցառաջ, Յունուար 19, Փետր 2, 9, 16 եւ 23)։

Քերականական - լեզուագիտական մարզանքի մը համար չէր որ կատարեցինք այդ պարտակա - նութիւնը։

Մէջտեղ դրուած հարցերը հիմնական հոգեր են։ Արժանի՝ բոլորին ուշադրութեան։ Մասնաւո-րապէս տարագիր մտաւորականութեան գուրգու - րանքին։

Անգամ մը եւս վերլուծելով եւ խտացնելով զանոնք, պիտի ունենայինք հետեւեալ բանաձեւը.

1. Խ. Հայաստանի մէջ իբրեւ պետական լեզու կը գործածուի արեւելահայ բարբառը։

2. Երկու բարբառներուն միացումը ցնորք է առ այժմ, քանի չեն լրացած հայրենիքի սահման-ները, արեւմտեան Հայաստանի կցումով։

3. Ուրեմն արեւմտահայ բարբառը կը մնայ տարագիր կամ «հայրենազուրկ», ինչպէս ժողո-վուրդը։

4. Այնտեղ, Հայաստանի մէջ, մասնաւորապէս լրագրական - վարչական, ընթացիկ լեզուն հետ - զհետէ կ'այլասերի, կ'օտարանայ, անճանաչելի կը դառնայ։

Նախ հաստատուած կարգուսարքն է որ ամ - բողջ բառեր ու բացատրութիւններ կ'արգիլէ, ա - նոնց տեղ պարտադրելով օտարոտի եւ թխածոյ բառեր, յանուն միօրինակութեան։

Երկրորդ, բուն իսկ մտաւորականութիւնն է որ իր ակադեմիաներով եւ «ինստիտուտ»ներով, իր սովորամոլութեամբ, ծուլութեամբ, երբեմն ալ տգիտութեամբ կը լրացնէ աղճատումը։

5. Այստեղ, արտասահմանի մէջ ալ, թէեւ լե-զուն հասած է նախանձելի կատարելութեան մը, սակայն յաճախ կը նահատակուի թերխաշ եւ ինք-նահաւան «ուսումնական»ներու գրչին տակ։

Տակաւին կրնայինք խօսիլ «միջակներու թա - գաւորութեան» մասին, որ կը սպառնայ հարթ գետնի մը վերածել մշակոյթի անդաստանը։

Ի՞նչ կը թելադրեն մատնանշուած հոգերը։

— Կազմակերպել աշխատանքի ճակատ մը։ Տեսակ մը ինքնապաշտպանութիւն, որ կրնայ կոչ-ուիլ Մենք Մեր Միջոցով (կամ Մայրենիքով)։

Ըսել կ'ուզենք՝ շարժիլ, գործել յանուն մեր լեզուի անկախութեան։

Այստեղ լեզուն կ'առնենք ամենալայն իմաս - տով։ Անոր կը միացնենք նաեւ գրականութիւնը։ Կոչեցէք ինչպէս որ կ'ուզէք,— Մայրենիք, Մշա-կոյթ եւայլն։

Ուրեմն Միութիւն մը որուն անդամները նա-խանձախնդիր են լեզուի մաքրութեան, ինչպէսինք-նուրոյն մշակոյթի բարձրացման։ Միութիւն մը որ հաւատայ իր կոչումին, եւ կարենայ ցանցեր հաստատել բոլոր գաղութներուն մէջ։

Ծրագիրը չէ որ կը պարզենք, այլ գաղափարը։ Եւ անոր ամէնէն տարրական մասը,—

Պաշտպանութիւն, տարածում արեւմտահայ բարբառի, բոլոր կարելի միջոցներով։

Պայքար խորթ պատուաստներու դէմ, որոնք յաճախ կը յաջողին իբրեւ հետեւանք անհոգու-թեան, կրաւորականութեան, մեղսակից համա - կերպութեան։

Միշտ յիշեցուցած ենք եւ այս առթիւ ալ կը կրկնենք.— երբեք մեր միտքէն չէ անցած քա - ջալերել տիրացու հայկաբանութիւնը, կամ լճա - ցնել մայրենի բարբառը, «լեզուական կուսու - թեան» ցնորքներով։

Շատ յստակ է մեր մտահոգութիւնը,— թոյլ չտալ որ մարդիկ բռնաբարեն բառերն անգամ մահուան դատապարտեն, կասկածելի բանգի - տութիւններով կամ բռնութեամբ։

Կարելին փորձել, որպէսզի ոչ միայն տարա-գիր Մայրենիքը մնայ անաղարտ, միշտ ծաղկելով ու ճոխանալով, այլ եւ օգտուի ներգաղթէն, ա - դատ «ներածումով»։

Մենք վստահ ենք որ Երեւանի մէջ շատերը գաղափար անգամ չունին Թուրքիոյ հայ ժողո - վուրդին հետ արտասահման փոխադրուած գանձե-րու, գանձարաններու բովանդակութեան մասին։ Անոնց աղբիւրները ոչ միայն պակասաւոր են, այլ եւ պղտոր։

Հրապարակ դնելով գաղափարը, պիտի ուզէ-ինք նախ լսել ազատ կարծիքներ, թեր ու դէմ։

Թերեւս լոյս մը եւս ծագի։ Շ.

Խ. ՀԱՅԱՍՏԱՆԻ ԳՐԱԿԱՆՈՒԹԻՒՆ

Երգ Հայաստանի

Նուիրում եմ հրաշակերտ
Ստալինեան հնգամեակին

Ես յիշում եմ մի պատկեր լեղի ու սրտակէզ
Մայր Հայաստանն էր նստել՝ ձեռքը երեսին,
Դէմից մայր գետն էր անցնում իր արցունքի պէս,
Շուրջը պալատն աւերած, թագն ընկած գետին.
Ասպատակել, անցել էր սելջուկը վայրագ,—
Տարել արեւն ու թողել գունատ մի լուսին,
Ու կիսաւեր իր գահին, յոյսի պէս մենակ,
Մայր Հայաստանն էր թախծում, ձեռքը երեսին,
Մելամաղձոտ լուսնի պէս, վշտի ամպի տակ,
Ոտաբոբիկ կը սպասէր անյայտ իր բախտին։

Ես նայում եմ ահա նոր իմ Հայաստանին,
Որ եկել է դարերից վշտի ու ցասման,
Իր կապուտակ հօրեղբօր ձեռքով սրբագին
Ելած վշտի վիհերից՝ փրկուած յաւիտեան
Ու բազմել է ահա նա դիւցազնու պէս
Սեւ մազերը շաղ տալով՝ ողկոյզ առ ողկոյզ,
Այգիները գոգն առել, իր Մասիսի հետ
Որդիներին է նայում աչքով արշալոյս,—
Որդիները իր շուրջը քարից լոյս կերտում;
Մեղր ու գինի են քամում հողից հայրենի,
Ու կախարդուած ներկայով իր այս իմաստուն՝
Մայր Հայաստանն է ժպտում, հագած ծիրանի։

Բայց ինչ երազ էլ նրա սիրտը փայփայի՝
Բողբոջում է այս հողից ու ծաղկում յաւէտ,
Եւ արդ՝ կանաչ կոկոնից մատաղ ներկայի՝
Ելնում է վարդ ապագան, բացւում թերթ առ
թերթ,—
Հնգամեակը վեհութեան նոր դուռ է բացում,
ՄայրՀայաստանն է ժպտում՝ իր բախտին յենուած
— Երէկ երկաթ էինք մենք՝ կոփի հնոցում,
Այսօր պողպատ ենք դարձել՝ արեամբ ջրդեղուած,
Օ՜, չի մնայ անկատար ոչ մի արդար ուխտ,
Հայոց վերջին անարդար վշտին էլ վերջ կայ,
Ու չի մնայ սրբազան իմ սարն էլ պանդուխտ,
Կռունկն Հայոց տարագիր՝ յաւէտ տուն կը գայ։

Ծաղկիր իմ մայր Հայաստան, ոտքդ իմ սրտին,—
Սուրբ են իղձերդ բոլոր, մեռնիմ քո ճամբին։

ՅՈՎՀ. ՇԻՐԱԶ

ՍԽԱԼ ՀԱՍՑԷԻ ԴԻՄԱԾ ԵՆ

ԽՄԲ.— Շարունակ բողոքներ կը ստանանք զանազան շրջաններէ, հակադաշնակցական ծանօթ պայքարին առթիւ, որուն գլուխն անցած է, դըժ-բախտաբար, ներգաղթի լիազօրը։

Կրկնութիւններէ խուսափելու համար, կ'արձա-նագրենք միայն հիմնական մասերը.—

ՓԱՐԻԶ.— Կարգ մը անպարարներ ձեռնար - կած են միամիտները խաբելու, «խոշոր» եւ «ար - դիւնաւէտ» աշխատանքի մը ձեռնարկելով։

Այս խելացի՛ մարդիկ սխալ հասցէի դիմած են։ Եթէ իսկապէս միամիտներ կը փնտռեն, շատ հեռուները երթալու պէտք չունին, թող դիմեն ի-րենց սովորական յաճախորդներուն, որոնք տա - րիներէ ի վեր հալած իւղի պէս կը կլլեն, իրենց «չէֆիկ»ներուն սուտերը։ Անոնք շատ լաւ գիտեն թէ մեր մէջ «չէֆ»եր չկան։ Գիտեն նաեւ որ բառն իսկ մեզի անծանօթ է։ Գիտեն որ ամէն Դաշնակ - ցական շարքերուն մէջ մտած է գիտակցաբար, պատրաստ՝ զոհուելու հայրենիքին եւ հայ ժողո - վուրդին համար, եւ ոչ թէ կուրաբար, ինչպէս ի-րենց միամիտ հետեւորդները։

... Մենք, «Րաֆֆի» խումբի երիտասարդ Դաշնակցականներս, իբրեւ «չէֆ» ունինք միայն հայ ժողովուրդի տառապանքին, անոր ազատա - գրութեան համար զոհուած նահատակներ, եւ ոչ թէ կուռքեր։

Հ. Յ. Դ. ՐԱՖՖԻ ԽՈՒՄԲ

Յ. Գ.— Ներփակ 7100 ֆրանք, Դաշնակցու - թեան Ֆոնտին համար։

ԿԸ ՁԱՅՆԱԿՑԻՆՔ

ՄԱՐՍԷՅԼ, 21 Փետրուար.— Հ. Յ. Դ. Սէնթ Անթի «Թաթուլ» խումբի ընկերներս ձայնակցելով Փարիզի «Թոսոմ» խումբի, Վալանսի Շրջ. Կո-միտէին եւ Լիոնի «Վարանդեան» կոմիտէի ընկեր-ներու կորովի բողոքին, մեր վստահութիւնը կը յայտնենք ղեկավար տարրին, եւ մանաւանդ կը խո-նարհինք հին եւ նոր նահատակներու գերեզմաննե-րու առջեւ։ Այս առթիւ անգամ մը եւս կը յայ-տարարենք թէ՝ Հ. Յ. Դաշնակցութիւնն էր որ իր աւելի քան կէս դարու գործունէութեամբ եւ ան - համար զոհողութիւններով հիմը դրաւ մեր սիրե-լի Հայաստանին։

... Այս յայտարարութեան հետ իբրեւ գործ-նական մասնակցութիւն Հ. Յ. Դ. Ֆոնտին կը տրամադրենք 2000 ֆրանք։

Հ. Յ. Դ. «Թաթուլ» խումբ

Ինչո՞ւ կը մոռնան Հայերը

ԽՄԲ.— Անգլեւամերիկեան թերթերը մասնա-ւոր բաժին մը ունին, «Նամակներ խմբագրին», ուր կը խօսուի ամէն տեսակ նիւթերու մասին, թեր ու դէմ։ «Տէյլի Մէյլ» ուրբաթ օր այդ բաժ-նին մէջ հրատարակած էր հետեւեալ նամակը, գրուած պատմութեան պրոֆէսոր Զորբովի կող-մէ որ կը բնակի St. Germain en-Laye.—

«Կը զարմանամ թէ ինչու այնքան քիչ բան կ'երեւայ անգլիական եւ ամերիկեան մամուլին մէջ, Հայաստանի մասին, որ ճշմարիտ զինակից մըն էր պատերազմին մէջ եւ կորսնցուց իր ժողո-վուրդին 50 առ հարիւրը։

Մեծ պետութիւնները որոնք աշխարհի նոր քարտէսը կը շինեն, լուռ կը մնան Հայերու մնաց-եալ 50 առ հարիւրի մասին։ Այս հերոսական ժո - ղովուրդը ջերմապէս կ'ուզէ վերադառնալ իր եր - կիրը (մէջն ըլլալով Կարսի, Արտահանի, Վանի եւ Էրզրումի շրջանները) որ Հայաստանի պատկա-նած է աւելի քան 3000 տարիէ ի վեր եւ իրեն ա-պահովուած՝ Ա. մեծ պատերազմէն վերջը մեծ պետութեանց կողմէ ստորագրուած դաշնագիրնե-րով եւ ուրիշ փաստաթուղթերով։

Մեծ պետութիւնները շատ կը խօսին հողագոր-ծութեան վերակենդանացման մասին, առաջարկե-լով օգտագործել ժրաջան ժողովուրդներ։ Բայց եւ այնպէս, բացի Խ. Միութենէն պետութիւնները լուռ կը մնան Հայերու եւ իրենց երկրի մասին։ Այդ երկիրը արգաւանդ էր երբ Հայերը կը մշակէին զայն, բայց թրքական իշխանութեան տակ անոր շատ մը մասերը անապատի վերածուեցան։ Հայե-րու 90 առ հարիւրը գիւղացիներ եւ մշակներ են։ Անոնք ընտիր կազմ ունին եւ կը սիրեն հողը։ Առ նուազն մէկուկէս միլիոն Հայեր համբերութեամբ կը սպասեն իրենց հայրենի երկիրը վերադառ - նալու»։

Թրքական լրբութիւն մը

Պոլսոյ թերթերէն կ'իմանանք թէ թուրքերէն զաւեշտաթերթ մը, «Գարակէօզ» Փետրուար 6-13ի շաբթուն գրգռիչ ծաղրանկար մը հրատարակած է Ա. էջին վրայ, հետեւեալ խորագրով.— «Արթին Տոմուզեան բողոքեր է Թուրքիոյ դէմ»։

Պատկերը կը ներկայացնէ հինգ մեծ պետու - թիւնները, Չինաստան, Անգլիա, Ամերիկա, Ֆը - րանսա եւ Ռուսիա, որոնց դէմ կեցած է այլան-դակ մարդ մը, սարսափելի քիթով եւ հրէշային դէմքով։ Այդ մարդը, որ Արթին Տոմուզեանն է (Խոզեան), կ'ըսէ Հինգ Մեծերուն.

— «Պու վահշէթլիքլէր եէթէր օլսուն էֆէն-տիմ։ Թիւրք Միլլէթինտէն չէքտիյիմիզ պիր Մեկա Ասվաս, պիր տէ Համբարձում փափազ պիլիր։ Պէնտէնիզ Ամելիքաստա իքամէթ էտօօրսամ տա ասլըմ Հայ, թօփրաղըմ ինտիյիմ եէր իսէ Վան»!

Թարգմ.— Ա՛լ կը բաւեն այս վայրագութիւն-ները, էֆէնտիմ։ Թուրք ազգին ձեռքէն մեր քա - շածը մէկ մը Աստուած, մէկ ալ տէր Համբարձու-մը գիտէ։ Նուաստս թէեւ Ամերիկա կը բնակիմ, բայց ազգով Հայ եմ, ծնած տեղս ալ Վան»։

Գարակէօզ կը պատասխանէ, խօսքը ուղղելով Միացեալ Ազգերուն.

— «Ջէլէպիներ, խօսք չունիմ, Արթին Տո - մուզեան խոստովանեցաւ թէ Հայլանօղլու հայ - վան է»։

ՅԱՌԱՋ.— Իսկական խո՛զ մը միայն կրնար այսքան թրքավարի «սրամտութիւն» յղանալ ու թուղթին յանձնել.—

«Շատ բան պէտք չէ սպասել Մոսկուայի խորհրդաժողովէն»

Անգլիոյ երեսփ. ժողովին Եշ. օրուան նիստին մէջ, արտաքին նախարարը, Պէվին, տեղեկու - թիւններ հաղորդեց Մոսկուայի խորհրդաժողովին մասին։ Ըսաւ թէ Չորս Մեծերը կը խորհին դա - շինք մը կնքել նախայարձակման դէմ, թէ վըս-տահ չէ որ Գերմանիա նոյնիսկ երկու մեծ պատե-րազմներու մէջ պարտուելէ վերջ կ'ըմբռնէ պար-տութեան իրական իմաստը, կամ կ'ընդունի թէ տխմարութիւն է պատերազմով լուծել քաղաքա - կան խնդիրներ։ «Միայն Չորս մեծ պետութեանց համաձայնութեամբ կարելի է խորտակել Գերմա-նիան եւ վերամշակել զայն ժողովրդապետութեան ճամբուն վրայ։ Ուրիշ միջոց չկայ։ Բայց պէտք չէ շատ բան սպասել մեզմէ Մոսկուայի մէջ, որով -

(Լուրերու շարունակութիւնը կարդալ Դ. էջ)

ՇՈԳԵՇԱՐԺ ՄԻՏՔԵՐ

Այո, Հայոց անողոք ճակատագիրը չուզեց գոհանալ անոր կրկնակ տարագրութեամբը,— առաջինը Արեւելքի մէջ, դէպի խորը Արեւելքին, եւ երկրորդը՝ Արեւելքէն Արեւմուտք: Ու ան եղաւ միջնորդ ճամբորդ մը, նոյնանալով շոգեկառքին հետ եւ խառնուելով անոր վազքին հեւասպառ, պատասխանատուութիւններու նուիրական զգացումին պարտադրանքին տակ, ի խնդիր հացի:

Իսկ, համեմատութեան Վարուժան պիտի ողբերգէր.

— «Ո՞ւր կը քաշէք զիս, սպրուստի՛ պահանջներ»:

Այո, ան կը դիտէ ու կը տեսնէ շոգեկառքին մէջ. կը կարդայ ու կը խոկայ շոգեկառքին մէջ: Շոգեկառքին մէջ է որ, իր անփոփոխ անկիւնէն, կ'ունկնդրէ՝ մտամոլոր լռութեամբ, նոյն բաժնեակին միջանորդ ճամբորդներուն. հոն է որ, միտքին, լռութեան եւ տեսողութեան երբեակ ճամբաներէն՝ իր սրտէն ներս կը սուզուի: Ու վերջապէս, շոգեկառքին հետ եւ շոգեկառքին մէջ է որ, կ'ապրի ան, տարիներէ ի վեր:

— Աւելի աղէկ, աւելի աղէկ, պիտի ըսէ ընթերցողը, ապաւինած Ֆրանսական խօսքին.— «Ճամբորդութիւնները երիտասարդը կը կերտեն»:

Անշուշտ, անշո՛ւշտ: Բայց, ան չեղաւ երիտասարդ: Չեղաւ նոյնիսկ պատանի: Մանկութեանը մէջ՝ չափահաս էր: Ութ տարեկան հասակին, տառապանքին շնորհիւ, հասուն մարդ էր, հասուն մարդու հոգերով:

Տեսէք, միջնորդական ճամբորդը, ահա դարձեալ, գնացքին հետ կը վազէ: Նորմանտական դաշտերը խենթերու պէս կը փախչին: Ու քիչ ետքը, Քան քաղաքին հիմնայատակ եւ սգաւոր շէնքերը պիտի ողբան իրենց փարթամ երէկը, անիծելով մարդ գազանին դիտնականի ուղեղը:

Շոգեկառքը ներքնուղիին մութէն ելաւ եւ խոյացաւ դէպի լոյսը սպիտակափայլ: Ձի՛ւն էր ներսեր: Բայց, նժդեհը ոչինչ տեսաւ բաց աչքերով: Ան չի նայիր բնութեան, որ իր սրտին եւ մտքին՝ դրեթէ երբեք չի խօսիր: Մարդու հոգին չի՞ բաւեր: Մարդը նիւթ է անսպառ, անչափելի խորութիւն, ճոխ հանքերու ենթահող եւ յաւիտեան անպեղելի:

Այո, մարդը, մարդը ամէն բանէ առաջ: Մարդը իր գեղեցկութիւններովը, բարութիւններովը, արդարութիւններովը, հարստութիւններովը, վեհոգութեամբը, բարեկամութիւններովը, իմաստութիւններովը, գնահատութիւններովը, երջանկութիւններովը, վերելքներովը, ջերմաջերմ սէրերովը, եւ մարդը իր տգեղութիւններովը, չարութիւններովը, անիրաւութիւններովը, թշուառութիւններովը, փոքրոգութիւններովը, թշնամութիւններովը, յիմարութիւններովը, ուրացումներովը, տառապանքներովը, անկումներովը, ատելավառ նախանձաբեկութեամբը: Մարդը իր առաքինութիւններովն ու մոլութիւններովը բոլոր:

Ու ահա, կրկին, մեր պանդուխտին մտածումը սեւ ներկայէն ներս կ'ընկղմի, կ'իջնէ խորը, եւ կը կառչի խօսքի, դրչի հայ այն բոյլին, որ թերեւս զուրկ չէ խելքէ, բայց, դժոխքին ահեղ կիրքին ճանկերուն մէջ, չափի քաղցը զգացումին եւ օրհնածին իմաստութեան սահմաններէն հեռացած է: Գարտուած է, չղթայուած է, հեղձամահ է հակակշիռն անոր միտքին, զգացումին անսանձ ուժէն:

Պատերազմին աւերները բազմազան են: Ու չեն անոնք սոսկ նիւթական: Ազատագրութիւնն ալ՝ ոչ միշտ բարիք

Տասներչորսի պատերազմէն՝ ժողովուրդը կիսուած ելաւ, թէ որակով, թէ քանակով: Քառասունի պատերազմը եւ խաթարեց, եւ դատարկեց միտքի մարդոց հոգիները: Ու ազատագրութիւնը զանոնք լեցուց ժահրով, ժանգով եւ մախանքով:

Անոնք դարձան պատեհապաշտ, սորկամիտ, նաեւ վախկոտ: Ու մերկացան նկարագրի անկախութեա՛ն, անկեղծութեա՛ն, վեհանձնութեա՛ն ծիրանեգոյն պատմուճանէն: Խօսքով, գիրով եւ արարքով՝ այսահար են, չարագործ են եւ դաւադիր:

Անոնք հիմա ատելութեան բուռնքներ են, եղբայրներու դէմքին ցցուած, եւ յասումի ահեղագոռ փայլատակներ, փրփրալից երախներով ու շատ առատ պատիժներու տեղատարափ սահմանումով: Տաղանդաւոր Վէրքօրն անգամ կը փոքրանայ, կը մանրանայ անոնց առջեւ:

Նո՛ր օրերու Քլօվիսներ՝ կ'այրեն այսօր ինչ որ երէկ կը պաշտէին: Բայց, մենք գիտենք, վաղն ալ անոնք պիտի այրեն ինչ որ այսօր կը պաշտեն: Երբ որ ձախը տկարանայ, զայն կը լքեն հայհոյանքով եւ զօրացած աջին շուրջը կը դեգերին: Ոմանք ասոր գաղափարի բնաշրջում, բարեշրջում կ'ըսեն կարծեմ: Իսկ ուրիշներ զայն անհրաժեշտ կը դաւանին քաղաքական կեանքին համար: Է՛հ, կարեւորն ալ նպատակն է, միջոցները խտիր չունին:

— Ի հարկէ, ի հարկէ, պէտք է տօնել, պէտք է տօնել այդ եզական գրագէտին յոբելեանը, կ'ըսեն ոմանք: Մենք կը յարգենք իր տաղանդը, կը խոնարհինք իր առջեւ: Բայց, կ'աղաչենք, մեզ զանց առէք: Քիչ մը աչքի կը զարնենք, զգոյշ ըլլանք ...

— Անշուշտ, անշուշտ, պէտք է տօնել, պէտք է տօնել աննախընթաց դրագէտին յոբելեանը, կը ձայնակցին ուրիշները:Ինչ անարժանխեղճ գրչակներ մեր մէջ եղան յոբելեարներ:Մենք կը յարգենք խոնարհաբար անոր հսկայ աշխատանքը: Բայց, կ'աղաչենք, մեզ զանց առէք: Մենք Հայաստան պիտի երթանք, զգո՛յշ ըլլանք..

— Ձեզի հետ ենք, ձեզի հետ ենք, կ'աղաղակեն մեծ քաջութեամբ վաւերական բանաստեղծներ, չորս պատերով շա՛տ ապահով ու գաղտնապահ կրպակին մէջ: Ի՞նչպէս թէ զայն մենք չտօնենք: Տրեխներով քաղաք իջաւ եւ թուական բացաւ մեզի: Բայց, կ'աղաչենք, մեզ զանց առէք: Ունինք որոշ նկատումներ, զգոյշ ըլլանք ...

Ահա այսպէս, վախն ու ոսկին, նկատումը եւ տենչանքը աթոռներու՝ մարդը կ'ընեն թաւալգլոր: Բայց, գնացքին մտասեւեռ հայ ճամբորդը չի

ՆԱՄԱԿՆԵՐ ԱՄԵՐԻԿԱՅԷՆ

ԲԱՐՔԵՐ ԵՒ ՊԱՏԿԵՐՆԵՐ

Անգլիոյ եւ Ֆրանսայի ճաշարաններուն մէջ ո՞վ կը համարձակի ջուր ուզել: Ամերիկայի մէջ երբ ճաշարան կը մտնես եւ կը գրաւես աթոռ, սպասարկուին առաջին պարտականութիւնն է սեղանիդ վրայ բերել գաւաթ մը ջուր — ընդհանրապէս մէջը կտոր մը սառ — իսկ երկրորդ պարտականութիւնն է այդ գաւաթը միշտ լեցուն պահել: Սուրճին հետ ալ բաժակ մը ջուր, ինչպէս Արեւելքի մէջ:

Այստեղ միայն Անգլիացին է որ թէյ կը փնտռէ, թէյ կը խմէ օրը քանի մը անգամ: Սովորական տաք ըմպելին սուրճն է, անարատ սուրճ անարատ կաթի եւ «իրաւ» շաքարի հետ: Փարիզի մէջ այսօր Café véritable ուզելու համար բաւական աներես ըլլալու ես:

Պատմեր եմ արդէն թէ փնչեր կ'ուտեն, որչափ կ'ուտեն եւ օրը քանի անգամ կ'ուտեն: Պատկերը ամբողջացնելու համար պէտք է նաեւ ըսեմ թէ ինչպէս կը վարուին ճաշարանէն ներս թէ դուրս:

Ամերիկեան ճաշարանին սպասարկուն երբեք պարտաւոր չէ յարգալիր ծառայութիւն մատուցանելու իր յաճախորդին: Սեղեւեթեալ արարողութեանց պէտք չկայ — առջեւդ կը նետէ դանակը, դգալն ու պատառաքաղը թուղթէ անձեռոցի մը հետ, ապսպրանքդ կը լսէ ու գլուխը կ'առնէ կ'երթայ: Անգլիոյ մէջ յաճախորդը, որքան ալ անօթի ըլլայ, կերակուրէն առաջ կը սպասէ յարգանք ծառայողէն, ինքն ալ կը յարգէ զայն իր thank you-ներով եւ pleaseներով: Վրադ կը խնդան այստեղ, եթէ շատ «բարկընաս»: Հայկական ճաշարանի մը սրլսահայ սպասարկուն յանդիմանեց մեզ, երբ կմկմալով դիտողութիւն ըրինք իր բերած մածունին համար.

— Ձեզի ըսի քի խայմալով էքմէք խատայիֆ առնէք. զաթը մենք էշու գլուխ ենք, մեր խօսքը մտիկ ընող կ'ըլլա՞յ քի..

Եթէ օրին մէկը Միացեալ Ազգերու Կազմակերպութիւնը որոշէր նոր յանձնաժողով մը նշանակել մրցանակներ բաշխելու համար ամէնէն բարեկիրթ ժողովուրդներուն — յանձնախումբ մը աւելի, կամ պակաս տարբերութիւն չըներ— առաջնութիւնը ապահովաբար կը շահէին Անգլիացիները որոնք շատ շնորհալի են իրենց շարժուձեւերուն մէջ մանաւանդ իրենց հայրենիքէն ներս: Կը թուի թէ Ամերիկացին չի հաւատար որ Ֆիզիքականամէն գործողութիւն տեղ է իր խորքին մէջ — քալել, նստիլ, պառկիլ, խնդալ, յօրանջել, խօսիլ, հայթակղիլ, չի զարմանար, «Մարդն այսպէս է»: կ'ըսէ հանդարտ, ու կեանքին հետ հաշտ կ'ընթանայ:

Մարդ մը ինք ալ՝ ինչպէ՞ս դատէ նմանները: Ան կ'ընէ լոկ հաստատումներ: Ու կը վազէ գնացքին հետ, իր ձագուկին կերին համար:

ԱՐՇԱՒԻՐ ԽԱՆԷՏԱՆԵԱՆ

ԱՐԱԳԻԼՆԵՐՈՒ ԲՈՅՆԸ

Յոգնած ու քրտնած կեցանք: Ձկրցանք հասնիլ բարձունքին կատարը: Զգեցինք մեր ձեռնափայտերը, որոնց օգնութեամբ երեք ժամու վերելք մը ունեցած էինք: Տեղ տեղ կը սահէինք: Զառիվերը թեք էր եւ հողը փխրուն:

— Այսօրուան համար այս ալ շատ է, ըսաւ ուղեկիցս, երկննալով եղեւիններուն շուքերուն տակ, որոնք պատաժեւ շրջանակ են կազմեր լերան մէջքին վրայ: Տեսարանը միեւնոյնն է: Մեր դիմացը Մօն Պլանի գագաթները օդոստափ պայծառ արեւին տակ լուսափայլ: Եւ Ալպեանները անվերջանալի: Կաղնիներ, շոճիներ, բարտիներ վեհաշուք ու լուռ: Լեռնային թեթեւ ու թափանցիկ օդը կը պարուրէ մեզ: Ոչ երգ, ոչ խոխոջ անտառուտ այս վայրերուն մէջ:

— Ինչո՞ւ մեր բարձունքներուն վրայ բազմերանգ եւ հարուստ են գեղեցկութիւնները: Ճախրող թռչուններ: Սրնգահար միջատներ: Լոյս աղբիւրներ: Ինչու այնքան պաղաբերութիւն վայրի եւ հասուն: Բրինձ, փշատ, ալոճ, կաղին, թուզ եւ բոյր բուսականութիւն, թէշկական ծաղիկներու արմատներու: Ու մտածումներուս թելը կ'երկարէր...:

Նստած տեղէս քիչ անդին, քարի մը վրայ, աւազի եւ կաւի հաստ խաւ մը կազմուեր էր հարթ հաւասար տարածութեան մը վրայ: Զոր ճիւղ մը առի: Եւ դրօսանքի համար սկսայ գծագրութիւններ փորձել:

— Տառ մը, կողքին Սավոյայի խոնարհ իրենի մը. լճակի եզր մը՝ ուր դրօսանքի մակոյկ մը կը սպասէ: Յետոյ խոշոր թեւաւոր մը, որ ճախրէր այս լեռներուն մէջ, երկար կտուցով ու սրունքներով:

Ընկերս պառկած տեղէն գլուխը վեր վերցուց: Մօտեցաւ: Կաւին վրայ նկարուածները դիտեց: Մատնանշելով թռչունը ըսաւ.

— Քիչ մըն ալ եթէ երկնցնես վիզը, կ'ունենաս իսկական արագիլ մը:

— «Արագիլ մը», կրկնեցի. իրաւ շատ կը նմանէր անոր:

Մեր քաղաքին մէջ բաղնիքներու եւ մզկիթներու գմբէթներուն վրայ կը շինէ ան իր բոյնը: Բարեկենդանին կամ Մեծ Պահքին կուգայ: Գաղթող մըն է գիշակեր, անմնաս: Կը մեկնի իր հայրենիքը՝ hաճիններու երկիրը, երբ կը սկսին աշնան հովերը: Կը սիրէինք ամրան առտուները լսել էգին կափկափը: Երբ արուն փութկոտ դաշտերէն կը վերադառնար, կտուցէն կախուած սատկած օձ մը, երբեմն գորտ մը՝ կամ թռչունի, կենդանիի նեխած դիակի կտոր մը:

Անթարթ աչքով ան կը դիտէր հողին վրայ կանգնած արագիլը, որ սարերու խենթ հովէ մը պիտի եղծանէր աւրուէր, նոյն այդ գիշերուան մէջ իսկ:

— «Պէտք է օրհնեմ քեզ, մոռցուած բարեբար, յարեց ան յանկարծ :Օր մը հալածական ու թեւատ՝ բոյնիդ մէջ ապաստան գտայ... Եւ հառաչեց, խորունկ ու տարամերժօրէն տխուր:

«... Ձգեցի հօրենական տունս, երբ նախճիրը սկսեր էր խորտակել գիւղին կարեւոր ուժերը: Մինչեւ հիմա ականջիս մօտ կը լսեմ մօրս աղեկտուր հեծկլտուքը, երբ որոշումս իրեն յայտնեցի: Ա՛լ չգտանք իրար.. :

Լսեր էի ապստամբ Տէրսիմը ապահով ապաստան կուտայ Եղիտէն փախչող Հայերուն: Ինքզինքս մահուընէ ազատելու միակ փրկարար ճամբան այս էր: Եւ կը փախչէի մէս մինակ: Մայր ու քոյրեր եռխս ձգած: Անոնք չէին հաւատար որ Թուրք կառավարութիւնը կիները, երախաներն ու ոչնչացնելու անմարդ ծրագիրը յղացեր էր եւ կը գործադրէր արդէն...:

Նստած ենք քով քովի: Անբիծ կապոյտը անպարագիծ վրանի մը նման կ'եղերէ լեռներուն ծայրերը: Միջոցը կը յեցուի ճառագայթի ալիքներով: Վարը քաղաքը նախշուն սկուտեղի մը պէս կլորակ բազմած է իր վարդագոյն, դեղին, նարնջագոյն ու կանանչ շէնքերով, ծաղկալից ածուներով: Զգլխիչ է համայնապատկերը եւ շքեղ: Ան կը շարունակէ իր պատմութիւնը 1915ի ահռելի ողբերգութիւններէն, ինչպէս մենախօսութիւն մը...:

— «Լողալով անցայ Եփրատը: Մինչեւ լուսաստղ՝ քալեցի: Հակառակ բոլոր զգուշութիւններուս, մացառուտի մը մէջ թաքստոց վնտռած պահուս՝ առաջին հանդիպած Թուրքը դերեվարեց զիս: Ինչպէս հետապնդեր էր: Չհասկցայ: Կ'երեւի թէ շատոնց նշմարուեր էի: Եւ կամ շատ անգամներ այս կարգի որսերու վնտռտուքին ելեր էր բոլրենին: Նոյն օրն իսկ անճանաչելի դարձայ: Մաքուր հագուստներս փոխուեցան պարբելի աղտոտ ցնցոտիներու: Կիսամերկ, բոպիկ Յուլիսի խանձող արեւին տակ, տաժանակիր աշխատանքի լծուած:

Անոր սեփական տունը միայարկ խրճիթ մըն էր: Բայց ինք դրաւեր էր Հայու բնակարան մը երեք-չորս բաժանումներով, բոլոր կազմածներով: Կը տեսնուէր որ գիւղի Հայերը այդ վերջին շաբաթներուն քշուեր էին սպանդ: Եւ անոնք եղեր էին մեծամասնութիւնը բնակչութեան: Սակաւաթիւ էր Թուրք տարրը: Բոլորը անխտիր օգտուեր էին անոնց ձգած ինչքերէն, արտերէն, կալերէն, կենդանիներէն: Թալանով յղփացած երջանիկէին: Ամէնէն կատաղին սակայն իմ արինկզակ տէրս՝ Խրտօն ըլլալու էր: Առտուները խիստ կանուխ կը մեկնէր ան, իր 17 տարու տղուն՝ Մահմուտին հետ, գործակցելու հայկական կարաւաններու կոտորումին: Իրիկունները միայն կըհանդիպէինանց, երբ վերադառնայի կալի աշխատանքներէն յոգնած, ուժասպառ, անսուաղ: Այն ատեն ալ կենդանիներու

ղալ, ուտել, խմել — եթէ արուեստով չի «կլորցնես»: Ազատամիտ ու լայնախոհ հանրային կեանքի մէջ, կարեւորութիւն չի տար կենցաղագիտական արարողութեանց:

Անգլիացիին համար բարեկրթութիւնը դիւանագիտական անհրաժեշտութիւն է: Հանրակառքին մէջ ան իր տեղը կուտայ ոտքի մնացող գեղուհիին կամ պառաւին, թէեւ իր կայսրութենէն պատառ մը հող ալ չիտար չունեցողներուն: Անգլիացին հազար ներողութիւն կը խնդրէ երբ ոտքիդ վրայ կը կոխէ արկածով, թէեւ կը ձգէ որ ուրիշները ոչ թէ ոտքիդ վրայ կոխեն, այլ ոտքի տակ առնեն եւ քեզ եւ քուկիններդ: Անգլիացին «կը ցաւի», երբ կ'իմանայ որ հարբուխ ունիս, թէեւ «շատ հետաքրքրական» կը գտնէ հազարաւոր կիներու եւ երախաներու ջարդին պատմութիւնը:

Ամերիկացին դեռ սկսնակ է դիւանագիտական մարզին մէջ եւ «բարակ» բաներով չզբաղիր:

— Ինչո՞ւ դուռը պիտի բռնեմ ետեւէս եկող տիկինին կամ պարոնին համար եւ սպասեմ անոնց շնորհակալութեան: Ինչո՞ւ գլխարկս պիտի հանեմ վերելակին մէջ երբ փափկասուններ կան շուրջս: Ինչո՞ւ «շնորհակալ եմ» պիտի ըսեմ ճաշարանի սպասարկուին: Ո՞վ ըսաւ որ մատս օգնութեան չեմ կրնար կանչել՝ միսին կտորը պատառաքաղին վըրայ տեղաւորելու համար, ո՞վ իրաւունք ունի ազատութիւնս կաշկանդելու ...

Ազատութիւն, լեզուներուն ամէնէն բզկտուած, ամէնէն չարչրկուած բառը: Ամէն ժողովուրդ իր առաքինութիւններէ ու թերութիւններէն մաս մը միասին բերած է այստեղ: Ամերիկա եկած են մանաւանդ օտար ափերու խոնարհ բազմութիւնները, անոնք որ սալոնական նրբութեանց շատ ալ վարժ չեն: Այս պարզագոյն աստիճան մը կը բացատրէ Անգլիացիին ու Ամերիկացիին տարբերութիւնը, կենցաղագիտական օրէնքին գործադրութեան մէջ:

Ամէն ազգ կը խնդայ դիմացի ազգին սովորութեանց կամ աւանդութեանց վրայ: Ֆրանսացին կը խնդայ երբ Անգլիացին առտուն, աչքերը բացած չբացած, ձուկ կ'ուտէ: Անգլիացին կը խնդայ՝ երբ Ամերիկացին մսեղէնին հետ խաշած եգիպտացորեն կ'առնէ: Երեքը միասին կը խնդան մեր վրայ, երբ հայ մայրիկը ռազմադաշտէն վերադարձող իր հոգեհատորին համար մատաղ կը բաշխէ ժամուն դուռը: Մենք ուրիշին վրայ խնդալու սովորութիւն չունինք, որովհետեւ օտարին սեւն ալ ճերմակ է մեզի համար:

Նիւ Եորքի մէջ չկան Փարիզի սրճարանները ուր մարդիկ կ'երթան ժամանակ սպաննելու, բամբասանք ընելու կամ յաջորդ դահլիճին կազմութեան մասին գուշակութիւններ ընելու համար: Ամերիկացին՝ սպանութեան դատապարտուած ժամանակ չունի: Ուրեմն հեւասպառ կը մտնէ դեղարան (drug store) որ դեղարանէն դատ ամէն բան է— խանութ է, գրատուն է, վաճառատուն է ամէն տեսակ առարկաներու եւ մասնաւորաբար ճաշարան-ըմպելարան: Ոտքի վրայ սուրճ մը, օշարակ մը ու շիտակ դործի՝ բերանը անխուսափելի ծիւթը:

Ժամը 4ն է: Նարդունի՛, քալէ՛ միասին երթանք սա դիմացի «դեղարանը» ուր ոսկեգոյն մազերով աղջիկ մը ելեկտրական քամիչին տակ պիտի ճզմէ ութ ամբողջական եւ «իրաւ» նարինջներ — չորսը քեզի, չորսը ինծի — եւ հիւթը թուղթէ բաժակներով պիտի հրամցնէ մեզի որպէսզի զովանանք:

Նիւ Եո՛րք, շտեմարան եւ ուտելիքի, խմելիքի: Ոսկրամոլներուն դրախտը:

ԺԻՐԱՅՐ

ՓՈՒՏՄ ԾԻԾԱՂ

Արձանաջարդ

Գերմանիոյ մէջ, Հինտենպուրկի փայտէ արձանը կամ փայտեայ Հինտենպուրկը կտորներու վերածելով բաժնած են աղքատներուն, որպէսզի ցուրտէն չսառին: Տաքնան ու փառք տան Աստուծոյ:

Կրնան եւ փառք տալ Հիթլէրին, որ այդ մեծ մարաջախտին կտակը «սրբագրելով» ի նպաստ իրեն, փայտէ մարդու վերածեց զայն յետ մահու:

Գերման տանտիրուհիները, ո՛վ գիտէ որքան գոհ մնացին այդ վառելափայտը ձեռք անցընելով: Անով տաքնալէ զատ, անշուշտ յատկացուցին կերակուր եփելու եւ ուրիշ օգտակար բաներու ալ, օրհնելով յիշատակը Գերմանիոյ մարաջախտին:

Եթէ մեր հայ տանտիկինները ձեռք անցընէին այդ փայտէն, ամբուկի աղուոր տապկոց մը կամ մատներդ ուտելու աստիճան համով տոլմա մը կը դնէին անոր կրակին վրայ:

Աչքբաց հնահաւաքները, անպայման օգտագործած պիտի ըլլան այդ արձանի բեկորներէն, իբրեւ փայտ գնելով եւ իբրեւ հնութիւն կամ յիշատակ սուղ գինով ծախելով զանոնք ամերիկացի հաւաքածոյի միամիտ սիրահարներուն:

Բայց ինչո՛ւ այս արձանաջարդումի վանտալութիւնը: Երբ այդ արձաններն ու յիշատակարանները տապկոցի փայտի վերածուին, հապա ինչո՞վ պիտի ներշնչուին ապագայ գերման սերունդները:

Գերմանները, մասնաւոր հակում մը ունին արձաններ եւ յիշատակարաններ կործանելու, մանաւանդ երբ ասոնք մետաղէ շինուած են:

Նախորդ պատերազմին, Վիլհելմի քրիստոնեայ Գերմանիան, Թուրքիոյ մէջ արձան չէր գըտած: Արդ պէտք էր բան մը ընել այդ ուղղութեամբ: Հայոց քրիստոնեայ եկեղեցիներու զանգերն ու կոչնակները քակելով եւ գոմէշի սայլերուն վրայ բեռցնելով՝ տարաւ ձուլարան՝ թնդանօթի վերածելու համար զանոնք: Չուանները ալ, ազնուօրէն նուէր ձգեց իր խալամ Թուրք զինակիցին, որ լաւագոյնս օգտագործեց զանգակներու այդ չուանները՝ Հայոց հաշիւը մաքրած միջոցին:

Վերջին պատերազմին, երբ Ֆրանսա խուժեցին Գերմանները, իրենց կարեւոր գործերէն մին եղաւ, արձանները հաւաքել հրապարակներէն: Փարիզի շքեղ պողոտաներու կամ հրապարակներու վրայ դիրք բռնած արոյրէ եւ պղինձէ բոլոր արձանները տարին անհետացուցին: Անշուշտ ձուլարաններու մէջ հեղուկի վերածեցին նշանաւոր մարդոց այդ անշունչ տիպարները:

Այսօր, գեղարուեստի ոստանին փողոցներուն վրայ, այդ արձաններուն յենարանները միայն կը մնան՝ գլխատուած մարդերու պէս, որոնք կ'երգեն գերման քաղաքակրթութեան փառքն ու քաջութիւնը ..

Եթէ կայ հպարտանալու կէտ մը՝ մեզ Հայերուս համար, մեր եկեղեցիներու զանգակներու ջարդովը՝ մեր բախտակից ըլլալն է Փարիզի քաղաքին հետ: Մեր զանգակատուններն ալ անգլուխ եւ անլեզու մարդերու պէս անկուեցան աւերակի վերածուած մեր քաղաքներուն մէջ, ինչպէս հոս Եւրոպայի շքեղ մայրաքաղաքներու արձաններու յենարանները:

Մեր զանգակներն ու Փարիզի արձանները նոյն բախտին արժանացան, հալելով-ձուլուելով, հրանօթի վերածուելով, քանդումի գործին ծառայեցին:

Յետ այսօրիկ, քաղաքապետութիւնները, պիտի զգուշանան մետաղէ շինուած արձաններ տընկելու հրապարակներու վրայ: Քարէ կամ մարմարէ արձաններն ալ վտանգի տակ են: Անոնք ալ կրնան ծառայել թշնամիին համար ամբարտակներ եւ թաքստոցներ շինելու, ինչպէս մեր գերեզմաններու դամբանաքարերով ախոռներ կամ բանտեր կերտեցին Թուրքերը:

Արդ, մէկ միջոց կը մնայ արձանները վտանգէ եւ տարագրութենէ զերծ պահելու համար: Կաւէ կամ մեղրամոմէ շինել տալ այդ արձանները, ինչպէս կ'ընէ Փարիզի Միւզէ Կրէվէնի վարչութիւնը, որպէսզի պէտք եղած միջոցին, վայրկենապէս կարելի ըլլայ անհետացնել զանոնք:

Թէեւ, մենք Հայերս մտահոգուելու պէտք չունինք: Քանի որ մեր այսօրուան կուսակցութեան կանգնած մէկ արձանը, քսան չորս ժամ նոյն տարբեր կուսակցութիւն մը կ'անարգէ եւ կը փլցնէ, առանց դուրսէն թշնամիի սպասելու...

Կ. ՊԵՏՈՒՇ

ՄՏԱՑԱՆՔ

ՆԱՅԻՐԻ, ամսագիր գրականութեան եւ արուեստի, 1946 Յունիս - Սեպտեմբեր, Ժ-ԺԲ թիւ: Աշխատակցութեամբ երէց եւ երիտասարդ գրողներու: Գեղարուեստական նկարներով: Այսուհետեւ լոյս պիտի տեսնէ ամէն ամսու 15ին, 50 մեծադիր էջերով: Խմբագիր՝ Անդրանիկ Ծառուկեան, B. P. 372, Alep (Syrie):

ԱԿՕՍ, պարբերագիրք, ձեռնարկ Հայ Ճեմարանի Շրջ. Միութեան: ԺԶ. գիրք, 1946, ճոխ բովանդակութեամբ (128 էջ): Հասցէ.— Գ. Բանեան, Collège Arménien, 127 Wadi Abou Djémil, Beyrouth (Liban):

DEUX MÈRES... UN FILS, Roman par Arpiar Tacvorian, Traduit de l'Arménien. Ed. Jacques Dervyl. 4 Bld. Joseph-Garnier, Nice:

բեռներով բերուած կողոպուտը տեղաւորել կուտային ինձ մարագներու մէջ: Ուղղակի հետս չէր խօսեր այս արիւնարբու գազանը: Կողմնակի հարցումներ կ'ընէր կնոջը որ իր կարգին յայտնապէս կը զգուշանար էրիկէն: Հարցափնդումը կը դառնար իմ գործունէութեանս շուրջ: Թէ կալերուն աշխատանքին ինչքանը լմնցեր էր, եւ ինչքանը մնացեր էր: Կ'աճապարէր: Չէր գիտեր թէ ինչո՞ւ: Մահմօն ներկայութեանս չէր հանդուրժեր: Անոր ատելավառ նայուածքը երկաթեայ ծանրութեամբ կը ճնշէր գիս: Ամէն վայրկեան կը դժգոհէր: Կը գանգատէր որ կեավուրներու ջարդը երկար կը տեւէ: Թէ երբ պիտի վերջանայ: Յոգնա՞ծ էր արդեօք իր երիտասարդի մարդակեր բնազդը...Մինչ հայրը կը ժպտէր, կը քաջալերէր զինքը: «Քանի մը օրէն տղաս, քանի մը օրէն...»

Անմիջապէս Խլտոյի խրճիթին կից նմանօրինակ գետնայարկ մը կար: Հոն կը բնակէր երիտասարդ կին մը, իր հարսը: Այս վերջինոյն ամուսինը պատերազմի դաշտն էր: Անոր ալ զանազան ծառայութիւնները չէին պակսեր: Սակայն մեծ գոհունակութեամբ կը վերցնէի այդ բեռը: Հոն կը մոռնայի խոնջէնքս: Սահարը բարեսիրտ էր եւ առատաձեռն: Ցորեն հաց, պանիր երբեմն ալ հաւկիթ կուտար: Եւ հաց մըն ալ գաղտնի շապկիս տակ պահած՝ առանձին կ'ուտէի գիշերը: Խստիւ կը պատուիրէր որ կեսրոջը բան մը չյայտնեմ: Օր մը հարցուց թէ ի՞նչպէս ինկած եմ իր ամուսնոյն հօր ձեռքը, որուն չարութեան եւ անգթութեան մեծագոյն վկան էր այդ արիասիրտ կինը: Պատմեցի իրեն փախուստիս դժբախտ ձախողութիւնը: Ցաւ յայտնեց: Իսկ ես համարձակեցայ Տէրսիմի վրայ տեղեկութիւններ հարցնել: Կարծածէս աւելի գիտէր ան: Հաստատեց այն լուրերը զոր ես արդէն ունէի Հայերու փախուստի մասին: Ինքը այդ կողմերէն էր: Խոստացաւ օգնել ինծի: Սակայն զգուշութիւն և համբերութիւն.. :

Այս կնոջ հանդիպումը իմ կեանքիս տառապագին մթութեանը վրայ լոյսի աստղեր կը ցանէր: Ժպիտ մը կը ծաղկէր թախծոտ դէմքիս վրայ: Եւ հոգիս ճառագայթ մը կը գրկէր...:

Եւ այնուհետեւ ամէն պահ ծրագիր կը մշակէի փախուստի երազներով: Այսօր-վաղը: Կը մխիթարուէի: Ազատութեան տենչանքը կը մեծնար, կը ծաւալէր մէջս, որուն դիմադրաւելու ուժերս սպառած կը գտնէի հետզհետէ:

Գիշերները պարտաւոր էի գիւղէն դուրս ձմերուկի եւ սեխի պարտէզ մը պահել: Պաղտոյի տղայ Աբգարի պօստանը կ'անուանէին զայն: Հոն մշակուած էին նաեւ ամէն տեսակի բանջարեղէններ, կանաչեղէն եւ ծաղիկ: Զմայլելի այդ վայրը գիս կը լեցնէր յիշատակով, յոյզերով: Ան կը բերէր պատկերը գիւղիս արտերուն:

Մէկ կողմէն բարձրացած է բլրակներու շղթայ որ կ'երթայ քիչ քիչ ցածնալով կը կորսուի դաշտերու մէջ, միւս կողմէ ակի վճիտ ջուր մը առու կազմած կը խոխոջէ, կ'ոռոգէ իր եզրին կանգնած ուռիներ, բարտիներ, որոնք հիւրընկալեր են թռչնազգիներ, երգող ու վայրի:

Գեղածիծաղ այս հովտին մէջ Հայը իր շինարար ձեռքերով հասցուցեր էր այս պարտէզը, որ նախախնամքն եղաւ իմ տանջանքի օրերուս: Հոն սրտագին շունչ մը կար, որ կը խօսէր հոգւոյս: Պաղտոյի տղայ Աբգարի ներկայութիւնը կը զգայի հոն: Անոր ջանքն ու քրտինքը կը տեսնէի:

Ան հակեր է ամէն մէկ տունկի վրայ: Փորեր, մաքրեր է անոնց արմատները: Աւելորդ ծիլերն է կտրեր: Փայփայեր, դգուեր է բողբոջներն ու ծաղիկները: Եւ գիշերները, թշնամի ձեռքերէ պաշտպանելու համար իր ճիգն ու վաստակը, հոն քարէ հիւղին երդիքին վրայ ձգուած կարմիր կտաւէ վերմակին տակ քնացեր է արթուն աչքով: Ան երգ ու պարով տօներ է բերքերու հասունութիւնը իր ընտանիքին ու բարեկամներուն հետ, կիրակի եւ տաղաւար օրերուն: Հոս, այս քարին տակի անտէր ու մրոտ օճախին վրայ հաց են թխեր: Կերակուր են պատրաստեր: Ու անմեղ կերուխումով հրճուեր են իրենց արդար աշխատանքի արդիւնքով: Սուրբ եւ միամիտ ժողովուրդ...: Երեւակայութիւնս կը սրէր, երբ կը մտնէի նռանի գոյն վերմակին տակ:

...Ահա շուտով կը յայտնուին հայ կամաւորական գունդերը ռուսական բանակին միացած: Պողպատէ կամքով հսկաներ սպառազէն, վրիժառու: Անոնց հետն է Աբգարը... Պարտէզ կուգայ. Ուրախութենէս, վիշտէս խելայեղ իրեն կը փաթթուիմ. . Սրտիս կսկիծն ու կրակը կը թափեմ... Կը պատմեմ Խլտոյի ոճիրները... Այս վերջինը սարսափէն պահուած է... կը գտնենք զայն: Պաղտոյի տղան ինչպէս հոգէառ հրեշտակ, մէկ բըռունձքով շան սատակ կը փռէ արիւնռուշտ ճիւաղը... Կը հնչէ արդարութեան, վրէժխնդրութեան շեփորը հայրենի աւերակներուն վրայ, ուր լեռ են կազմեր մորթոտուած դիակները, եւ ծով հոսող հայկական արիւնը ...

Աչքերս թրջած՝ քուն կը մտնէի: Երբ արդէն կէս գիշերը անցած կ'ըլլար: Եւ եօթն եղբայրներս գլխուս վրայ հակած՝ անքթիթ զարմանքով կը ժպտէին իմ անկարելի, իմ անձկագին երազիս:

(1) ՏԻԳՐԱՆՈՒՀԻ

ՊՈԼՍՈՅ մէջ վախճանած է Աշոտ վրդ. Գէորգեան: Օծումն ու յուղարկաւորութիւնը կատարուած է Փետր. 7ին, Բերայի Ս. Երրորդութեան եկեղեցիին մէջ: Հանգուցեալը իր ուսումը ստացած էր Երուսաղէմի Ժառանգաւորաց վարժարանը: Ուսուցչութիւն ըրած է զանազան դպրոցներու մէջ: Գալաթի վարժարանին տնօրէնն էր վերջերս, երբ երկու տարի առաջ վարդապետ ձեռնադրուեցաւ (Երուանդ Գէորգեան):

Հետեւ սարսափելի դժուարութիւններ կան մեր առջեւ »:

Յետոյ յոյս յայտնեց թէ անգլեւֆրանսական զինակցութեան դաշնագիրը պիտի ստորագրուի շուտով: Անգլեւխորհրդային դաշնագիրն ալ պիտի վերաքննուի: Սպարապետ Սթալին մատնանշած է փոփոխելի կէտերը եւ բրիտանական կառավարութիւնը մօտերս պիտի ներկայացնէ իր տեսակէտները: «Զափազանց ուրախ եմ որ փափաք յայտնուած է երկարաձգելու դաշնագիրը եւ ամրապնդելու սիրալիր յարաբերութիւնները երկու երկիրներուն միջեւ »:

Պ. Պէվին գոհունակութեամբ չեշտեց թէ «շատ սիրալիր են Մ. Նահանգներուն հետ եղած յարաբերութիւնները բոլոր հարցերու մասին: Թոյլ պիտի չտանք որ ոեւէ ճեղք բացուի երկու երկիրներուն միջեւ»: Անդրադառնալով Գերմանիոյ վերակազմութեան, ըսաւ թէ Մեծն Բրիտանիա կուսակից է դաշնակցային պետութեան: «Ուրիշներ կը կարծեն թէ թունդ կեդրոնացեալ Գերմանիա մը աւելի դիւրաւ հսկողութեան կ'ենթարկուի եւ նուազ վտանգաւոր է: Ես խոր կասկածներ ունիմ այդ մասին»:

Յետոյ խօսեցաւ հինգ պետութեանց հետ կնքուած դաշնագիրներու մասին: Իտալական դաշնագրին գործադրութեամբ պիտի կրնան քաշել 45 հազար զինուորներ: «Ըսուեցաւ թէ մենք նոր Տանցիկ մը ստեղծեցինք Թրիէսթէով: Ճիշդ չէ: Թրիէսթէի ազատ պետութիւնը չի գտնուիր այն տիրապետութեան տակ ուր կը գտնուէր Տանցիկը»: Խօսեցաւ նաեւ Դանուբի նաւարկութեան մասին, որուն համար մասնաւոր ժողով մը պիտի գումարուի դաշնագրին վաւերացումէն վեց ամիս վերջը:

50 տարուան դաշինք Անգլիոյ եւ Ֆրանսայի միջեւ

Լոնտոնի թերթերը կը գրեն թէ կառավարութիւնը հաւանած է զինուորական, դիւանագիտական եւ տնտեսական դաշինք մը կնքել Ֆրանսայի հետ, յիսուն տարուան համար: Դաշնագիրը պիտի ստորագրեն Պ. Պ. Պէվին եւ Պիտօ, Մոսկուա մեկնելէ առաջ, ամենայն հաւանականութեամբ Տէօնքէրքի մէջ, որ կէս ճամբան է Լոնտոնի եւ Փարիզի միջեւ եւ պատմական նշանակութիւն ունի անգլեւֆրանսական յարաբերութեանց մէջ: Մէկ վիճելի խնդիր մնացած է որ կապ ունի Գերմանիոյ հետ: Ֆրանսացիները ապահովութիւն կը պահանջեն ոչ միայն իրական նախայարձակման, այլեւ սպառնալիքին դէմ:

Այս դաշնագրին ստորագրութեամբ, զինակցութեանց եռանկիւն դրութիւն մը հաստատուած պիտի ըլլայ Լոնտոնի, Փարիզի եւ Մոսկուայի միջեւ, քանի որ Անգլիա եւ Ֆրանսա քսանամեայ դաշնագիրներ կնքած են Խ. Միութեան հետ:

Վարչապետ Պ. Ռամատիէ խօսելով այս հարցերու մասին, յոյս յայտնեց թէ շատ մօտ ատենէն բանակցութիւնները պիտի վերջանան դաշնագիրներով որոնք իրարու պիտի կապեն երեք մեծ պետութիւնները: Արտաքին նախարարը, Պ. Պիտօ եւս լաւատես է:

Նուազագոյն 7000ը կ'ընդունուի

Անգլեւամերիկեան թերթերը կը գրեն թէ Ֆրանսայի վարչապետը, ընկերվարական եւ համայնավար կուսակցութիւններր զատ զատ յայտարարութիւններ հրատարակեցին ի նպաստ ամսական նուազագոյն աշխատավարձքի, այսպէս վերջ տալով անելի մը որ կը տիրէ կառավարութեան եւ Աշխատանքի Դաշնակցութեան միջեւ: Մինչեւ հիմա վարչապետին քաղաքականութիւնն էր անփոփոխ պահել աշխատավարձքերը եւ կանխել թղթադրամի յաւելումը, գիներու ընդհանուր կրճատում պահանջելով: Իսկ Աշխատանքի Դաշնակցութիւնը կ'առաջարկէր ընդհ. յաւելում: Նչ. օր Պ. Ռամատիէ յայտարարեց մամուլի ներկայացուցիչներուն թէ խառն յանձնաժողովին կատարած քննութիւնը համոզած է զինքը թէ «բանուոր մը որ կ'աշխատի սովորական պայմաններու մէջ պէտք ունի ամսական 7000 Փր. նուազագոյն աշխատավարձքի մը, համեստ պայմաններու մէջ ապրելու համար: Այս իրողութիւնն ընդունելով, այդ նուազագոյնէն վար աշխատավարձքերը պէտք է աւելնան, որպէսզի ամէն մարդ կարենայ ապահովել ամենօրեայ հացը գնելու միջոցը»:

Վարչապետը բոլորովին տեղի չտուաւ աշխատավարձքի քաղաքականութեան մէջ, կրկնելով թէ տակաւին հակառակ է աւելցնելու բարձր աշխատավարձքերը եւ թէ պիտի շարունակէ գիներու կրճատման պայքարը: Իր կարծիքով, մինչեւ յուլիս գիներու կրճատումը բաւական պիտի ծաւալի, ամրապնդելով երկրին տնտեսութիւնը եւ աւելցնելով աշխատաւորներու գնելու կարողութիւնը:

★ Քաղաքապետական պաշտօնեաներու չորս ժամուան գործադուլի հրամանը ետ առնուեցաւ վերջին պահուն:

ՊՐՒՒՔՍԷԼԻ ցոյցին մէջ մեռած է մէկ հոգի, վիրաւորուած են 40 հոգի:— Երկուշաբթի օր գործադուլ մը տեղի պիտի ունենայ Անվէրսի մէջ:

ՔԱՆԻ ՄԸ ՏՈՂՈՎ

ԻՏԱԼԱՑԻ ԳԵՐԻՆԵՐՈՒ 94 առ հարիւրը մեռած են Խ. Միութեան մէջ, համաձայն Իտալիոյ ազգ. պաշտպանութեան նախարարին յայտարարութեան: Ընդհ. թիւը կը հաշուեն 60—80.000, բայց Իտալիա վերադարձած են միայն 12513 գերիներ: Մահերու մեծագոյն մասը հետեւանք եղած է բծաւոր ժանտատենդի, 1943ին, երբ գերիները Թուրքեստան ղրկուած էին:

ՎԵՑ ԳԵՐՄԱՆ ԶՕՐԱՎԱՐՆԵՐ մահուան դատապարտուած ըլլալով Պելկրատի մէջ, մէկր դընդակահարուեցաւ, միւսները կախուեցան Փետր. 27ին: Գնդակահարուածը, զօր. Ալեքսանտր Լէհր, պալքանեան ճակատի նախկին հրամանատարն էր եւ պատասխանատու Պելկրատի ռմբակոծութեան (1941):

ՊԵՐԼԻՆԻ խորհրդային սպարապետը, մառէշալ Սոքոլովսկի նոր փոթորիկ մր յարոյց արտօնելով որ ամթելով հաղորդուի իր մէկ բուռն քննադատութիւնը Դաշնակիցներուն դէմ, Զօրս պետութեանց վերստուգիչ յանձնաժողովին մէջ: Մառէշալը կ'ամբաստանէ Անգլիան եւ Մ. Նահանգներր թէ Գերմանիան երկու մասի կը բաժնեն, հակառակ Փոցտամի համաձայնութեան, ինչ որ անկարելի կր դարձնէ վերաշինութիւնը եւն.:

ԱՅՍ ՇԱԲԹՈՒ ԼՈՅՍ ԿԸ ՏԵՍՆԷ

ՀԱՅԱՍՏԱ՛Ն

Հ. Յ. Դ. Նոր Սերունդի ամսաթերթը, ճոխ բովանդակութեամբ (հայերէն եւ ֆրանսերէն):

Այնքան սպասուած տարեկան մեծ պարահանդէսը

ՖՐ. ԿԱՊՈՅՏ ԽԱՉԻ ՓԱՐԻԶԻ ՄԱՍՆԱՃԻՒՂԻՆ
Մարտ 2ին Կիրակի օր ժամը 3էն 12.

Hôtel Vianeyի գեղեցիկ սրահներուն մէջ
2 Ave. Ledru Rollin, métro Ledru Rollin: Հանրածանօթ նուագախումբ Fernand Bouillon, եւրոպ. պարերու համար, հայկ. սպանիական պարեր արեւելեան նուագով, մասնակցութեամբ՝ Alexandre Gourdji եւ իր պարի խումբին:

Երգիչներ եւ զանազան անակնկալներ:

Տոմսերը նախօրօք ապահովել դիմելով գրասենեակ Հ. Սամուէլ եւ Հ. Բալուեան եւ Մ. Պարսամեան եւ նպարավաճառատուն Հրաչեան:

Տոմսերու գինը 200 Փրանք:

Անօւրդ տեղի պիտի չունենայ:

Պ. Պ. Առաքել եւ Յակոբ եւ Տիկին Հռիփսիմէ Զաքրեան, Տէր եւ Տիկին Յարութիւն Միրասոլեան եւ զաւակը, Տէր եւ Տիկին Նուպար Կիւլլապեան, Տէր եւ Տիկին Յակոբ Միրասետրեան եւ զաւակը, Տէր եւ Տիկին Պետրոս Սարգիսեան եւ զաւակները, Տիկին Պէաթրիս Կիւմիւշեան եւ զաւակները՝ ցաւով կը ծանուցանեն դառնաղէտ մահը իրենց մօր, մեծ մօր, մօրաքրոջ եւ ազգականին

ՏԻԿԻՆ ԱՐՍԻՆԷ ԶԱՔՐԵԱՆԻ
(Այրին գնդապետ Բժիշկ տիար Գրիգոր Զաքրեանի ծնեալ Սարաֆեան)

որ կնքեց իր մահկանացուն 75 տարեկան հասակին մէջ, Փետրուար 27ին իր բնակարանը, 65 Ave. du Montrouge, Gentilly (Seine): Թաղումը պիտի կատարուի Փարիզի Հայոց եկեղեցւոյն մէջ, 4 Մարտ երեքշաբթի կէս օրէ վերջ ժամը 2.15ին, իսկ մարմինը պիտի փոխադրուի Courbevoie, իր ընտանեկան դամբարանին մէջ:

Մասնաւոր մահազդ չստացողներէն կը խնդրուի ներկայս իբր այդ նկատել:

ԼՈՅՍ ՏԵՍԱՒ

ԶՈՒԱՐԹ՛Ն 'Ց

ԵՌԱՄՍԵԱՅ ՀԱՆԴԷՍ ԳՐԱԿԱՆՈՒԹԵԱՆ
ԵՒ ԱՐՈՒԵՍՏՆԵՐՈՒ

Խմբագրութեամբ՝ Հր. Բալուեանի

80 մեծադիր էջ եւ պատկերազարդ, նուիրուած ամբողջութեամբ Ա. Ահարոնեանի ծննդեան 80ամեակին: Յօդուածներ ունին.—
Արշէն Քահ. Սիմէոնեան, Զիթունի, Գասպար Իփէքեան, Շ. Նարդունի, Շ. Միսաքեան, Է. Բիւզանդ, Տ. Փիրանեան, Հ. Սամուէլ, Տիկ. Գ. Փափազեան, Տիգրանուհի, Հուրի Իփէքեան, Ար. Սրապեան, Միսաք Միրզէ, Ն. Շինական, Բարսեղ Հապէշեան, Կ. Երանեան, Ս. Ընտրիկեան: Ա. Ահարոնեանէն անտիպ եւ այլ բազմաթիւ էջեր: Նոյնպէս քրոնիկի շատ ճոխ բաժին մը:

Տարեկան բաժ. չորս թիւի համար 400 Փր.: Արտասահման՝ 500 Փր.: Հատով 100 Փրանք:

Հասցէ.— H. Palouyan. 43 rue Richer. Paris (9):

Le Gérant : I. KRIKORIAN
Imprimerie DER-AGOPIAN 17 Rue Damesme 13
Travail executé par des ouvriers syndiqués

ՅՈՒՇԱՏԵՏՐ

ԳՈՄՈՆ-ՄԱՐՍԷՅԼ.— Հ. Յ. Դաշնակցութեան Գոմոնի Զաւարեան ենթակոմիտէի ընդհ. ընկերական ժողովը այս կիրակի, ժամը 8.30ին, սովորական հաւաքատեղին: Կարեւոր օրակարգ:

Ֆ. Հ. ԿԱՊՈՅՏ ԽԱՉԻ Պուլվար Օտտոյի մասնաճիւղը ժողովի կը հրաւիրէ իր բոլոր ընկերուհիները այս կիրակի, ժամը 3ին, սովորական հաւաքատեղին: Կարեւոր օրակարգ:

ՇԱՎԻԼԻ Ֆ. Կ. Խաչի մասնաճիւղին ընդհ. ժողովը երեքշաբթի ժամը 9ին, դպրոցին սրահը, բոլոր ընկերուհիներու ներկայութիւնը անհրաժեշտ է:

ՄԱՅԻՍ 10ԻՆ
Կը ներկայացուի ՀՐԱՉ ՏԱՐՕՆԵԱՆԻ
Նոր թատերախաղը « ՎԵՐԱԴԱՐՁԸ »
Կը խնդրուի նկատի առնել:

ՏԷՍԻՆԻ Հ. Յ. Դ. կոմիտէն իր խորին ցաւակցութիւնները կը յայտնէ ընկեր Ս. Առաքելեանին, իր ազգականին՝ Տիկին ՄԱՐԻԱՄ ՏԻԼԱՆԵԱՆԻ (ծնեալ Գառաւեան) մահուան առթիւ:

Կ'ուզուին

Դերձակ Léo Syr տունը կ'ուզէ Ափիէօուէօրներ, շատ լաւ վճարումով: Ներկայանալ մօտէլներով, տեւական գործ: Դիմել 218 Ave. de Versailles, Paris (16), métro Porte St. Cloud:

Ծախու տուն

Livry - Garganի մէջ, երեք յարկանի տուն մը ծախու է, 260 քառ. մեթր տարածութիւն: Իւրաքանչիւր յարկը ունի 3—4 սենեակ: Պարտէզին մէջ 60 քառ. մեթր տարածութեամբ արհեստանոց մը: Տաւը պտղատու ծառեր: Շաբթուան մէջ դիմել, Chaussures Souren, 61 rue Pixéricourt, Paris, Tél. Men. 84-72: Իսկ շաբաթ եւ կիրակի օրերը.— 31 Ave. d'Alembert, Livry Gargan, Tel. le Raincy 15-65:

ԼՈՅՍ ՏԵՍԱՒ

Գիւղիզար

Գրեց՝ ԱՐՄԵՆՈՒՀԻ ՏԷՐ ԿԱՐԱՊԵՏԵԱՆ (Գեւոնեան): Պատմական առեւանգութեան պատմութիւնը զոհին բերնով: Նաեւ ՆՇԽԱՐՆԵՐ ՄՇՈՅ ԳԵՂԱՄԷՆ: Յառաջաբան Շ. ՆԱՐԴՈՒՆԻԷ: Պատկերազարդ: Գին 200 Փրանք, Արտասահման 250 Փր.: Ամերիկա 2 տոլար

Կեդրոնատեղի.— Imprimerie Der-Agopian, 17 rue Damesme, Paris (13):

Ծախու է

Կրընօպլի մէջ կօշկակարի խանութ մը, քաղաքին կեդրոնը: Երկու լիսանս, նորոգութիւն եւ նոր ծախելու իրաւունք, վեց տարուան ալ վարձակալութիւն, (bail): Գրել Mr. Dzeronian, 68 rue Thiers,, Grenoble (Isère):

ԿԻՐԱԿԻ ՄԱՐՏ 16ԻՆ SALLE GAVEAU
TENOR
ԷՄՄԱՆՈՒԷԼ ՓԱՓԱԶԵԱՆ
Կը խնդրուի նկատի առնել:

Ամենակարեւոր ծանուցում մը

ԼՈՒՏԵՐ ՖԷՆԷՐՃԵԱՆԻ

Աշխատանոցը բացուած է եւ կը ստանձնէ չէնքի նորոգութեան եւ զետեղումներու ամէն կարգի աշխատանք վարպետներու ձեռքով: Նորոգութիւն աղօրքներու, արդուկներու եւ կազի վառարաններու: Բաղնեսենեակի եւ խոհանոցի նորոգութիւն եւ սպասքներու զետեղում: Դիմել՝ Entreprise Générale Etablissement LODER, 25 Route de Villejuif, L'Hay-les-Roses, Հեռաձայն Ita. 38-36: Autobus 186:

Փրկեցէք ձեր եւ ձեր տղոց ակռաները գործածելով

DOLINE ALCALINE

ակռայ մաքրող հանրածանօթ փոշին:
Կեդրոնատեղի, 47 Rue Lafayette, Paris (9)

Աշադրութիւն կօշկակարներուն

Ունինք կաշիի վաճառատուն Crepin եւ Tannerie: Ձեր բոլոր գնումներու համար դիմեցէք Յ. Գ. Փափազեանի վաճառատունը, 223, r. Tolbiac, Paris (13) Tél. Gob. 64-54: Բաց է ամէն օր ժամը 8—12 եւ 14—18, գոց է ուրբաթ եւ շաբաթ օրերը: Հաղորդակցութիւն՝ métro: Tolbiac, Place d'Italie, Clacière;

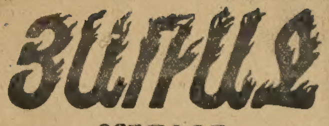

ՕՐԱԹԵՐԹ

LE PREMIER QUOTIDIEN ARMENIEN EN EUROPE

HARATCH — Fondé en 1925 — R. C. Seine 376.286
Directeur-Propriétaire : SCH. MISSAKIAN
17, Rue Dameame — PARIS (13e)
Tél.: GOB. 15-70 — C. C. P. Paris 1678-63

Տար. 1000, 6ամս. 500, Եռամս. 300, ֆր., Արտաս. 10 Տոլ.

Mardi 4 MARS 1947 Երեքշաբթի 4 ՄԱՐՏ

ԺԹ. ՏԱՐԻ — 19e Année N° 4975-Նոր շրջան թիւ 584 Խմբագիր՝ Շ. ՄԻՍԱՔԵԱՆ Գին՝ 4 Ֆր.

ՄԵՐ ԽՕՍՔԸ

ԱՆՈՆՑ ՈՐ ՊԻՏԻ ԵՐԹԱՆ

Ուրեմն, պաշտօնապէս կը հաստատուի թէ այս տարի Ֆրանսայէն Հայաստան պիտի փոխադրուին 7000 հայրենակիցներ, իսկ միւս գաղութներէն՝ 63.000: Համագումար 70 հազար հոգի:

Անցեալ տարի փոխադրուեցան աւելի քան 50 հազար հայրենակիցներ, մեծագոյն մասը Իրանէն (մօտ 20.000) եւ Սուրիա-Լիբանանէն (19.400, ութ կարաւաններով): Մնացեալը՝ Պուլկարիայէն, Յունաստանէն (5000ական, աւելի կամ պակաս) եւ Ռումանիայէն (1734):

Կը թուի թէ այսպէս ալ պիտի շարունակուի քանի մը տարի, նոյն համեմատութեամբ: Համաձայն երկրին ճարտարարուեստական զարգացման եւ բնակարաններու շինութեան, որոնք յառաջ կը տարուին հնգամեայ ծրագրով:

Երկիրը ամէն բանէ առաջ կը կարօտի աշխատող ձեռքերու, երիտասարդներու: Մանաւանդ որ սահմանները շատ նեղ են: Անհրաժեշտ է օգտագործել հողի վերջին չերտը, բնական բոլոր յարմարութիւնները:

Այս առաջադրութեամբ ալ, ինչպէս ուրիշ գաղութներու մէջ, այստեղ եւս նախապատուութիւն պիտի տրուի անոնց որ հաստատուն վիճակ չունին եւ պիտանի տարրեր են տնտեսական տեսակէտով:

Որ եւ է մասնակցութիւն չունենալով Ներգաղթի Կեդր. Կոմիտէին մէջ, պիտի չկրնանք ըսել թէ ի՛նչպէս կազմակերպած եւ դասաւորած են գործը:

Անշուշտ օրը օրին պիտի հաղորդեն կարգադրութիւնները, որպէսզի թիւրիմացութիւններ չծագին, ինչպէս պատահեցաւ հեռաւոր Իրանի եւ Սուրիա-Լիբանանի մէջ:

Ոչ ոք պիտի կրնար ժխտել կարաւաններու կազմութեան, քաղաքէ քաղաք, երկիրէ երկիր փոխադրութեան դժուարութիւնները: Մանաւանդ այս օրերուն երբ այնքան ծանրօրէն խանգարուած են փոխադրութեան միջոցները, աշխարհի բոլոր մասերուն մէջ:

Անոնք որ պիտի մեկնին առաջին կարաւաններով, պէտք է աչքի առջեւ ունենան այս տարրական պարագաները:

Մնաց որ, գրեթէ բոլորն ալ փորձառու են արդէն, երկիրէ երկիր նետուած ըլլալով: Շատ աւելի աննպաստ պայմաններու մէջ:

Ի՞նչ կ'արժեն ներգաղթի փոխադրական դժուարութիւնները՝ արտագաղթի տառապանքներուն հետ, որոնք դեռ երէկուան պատմութիւն են:

Գացողները պէտք չէ մոռնան ուրիշ պարագայ մը եւս, իրենց հոգեկան անդորրութեան համար:

Իրենց գերագոյն մխիթանքը այն է, որ վերջապէս պիտի տեղաւորուին հայրենի հողերու վրայ:

Ոչինչ կրնայ փոխարինել այս հրճուանքը:

Բայց, պիտի չմոռնան թէ ամէն ինչ կատարեալ չի կրնար ըլլալ երկրի մը մէջ որ ի լինելութեան է: Որ տարիներէ ի վեր նուիրուած է ծրագրեալ աշխատանքի մը, վերաշինուելու, ընդարձակուելու, ծաղկելու համար:

Ահա իրենք ալ կ'երթան մասնակցելու այդ աշխատանքին: Հետեւաբար միասին պիտի քամեն անուշն ու լեղին: Վայելքն ու տառապանքը:

Ոչ խելացնոր խանդավառութիւն, ոչ ալ վայրեբան կանչեր, առաջին տպաւորութեան տակ:

Ամէնէն «պէխապէրը»ն ալ բաւական բան գիտէ Հայաստանի բնութեան, աշխարհագրութեան, վարչական կարգուսարքին, տնտեսութեանց եւ թերութեանց մասին: Այնպէս որ, ճամբայ պիտի ելլէ գիտակցօրէն, լծուելու համար հայրենիքի վերաշինութեան, թերեւս ալ ընդարձակման աշխատանքին:

Այս գիտակցութեամբ, իրեն հետ պիտի տանի ոչ միայն իր գործիքները, այլեւ գիտելիքը,—ինչ որ սորվեցաւ այստեղ եւ ամէն տեղ, արիւն-քրտինք թափելով ի խնդիր պատառ մը հացի:

Աւելի բախտաւորները, ուսումնական, ուսանող. գրագէտ կամ արուեստագէտ, անշուշտ միասին պիտի տանին իրենց մտաւոր պաշարը, ճոխացնելու համար հայրենի մշակոյթը:

Պայման չէ որ մէկ անգամէն ծովը թափեն ամէն բան, բոլորովին նոր աշխարհ մը մտած ըլլալու միամտութեամբ:

«Հնութիւններ» կան որ հազար նորութիւն կ'արժեն, մանաւանդ մշակոյթի ճակատին վրայ: Սորվիլ պիտանին, բայց չուրանալ հարազատը:

Շ.

ՀԱՅԱՍՏԱՆ

Այս տարի պիտի ընդունի 70,000 Հայեր. որոնց 7000ը Ֆրանսայէն

(ՊԱՇՏՕՆԱԿԱՆ ՅԱՅՏԱՐԱՐՈՒԹԻՒՆ)

ԽՄԲ.—Ֆրանսաբնակ Հայերու Ներգաղթի Կեդր. Կոմիտէէն ստացած ենք հետեւեալ զեկոյցը. (ուշ ղրկուած, ինչպէս նախորդը)—

Ֆրանսաբնակ Հայերու Ներգաղթի Կեդր. Կոմիտէն կուգայ պաշտօնապէս ծանուցանելու, որ համաձայն Սովետ. Միութեան Փարիզի հիւպատոս Գ. Աբրամովի 28 Փետրուար 1947ի յայտարարութեան, Սովետ Հայաստանի կառավարութիւնը որոշած է 1947ի ընթացքին արտասահմանէն ընդունիլ 70.000 Հայեր, որոնց 7000ը Ֆրանսայէն:

Այս 7000 ներգաղթողներու փոխադրութիւնը պիտի աւարտի ամենաուշ այս ամրան վերջը:

Սովետ. Հայաստանի կառավարութեան կողմէ մօտ ատենէն Ֆրանսա պիտի գան երկու ներկայացուցիչներ, վերջացնելու նախապատրաստական աշխատանքները եւ կարաւանները ճամբայ հանելու համար:

Իւրաքանչիւր արձանագրուողի պիտի հաղորդուի մեկնումի թուականը, պատրաստութեան բաւարար ժամանակ տրուելով:

Բոլոր արձանագրուողները պէտք է ապահով ըլլան որ իրենց կարգին պիտի մեկնին:

Ներգաղթի արձանագրութիւնները պիտի շարունակուին, որովհետեւ յառաջիկային ներգաղթել փափաքողները եւս պարտին այժմէն իսկ արձանագրուիլ:

ԸՆԴՈՒՆԵԼՈՒԹԻՒՆ ՄԸ Ի ՊԱՏԻՒ Գ. ՎԱԼԱՆԹԷՆ-ՍՄԻԹԻ

Շաբաթ (1 Մարտ) կէսօրէ վերջ Ֆրանքեւհա, Միութեան սրահներուն մէջ տեղի ունեցաւ Հայ Գաղթականական զոյգ մարմիններու եւ Հայ. Գաղթ. Կեդրոնական Օֆիսին կողմէ կազմակերպուած ընդունելութիւնը ի պատիւ Գ. Վ. Վալանթէն-Սմիթի, կառավարիչ, Ֆրանս. պատուիրակ միջկառավարական կոմիտէի, որուն հեղինակութեան տակ կը գտնուին հայ եւ ռուս գաղթականներու Օֆիսները յունուարէն ի վեր:

Ներկայ էին հայ բարեսիրական ընկերակցութեանց ներկայացուցիչները:

Բաժակաճառեր արտասանեցին Օֆիսի տնօրէն Պրոֆ. Մենտոր Բոււիաթեան, Հայ Գաղթ. Կեդր. Յանձնախումբի նախագահ Գ. Ա. Զօպանեան, Հայ Գաղթականաց Խորհուրդի նախագահ Հրանտ Սամուէլ եւ կառավարիչ Գ. Վալանթէն-Սմիթ:

Հայերէն եւ ֆրանսերէն երգեց Օր. Իրիս Պիւլպիւլեան:

Ներկաները հիւրասիրուեցան շամփանիայով:

Մանրամասնութիւնները յաջորդով:

ԵՐՈՒՍԱՂԷՄԷՆ կը հեռագրեն թէ հրեայ ահաբեկիչները յանդուգն ձեռնարկ մը կատարեցին շաբաթ օր, օդը հանելով բրիտանական սպաներու ակումբը: Սպաննուեցան 16 հոգի, վիրաւորներուն թիւն է 15, իսկ ուրիշ 24 հոգի ալ մէջտեղ չկան: Մինչ իրենց ընկերները կրակ կը տեղային, շփոթութիւն ստեղծելու համար, երեք ահաբեկիչներ քարիւղի թիթեղներ ձգեցին ակումբէն 50 եարտ հեռու եւ փախան: Քանի մը վայրկեանէն թիթեղները պայթեցան: Այս ազդանշանին վրայ ծանր բեռնակառք մը սուրաց փշաթելերէ կազմուած պատնէշին վրայ եւ կեցաւ ակումբի պատին առջեւ: Կառավարը փախաւ: Անմիջապէս վերջը կառքը պայթեցաւ այնքան սարսափելի ուժգնութեամբ մը որ եռայարկ ակումբին ճակատը ճեղքուեցաւ եւ շէնքին մնացեալ մասը փլաւ ինչպէս թախտակի դէզ մը: Իրիկուան դէմ ձերբակալուեցան չորս ահաբեկիչներ որոնց երկուքը պահուած էին մօտակայ սինակոկի մը մէջ: Հայֆայի մէջ ալ զինուորական դրամարկղ մը օդը հանուեցաւ:

ՕԴԱՅՈՒՆԵՐՈՒ ԱՄԵՆԱՄԵԾ ԲԱՆԱԿԸ պիտի կազմուի Խ. Միութեան մէջ, մինչեւ 100.000 անդամներով: Մինչեւ հիմա օդաչու զինուորներու ամենամեծ ուժը ունէին Մ. Նահանգները,— մէկ զօրաբաժին, 10—13.000 անդամներով:

ՌՈՒՄԱՆԻՈՅ սովահարներուն բաժնուելու համար Անգլիա 500 թոն ուտեստ պիտի ղրկէ մօտերս, Իտալիոյ մէջ մնացած պահեստէն:

ԱՅՍՕՐ ԿԸ ՍՏՈՐԱԳՐՈՒԻ ԱՆԳԼԵՒՖՐԱՆՍԱԿԱՆ ԴԱՇԻՆՔԸ 50 ՏԱՐՈՒԱՆ ՀԱՄԱՐ

Ուրբաթ օր Փարիզի եւ Լոնտոնի մէջ միաժամանակ յայտարարուեցաւ թէ ֆրանքօանգլիական զինակցութիւնը պիտի ստորագրուի այսօր, երեքշաբթի, Տէօնքէրքի դաւաճանութեան պաշտօնատուն մէկ համեստ սենեակին մէջ, ոչ շատ հեռու այն ափերէն որ պատմական դարձան 1940ի անգլիական նահանջով: Դաշնագրին պայմանաժամն է 50 տարի:

Լոնտոնի մէջ այս ուրախալիթ լուրը հաղորդեց արտաքին նախարարը, Գ. Պէվին, Երեսփ. Ժողովի ծափերուն մէջ, մանաւանդ պէս շեշտելով.

— «Մեծ ուրախութեամբ կը յայտարարեմ թէ այժմ համաձայնութիւն մը գոյացած է բրիտանական կառավարութեան եւ ֆրանսական կառավարութեան միջեւ, զինակցութեան դաշինքի մը մասին: Քանի մը սրբագրութիւններ կը կատարուին այժմ եւ կը յուսամ թէ դաշնագիրը պիտի ստորագրուի Ֆրանսայի արտաքին նախարարին եւ իմ կողմէ յառաջիկայ երեքշաբթի, Տէօնքէրքի մէջ: (Բուռն ծափեր): Յետոյ դաշինքին բնագիրը ժողովին պիտի ներկայացուի որքան կարելի է շուտ: Գաղթապետութիւնները լիովին տեղեակ պահուած են անցուդարձին»:

Ընդդիմադիրներուն կողմէ Գ. Իտըն, նախորդ արտաքին նախարարը, յայտարարեց թէ ջերմապէս կը շնորհաւորէ Գ. Պէվինի յաջողութիւնը եւ շեշտեց թէ բրիտանացի ժողովուրդին յարաբերութիւնները ֆրանսացի ժողովուրդին հետ մասնաւոր նշանակութիւն մը ունին Մանշի երկու ափերուն վրայ: «Մենք միասին եղանք վերջնական յաղթանակին համար: Սերտ եւ վերջնական յարաբերութիւններ եւ տեւական բարեկամութիւնը Բրիտանիոյ եւ Ֆրանսայի միջեւ նպաստ մըն են աշխարհի խաղաղութեան եւ ատոր համար եւս կ'ողջունենք արտաքին նախարարին յայտարարութիւնը: Յաջողութիւն կը մաղթենք իրեն, Մոսկուայի ճամբորդութեան համար եւ հոգիով իրեն հետ ենք Տէօնքէրքի մէջ»:

Նոյն պահուն Գ. Պիտօ եւս կը խօսէր Ազգ. Ժողովին մէջ, որ յոտնկայս ծափահարեց յայտարարութիւնը: Գ. Պիտօ ըսաւ թէ զինակցութիւնը կարեւոր թուական մը կը կազմէ Ֆրանսայի պատմութեան մէջ: «Հակա-զինակցութիւն մը չէ այս: Անգլիոյ հետ կնքուած դաշնագրին իւրաքանչիւր յօդուածը պիտի առաջարկուի մեր միւս մեծ զինակիցներուն: Բանակցութիւնները կը շարունակուին Չեխոսլովաքիոյ եւ Լեհաստանի հետ, որոնց սերտօրէն կապուած ենք երկար ատենէ ի վեր»:

Նախարարը յետոյ յայտարարեց թէ երբեք չէ փոխուած Ֆրանսայի քաղաքականութիւնը Գերմանիոյ հանդէպ: «Ֆրանսայի գլխաւոր նպատակն այն է որ Գերմանիան պատերազմական աւար դառնալէ վերջ իրաւարար չդառնայ Դաշնակիցներուն միջեւ: Եթէ կրնանք համաձայնիլ Գերմանիոյ մասին, պիտի համաձայնինք ամէն բանի մասին, իսկ եթէ չենք համաձայնիր Գերմանիոյ մասին, այն ատեն Աստուած ողորմի մարդկութեան»:

Ժողովը միաձայնութեամբ վստահութիւն յայտնեց նախարարին քաղաքականութեան, բուռն ծափերու մէջ:

Տէօնքէրքի ժողովուրդը մեծ պատրաստութիւններ կը տեսնէ այս բարեբաստիկ առթիւ: Ամբողջ քաղաքը դրօշազարդուած է, թէեւ 90 առ հարիւր քարուքանդ: Մեծ քանակութեամբ շամփայն ղրկուած է Փարիզէն:

Երկու նախարարները դաշնագիրը ստորագրելէ անմիջապէս վերջը Մոսկուա պիտի երթան, Մարտ 10ի խորհրդաժողովին համար, որ պիտի քննէ Աւստրիոյ եւ մանաւանդ Գերմանիոյ խնդիրները:

★ Գ. Պիտօ մանրամասնութիւններ չհաղորդեց դաշնագրին զինուորական տրամադրութեանց մասին, բայց իրազեկներու կարծիքով, Ֆրանսա եւ Անգլիա պիտի խորհրդակցին որոշելու համար թէ ինչ միջոցներ ձեռք պիտի առնուին, եթէ «նախայարձակման սպառնալիք մը» յայտնուի Գերմանիոյ կողմէ: Ուրիշ յօդուածով մը, դաշնակիցներէն մէկը ամէն զինուորական օգնութիւն պիտի ընծայէ միւսին, եթէ Գերմանիոյ յարձակման ենթարկուի ան: Նոյն աղբիւրներուն համաձայն, անգլեւխորհրդային դաշնագրին վերաքննութիւնն ալ այս իմաստով պիտի կատարուի, որպէսզի դաշնագիրը ուղղուած ըլլայ գերմանական սպառնալիքին դէմ եւ ոչ թէ տարտամ իմաստ մը ունենայ:

(Լուրերու շարունակութիւնը կարդալ Դ. էջ)

ՆԱԽԱՐԱՐԱԿԱՆ ԽՈՐՀՈՒՐԴԸ միաձայնութեամբ քուէարկեց օրինագիծ մը որ իշխանութեան եւ ապահովութեան պաշտօնեաներուն կ'արգիլէ գործադուլ յայտարարել: Անսաստողները պիտի դատապարտուին երկու տարի բանտարկութեան եւ մինչեւ 100.000 ֆրանք տուգանքի:—Մինչ 50.000 պետական պաշտօնեաներ պիտի արձակուէին Մարտ 1ին, զանազան նախարարութեանց կողմէ 98.000 նոր պաշտօններ առաջարկուած են: Վարչապետը պիտի միջամտէ:

Թրքահայ Դատը, Ներգաղթը եւ Հ. Յ. Դաշնակցութիւնը

Ներգաղթը եւ Թրքահայ Դատը սերտօրէն կապուած են իրարու հետ:

Մէկը առանց միւսին կարելի չէ ըմբռնել՝ մեր պայմաններուն մէջ:

Ներգաղթ կը նշանակէ հայահաւաքում:

Թրքահայ Դատ կը նշանակէ հողահաւաքում:

Հայաստանի սահմանները պէտք է ընդարձակուին, Խորհրդային Հայաստան իրեն պէտք է կցէ Թուրքիոյ հայկական կոչուած նահանգները, գոնէ Ուիլսընեան իրաւարարութեամբ ճշդուած հողամասերը, Երեւան պէտք է հողահաւաքում կատարէ, որպէսզի կարենայ մեծ թիւով տարագիր Հայեր ընդունիլ Միացեալ Հայաստանի մէջ, որպէսզի հայահաւաքումը կատարեալ ըլլայ:

Առաջնորդուած այս հիմնական սկզբունքէն, Հ. Յ. Դաշնակցութիւնը առաջին վայրկեանէն իսկ ջերմ ջատագով եղած է ներգաղթին, միաժամանակ նաեւ՝ սահմաններու ընդարձակման:

Ամբողջ քառորդ դար ան չէ դադրած մէկն ու միւսը պահանջելէ՝ իբրեւ հայափրկումի միակ միջոց: «Բացէք դուռները» աղաղակած է չարունակ, երբ Սփիւռքի հայութիւնը թշուառութեան մէջ կը տուայտէր եւ խպառ կորսուելու ճամբան բռնած էր: «Ընդարձակեցէ՛ք սահմանները», պոռացած է անդադար, պահանջելով վերահաստատել Ներքին սահմանները, Խ. Հայաստանի կցել Ախալքալաքը, Ղարաբաղը, Նախիջեւանը եւ ուրիշ հողեր, երբ կարելիութիւն չկար ընդարձակելու արտաքին սահմանները, Թրքահայաստանի հողերը:

Այսօր ալ երբ սահմաններու ընդարձակում կը պահանջէ, անմիջապէս իբրեւ պատճառ ցոյց կու տայ Ներգաղթը:

Տեսանք թէ Հայ Դատի Յանձնախումբը իր 7 Մայիս 1945ի Յուշագիրը այդ եզրակացութեամբ կը փակէր: Տեսանք նոյնպէս որ Հայ Գաղթականաց Խորհուրդի եւ Հայ Գաղթ. Կեդր. Յանձնախումբի միացեալ Յուշագիրը (21 Մայիս 1945) Հայերու հողային պահանջը կ'արդարացնէր Ներգաղթով: Հող տուէք՝ որպէսզի Սփիւռքի գաղթական Հայերը հայրենիք վերադառնան:

Փարիզի Թրքահայ Դատի Պաշտպան Յանձնախումբը եւս այս կէտը կը շեշտէր իր 30 Օգոստ. 1945ի Յուշագրին մէջ, ուր կ'ըսէր.

«Ներկայիս օտար երկիրներու մէջ պանդուխտ եւ «անհայրենիք» (apatrides) տխուր անունով յորջորջուող հարիւր հազարաւոր Հայեր որոնց կը փափաքին իրենց աշխատանքը միացնել Հայաստանարինակ իրենց եղբայրներու աշխատանքին, եթէ Խորհրդային Հայաստանի Հանրապետութեան խիստ նեղ սահմաններուն վրայ աւելցուին Կարսի շրջանը եւ Թուրքիոյ հայկական նահանգները»:

Ուրեմն բոլոր հոսանքներու մասնակցութեամբ կազմուած այս մարմինն ալ Ներգաղթը կը պայմանաւորէր Հայաստանի սահմաններու ընդարձակումով:

Ուրիշ խօսքով Թրքահայ Դատ ու Ներգաղթ իրար կը լրացնեն, մէկ ամբողջութիւն կը կազմեն:

1945 Յունիս 16ին Էջմիածնի մէջ Ամենայն Հայոց Կաթողիկոսի ընտրութեան առթիւ գումարուած Ազգային եկեղեցական ժողովը միաձայնութեամբ քուէարկեց բանաձեւ մը, որով կը պահանջուէր Թուրքիոյ հայապատկան նահանգներու կցումը Խ. Հայաստանի, այդ Միացեալ Հայրենիքին մէջ համախմբելու համար աշխարհացրիւ հայութիւնը:

Էջմիածնի եկեղեցական ժողովին կողմէ այս իմաստով դիմում եղաւ ապարապետ Սթալինի, որ անկէ քանի մը ամիս առաջ ընդունած էր այժմու Գէորգ Զ. Կաթողիկոսը, այն ատեն տեղակալ:

Հայ ժողովուրդը, միահամուռ, Էջմիածնէն, մայր հայրենիքէն սկսեալ մինչեւ արտասահմանի հեռաւոր գաղութները, 1945ին մէկ մարդու պէս ոտքի կանգնած՝ երկու բան կը պահանջէր, նախ՝ սահմաններու ընդարձակում, երկրորդ՝ հայրենադարձ (Ներգաղթ):

Հ. Յ. Դաշնակցութիւնը ամէն տեղ ալ առաջին գիծին վրայ կանգնած էր՝ այս երկու հիմնական պահանջները արժեցնելու համար:

Համահայկական այս բաղձանքներուն Մոսկուա հաճեցաւ յետոյ, 1945 Նոյ. 21ին Խ. Միութեան Գործավարներու Խորհուրդը պաշտօնապէս որոշեց արտօնել արտասահմանի Հայերուն Ներգաղթը դէպի Հայաստան: Ներգաղթողներուն իրաւունք տուաւ միասին տանելու իրենց գոյքերը, որոնք զերծ պիտի ըլլային մաքսատուրքէ, իսկ Խորհրդային կառավարութիւնը 100ին 50 համեմատութեամբ դրամ պիտի յատկացնէր բոլոր անոնց որոնք իրենց միջոցներով կը փափաքէին տուն շինել Հայաստանի մէջ:

Այս որոշումը մեծ խանդավառութեամբ ողջունուեցաւ բոլոր Հայերուն, առաջին հերթին Հ. Յ. Դաշնակցութեան կողմէ, որ անմիջապէս շրջաբերական մը ղրկելով իր մարմիններուն՝ յանձնարարեց քաջալերել բոլոր այն ընկերները, որոնք կը փափաքին հայրենիք վերադառնալ:

Այն ատեն դեռ ո՛չ Ներգաղթի լիազօր պատուիրակ կար, ո՛չ ալ Ներգաղթի Կեդր. Կոմիտէ կազմուած էր:

Կը կարծէինք թէ Ներգաղթը պիտի ըլլար համազգ. շարժում մը, ինչպէս համահայկական՝ ինչպէս կը վայելէր մեզի պէս կոտորակուած եւ անդունդին ծայրը հասած ժողովուրդի մը: Սպասեցինք որ հայութեան բոլոր հոսանքներն ալ ձեռք ձեռքի տուած աշխատին՝ հայահաւաքումի նուիրական գործը գլուխ հանելու համար, ինչպէս ձեռք ձեռքի տուած էին՝ Թրքահայ Դատի պաշտպանութեան, հողահաւաքումի սրբազան գործին համար:

Այդպէս ալ պէտք է ըլլար: Հ. Յ. Դաշնակցութիւնը իր ամբողջ մեքենայով պատրաստ էր սիրայօժար տրամադրուելու այս նուիրական գործին:

Աւա՜ղ: Սխալած էր սակայն: Շատ չանցած Խորհ. Հայաստանի վարիչները պաղ ջուր լեցուցին խանդավառութեամբ լեցուած հոգիներու վրայ:

Երեւանի Ներգաղթի Կեդր. Մարմինը արտասահմանի «Ազգային ճակատ»ներուն (ամէնէն առաջ Սուրիոյ եւ Լիբանանի) ուղղուած շրջաբերականով մը կը թելադրէր Ներգաղթի կոմիտէները կազմել միայն «հառաջդիմական» եւ «բարեգործական» տարրերէ: Այսինքն պարզապէս կը յանձնարարէր այս համազգային ձեռնարկէն դուրս ձգել Դաշնակցականները:

Ներգաղթի երեւանեան լիազօրը դեռ Փարիզ չհասած, բարեմիտ Դաշնակցականներ յոյսեր կը տածէին թէ անոր ժամանումէն վերջ թերեւս կարելի ըլլայ միացեալ ճակատ կազմել նաեւ Ներգաղթի շուրջ:

1946 Մայիս 30ին, Փարիզի Հայ Մշակութային Միութեան հանդէսին մէջ (Եէնայի սրահ) իր խօսած ճառով, Պ. լիազօրը յուսախաբ ըրաւ բոլորը, սկսեալ բարեկամներէն: Իր ճառը պարզապէս պատերազմի յայտարարութիւն մըն էր Հ. Յ. Դաշնակցութեան դէմ:

Պ. լիազօրը հետեւողական եղաւ իր առաջին օրուան «ելոյթ»ին ու մինչեւ այսօր ալ Փարիզէն դուրս իր ճառերուն մէջ նոյն գիծը կը տանի:

Փարիզի մէջ կազմուած Ներգաղթի Կեդր. Յանձնախումբին մէջ ո՛չ մէկ դաշնակցական առնուեցաւ: (Առիկա պատճառ մը չեղաւ սակայն որ յետագային երբ դրամ հաւաքելու ելան, դիմէին նաեւ Դաշնակցականներուն, որպէսզի անդամակցին համգանակից մարմիններու): Դեռ ուրիշ դէպքեր ալ կրնայի յիշել, բայց կը բաւէ, առ այժմ:

Ուրեմն ամէն բան ըրին՝ որպէսզի Հ. Յ. Դաշնակցութիւնն ու Դաշնակցականները հեռու պահուէին Ներգաղթի կազմակերպութենէն:

Հակառակ ատոր, Հ. Յ. Դաշնակցութեան Եւրոպայի Կեդր. Կոմիտէն երկրորդ շրջաբերականով մը դարձեալ հրաւիրեց իր ընկերները արձանագրուիլ Ներգաղթի համար:

1946ի Նոյեմբերին գումարուած Հ. Յ. Դ. Շրջանային Ժողովը վաւերացուց Կեդր. Կոմիտէի որոշումը: Այդ առթիւ հրատարակուած պաշտօնական Յայտարարութեան մէջ կ'ըսուէր.—

«Շրջանային Ժողովը նոյնպէս գնահատեց եւ հաստատեց նախորդ Կեդր. Կոմիտէին անվերապահ դիրքը Ներգաղթի մասին, որուն լիովին աջակցելու հրահանգ տրուած էր երկու շրջաբերականներով, Ներգաղթի արտօնութեան լուրէն անմիջապէս վերջը: «Նոր բանաձեւը անգամ մը եւս կը յայտարարէ թէ՝ ՆԵՐԳԱՂԹԸ ԿԸ ԿԱԶՄԷ Հ. Յ. ԴԱՇՆԱԿՑՈՒԹԵԱՆ ՀԻՄՆԱԿԱՆ ՊԱՀԱՆՋՆԵՐԷՆ ՄԷԿԸ, ՈՐՈՒՆ ՀԱՄԱՐ ՊԱՅՔԱՐԱԾ Է 25 ՏԱՐԻ ԱՆԸՆԴՀԱՏ: Հետեւաբար, Շրջ. Ժողովը ուրախութեամբ ողջունելով գանգուածային Ներգաղթի պաշտօնական արտօնութիւնը, կ'որոշէ.

«ԻՐ ԲԱՐՈՅԱԿԱՆ ԵՒ ՆԻՒԹԱԿԱՆ ԱՋԱԿՑՈՒԹԻՒՆԸ ՏՐԱՄԱԴՐԵԼ ՆԵՐԳԱՂԹԻՆ ՅԱՋՈՂՈՒԹԵԱՆ ՀԱՄԱՐ, ԱՐՀԱՄԱՐՀԵԼՈՎ ԱՅՍ ԱՌԹԻՒ ՑՈՅՑ ՏՐՈՒԱԾ ՇԻԼ ՆԿԱՏՈՒՄՆԵՐԸ ԵՒ ԴԱՇՆԱԿՑՈՒԹԵԱՆ ԴԷՄ ՄՂՈՒԱԾ ԳՌԵՀԻԿ ՊԱՅՔԱՐԸ»:

(6)

ՀՐԱՆՏ-ՍԱՄՈՒԷԼ

ԱՐԱԳԻԼՆԵՐՈՒ ԲՈՅՆԸ

Բ.

Կողմնակի կը դիտեմ բարեկամիս սահմռկած դէմքը, խռովքէն մեծցած աչքերը՝ ուր կը ճզմի ծանկեյ արցունքի կայլակներ ....:

Արեւը կը սկսի ժողվել իր ոսկի շողերը, կը լռուի շաճիններու սօսափիւնը: Լուռ ենք: Ան կը վառէ գլանիկ մը, եւ կը վերցնէ իր ցաւագին ու ապրուած հէքեաթին թելը

— «Անդուլ աշխատանքը, սնունդի պակասութիւնը քամեր, ուժասպառ ըրեր էին գժբախտ գոյացութիւնս: Գրեթէ չորս շաբաթներէ ի վեր կորսնցուցեր էի տունս: Ինծի կը թուէր թէ շատոնց գերութեան շղթաներով կապուած եմ: Սուտ երազ մը հօրենական բոյնը, որուն կարօտը կը կացահարէր սիրտս...:

Վերջին օրն էր: Հայերու կիսատ ձգած կալերը մաքրեր՝ յարդերն իսկ փոխադրեր եմ: Ախոռի աղբերը դուրս քաշելու կը պքնիմ: Խբտոյի կինը աշխատանքիս արագութեանը կը հսկէ: Մինչեւ անոր վերադարձը գործը լմնցած պէտք է ըլլայ, կ'ըսէ: Ամուսնոյն հրամանն է որ կը գործադրէ: Այլապէս մասնաւոր թշնամութիւն չունի դէմս: Մանաւանդ տեսած եմ անվերջ նախատինք ու արհամարհանք հայր ու որդիի կողմէ դէպի իրեն: Վերջերս Սահարէն հասկցայ որ ան իր հարազատ կեսուրն է: Իսկ Մահմոյի մայրը երկրորդ կին մըն է եղեր: Ու թէ տարիներ առաջ, ամբան առտու մը, դաշտերէն վառելիք ժողված ատեն օձէ մը խայթուելով մեռեր է: Վատր երրորդ մըն ալ բերեր է: Այս վերջինը փախեր է, չկրնալով տանիլ հրէշածին մարդուն լուծը:

Տակաւին ախոռի գործը չաւարտած՝ իրիկուան դէմ Խբտոն եկաւ: Դուրսը պառաւին հետ քանի մը խօսք փոխանակեց: Ականջ դրի: Հակառակ իր սովորութեան կամաց կը խօսէր:... Լսեցի չարաշուք բառ մը. թին ձեռքէս ինկաւ....:

Ուրեմն այսքան աճապարանք այս քանի մը շաբթուան հապճեպ գործերուն համար էր: Կեանքիս չդպաւ որպէսզի կալերը վերցնեմ: Ցորենն ամբարեմ փեթակները: Զիւն ձմրան հաց ունենայ...

Ցիմար եմ, ինչո՞ւ վերջին շաբթուան որոշումս յետաձգեցի Սահարին խորհուրդով: Թերեւս ան ալ մեղսակից է դաւադրութեան: Ինչո՞ւ հաւատալ քիւրտ կնոջ մը անկեղծութեան: Ի՞նչ կապ կայ իմ եւ անոր միջեւ: Ինչո՞ւ ան պիտի ուզէր օգնել եւ ազատել հայ պատանին ստրկութենէ: Այս մտածումներով ինքզինքս խոցեցի: Եւ առանց եզրակացութեան յանգելու դուրս ելայ:

Արեւը դեռ չէ քաշուած: Ոչ ոք ներկայ է: Աչքերով կը փնտռեմ Սահարը: Ա՜հ, ինքզինքը կը պահէ: Ամէն անգամ երբ Տէրսիմի հարցը յուզէի՝ «Կալերը լմննալէ վերջ», կ'ըսէր: Ճիշդ է...: Ատենն է...:

Միեւնոյն տեղը գամուեր մնացեր եմ: Խբտոյի կինը դէպի ինծի կուգայ: Իրիկուան կոբեկ հացի բաժինս կը բերէ: Իրեն կը նայիմ չեշտակի...: Զարհուրա՞նք թէ ցասում կայ աչքերուս մէջ: Չեմ գիտեր...: Ան նայուածքը վար կ'առնէ: Ձեռքերս մէջքիս եմ կապած: Կը վարանի տալ հացը, զոր կը դնէ ախոռի դրան քով՝ քարին վրայ: Ուսերը կը թօթուէ...: Ու առանց ետին դառնալու տուն կը մտնէ. Ձեռքերը լուացած է Արդարի արիւնէն...: Կը սպասեմ տակաւին: Թերեւս կը վերադառնայ Խբտոյի հարսը: Թերեւս թիւրիմացութիւն է: Թերեւս կ'ազատէ զիս այս անօրինակ մղձաւանջէն, որ կը լլկէ ամբողջ էութիւնս...:

Ձի գար: Ձի գար... Անօգուտ է կենալը: Հացը քարին վրայ ձգած՝ կը քալեմ: Նզովք, յաւիտենական անէծք այդ հացը պատրաստող նողկալի ձեռքերուն...:

Կը վազեմ ահաբեկ ագու մը նման, որ իր աչքերով խողխողումը կը տեսնէ հազար հազարներու: Նիհար ու թեթեւ մարմինս կը քշուի ինչպէս մղոզի հատիկ մը փաթթոցիկէ մը... հեւ ի հեւ, շնչահատ պարտէզ կը հասնիմ...: Վտակին եզրը կ'իյնամ...: Անյագօրէն կը խմեմ սառնորակ ջուրէն: Կը լուացուիմ: Կը զովանամ: Բորբոքուած երեւակայութիւնս կը հանդարտի: Վտակը կը վազվզէ, կ'երգէ: Հորիզոնէն գոյներու հրդեհ կը բռնկի: Բնութեան անդորրութիւնը գուրգուրանքով կ'ամոքէ վհատումս: Կ'ըմբոշխնեմ գեղապատկերը ջուրին եւ վերջալոյսին: Օ՜հ, կեանքը իր բոլոր տառապանքներով կը սիրեմ: Լաւագոյն օրերու հեռանկարը անկարելի չէ: Իմ ամբողջ երիտասարդ հոգիովս կը յուսամ... Գոտեպնդուած եմ: ... Ու մախաղուէ բառը հեռահէ կը փոքրանայ եւ ... կը չքանայ...:

Կը մթնէ: Թռչունները քաշուեր են: Աստղերը կ'երեւին. աչքերս կը փակուին: Մարմինս թոյլ է: Ցօղնած, չարչարուած հանգիստ կ'ուզէ: Կարմրագոյն անկողինը միեւնոյն տեղն է: Կ'երլեմ հիւղին երդիքը: Գլուխս հագիւ բարձին դրած՝ կը քնանամ...:

Քո՞ւն եմ թէ արթուն: Տեսի՞լք է թէ երազ: Անհնարին նեղութեան մէջ եմ .. Խբտոյի սպաննալից այլափոխուած դէմքը կը տեսնեմ... Մոխրագոյն մօրուքը ածիլել՝ ծնօտը սեւ լաթի կտորով մը կապեր է... Մահմօն դաշոյն կը սրէ, հայր եւ որդի վրաս կուգան... ահա հիւղին տակն են... Շարժիլ փախչիլ կը փորձեմ... Չեմ կրնար... անդամալուծուեր եմ... Օգնութիւն պոռալ կը ճգնիմ... Կոկորդս կը սեղմուի: Մէկը թեւս կը քաշէ... Կ'արթննամ քրտինքի մէջ: Ահ ու սարսափով համակուած. իրաւ կը լսեմ խօսելու մեղմ ձայն: Սահարն է:

— Ելիր, ի՛նչ մեռելի պէս ինկեր ես, կը կշտամբէ:

(2)

ՏԻԳՐԱՆՈՒՀԻ

Եւրոպայի Գնչուները նորէն 'ոտքի վրայ

Պատերազմի հետեւանքով կանգ առած Թափառումները վերջ գտան եւ գնչուները վերսկսան իրենց նախկին կեանքը։ Անոնցմէ ալ հազարաւորներ անճիտեց եւ թումաւորեց Հիթլեր։

Եւրոպայի մէջ 750.000 գնչուներ կան, 100.000 ալ Հիւսիսային Ամերիկայի մէջ եւ անթիւ ցեղախումբեր կը Թափառին ցամաքամասին ամէն կողմը, խորհրդաւոր կերպով կուգան եւ խորհրդաւոր կերպով ալ կ'երթան։

Մինչեւ այսօր ալ հանելուկ են անոնք, ինչպէս Անգլիոյ Էլիզաբէթեան շրջանին երբ «Լուսնի մարդիկ» կը կոչէին զանոնք։ Կը կարծուի թէ իրենց ծագումը Հնդկաստանէն ըլլայ։ Ռոման լեզուն հիմնուած ըլլալով սանսկրիտ լեզուին վրայ։

Դարերէ ի վեր կառավարութիւնները աշխատած են վերջ դնել այս թափառաշրջիկ կեանքին, բայց չեն յաջողած։

1768ին Մարիա Թերեզա Կայսրուհին Հունգարիոյ մէջ փորձեց զանոնք պարկեշտ քաղաքացիներ դարձնել, տալով անոնց Մարիա Թերեզայի Գիւղացիներ անունը։ Աւելի ուշ Արհիդուքս Ժօզէֆն ալ փորձ մը կատարեց «քաղաքակրթելու» զանոնք կազմելով հաստատուն համայնքներ, բայց օգուտ չունեցաւ։ Անոնք կ'ըսէին թէ իրենց տուները «ոգիներ»ով լեցուած է։

Հունգարացիները տեսնելով որ իրենց վայրի հիւրերը կարելի չէր ընտանի դարձնել, ձեռնարկեցին անոնց բնիկ վայրի երաժշտութիւնը մշակել։

Հիմա պելժիական կառավարութիւնը կը փորձէ տեղաւորել 3000ի չափ գնչուներ։ Պրիւսէլի մօտ մասնաւոր գիւղ մը պիտի շինուի բնակումի շրջափակով, եկեղեցիով եւ մնայուն դպրոցով մը։

Անգլիոյ մէջ, հարաւային ծովեզերքին Նիւ Ֆօրեսթի գնչուները որոնք 500 տարիէ ի վեր հոն հաստատուած են վերջապէս պիտի տեղահանուին։

Գնչուները վնասակար տարր մը նկատուած են ամբողջ աշխարհի մէջ։ Այսուհանդերձ ընդունակ են արտադրելու ոչ միայն օգտակար քաղաքացիներ, այլեւ մտքի մարդիկ։ Գնչուն սրամիտ է եւ կը գերազանցէ ամէն տեսակի մարզական խաղերու մանաւանդ բռնցքի մէջ։

Կասկածելի է որ ո եւ է կառավարութիւն յաջողի սպաննել Գնչուին թափառական ոգին։ Այս տարօրինակ ժողովուրդին մէջ այնպիսի միացման կապ մը կայ, որ շատ աւելի ամուր է քան սովորական ազգային կապերը։

Հասարակաց կրօնք մը չունին։ Կան կաթոլիկ Գնչուներ, Յոյն Օրթոտոքս, Ռումանական Ազգային եկեղեցիի եւ բողոքական Գնչուներ։ Թէեւ քիչեր մոլեռանդ կերպով կրօնասէր են։

Անոնք իրենց տարեկան կրօնական ուխտագնացութիւնը ունին որ նոյնքան խղճմտութեամբ կը կատարեն որքան իսլամը իր Մէքքէն։

Ամէն տարի Մայիսին, ամբողջ աշխարհի Գնչուները Հարաւային Ֆրանսա կուգան Ս. Մարի տը լա Մերի պզտիկ գիւղին մէջ, Ռօնի գետաբերանը, կը հաւաքուին Լա Քամարկի վայրի ճահիճներուն վրայ ուր կը բերեն դոյնի եւ կեանքի կենդանի ճաճանչ մը արեւին եւ ովկիանոսի մակընթացութեան։

Սրբուհի Սարա պոհէմը անոնց պաշտպանն է։ Գնչուները կը հաւատան թէ Ղազարոսը, Մարթան, Մարիամ Մագթաղենացին, Մարիամ Սողոմէն, Մարիամ Յակոբը եւ Սարան Պաղեստինէն նաւակով մը փախան Քրիստոսի մահէն վերջ։ Անոնք հասան Ֆրանսայի ծովեզրը եւ ցամաք ելան այնտեղ ուր մինչեւ հիմա կը կոչուի Սուրբ Մարիամներու Ծովծոց։ Իրենց ցամաք ելած տեղը խորան մը կանգնեցին։

Ղազարոսը եւ Մարթան ճամբայ ինկան Աւետարանը քարոզելու համար եւ երեք Մարիամները մնացին տեղացի հեթանոսները դարձի բերելու։

Սարա անոնց հետ մնաց մուրալով զանոնք սնուցանելու համար։ Սարայի Նուիրումը եւ թերեւս ալ անոր ճարպիկութիւնը, իբրեւ մուրացկան, պատճառ դարձան որ Գնչուները զայն իբր իրենց պաշտպան Սուրբը ընտրեն։Ինչ որ ալ ըլլայ, ամէն Գնչու դէպի Ս. Մարի տը լա Մէրը ուխտագնացութիւն պէտք է կատարէ առնուազն կեանքին մէջ մէկ անգամ Սուրբ Սարային իր մեծարանքը մատուցանելու։

Այն պզտիկ եկեղեցին ուր անոր աճիւնը ենթադրաբար պահուած է, կը լեցուի Մայիսի գիշերը, երբ «Գիշերային պաշտամունքը» տեղի կ'ունենայ։ Հիւանդները եւ տկարները խորանին մօտ կը դնեն եւ արարողութեան վերջաւորութեան պահուն մը, որ կ'ըսուի թէ աճիւնը կը պարունակէ, աստառաղէն վար կ'իջեցնեն, ոսկիէ շղթայով մը որ ծաղիկներով զարդարուած է։Գտակին դպչիլը կը նշանակէ հիւանդութենէն բժշկուիլ, եւ կամ ապօխթը վարձատրուիլ։ Տօնախատարութիւնը մէկ-ուկէս օր կը տեւէ։ Ամայի ճահիճներուն վրայ դանազան երկիրներէ եկած Գնչուներուն վայրի եւ տխուր երգը ծովու հառաչանքին հետ կը խառնուի մինչ ջութակները կը ճչան։ Տ. Մ.

ՏԽՐՈՒՆԻ. — ՉԱԹՑԻ ԽԱՉԻԿԸ

Իսի լէ Մուլինօ, 25 Փետր.— Սիրելի «Յառաջ», միշտ քու սուղ էջերէդ է որ կ'իմանանք շուքի մէջ մնացած արժէքաւոր մարտիկներու գործունէութիւնը մեր ինքնապաշտպանութեան հերոսական կռիւներուն մէջ։

Այդ շատերէն էր մեր տարաբախտ Չաթցի Խաչիկ Գըլըքըըըքեան որուն կսկծալի մահը մեր բոլորիս խոր վիշտ պատճառեց։ Ողբացեալը մէկն էր այն քաջերէն որոնք կազմակերպեցին Աղ-Տաղի քառամեայ գոյամարտը, որ նուազ արժէքաւոր չէր, ինչ որ միւս ինքնապաշտպանութեան կռիւները եւ ուր այնքան մատղաշ կեանքեր փրկուեցան։Այս քաջերն ալ Աղ-Տաղէն Սամսոն եւ Կիլիկիա ունեցան բազմաթիւ ատամ ատամի դէմ պայքարներ որոնք չըմեցուցին ամէնէն վայրագ խուժաններն անգամ։ Անոնք չորս տարի անդադար դիմադրեցին Թուրքիոյ այդ հեռաւոր եւ վայրենի միջավայրին մէջ, զբաղեցնելով հազարաւոր զինուած կանոնաւոր զինուորներ եւ պաշըպօզուքներ, առանց դուրսի օգնութեան սպասելու։

Խաչիկը մէկն էր այն ճարպիկ ծուղակը լարող եւ Օսման Ջավուշը ողջ թռնողներէն եւ իր արժանի պատիժը տուողներէն (ողջ ողջ փուռը նետուած։ Օսման Ջավուշը Աղ-Տաղի եւ Պօղազլեանի շրջաններուն մէջ նմանը չտեսնուած հայակեր բորենիներուն ամէնէն բարբարոսն էր, որ տասնեակ հազարներ խողխողեց)։

Ինչպէս կը վկայէ «Հայ Գողգոթա»յին հեղինակը, երբ կ'անցնին տարագրող թուրք մեծաւորին հետ վերոյիշեալ վայրերէն, այս լեռներուն վրայ եւ կիրճերուն մէջ«քոմիթաճի»ներ կային որոնք սարսափ էին տարածածշրջակայթրքութեան։ Եւ ինքը կը հրճուէր լսելով թուրքին բերնէն, ինչպէս նաեւ մենք բնութենէն անգամ որբ ու բոպիկ մնացած խլեակներս։ Ատոնց մէջն էր մեր ամենուն սիրելի Խաչիկ աղբարը։

Մենք յաճախ կը խնդրէինք որ պատմէր թէ երբ լերան գագաթը Չատիկը կը տօնէին, ինչպէս պաշարուեցան եւ օղակը ճեղքելով Չաթէն մինչեւ Կիլիկիա տաժանելիր եւ վտանգաւոր ճամբորդութիւնը կատարեցին, քանի անգամներ կատաղի կռիւներ մղեցին եւն։ Այս բոլորին մասին չէր ուզեր շատ բաներ ըսել, տարկելով թէ օր մը թերեւս կարենայ խօսակցութեան ձեւով գրել ու մեզ այսպէս կը գոհացնէր։

Ան ալ, ամէնուն ծանօթ գաղթէն վերջ, եկած էր հիւրընկալ Ֆրանսա եւ համեստ տնտեսութիւն մը ստեղծած իրեն համար։ Անողոք հիւանդութիւնը ամէն բան խանգարեց։

Մահուան լուրը առինք Սէն Պրիօքն ուր փոխադրուած էր քանի մը տարի առաջ։ Կը տառապէր թոքատապէ։ Այնտեղ ալ մեռաւ, առանց իր երազին հասնելու, ձգելով իր ետին երկու մանչ զաւակները եւ իր այրին ու իր ամէնէն սիրելի եւ զէնքի ալ ընկեր եղբայրը։ Բաղդատաբար երիտասարդ էր, հազիւ յիսունը անց։ Իր խօսքերը կշիռ ունէին եւ խրատները արժէք։ Շատ պարկեշտ էր եւ փորձառու։

Խաչիկն ալ բերած էր իր համեստ բաժինը ներգաղթի հանգանակութեան ու որոշած էր երթալ Հայաստան։ Ուրեմն դո՞ւն ալ չհասար քու երազած հայրենիքիդ, սիրելի Խաչիկ։

Ընդունէ այս քանի մը տողերը Աղ-Տաղի զէնքի ընկերներէդ եւ Չաթցի քու ազնիւ յիշատակդ յարգող հայրենակիցներէդ իբրեւ արցունքի կաթիլներ քու թարմ հողակոյտիդ վրայ։ Անոնք առիթ չունեցան ծաղկեպսակ մը անգամ բերելու, իբրեւ երախտագիտական տուրք։

Թող հեռաւոր Գօթ տիւ Նօրի օդասուն հողը թեթեւ գայ վրադ, անմոռանալի Խաչիկ, դուն որ մտքէդ անգամ չէիր անցըներ թէ հոդ պիտի ըլլայ քու բազմաչարչար ոսկորներուդ յաւիտենական հանգստարանը։ Ճիշտ է, դուն ալ մեռար օտարութեան մէջ, հայրենիքի կարօտը սրտիդ, բայց քու սիրելիներդ քեզ պիտի չմոռնան իրենց մնասբարովի վերջին օրը։ — Սգակիր։

«ՅԱՌԱՋ»Ի ՊԱՏՄՈՒԱԾՔՆԵՐԸ

«Օրագիր»ի մը պատմութիւնը

«Մահուան խուցը», «սեւ վարագոյր»ին ետին «յոգնածներու կայարանը»։ Արիւն կը փսխեմ, արիւն կը թքնեմ։ Յոգնած, շատ յոգնած եմ, տըկար եմ, քամուած ուժասպառ... Ոսկորներս դուրս ցցուած են, մատներս բարակցեր, բարակցեր, օ՛, մարդս որքան կը տգեղնայ երբ իր միսերէն կը մերկանայ։ Այս բոլորին մէջ սակայն,կարծես թէ միտքս յոգնած չէ, յիշողութիւնս շատ պայծառ է։ Օրն ի բուն եւ ամբողջ գիշերները, երեւակայութեան աշխարհներու մէջ կը սաւառնիմ։ Օրը քանի մը անգամ մանկութենէս կը սկըսիմ։ Եղեռնի Սարսափներէն կ'անցնիմ, Տէր Զօր կը դեգերիմ։ Յետոյ որբանոց, որբ, ապա, ազատ կեանք «Զափահաս» ապա կրկին սեւ օրերը, պատերազմ, զինուոր, գերի ու ճակատագրական այս վիճակս։ Ո՞վ կրնայ հարազատ գոյներով նկարագրել մեր կեանքը, մենք որ Եղեռնէ մը մինչեւ միւս եղեռնը կենդանի նախազը դարձանք սեւ ճակատագրին։ Ո՞վ կրնայ ճշգրիտ կերպով ըսել, ո՞ւր մեծցանք, ինչպէս մեծցանք, ինչո՞ւ մեծցանք»։

Օ՛, կարօտներ, կարօտներ... հազար իղձ, հազար երազներ անկատար...սպիտակահեր բարի մայրս.. եղբայրներս միշտ ինձմով մտահոգ... իննամեայ մանչուկս, անմեղունակ, աշխարհի չարին եւ բարիին անծանօթ... վրէժս, վրէժս... ձագուկ վրէժիս մօտ նաեւ մեր այն միւս վրէժը։ այն որ մինչեւ այսօր միայն երազ մը, բաղձանք մը մնաց ...»։

Ալ կը փակեմ.. այս քանի մը էջերով՝ հազար էջնոց պատմութիւն մըն է որ կը փակեմ... ինչ հարկ աւելի երկարել։ Պիտի մեռնիմ։ Միայն ես չեմ որ կ'ըսեմ «պիտի մեռնիմ»։ Շուրջս բոլորը կը փսփսան, ես որոշ կը լսեմ անոնց շշուկները իմ մասիս։ Անոնց դէմքերուն վրայ կը տեսնեմ ցաւակցական արտայայտութիւնը ինծի համար, անոնց աչքերուն մէջ կը տեսնեմ իմ մահս։

Ո՞վ, սիրելի ընկեր, ո՞վ կը ցաւի իր մահուանը վրայ... Ե՞ս.... ոչ, ճշմարիտ ոչ։ Բայց ճիշդ է,մահուան դուռը հասնողն ալ իր արդար եւ տրամաբանական ցանկութիւնները ունի։ Փափաքներ, երազներ, նոյնիսկ տեսակէտներ ունի։ Մահը, ընկեր, իմաստ մը պէտք է ունենայ, բանի մը համար պէտք է մեռնիլ, նպատակ մը պէտք է նուիրագործէ մահը; որպէսզի հասարակ մահկանացուն «իմացեալ մահ»ով մը փառաւորուի։ Վերջապէս մեռնողը պէտք է ժպտելով մեռնի ..

Բայց... ինչպիսի՞ «մահ» մըն է որ կը դիմաւորէ զիս... ինչ պայմաններու տակ իմ աչքերուս վարագոյր կը քաշուի... Օ՛, ժամանակ չունիմ բացատրելու, ուժ ալ չունիմ։ Ձեռքերս ինծի չեն հնազանդիր,կարծես թէ աչքերուս լոյսը հատածէ։

Ձեմ գիտեր գրածներս ալ իմաստ մը ունի՞ն... բան մը պիտի կրնա՞ս հասկնալ անոնց մէջէն ... Ամէն պարագայի մէջ, վերջին օրերուս, գուցէ եւ վերջին ժամերուս ու վայրկեաններուս սրտիս մըրմունջները եւ սարսուռներն են որ գրի առի անկապ, անկանոն...»։Մնացածը կը թողում պատուական հայորդիի մը որ քովէս չբաժնուեցաւ, չլքեց զիս, որ հարազատի մը պէս խնամեց զիս։ Թող ան գրի առնէ Օրագիրիս մնացեալ բաժինը, քեզի փոխանցելու համար։ Թերեւս, սիրելի ընկեր, թերեւս օր մը, ձեր վերապրողներուդ հետ այս քանի մը տողերս ալ մաս կը կազմեն «Յիշատակարանի» մը, այս է վերջին բաղձանքս...»։

Թիւ... St. XI. A. Ընկերդ Թադէ

Ընկերոջ տխրաշունչ «օրագիրը» կը վերջանար։ Մտերիմ բարեկամ մը, այն որ մինչեւ վերջին վայրկեանը մօտը գտնուած էր նոյնթերթիկներուն կը շարունակէր.—

«...Մեռա՜ւ.... Պատուական հայորդին մեռա՜ւ.... Կեանքիս մէջ շատ ընկեր-բարեկամներ ունեցած եմ, բայց այսպիսի պատուական տղու չէի հանդիպած։ Հազար ափսո՜ս, որ ճակատագիրը այնքան անողոք եղաւ իրեն հանդէպ։ Հիւանդապահի պաշտօնիս բերումով՝ մինչեւ վերջ քովէն չհեռացայ, մինչեւ վերջին վայրկեանը հսկեցի։ Գիտէի որ մահը անխուսափելի էր. ատոր համար ալ աւելի ծանր կը թուէր ինծի պաշտօնս։ Շատ մահեր տեսած եմ, բայց կարծես թէ այս տղուն մահն ալ բանով մը կը տարբերէր միւսներէն։ Մինչեւ վերջին վայրկեանը, չեչտակի՝ կը նայէր աչքերուս, իր դատապարտուած շրթներուն, լեզուին տեղ՝ կարծես աչքերովը կ'ուզէր խօսիլ։

Թուղթ ուզեց, մատիտ ուզեց։ Տուի։ Բայց, ոչինչ կրցաւ գրել։ Երեւի տակաւին բաներ մը ունէր ըսելիք։ Տաժանելի հոգեվարք մը չունեցաւ։ Արդէն լմնցած էր — քանի մը թեթեւ ցնցում, քանի մը վայրկեան խռխռոց, այդքան։ Բաց աչքերը ես իմ ձեռքերով փակեցի։

Stalagը այսօր իր թաղումը կատարեց։ Կայանը գրեթէ ամբողջութեամբ ներկայ էր։. Դագաղը փոսը իջեցնելէ առաջ՝ տասնեակ մը գերման զինուորներ իրենց փայլուն համազգեստները հագած «պատուոյ» կեցան, յետոյ օդին մէջ հրազէնները պարպեցին ի յարգանս զինուոր մեռելին։ Մեր պատուելին յուզիչ դամբանական մը խօսեցաւ, մէկմէկ ափ հող եւ մէկ մէկ կաթիլ արցունք ձգեցինք իր համեստ դագաղին վրայ ու հեռացանք...։ Այս օր stalagի հայկական բաժինը սուգի մէջ է։ Ահա՛ բոլորը հէգ երիտասարդին մասին...»։

Բարեւներով Սաfo

×

Ընթերցումս վերջացաւ...։ Քարացած՝ տեղս մնացած, չգիտէի ինչ ընելիքս։ «Քօմանտո»յին տղոց շատերը ճաշէր էին արդէն, ուրիշներ տակաւին կը ճաշէին։ Սրահին մէջ պնակներու եւ

Ի՞նչպէս պիտի վճարուի նուազագոյն 7000 ֆրանքը

Դահլիճը ուրբաթ օր միաձայնութեամբ քուէարկեց ամսական նուազագոյն 7000 Ֆր. աշխատավարձքի ծրագիրը: Վարչապետը, որ մինչեւ հիմա կ'ընդդիմանար այս ծրագրին, առջի օր բացատրեց թէ ինչպէս կ'ըմբռնէ զայն: Նուազագոյն 7000 Ֆրանքը պիտի վճարուի իբրեւ ժամանակաւոր պարգեւ, գոցելու համար աշխատաւորներու ստացած գումարին եւ 7000ին տարբերութիւնը: Բայց փոխանակ ուղղակի անհատ գործատէրերու վճարել տալու այս տարբերութիւնը, իւրաքանչիւր գործատէր 1 առ հարիւր պիտի վճարէ ազգ. անտուկին իր վճարումներու գումարին վրայ: Ցետոյ այն բանուորները որոնց ստացած ամսականը 7000էն վար է, տարբերութիւնը պիտի ստանան ազգ. սընտուկէն: Ծրագիրը գործադրելի է Մարտ 1էն սկսեալ:

Այսպէս, սովորականէն վար եղած աշխատավարձքերը բարձրացնելով առանց իրապէս ընդհանուր նուազագոյնը վճարելու, վարչապետը կը յուսայ կանխել որեւէ նոր ճնշում 7000էն վեր եղած թոշակներու ընդհանուր վերաքննութեան:

Գ. Ռամատիէ նորէն շեշտեց թէ պիտի շարունակէ գիներու կրճատման քաղաքականութիւնը: Աշխատանքի Դաշնակցութիւնը, որ նուազագոյն 7000 առաջարկելով կը յուսար ընդհանուր յաւելում յառաջ բերել, յուսախաբ եղաւ Գ. Ռամատիէի նոր ծրագրէն: Այս առթիւ զեկոյց մը հրատարակելով, Աշխատանքի Դաշնակցութիւնը յայտարարեց թէ առայժմ կ'ընդունի այս կարգադրութիւնը, բայց գոհ չէ ծրագրէն, իբրեւ տեւական լուծում:

ՔԱՆԻ ՄԸ ՏՈՂՈՎ

ԱՄԵՐԻԿԵԱՆ ԲԱՆԱԿԸ Ֆրանսական կառավարութեան յանձնեց Ժընվիլիէի բանակատեղին, որ իր վերջին զինուորական խարիսխն էր: Միեւնոյն ատեն վերջնապէս փակուեցան Փարիզի ամերիկեան զինուորական գրասենեակները: «Արեւմտեան խարիսխ»ը, ուրիշ խօսքով Ֆրանսայի ամերիկեան բանակատեղին վերջնապէս պիտի փակուի Մարտ 31ին: Այս խարիսխը, որ 160.000 զինուորական եւ դաշնակից քաղաքային պաշտօնեաներ ունէր 1946 յունուարին, այժմ հազիւ 700 զինուորներ եւ 2000 պաշտօնեաներ կը հաշուէ: Մարտի վերջը այս թիւն ալ կրճատուելով, պարզ կմախք մը պիտի մնայ, զանազան հաշիւներու եւ . . ամերիկեան հարանցուներու խնդիրները կարգադրելու համար: Անգլիոյ եւ ուրիշ եւրոպական երկիրներու մէջ գրաւուած 6787 շէնքերէն միայն 224ը մնացած են Ամերիկացիներուն ձեռքը:

740.000 ԳԵՐՄԱՆ ԳԵՐԻՆԵՐ յանձնուած էին Ֆրանսայի, Ամերիկացիներուն կողմէ, երկրին վերաշինութեան համար: Ֆրանսացիները կ'ըսեն թէ միայն 427.000 հոգի մնացած են: Այս առթիւ ծանուցագիր մը յանձնուեցաւ ամերիկեան դեսպանատան, ըսելով թէ 300 հազար գերիներու պակասը հետեւանք է «արձակման, վերադարձի, փախուստի եւ մահուան»: Ծանուցագիրը կ'ըսէ թէ 24.000 գերիներ արձակուեցան յունուարին եւ փետրուարին, ընդհ. թիւը իջեցնելով 427.000ի: Ամերիկացիները տակաւին կը պրպտեն այս խնդիրը, միեւնոյն ատեն պահանջելով մինչեւ հոկտեմբեր 1 արձակել բոլոր գերիները:

ԱՆԳԼԵՒԵԳԻՊՏԱԿԱՆ ԲԱՆԱԿՑՈՒԹԻՒՆՆԵՐԸ վերսկսելու համար, Սուրիա եւ Լիբանան իրենց միջնորդութիւնը առաջարկեցին: Անգլիա տրամադիր է ընդունելու այս միջնորդութիւնը, իսկ Եգիպտոս մերժած է եւ չուզեր վերծկսիլ բանակցութիւնները; քանի Անգլիա չէ փոխած իր դիրքը Սուտանի մասին: Միւս կողմէ կը սպառնայ Միացեալ Ազգերու միջամտութեան դիմել:

ՆՈՐ ԹԵՐԹԵՐ առանց կառավարական արտօնութեան կրնան հրատարակուիլ այսուհետեւ, համաձայն Ազգ. ժողովի որոշման: Առոյ կը վերաքննուի անցեալ շաբթուան բանաձեւը որ կը տրամադրէր շարունակել արտօնութիւն խնդրելու պայմանը:

դղալներու ձայնը կ'արձագանգէր ամէն կողմ: Մոռցայ ճաշս, մոռցայ ընկերներս որոնց հետ կը ճաշէի....:

— Ի՞նչ ունիս, տղայ, ճաշդ պաղեցաւ:

— Ո՛չինչ: Այսօր ախորժակ չունիմ,

Իմ միտքս հոն էր «Օրագիր»ին հեղինակին մօտ, ան որ աչքերը փակեց դիրութեան մէջ, որ սեւն ու սուգը ճաշակեց մինչեւ վերջին վայրկեանը...

Իր «Օրագիր»ը հետս պտտցուցի տարիներո՛վ, Այսօր երբ բախտը մեզ տուն վերադարձուց, խղճի պարտք համարեցայ անմեղ նոխազի մը թերթիկ յիշատակները, իր «Օրագիր»ը յիշատակարանի մը յանձնել:

«Ցառաջ»էն աւելի մեծ յիշատակարա՞ն:

Այս էր իր բաղձա՞նքը...

(Վերջ)

ՄԻՍԱՔ ՄԻՐԶԷ

ԻՆՉ ԳԻՏԻ ՈՒՏԵՆՔ.— Այս շաբթու պիտի բաժնուի 100ական կրամ թարմ միս Մարտի DB եւ DL կտրօններով, 300 կրամ]3ներու DL կտրօնով: 100 կրամ խոզի միս ամէնուն՝ SH կտրօնով: 250 կրամ կարագ՝ GA եւ GB կտրօններով:

ԹՈՒՐՔԻԱ 62 վայրաշարժ պիտի գնէ Մ. Նահանգներէն, համագումար 7.130.000 տոլար արժէքով: Ամերիկեան Ներածում - Արտածում դրամատունը 4.905.000 տոլարի վարկ մը բացաւ, այս գնումը դիւրացնելու համար:

600.000 ՏԱՐԱԳԻՐՆԵՐ որոնք ամփոփուած են Գերմանիոյ եւ Աւստրիոյ ամերիկեան շրջանին մէջ, օգնութիւն պիտի ստանան Մ. Նահանգներու կողմէ հաստատուած միջազգային կազմակերպութենէն, որ պիտի ստանձնէ UNRRAի գործերը:

50 ՈՍՏԻԿԱՆՆԵՐ ՄԵՌԱՆ շաբաթ օր, ծուղակն իյնալով Տոմոքոսի մօտ, Աթէնքէն 153 մղոն հեռու: Ոստիկանները կառքերով ճամբայ ելած էին Լամիայէն, երբ ըմբոստներու կողմէ լարուած թակարդն ինկան: Ըմբոստները կրակ բացին գնդացիրներով: Հեռագիրը կ'ըսէ թէ 12 վիրաւորներ ալ ջարդուեցան դէպքին վերջը եւ թէ յարձակողները միլիոնաւոր տրախմի դրամ գրաւեցին ոստիկաններէն:— Կառավարական աղբիւրէ կը հաղորդեն թէ Մակեդոնիոյ լեռներուն մէջ սկսած գործողութիւնները շատ լաւ արդիւնք տուած են: Քսաներկու ըմբոստներ սպաննուած, ուրիշ 17 հոգի ալ գերի բռնուած են որոնց մէկը կին է: Անգլիա Մ. Նահանգներէն օգնութիւն խնդրեց, Յունաստանի բարեկարգութեան համար, ամբողջ բեռը իր վրայ մնացած ըլլալով: Լոնտոն կ'ուզէ օր առաջ քաշել 10.000 զինուորներ:

ՊԷՅՐՈՒԹԻ ՄԷՋ փլած շէնքի մը աւերակներուն տակ մնացեր են հինգ կիներ եւ երեք այրեր: Զոհերէն երկուքը հայ ոսկիչներ են Ծաղիկ եւ Նուարդ Գալեան: Առաջինին վրայ գտնուած է գոհարեղէններու տոպրակ մը, 90 օսմ. եւ 1100 լիբանանեան ոսկի:

ՊՈԼՍՈՅ Թոքաթլեան պանդոկը վարձու տրուած է Թուրքի մը, որ անունը փոխած է «Քոնաք»ի: Այս առթիւ զանազան զրոյցներ շրջած ըլլալով, «Ժամանակ» թերթը վճռաբար կը յայտարարէ թէ պանդոկը եւ կարասիները «ազգին ձեռքէն չեն ելած»:

ԱՅՍ ՇԱԲԹՈՒ ԼՈՅՍ ԿԸ ՏԵՍՆԷ

ՀԱՅԱՍՏԱ՞Ն

Հ. Յ. Դ. Նոր Սերունդի ամսաթերթը, ճոխ բովանդակութեամբ (Հայերէն եւ Ֆրանսերէն):

Գ. Գ. Առաքել եւ Յակոբ եւ Տիկին Հռիփսիմէ Զաքրեան, Տէր եւ Տիկին Ցարութիւն Միրասեանեան եւ զաւակը, Տէր եւ Տիկին Նուպար Կիւլլապեան, Տէր եւ Տիկին Յակոբ Միրասեանեան եւ զաւակը, Տէր եւ Տիկին Պետրոս Սարգիսեան եւ զաւակները, Տիկին Պէատրիս Կիւմիւշեան եւ զաւակները՝ ցաւով կը ծանուցանեն գառնաղէտ մահը իրենց մօր, մեծ մօր, մօրաքրոջ եւ ազգականին

ՏԻԿԻՆ ԱՐՍԻՆԷ ԶԱՔՐԵԱՆԻ

(Այրին գնդապետ Բժիշկ տիար Գրիգոր Զաքրեանի ծնեալ Սարաֆեան)

որ կնքեց իր մահկանացուն 75 տարեկան հասակին մէջ, Փետրուար 27ին իր բնակարանը, 65 Ave. du Montrouge, Gentilly (Seine): Թաղումը պիտի կատարուի Փարիզի Հայոց եկեղեցւոյն մէջ, 4 Մարտ երեքշաբթի կէս օրէ վերջ ժամը 2.15ին, իսկ մարմինը պիտի փոխադրուի Courbevoie, իր ընտանեկան դամբարանին մէջ:

Մասնաւոր մահազդ չստացողներէն կը խնդրուի ներկայս իբր այդ նկատել:

ՇՆՈՐՀԱԿԱԼՈՒԹԵԱՄԲ ՍՏԱՑԱՆՔ Գ. Ալէմշահի ձայնագրած վերջին 6 սկաւառակները՝ 1. Գ. ԱԼԷՄՇԱՀԻ «Անուշիկ եար ջան» եւ «Մեր պարտիզում», երգուած Սիփան Կոմիտաս երգչախումբէն, Օր. Առաքելեանի եւ Գ. Ցակոբեանի մեներգներով: 2. Գ. ԱԼԷՄՇԱՀԻ «Իղձը» եւ՝Իմ երգը», երգուած Օր. Առաքելեանէ: 3. Ք. ՔԱՐԱՄՈՒՐԶԱՅԻ «Վարդ կօշիկս» եւ «Քեզի մեռնիմ», խմբերգ՝ Սիփան-Կոմիտասէ, մեներգներ Օր. Առաքելեան եւ Գ. Ցակոբեան: 4. ՍԱՑԵԱԹ ՆՈՎԱՅԻ «Քըլուպուլի հիդ» եւ Դ. Ղազարեանի «Անուշ գարուն», երգուած Օր. Ա. Առաքելեանէ: 5. Գ. ԱԼԷՄՇԱՀԻ Արեւելեան դիշեր՝ երու Ա. եւ Բ. մասերը նուագախումբով: 6. ՍՊԷՆՏԻԱՐԵԱՆԻ «Էջ դելիէն» Ա. եւ Բ. մասերը նուագախումբով, Գ. Ալէմշահի ղեկավարութեամբ:

ԿԱՐԴԱՑԷՔ

ԶԷՅԹՈՒՆԻ ՊԱՏՄՈՒԹԻՒՆԸ

Գ. ՏԷՕՎԼԷԹԻ, ՀԱՏՈՐ Բ., ՊԱՏԿԵՐԱԶԱՐԴ

ՅՈՒՇԱՏԵՏՐ

ՇԱՎԻԼԻ Ֆ. Կ. Խաչի մասնաճիւղին ընդհ. ժողովը երեքշաբթի ժամը 9ին, դպրոցին սրահը, բոլոր ընկերուհիներու ներկայութիւնը անհրաժեշտ է:

ԼՈՅՍ ՏԵՍԱՒ

Գիւղիւզար

Գրեց՝ ԱՐՄԵՆՈՒՀԻ ՏԷՐ ԿԱՐԱՊԵՏԵԱՆ (Գեւոնեան): Գատմական առեւանգութեան պատմութիւնը զոհին բերնով: Նաեւ ՆՇԽԱՐՆԵՐ ՄՇՈՑ ԳԵՂԱՄԷՆ: Ցառաջաբան Շ. ՆԱՐԴՈՒՆԻԷ: Գատկեբազարդ: Գին 200 Ֆրանք, Արտասահման 250 Ֆր.: Ամերիկա 2 տոլար

Կեդրոնատեղի.— Imprimerie Der-Agopian, 17 rue Damesme, Paris (13):

16րդ տարեկան ցերեկոյթ

Հայ Արիներու Միութեան Փարիզի շրջանի սկաուտներուն, երէցներուն եւ գայլիկներուն

Հովանաւորութեամբ սկաուտական միջազգային գրասենեակին եւ մասնակցութեամբ Ֆրանսական եւ օտար սկաուտական միութեանց, եւ նախագահութեամբ Գ. ՄԱՐՔ ՍԱՆԻԷԻ (անդամ Ֆրանսական Ազգային ժողովի): Կիրակի 9 Մարտ կէսօրէ վերջ ժամը 2.30ին, Salle de la Chimie, 28bis rue Saint Dominique (Métro Invalides):

Սկաուտական ճոխ յայտագիր եւ ներկայացումներ: Մուտք 200, 150 եւ 100 Ֆրանք:

Տարեկան պարահանդէս

Ալֆորվիլի ԱՂՔԱՏԱԽՆԱՄԻ մասնաճիւղին, Շաբաթ 8 մարտ, ժամը 21էն մինչեւ լոյս, Maison Brûléի պարասրահը, իր orchestreով, (Marneի եզերքը Quai d'Alfort (Pont de Charenton): Սպանիական, կովկասեան եւ հայկական երգեր ու պարեր, ճոխ պիւֆէ դիւրամատչելի գիներով: Սեղանները թուագրուած են, ապահովել: Դիմելով Café Léger, 29 rue Clery, Paris (2), Radio Davros, Café Philippe (Déragopian) à Alfortville:

ՆՈՒԱԳԱՀԱՆԴԷՍ

Ռաֆֆի Պետրոսեան

Երեքշաբթի 11 Մարտ ժամը 9ին: Ցայտագիրը կազմուած է Bachէ, Beethovenէ, Brahmsէ, Weberէ, Lisztէ: Տոմսերը ապահովել՝ Office Artistique Continental, 45 rue la Boëtie, Tél. Bal. 42-51:

Théâtre des Champs Elisées 13-15 Ave. Montaigne:

Գ. Հ. ՋԸՐԸՔՃԵԱՆ 500 Ֆրանք կը նուիրէ Ֆր. Կ. Խաչի Իթալիի մասնաճիւղին, ՏԻԿԻՆ ԱՐՇԱԼՈՅՍ ՑԱԿՈԲԵԱՆԻ մահուան առթիւ, փոխան ծաղկեպսակի: Ստանալ «Ցառաջ»էն:

Մեծ պարահանդէս

Ցօգուտ Պատերազմի հայ զոհերու յուշարձանին, նախկին Ռազմիկներու Միութեան կազմակերպութեամբ: Մարտ 29ին Շաբաթ գիշերէն մինչեւ լոյս, Hôtel George Vի սրահներուն մէջ:

Բարձրագոյն հովանաւորութեամբ Ֆրանսական հասարակապետութեան նախագահի, Արտաքին Գործոց եւ Նախկին Ռազմիկներու Նախարարներու, զօրավարներ ՈՒԷՎԷՐԻ, ԺԻԼԼԵՐԻ, ՏԸ ԼԱԳԱԼԱՏԻ եւ ՇՈՒԹՈՆԻ, վերին նախագահութեամբ Ֆրանսական Բանակի ընդհ. քննիչ ԶՕՐԱՎԱՐ ՏԸԼԱԹՐԸ ՏԸ ԹԱՍՍԻՆԵՅԻԻ:

Կ'ուզուին

Դերձակ Léo Syr տունը կ'ուզէ Ափիէօւէօրներ, շատ լաւ վճարումով: Ներկայանալ մօտէլներով, տեւական գործ: Դիմել 218 Ave. de Versailles, Paris (16), métro Porte St. Cloud:

Աշխարհագրի եւ կօշկակարներուն

Ամէնքը կաշիի վաճառատուն Crepin եւ Tannerie: Ձեր բոլոր գնումներու համար դիմեցէք Ց. Գ. Փափազեան վաճառատունը, 223, r. Tolbiac, Paris (13) Tel. Gob. 64-54: Բաց է ամէն օր ժամը 8—12 եւ 14—18, գոց է կիրակի եւ շաբաթ օրերը: Հաղորդակցութիւն՝ métro: Tolbiac, Place d'Italie, Glacière:

Le Gérant: L. KRIKORIAN

Imprimerie DER-AGOPIAN, 17 Rue Damesme - 13e
Travail executé par des ouvriers cyndiqués

ՕՐԱԹԵՐԹ

LE PREMIER QUOTIDIEN ARMÉNIEN EN EUROPE

HARATCH — Fondé en 1925 — R. C. Seine 376.286

Directeur-Propriétaire : SCH. MISSAKIAN

17, Rue Damesme — PARIS (13e)

Tel.. GOB. 15-70 — C. C. P. Paris 1678-63

Տար. 1000, 6ամս. 500, եռամս. 300, ֆր., Արտաս. 10 Տոլ.

Mercredi 5 MARS 1947 Չորեքշաբթի 5 ՄԱՐՏ

ԺԹ. ՏԱՐԻ — 19e Année N° 4976-Նոր շրջան թիւ 585 Խմբագիր՝ Շ. ՄԻՍԱՔԵԱՆ ԳԻՆ՝ 4 Ֆր

ՄԵՐ ԽՕՍՔԸ

ԱՇԽԱՏԱՆՔ՝ ՆՈՐ ԵՌԱՆԴՈՎ

Երկուշաբթի օր, 3 Մարտ, վերջացաւ Հ. Ց. Դ. Նոր Սերունդի անդրանիկ պատգ. ժողովը, տեւելով երեք օր։

Նոյն իրիկուն իսկ Միութեան Կեդր. վարչութիւնը սեղան մը սարքեց, ի պատիւ պատգամաւորներուն։ Ընկերական հաւաքոյթ մը ուր անգամ մը եւս եւ աւելի ազատ բացուեցան սիրտերն ու լեզուները։

Որքա՜ն խօսուն էր պատկերը՝ այդ եռօրեայ ժողովին, ամբողջովին երիտասարդական։

Պատգամաւորներ կային որոնք առաջին անգամ էր որ կ'երեւային, դեր մը կատարելու գիտակցութեամբ։

Ի հարկէ շատ ժողովներ տեսած էին անոնք, բայց այս մէկը ուրի՜շ էր։ Վեր՝ խմբական եւ տեղական հանգամանքէ։ Ատեան մը, ուր պիտի փորձէին իրենց ընդունակութիւնները։

Ափ մը տարէցներ, որոնք հրաւիրուած էին խորհրդակցական ձայնով, արդար գոհունակութեամբ կը դիտէին անոնց խօսելու, վիճելու, տեսակէտ պաշտպանելու, բանաձեւ առաջարկելու վարժութիւնները։

Եւ այս բոլորը՝ ՀԱՅԵՐԷՆ, ինչպէս կը տրամադրէ Նոր Սերունդի Ծրագիր-կանոնագիրը։

Ամէնէն համեստ մասնաճիւղն ալ արժանապատուութեան խնդիր նկատած էր մայրենի լեզուն։ Եւ մենք խանդաղատանքով լսեցինք իրենց հայերէն զեկուցումները, տեղեկագիրները, բերանացի բացատրութիւնները, հաշիւները եւ ուրիշ մանրամասնութիւններ։

Աւելի հասուն մարդիկ թերեւս այնքան հոգ տարած չըլլային հարազատօրէն բացատրելու իրենց միտքերը, որքան այս տղաքը, որոնց մէկ մասը հայերէն սորվիլ սկսած է Միութեան անդամակցելէ վերջ։ Հազիւ մէկ-երկու տարի առաջ։

Վարժութեան շրջան մըն ալ՝ այս եռօրեայ ժողովը, ուր շատ մը նորութիւններ սորվեցան։

Տոգորուած՝ եղբայրական նախանձախնդրութեամբ, իւրաքանչիւր շրջանի պատգամաւորները կ'ուզէին բան մը աւելի ցուցնել իրենց աշխատանքէն, կամ յանձնառութիւն մը աւելի ստանձնել։

Նորէն Մարսէյլն էր որ կը տիրապետէր իր անդամներու եւ պատգամաւորներու համրանքով։ Բայց, այնքան եղբայրական էր ոգին, որ բոլորը կը կազմէին մէկ ընտանիք, հաւասարազօր անդամներով։

Դաշնակցութեան շունչն էր, ներշնչած այս ոգին, այնքան եղբայրական եւ հարազատ։ Ինչպէս նոյն շունչն է որ թեւ կուտայ իրենց եռանդուն գործունէութեան։

Մօտ երկու տարի առաջ, երբ Նոր Սերունդին հիմը կը դրուէր, ամէնէն լաւատեսները հազիւ 200 թեկնածուներ կը նախատեսէին առաջին տարուան մէջ։ Մինչդեռ աւելի քան կրկնապատիկն եղած էր, եւ Միութիւնը պատգ. ժողովին կը ներկայանար 800 իրական անդամներով։

Եթէ նկատի առնենք որ շատ մը մասնաճիւղեր դեռ անցեալ տարի կազմուած են, դժուար չէ նախատեսել այս համրանքին կրկնապատիկը, յաջորդ շրջանին։

Մենք այստեղ պիտի չխօսինք պատգ. ժողովի օրակարգի, քուէարկուած բանաձեւերու եւն. մասին որոնք պիտի ներկայացուին առանձին։

Կը բաւէ ըսել. թէ՝ օրակարգը սահմանափակուած չէր միայն իրենց Միութեան վերաբերեալ հարցերով, այլեւ կը շօշափէր համազգային խնդիրներ, Հայկ. Դատէն մինչեւ Ներգաղթ։ Երկու հիմնական հարցեր, որոնց հանդէպ չէր կրնար դաշտ դիրք մը բռնել երիտասարդութիւնը։

Եւ հիմա դէպի աշխատանք, տոգորուած աւելի մեծ խանդավառութեամբ եւ պատասխանատուութեան գիտակցութեամբ։

Այսօր-վաղը կ'ունենան նաեւ իրենց թերթը, « Հայաստան », որ պիտի ծառայէ ոչ միայն մտաւոր սնունդ ճարելու, այլեւ սրելու իրենց մտածելու, արտայայտուելու, գրելու կարողութիւնները։ Թերեւս նոր տաղանդներ երեւան գան, հայերէն թէ ֆրանսերէն։

Միշտ աւելի յառաջ եւ աւելի գործօն։

Ցառաջ՝ թէ յարատեւ գործունէութեամբ եւ թէ մանաւանդ գիտութեամբ։

Ոչինչ կը պակսի այս միջավայրին մէջ, պաշար ամբարելու համար, ազգային թէ միջազգային։ Միշտ նոր նուաճումներ՝ մէկ սերունդէն միւսը։ Մանաւանդ այս ափերուն վրայ։ Շ.

Ճորճ Մարտիկեան մեր մէջ

Երէկ եւ առջի օր մեր խմբագրատունը այցելեց Պ. Ճորճ Մարտիկեան, Ֆրէզնոյի հռչակաւոր «Օմար Խայեամ» ճաշարանին տնօրէնը, որ ամերիկեան կառավարութենէն մասնաւոր պաշտօն ստացած էր պտտելու ամբողջ Եւրոպան, մասնաւորաբար Գերմանիա, Աւստրիա, Իտալիա, Չեխոսլովաքիա, Հունգարիա, Զուիցերիա, Պելժիա եւն. մօտէն քննելու համար անոնց պարենաւորման վիճակը։ Նաեւ հայ գաղթականներու կացութիւնը։ Աշխատանքի համար Գերմանիա տարուած եւ այժմ հոս հոն համախմբուած Հայերու թիւը կը հաշուէ 3000, որոնց մանրամասն ցանկը կրցած է պատրաստել պաշտօնական աղբիւրներու օգնութեամբ։

Մեծ մասը ապաստանած է, մօտ 2000 հոգի, Շթութկարտ, ամերիկեան շրջանին մէջ։ Լինցի մէջ (Աւստրիա) եւս կայան մը հանդիպած է 500 հայ գաղթականներով, մեծ մասը Ցունաստանէն բերուած։ Շթութկարտի կայանին մէջ կան բաւական թուով մտաւորական ուժեր ինչպէս եւ արուեստագէտներ։ Ունի կանոնաւոր կազմակերպութիւն մը Ամերիկացիներու խնամքին տակ։

Այս գաղթականները կ'ուզեն ունենալ իրենց հաստատուն բնակութիւնը, եթէ դժուար է կրկին վերադառնալ իրենց թողած երկիրները։

Շատերուն աչքերը յառած են հիւսիսային Ամերիկա, բայց ինք խորհուրդ տուած է որ Հայաստան երթան։ Այս վերջերս այնքան շատ է ամէն երկրէ Հիւս. Ամերիկա հաստատուիլ ուզողներու թիւը որ հետզհետէ կը դժուարանայ «հայմաթլօս» բազմութիւններու մուտքը։ Կրնան յաջողիլ միայն անոնք որ ազգականներ ունին։

Ամէն պարագայի մէջ պէտք է անստուգութենէ փրկել այս բազմութիւնը։

« Սիրտս շատ ցաւեցաւ ու մասնաւոր խանդաղատանքով լեցուեցայ ի տես նրախաներուն, Հայու խելացի աչքերով այդ մանուկներուն, որոնց թափառական վիճակը պէտք է վերջ գտնէ, ինչ որ կը պակսէր մեր նոր գաղթականներուն համար պաշտօնական հայ իշխանութեան մը պակասն էր, իշխանութիւն մը որ տէր կանգնէր անոնց իրաւունքներուն »։

Պ. Մարտիկեան իր ճամբորդութեան ընթացքին այցելած է Վիէննայի Մխիթարեան վանքը։ Վենետիկի մէջ, Ամերիկեան սպայակոյտին անդամները առաջնորդած է Ս. Ղազար։ Միաբանութեան անդամները մեծ ուրախութեամբ ցոյց տուած են մեր մշակոյթին դարաւոր եւ միշտ կենդանի փառքերը օտար ականաւոր այցելուներուն։

Իտալիոյ մէջ ունկնդրութեան ընդունուած է նաեւ Պապէն։

Այժմ կը մեկնի Ամերիկա, իր ականատեսի վկայութիւնները հաղորդելու առ որ անկ է։

Սարգիս Խաչատրեան

Խորին ցաւով կը հաղորդենք մահը նկարիչ Սարգիս Խաչատրեանի, որ քանի մը ամիս առաջ Փարիզ եկած էր Ամերիկայէն, իր հնդկական նկարահանդէսին առթիւ։ Ատենէ մը ի վեր կը տառապէր աղէթափութենէ։ Երկուշաբթի օր, բժշկական գործողութեան մը պահուն, սիրտը այլեւս չի գործեր եւ ամէն դարման ապարդիւն կը մնայ։

Ողբացեալ նկարիչը ծնած էր 1886ին, Մալաթիա։ Սանասարեան վարժարանը աւարտելէ վերջ, անոր թոշակով կը ղրկուի Հռոմ, ուր երեք տարի կը յաճախէ գեղարուեստից Ակադեմիան։ Յետոյ մէկ տարի կը ճամբորդէ Պերլին, Տրէզտէն, Միւնիխ, Ժընեւ, մէկ տարի կը պաշտօնավարէ Սանասարեան վարժարանը, իբրեւ ուսուցիչ նկարչութեան։ Ապա նորէն կ'անցնի Եւրոպա եւ Փարիզ կը մնայ երկու տարի, յաճախելով Զարդանկարչութեան վարժարանը եւ կը ստանայ Ա. շքանշանը։ Առաջին մեծ պատերազմին ատեն Պոլիս էր, բայց յաջողեցաւ Կովկաս անցնիլ, ուր բազմաթիւ նկարներ կը գծէր հայ գաղթականներու կեանքէն։ 1920ին նորէն Եւրոպա, Նիւ Եորք եւ դարձեալ Հայաստան, ուր կը մասնակցի նկարահանդէսի մը։ Հանրապետական կառավարութիւնը կը գնէ 60 նկարներ, խորհրդային իշխանութիւնը՝ 80, ազգ. թանգարան կազմելու համար։

Այնուհետեւ կը հաստատուի Եւրոպա, այցելելով Եգիպտոս, Իրան, Հնդկաստան եւ Ամերիկա։ Կ'արժէ առանձին խօսիլ այդ մասին։

Մեր խորին ցաւակցութիւնները այրի Տիկին Վավա Խաչատրեանի, որ նոյնպէս նկարչութեամբ կը զբաղի Ամերիկայի մէջ։ Ողբացեալը վերջերս կորսնցուցած էր իր եղբօրորդին, Խաչատրեան (Սէն Շամօն), բայց գոյժը չէին հաղորդած իրեն։

ՊԱՇԱՐՄԱՆ ՎԻՃԱԿ ՊԱՂԵՍՏԻՆԻ ՄԷՋ

Խուզարկութիւն տունէ տուն

Պաղեստինի բրիտանական մարզպանը Բշ. օր պաշարման վիճակ յայտարարեց Պաղեստինի մէջ, առ այժմ սահմանափակ ատեճանի մը վրայ, բայց շատ խիստ։ Ազդանշանը տրուեցաւ գիշերանց, երբ անգլիացի պահակախումբեր կրակ բացին Երուսաղէմի մէջ, ընդհատ ընդհատ, որպէսզի քաղաքացիները հեռանան պատշգամներէն եւ պատուհաններէն։ Յետոյ հետեւակազօրքը սկսաւ խուզարկութիւն կատարել տունէ տուն, ահաբեկիչներ փնտռելու համար։ Սպառազէն խումբեր մաղեցին իւրաքանչիւր փողոց եւ անցք, ընկերակցութեամբ հրեայ դէտերու։ Բրիտանական իշխանութիւնները համոզուած են թէ հրեայ ահաբեկիչները թաքստոցներ ունին աղքատիկ փողոցներուն մէջ։

Երուսաղէմի մեծ մասին մէջ շաբաթ օր հաստատուած լուսարգելը (Couvre-feu) ջնջուեցաւ կիրակի օր, բայց Մէա Շէրիմ եւ Կիւլահ թաղերուն մէջ միայն 15.000 Հրեաներու թոյլ տրուեցաւ փողոց ելլել երկուշաբթի օր, երեք ժամուան համար, յետոյ նորէն հրամայուեցաւ տուները քաշուիլ։

Պաշարման վիճակի յայտարարութիւնը անհրաժեշտ համարուեցաւ երբ շարք մը ահաբեկչական ձեռնարկներ կատարուեցան ամբողջ Պաղեստինի մէջ, հիւսիսէն հարաւ, Հայֆայէն Թել Ավիվ։ Այս յարձակումներուն հետեւանքով մեռած էին 20 հոգի, մեծ մասով անգլիացի զինուորներ, վիրաւորուած՝ 25 հոգի։ Պաշարման վիճակի ենթակայ շրջաններն են Երուսաղէմի հրեայ բնուորական թաղերը, ամբողջ Թել-Ավիվ քաղաքը։ Ռամաթ Կան, Պէնի Պէրաք եւ Փէթահ Թիքվա։ Զինուորներուն հրամայուած է զարնել ո՛վ որ կ'անսաստէ հաստատուած օրէնքին։ Առաջին անգամ է որ այսքան խիստ միջոցներ ձեռք կ'առնուին Պաղեստինի մէջ։

Պաշարման վիճակին հետեւանքով կաշկանդուած են իբր 300.000 Հրեաներ։ Թղթակից մը կը հեռագրէ թէ Երուսաղէմի հրէական թաղերուն եւ Թէլ Ավիվի փողոցները ամայի են եւ բնակիչները պատուհաններէն կը դիտեն անցուդարձը։ Ոչ հեռագիրը եւ հեռաձայնը կը բանին, ոչ ալ հանրակառքերն ու երկաթուղիները։ Բայց միջոցներ ձեռք առնուած են, որպէսզի քաղաքապետութիւնները կարենան ուտելիք հաւաքել եւ փոխադրել զինուորական կառքերով։

Խուզարկութեանց հետեւանքով զէնքի պահեստ մը երեւան հանուեցաւ Թէլ Ավիվի մէջ։ Տունի մը պարտէզը, ծաղիկներու տակ պահուած էին մեծ քանակութեամբ անգլիական եւ արաբական համազգեստներ, վեց ատրճանակներ քանի մը հարիւր փամփուշտներով եւ շատ մը ռումբեր։

Կը կարծուի թէ երկար պիտի չտեւեն այս խստութիւնները։ Բրիտանական իշխանութեանց կարծիքով, հրեայ ժողովուրդին 90 առ հարիւրը զզուած է ահաբեկչական գործունէութենէն եւ անոր հետեւանքներէն։ Եթէ երկար տեւէ, տնտեսական կեանքն ալ պիտի քայքայուի։

★ Վերջերս լուրի մը համաձայն, Թէլ Ավիվի 180.000 Հրեաներուն թոյլ տրուած է փողոց իջնել ամէն ժամ, բայց ինքնաշարժները արգիլուած են։

Յունաստան պիտի կործանի. եթէ...

Լոնտոնի թերթերը հրատապ հարցի մը վերածեր են Յունաստանի ներքին կացութիւնը եւ ամէն օր չնդալից լուր մը կը հաղորդեն։

Այսպէս, անցեալ շաբթու կը գրէին թէ անգլ. կառավարութիւնը Մ. Նահանգներու օգնութիւնը խնդրած է, որպէսզի Յունաստանի ներքին եւ արտաքին ապահովութեան հոգը ամբողջովին իր վրայ չմնայ։ Ամերիկեան կառավարութիւնը այս առաջարկին պատասխանեց երկար ծանուցագրով մը, որուն բովանդակութիւնը գաղտնի կը պահուի։ Բայց իրազեկ թղթակիցներ կը հաւաստեն թէ Մ. Նահանգները պատրաստակամութիւն յայտնած են զանազան յանձնառութիւններ ստանձնելու եւ մասնաւորապէս 100 միլիոն սթերլին տրամադրելու, պայմանաւ որ անգլ. զօրքը մնայ եւ ամերիկեան զինուոր չպահանջուի։ Տրամադիր են նաեւ զէնք ճարելու յունական կառավարութեան։

Երէկուան թերթերը աւելի վրդովիչ լուրեր կը հաղորդէին։ «Տէյլի Մէյլ» կը հաւաստէր թէ Աթէնքի կառավարական շրջանակներուն համոզումով, Յունաստան շատ աւելի ծանր տագնապի մը պիտի մատնուի, եթէ անգլիական աջակցութիւնը դադրի եւ անոր տեղ ամերիկեան օգնութիւն չհասնի։ Լոնտոնի հելլենական դեսպանատան բարձր պաշտօնատարներէն մէկը, Պ. Փալիս, յայտարարեց.

— « Բրիտանական օգնութեան, դրամին եւ հանդերձանքին շնորհիւ էր որ յունական բանակը կրցաւ ռազմադաշտին վրայ մնալ։ Եթէ այդ օգնութիւնը դադրի Մարտ 31ին, եւ ուրիշ մը չհաստատուի անոր տեղ, անպահովաբար ճակատի փլուզում մը տեղի պիտի ունենայ։ Մենք կրնանք կա-

(Լուրերու շարունակութիւնը կարդալ Դ. էջ)

«Տունիա էլ Ճէտիտէ» ցաւ կը յայտնէ

«ՀԱՅԵՐՈՒ ՀԱՆԴԷՊ ԱՆԽԱԽՏ ՎՍՏԱՀՈՒԹԻՒՆ ՈՒՆԻՆՔ» ԿԸ ՅԱՅՏԱՐԱՐԷ ՀԱԼԷՊԻ ՄՈՒՀԱՖԸԶԸ

(Մասնաւոր թղթակցութիւն Յառաջի)

Ժամանակին հաղորդեր էի լրբենի տողերը, որոնք տեղ էին գտած եգիպտական ամսագրի մը՝ «Տունիա էլ Ճէտիտէ»ի (Նոր Աշխարհ) Յունուարի թիւին մէջ։

Տարակոյս չունէինք, որ Թուրքի բերան մը կար այդ նախատինքներուն ետեւ, եւ բարձրացող կաղկանձը կը թելադրուէր անհատական քինախնդրութենէ։ Նկատի ունենալով սակայն, որ ամսուն սիւնակներով սրսկուած այդ մաղձը կրնայ միտքերը թունաւորել, այստեղ թէ այլուր կր յանձնարարէինք Ազգ. Իշխանութեանց «ակաշ լալ» չզոհանալ գարշանքով կամ զզուանքով, ու գործել։

Հալէպի ազգ. իշխանութիւններու կողմէ պատուիրակութիւն մը, գլխաւորութեամբ Առաջնորդ Զարեհ եպիսկ. Փայասլեանի եւ ընկ. Տոքթ. Ա. Գասպարեանի, Յունուար 25ին դիմեց Մուհաֆըզ էմիր Մուսթաֆա էլ-Շէհապիի, նախքան պատկան իշխանութեանց մօտ ուեւէ ձեռնարկ՝ անոր պարզելու համար խնդրին էութիւնը։ Մուհաֆըզը սիրալիր ընդունելութիւն մը կատարած է իր հիւրերուն եւ ուշադրութեամբ նկատի առած է պատուիրակութեան խնդրանքը՝ ինքնոյ տարիկայ յօդուածը կարդալու, եւ կատարելու անհրաժեշտ միջամտութիւնը Արտաքին Նախարարութեան մօտ։

Առաջնորդ Զարեհ եպիսկ. եւ Տոքթ. Ա. Գասպարեան՝ իր ընդհանուր գծերուն մէջ ներկայացնելէ վերջ յօդուածին բովանդակութիւնը, հաղորդած է հայ ժողովուրդի զլուանքն ու ընդվզումը հոն պարզուած թշնամական միտքերուն հանդէպ ու յայտնած են այն լիակատար վստահութիւնը, որ սուրիական իշխանութիւններ ձեռք պիտի առնեն անհրաժեշտ միջոցները, արգիլելու համար այդպիսի խռովարարական հրատարակութեանց մուտքը երկիր։

Մուհաֆըզ Մուսթաֆա էլ-Շէհապի ճշդած է անմիջապէս, թէ սուրիական կառավարութիւնը անխախտ համարում ու վստահութիւն ունի հանդէպ հայ տարրին, եւ թէ վստահ է՝ որ Եգիպտոսի մէջ եւս հայ ժողովուրդը կը վայելէ տեղական իշխանութեանց անվերապահ համակրութիւնը։ Ըլգծելէ վերջ կարեւորութիւնը հայեւարաբ եղբայրակցութեան, մուհաֆըզը հաւաստիք տուած է թէ նման սադրանքի հրատարակութիւններ ուեւէ կերպով չեն կրնար ստուեր բերել հայ տարրի արժանիքներուն։ Աւելացնելով իր խօսքերուն հատուած մը.

— «Արդէն պիտի ըլլայի «Տունիա էլ Ճէտիտէ»ի Հալէպ մուտքին, եթէ երբեք տեղեակ ըլլայի անոր բովանդակութեան։ Հիմա որ հասարակային վրդովումի առիթ ընծայած է ան, կը խոստանամ յղել ամսագիրը Արտաքին Նախարարութեան, ու խնդրել՝ որ իր կարգին անհրաժեշտ ձեռնարկները կատարէ եգիպտական իշխանութեանց մօտ, արգիլելու համար հրատարակութիւնը այդպիսի գրգռիչ յօդուածներու»։

Զուարճացաւ արձագանգը։

Քանի մը օր առաջ, Հալէպի Մուհաֆըզը կը տեղեկացնէ Հալէպի ազգ. իշխանութեանց, թէ կատարուած է անհրաժեշտ դիմումը Եգիպտոսի արտաքին նախարարութեան մօտ, որ, իր կարգին պիտի հետապնդէր անշուշտ խնդրին լուծումը։

«Տունիա էլ Ճէտիտէ»ի Փետրուարի թիւը կը հանդիսանայ փայլուն փաստ, թէ սրտով եւ լրջութեամբ կատարուած ուեւէ ձեռնարկ ապարդիւն չի մնար։ Արդարեւ, ամսագրին խմբագրութիւնը մասնաւոր ուշադրութեամբ եւ պարբերագրի առաջին էջերուն մէջ տեղ կուտայ յետս կոչումի հետեւեալ հանդիսաւոր ցոյցին, «Զենք ուզեր խառնակիչ դառնալ» խորագրին տակ.

— «Տունիա էլ-Ճէտիտէ»ի յօդուածագիրներէն մէկը, օգտուելով մեր խմբագրապետին բացակայութենէն, իրեն վերաբերեալ անհատական դէպք մը հիմ ունենալով՝ հայ ժողովուրդի արժանապատուութիւնը վիրաւորող նպատակաւոր գրութիւն մը սպրդեցուցած է ամսագրին մէջ. Դէպքը վլխովին հակառակ է ամսագրին սկզբունքներուն, —որ է՝ եղբայրութիւն եւ իրերօգնութիւն աշխարհի բոլոր ժողովուրդներուն հետ, եւ ո՛չ ատելութիւն կամ խառնակչութիւն։

— «Տունիա էլ-Ճէտիտէ»ի յօդուածագիրներէն թղթակցութիւններ ուղարկած էր անցեալ տարի եւս, ու առիթ ընծայած էր բուռն դժգոհութիւններու։ Անհաճոյ կացութիւն մը ստեղծուած պիտի ըլլար, եթէ մեր թերթին մէջ լոյս տեղ տուած չըլլայինք իրեն ուղղուած պատասխաններուն։

«Պէտք էր հոգեբանի պէս մօտենալ եւ հսկել մեր հիւանդին վրայ։ Ցայտնի եղաւ, ի վերջոյ, որ իր գրութիւնները արդիւնք են նախանձի եւ իր գործատիրոջ հանդէպ քինախնդրութեան։ Երբ այս մերկ իրականութեան առջեւ դրինք զինք, կծիկը դրաւ եւ հետքն իսկ կորսնցուց։ Ու, այսպէս, անձուք հեռացաւ ասպարէզէն։

«Աստուած թողութիւն շնորհէ եւ բժշկէ զայն ... «Տունիա էլ Ճէտիտէ» ցաւ կը յայտնէ այս դէպքին համար։ Խօսքի ազատութեան եւ մամուլի սրբութեան մեր հաւատքը չարաչար գործածուեցաւ։

«Կը խնդրենք որ Արաբ աշխարհը իմանայ, թէ մեր ամսագրին մէջ Հայերուն դէմ հրատարակուած գրութիւնը մեր տեսակէտը չէ երբեք»։

Եգիպտական հանդէսի յետս կոչումը ուշիմ շով կը մեղմէ անշուշտ իր կսծը. Այսուհանդերձ, մխիթարական է երեւոյթը։ Այս բոլորէն վերջ, կը դառնանք դարձեալ մեր աղզարարութեան։ — Արքուն, զգոյշ ու ծուժկալ բովա դակ արաբական աշխարհի մէջ։ Զօրս աչքով կը հետեւին մեր քայլերուն։ Դրական կամ գնահատական հաստատում ներէ աւելի, ժխտական երեւոյթներու վրայ խորհինք։ Փնտռենք մանաւանդ լծակը բոլոր վերապահութիւններուն։ Դառնալ աւելի խոհեմ։ Թաղել հայկական միամտութիւնը, ու խորագէտ մնալ ...Թուրքին պէս։ Առանց թծնելու, բայց նաեւ առանց զգացումով մեղկանալու։ Մեր շուրջ հազար ուժեր կը դեգերին՝ հազարումէկ նպատակով։ Մինչ տուժեցինք հաւատալով։ Փորձենք խարանել «Տունիա էլ-Ճէտիտէ»ները, բայց եւ առիթ չտանք մեր մասին ծուռ խորհելու։ Նորագաստ արաբական պետութեանց մէջ, մասնաւորաբար երիտասարդութիւնը գզալուն է այսօր։ Ցարգենք եւ սիրենք այդ սերունդը, այլ մանաւանդ ճանչցնենք մեր բարքերը, մեր պատմութիւնը, մեր ձգտումները։

Ասկէ անդին՝ շատ խորեր կրնանք երթալ։

ԱՐՄԷՆ ԱՄԱՏԵԱՆ

Նիւթեր խմբական երգեցողութեան պատմութենէն

ԽՄԲ. — «Սով. Հայաստան» ամսագրի 1946 Հոկտեմբերի թիւէն, մեր հայերէնով.—

13րդ դարու վերջի եւ 14րդ դարու սկիզբի հայ պատմագիր եւ փիլիսոփայ Ստեփաննոս Օրբելեան, իր աշխատութեան մէջ կը յիշատակէ, որ Հայաստանի մէջ գոյութիւն ունէին միաձայն երգեցիկ խումբեր, թէ այդ խումբերու ղեկավարներուն մէջ մինչեւ անգամ կիներ կ'ըլլային։ Հայ պատմագիրներու աշխատութիւններուն մէջ յիշատակութիւններ կան, որ 13—16րդ դարերուն Հայերն ունէին նօթագրութեան ձիշդ գրուած դրութիւն մը։

Եկեղեցական խմբային երգեցողութեան հետ միասին, մեծ թափով կը զարգանար նաեւ ժողովրդական երգը։ Որոշ երգեր մեղեդիներու խմասով, սկսած էին թափանցել եկեղեցական երգեցողութեան մէջ։ Երգերը կ'երգուէին խմբով՝ միաձայն, օկտաւայով (ութնեակ) եւ կամ պահպանուած նօթի ֆոնի վրայ։ Բովանդակութեամբ՝ երգերը կ'ըլլային աշխատանքի, պատերազմական, սիրային, կենցաղային, պարի, սպասումների, կատակի եւն։ Այդ երգերը իրրեւ հիմ ծառայած են այն պատմական խմբերգային նիւթի, որով այն քան հարուստ է հայ ժողովուրդը։ Միաձայնէն բազմաձայնի անցնելու փորձերը մեզ՝ Հայերուս մօտ կատարուած են, 19րդ դարու երկրորդ կէսի սկիզբները։ Այդ շրջանին լոյս կը տեսնեն, ներդաշնակուած ձեւով՝ ժողովրդական եւ հայրենասիրական երգերու ամբողջ շարք մը ժողովածուներ (երգարան)։

Բազմաձայն երգի առաջին նախակարապետներէն մէկը՝ Պոլիս ապրող երգահան Նիկողայոս Թաշճեան էր, քառաձայն խմբերգ հեղինակը եւ տեսաբանը։ 70ական թուականներուն երգահան Թաշճեան կը հրաւիրուի Էջմիածին՝ Ճեմարանին մէջ հայ նօթագրութիւնը դասաւանդելու համար։ Էջմիածնի Ճեմարանի մէջ Թաշճեանի ղեկավարութեամբ իրենց սկզբնական երաժշտական կրթութիւնը կը ստանան Մ. Եկմալեան եւ Կոմիտաս։ Աշխարհիկ բազմաձայն երգեցիկ խումբի ծագումը կապուած է, երաժշտական նշանաւոր գործիչ եւ խմբերգային համերգներու կազմակերպիչ, իր գործին խանդավառ (էնտուզիաստ), խմբային երգեր հաւաքող ու ներդաշնակող կոմպոզիտոր (երգահան)՝ Քրիստափոր Կարա-Մուրզայի անուան հետ (1854—1902)։

1882 Հոկտ. 29ին «Մեղու Հայաստանի» թերթի խմբագրութեան մէջ տեղի ունեցած խորհրդակցութեան՝ նախաձեռնութեամբ Կարա Մուրզայի, առաջին անգամ կը ծագի գաղափարը, հայ ժողովրդական եւ եկեղեցական երգերը ներդաշնակելու եւ անոնք ժողովրդականացնելու նպատակով խառն երգեցիկ խումբ մը ստեղծելու համար։ Հայ ժողովուրդը պէտք է գիտնայ անցեալ դարու այդ գործիչներու անունները, որոնք ցարական կարգերու դաժան պայմաններու տակ, իրենց ոգեւորուելով՝ կ'ոգեւորէին ուրիշներ եւ գործովկըմանակցէին իրենց ժողովուրդի երաժշտական մշակոյթի զարգացման։

Հայ երգեցիկ խումբի զարգացման պատմութեան մէջ պէտք է գրուին մեր նշանաւոր գրողներ Րաֆֆիի, Պատկանեանի (Գամառ Քաթիպա), հրապարակախօս Սպանդար Սպանդարեանի, հայ նշանաւոր ողբերգակ Պետրոս Ադամեանի, հայ առաջին երգեցիկ խումբի ստեղծման ներշնչողներու, ինչպէս նաեւ երգեցիկ խումբի անդամ - կատարողներ՝ հա՛յ ողբերգակ դերասաններ Վրոյրի եւ Միրաքեանի, երգիչ Շահլամեանի անունները։ Ցետագային երգեցիկ խումբի աշխատանքին մասնակցեցան երիտասարդ սկսնակ երգիչներ՝ Ամիրջանեան եւ Վարդիկեան։

1885 Մարտ 15ը նշանաւոր օ՛ր մըն է մեր երաժշտութ'ան պատմութեան մէջ։ Այդ օրը Թիֆլիզի Արծրունի թատրոնի շէնքին մէջ տեղի ունեցաւ հայ քառաձայն երգեցիկ խմբի առաջին հրապարակային համերգը։ Կարա-Մուրզա կը շարունակէ իր աշխատանքը, ստեղծելով նոր երգեր ու զանազան եղանակներով կը ձգտի գրաւել հասարակութիւնը, հետաքրքրութիւն յառաջ բերելով անոր մէջ երեւոյթներու խառն ծրագրով։ Երգեցիկ խումբին կը յաջորդէն գրական համարներ (Վրոյր, Միրաքեան, Զապէլ) եւ կենդանի պատկերներ՝ այն ժամանակ տակաւին երիտասարդ, բայց տաղանդաւոր նկարիչ Գէորգ Բաշինջաղեանի բեմադրութեամբ։ Թիֆլիզի մէջ այդ տեսակ ամբողջ կարգ մը համերգներ տալէն վերջ, Կարա-Մուրզա կը մեկնի Բագու, ուր Պետրոս Ադամեանի լայն օժանդակութեամբ կը կազմակերպէ 40 հոգիէ բաղկացած երգեցիկ խումբ մը եւ բացառիկ յաջողութեամբ կուտայ համերգներու շարք մը։ Ատկէ վերջ Կարա-Մուրզա կը մեկնի Նախիջեւան (Տոնի վրայ), ուր կը կազմակերպէ երգեցիկ խումբ եւ կ'ընդլայնէ համերգային գործունէութիւնը։ Տասնեակ տարիներու ընթացքին, ան երգեցիկ խումբի մշակոյթը կը տարածէ եւ կ'արմատացնէ՝ կովկասի գրեթէ բոլոր հայաբնակ վայրերուն մէջ։ Այդ շրջանին ան կազմակերպած է տասնեակ երգեցիկ խումբեր, որոնց ընդհանուրին մասնակցած են մօտ 6000 երգիչներ։ Կարա Մուրզայի եռանդուն գործունէութիւնը միշտ նիւթ կը դառնայ կովկասեան ժողովուրդներու մամուլի էջերուն մէջ։

Այն ժամանակ, երբ Կարա-Մուրզա իրեն յատուկ եռանդով, ժողովրդական զանգուածները կ'ընտելացնէր բազմաձայն երաժշտութեան, Պետերբուրգի երաժշտանոցին մէջ՝ պրոֆ. Ռիմսկի-Կորսակովի մօտ, երգահանութեան կրթութիւնը կ'աւարտէր այդ շրջանի միւս հայ նշանաւոր երգահանը, խմբավար եւ տեսաբան Մակար Եկմալեան (1860—1905)։

Երաժշտանոցը աւարտելով՝ Եկմալեան կու գայ Թիֆլիզ եւ ջերմօրէն կը լծուի հայ եկեղեցական միաձայն երգեցողութեան բարեփոխման գործին։ Միեւնոյն ատեն ան կը դրէ կարգ մը աշխարհիկ իքնատիպ երկեր։

Տաղանդաւոր մանկավարժ, խմբավար Մ. Եկմալեան, կրցաւ կարճ ժամանակամիջոցի մը մէջ՝ հայկական Ներսիսեան դպրոցի աշակերտներէն ստեղծել բարձրորակ, օրինակելի երգեցիկ խումբ մը։ Այդ խումբը մեծ դեր խաղաց ժողովուրդին մէջ բազմաձայն երգեցողութիւնը տարածելու գործին մէջ, շնորհիւ այն նոր ու թարմ ներդաշնակութեան, զոր չէր գործածուած մինչեւ Եկմալեան։

Կիրակի եւ հանդիսաւոր օրերը Թիֆլիզի տարբեր ազգութեան պատկանող բնակիչները Հայերու մայր եկեղեցին կուգային, հիանալի երգեցիկ խումբի պատարագը լսելու համար։ Այս տողերը ստորագրողը ունկնդիրներուն մէջ յաճախ տեսած է Իպպոլիտով Իվանովի, Կլինովսկիի, Պալիաշվիլի, Նիկոլայեւի եւ ուրիշներու նման երգահաններ։ Ատկէց առաջ Եկմալեանի սքանչելի երգիչ խումբը լսելու կուգար ռուս հանճարեղ երգահան Պ. Ի. Չայքովսկին, որ այն ատենները յաճախ կ'այցելէր Թիֆլիզ։ Եկմալեանի երգեցիկ խումբը պատարագէ զատ, հրապարակ կուգար նաեւ աշխարհիկ երգերու ծրագրով։

Հայ ժողովուրդի խմբերգային եւ ձայնական (վոկալ) արուեստի յետագայ զարգացումը եւ ծաղկումը կապուած է մեծ երաժիշտ, հայկական երգերու խորիմաստ՝ հիանալի բազմաձայնութեան վարպետ (պոլիֆոնիստ) Կոմիտասի (Սողոմոն՝ Գէորգեան, 1869—1935) գործունէութեան հետ։ Կոմիտաս՝ որ հարուստ փորձառութիւն ձեռք ձգած էր, Էջմիածնի երգեցիկ խումբը դարձուց լաւագոյն խումբերէն մէկը։ Կոմիտասի Էջմիածնէն մեկնելէն վերջ 1913ին, երգեցիկ խումբը փաստօրէն քայքայուեցաւ եւ այսպիսով մեծ խումբերէն մնաց միայն Թիֆլիզի Ներսիսեան դպրոցի խումբը։ Եկմալեանէն վերջ այդ խումբը ղեկավարեց Մամաջանեանը (շատ կարճատեւ), յետոյ Գրիգոր Միրզոյեան (Սիւնի) եւ վերջապէս Սպիրիդոն Մելիքեան։

Ա. ՏԷՐ ՂԵՒՈՆԴԵԱՆ

(Մնացեալը յաջորդով)

ՊՈԼՍՈՅ «Ինճի» սինէմային մէջ նուագահանդէս մը տուած է ջութակահար Եդուարդ Մարկոսեան, խուռն եւ ընտիր բազմութեան մը ներկայութեան։ Ջութակահարը նուագած է, ի մէջ այլոց, Տէպիւսիի «Լուսնալոյս»ը, Չայքովսքիի «Մելամաղձոտ սեռենատ»ը եւ Տէ Ֆալլայի «Կարճատեւ կեանքը»։

ԳԻՏԱԿԱՆ ԱՍՈՒԼԻՍ

Կենսանիւթեր

Կենսանիւթ (վիթամին) անունը կուտան այն բոլոր նիւթերուն, որոնք թէեւ աննշան քանակութեամբ կը գտնուին կենդանական կամ բուսական սնունդներուն մէջ, սակայն անոնց բացակայութիւնը աւելի կամ նուազ չափով կ'ազդէ մեր առողջական վիճակին վրայ եւ յառաջ կը բերէ պէրի-պէրի, ընդարմութիւն (սքորպութ), ոսկրաթէքութիւն, եւն.։

Գլխաւոր կենսանիւթերն են —

Կենսանիւթ A. կը գտնուի բոյսերու կանանչ մասերուն մէջ, ինչպէս՝ կաղամբ, սոխպղին, ոլոռն, վայրի հազար, չամին (սպանախ) եւ ճակնդեղ։ Հնտեղէններուն մէջ, ինչպէս՝ արմտիք, ոսպ, ընկոյզ։ Կենդանական արտադրութեանց մէջ, ինչպէս՝ ձկան իւղ, ուղեղ, հրինկ, հաւկիթի դեղնուց, բրածուկի լեարդ, կարագ, պանիր։ A կենսանիւթի անբաւականութիւնը յառաջ կը բերէ աճումի դանդաղում եւ զանազան տկարութիւններ, այնպէս որ գործարանային կազմը չի կրնար դիմադրել վարակիչ ախտերու։

Կենսանիւթ B. չորս տեսակ է 1) կենսանիւթ B1, որ պէրի-պէրիի հակաթոյնն է, եւ կը գտնուի հունտերու պատեանին, գարեջուրի խմորին եւ կաթին մէջ։ 2) Կենսանիւթ B2, սննդական օգտակարութիւն ունի, իր բացակայութիւնը մարմինին մէջ պաղութիւն յառաջ կը բերէ եւ ի վերջոյ ենթական մահուան կ'առաջնորդէ։ 3) Կենսանիւթ B3, կը պայքարի փէլակրայի դէմ։ Այս հիւանդութիւնը կը բնորոշուի մորթային ելուկներով, մարսողական եւ ջղային խանգարումներով, որոնք երբեմն խենդութեան կ'առաջնորդեն։ 4) Կեսանիւթ B4, առատ է կաթին եւ միսին մէջ։

Կենսանիւթ C կը գտնուի բազմաթիւ բուսեղէն ուտելիքներու եւ պտուղներու մէջ, ինչպէս՝ նարինջ, լիմոն, եւն.։

Կենսանիւթ D ոսկրաթեքութեան առաջքը կ'առնէ։

Կենսանիւթ E դարման է ընդարդարութեան, եւ կը գտնուի սալորին, կաղամբի, մանտարինի, լիմոնի, խաղողի, վայրի հազարի, չամինի, լոլիկի, սոխի, ճակնդեղի, պանանի, խնձորի եւ տանձի մէջ։

Կենսանիւթ F դէմ է ոսկրաթեքութեան, լուծելի է ճարպերու մէջ, եւ կը նպաստէ ոսկորներու կրացումին։ Մեծ քանակութեամբ կը գտնուի բրածուկի լեարդի իւղին, քօքոյի իւղին եւ կարագին մէջ։

Կան նաեւ P. PP. K. H. T. եւն. կենսանիւթեր։

Սնունդներու մէջ կենսանիւթին կարեւորութիւնը մասնաւորապէս յանձարարելի է մանուկներու եւ հիւանդ ու տկարակազմ մարդոց համար, մինչդեռ քաջառողջ ու չափահաս անձերու սնունդը այլազան եւ հիւթեղ ըլլալով, կենսանիւթին պակասը նուազ զգալի է։

Պատերազմի առթիւ սնունդի պակասը լրացնելու համար բազմատեսակ «էրզաց» կենսանիւթեր հնարուեցան, որոնց յաճախակի գործածութիւնը շատերու համար տեսակ մը մոլութիւն եղաւ։ Հընտեղէնները, պտուղները, բանջարեղէնները, միս եւ ուրիշ սննդեղէններ չորցնելով, ամլացնելով, եռացնելով, խորովելով, շոգիացնելով, եւն. կը պատրաստեն արուեստական կենսանիւթեր։ Խընդիր է թէ այդ կերպով պատրաստուած կենսանիւթերը ունի՞ն այն օգտակարութիւնը, զոր այդ միեւնոյն նիւթերը կը ներկայացնեն թարմ վիճակի մէջ։ Արդարեւ, մեծ տարբերութիւն կայ բնական արտադրութիւններուն եւ արուեստական եղանակով պատրաստուած նիւթերուն միջեւ։

Միւս կողմէ, հակառակ գիտական հետազօտութեանց, մինչեւ այսօր կարելի չէ եղած որոշապէս ճշդել կենսանիւթերուն իսկութիւնը, թէ անոնք միայն բոյսերուն եւ պտուղներուն մէջ կը գտնուին, թէ ի՞նչպէս կարելի է զանոք իրարմէ զանազանել, ի՞նչպէս կը ճանչցուի A կենսանիւթը D կենսանիւթէն, եւ վերջապէս ի՞նչ տարբերութիւն կայ B1 եւ B2 համասեռ կենսանիւթերուն միջեւ։

Հարցեր որոնք լուրջ քննութեան եւ լուծումի կը կարօտին։

Հ. ՏԷՐՈՍԿԻ

ՁԱՅՆԵՐ ԳԱՒԱՌԷՆ

ՄԱԼԱԹԻՈՅ ԿՐԹ. ԸՆԿ.ԵԱՆ ՅԵՐԵԿՈՅԹԸ

ՄԱՐՍԷՅԼ.— Մալաթիոյ Կրթասիրաց Ընկերութեան մասնաճիւղը Փետրուար 23ի կիրակի կէսօրէ վերջ կազմակերպած էր ցերեկոյթ խնջոյք մը, Գօմոնի Մօն էթուալ գեղեցիկ սրահին մէջ, ուր ժամանակէն առաջ հաւաքուած էր կոկիկ բազմութիւն մը, գրեթէ բոլոր արուարձաններէն։

Մասնաճիւղի ատենապետ Պ. Յարութիւն Պէսօեանի բացման՝ գրաւոր ուղերձէն վերջ, նուագախումբը երգիչներու ընկերակցութեամբ հնչեցուց «Մաղկիր ազատ իմ հայրենիք», որ ունկնդրուեցաւ յոտնկայս։ Ներկաներու փափաքով ,սեղանապետ ընտրուեցաւ մասնաճիւղի պատուոյ անդամներէն յայտնի ճաշարանապետ Պ. Կ. Ճօշկունեան, որ իր գոհունակութիւնը յայտնելէ վերջ, հրաւիրեց ներկաները մէկ վայրկեան խոր լռութեամբ ոտքի կանգնիլ ի յարգանս հին եւ նոր Մալաթիոյ պատերազմի նահատակներուն։

Հանդէսի բոլոր տեւողութեան սեղանապետի հրաւէրով եղան կարգ մը հատընտիր արտասանութիւններ, երգեր, նուագ եւ հաճելի անակնկալներ, որոնցմէ կ'արժէ յիշել փոքրիկ Վ. Գարակէօզեանի, Օր. Ռ. Տէր Գօզոսեանի, Մանուշակ Ցովնանեանի եւ Ովսաննա Քէքէմեանի արտասանութիւնները։ Գնահատելի էին, Օրդ.ներ Վիքթորիա Միրաքեանի, Արշալոյս Ճիզմէճեանի եւ Պ.Պ. Ժորժ Գէորգեանի, Աւետիս Գարսամեանի (Թոմանէն) ու մարտիրոս Յարութիւնեանի երգերը։ Ինչպէս նաեւ Օր. Մ. Ցովնանեանի դաշնակով նուագածութիւնը, որոնք խլեցին բուռն ծափեր։

Ընկերութեանս նպատակի եւ գործունէութեան շուրջ ,խօսք առաւ սոյն տողերը գրողը լայնօրէն բացատրելով Նոր Մալաթիոյ շուրջ տարուած արդիւնաւէտ աշխատանքները ու կոչ ըրաւ ներկայ հայրենակիցներու որ աւելի բուռն թափով մղուած տան ազգահաւաքման մեծ գործին։ Օգտակար ըլլան ներգաղթին ու սերտօրէն գործակցին Կրթասիրացի որ է միակ կազմակերպութիւնը, բոլոր Մալաթիացիներու։

Միջնադադարի պահուն, Կրթասիրացի կողմէ բոլոր հանդիսականներու տրուեցաւ մէկ մէկ բաժակ խմիչք (շամփանեա) եւ որու փոխարէն եղան նուիրատուութիւններ։ Աճուրդի դրուեցաւ ափսէ մը փախլավա (զոր նուիրուած էր Պ. Ց. Պէննօեան, իր զոքանչին՝ Այրի Տիկին Թաշճեանի խնամքով պատրաստուած)։ Աճուրդը, զոր կը վարէր Պ. Գր. Տէր Դաւիթեան, շահեցաւ Պ. Սիմոն Գասպարեան, առատաձեռն մասնակցութեամբ։ Շնորհակալութիւն բոլորին։ Յետոյ տեղի ունեցան հայկական եւ եւրոպական պարեր նուագախումբի ընկերակցութեամբ, մինչեւ իրիկունը ուշ ատեն։ Հանդիսականները մեկնեցան գոհ տպաւորութեամբ։— Կ. Տէր Կարապետեան

ԼՐԱՏՈՒ ԱՐՈՒԵՍՏԻ

Երիտասարդ դաշնակահարը, Րաֆֆի Պետրոսեան հինգ շաբթուան ընթացքին շրջան մը ըրաւ Մեծն Բրիտանիոյ եւ Սկովտիոյ զանազան քաղաքները եւ տուաւ նուագահանդէսներ մեծ յաջողութեամբ։

Անգլիոյ մէջ հրաւէր ստացաւ այցելելու Հարաւային Ափրիկէ, ուր կը մեկնի յառաջիկայ Յունիս 15ին։

Անգլիական մամուլը մեծ գովեստով կ'արտայայտուի մերտադանդաւոր երիտասարդ դաշնակահարին մասին։ Ստորեւ «Տէյլի Թէլէկրաֆ»ի դնահատութիւնը (25 Նոյ. 1946).—

Մալքոմ Սըրճընթի ղեկավարութեամբ եւ Լոնտոնի սէմֆօնիկ նուագախումբի ընկերակցութեամբ «Albert» հօլի մէջ նոր հայ դաշնակահար մը, Րաֆֆի Պետրոսեան նուագեց Րախմանինովի երկրորդ Քօնչերտօն։ Կատարեալ է իր «թէքնիք»ը։ Մեծ տպաւորութիւն գործեց իր փայլուն մեկնաբանութեամբ։ Լոնտոնի հայ գաղութին ծանօթ անձնաւորութիւններէ մէկը երէկ ինծի ըսաւ, թէ առաջին անգամ ըլլալով իր ազգը կուտայ աշխարհին առաջին կարգի երաժիշտ մը։

ՊՈԼՍՈՅ ՄԷՋ մեռած է երաժշտագէտ եւ երգահան Լեւոն Խանճեան։ Երկար տարիներ վարած է Մայր Եկեղեցիի դպրապետութիւնը, վերջերս ալ Անգարայի ձայնասփիւռի տնօրէնութեան հրաւէրով Պոլսոյ մէջ կը պաշտօնավարէր իբրեւ ուսուցիչ արեւելեան երաժշտութեան։

ԴԵՐԱՍԱՆՈՒՀԻ Լիւսի Ցակոբեան որ երկար տարիներ ծառայած է հայ բեմին, մեռած է վերջերս Պոլսոյ մէջ։

ԱՐԱԳԻԼՆԵՐՈՒ ԲՈՅՆԸ

(Գ. եւ վերջին մաս)

— Հիմա կուգան, կը շարունակէ հեւասպառ։

— Զիս սպաննելո՞ւ, կ'ընդմիջեմ, վտանգի գիտակցութեամբը պատրաստ։

— Շուտ ըրէ, փախի՛ր, պահուըտէ՛։ Ինչպէս լսեցի անմիջապէս ճամբայ ինկայ... Կեսուրս ինծ յայտնեց... Անկողնիդ մէջ քնացած տեղդ պիտի զնդակահարեն քեզ, արտորա՛, հիմա կուգան...։

Ինչպէս հագուեր վար իջեր էի՝ չեմ յիշեր։ Մեծ չփոթութիւն մը ինկաւ վրաս։ Շուարեր էի։

— Աճապարէ՛, ըսաւ ձեռքը ուսիս դնելով, վերջին անգամ։ Այս բլուրին ճամբով պիտի մեկնիմ։ Կարճ է։ Իրենց չեմ հանդիպիր, հիմա կուգան Աստուած օգնէ քեզ, եղբայր... Ու ձեռքով երկինքը ցուցուց։

— Եղբա՛յր... ի՛նչ սիրուն անուն... Ես կորսնցուցի զանոնք, 20ամեայ կտրիճներ, արքենի ու թիկնեղ...

Սահարը բլուրն ի վեր կը մագլցէր։ Ետեւէն նայեցայ մինչեւ որ անհետացաւ։

Գիշերը տօնական է։ Օգոստոսի լիալուսինը արեւ է փոեր։ Քար, ծառ, խոտ, լոյսով ողողուած են. ի՞նչպէս գտնեմ մութ անկիւն մը որ չտեսնուիմ։ Բոլոր տեղերուն անծանօթ եմ։ Հիւղի քովէն քայլ մը անդին չեմ հեռացած։ — «Հիմա կուգան», հնչեց ազնիւ կնոջ ձայնը։ Ինչպէս ահազանգ. ամբողջ մարմինս սարսեց։

Պարտէզին չորս կողմը շրջան մը ըրի։ Ա՛խ, այդ գիշերուան յուանկան կը հեգնէր զիս իր պայծառ երեսով։ Շուքս իսկ կը թշնամանէր ինծ։

Որոշեցի վոլէկի, լուսիայի բարձրացած տանկերուն մէջտեղը երեսի վրայ երկննալ պառկիլ։ Փորձ մը ըրի։ Անհեթեթ էր այդ միտքը։ Կրնայ պատահիլ որ պարտէզին մէջ շրջան մը կ'ընեն։ Եւ այն ատեն մահսստոյգ կ'ըլլայ։ Դարձեալ վերադարձայ հիւղակ։ Ներս մտայ։ Տեղ տեղ քարերու նեղ բացուածքներէն լուսնի լոյսը ներս էր մտեր։ Գահ մը խորհեցայ որ հոս մնամ. անկիւնը կարգ մը տարրկաներ դիզուած կային, անոնց ետեւը պահուիմ։ Ապահով չէր։ Ցիմարութիւն էր հրացաններու գնդակին տակ ծածկուիլ։ Այդ գաղափարն ալ ձգեցի։ Դուրսէն ակնարկս անկողնին վրայ ինկաւ։ Աքանչելի կերպով յարդարուած էր բարձը՝ վրան քաշուած վերմակը։ Դուրսէն եկողը պիտի կարծէր որ անհոգ մէկը կը քնանայ անոր տակ, գլխքին անգիտակ։ Այս արթնամտութիւնն ալ արիասիրտ քրտուհիին գործն էր։

Վայրկեանները կ'անցնին։ «Հովտին խորը լեռնային նեղ ուղի մը կը սկսի, անկէ Տէրսիմ կրնաս անցնիլ», օր մը ըսեր էր Սահարը, երբ դարձեալ փախչելու խնդրով գինովցեր էի։ Հիմա ուշ է սակայն։ Այս շրջակաները տեղ մը, անդայթ ապաստան մը պէտք է գտնեմ։ Կը յուսահատիմ...։ Գիշերը չքեղ է։ Արթուն են բոյս, ծառ, թռչուն ու միջատ։ Ծղրիթներուն նուագը կ'արձագանգէ։ Ջուարթ է գիշերը։ Ինծի կը թուի թէ վրաս կը ծիծաղին բոլորը։ Ահա կը դատափետեն զիս։ Ծառերը խոհուն գլուխ կը շարժեն։ Բլուրը կը խոկայ։ Անճարակ տղայ, կը մրմնջէ առուն. «հիմա կուգա՜ն...»

Ճարահատ կը ձգեմ հիւղը։ Կը շտկուիմ դէպի քարտինները, որոնց մէջտեղը հաստաբուն փշատի մը կը կանգնի ճիւղաւորուած։ Առանց երերալու ծառը կ'ելլեմ։ Կը հասնիմ ծառին սիրտը։ Ի՞նչ տեսնեմ։ Հոն արագիլը իր բոյնն է դրեր։

Իմ երեւոյթս եւ ճիւղերուն մէջ տեղ փնտռելու աղմուկս վախ կը պատճառէ թռչուններուն։ Ցանկարծակի եկած՝ կը թռին իրարու ետեւէ. 1-2-3-4 արագիլ։ Առանց ժամանակ կորսնցնելու, անմիջապէս թափուր բոյնը կը գրաւեմ։ Հազիւ տեղաւորուած՝ ահա ճերմակ ճամբու վրայ կ'երեւայ ոճրածինը զաւկին հետ՝ զինուած հրացանով։ Արագիլները կը կափկափեն մեծ խրաբանցումով ու կը թառին քովի քարտիին վրայ։ Զոր ճիւղ մը կը քաշեմ բոյնէն, ձեռքս պատրաստ կը բռնեմ, ի հարկին պաշտպանելու համար գլուխս անոնց կըտուցի սուր հարուածներէն, ինչ որ չուշանար։ Ահա մէկը փշատիին վրրեւ անդադար կը դառնայ։

Ծիւղերու մէջտեղէն կը դիտեմ վարը։ Սրտիս յախուռն զարկը կը լսեմ...։

Կը մօտենան։ Հիւղէն տրոշ հեռաւորութեամբ դիրք կը բռնեն։ Հայրը նշան կուտայ։ Եւ երկուքը մէկ կը կրակեն՝ մէկ-երկու-երեք։Վեց փամփուշտ։ Գը՛ը՛մմ-պըըմմ... Արձագանգը կը զարնուի բլուրին եւ կ'իյնայ կը մնայ հովտին մէջ...։

Գերեզմանային լռութիւն... Արագիլները կը սմքին ճիւղերուն վրայ։ Ծղրիթներուն երգը կը դադրի։ Վտակը միայն կը գլգլայ անլուր՝ աշխարհի չարիքին անտարբեր...։

Տաք սարսուռ մը կ'անցնի երակներէս։ Թեւերս ծալլած՝ իրենց կը հետեւիմ աչքերով։

Հրացանները վար դրին։ Դէպի քարտինները կը յառաջանան, ինչքան մօտ են։ Իրենց յետին շարժումը չի վրիպիր տեսողութենէս։ Խոտոն ձմերուկ մը կը կտրէ Մահմոյին կուտայ։ Այս վերջինը կ'ըսէ հօրը. «կնավուրի տղան ալ լաւ կը քնանայ». — հըը... կը ձայնարկէ հայրը. «համբանքով չեն տուած մեզի... Յետոյ կը պատուիրէ անոր որ Սահարին բան մը չըսէ»...։

Սահար, քաղցր քոյր։ Քու պայծառ դէմքդ անխաթար կը մնայ յուշերուս սեւ պաստառին վրայ։ Կարծես նախազգացումն ունէիր քու ցեղիդ գալիք ահաւոր թշուառութիւններուն...։ Եւ եղբայրական թեւ տուիր ինծի...։

Կը շտապեն երկու սեւ ստուերներ սպիտակ ճամբուն մէջտեղէն իրենց խոշոր փաթթոցներով կը թուին գետնաքարշ գաճաճներու ...

X

Կ'իջնեմ ծառէն։ Խաղաղ է գիշերը։ Վե-

ցութեան տէր դառնալ ներսէն, բայց միջոցներ չունինք դիմանալու արտաքին ճնշումին»:

. Լոնտոնի մէջ մեծ ուշադրութեամբ կը հետեւին անցուդարձին, որովհետեւ Յունաստանը կենսական խարիսխ մըն է իրեն համար, Միջերկրականի տիրապետութեան տեսակէտով:

Անգլիական կառավարութիւնը կ'ուզէ միայն 3000 զինուոր ձգել Յունաստանի մէջ, հետզհետէ քաշելով 30.000ը: Յունական կառավարութիւնը օգնութեան կը սպասէ պաշտպանելու համար սահմանները եւ շարունակելու վերաշինութիւնը: Անգլիա մինչեւ հիմա վճարած է 60 միլիոն սթերլին: Յունաստան կ'ուզէ նաեւ 30.000 զինուոր աւելցնել իր բանակին վրայ եւ 15.000 օտար զինուորներ պահել:

★ Աթէնքէն կը հեռագրեն թէ 120 ըմբոստներ սպաննուեցան Բշ. օր, երբ 2000 հոգիով կը փորձէին գրաւել Նաուսա քաղաքը (արեւմտեան Մակեդոնիա): Կառավարական զօրքը ժամանակին լուր առած ըլլալով, անակնկալի մատնեց յարձակողները, որոնք կորսնցուցին նաեւ 40 թնդանօթ, 90 փոքր ռնդացիր, 120 հրացան, բազմաթիւ անասուններ եւայլն:

ՔԱՆԻ ՄԸ ՏՈՂՈՎ

ՀԱՐԻՒՐՆԵՐՈՎ ԱՆՕԹԻ ԿԸ ՄԵՌՆԻՆ Մոլտավիոյ եւ հարաւային Պեսարապիոյ մէջ, ինչպէս կը հեռագրէ «Տէյլի Թէլէկրաֆ»ի Վիէննայի թղթակիցը: Կացութիւնը աւելի ծանրացած է սաստիկ ցուրտին հետեւանքով: Հարիւր հազարաւոր թըշուառներ տերեւներ, արմատներ եւ անասուններու կերէն աւելցած խոտեր կ'ուտեն: Ահաւոր պատմութիւններ կը հասնին սովահար շրջաններէն եւ կը վախցուի որ մէկ միլիոն թշուառներ մեռնին մինչեւ յառաջիկայ հունձքը: Մոլտավիոյ մէջ շրջաններ կան ուր ժողովուրդը նոյնիսկ հող եւ ձիւն կ'ուտէ: Կացութիւնը ծանր է նաեւ Ուկրայնայիեւ Սպիտակ Ռուսիոյ մէջ, համաձայն նոյն աղբիւրներուն:

ԱՆԳԼԵՒՖՐԱՆՍԱԿԱՆ ԶԻՆԱԿՑՈՒԹԵԱՆ դաշնագիրը հանդիսաւորապէս ստորագրուեցաւ երէկ, երեքշաբթի, Տէօնքէրքի մէջ: Այս առթիւ ճառեր խօսեցան Պ. Պ. Պիտօ եւ Պէվին:

ՀԻՆԳ ՏԱՐԻ ԹԻԱՊԱՐՏՈՒԹԵԱՆ, ցկեանս ազգային իրաւազրկութեան եւ գոյքերու գրաւման դատապարտուեցաւ Փոլ Պոտուէն, Վիշիի կառավարութեան արտաքին նախարարը: Երդուեալները վճիռը տուին հինգ ժամ խորհրդակցելէ վերջ նկատի առնելով ամբաստանեալին ծառայութիւնները դիմադրական ճակատին: Գերագոյն Ատեանը երէկ սկսաւ դատել Ֆէրնան տը Պրինոնը, որ Վիշիի դեսպանն էր Փարիզի մէջ եւ հիմնադիրը «Ֆրանսա – Գերմանիա» ընկերակցութեան:

ՄՈՍԿՈՒԱՅԻ կուսակցական պաշտօնաթերթը, «Փրավտա», յօդուածով մը դիտել կուտայ թէ Ֆրանսա տնտեսապէս ենթարկուելով Անգլիոյ եւ Մ. Նահանգներու ազդեցութեան, պարզապէս անոնց մէկ յաւելուածը կը դառնայ: Յօդուածագիրը, Ս. Իվանով կը բացատրէ թէ Ֆրանսա վերահաստատելով անարգել ներածումը եւ արտածումը եւ անհատական դրամատուները, կը սպառնայ փոքր ճարտարարուեստին եւ գիւղական տնտեսութեան մեծ մասին:

ԷՏՆԱ ՀՐԱԲՈՒԽԻՆ բորբոքումը կը շարունակուի: Հալած լաւան սկսած է քանդել շրջակայ

տակը լուսնկան ծոցն առած կը խայտայ: Արագիլները չկան: Չեն տեսնուիր:

Գլուխս ծանր է: Ամբողջ էութեամբ ջլատուած եմ: Պաղտոյի տղայ Աբգարի վիրաւոր անկողինը կրակ է առեր: Կը ծխայ: Կտաւները կը վառին: Թիթեղէ հին աման մը կը գտնեմ: Անով ջուր կը կրեմ, անկողնի կրակը կը մարեմ: Եւ այդ կիսավիր թրջած մահիճին մէջ թոյլ կուտամ ինքզինքս աչքերս գոց ....:

×

Արեւը կ'այրէր ճակատս երբ արթնցայ: Ինչքան խորունկ քնացեր մնացեր եմ: Ալ ուշանալ չըլլար: Պատրաստ ոտքի եմ: Առաջին անգամն էր որ օր ցորեկով այնքան գեղեցկութիւն կը տեսնէի:

Հովիտը մոռցեր է գիշերուան վայրագ դէպքը: Ծիլլիէն եւ կեանք ամէն տեղ: Արագիլները կը կափկափեն: Կը դառնան փշատիին շուրջ: Հաւանաբար բոյնին աւերը կը նորոգեն:

Ցեղակցիս մշակած բերքերէն վարունգ, սեխ կը փրցնեմ, ծրար մը կռնակս կապած՝ կը մտնեմ հովտին խորը եւ կը բռնեմ լեռնային նեղ ուղին..:

●

Կ'իջնենք բարձունքէն վար: Ջաւխվարը որքան որ դիւրին սակայն դարձեալ կը ստիպուինք յենուլ մեր գաւազաններուն: Կ'իջնենք արագօրէն: Մայրամուտ է: Քանի մը ըմբոստ ճաճանչներ կը պսպղան, կը մնին Մօն Պլանի ձիւներուն վրայ: Վարը քաղաքին լոյսերը կը շողշողան դեղին կարմիր կանանչ ցոլքերով: Ընկերս անխօս է...: Սարերու հովը ելաւ: Ան կը սրբէ հիմա կաւի նկար արագիլը որ տուն տուաւ Հայորդիի մը սրտառուչ յուշերուն: Արագիլներուն բոյնը, թերեւս մինչեւ այսօր ան կը թառի հայրենի ծառին՝ ծեր ու ծրտոտ փշատիին գոգը:

(Վերջ) ՏԻԳՐԱՆՈՒՀԻ

գիւղերը եւ մեծ կալուած մը որ կը գնահատուի 500 միլիոն լիր (500.000 սթերլին): Գիւղացիները կը փախչին ամէն բան ձգելով: Բորբոքումը կը շարունակուի երկու շաբաթէ ի վեր: Հրաբուխը վերջին անգամ բռնկած էր 1929ին:

ԻՏԱԼԻԱ 2.700.000.000 սթերլին հատուցում պիտի վճարէր Անգլիոյ, բայց վերջինը Բշ. օր հաղորդեց թէ կը հրաժարի այդ պահանջէն, ինչպէս եւ իտալական ռմբակոծութեանց հետեւանքով Մալթայի կրած կորուստներու հատուցումէն, 50 միլիոն սթերլին:— Խումբ մը Ամերիկացիներ պահանջեցին որ ծերակոյտը չվաւերացնէ իտալական դաշնագիրը, անոր վերաքննութիւնը պահանջելով:

ԵԳԻՊՏՈՍԻ վարչապետը հրապարակաւ մեղադրեց Անգլիան թէ կը քաջալերէ Սուտանը, որ պէտք է բաժնուի Եգիպտոսէն: Այս առթիւ աւելցուց թէ Սուտանցիները իրենց ազատ կամքը կրնան յայտնել միայն այն ատեն երբ անգլ. զօրքը բոլորովին քաշուի Սուտանէն:

ՏԻԿԻՆ ԿԷՕՐԻՆԿ պիտի դատուի գերման դատարանի մը առջեւ, իբրեւ թունդ նացիական: «Ես միայն իմ ամուսնիս կինն էի եւ ուրիշ ոչինչ, եւ քաղաքականութեան չէի խառնուեր», կ'ըսէ ամբաստանեալը:

ՀԱՄՊՈՒՐԿ սարսափելի կացութեան մը մատնուած է, վառելանիւթի տագնապին հետեւանքով: Գրեթէ բոլոր հանրային սպասարկութիւնները դադրած են եւ լոյս չկայ: Օրական միայն 500 թոն ածուխ կը տրուի ջրաբաշխութեան, աղօրիքներու, փուռերու եւն. համար: Ջրանցքները սառած են:

ՓԱՐԻԶԻ ԲԺԻՇԿՆԵՐԸ բողոքի ցոյց մը պիտի կատարեն ուրբաթ օր, Շան գ'Էլիզէի պողոտային վրայ: Կը գանգատին թէ աշխատավրութենէն ի վեր 63 ինքնաշարժներ տրամադրուած են սէնտիքային 7000 ադամներուն:

ՄԱՌԷՇԱԼ ՔԷՍԷԼՐԻՆԿԻ դատը կը շարունակուի Վենետիկի մէջ: Առջի օր իբրեւ դատախազ ամբաստանեց Իտալիոյ թագաւորը եւ մառէշալ Պատոլիօն, մինչդեռ խոստացած էին Գերմաններուն հետ կռուիլ մինչեւ վերջին փամփուշտը:

16րդ տարեկան ցերեկոյթ

Հայ Արիներու Միութեան Փարիզի շրջանի սկաուտներուն, երէցներուն եւ գայլիկներուն

Հովանաւորութեամբ սկաուտական միջազգային գրասենեակին եւ մասնակցութեամբ ֆրանսական եւ օտար սկաուտական միութեանց, եւ նախագահութեամբ Պ. ՄԱՐՔ ՍԱՆԻԷԻ (անդամ Ֆրանսական Ազգային Ժողովի): Կիրակի 9 Մարտ կէսօրէ վերջ ժամը 2.30ին, Salle de la Chimie, 28bis rue Saint Dominique (Métro Invalides):

Սկաուտական ճոխ յայտագիր եւ ներկայացումներ: Մուտք 200, 150 եւ 100 ֆրանք:

ԱՅՍ ՇԱԲԹՈՒ ԼՈՅՍ ԿԸ ՏԵՍՆԷ

ՀԱՅԱՍՏԱՆ

Ամսաթերթ, պաշտօնաթերթ Հ. Յ. Դ Նոր Սերունդին, պատկերազարդ, 8 էջ, մեծածաւալ, ֆրանսերէն բաժինով:

Բաժնեգին տարեկան 240, հատը 20 ֆրանք:

Վարչութեան հասցէն՝ 43 rue Richer, Paris (9):

ՅԱՒԱԿՑՈՒԹԻՒՆ.— Տէսինի Ֆր. Բանակի Հայ Նախկին Ռազմիկներու Միութիւնը իր ցաւակցութիւնները կը յայտնէ ընկերներ Վահէ եւ Ժիրայր Պառաւեաններու, իրենց մօրաքրոջ ՏԻԿԻՆ ՄԱՐԻԱՄ ՏԻԼԱՆԵԱՆԻ մահուան առթիւ:

ՏԷՍԻՆԻ Ֆր. Բանակի Հայ Նախկին Ռազմիկներու Միութիւնը կը ծանուցանէ իր անդամներուն, որ եթէ գրաւոր գործ մը ունին Ֆրանս. Նախարարութեանց հետ (նամակ գրել, թարգմանել, խորհուրդ հարցնել եւն.) կրնան դիմել Միութեան կեդրոնատեղին, ամէն չորեքշաբթի իրիկունները ժամը 7—8, ուր իրենց գոհացում պիտի տրուի ընկեր Օննիկ Իսրայէլեանի կողմէ: Ի բացակայութեան յիշեալին՝ իրենց տրամադրութեան տակ պիտի ըլլայ ընկեր Բարսեղ Մատոյեան:

ՈՒՇԱԴՐՈՒԹԻՒՆ

Կը խնդրուի կրկին Rue d'Anjouէն ձգուած 500 ֆրանքին տիրոջմէն գրել իր անունը եւ որոշ հասցէն:

. Մի մոռնաք դրամական առաքումներու ատեն կտրօնին վրայ գրել ԱՆՈՒՆ ԵՒ ՀԱՍՑԷ ԸՆԹԵՌՆԵԼԻ:

ՍՈՒԹԱՆ ԱՄԻՐՃԵԱՆ (Խարբերդցի) կը փընտռէ իր եղբայրը, Սարգիս Ժամկոչեան, որ պատերազմէն առաջ կը գտնուէր Յունաստան, հետեւեալ հասցէին՝ Sarkis Jamgotchian, Nigrita, Grèce կամ Salonique: Լուր ունեցողներէն կը խնդրուի հաղորդել, B. Manoukian, 131 rue Lafayette, Vienne, Isère, France: Յատկապէս կը խնդրուի Աթէնքի «Ազատ Օր»էն արտատպել:

ՅՈՒՇԱՏԵՏՐ

Հ. Յ. Դ. ՆՈՐ ՍԵՐՈՒՆԴԻ Պանեէօ Քաչանի մասնաճիւղին ժողովը այս չորեքշաբթի ժամը 8.30ին, սովորական հաւաքատեղին:

ՄԱՐՍԷՅԼ.— Հ. Յ. Դ. Սէն Ժերոմի «Հայաստան» ենթակոմիտէին ընդհ. ժողովը՝ այս շաբաթ իրիկուն, ժամը 8.30ին, սովորական հաւաքատեղին: Կարեւոր օրակարգ:

ՄԱՐՍԷՅԼ (Սէնթ Անթուան).— Հ. Յ. Դ. ընկեր Կարօ ենթակոմիտէն ընդհ. ժողովի կը հրաւիրէ իր «Մարզպետ» եւ «Հայր Աբրահամ» խումբերը այս շաբաթ իրիկուն ժամը 7.30ին, սովորական հաւաքատեղին: Կարեւոր օրակարգ:

ՎԱԼԱՆՍ.— Հ. Յ. Դ. Շրջ. կոմիտէին դասախօսական ժողովը՝ այս շաբաթ իրիկուն ժամը 8.30ին, Ա. Ահարոնեան ակումբը: Կը հրաւիրուին բոլոր ընկերները, Նոր Սերունդը եւ Սանուհիները:

ԿԻՐԱԿԻ ՄԱՐՏ 16ԻՆ SALLE GAVEAU

TENOR

ԷՄՄԱՆՈՒԷԼ ՓԱՓԱԶԵԱՆ

Տոմսերը կը ծախուին հետեւեալ գրավաճառներուն մօտ: Հրանտ Սամուէլ 51 rue Monsieur le Prince, Մկրտիչ Պարսամեան 46 rue Richer (9), Հրանտ Բալուեան 43 rue Richer (9):

Համերգ

Կոմիտաս վարդապետի գործերէն «ԱՐՄԵՆԻԱ» երկսեռ երգչախումբի կողմէ, ղեկավարութեամբ յայտնի երաժշտագէտ Պ. ՎԱՐԴԱՆ ՍԱՐԳԻՍԵԱՆԻ, Գոմոնի նորակառոյց դպրոց սրահին մէջ, եւ ի նպաստ դպրոցին կահաւորման, Կիրակի 16 Մարտ ժամը 3.30ին: Երգահանդէսէն վերջ, տաղանդաւոր ղեկավարը պիտի դասախօսէ Կոմիտաս Վարդապետի 75ամեակին առթիւ:

ՀՈԳԵՀԱՆԳԻՍՏ.— ՎԵՐՈՆԻԿ ԵՒ ՎԱՀԷ ՊՕՅԱՃԵԱՆ կը ծանուցանեն թէ այս կիրակի առաւօտ (9 մարտ) ժամը 11ին, Փարիզի հայ եկեղեցւոյ մէջ հոգեհանգստեան պաշտօն պիտի կատարուի իրենց ծնողաց ԱՐՄԵՆՈՒՀԻ եւ ՎԱՀՐԱՄ ՊՕՅԱՃԵԱՆԻ յիշատակին: Կը խնդրուի յիշատակը յարգողներէն ներկայ գտնուիլ:

Ծախու է

Կրընոպլի մէջ կօշկակարի խանութ մը, քաղաքին կեդրոնը: Երկու լիսանս, նորոգութիւն եւ նոր ծախելու իրաւունք, վեց տարուան ալ վարձակալութիւն, (bail): Գրել Mr. Dzeronian, 68 rue Thiers,, Grenoble (Isère):

Ծախու տուն

Livry - Garganի մէջ, երեք յարկանի տուն մը ծախու է, 260 քառ. մեթր տարածութիւն: Իւրաքանչիւր յարկը ունի 3—4 սենեակ: Պարտէզին մէջ 60 քառ. մեթր տարածութեամբ արհեստանոց մը: Տասը պտղատու ծառեր: Շաբթուան մէջ դիմել, Chaussures Souren, 61 rue Pixéricourt, Paris, Tél. Men. 84-72: Իսկ շաբաթ եւ կիրակի օրերը.— 31 Ave. d'Alembert, Livry Gargan, Tel. le Raincy 15-65:

Շիրակ

5, Rue François Pinton, Paris (19), Tél. Bot. 57-44

Թեւակոխեց իր Բ. տարեշրջանը: Բոլոր գաղութներու առեւտրական ՄԻԱԿ կիսամսեայ լրագիրը: Խմբագրապետ՝ ՀՐ. Ն. ԹՈՐՈՍԵԱՆ: Անհրաժեշտ եւ շահեկան տեղեկութիւններ՝ հայ եւ օտար տընտեսական եւ ընկերային խնդիրներու մասին: Տարեկան բաժանորդագրութիւն.— Ֆրանսա՝ 250 ֆրանք, արտասահման 300 ֆր.: Փափաքողներուն օրինակ մը ձրի՝ իբրեւ նմոյշ:

Կ'ուզուին

Դերձակ Léo Syr տունը կ'ուզէ Ափիէօւէօրներ, շատ լաւ վճարումով: Ներկայանալ մօտէլներով, տեւական գործ: Դիմել 218 Ave. de Versailles, Paris (16), métro Porte St. Cloud:

Ուշադրութի՛ւն կօշկակարներուն

Ունինք կաշիի վաճառատուն Crepin եւ Tannerie: Ձեր բոլոր գնումներու համար դիմեցէք Յ. Գ. Փափազեան վաճառատունը, 223, r. Tolbiac, Paris (13) Tél. Gob. 64-54: Բաց է ամէն օր ժամը 8—12 եւ 14—18, գոց է ուրբաթ եւ շաբաթ օրերը: Հաղորդակցութիւն՝ métro: Tolbiac, Place d'Italie, Clacière:

Le Gérant: L. KRIKORIAN
Imprimerie DER-AGOPIAN, 17 Rue Damesme - 13e
Travail executé par des ouvriers syndiqués

LE PREMIER QUOTIDIEN ARMENIEN EN EUROPE

HARATCH — Fondé en 1925 — R. C. Seine 376.286
Directeur-Propriétaire : SCH. MISSAKIAN
17, Rue Damesme — PARIS (13e)
Tél. GOB. 15-70 — C. C. P. Paris 1678-63
Տար. 1000, 6ամս. 500, Եռամս. 300, Փր., Արտաս. 10 Տոլ.

Jeudi 6 MARS 1947 Հինգշաբթի 6 ՄԱՐՏ

ԺԹ. ՏԱՐԻ — 19e Année № 4977 Նոր շրջան թիւ 586 — Խմբագիր՝ Շ. ՄԻՍԱՔԵԱՆ — ԳԻՆ՝ 4 Ֆր.

ՄԵՐ ԽՕՍՔԸ

ՄԷԿ ԽԱՌՆԻՇՈՒԷՆ ՄԻՒՍԸ

Անբախտ երկիր մը՝ պատմական Ելլադան։

Հազիւ ազատագրուած՝ օտար գրաւման մըղձաւանջէն, կը գալարուի ներքին ջղաձգութիւններով։ Եղբայրասպան կռիւը, որ պայթեցաւ 1944 Դեկտեմբերին, Աթէնքի շրջանին մէջ, կը շարունակուի անընդհատ։

Մակեդոնիոյ եւ Թրակիոյ լեռնային շրջանները դարձած են ռազմադաշտ՝ կանոնաւոր բանակին եւ ըմբոստներուն միջեւ։ Օր չանցնիր առանց արիւնալի ընդհարումներու։ Ամէն շաբթու գիւղեր կը զարնուին, կամուրջներ կը քանդուին, ականներ կը պայթին, պատանդներ կը բռնուին։

Մէկ խօսքով, արդէն ուժասպառ, կիսակործան երկիրն է որ կը ծխուի, կը քամուի։ Կը քամէ իր իսկ զաւակներուն արիւնը։

Գիւղացին չի գիտեր թէ գիշերը ո՛ւր պիտի լուսցնէ։ Քաղաքացին չի գիտեր թէ պիտի կրնա՞յ ապրանք ճարել։

Միացեալ Ազգերու Կազմակերպութիւնը քննիչ յանձնախումբ մը ղրկած է, կացութիւնը ուսումնասիրելու, ճշդելու համար։

Ճիշդ այնպէս ինչպէս, տարինե՛ր առաջ, մեծ պետութեանց հիւպատոսները քննութիւններ կը կատարէին Սասուն - Մուշի կամ Վանի մէջ, հայաջինջ կոտորածներուն առթիւ ...

Արդէն իսկ լաբիւրինթոս մը ստեղծուած է Աթէնքի մէջ կատարուած քննութեանց միջոցին։ Օրերով իրար խաչեցին Յունաստանի, Եուկոսլաւիոյ, Ալպանիոյ եւ Պուլկարիոյ ներկայացուցիչները, առանց ելքի մը յանգելու։ Մինչ եղբայրասպանութիւնները կը շարունակուին Մակեդոնիոյ մէջ։ Եւ այժմ կառավարութիւնը ամբողջ բանակ մը ոտքի հանած է, օդանաւերով եւ հրասայլերով, սանձելու համար «աւազակները», ինչպէս կը կոչէ պաշտօնական զեկոյցներուն մէջ։

Կացութիւնը վրդովիչ է ուրիշ տեսակէտով մըն ալ։ Անելի ճիշդ, այդ միւս պարագան է որ աւելի կը ծանրացնէ կացութիւնը։

Կ'ակնարկենք Մեծերու ազդեցութեան պայքարին, — գլխաւոր աղբիւրը շատ մը չարիքներու, Աշխարհի բոլոր մասերուն մէջ։

Պատերազմի ջախջախիչ յաղթանակէն վերջը, Խ. Միութիւնը տիրաբար տեղաւորուեցաւ Պալքաններու մէջ, Անգլիան ալ՝ Յունաստան։

Նորէն պայքար գերակշռութեան, որ կը շարունակուի աւելի քան հարիւր տարիէ ի վեր։ Պայքար՝ ծովերու համար, — Միջերկրական, Եգէական, — մինչեւ Հնդկական ովկիանոս եւ աւելի հեռուները։ Պայքար Վոսփորի եւ Տարտանէլի, Մօտաւոր եւ Միջին Արեւելքի, Ասիոյ եւ Ափրիկէի տիրապետութեան համար։

Իսկ անճար Ելլադայի զաւակները կ'ուզեն բարելաւել երկրին ճակատագիրը, հիմնուելով այս մրցակցութեանց վրայ։ (Այս կէտին մէջ ալ ո՜րքան իրարու կը նմանին հայկական եւ յունական պատմութիւնները...)։

Բրիտանական կառավարութիւնը ամրապէս տեղաւորուած է Միջերկրականի այդ կենսական խարիսխին մէջ, բայց շատ ծանր գտնելով բեռը, օգնութեան կը կանչէ Մ. Նահանգները։ Կ'ուզէ հետ քաշել զօրքը, առանց լքելու դիրքերը։

Ամերիկան, որ այլեւս ոտքով ձեռքով միըրճուած է Եւրոպայի գործերուն մէջ, նոյնքան կը հետաքրքրուի Յունաստանով։

Դեռ քանի մը օր առաջ կը հաւաստէին թէ պատրաստ է 100 միլիոն տոլարի վարկ մը բանալու։ Իսկ իր արտաքին նոր նախարարը, զօր. Մարշըլ, ահա կը յայտարարէ թէ Յունաստանի օգնելը «առաջնակարգ կարեւորութիւն ունի Մ. Նահանգներուն համար» եւ թէ նախագահը ուշադրութեամբ կը հետեւի անցուդարձին։ Շատ աւելի կարեւոր յայտարարութեան մը կը սպասուի, քանի մը օրէն։

Նշանակալից պարագայ մը, այս առթիւ։

Լոնտոնի թերթերը կը գրեն թէ Մ. Նահանգներու կառավարութիւնը խոստացած է տնտեսական եւ ելմտական օգնութիւն ընծայել Յունաստանի, պայմանաւ որ բրիտանական զօրքը մնայ, բարեկարգութիւնը պահպանելու համար։

Նոյն աղբիւրին համաձայն, «Անգլիա պատրաստ է ընդունելու այս պայմանը, եթէ շատ բարձր չելլայ պահանջուած զօրքին թիւը»։

Այստեղ ուրիշ ծալք մը կը բացուի։ Շ.

ՕՐԸ ՕՐԻՆ

ՄԻԼԻՈՆՆԵ՛Ր ՇԱՐԱ՜Ն ՇԱՐԱ՜Ն

Մաթեմաթիկական հաշիւներով կարելի չէ խելք հասցնել սա վերջին գործադուլներուն, թէեւ թիւերու բազմապատկութեամբ կամ բաժանումով է որ պիտի լուծուին անոնք։

Թուղթ մը եւ մատիտ մը առէք եւ ինծի հետ հաշուեցէք, եթէ կ'ուզէք պզտիկ գաղափար մը կազմել թերթերու դադարման պատճառով յառաջ եկած թուաբանական վերիվայրումներու մասին։

Կ'ըսեն թէ գործադուլ հռչակած բանուորներէն միայն տպարանական աշխատաւորները 3500 հոգի են որոնց Սէնտիքան կը վճարէ 75 Ֆրանք օրական, այսինքն օրական 262.500 Ֆրանք։ Ուրեմն քսան օրուան մէջ 5.250.000 Ֆրանք։ Միայն շարող եւ տպող մեքենաներու բանուորներուն։ Անշուշտ այս խումբին ետին կան ուրիշ լրագրական բանուորներու խումբեր որոնք նոյնպէս պէտք է մասնակի վճարումներ ստանան իրենց արհեստակցական ընկերակցութիւններէն։ Ուրեմն կարելի է բաժնուած գումարը կրկնապատկել, ու ըսել Միութիւններու մօտաւորապէս պարպուեցաւ մօտ 10 միլիոն։ Վստահ եմ որ այդ պարապը գործատէրերը չէ որ պիտի լեցնեն։

Հաշուեցէ՛ք տան տիկիններու խնայողութիւններուն ալ գլխուն եկած ձիւնը։ 75 կամ 100 Փր. օրականով չէ որ անոնք պիտի կարենան ապուրին սանը կրակին վրայ դնել։

Ուրեմն «դեմոկրատ» ճակատէն առ նուազն 20—25 միլիոնի գումար մը օդը ցնդած է։ Թէ որքան քրտինքով, քանի ժամուան աշխատանքով այդ գումարը կարելի է գոյացնել, — դժուար չէ մտքով իսկ հաշուել։

Պիտի ըսեն թէ դէմի ճակատն ալ մեծ կորուստներու ենթարկուած է։

Այն քան ալ դիւրին չէ այդ հաշիւները մէջտեղ հանել մեր մատիտին ծայրովը։

Շահող մը կայ սակայն, — ընթերցող հասարակութիւնը։

Եթէ չհրատարակուող թերթերու գումարը օրական 5 միլիոն հաշուենք, ուրեմն 20 միլիոնի համեստ գումար մը խնայեց Ֆրանսայի բնակչութիւնը այս միջոցին։ Քսան օրուան սա դործադուլը 400 միլիոնի չափ մը ապահոված է մամուլի սիրահարներուն։

Դեռ կրնաք շարունակել... ՍՕՍԻ

ՈՂԲԱՑԵԱԼ ՍԱՐԳԻՍ ԽԱՉԱՏՐԵԱՆԻ
յուղարկաւորութիւնը պիտի կատարուի վաղը, ուրբաթ, ժամը 2.25ին, Փարիզի Հայոց եկեղեցին։

Ի՞նչ պիտի ըլլան
Ախուրակալ Հայերը

Լոնտոնի պահպանողական օրկանը, «Տէյլի Մէյլ», երէկ ալ հայանպաստ գրութիւն մը հրատարակած էր, «Նամակներ խմբագրին» բաժնին տակ (եւրոպական տպագրութիւն). —

Անըմբռնելի բան է որ Մեծ Պետութիւնները այսքան ուշացուցին 1.500.000 աքսորական Հայերու վերադարձը Կարսի, Արտահանի, Վանի եւ Էրզրումի իրենց հայրենի հողերուն վրայ, ինչպէս իրաւամբ դիտել տուած էր պրոֆ. Զերրով փետր. 28ի ձեր տպագրութեան մէջ։

Ես շատ անգամներ ճամբորդած եւ բնակած եմ Մօտաւոր Արեւելքի մէջ եւ իմ կարծիքս այն է թէ Հայերը ամէնէն ժրաջան ժողովուրդն են այնտեղ։ Անոնք մասամբ պնդացած են մշակութիւն կատարելով լեռնադաշտերու վրայ որոնք ծածկուած են հրաբխային լաւաներով։

Հայերու ստեղծագործ ընդունակութիւնները ցոյց կուտայ Կովկասի հայկական երիտասարդ հանրապետութիւնը, որ խեղճ, լեռնային երկիր 25 տարուան մէջ վերածած է ագարակներու որոնք ունին արդիական սարքաւորում եւ գիտական հաստատութիւններ. — Ռ. Վան Ռիլ, Փարիզ։

ՄՈՍԿՈՒԱՅԷՆ կը հեռագրեն թէ Սթալին հրաժարեցաւ Ազգ. պաշտպանութեան Նախարարի պաշտօնէն եւ իրեն յաջորդեց զօր. Նիքոլա Բուլկանին, իր փոխանորդը։

ԱՆԳԼԻՈՖՐԱՆՍԱԿԱՆ ԴԱՇԻՆՔ
50 ՏԱՐՈՒԱՆ ՀԱՄԱՐ

«ԱՑԼԵՒՍ ԵՐԲԵՔ», Կ'ԸՍԷ ՊԷՎԻՆ. — ԵՐԿՈՒ ԱԶԳԵՐԸ ԻՐԱՐՈՒ ԿԱՊՈՒԱԾ ՃԱԿԻՏԱԳԻՐ. — ԳԵՐՄԱՆԱԿԱՆ ՆԱԽԱՅԱՐՁԱԿՈՒՄԸ ՊԻՏԻ ՋԱԽՋԱԽՈՒԻ ՄԻԱՆԳԱՄ ԸՆԴ ՄԻՇՏ. — ԴԱՇՆԱԳՐԻՆ ՏՐԱՄԱԴՐՈՒԹԻՒՆՆԵՐԸ։

Ինչպէս հաղորդած էինք արդէն, երեքշաբթի օր, 4 Մարտ, Տէօնքէրքի մէջ ստորագրուեցաւ անգլեւֆրանսական զինակցութեան դաշինքը, 50 տարուան համար։ Այսպէս կը վերահաստատուին այն սերտ կապերը որ խորտակուած էին 1940 Յունիսի մռայլ օրերուն։

Ստորագրութիւնը տեղի ունեցաւ ոստիկանական պահականոցի մը մէջ, ցուրտ եւ անձրեւոտ օդով մը։ Օրուան հերոսներն էին երկու պետութեանց արտաքին նախարարները, Պ. Պ. Պէվին եւ Պիտօ։ Առաջինը մասնաւորապէս յայտարարեց. — «Բրիտանացի ժողովուրդը երբեք թոյլ պիտի չտայ, որ ինչ արարք որուն շնորհիւ Գերմանները կարենան անգամ մը եւս ձեռնարկել աղետալի եւ ահաւոր պատերազմի մը։ Մեր սրտէն կը բխի այս դաշինքը։ Բրիտանիա-Ֆրանսայի կողքին է ընդ միշտ»։

Իսկ Պիտօ շեշտեց. — «Այս զինակցութիւնը յաւիտենական է»։

Ստորագրութեան արարողութենէն վերջ կոչնակները հնչեցին եւ աւետաբեր լուրը տարածուեցաւ ամբողջ ժողովուրդին մէջ։

Պ. Պէվին դաշնագիրը ստորագրելէ առաջ յայտարարեց. — «Կը կարծեմ թէ Ռուսիա կ'ըմբռնէ որ այս դաշինքը արեւմտեան խմբակցութիւն մը չի նշանակեր, այլ պարզապէս քայլ մըն է տիեզերական խաղաղութեան ճամբուն վրայ։ Մենք այժմ կը հաստատենք թէ խաղաղութիւնը իսկապէս անբաժանելի է եւ պէտք է վերահաստատուի այս ճամբով»։ Մասնաւորապէս ծանրանալով անգլեւֆրանսական յարաբերութեանց վրայ, Պ. Պէվին շեշտեց.

— «Սիրալիր Համաձայնութիւնը որ ստորագրուած էր տարիներ առաջ, երբեք իրապէս խզըւած չէ երկու երկիրներուն միջեւ։ Թիւրիմացութիւն կրնայ պատահած ըլլալ, բայց ես կը խօսիմ յանուն նոր ընկերվարական Բրիտանիոյ երբ կ'ըսեմ թէ պիտի ջանանք հասկնալ նոր Ֆրանսան։ Մեծն Բրիտանիան երբեմն կարապրուած է իբրեւ պաղ, գործնական ցեղ մը։ Ֆրանսան շատ տրամաբանական ժողովուրդ մըն է։ Մենք այժմ միասնաբար քննելով մեր խնդիրները, կրնանք Բրիտանիոյ գործնական միտքը միացնել Ֆրանսայի վերին աստիճանի տրամաբանական, մշակուած եւ զարմանալի [illegible]։ Շատ մը յայտնի նման գիծեր կան երկու ժողովուրդներուն միջեւ, — ճարտարագործութեան, առեւտուրի, զարգացման, կենցաղավարութեան մէջ։ Ինչո՞ւ միասին պիտի չքալենք ամէն ժամանակ»։

Բանախօսութեան վերջին մասին մէջ, Պ. Պէվին խօսքը ուղղելով իր պաշտօնակցին, ըսաւ. — «Դուք մարմնացումն էիք Ֆրանսայի Դիմադրական մեծ շարժումին։ Մեր գործը միայն արտաքին գործերու նախարարին հետ չէ, այլ մարդու մը հետ որ մարմնացումն է Նոր Ֆրանսայի»։

Պ. Պիտօ եւս իր կարգին շեշտեց թէ «դաշնագրին ստորագրութիւնը անգիր զինակցութեան մը տեղ կը հաստատէ գրաւոր զինակցութիւն մը, փարելու համար երկու երկիրներուն ճակատագիրը յառաջիկայ 50 տարիներու համար։ Մենք այժմ միեւնոյն կողմն ենք. — Միեւնոյն կողմը Մ. Նահանգներուն եւ Խ. Ռուսիոյ հետ։ Ազնիւ գործ մըն է այս դաշինքը, վերակենդանացումը մեր անգիր զինակցութեան։ Թէ բրիտանացի եւ թէ Ֆրանսացի ժողովուրդը կը վայելեն իրենց քաջութեան պտուղները։ Երբ մեր բանակը խորտակուեցաւ, Բրիտանիա առանձին ձեռնարկեց վերախմբելու՝ իր կայսրութեան ուժերը եւ իր զինակիցներուն հետ վերադարձաւ՝ յաղթական»։

Երկու նախարարներն ալ մասնաւորապէս բացատրեցին թէ դաշինքը այլամերժ չէ, եւ մաղթեցին որ Մ. Նահանգները եւ Խ. Միութիւնը, ալ միանան, կազմելու համար քառանդամ ճակատ մը։

ԴԱՇՆԱԳՐԻՆ ՅՕԴՈՒԱԾՆԵՐԸ

Ահաւասիկ ստորագրուած դաշինքին հիմնական մասերը. —

«Ն. Վեհափառութիւնը, Թագաւոր Մեծն Բրիտանիոյ, Իրլանտայի եւ անդրծովեան բրիտանական գաղթավայրերու թեանց, կայսր Հնդկաստանի, եւ Ֆրանսական Հանրապետութեան Նախագահը կամենալով զինակցութեան դաշնագրով մը հաստատել սիրալիր բարեկամութիւն մը եւ շահերու սերտ կապակցութիւն մը Միացեալ Թագաւորութեան եւ Ֆրանսայի միջեւ, համոզուած թէ այսպիսի դաշնագրի մը կնքումը պիտի դիւրացնէ երկու երկիրներուն միջեւ ծագած խնդիրներու կարգադրութիւնը փոխադարձ հասկացողութեամբ,

Վճռելով սերտօրէն գործակցիլ իրարու, ինչպէս եւ միւս Միացեալ Ազգերուն հետ խաղաղութիւնը պահպանելու եւ նախայարձակման դիմադրելու համար համաձայն Միացեալ Ազգերու դաշինքին եւ մասնաւորապէս անոր 49, 51, 52, 53 եւ 107 յօդուածներուն,

(Լուրերու շարունակութիւնը կարդալ Դ. էջ)

ՆՈՐ ՍԵՐՈՒՆԴԻՆ ՀԱՄԱՐ

Հնչակեաններուն հետ միասին

Կախակայուելիս երեք ամիսները տաժանելի տարիներ թուեցան ինծի։

Երբ վերստացայ շարքային անդամի իրաւունքներս, սկսայ աւելի զգուշաւոր դառնալ եւ կը ջանայի այնպիսի գործ մը կատարել, որ ընկերներուս միջեւն ընդմիշտ չքանար իմ պատժուած ըլլալուս պարագան։

— Այս իրիկուն խառն ժողով ունինք, եկուր, ըսաւ մեր խմբապետը։

Եւ ժողովը տեղի ունեցաւ եղերաբախտ Հնչակեան Աբրահամ Բրուտեանենց մեծ թոնրատան մէջ։ Ներկայ էին մեր վաթսուն «նոր-սերնդական» ընկերները եւ «Հնչակեան երիտասարդաց»ի նորակազմ խումբը 9 հոգիէ բաղկացած։ (Ա. Բրուտեան, Հ. Արամիշեան, Գ. Տէր Մինասեան (Վանիկ), Ա. Սօլաքեան, Պապիկեան եւ ուրիշներ։

Օրակարգի հարցերը ճոխ էին։ Կը նախագահէր Բարունակը։

Որոշուեցաւ. — 1 — Ընկերական սերտ ու մտերմիկ յարաբերութիւն պահպանել Դաշնակցական եւ Հնչակեան նոր սերունդին մէջ։

2 — Ուժ տալ մեր ինքնազարգացման, փոխադարձաբար տալ յեղափոխական գիրքեր, գրքոյկներ եւ թերթեր, հետեւիլ երկու կողմերու դասախօսութեանց։

3 — Բանաւոր թէ գրաւոր պրոպագանտի մէջ զգոյշ ըլլալ անմիտ վէճերէ եւ պահպանել լրջութիւն եւ պարկեշտութիւն։

4 — Հնարաւորութեան սահմաններու մէջ իրարու օգնել զէնքի գնումի համար։

5 — Տեղեակ պահել իրար, մատնանշել կառավարական հետապնդումները, դաւաճանական արարքները եւ դերակատարները։

6 — Կազմակերպել միսիոնարներու դպրոցի բարձրագոյն դասարանի երկսեռ աշակերտները, ինչպէս նաեւ «Սանդխտեան» վարժարանի աղջիկները։

7 — Պայքարիլ միասնաբար, դպրոցներու մէջ տիրող հակամանկավարժական մեթոտներուն, ծեծի եւ յետադիմական ուսուցիչներու դէմ։

8 — Պայքարիլ մոլութիւններու (արբեցողութիւն, թղթախաղ եւն.) դէմ եւ պատանիներու, երիտասարդներու յատուկ զբօսանքներ եւ հաճելի, անմեղ ժամանցներ կազմակերպել։

9 — Պայքարիլ անոտապաշտութեանց, եւ մեր ժողովուրդի մէջ խոր արմատ ձգած կարգ մը վնասակար ըմբռնումներու դէմ եւ աղատագրել հայ իգական սեռը։

10 — Կապ հաստատել Հեռաւոր Շատախի եւ ուրիշ վայրերու մեծ աշակերտներու հետ։

11 — Կազմակերպել արհեստ սորվող պատանիները եւ երիտասարդները, որոնք կեանքի պայմաններու հարկադրանքով, չեն կրցած աւարտել տեղական վարժարանները եւ կարդալ-գրել սորվեցնել։

Եկեղեցիներու կոչնակները լուսաբացը կը յիշեցնէին արդէն, բայց մեր օրակարգի հարցերը սպառած չէին դեռ։

Ընտրեցինք խառն գործադիր մարմին մը, լիազօրեցինք ճշտել մեր որոշումներու մանրամասնութիւնները եւ դանոնք լրիւ գործադրել։

Ուրախ էինք եւ հպարտ մեր որոշումներով եւ վստահ էինք անոնց յաջող գործադրութեանց։

Շատ չանցած, ամէն կողմէ խնդրագրեր ու դիմումներ կը տեղային արդէն։ Բողոքական միսիոնարներու դպրոցներէն մեզի միացան Նշան Յովհաննիսեան եւ ուրիշներ։

Մեր եւ Հնչակեաններու թերթերը մուտք գործած էին բոլոր դպրոցներու մէջ եւ կը ստանայինք յօդուածներ եւ ոտանաւորներ, թղթակցութիւններ եւ այլն։

«Գործադիր Մարմին»ը կ'աշխատէր եւ արդիւնքներուն ականատես էինք։ Խառն դասախօսութիւնները տեղի կ'ունենային։ Դասախօսելու կուգային եղերական մահով նահատակուած Հնչակեան Արտաշէս Սօլաքեան, Կարապետ Տանթոյեան, Ռամկավար Սեպուհ (փախստական եւ եղերաբախտ) գործիչը, Իշխան, Սարգիս Բարսեղեան եւ ուրիշներ։

Մեր շարքերը կը ստուարանային։

Ուխտագնացութեան օրերուն, լեռնային վայրերու մէջ, մենք ուշադրութիւն կը դրաւէինք մեր հարիւրաւոր անդամներով եւ վարք ու բարքով։ Սովորական ուրախութիւններէն վերջ, կը հաւաքուէինք ուխտաւորներէն հեռու տեղ մը, դասախօսութիւն, զեկուցում կը լսէինք։

Ռուսահայ յեղափոխական գիրքերը լեցուն էին միջազգային բառերով եւ անհասկնալի։ Բարունակ պատրաստած էր 500 էջնոց միջազգային բառերու բառարան մը եւ մենք ուշի ուշով կ'ընդօրինակէինք, ու գոց կը սորվէինք։

Հետզհետէ աւելի յաճախ կը դառնային խառն ժողովները, կրկնապատկելով մեր եռանդն ու խանդավառութիւնը։

«Նոր Սերունդ» բառը լայն ժողովրդականութիւն գտած էր։ Ամէն Հայ տեսակ մը կը բացատրէր այդ շարժումը։ Կային չարամիտներ, որոնք ըմբռնելով հանդերձ անոր էութիւնը, կը ջանային վարկաբեկել եւ խեղդել մեր շարժումը։ Շատեր ալ պատանեկան ժամանակաւոր խաղ մը կը համարէին։ Բայց կային նաեւ գաղափարական ուսուցիչներ, գործիչներ, որոնք հրճուանքով կը դիտէին մեր աշխատանքները եւ հետզհետէ կը մօտենային եւ անուղղակի կը քաջալերէին մեզ։

Վ. ՀԱՄԱԶԱՍՊ

Նիւթեր խմբական երգեցողութեան պատմութենէն

(Բ. եւ վերջին մաս)

Անհրաժեշտ է յիշել նաեւ միւս քաղաքներուն մէջ տարբեր ժամանակներու մէջ կազմակերպուած այն երգիչ հայ խումբերը, որոնք կը ղեկավարուէին հայ շնորհալի երաժիշտներու կողմէ։ Ատոնք մեծ մասով Կարա-Մուրզայի, Եկմալեանի եւ Կոմիտասի նախկին երգիչ խումբերու անդամներն էին եղած։ Անոնց ամէնէն երէցը արուեստի վաստակաւոր գործիչ Ազատ Մանուկեանն է։ Պէտք է յիշել նաեւ Եղիշէ Բաղդասարեանը, Անտոն Մայիլեանը, Պօպովը, Գ. Չէօրէքճեանը (այժմ կաթողիկոս Գէորգ Զ.), Ստեփաննոս Դեմուրեանը, Մ. Աղայեանը, Կ. Զաքարեանը, Ռոմանոս Մելիքեանը, Արամ Տէր Յովհաննիսեանը, Ղազարեանը եւ ուրիշներ, որոնք պատեր են շատ մը քաղաքներ (Թիֆլիզ, Բաքու, Մոսկուա, Լենինկրատ, Եկատերինոդար եւ ուրիշ քաղաքներ)։

Աստիճանաբար կազմուեցան ոչ միայն արհեստով (պրոֆեսիոնալ) երգեցիկ խումբեր, այլ եւ սիրողներու խումբեր՝ քաղաքներու եւ գիւղերու մէջ։ Խումբերու կազմերուն մէջ կը մտնէին տարբեր դրագումի տէր երաժիշտներ։ Քաղաքներու մէջ հայ երգիչ խումբերը կը կազմակերպուէին ուսումնական հաստատութիւններու կից սորվողներու նախաձեռնութեամբ։

Հայ հայրենակցական միութիւնները, համախմբելով նոյն քաղաքի հայ ուսանողութիւնը, կը նպաստէին երգիչ խումբերու գործունէութեան։ «Հայ Հայրենակցական Միութիւններու երգեցիկ խումբերը» տօներու ժամանակ հրապարակ կ'իջնէին համերգներ տալով։ Անոնց զարգացման համար գործօն դեր մը կատարած են մեր մեծ եղբայրակիցները՝ ռուսական երաժշտութեան ներկայացուցիչները։ Անոնցմէ շատեր անձամբ կը մասնակցէին հայ խումբերուն, կանոնաւորապէս ներկայանալով փորձերուն եւ սորվելով յատկապէս անոնց համար ռուսատառ գրուած հայկական երգերը։ Ռուս երաժշտական հեղինակները եւ ղեկավարները, սիրելով հայ ժողովուրդի երաժշտութիւնը, կը մշակէին հայկական երգեր, յաճախ ղեկավարելով հայ երգեցիկ խումբերը (Իպպոլիտով - Իվանով, Կլինովսկի եւ ուրիշներ)։

Հայ Հայրենակցական Միութիւններու երգիչ խումբերու ցանկին մէջ, բացի ազգային երգերէ՝ կ'արտացոլային զանգուածներու յեղափոխական տրամադրութիւնները։ Այդ երգիչ խումբերը կը տարածէին ազատութեան եւ պայքարի երգեր։ Այսպէս, օրինակ, հայ հայրենակցական միութեան երգեցիկ խումբի նախաձեռնութեամբ 1910ին, անտեսելով Սինոդի խստագոյն արգելքը, Պետերսբուրգի Հայոց եկեղեցիին մէջ հրապարակային հոգեհանգիստ կատարուեցաւ ռուս մեծ գրող Լեւ Նիկոլայեւիչ Տոլստոյի յիշատակին։ Ռուս մեծ գրողը հալածելու եւ անոր խղճի ազատութիւնը սահմանափակելու դէմ բողոքի արտայայտութիւնը վերածուեցաւ հակակառավարական ցոյցի Նեւայի պողոտային վրայ, որուն կը մասնակցէին քանի մը հազար հոգի։

Հայաստանի մէջ խորհրդային իշխանութեան հաստատուելէն վերջ, հայ ժողովուրդին համար լայն հնարաւորութիւններ ստեղծուեցան մշակոյթի, արուեստի եւ երգեցողութեան իսկական զարգացման ու ծաղկումին համար։ Հայ երգիչ խումբի արուեստի վերածնման եւ անոր նոր ձեւերու ստեղծումին օրրանը եղաւ՝ Երեւանի մէջ հիմնուած Երաժշտական Արուեստանոցը (Ստուդիա), որ յետագային դարձաւ Երեւանի Պետական Երաժշտանոցը։ Երաժշտանոցին կից երգեցիկ խումբի առաջին ղեկավարը, երգահան Ռոմանոս Մելիքեան, ազգային երգացանկէն զատ, ծրագրին մէջ մտցուց եւրոպական երաժշտութեան նմոյշներ։

Երեւանի Պետական Երաժշտանոցի երգիչ խումբի ղեկավարութիւնը՝ 1926ին յանձնուեցաւ երաժշտագէտ Սպիրիդոն Մելիքեանի, որ խմբական երգերու որակը շատ բարձրացուց։ 1927ին Մոսկուայի ժողովուրդը ջերմօրէն ընդունեց այդ երգեցիկ խումբի ելոյթը եւ Երեւանի Պետական Երաժշտանոցի երգեցիկ խումբը, Ս. Մելիքեանի ղեկավարութեամբ, վարձատրուեցաւ գովասանքով եւ թանկագին նուէրներով։

1929ին Պետական Երաժշտանոցի երգիչ խումբը, ղեկավարութեամբ արուեստի վաստակաւոր գործիչ Կարօ Զաքարեանի, մասնակցեցաւ Համամիութենական ժողովուրդներու արուեստի Մոսկուայի ողիմպիականին։ Խումբը մեծ տպաւորութիւն գործեց ժիւրիին վրայ։ Այդ մասին կը վկայէ ողիմպիականի կազմակերպիչ յանձնախումբին կողմէ տրուած վկայագիրը, որուն մէջ ընդգծուած է խումբի ձայնական մեծ մշակոյթը եւ կատարման արտայայտչութիւնը։

Հայաստանի պետական երաժշտանոցի երգեցիկ խումբի ղեկավարութիւնը՝ յետագային յանձնուեցաւ ներկայիս ժողովրդական դերասան Թաթուլ Ալթունեանի։ 1936ին այդ խումբը, Երեւանի մէջ տուած կարգ մը համերգներէն վերջ, Մոսկուա մեկնեցաւ՝ մասնակցելու համար Համամիութենական ողիմպիականին։ Երգիչ խումբի մակարդակը այնքան բարձր էր, որ սակաւաթիւ խումբերու կարգին, Կրեմլինի մէջ հանդէս եկաւ մեծ առաջնորդ ընկեր Ստալինի առջեւ։

1939ին հայ արուեստի Մոսկուայի տասնօրեակի ժամանակ, Հայ Ֆիլհարմոնիի երգեցիկ խումբը, Թաթուլ Ալթունեանի ղեկավարութեամբ, (որ միեւնոյն առեն կը ղեկավարէր երգի ու պարի ամբողջութիւնը) փայլեցաւ իր վարպետութեամբ։

1940ին Հայֆիլհարմոնեան հրաւիրեց արուեստի վաստակաւոր գործիչ Ա. Տէր Յովհաննէսեանը։ Անոր աշխատանքը հոն կարճատեւ եղաւ, սակայն բացի ազգային երգերէ՝ նշանակելի դեր կատարեց, ներկայացնելով համաշխարհային դասական լուրջ երկեր (Պեթհովէնի 9րդ սեմֆոնին եւ Մոցարտի ռեկվիէմը)։

1945 Սեպտեմբերին Երեւանի մէջ կազմակերպուած երգիչ խումբերու մրցումէն վերջ, ինքնագործ երգեցիկ խումբերէն լաւագոյնը՝ դպրոցական աշխատողներու խումբը՝ ղեկավարութեամբ Մ. Մազմանեանի եւ Դ. Ղազարեանի, Մոսկուա մեկնեցաւ մասնակցելու համար Համամիութենական հանդէսներուն։ Մոսկուայի մամուլը յիշատակեց երգելու արուեստին մէջ բարձր թէքնիք ունեցող այդ խումբին փայլուն արժանիքները։

Հայ ժողովուրդի խմբական երգի արուեստի զարգացումը, մասնաւորաբար վերջին առենները, արտասովոր վերելք ցոյց կուտայ։ Ատոր իբրեւ փաստ, վերջերս տեղի ունեցած՝ քսան երգիչ խումբերուն եւ քսանը չորս երգի ու պարի խառն խումբերուն մասնակցութիւնը։ Հայ ժողովուրդի ինքնագործ խմբական երգեցիկ արուեստը ժողովրդական ստեղծագործութեան վառ արտայայտութիւնն է եւ ունի իր հետագայ զարգացման ու բարգաւաճման համար մեծ հեռանկարներ։

(Արուեստի վաստակաւոր գործիչ)

ՊՐՈՖ. Ա. ՏԷՐ-ՂԵՒՈՆԴԵԱՆ

Հայկ. կեանքը Վիեննայի մէջ

ՎԱՐԴԱՆԱՆՑ — ԳԱՂԹԱՅԻՆ ՎԱՐՉՈՒԹԵԱՆ ԸՆՏՐՈՒԹԻՒՆԸ. — Պ. ԺՕՐԺ ՄԱՐՏԻԿԵԱՆԻ ԽՐԱՏՆԵՐԸ

ՎԻԷՆՆԱ, 25 Փետր. (Յառաջ) — Օրեր առաջ եկեղեցիէն ժամանակացոյց - հրաւիրագիր մը կը ծանուցանէր թէ Փետր. 13ին հինգշաբթի Վարդանանց տօնին առթիւ պատարագ, հոգեհանգիստ եւ վերջէն ալ բանախօսութիւն, արտասանութիւն տեղի պիտի ունենայ։ Թէեւ շուկան բաց էր, գործաւոր, աշխատաւոր դասակարգէն քիչեր կային, բայց ստուար բազմութիւնը նորէն լեցուցած էր մատուռը։։

Պատարագէն վերջ Տ. Եղիշէ քահանայ յայտնեց թէ՝ Հ.Բ.Ը.Միութեան անդամի մը խնդրանքով հոգեհանգստեան արարողութիւն պիտի կատարուի Պօղոս Նուպար փաշայի եւ Երուանդ Աղաթօն պէյի հոգիներուն համար եւ սկսան ջերմեռանդօրէն «որ յանէից» երգել....։

Օրուան տօնին առթիւ բանախօսեց Տոքթ. Ալֆրէտ Քարամանլեան, պատմելով Վարդանանց պատերազմի մանրամասնութիւնները։ Կարդաց Եղիշէ պատմագրի գեղեցիկ խօսքերը Վարդան Զօրավարէն ուղղուած իր զօրքին եւ հետեւորդներուն։ «Մեր օրերու Յազկերտը՝ Հիթլէր աւեր եւ կործանում սփռելով հասաւ գրեթէ մեր հայրենիքի մօտերը, բայց այս անգամ մեր հերոս բանակը սովետական բանակի կողքին քաջաբար կռուելով տապալեց աշխարհի պատուհասը եւ փրկեց մեր հայրենիքը։ Օրհնենք եւ փառաբանենք հայրենիքի համար նահատակուած մեր հերոսներու անուններն ալ, Վարդաններու, Վահաններու հետ»։

Վարդգէս Տիւրկարեան, մեր գաղութի սիրուած երիտասարդը, գեղեցիկ կերպով արտասանեց բանաստեղծ Նայիրի Զարեանի մէկ ոտանաւորը ուղղած Վարդան Զօրավարի։ Այսպէս վերջացաւ հանդէսը։

★ Անցեալ շաբթու տեղի ունեցաւ ընտրութիւնը եկեղեցւոյ թաղական խորհուրդի կամ գաղթային վարչութեան։ Վիեննայի աւելի քան 300 հոգինոց գաղութէն ժողովին մասնակցելու եւ ընտրելու իրաւունք ունէին միայն 65 հոգի, այսինքն անոնք որ գաղութին մնայուն պնդամ կը սեպուին, մասնաւոր տուրք կը վճարեն տարեկան նուազագոյն 12 շիլինէն սկսեալ. անոնք որ տարին հազիւ թէ երկու անգամ՝ Ծնունդին եւ Զատկին եկեղեցի կը մտնեն, ոմանք տարիներով ալ չեն գար։ Իսկ ամէն կիրակի եկեղեցի գացող հայկական կեանքով հետաքրքիր, հանդէսներուն եւ մշակութային հաւաքոյթներուն միշտ ներկայ, եկեղեցւոյ դանձանակին 95%ը վճարողները իրաւունք

ջանեցան ժողովի մասնակցելու իբրեւ նորեկներ, թէեւ շատեր 5—6 տարիէ ի վեր եկած հաստատուած, տուն տեղ եղած են:

45 հոգիի ներկայութեամբ, ձեռամբարձ քուէով ընտրուեցաւ Վիէննայի 340 անձ հաշուող գաղութին վարչութիւնը:

Նորընտիր վարչութիւնը որ իր մէջ ունի աւելի երիտասարդ եւ գործունեայ անդամներ, անշուշտ պիտի փութայ սրբագրել նախորդի անիրաւութիւնը եւ պիտի հասկցնէ թէ եկեղեցին դատ տուրք մը պէտք է վճարել, ինչպէս որ իւղագինի եւ եկեղեցւոյ բացառիկ պէտքերուն համար հանգանակութեան ատեն կը յիշեցնեն:

★ Վերջերս Ամերիկայէն մասնաւոր պաշտօնով հոս եկած է Գ. Ճորճ Մարտիկեան, եկեղեցւոյ արալողութեանց աւարտումէն վերջ, ներկայ բազմութեան ուղղեց շատ ախորժելի եւ շահեկան խօսքեր, նորութիւններ ամերիկահայ գաղութէն, Հայկական Դատի եւ իրաւունքի մասին: Ներգաղթի մասին ալ խօսելով, ըսաւ թէ ինք անկուսակցական մարդ է եւ անտեղի գտաւ կուսակցական խտրութիւնները: «Ի՞նչպէս կարելի է մերժել հայ երիտասարդի մը երբ կ'ուզէ հայրենիք երթալ եւ իր արհեստը, իր մասնագիտութիւնը, իր աշխատանքը տրամադրել հայրենիքին օգտին եւ յառաջդիմութեան»: Խօսքը ուղղելով Վիէննայի Նորեկ գործաւոր դասակարգին, ըսաւ.— Անտանելի է վիճակը Գերմանիոյ գաղթակայաններու մէջ հաւաքուած մեր հայրենակիցներու, ինչպէս եւ Աւստրիոյ մէջ: Գացէ՛ք Հայաստան. եթէ Հիւս. Ամերիկա երթալու համար կարգի եւ օրէնքի սպասէք, ձեր մազերը կը ճերմկին»: Ամերիկայի հայ գաղութը անտեսապէս լաւ վիճակ ունի: Գիտեմ որ միայն Ֆրէզնոյի մէջ 10—15 միլիոնատէր Հայեր կան եւ ամէն անգամ որ դիմում կատարուած է Ամերիկահայ գաղութին, ան առատաձեռն եղած է: Բայց եւ այնպէս 40-50 տարիէն Ամերիկայի հայ գաղութը ձուլուած օտարացած պիտի ըլլայ, իսկ Հայաստան, մեր փոքր հայրենի երկիրը օրէ օր կը զարգանայ, ան պէտք ունի բոլորին աջակցութեան, աշխատաւոր ըլլան, մտաւորական թէ ունեւոր»:

Գ. Ճորճ Մարտիկեան Եւրոպա ղրկուած է շատ կարեւոր պաշտօնով մը, մանրամասնօրէն քննելու համար Գերմանիոյ, Աւստրիոյ եւ ուրիշ երկիրներու պարենաւորման վիճակը: Հազիւ մէկ օր պիտի մնար Վիէննա եւ իր բազմազբաղ ժամանակէն մաս մըն ալ բաժին հանեց գաղութին, մխիթարելով անորոշութեան մատնուած տարագիրները:

ԳԱՂԹԱԿԱՆ

ՀԱՅԱՍՏԱՆ

(Քաղուած Երեւանի թերթերէն)

ՁՄԵՌՆԱՅԻՆ ՄԱՐԶԱՆՔԻ զարգացման համար լայն հնարաւորութիւններ ստեղծելու նպատակով Ծաղկաձորի մէջ կը շինուին 40 մեթր, իսկ Լենինականի եւ Կիրովականի մէջ 20 մեթր բարձրութեամբ դահուկային խոյակներ: Հոս լայն հնարաւորութիւններ ստեղծուած են լեռնա-դահուկային մարզանքի համար:

Աշտարակի մէջ դահուկային եւ հետիոտն արշաւներուն մասնակցած են 2000 հոգի:

ԱՐՈՒԵՍՏԻ ԳՈՐԾԵՐՈՒ Վարչութեան գեղարուեստական խորհրդի նիստին մէջ որ տեղի ունեցաւ Յունուար 25ին, Ղահրամանեան զեկուցում տուաւ 1947ի առաջին կիսամեակի թատրոններու խաղացանկի մասին: Շրջանային եւ քաղաքային թատրոններու խաղացանկէն հանուած են արեւմտա-եւրոպական թատերագիրներու հինցած, պատմական հին նիւթերով եւ փտած բովանդակութեամբ թատերգութիւնները: Խաղացանկէն հանեցին նաեւ ինչպէս ոչ-ժամանակակից, նոյնպէս եւ ժամանակակից հեղինակներու թոյլ գործերը: Եղած են ժամանակակից նիւթերով թատերական կտորներու թարգմանութիւններ որոնք տեղ գտած են 1946ի խաղացանկին մէջ, ինչպէս Սուրովի «Ստալինկրատէն հեռու», Մալեւսքինի «Հին բարեկամները», Կարաեւի «Գնդի որդին», Լավրենեւի' «Նրանք, ովքեր ծովումն են», Ֆադեւի «Երիտասարդ գվարդիան» եւ այլ տաստեր:

Բացի թարգմանութիւններէն անհրաժեշտ էր ստեղծել ժամանակակից նիւթերով ինքնուրոյն թատերական գործեր: Այս նպատակով յայտարարուած էր լաւագոյն գործերումրցում: Շարք մը թատերագիրներ արդէն տուած են նոր գործեր:

Թատերական նոր սրահեալ խումբեր ղրկուած են Նոյեմբերեանի, Դիլիջանի, Միկոյեանի, Արթիկի, Աղինի, Կիրովականի թատրոնները:

1947ի առաջին կիսամեակին հանրապետութեան բոլոր թատրոններու մէջ պիտի բեմադրուին 51 թատերգութիւն տարբեր հեղինակներէ, որոնց 16ը ժամանակակից հայ հեղինակներու, 18ը' ժամանակակից ռուս հեղինակներու, 9ը հայ դասականներու, 5ը ռուս դասականներու եւ 4 արեւմտաեւրոպական հեղինակներու:

ՏԱՍՆՕՐԵԱՅ ԴԱՍԸՆԹԱՑՔՆԵՐ հաստատուած են Եղվարդ, Աշտարակ, Օշական, Ոսկեվազ, Գոշ, Ագարակ եւ Փարպի գիւղերուն մէջ, գիւղատնտեսական, երկրագործական - արուեստագիտական վարիչներ պատրաստելու համար: Հոն կ'ուսանին դաշտավարական եւ այգեգործական վաշտապետեր, օղակավարներ, սերմնադաշտերու եւ բանջարաբուծութեան մէջ աշխատողներու եւ այլ մասնագիտութիւններու վարիչներ: Կը դասաւանդեն շրջանին լաւագոյն երկրագործները, որոնց նիւթերը կը կազմեն հայկական ՍՍՌ գիւղատնտեսութեան զարգացումը եւ նոր հնգամեայ ծրագրի խնդիրներ:

ԵՐԳԱՀԱՆ ՑԱՐՕ ՍՏԵՓԱՆԵԱՆը մեծ աշխատանք է կատարած հայ երաժշտական մշակոյթի զարգացման մէջ: Ան իրաւամբ կը համարուի սովետական շրջանի հայ օփերային մշակոյթի հիմնադիրներէն մէկը:

1939ին Մոսկուայի մէջ կազմակերպուած հայկական մշակոյթի տասնօրեակին Ցարօ Ստեփանեանը մասնակցեցաւ իր «Լուսաբացին» օփերայով, արժանանալով մեծ գնահատանքի որուն համար Աշխատանքային Կարմիր Դրօշի շքանշան ստացաւ:

Բանաստեղծ Աւ. Իսահակեանի գրած ռոմանսները, ինչպէս «Ալագեազի մանիները» եւ ուրիշ մեղեդիկ երգերը Ստեփանեանը դարձուցին ժողովրդական արուեստագէտ: Ստեփանեանը 10 տարի է արդէն, որ Հայաստանի Երգահաններու Միութեան նախագահն է ՍՍՌՄ Երգահաններու Միութեան Կազմկոմիտէի անդամ:

Հայկական ՍՍՌ Գերագոյն Սովետի նախագահութիւնը, գնահատելով անոր հանրօգուտ աշխատանքը սովետական մշակոյթի զարգացման գործին մէջ, շնորհած է Արուեստի վաստակաւոր գործիչի կոչում:

Սովը եւ ուրիշ տագնապներ Ռումանիոյ մէջ

«Տէյլի Մէյլ» կը գրէ (1 Մարտ).—

«Ռումանիա, որ ժամանակին Եւրոպայի շտեմարանը կը համարուէր, յիսուն տարիէ ի վեր չտեսնուած սովի մը մատնուած է: Այս պարագան ուրիշ շատ մը խնդիրներու կարգին աւելի կը բարդացնէ երկրին վիճակը: Իր թղթադրամին անճումբ անհամեմատ սաստկացումներու է հասած, ծանրօրէն վնասելով երկրին տնտեսութեան: Ցնաոյ կորսուց իր գլխաւոր արտադրութեան՝ քարիւղի նուազումը, որուն փոխարէն կը ստանար իրեն համար անհրաժեշտ մեքենաները: Բայց ատոնցմէ վեր կայ Սովետներու թափանցումը եւ պատերազմական հատուցումներու պարագան: 1946ի երաշտն ալ իր դերը կատարեց որ երկիրը սովի ճիրաններու տակ գալարուի: Նախատեսուած 450.000 վակոն եգիպտացորենի դէմ հազիւ 100.000 վակոն ստացան: Ուտեստի նուազութիւնը այն աստիճան ծանր համեմատութիւններու է հասած, որ խորհրդային բանակը ստիպուած է դադրեցնել ուտեստի գրաւումը (իբրեւ հատուցում): Մանուկներու մահացումը ամբողջ Եւրոպայի մէջ ամենամեծ թիւը կը կազմէ: Ապագայ սերունդն է որ անցեալ պատերազմին գինը կը վճարէ:

Պատերազմէն առաջ մէկ սթերլինը կ'արժէր 600, տոլարը 120 լէյ: 1946ի սկիզբները տոլարը բարձրացաւ 3500 լէյի, նոյն տարուան Նոյեմբերին տոլարին պաշտօնական սակն էր 30.200 լէյ, նոյն ամսուն անգլ. ոսկիին սեւ շուկայի գինն էր 208.000 լէյ:

Թղթադրամի շրջաբերութիւնը, որ 100.000 միլիոն լէյ էր 1942ին, 1944ին հասաւ 356.000 միլիոնի, 1945ին 1.212.000 միլիոնի: 1946ի վերջ գումարն էր 10.000.000 միլիոն: Երկրին ելեւմուտքը սահմանուած էր 4.000.000 միլիոն, որ յաջորդաբար բարձրացաւ մինչեւ 9.000.000 միլիոն լէյի:

Դրամի այս անկումի գլխաւոր պատճառներէն մէկն ալ կարելի է համարել Պեսարաբիոյ եւ Հարաւային Տոպրուճայի կորուստները: Այս շրջանները հարուստ են փայտի եւ հողագործական արտադրութիւններով: Անոնց կորուստը եւ խորհրդային գրաւումները իբրեւ հատուցում, ջլատեցին երկրին տնտեսութիւնը: Այս պայմաններու տակ տեղի ունեցած հողագործական բարենորոգումները չկրցան պէտք եղած արդիւնքը տալ, աւելցնելու համար ցորենի արտադրութիւնը:

Դրամը կայուն վիճակի մը վրայ դնելու համար ռումանական դրամատունը աղգայնացուեցաւ Յունուար 1ին: Իր նոր դրամագլուխն է 600 միլիոն լէյ, 200.000 բաժիններով, իւրաքանչիւրը 3.000 լէյ: Դրամատան նախկին բաժնետէրերը պետութենէն պիտի ստանան վնասուց հատուցում մը: Նոր օրէնքին համաձայն միայն պետական դրամատունը հրապարակ պիտի հանէ, իր ոսկիի պահեստին 25 առ հարիւր համեմատութեամբ:

Ռումանիա Եւրոպայի ամենամեծ քարիւղ արտադրող երկիրն է: Իր հորերն ու հաստատութիւնները մեծ մասով կը պատկանէին Անգլիոյ, Ֆրանսայի եւ Ն. Միութեան, բայց այժմ խորհրդային բանակն է որ կը վարէ զանոնք: 1945ի արտադրութիւնը եղած է 4.500.000 թոն: Նոյն տարին իբրեւ պատերազմական հատուցում Ն. Միութիւնը ստացած է 2.900.000 թոն քարիւղ կամ ընդհանուր արտադրութեան 65 առ հարիւրը: Ասոր համար ան վճարած է նախապատերազմեան գինը, ներկայ սակով 15—40%:

Թրանսիլվանիոյ Արատ շրջանին մէջ տասը հազար հեքտար տարածութեամբ քարիւղի նոր հանքերու մենաշնորհը յանձնուած է Ռումանօ-մերիկեան քարիւղի ընկերութեան:

Ռումանիա Ն. Միութեան պիտի վճարէր 300 միլիոն տոլար պատերազմական հատուցում: Սակայն մօտաւոր թիւեր կը հաստատեն թէ ան մինչեւ 1946 Ապրիլ արդէն վճարած է 875 միլիոն տոլար: Որոշ չէ թէ այս թիւը նախապատերազմեա՞ն գինով է թէ արդի սակով: Անկէց զատ ան Ն. Միութեան յանձնած է դարձեալ իբրեւ հատուցում, իր շոգեշարժ փոխադրութեանց 50%ը, ջրային եւ ցամաքային փոխադրութեանց միջոցներու 80-85 առ հարիւրը: 535 երկաթուղիի մեքենայ, 4.800 վակոն: Իր ձեռքը մնացած են 1885 վայրաշարժ եւ 27.258 վակոն:

Խորհրդային տնտեսական թափանցումը այժմ խառն ընկերակցութիւններու յատկանշական ձեւը ստացած է: Այս ընկերակցութիւնները արդէն կ'իշխեն Ռումանիոյ տնտեսական կեանքին վրայ: Սովրոմպանքը զանձային խառն խումբ մը է, որուն դրամագլուխին կէսը կը հայթայթեն ռումանական դրամատուները, իսկ Ն. Միութիւնը կը հայթայթէ շատ հաւանաբար մնացեալ 50%ը, մեծ մասով հայթայթուած 1945ի զինադադարին ձեռք ձգած գերմանական ստացուածքներու հաշոյթէն:

1946ի ամրան Սովրոմպանքը իր հակակշիռին տակ առած էր Ռումանիոյ դրամատուներու 50 առ հարիւրը, ինչ որ կը նշանակէ թէ Ն. Միութիւնը հակակշիռ դեր մը կը կատարէ Ռումանիոյ ելմտական դրութեան վրայ, առնուազն 25 առ հարիւր համեմատութեամբ: Իբրեւ հետեւանք Ռումանիոյ դրամատան վրայ եղած այս ուժեղ ազդեցութեան, ազգայնացումը կարելի չէ եղած իրագործել ցարդ:

Սովրոմփէթրոլ խառն ընկերակցութիւն մըն է որ կը հակակշռէ քարիւղի պահեստին մէկ երրորդը եւ կարեւոր համեմատութեամբ նոր շահածործումներ:

Սովրոմթրանսփորթ խառն ընկերակցութեան կը պատկանին Կոնսթանցայի, Պրաիլիայի, Կալացի գլխաւոր նաւահանգիստներու հաստատութիւնները: Երեսուն տարուան պայմանագրութիւնով մը ան իր հակաշիռին տակ է առած, Դանուբի այս առաջին պետութեան դրեթէ բոլոր քարափներն ու նաւամատոյցները, ինչպէս նաեւ չորս գլխաւոր նաւարանները: Այսպէս, Ն. Միութիւնը, որ պատերազմէն առաջ, որեւէ դիրք չունէր Դանուբի վրայ, այսօր կը հանդիսանայ Դանուբեան գլխաւոր պետութիւնը:

Սովրոմթրանսփորթի մասնաճիւղերէն մէկը իր հսկողութեան տակ է առած, գրեթէ ամբողջ խճուղիներով եղած փոխադրութիւնը:

Կազմուած է նաեւ խորհրդային եւ ռումէն խառն քաղաքային օդանաւորդութեան ընկերութիւնը (Թարս), որ պիտի ղեկավարէ, երեսուն տարի, բոլոր քաղաքային օդակայանները:

Սովրոմլէմն խառն ընկերակցութիւնը կազմուած է ատաղձի արտադրութեան 25 առ հարիւրի շահագործման համար, որուն 30 առ հարիւրը կը պատկանի խորհրդային բանակին:

ՁԱՅՆԵՐ ԳԱՒԱՌԷՆ

ԿԱՊՈՅՏ ԽԱՉԻ ՊԱՐԱՀԱՆԴԷՍԸ

ՍԷՆԹ ԷԹԻԷՆ, (Յառաջ).— Փետր. 22ին Hôtel du Forezի սրահը տօնական հանդամանք ստացած էր: Հակառակ աննպաստ օդին՝ հասարակութիւնը խուռներամ կը դիմէր սրահ: Հիւրեր ունէինք Վալանսէն, Լիոնէն, Վիէնէն, Կրընոպլէն եւ Սէն Շամոնէն: Որոշեալ ժամուն Corlo Alfieriի նուագախումբը խղճմտօրէն կատարեց իր դերը, մինչեւ լոյս զուարճացնելով երիտասարդ զոյգերը:

Պատիւ Կապոյտ Խաչուհիներուն որ իրենց ժրաջան աշխատանքով եւ ժպտերես սպասարկութեամբ գոհացուցին ամենադժուարաճներն իսկ: Թէեւ կ'արժէր քանի մը Խաչուհիներու մասին գնահատական խօսքեր ըսել, սակայն իրենց համեստութիւնը չվիրաւորելու համար զանց կ'առնեմ:

Տէր եւ Տիկին Կարապետ (Կարա) Ընտրիկեանի սպանիական պարը մեծ անակնկալ մը եղաւ: Մեներգեցին Օր. Տիգրանուհի Աւաեան Կրընոպլէն, Տիկին Պերճուհի Ահարոնեան Լիոնէն եւ Օր. Արշալոյս Սեդրակեան:

Տպկուած հնդկահաւ մը աճուրդի դրուեցաւ եւ կարճ ժամանակի մէջ, շնորհիւ մասնակցողներու առատաձեռնութեան գոյացաւ 10.000 ֆրանք: Շահեցաւ Գ. Յարութիւն Վանլեան (Terrenoire), Մարզական Միութեան ղեկավարներէն: Մասնաւոր շնորհակալութեան արժանի են Գ. Գ. Քիւրաճեան եւ Պօղոս Ցակոբեան, որոնք իրենց ինքնաշարժներով մեծ ծառայութիւն մատուցին պարահանդէսին յաջողութեան համար:

Վերջին պահուն կ'իմանամ թէ հասոյթը գոհացուցիչ է եղած:— Հարպանցի

Որոշելով գործակցիլ փոխադարձ աջակցու-թեամբ գերմանական ուեւէ նոր նախայարձակման պարագային, միեւնոյն ատեն խիստ փափաքելի գտնելով դաշնագրի կնքումը բոլոր այն պետու-թեանց միջեւ որոնք պատասխանատու են Գերմա-նիոյ վերաբերեալ խնդիրներու, որպէսզի Գերմա-նիան նորէն վտանգ մը չդառնայ խաղաղութեան համար,

Նկատի առնելով զինակցութեան եւ փոխա-դարձ օգնութեան դաշնագիրները որ կնքուած են Խ. Միութեան հետ,

Ուզելով զօրացնել տնտեսական յարաբերու-թիւնները երկու երկիրներուն միջեւ, յօգուտ ի-րենց եւ ընդհանուր բարգաւաճման,

Կ'որոշեն դաշնագիր մը կնքել այս նպատակ-ներով եւ կ'որոշեն իրենց լիազօր բանագնացները (ԽՄԲ.— Ձանց կ'առնենք անունները):

ՅՕԴ. 1.— Առանց վնասելու որ եւ է կարգա-դրութեան որ կրնայ ըլլալ որեւէ դաշնագրով բո-լոր պետութեանց միջեւ, Գերմանիոյ վերաբեր-եալ գործերու համար, համաձայն Միացեալ Ազգե-րու դաշինքին 107րդ յօդուածին, խափանելու հա-մար Գերմանիոյ կողմէ որեւէ խախտում իր պար-տաւորութեանց ի մասին զինաթափութեան եւ ա-պազինման, եւ առ հասարակ ապահովելու համար որ Գերմանիա նորէն սպառնալիք մը պիտի չդառ-նայ խաղաղութեան, երկու պայմանադիր բարձր կողմերը, իմարու եւ ի հարկին միւս պետութեանց հետ խորհրդակցելէ վերջ, ձեռք պիտի առնեն ան-հրաժեշտ միջոցները վերջ տալու համար վտան-գին, եթէ որեւէ վտանգ ծագի իրենցմէ մէկուն ա-պահովութեան համար Գերմանիոյ նախայարձակ քաղաքականութենէն կամ այդ քաղաքականութիւ-նը դիւրացնող արարքէ մը:(Մնացեալը յաջորդով):

★ Դաշնագիրը ստորագրելէ անմիջապէս վեր-ջը, Պ. Պէվին Մոսկուա մեկնեցաւ, ջերմ լաւա-տեսութեամբ:

Պաղեստինի տագնապը

Լոնտոնի թերթերը կը գրեն թէ կառավարու-թիւնը կ'ուզէ որ Միացեալ Ազգերու Կազմակեր-պութիւնը արագօրէն քննէ Պաղեստինի խնդիրը, ի հարկին քննիչ յանձնաժողով մը ղրկելով: Կ'ըսուի թէ նոր ծանուցագիր մը ղրկուած է ՄԱԿի ընդհ. քարտուղարին, իբրեւ հետեւանք դահլիճին նոր խորհրդակցութեան:

Վերջին լուրերու համաձայն, կացութիւնը միշտ ծանր է ամբողջ Պաղեստինի մէջ: Պաշար-ման վիճակը քիչ մը մեղմացած է, ժողովուրդին պարենաւորումը ապահովելու համար, բայց խռո-վութիւնները կը շարունակուին: Երուսաղէմի հրէական մէկ թաղին 25.000 բնակիչները անօթու-թեան մատնուած էին, պաշարման վիճակի ենթա-կայ ըլլալով ուրբաթ օրէն ի վեր: Զինուորական իշխանութիւնը արտօնեց որ բնակիչները կարենան դուրս ելլել առտուան ժամը 10էն իրիկուան 5ը: Միեւնոյն ատեն արտօնութիւն տրուեցաւ որ Երու-սաղէմի հրեայ հասարակութեան Խորհուրդը հինգ կեդրոններ բանայ 1500 կարօտ ընտանիքներ հոգա-լու համար:

Ամերիկեան թերթի մը թղթակիցը կը հաստա-տէ թէ հակառակ պաշարման վիճակին, որուն են-թարկուած են 300.000 Հրեաներ, ահաբեկումները կը շարունակուին: Գշ. գիշեր յարձակում գոր-ծուեցաւ Հայֆայի բրիտանական կայանի մը վը-րայ և երկու զինուորներ վիրաւորուեցան: Ուրի-տեղ մը օդը հանուեցաւ կառք մը որ քաղաքային պաշտօնեաներ կը փոխադրէր: Չորս Արաբներ վի-րաւորուեցան, մէկուքը մահացաւ: Կէս ժամ վեր-ջը ուրիշ զինուորական կառք մը օդը հանուեցաւ եւ երեք անգլիացի զինուորներ ծանրապէս վի-րաւորուեցան:

Թէլ Ավիվի մէջ շատ մը դրամատուններ փակ-ուեցան, թղթադրամը սպառած ըլլալով: Աւելի քան մէկ միլիոն սթերլինի աւանդ ետ առնուած է վերջին երկու օրերու միջոցին:

ՔԱՆԻ ՄԸ ՏՈՂՈՎ

ՅՈՒՆԱՍՏԱՆԻ ԿԱՑՈՒԹԻՒՆԸ մտահոգութիւն կը պատճառէ նաեւ Մ. Նահանգներուն մէջ: Ար-տաքին նախարարը, զօր. Մարշըլ առջի օր յայտա-րարեց թէ Յունաստանի օգնելը «առաջնակարգ կարեւորութիւն ունի Մ. Նահանգներուն համար եւ թէ խնդիրը արժանացած է Նախագահին ստիպո-ղական ուշադրութեան»: Նախարարը հրապարա-կային յայտարարութիւն պիտի ընէ մօտերս: Ան-գամ մը եւս կը հաստատուի թէ Անգլիա որոշած է ստիպողաբար քաշել իր զօրքը, առանց նկատի առնելու Ամերիկայի նիւթական աջակցութիւնը: Այժմ 15.000 կը հաշուեն բրիտանական զօրքին թի-ւը:— Կռիւները կը շարունակուին Մակեդոնիոյ մէջ: Լուրի մը համաձայն 350 երիտասարդներ ձերբակալուած են, ամբաստանուած ըլլալով թէ զինուոր, զէնք եւ ռազմամթերք կը հաւաքեն ըմ-բոստներուն համար:

Մ. ՆԱՀԱՆԳՆԵՐՈՒ նախորդ արտաքին նա-խարարը, Պըրնզ, խնդրեց ծերակոյտէն փութա-

Théatre des Champs - Elysées
15 Ave. Montaigne, métro Alma - Marceau
Երեքշաբթի Մարտ 11ին, ժամը 21ին

Րաֆֆի Պետրոսեան

Հարաւային Ափրիկէ մեկնելէ առաջ պիտի տայ իր տարեշրջանին միակ նուագահանդէսը:

Տոմսերը կը վաճառուին թատրոնը, Տիւրանի քով Place de la Madeleine եւ Bois Colombes, rue Victor Hugoի ժամագործին խանութը:

16րդ տարեկան ցերեկոյթ

Հայ Արիներու Միութեան Փարիզի շրջանի սկաուտներուն, երէցներուն եւ գայլիկներուն

Հովանաւորութեամբ սկաուտական միջազգա-յին գրասենեակին եւ մասնակցութեամբ ֆրանսա-կան եւ օտար սկաուտական միութեանց, եւ նա-խագահութեամբ Պ. ՄԱՐՔ ՍԱՆԻԷԻ (անդամ Ֆրանսական Ազգային Ժողովի): Կիրակի 9 Մարտ կէսօրէ վերջ ժամը 2.30ին, Salle de la Chimie, 28bis rue Saint Dominique (Métro Invalides):

Սկաուտական ճոխ յայտագիր եւ ներկայա-ցումներ: Մուտք 200, 150 եւ 100 ֆրանք:

ԱՅՍՕՐ ԼՈՅՍ ԿԸ ՏԵՍՆԷ

ՀԱՅԱՍՏԱՆ

Ամսաթերթ, պաշտօնաթերթ Հ. Յ. Դ. Նոր Սե-րունդին, պատկերազարդ, 8 էջ, մեծածաւալ, ֆրանսերէն բաժինով:

Հայերէն բաժնին մէջ յօդուածներ ունին.— Շ. ՄԻՍԱՔԵԱՆ, Շ. ՆԱՐԴՈՒՆԻ, ՀՐ. ԲԱԼՈՒԵԱՆ եւ ԼՈՐԻՍ ԲԱԲԱՆԵԱՆ: Նաեւ Միտք եւ արուեստ, Երիտ. Շարժում, ներդաշն եւն.:

Ֆրանսերէն բաժնին մէջ.— Տիկին Odette Mikaelian, Ե. ՅՈՎԻԿ, Ժ. ԴԱՏԱՒՈՐԵԱՆ, պատ-մուածք մը ՌՈՒԲԷՆ ԶԱՐԴԱՐԵԱՆԷ, էջեր Հայոց Պատմութենէն, ֆրանքօ-հայկական յարաբերու-թիւնները եւայլն:

Բաժնեգին տարեկան 240, հատը 20 ֆրանք:

Վարչութեան հասցէն՝ 43 rue Richer, Paris (9):

ՅԵՏԱՁԳՈՒԱԾ է ՄԱՐՍԷՅԼԻ «Շանթ» թատե-րախումբին ներկայացումը, որ պիտի տրուէր Նոր Սերունդին նախաձեռնութեամբ:

Յայտնի արուեստագէտներ՝

ՏԻԿԻՆ ՍԻՐՈՒՇԻ ԵՒ ՏՐԴԱՏ ՆՇԱՆԵԱՆ ԳՐԻՒՔՍԷԼԻ ՄԷՋ

Նախաձեռնութեամբ եւ հովանաւորութեամբ ԳՐԻՒՔՍԷԼԻ ՀԱՅ ՏԻԿՆԱՆՑ ՄԻՈՒԹԵԱՆ

կը ներկայացնեն՝ Ծիրազմէթթիի ՔՈՐՐԱՏՕ տրամը 4 արար

մասնակցութեամբ Պրիւքսէլի լաւագոյն ուժերու 16 Մարտ կիրակի կէսօրէ վերջ ժամը 3ին, Cours d'Angleterreի թատերասրահին մէջ: 157 rue de Laeken - Bruxelles: Մանրամասնութիւնները տեղ-ւոյն վրայ:

Օրիորդ Զապէլ Ղէնէվիզեան, Պ. Արշաւիր Ղէ-նէվիզեան (Հայաստան) եւ զաւակները Շահէն, Զապէլ եւ Լեւոն, Տէր եւ Տիկին Քերովբէ-Նուպար Աբիկեան ցաւով կը ծանուցանեն մահը իրենց եղ-բօր, հօր եւ քեռայրին

Պ. ԱՐԻՍ ՂԷՆԷՎԻԶԵԱՆԻ

(Շրջանաւարտ Կարնոյ Սանասարեանէն, նախա-գահ Պէլվիլի Հայ Ազգ. Ճակատի)

որ կնքեց իր մահկանացուն 52 տարեկան հասակին մէջ, իր բնակարանը, 68 rue de Lamarre:

Յուղարկաւորութիւնը կը կատարուի այսօր, հինգշաբթի, 6 Մարտ, ժամը 10.30ին Փարիզի Հա-յոց եկեղեցին, ուրկէ մարմինը կը փոխադրուի Pantinի գերեզմանատունը:

Անհատական մահազդ ղրկուած չըլլալով, կը խնդրուի ներկայս իբր այդ նկատել:

ՄԱՐՍԷՅԼ.— Հ. Յ. Դ. «Համազասպ» խումբի բոլոր ընկերները իրենց խորին ցաւակցութիւնը կը յայտնեն ընկեր Յ. Ստեփանեան ընտանիքին, ի-րենց զաւակին մահուան առթիւ:

ցնել Իտալիոյ, Ռումանիոյ, Պուլկարիոյ, Հուն-գարիոյ եւ Ֆինլանտայի հաշտութեան դաշնագիր-ներուն վաւերացումը, ամրապնդելու համար աշ-խարհի խաղաղութիւնը:

ՀԱՄՊՈՒՐԿԷՆ կը հեռագրեն թէ հազարաւոր Գերմաններ կը յարձակին ածխաբարձ կառախում-բերու վրայ, վառելիք ճարելու համար: Ոստիկան-ներ կը հսկեն կառախումբերը կայարան հասած ա-տեն, բայց չեն կրնար դիմադրել հազարաւոր մար-դոց խուժումին: Խուզարկութեանց հետեւանքով, 7000 աւարառուներ ձերբակալուած են փետրուարի երրորդ շաբթուն: Ամէն օր մօտ 8000 այրեր, կի-ներ եւ մանուկներ կայարանները կը խռնուին, միեւնոյն ազդանշանը տալով իրարու,— «Գլխուդ ճարը նայէ»:

ՅՈՒՇԱՏԵՏՐ

ՄԱՐՍԷՅԼ.— Հ. Յ. Դ. Սէն Ժերոմի «Հայաս-տան» ենթակոմիտէին ընդհ. ժողովը՝ այս շաբաթ իրիկուն, ժամը 8.30ին, սովորական հաւաքատե-ղին: Կարեւոր օրակարգ:

ՄԱՐՍԷՅԼ (ՍԷՆԹ ԱՆԹուան)— Հ. Յ. Դ. ըն-կեր Կարօ ենթակոմիտէն ընդհ. ժողովի կը հրա-ւիրէ իր «Մարզպետ» եւ «Հայր Աբրահամ» խում-բերը այս շաբաթ իրիկուն ժամը 7.30ին, սովորա-կան հաւաքատեղին: Կարեւոր օրակարգ:

ՎԱԼԱՆՍ.— Հ. Յ. Դ. Շրջ. կոմիտէին դասա-խօսական ժողովը՝ այս շաբաթ իրիկուն ժամը 8.30ին, Ա. Ահարոնեան ակումբը: Կը հրաւիրուին բոլոր ընկերները, Նոր Սերունդը եւ համակիրները:

ՍԵԲԱՍՏԱՀԱՅԵՐՈՒ Նահանգային Միութեան ընդհ. ժողովը այս կիրակի, կէսօրէ վերջ ժամը 2.30ին Մանուշեան ակումբին մէջ, 8 rue Maubeuge, métro: Cadet. Խիստ կարեւոր օրակարգ (ընդհ. հաշ-ուետուութիւն, բարոյական եւ նիւթական, եւն.): Կը հրաւիրուին բոլոր անդամները եւ հայրենակից-ները անխտիր:

Համերգ

Կոմիտաս վարդապետի գործերէն «ԱՐՄԵՆԻԱ» երկսեռ երգչախումբի կողմէ, ղեկավարութեամբ յայտնի երաժշտագէտ Պ. ՎԱՐԴԱՆ ՍԱՐԳԻՍԵԱ-Նի, Գոմոնի Նորակառոյց դպրոց սրահին մէջ, եւ ի նպաստ դպրոցին կահաւորման, Կիրակի 16 Մարտ ժամը 3.30ին: Երգահանդէսէն վերջ, տա-ղանդաւոր ղեկավարը պիտի դասախօսէ Կոմիտաս Վարդապետի Տ5ամեակին առթիւ:

ՀՈԳԵՀԱՆԳԻՍՏ.— ՎԵՐՈՆԻԿ ԵՒ ՎԱՀԷ ՊՕ-ՅԱՃԵԱՆ կը ծանուցանեն թէ այս կիրակի առաւօտ (9 մարտ) ժամը 11ին, Փարիզի հայ եկեղեցւոյ մէջ հոգեհանգստեան պաշտօն պիտի կատարուի իրենց ծնողաց ԱՐՄԵՆՈՒՀԻ եւ ՎԱՀՐԱՄ ՊՕՅԱ-ՃԵԱՆի յիշատակին: Կը խնդրուի յիշատակը յար-գողներէն ներկայ գտնուիլ:

ՖՐ. ԿԱՊՈՅՏ ԽԱՉԻ Փոքր տ'Իթալիի մասնա-ճիւղը ցաւակցութիւն կը յայտնէ ընկերուհի Ծիա-ծան Մէնէնտեանի, իր մօրը՝ ԸՆԿԵՐՈՒՀԻ ԱՐՇԱ-ԼՈՅՍ ՅԱԿՈԲԵԱՆի մահուան առթիւ:

ՊԱՏՐԱՍՏՈՒԵՑԷՔ ՄԱՐՏ 29Ի Հ. Մ. Ը. Մ.ի Մարսէյլի մասնաճիւղին գիշերային պարահան-դէսին Hotêl de la Plage (ex Salon Sabattier)ի սրահ-ներուն մէջ: Շարք մը անակնկալներ: Մանրամաս-նութիւնները յետագային:

ԼՈՅՍ ՏԵՍԱՆ

Գ. Մ. ԱԼԷՄՇԱՀԻ ղեկավարութեամբ, ... խնամքով պատրաստուած,

հայկական ՏԱՍԸ ՏԻՍՔԵՐՈՒ առաջին շարքը, ըն-տիր նիւթի վրայ: Նուագախումբ, մեներգ՝ Օր. ԱՍՏՂԻԿ ԱԽԱՔԵԼԵԱՆԷ, երգչախումբ ՍԻՓԱՆ-ԿՈՄԻՏԱՍ:

Ստանալու համար փութացէք դիմել Studio COLIBRI, 19a rue Caumartin, Paris (9):

ԿԸ ՓՆՏՌՈՒԻ Խաչիկ Ամսարեան, Թոքաթի Զութլուկ գիւղէն: Պատերազմէն առաջ կը գտ-նուէր Սելանիկ (Յունաստան): Տեղեկացնել H. Kharibian, Rue Peysonneau, Vienne (Isère), France: Յատկապէս կը խնդրուի Աթէնքի «Ազատ Օր»էն արտատպել:

ՏԻԿԻՆ Ե. ԽՈՍՐՈՎ ՆԵՐՍԷՍԵԱՆ 300 ֆրանք կը նուիրէ Հ. Յ. Դ. Վերթերաններու Ֆոնտին, փո-խան ծաղկեփունջի ՏԻԿԻՆ ԱՐՇԱԼՈՅՍ ՅԱԿՈԲ-ԵԱՆի մահուան առթիւ: Ստանալ «Յառաջ»էն:

Կ'ուզուին

Դերձակ Léo Syr տունը կ'ուզէ Ափիէօսէօրներ, շատ լաւ վճարումով: Ներկայանալ մօտէլներով, տեւական գործ: Դիմել 218 Ave. de Versailles, Paris (16), métro Porte St. Cloud:

Ուշադրութիւն կօշկակարներուն

Ունինք կաշիի վաճառատուն Crepin եւ Tannerie: Ձեր բոլոր գնումներու համար դիմեցէք Յ. Գ. Փափազեան վաճառատունը, 223, r. Tolbiac, Paris (13) Tél. Gob. 64-54: Բաց է ամէն օր ժամը 8—12 եւ 14—18, գոց է ուրբաթ եւ շաբաթ օրերը: Հաղորդակցութիւն՝ métro: Tolbiac, Place d'Italie, Glacière:

Le Gérant: L. KRIKORIAN
Imprimerie DER-AGOPIAN, 17 Rue Damesme - 13e
Travail executé par des ouvriers syndiqués

ՕՐԱԹԵՐԹ

LE PREMIER QUOTIDIEN ARMENIEN EN EUROPE

HARATCH — Fondé en 1925 — R. C. Seine 376.286

Directeur-Propriétaire : SCH. MISSAKIAN

17, Rue Damesme — PARIS (13e)

Tél. GOB. 15-70 — C. C. P. Paris 1678-63

Տար. 1000, 6ամս. 500, Եռամս. 300, ֆր., Արտաս. 10 Տոլ.

Vendredi 7 MARS 1947 Ուրբաթ 7 ՄԱՐՏ

ԺԹ. ՏԱՐԻ — 19e Année N° 4978_Նոր շրջան թիւ 587 Խմբագիր՝ Շ. ՄԻՍԱՔԵԱՆ ԳԻՆ՝ 4 Ֆր

ՄՈՍԿՈՒԱՅԻ ԺՈՂՈՎԸ ՊԻՏԻ ՅԱՋՈՂԻ՞

Զօր. Մարշըլ յոռետես

Մ. Նահանգներու արտաքին նախարարը, զօր. Մարշըլ, Դշ. օր ճամբայ ելաւ դէպի Մոսկուա, մասնակցելու համար Զօրսերու խորհրդաժողովին: Այսօր Փարիզ կը սպասուի, եւ պիտի ճաշէ Հանրապետութեան նախագահին հետ: Մասնաւոր տեսակցութիւն մը պիտի ունենայ նաեւ վարչապետ Պ. Ռամատիէի հետ, իմանալու համար Ֆրանսայի տեսակէտը գերմանական հարցի մասին: Յետոյ Պերլին անցնելով, քիչ մը կենալէ վերջ պիտի երթայ Մոսկուա, ուր կը հասնի կիրակի օր: Իր խորհրդականները ճամբայ ելած են երկրորդ օդանաւով մը:

Նախարարը մեկնելէ առաջ շատ կարեւոր յայտարարութիւններ ըրաւ մամուլի ներկայացուցիչներուն, ըսելով թէ «կը կասկածի որ Գերմանիոյ հաշտութեան դաշնագիրը կարելի ըլլայ լրացնել խորհրդաժողովին մէջ»: Բացատրելէ վերջ թէ շատ մեծ տարակարծութիւններ կան Խ. Միութեան եւ արեւմտեան պետութեանց միջեւ, Գերմանիոյ ապագայի մասին, զօր. Մարշըլ շարունակեց.

— «Կը խոստովանինք թէ Մոսկուայի բանակցութիւնները չափազանց դժուար պիտի ըլլան եւ հետեւանքները ծանրակշիռ: Արտաքին նախարարներու փոխանորդները բաւական յառաջ գացած են Լոնտոնի մէջ, Աւստրիոյ դաշնագիրը խմբագրելու համար: Կը յուսանք աւստրիական դաշնագիրը լրացնել Մոսկուայի մէջ: Բայց բոլորովին տարբեր է կացութիւնը գերմանական հարցի մասին: Մեր փոխանորդները մինչեւ հիմա զբաղած են միայն լսելով միւս դաշնակից պետութեանց տեսակէտները: Տակաւին պիտի վիճաբանինք, համաձայնութեան մը յանգելու համար այն էական հարցերու մասին որոնք հիմը պիտի կազմեն գերմանական դաշնագրին խմբագրութեան: Եթէ յաջողինք համաձայնութեան յանգիլ հիմնական սկզբունքներու մասին, շատ գոհ պիտի մնամ»:

★ Խորհրդաժողովը պիտի բացուի երկուշաբթի օր: Կարծողներ կան թէ գերմանական դաշնագրին խմբագրութեան համար հիմ պիտի ընդունուի Ֆրանսական ծրագիրը: Ֆրանսայի արտաքին նախարարութեան բանբերներէն մէկը յայտարարեց, այս առթիւ,— «Նախայարձակման դէմ ծրագրուած առաջարկը [illegible] ութեան եւ դաշնագիրներու խմբագրութեան»:

★ Անգլիոյ արտաքին նախարարը Պերլին հասաւ իր հետեւորդներով: Մոսկուայի մէջ մեծ պատրաստութիւններ տեսնուած են, ընդունելու համար օտար հիւրերը, որոնց թիւը 500 կը հաշուեն, պատուիրակութեանց անդամներով, թղթակիցներով, լուսանկարիչներով եւն.: Կը կարծուի թէ ժողովը պիտի տեւէ 6—8 շաբաթ: Իրազեկներու կարծիքով, Ամերիկացիները մասնաւորապէս պիտի ծանրանան տնտեսական հարցերու եւ հատուցումներու վրայ, բացատրութիւն պահանջելով Ռուսերէն՝ գերմանական գործարաններու տեղափոխութեան մասին:

Անգլեւֆրանսական դաշնագրին տրամադրութիւնները

Երէկ հաղորդած էինք անգլեւֆրանսական յիսնամեայ դաշնագրին ստորագրութեան մանրամասնութիւնները եւ առաջին յօդուածը: Ահաւասիկ մնացեալը, ամփոփ խմբագրութեամբ.—

ՅՕԴ. 2.— Եթէ երկու պայմանադիր կողմերէն մէկը նորէն թշնամական գործողութեանց բռնուի Գերմանիոյ հետ, իբրեւ հետեւանք գլխաւոր յարձակումի մը այն իմաստով որ նախատեսուած է Միացեալ Ազգերու դաշինքին 51րդ յօդուածով, կամ իբրեւ արդիւնք Գերմանիոյ դէմ ձեռք առնուած միջոցներու, համաձայն այս դաշնագրին Ա. յօդուածին, կամ իբրեւ հետեւանք Միացեալ Ազգերու Ապահովութեան Խորհուրդին կողմէ Գերմանիոյ դէմ կատարուած գործողութեան մը, միւս կողմը անմիջապէս ամէն զինուորական եւ այլ աջակցութիւն եւ օգնութիւն պիտի ընծայէ:

ՅՕԴ. 3.— Եթէ Գերմանիան իրեն պարտադրուած տնտեսական պարտաւորութիւններէն մէկը չկատարելուն կամ ուրիշ կարգադրութեան մը հետեւանքով կողմերէն մէկը վնասուի, երկու պայմանադիր կողմերը պիտի խորհրդակցին իրարու, ի հարկին միւս պետութեանց հետ, համախորհուրդ միջոցներ ձեռք առնելու համար:

ՅՕԴ. 4.— Նկատի առնելով Միացեալ Ազգերու միւս անդամներուն շահերը, երկու կողմերը միշտ պիտի խորհրդակցին իրարու հետ, իրենց տնտեսական շահերուն վերաբերեալ հարցերու մասին, ամէն միջոց ձեռք պիտի առնեն դարկ տալու համար երկու երկիրներուն բարգաւաճման եւ տնտեսական ապահովութեան:

ՅՕԴ. 5.— Ա. Ներկայ դաշնագրին մէջ ոչ մէկ պարագայ պէտք է չեղում համարուի Միացեալ Ազգերու դաշինքով երկու պայմանադիր կողմե-

(Լուրերու շարունակութիւնը կարդալ Դ. էջ)

ՄԵՐ ԽՕՍՔԸ

ԽՈՐՀՐԴԱՒՈՐ ԽԱՂ ՄԸ ԵԻՍ

Ո՞րն է այն միւս ծալքը որ կը բացուի, յունական տագնապին վերլուծման առթիւ:

Բրիտանական աշխարհակալութեան թթու օրկանը, «Տէյլի Մէյլ», Մարտ 4ի թիւին մէջ կարգ մը տեղեկութիւններ կը հաղորդէր Յունաստանի ներքին անզօրութեան, ինչպէս եւ Մեծն Բրիտանիոյ եւ Մ. Նահանգներու մտահոգութեանց մասին: Յետոյ, միջանկեալ, հետեւեալ տողերը կը սահեցնէր, ամերիկեան գործակալութեան բերնով.

— «Արտաքին նախարարը եւ իր խորհրդականները Յունաստանի խնդիրը քննած ատեն, նկատի առած են նաեւ Մեծն Բրիտանիոյ քաղաքական եւ բարոյական յանձնառութիւնները Թուրքիոյ հանդէպ: Թէեւ Մեծն Բրիտանիա տնտեսական պարտաւորութիւններ չունի Անգարայի կառավարութեան հանդէպ, բայց Ֆրանսայի հետ միասին, Թուրքիոյ կապուած է 1939ի եռանդամ դաշինքով, զինուորական օգնութիւն ընծայելու համար նախայարձակման պարագային: Նոյն աղբիւրներուն համաձայն, անգլեւամերիկեան խօսակցութիւնները Թուրքիոյ մասին կը ձգտէին համոզել Մ. Նահանգները որ իրենց ստորագրութիւնը դնեն Մեծն Բրիտանիոյ յանձնառութեանց տակ»:

Ուրեմն, Լոնտոն ոչ միայն հաւատարիմ կը մնայ իր յանձնառութեանց, ամէն փորձանքէ ազատ պահելու համար Թուրքիան, այլեւ կ'ուզէ ապահովել Մ. Նահանգներուն աջակցութիւնը, նոյն ճակատին վրայ:

Ամերիկայի դիրքը շատ ալ տարբեր չէ անգլիականէն: Թէեւ զինակցութիւն կնքած չէ Թուրքիոյ հետ, բայց իր գործնական քաղաքականութիւնը միշտ ալ նպաստաւոր եղած է այդ երկրին:

Այս գծապատ իրականութեան ամէնէն փայլուն փաստերը տեսանք Տարտանէլի հարցին եւ հայկական պահանջներու առթիւ:

Երկու պարագաներուն մէջ ալ, Ուաշինկթընի վարիչները փութացին քաջալերել Անգարան, ուժ տալով անոր տեսակէտներուն:

Անոնք հանդիսաւոր ցոյցեր ալ սարքեցին, իրենց շահագրգռութիւնը եւ համակրանքը ապացուցանելու համար:

Վկայ՝ ամերիկեան ամէնէն մեծ եւ չքեղ զրահաւորին մուտքը Պոլիս, դեսպանի մը դիակին փոխադրութեան առթիւ: Եւ, տակաւին քանի մը ամիս առաջ, Միջերկրականի ամերիկեան նաւաբաժնին շռնդալից այցելութիւնը Իզմիր:

Թուրքերուն ոտքը գետնէն կտրած էր, այս արարողութեանց առթիւ, որոնց մէջ բոլոր «Մեծերը» իրարմէ տարբերութիւն չունին, սկսելով հոչակաւոր Վիլհելմ Բ.ի օրերէն...

Դժուար չէ ըմբռնել այս խաղերուն գաղտնիքը,— ազդեցութեան պայքար՝ քաղաքական թէ տնտեսական գետնի վրայ:

Անգլեւսաքսոններու աչքին, Թուրքիան կը մնայ նոյն խարխուխը, փակելու համար ցամաքի եւ ծովերու ճամբան, միւս մրցակից ուժին առջեւ:

Մինչեւ հիմա Մեծն Բրիտանիան էր որ յամառօրէն կը հետապնդէր այս քաղաքականութիւնը, մասնաւորապէս գունաւորելով զայն 1878էն ասդին: Այժմ Ամերիկան ալ դարձած է ուղեկից, միեւնոյն մտահոգութեամբ:

Եւ ի՛նչ անմեղունակ նշանախօսքերով,— ազատութիւն ծովերու, հաւասար պատեհութիւն հում նիւթերէն օգտուելու, առեւտուր եւ բարօրութիւն: Հետեւաբար եւ խաղաղութի՛ւն: Հոգ չէ թէ «մարտիրոս ազգեր», «փոքր դաշնակիցներ» տրորուին ճամբուն վրայ:

Ո՛ղջ մնան քարիւղն ու բամպակը, Մօտաւոր թէ Միջին Արեւելքի ամբողջ տարածութեան վրայ:

Մէկ խօսքով, ոչ մէկ նորութիւն թրքական ճակատին վրայ, եթէ չհաշուենք խորհրդային ջլամարտը, մերթ սուր, մերթ անուշաբերան:

Վերջերս ամերիկեան թերթ մը, «Նիւ Եորք Փոստ», կը հաւաստէր թէ Խ. Միութեան նպատակն է իր տիրապետութեան տակ առնել ոչ թէ Նեղուցները, այլ ամբողջ Թուրքիան, արբանեակ պետութեան մը վերածելով զայն: Եւ կ'աւելցնէր.

— «Անգլիոյ քաղաքականութեան հիմնաքարն է Թուրքիոյ անկախութիւնը: Ամերիկա չուզեր որ Ռուսիա իջնէ Իրանի եւ Արաբիոյ նաւթահորերը: Ռուսիա ոչ դիտաւորութիւն, ոչ ալ հնարաւորութիւն ունի Թուրքիոյ հետ կռուելու: Ան կ'ուզէ տնտեսապէս տկարացնել զայն եւ իրեն կապել»:

Պատմութիւններ, պատմութիւննե՛ր որոնք միեւնոյն անողոք իրականութիւնը կը հաստատեն:

Շ.

ՕՐԸ ՕՐԻՆ

«ԿԱՏԱԿԸ ՑՈՅՑ ԿՈՒՏԱՅ ԽԵԼՔԻՆ ՑԱՏԱԿԸ»

Թերեւս դուք ալ լսած չէիք այս ժողովրդական առածը զոր երէկ կ'ըսէր գիւղի տղայ մը իր ընկերոջ, եւ որ այնքան իմաստուն է ինչպէս ժողովուրդը ինք:

Կատակ մը ցոյց կուտայ ոեւէ մէկուն խելքին վիճակը... Ո՛րքան ճիշդ:

Ի՛նչ լաւ կ'ըլլար որ Աստուածաշունչէն ընդօրինակուած հատուածներու պէս խոշորատառ գրէինք զայն եւ կախէինք՝ մեր դէմ: Եւ յաճախ մեր աչքերը յառէինք այդ երկու տող իմաստութեան վրայ, երբ գրելիք մը կամ ըսելիք մը ունինք:

Շատ մարդ կարելի է ճանչնալ իր կատակ կամ իրաւ, դրաւոր կամ բանիբերանոյ ունեցած արտայայտութիւններէն:

Մանաւանդ քաղաքական վէճերու վերջին նորոյթը լի ու լի կ'արտայայտէ այս տեսակէտը: Ի՛նչ պատկերազարդ եւ նկարուն կատակներու հանդիպեցանք նոյնքան նկարուն թուղթերու վրայ: Ո՞վ պիտի յիշեցնէ թէ «կատակը ցոյց կուտայ խելքին յատակը», որ թարգմանի.— Մարդուն լեզուն, բառերը ցոյց կուտան իր սիրտը, կրթութիւնը, նկարագիրը:

Իմաստուն եւ օրհնեալ ժողովուրդ որ գիտես երկու բառով չափել խորութիւնը մարդկային անյատակ անմտութեան:

ՍՕՍԻ

Ներգաղթի ձանձանակութիւնը Կրընոպլի մէջ

Կրընոպլի մեր թղթակիցը կը գրէ թէ Արտաւազդ արք.ի այցելութեան առթիւ, եկեղեցւոյ Ազգ. Միութիւնը ստանձնելով ներգաղթի հանգանակութեան նախաձեռնութիւնը, նախորդ միակողմանի յանձնախումբը չեղեալ համարուած եւ նոր մը կազմուած է մասնակցութեամբ բոլոր հոսանքներուն, հետեւաբար եւ Հ. Յ. Դ. Կոմիտէին եւ Կապոյտ Խաչի: Ի պատիւ կաթ. պատուիրակին տրուած ճաշի ընթացքին հանգանակութիւն կատարուելով, Կապոյտ Խաչի մասնաճիւղը տրամադրած է 10.000 ֆրանք, Սանուհիներու Միութիւնը 5000, Հ. Յ. Դ. Նոր Սերունդը 1000: Ընդհ. գումարը եղած է 348.500 ֆրանք: Կը յուսան բարձրացնել առ նուազն 500.000 ֆրանքի:

Հ. Յ. Դ. ՆՈՐ ՍԵՐՈՒՆԴԸ ԹԱՆԳԱՐԱՆԻՆ ՄԷՋ

Հ. Յ. Դ. Նոր Սերունդի պատգամաւորները Գշ. օր ժամը 3ին այցելեցին Դաշնակցութեան Թանգարանը: Երեսունէ աւելի ընկերներ, Ֆրանսայի բոլոր աւկիւններէն եկած էին աւելի մօտէն ճնչելու Դաշնակցութեան շունչը: Ընկեր Գ. Բալայեան բոլոր անհրաժեշտ գիտելիքները կըհաղորդէր երիտասարդ այցելուներուն:

Իրիկուան ժամը 7ին տղաքը հազիւ կրցան բաժնուիլ այդ մթնոլորտէն, երգելով «Մեր հայրենիք», «Յառաջ նահատակ», «Մշակ բանուոր» եւ ուրիշ հայրենասիրական երգեր:

Այս առթիւ Մարսէյլի, Լիոնի, Տէսինի, Սէնթ Էթիէնի, Սէն Շամոնի, Փարիզի, Իսիի եւ Քաշանի եւն. շրջանները նուէրներ ըրին Թանգարանին:

ԼԵՀԱՍՏԱՆ ԵԻՍ ԿԸ ՆԵՂՈՒԻ ՈՒՏԵԼԻՔԻ ՊԱԿԱՍԷՆ, ինչպէս կը հեռագրեն Վարշաւայէն: Անցեալ տարի Խ. Միութիւնը 300.000 թոն պաշար հասցուց, բայց այս տարի չի կրնար, ինք ալ նեղութեան մատնուած ըլլալով, համաձայն UNRAAի պատուիրակին յայտարարութեան: Լեհաստան իր ամբողջ յոյսը դրած է Ամերիկայի վրայ եւ, եթէ օգնութեան չհասնին, օրական ուտելիքը պիտի իջնէ 1100 գոլի: Ուտեստի գիները 35 առ հարիւր ողած են 90 օրուան մէջ եւ աւելի պիտի բարձրանան: Միջազգային Նպաստամատոյցը տակաւին 91.000 թոն հացահատիկ պիտի յանձնէ, բայց Լեհաստան պէտք ունի 446.000 թոնի, մինչեւ աշնան հունձքը: Կառավարութիւնը գրաւած է անհատներու ամբողջ արմտիքը, կրճատած՝ ճաշարաններու թիւը եւ 400.000 պարենատոմսեր հատատած գիւղացիներու համար: Միջին Լեհը օրական 2000 գոլ ունի, գլխաւոր ուտելիքն ըլլալով հաց, գետնախնձոր, կաղամբ, ճակնդեղ եւ միս:

Թրքահայ Դատը, Ներգաղթը եւ Հ. Յ. Դաշնակցութիւնը

« Հայրենիքը ձեզ է կանչում, զարիբ հայրենակիցնե՛ր, կարօտ ձեր տնտութեան, ձեր փայփայանքին, դարձող զաւակների տաք համբոյրին» :

Այսպէս կը պատգամէր Հ. Յ. Դաշնակցութեան Կաւթէոնի անմահներէն անմահ է. Ակնունին՝ իր «Դէպի Երկիր» ծանօթ գործի էջերէն, աւելի քան 35 տարի առաջ:

Հայրենադարձը, ներգաղթը նոր քաղաքականութիւն մը չէ ուրեմն Հ. Յ. Դաշնակցութեան համար: Այդ քաղաքականութիւնը իր ծրագրի հիմնական կէտերէն մէկը կը կազմէր, արդէն նախ քան սեփական, անկախ հայրենիքի մը կազմութիւնը :

Հայկական արտագաղթը շատ հին ու շատ ցաւոտ խնդիր մըն էր: Մեր կուսակցութեան ղեկավարութիւնը կը պայքարէր այդ հիւանդութեան դէմ, որ կը սպառնար համաճարակ դառնալ: «Ազատամարտ»ի էջերէն «Դէպի Երկի՛ր» կ'աղաղակէին Ակնունին ու ընկերները :

Հ. Յ. Դաշնակցութիւնը երբ 1890ին հիմնուեցաւ, իր դրօշին վրայ արձանագրեց Թրքահայաստանի ազատագրութիւնը, իբրեւ իր հիմնական նպատակը: Ամբողջ 57 տարի հաւատարիմ մնաց այդ սկզբունքին ու այսօր ալ, ինչպէս տեսանք, Թրքահայ Դատի լուծման նուիրական գործին վրայ դարձուցած է իր ամբողջ ուշադրութիւնը:

Ներգաղթի մասին եւս սկիզբէն ի վեր հետեւողական եղած է իր հիմնական քաղաքականութեան — Դէպի՛ Երկիր :

Այս տողերը գրողը 1920 Դեկտեմբեր 21ին, այսինքն Հայաստանի խորհրդայնացումէն երեք շաբաթ վերջ, Փարիզի Դաշնակցական ընկերներուն առջեւ դասախօսութիւն մը ըրած է «Ներգաղթ եւ վերաշինութիւն» նիւթին շուրջ, շեշտելով այս երկու կենսական հարցերուն կարեւորութիւնը հայութեան համար եւ հրաւիրելով հայրենասէր երիտասարդութիւնը ուժ տալ անոնց:

Այդ թուականէն մինչեւ այսօր Դաշնակցական բոլոր հաւաքոյթներուն մէջ ուրիշ տեսակէտ չէ պաշտպանուած :

Հ. Յ. Դաշնակցութեան Ընդհանուր Ժողովներէն մինչեւ ամենահամեստ Շրջանային Ժողովները 27 տարիէ ի վեր ամէն տեղ եւ ամէն անգամ իրենց մէն անգամուն ալ քուէարկած են՝ հայրենադարձութեան ջատագովող բանաձեւեր:

Ասոնք բացարձակ ճշմարտութիւններ են:

Մոսկուայի 1945 Նոյեմբեր 21ի որոշումը ներգաղթի մասին՝ ամէնէն առաջ ուրախացուց Դաշնակցական շարքերը :

Սակայն Դաշնակցութեան երդուեալ հակառակորդները փոխանակ համազգային հայրենադարձի շարժումի մը վերածելու ներգաղթը, ինչպէս վայել էր, ուզեցին օգտագործել զայն՝ մեր կազմակերպութիւնը քայքայելու համար:

Ուրիշ կերպ կարելի չէ բացատրել աւելի քան տարիէ մը ի վեր անցած դարձածները՝ Պարսկաստանէն, Սուրիա-Լիբանանէն մինչեւ Յունաստան, Ֆրանսա եւ Ամերիկա :

Ի՞նչ կը նշանակէ Ներգաղթի Կոմիտէներէն դուրս ձգել Դաշնակցականները:

Ի՞նչ կը նշանակէ ներգաղթի արձանագրուողներէն պահանջել որ Դաշնակցութեան դէմ հայհոյանքներով լեցուն հրաժարականներ ստորագրեն : Այդ «հրաժարական»ներն ու հայհոյանքները ո՛չ մէկ վնաս պատճառեցին Դաշնակցութեան, բայց մեծապէս վարկաբեկեցին զանոնք խմբագրող եւ ստորագրել պարտադրող «հառաջդիմական» տարրերն ու որակեալ «Հայաստանասէր»ները :

Ի՞նչ կը նշանակէ հայրենիք վերադարձողներէն պահանջել, որ հրաժարին Հ. Մ. Ը. Մ.էն, մարզական այս չէզոք կազմակերպութիւնը նոյնացնելով Դաշնակցութեան հետ՝ Սուրիոյ եւ Լիբանանի մէջ:

Ռուսերը շատ ազատամիտ գտնուեցան եւ հայրենիք վերադարձողները հաւատաքննութեան չենթարկեցին, «Հրեայի եւ հեթանոսի» միջեւ խտրութիւն չդրին, անոնց քաղաքական դաւանանքին մասին տեղեկութիւն չըրին, հայրենադարձ ամէն դասակարգի ու գաղափարի հայրենակիցներու առջեւ լայն բացին երկրին դուռները :

Փարիզի խորհրդային դեսպան Պոկոմոլովի լայնամիտ յայտարարութիւնները հայրենիք վերադարձողներու մասին կատարեալ հակապատկեր կը կազմեն մեր նեղմիտ «պոլիտիկոս»ներու վարած «բարձր քաղաքականութեան» հետ:

Ռուսերը ցոյց տուին թէ մեծ ժողովուրդ են, ոչ միայն քանակով, այլեւ որակով:

Մեր «Հայաստանասէր»ները իրե՛նց յետին միտքերով եւ գձուձ հաշիւներով ապա ցոյց տուին թէ որքան պզտիկ են եղեր Հայերը, ոչ միայն քանակով , այլ եւ որակով :

Իսկապէս ողբալի վիճակ :

Հակառակն է որ պէտք է տեղի ունենար: Ռուսերը քանակով մեծ ժողովուրդ են եւ եթէ որոշ հոսանքի մը պատկանող Ռուսերը չկարենան հայրենիք վերադառնալ, Հակայ Ռուսաստանը մեծ բան չի կորսնցներ :

Մեզի պէս կոտորակուած, ջարդուած եւ ցիրուցան եղած ժողովուրդի մը համար ամէն մէկ հայ անհատը համրուած է, արժէք է: Միայն համերաշխութիւնն ու միակամութիւնն են որ կրնան փրկել մեզ անդունդի եզրէքէն, ուր հասած ենք:

Երեւանի վարիչներն ու անոնց արտասահմանեան լիազօրները ի՞նչպէս չե՛ն հասկնար տարրական ճշմարտութիւնն եւ նախաձեռնարկ չեն ըլլար, բոլորին կողմէ ծափահարելի հայրենասիրութեամբ մը, հայութեան բոլոր հատուածներու եւ հոսանքներու համերաշխութիւնն ու միասնականութիւնը իրագործելու :

Բոլոր փաստերը ցոյց կուտան, ընդհակառակն, թէ այդ լիազօրները կրակին վրայ իւղ կը լեցնեն եւ կը քաջալերեն բոլոր այն տարրերը, որոնք ճակատական եւ հակադաշնակցական թերթերու էջերէն թոյն կը հոսեցնեն շարունակ: Ժամանակէ մը ի վեր «հարուածային» յարձակողական անցած են ամէն կարգի դաւաճաններն ու սքեմաթողները՝ ցոյց տալու համար թէ Դաշնակցութիւնը հակառակ է ներգաղթին եւ Թրքահայ Դատին:

Ուշիմ ընթերցողը բարեբախտաբար շատ լաւ գիտէ զատել ցորենն ու որոմը :

Մենք փաստերով ցոյց տուինք թէ ինչ է եղած Դաշնակցութեան դիրքը այդ երկու կենսական հարցերու մասին: Այդ դիրքը ցարդ տեւէ փոփոխութիւն չէ կրած՝ հակառակ մեր դիմացիններու բուռն փափաքին :

Այս էջերուն մէջ օրը օրին արձանագրուեցաւ թէ՝ ինչպէս ներգաղթի հանգանակութիւնները առաւելագոյն արդիւնքներու յանգեցան հոն՝ ուր հանգանակիչ յանձնախումբերու մէջ առնուեցան Դաշնակցականներ, մասնաւորապէս հիւսիսային Ամերիկայի մէջ:

Այսպէս, Տիթրոյթի մէջ Դաշնակցական յայտնի գործիչներ Կոպեռնիկ Թանտըրճեան եւ Տիրան Փաշայեան, Քալիֆորնիոյ մէջ (Ֆրէզնօ, Լոս Անճելըս) յայտնի Դաշնակցական ընկեր Արփաքսատ Սեդրակեան եւ ուրիշ Դաշնակցական ընկերներ եւ համակիրներ այնքան եռանդով աշխատած են ներգաղթի հանգանակութեան համար, որ արդիւնքը սպասուածէն երկու անգամ աւելի եղած է:

Միայն Քալիֆորնիան տուած է մօտ 300.000 տոլար, իսկ Տիթրոյթը՝ 110.000 տոլար: Այս երկու վայրերուն մէջ հանգանակուած գումարը կը կազմէ ամբողջ Ամերիկայի համար սահմանուած [illegible] 1945-1946 տարին:

Որքան մեծ պիտի ըլլար ներգաղթի հանգանակութեան արդիւնքը, եթէ Երեւանի արտասահմանեան անպաշտօն ներկայացուցիչները իմաստութիւնն ունենային գործակցութեան հրաւիրելու Դաշնակցութիւնը :

Անցած տարի Հ. Յ. Դաշնակցութեան Ամերիկայի Կեդրոնական Կոմիտէն պաշտօնապէս առաջարկած էր համազգաթային ընդհանուր մարմին մը կազմակերպել եւ հաւաքաբար վարել ներգաղթի հանգանակութիւնը: Այս վերջին ծայր հայրենասիրական առաջարկը մերժուեցաւ դժբախտաբար: Հայրենիք իր 19 Դեկտեմբեր 1946ի խմբագրականին մէջ իրաւամբ գիտել կուտար.

« Միթէ՞ կարելի է կասկածիլ որ՝ եթէ ներգաղթը միջոց չդարձուէր հակադաշնակցական պայքարի համար եւ եթէ հակադաշնակցական խմբակցութիւնները , փոխանակ թշնամութիւն ցոյց տալու դէպի Դաշնակցութիւնը, գէթ ներգաղթի սիրոյն, ժամանակի մը համար հրաժարէին Դաշնակցութիւնը քայքայելու իրենց ազգավնաս ճիգերէն եւ ջանային ձեռք ձեռքի տուած աշխատիլ Դաշնակցութեան հետ, նոյնքան ժամանակուան մէջ ամերիկահայ գաղութը պիտի տար ոչ թէ մէկ, այլ քանի մը միլիոն տոլար»:

Դաշնակցական մամուլը քանի՛ անգամ ատած է ներգաղթի կոմիտէներու գործունէութիւնը, շատ իրաւամբ, մանաւանդ Սուրիոյ եւ Լիբանանի մէջ, ուր հազարաւոր Հայեր, անսալով այդ կոմիտէներու հրահանգներուն, փութաժամօրէն ծախեցին իրենց տուներն ու գոյքերը եւ այսօր փողոցները մնացած են ամիսներէ ի վեր, բոլորովին անգործ եւ թշուառութեան մատնուած:

Մենք բողոքած ենք այն անտրամաբանական խտրականութեան ոգիին դէմ, որով Դաշնակցականներ չեն առնուիր ներգաղթի կոմիտէներուն մէջ, Դաշնակցականներուն առջեւ կը փակուին հայրենիքին դուռները, Զափահաս Որբերուն, Հ. Մ. Ը. Մ.ի մարզիկներուն, Ուրֆայի հայրենասէրներուն կ'արգիլուի Հայաստան երթալ, մինչեւ որ անոնք մարդկօրէն չատրանան, մինչեւ որ չայրեն իրենց երէկուան պաշտածը, չհայհոյեն Դաշնակցութեան, այս հոյակապ եւ գերազանցօրէն հայրենասէր կազմակերպութեան, որ ինչպէս երէկ, այսօր ալ կը մնայ հայութեան յոյսերուն եւ իղձերուն իրականացման լուսաւոր փարոսը, որուն ուղղուած են բոլորին աչքերը՝ լաւ ու գէշ, մանաւանդ գէշ ու դժբախտ օրերուն:

Թրքահայ Դատ, Ներգաղթ եւ Հ. Յ. Դաշնակցութիւն կը կազմեն երրորդութիւն մը: Մէկը միւսէն կարելի չէ բաժնել: Անոնք իրարու զօդուած են իբրեւ միս եւ ոսկոր: Դաշնակցութիւնը իր զօրութիւնը կը պարտի այդ երկու հիմնական զօրծերուն :

Պարոնայք հակադաշնակցականնե՛ր, եթէ կ'ուզէք «լիկվիտացիա»յի ենթարկել Հ. Յ. Դաշնակցութիւնը՝ որ ձեր մղձաւանջն է դարձած, իրականացուցէք Թրքահայ Դատի լուծումը —Ուիլսընեան սահմանները կցելով խորհրդային Հայաստանին,— եւ Ներգաղթը — Միացեալ Հայաստանի մէջ համախմբելով Սփիւռքի տարագիր հայութիւնը (Սփիւռքի մէջ հաշուելով Խորհրդային Միութեան անսահման տարածութեանց մէջ ցրուած մէկ միլիոն Հայերը):

(7) (Վերջ) ՀՐԱՆՏ ՍԱՄՈՒԷԼ

Պատմական գիւղ մը.- Բազմաշէն

Խարբերդի ամէնէն մեծ ու զուտ հայաբնակ գիւղերէն մէկն էր Բազմաշէնը, մօտ 450 բազմանդամ ընտանիքներով: Հազիւ երկու ժամուան ճամբայ հեռու Խարբերդի զոյգ քաղաքներէն, դէպի արեւմտեան կողմը:

Ինչպէս բոլոր հայ գիւղերն ու քաղաքները, այս գիւղն ալ ունի իր հինաւուրց պատմութիւնը: Կ'ըսուի թէ քանի մը հայ ընտանիքներ են եղած անոր հիմնադիրները որոնք գաղթած են հին Հայաստանէն ու եկած հաստատուած Ծոփաց աշխարհի այդ մասին մէջ, նախապէս ապրելով ցիր ու ցան, յաճախ ենթարկուելով զանազան արշաւանքներու եւ կողոպուտներու: Յետագային իրենց ապահովութեան համար համախմբուած են քով քովի եւ բաւական բարձր լերան մը ստորոտը հիմնած են գիւղը: Նախապէս Բազման է եղած անունը, յետագային բարձր կղերականի մը օրհնութեամբ կոչուած է Բազմաշէն:

Գիւղը ունէր հսկայական տարածութիւն մը, գլխաւոր չորս լեռներով. Մարիամ լեռ, Կարմիր լեռ, Սուր լեռ եւ Գիւղին լեռը, նաեւ քանի մը քարէ եւ հողէ բլուրներ: Այս բոլոր լեռներուն եւ բլուրներուն զանազան մասերուն մէջ, կը նշմարուէին խորհրդաւոր տեղեր բնութենէն յառաջ եկած, մասնաւոր շինուած, գետնին տակէն անցքեր, քարանձաւներ, անյատակ հորեր, ջուրի շտեմարաններ: Նշանաւոր էին գիւղին ծայրէն սկսող գետնին տակի անցքը որ կ'ահետանար լերան մէջ, արեւմտեան կողմի հսկայ ապառաժը, մասնաւոր շինուած երկու յարկի վերածուած բաժիններով, թաղուած հսկայական հողաբլուրի մը մէջ, առջեւը պզտիկ հովիտ մը, դէմը Սուր գագաթով, լերկ լեռ մը:

Այս բոլորը ցայտուն կերպով ցոյց կուտային թէ նախկին բնակիչները ամէն միջոց մտածած էին ինքնապաշտպանութեան համար: Գիւղը ունէր առողջ օդ եւ պաղ ջուրեր: Գիւղին բոլոր բնակիչներն ալ առոյգ եւ կայտառ էին, բարձրահասակ, լայն թիկունքով: Խարբերդի շրջաններու մէջ, անուանի էր Բազմաշէնը իր յաղթանդամ բնակիչներով եւ քաջերով: 1896ի Հայկական Ջարդի օրերուն, գիւղի վրայ թափած բազմաթիւ Թուրք եւ Քիւրտ խուժանին առջեւ 9 ժամ կը դիմադրեն խումբ մը գիւղացիներ, բոլորովին նախնական զէնքերով, մինչեւ որ գիւղը կը պարպուի, ու իր բոլոր բնակիչներով կ'ապաստանի քաղաքը, շատ քիչ զոհեր տալով:

Կը պատմուէր թէ Սուլթան Մուրատ իր ժամանակին Խարբերդի կողմերը այցելած ատեն հանդիպած է եղեր նաեւ Բազմաշէն, ուր գիւղացիները մեծ հիւրասիրութիւն ցոյց տալով, կը խնդրեն եկեղեցի մը կառուցանելու շնորհը: Թուրք վեհապետը չափազանց գոհ մնալով հիւրասիրութենէն, դոհացում կուտայ անոնց փափաքին: Ամբողջ գիւղը գործի կը լծուի մեծով ու պզտիկով եւ կարճ ժամանակի մը մէջ կը կառուցանեն հոյակապ եկեղեցի՞ մը ամբողջութեամբ քարաշէն, նախին փոքրիկ մատուռին քով, որոնց կից յետագային շինուած էր նաեւ դպրոցը: Աւելի վերջը շինուած էին նաեւ կաթոլիկ եւ բողոքական համայնքներու դպրոցներն ու եկեղեցիները:

Առաջին տարիներուն իսկ գիւղին մէջ մուտք գործած էին յեղափոխական կուսակցութիւնները՝ Հնչակ եւ Հ.Յ.Դաշնակցութիւնը: Հնչակեաններու գործունէութիւնը շատ կարճ տեւած է: Այդ կուսակցութեան պատկանողները լքած են զայն եւ միացած Հ. Յ. Դաշնակցութեան: Որով միակ կուսակցութիւնը որ կը գործէր գիւղին մէջ եղած է Դաշնակցութիւնը : Օսմանեան Սահմանադրութենէն վերջ, մէջտեղ եկան նաեւ Ռամկավարները, որոնք բաւական սուր պայքար մը բացին Դաշնակցութեան դէմ, բայց ոչինչ. Դաշնակցութիւնը խոր արմատ էր ձգած գիւղին մէջ: Սահմանադրութենէն վերջը աւելի մեծ թափ էին ստացած ամէն տեսակի աշխատանքները: Կազմուած էին Հ. Յ. Դաշնակցութեան պատանեկան միութիւններ, բաժնուած թաղամասերու, մասնաւոր խմբապետներով: Մեծ հետաքրքրութիւն մը արթնցած էր գիւղի երիտասարդութեան մէջ: Յաճախ երիտասարդական խմբակներ իրենց զէնքերը փորձելու կ'երթային այս կամ այն ծածուկ վայրերը:

Մեծ յառաջդիմութիւն մը ցոյց կուտային նաեւ երեք յարանուանութեանց դպրոցները՝ իրենց հարիւրաւոր երկսեռ աշակերտներով ու ուսուցչա-

կան կազմերով։ Ձկար ծնողք մը որ բծախնդիր չըլլար իր զաւկին գոնէ տարրական ուսում մը տալու։ Կային ծնողքներ որ իրենց զաւակները կը ղրկէին Մեզրէի Կեդր. ու անկէ ալ Եփրատ գոլէճը, ուր կը ստանային բարձրագոյն կրթութիւն։

Ահա այսպիսի յառաջդիմութեան մըն էր լծուած ամբողջ գիւղը, երբ վրայ հասան 1915ի սեւ օրերը։ Հազարաւոր հայ գիւղերու եւ քաղաքներու հետ Բազմաչէնն ալ տեղահան եղաւ ու քշուեցաւ դէպի սպանդանոց անխուր։ Դժբախտաբար, այս գիւղն ալ, շատ մը հայ գիւղերու եւ քաղաքներու նման, չկրցաւ կազմակերպուած դիմադրութիւն մը ցոյց տալ մեր ջարդարարներուն դէմ, զարմանք պատճառելով նոյնիսկ Թուրք պետական շրջանակներուն։ Ինչպէս յայտնի եղաւ յետագային, անոնք չափազանց զգոյշ են եղած իրենց ջարդելու ծրագրին մէջ, վախնալով որ գիւղը կ'ըմբոստանայ, ինչպէս 96ի ջարդի օրերուն։

Թուրքերը ոչ միայն մասնագէտ են զազանային ջարդերու, այլ եւ քանդումի եւ աւերումի։ Ջարդի թուականէն երկու երեք տարի վերջը այս հսկայ գիւղն ալ վերածուած էր աւերակներու կոյտի մը, 450 տուներէն հազիւ 25-30 տուն էր մնացած մասամբ։ Ո՛չ միայն քանդած էին տուները, այլեւ արմատախիլ էին ըրած բոլոր ծառերը, այգիներու արմատները, մասնաւոր խնամքով մշակուած ծաղկանոցները, մէկ խօսքով այն բոլորը որ հայ գիւղացին դարերէ ի վեր մշակած էր իրճակոտ քրտինքով։ Իսկապէս քաղաքակրթութեան թշնամի Թուրքն էր անցած այդ բոլորի վրայէն։

Ականատեսներ կը պատմէին թէ հայ տուներու մէջ հաստատուած Քիւրտերը եւ Թուրքերը իրենց նստած տուներուն պատուհաններու շրջանակները եւ դուռները կը քանդէին ու կը վառէին նոյն իսկ գերանները։ Անգամ մը տունի մը գերանները քանդելու միջոցին տուն մը կը փլի եւ չորս քիւրտ երիտասարդներ կը թաղուին փլատակներուն տակ։ Այդ քանի մը կիսաքանդ տուներուն մէջ տեղաւորուած էին դարաւոր Բազմաչէնի աւերիչները։ Մենք հրաշքով ազատուած անոր վերջին մնացորդներս երբ հետզհետէ մեր հայրենի բոյները կը վերադառնայինք, տեղ չունէինք բնակութեան։ Յաճախ 5-10 հոգի կը հաւաքուէինք փլփլկած տունի մը անկիւնը, բոլորիս սրտէն արիւն կը հոսէր ի տես այդ աննկարագրելի չարիքներուն։ Անցած էինք մեր հարազատներու դիակներու վրայէն, չափած էինք Տէր Զօրի անապատները, վրէժի անյագ ըղձացում մըն էր որ կը յորդէր բոլորիս սրտէն, այլեւս կը ճանչնայինք մեր դարաւոր դահիճը իր ամբողջ էութեամբ, կ'ուզէինք գիւղէն զուրկ մնալ անոր աւերիչ չարագործներ, ու սկսիլ մեր քանդուած տուներու վերաշինութեան։

Վերջապէս օրին մէկը պայթեցաւ օրհասական կռիւ մը գիւղին հրապարակին վրայ։ Բոլոր Թուրքերը եւ Քիւրտերը միաժամանակ յարձակեցան քանի մը հայ տղաներու վրայ, ղեկավարութեամբ Մուխթար Հասանին։ Լուրը կայծակի արագութեամբ տարածուեցաւ հայ խրճիթներէն ներս, վերապրող բոլոր գիւղացիները՝ կին թէ տղամարդ նետուեցան կռիւին մէջ։ Ընկեր Մինաս Տէրվիշեան, որ հեռաւոր Ամերիկայէն կամաւոր էր եկած ու հասած էր մինչեւ իր հայրենի գիւղը, ինչպէս իր կամաւորական շրջանին, այս կռիւին մէջ ալ մեծ քաջութիւն ցոյց տուաւ։ Ամերիկեան բռունցքի զօրութեամբ մը երկուքի բաժնեց այնքան յոխորտացող Մուխթար Հասանին ճակատը եւ մարդը ուժաթափ գետին փռուեցաւ։ Այնքան յանդուգն էր մեր տղոց մղած կռիւը որ վատոգի թշնամին, հակառակ իր ուժի գերազանցութեան, չուզեց փախուստի դիմեց։ Այս կռիւը այնքան սարսափեցուց զիրենք որ քանի մը ամիսէն բոլորն ալ հեռացան գիւղէն, անգամ մըն ալ չվերադառնալու պայմանով։ Սկսանք վրաշինել մեր քանդուած տուները։ մշակել եւ ծաղկեցնել մեր դաշտերը։ Բայց աւա՜ղ, այս ալ երկար չտեւեց. 1922-23ին վերջին մնացորդներս ալ վերջնապէս հեռացանք ու այսօր Բազմաչէնն ալ կը մնայ աւերակ եւ խոպան։

ՊԵՏՐՈՍ ՄԱՆՈՒԿԵԱՆ

ԼՐԱՏՈՒ ԱՐՈՒԵՍՏԻ

Փարիզի հայ հասարակութիւնը մօտերս հաճոյքը պիտի ունենայ լսելու եւ գնահատելու Միլանի յայտնի թէնորը, Էմմանուէլ Փափազեան, որ այժմ Փարիզ կը գտնուի։

Համակրելի եւ տաղանդաւոր թէնորը, տասնեակ տարիներէ ի վեր Իտալիոյ մէջ կը վայելէ համբաւը մեծ արուեստագէտի։ Երգած է Իտալիոյ եւ Սպանիոյ առաջնակարգ թատրոններուն մէջ եւ վերջերս Փարիզի Odéonի եւ Gaité Lyriqueի, ինչպէս նաեւ Լիոնի, Թուլուզի, Էքս լէ Պէնի օփերաներու մէջ, ստեղծելով մեծ խանդավառութիւն եւ արժանանալով բարձր գնահատման Իտալացի, Ֆրանսացի, սպանիացի արուեստագէտ քննադատներու կողմէ։

Պ. Էմմանուէլ Փափազեան պիտի երգէ մարտ 16ին Salle Gaveauի մէջ, հայ եւ միջազգային ծանօթ հեղինակներու գործերէն։ — Ա.

Ռուս աշխարհագրական ընկ. հարիւրամեակը

(Ամփոփուած Ս. Հայաստանի Յունվ. 25ի թիւէն)

Յունուար 25ին Լենինկրատի մէջ տեղի ունեցած է Համամիութենական աշխարհագրական ընկերութեան հարիւրամեայ յոբելեանի տօնակատարութիւնը եւ համամիութենական երկրորդ աշխարհագրական համագումարը։ Խորհրդային բոլոր երկիրներէն հրաւիրուած պատգամաւորներ, մասնակցած են այս տօնակատարութեան։

Նախապէս Ռուսական Աշխարհագրական Ընկերութիւն կոչուած այս միութիւնը ստեղծուած է 1845ին, ուր հիմնադիրները եղան ծովակալ Ֆ. Պ. Լիտկէն, ակադեմական Կ. Բէր եւ ծովակալ Ֆ. Պ. Վրանկել։ Ընկերութեան նպատակն էր՝ զարկ տալ աշխարհագրական գիտութիւններու զարգացման, հաւաքել ու մշակել վիճակագրական ու ազգագրական տուեալներ Ռուսաստանի եւ դրացի երկիրներու մասին։ Այս ընկերութիւնը շուտով դարձաւ Ռուսաստանի ամենաբեղուն ու հեղինակաւոր գիտական հաստատութիւններէն մէկը։ Իր անդամները զանազան արշաւախումբեր կազմակերպեցին, հետազօտելու համար երկրին ծովերը, լիճերը, գետերը, բոյսերը, կենդանիները, ազգերու կենցաղը, լեզուն եւն.։

Աշխարհագրական ընկերութիւնը հարիւր տարուան ընթացքին արտադրեց աշխարհահռչակ ճանապարհորդներ ու աշխարհագէտներ,— Սիմիոնով-Տանշանսկի, Պրժեվալսկի, Միկլուխօ Մակլայ, Կրոպոտկին, Կոզլով, Շոկալսքի, Օբրուչեւ, Բերգ եւն.։ Նշանաւորն է Սիմիոնովը, որ իբրեւ մեծ աշխարհագէտ իրաւամբ կը կոչուի՝ «Ռուսաստանի արդի աշխարհագրութեան հայրը» եւ «Ռուսական պետական վիճակագրութեան հայր»։ Գէտը Պետրովիչ քառասուն տարի կը վարէ անոր նախագահութիւնը։ Տան Շանի լեռնային դրութեան ուսումնասիրութեան համար, անոր անունին վրայ կ'աւելցուի Տանշանսկի մականունը։ Անոր բազմահազար երկերը, որոնց մէջ («Ռուսաստանի աշխարհագրական-վիճակագրական բառարան» հինգ հատոր) են, մինչեւ այսօր գիտական մեծ արժէք կը ներկայացնեն։

Սակայն «Աշխարհագրական ընկերութեան բոլոր անդամներէն ամենահռչակաւորն է՝ Կեդր. Ասիոյ բնութիւնը հետազօտող Մ. Պրժեվալսկին (1839—1888)», ինչպէս կ'ըսէ Լ. Բերգ։

Համաշխարհային հռչակ ստացած է նաեւ Մ. Մակլայ, որ աւստրալիական ցեղերու ուսումնասիրութեամբ, հերքեց ցեղային զզուելի վարդապետութիւնը, ապացուցանելով թէ «մարդը ամէն տեղ մարդ է»։ Ա. Կրոպոտկին, որ երկրիս սառոյցով պատած շրջաններու վարկածը երեւան հանեց։ Այս գիտնականներուն թիւը շատ մեծ է։

Ընկերութիւնը իր ժամանակին Ռուսաստանի կարգ մը ծայրագաւառներուն մէջ մասնաճիւղեր ստեղծեց.— Սիպերիա, Ալտայ, Վլատիվոստոկ եւն. որոնց մէջ նշանաւոր տեղ մը կը գրաւէ Կովկասի մասնաճիւղը Թիֆլիզի մէջ, ստեղծուած 1851ին։ Այս մասնաճիւղը բազմաթիւ հետազօտութիւններ կատարեց, մասնաւորապէս Անդրկովկասի եւ Հայաստանի բնութեան վերաբերեալ։ Անոր «Տեղեկագիր»ներուն մէջ Հայաստանի մասին յօդուածներ ունին՝ Աղ. Երեցեան, Գար. Սրուանձտեան, Եր. Լալայեան, Հ. Առաքելեան, Ա. Լեառտեր եւ ուրիշներ։

Խ. Իշխանութեան շրջանին ընկերութիւնը կազմակերպեց արշաւանքներ դէպի Սիպերիա, Միջին Ասիա, Ծայր. Արեւելք, Կովկաս, որոնք հաւաքեցին ու մշակեցին հարուստ գիտական նիւթեր։ Նմանապէս կազմակերպուեցան շարք մը ճանապարհորդութիւններ՝ դէպի Աֆղանիստան, Հապէշիստան, Հիւսիսային եւ Հարաւային Ամերիկա։

ՁԱՅՆԵՐ ԳԱՒԱՌԷՆ

ՄԱՐԶԱԿԱՆ ԿԵԱՆՔ

ՎԱԼԱՆՍ.— Վալանսի Հ. Մ. Մ.ը (U. S. A.) որ հիմնուած էր Ազատագրութենէն անմիջապէս ետքը, Տռոմ ու Արտէշի առաջին շարքին (Première Série) ախոյենական տիտղոսը շահեցաւ, առաջին տարին։ Յաջորդական ախոյենական մրցումները շարունակուեցան միեւնոյն տիտղոսը շահող խումբերու դէմ։ Տարեշրջանի վերջինը սակայն որ տեղի ունեցաւ Լիոնի Արուարձաններէն, Սէն Ֆօն, Ալվատ լեռնային խումբին դէմ, դժբախտ օր մը եղաւ U. S. A.ին համար։ Իրաւարարին ակներեւ կողմնակցութեամբ մերոնք պարտուեցան, այս պատճառով կռիւ մըն ալ տեղի ունեցաւ եւ U.S.A.ն որ արդէն հասած էր գնդախաղի բարձրագոյն առաջին շարքին (promotion), հնազանդելով Լիկի կանոնագրին, մնաց դարձեալ première série, պահելով միայն զոյգ նահանգներուն ախոյենական տիտղոսը։ Հարիւրաւոր խումբեր, տասնեակ տարիներ պայքարած են երեւակայելով promotion եւ ի վերջոյ ուժասպառ կամ ցրուած են եւ կամ աւելի ստորադաս շարքերու դասը անցած։

1947ի տարեշրջանին մեր մարզականն Ա. խումբը շնորհիւ իր վարիչներու ջանքերուն նոր լաւագոյն խաղացողներով աւելցաւ հիներու վրայ։ Եղբայրներ Գազանճեան, Մկրեան, Գերմանիայէն բանի աշխատանքէ վերադարձած Փափազեան եւն.։ Մեր Միութիւնը ունի նաեւ կրտսերները (cadet), պատանիներու (ժիւնէօռ) լաւագոյն խումբեր, պահեստիները ու մինիմները որոնք բոլորն ալ ախոյենական շարքերը կը խաղան։ Միութիւնը ունի համագումար 140 գործօն անդամներ որոնց ամէնէն տարէցը 30 տարեկանէն վար է, Վալանսի Հայութիւնը այսօր հպարտ է, երբ տեղացիները հիացումով կը խօսին մեր U. S. A.ին մասին, եւ մեծ բազմութեամբ ներկայ կ'ըլլան մրցումներուն։

Ինչպէս «Յառաջ»ի մէջ նկարագրած էինք 12 Յունուարի Lavoultի մէջ եղած մրցումը, մեր արի Ա.խումբը, շահած է coupeLyonnaiseի 3 ախոյենական մրցումները, այժմ կը պատրաստուի չորրորդին։ Իսկ Յունուար 26ին տեղի ունեցաւ Crétի դէմ, մեր դաշտին վրայ։ Զափազանց ինքնավստահութիւն մը, մեզի արժեց գրեթէ պարտութիւն մը, 1—1, Match - nul։ Յաջորդաբար մեր Ա. խումբը իր ախոյենական մրցումը շարունակեց, Թուռնօն, հակառակորդին դաշտին վրայ, մերոնք շահեցան 5, հակառակորդը 0։ Վերջի մրցումը տեղի ունեցաւ Փետրուար 23ին մեր դաշտին վրայ, Cleur Jeanի եւ մեր առաջինին միջեւ։ Լաւագոյն խաղացողներով օժտուած խումբ մըն էր հակառակորդը, որ երրորդ անգամ ըլլալով պարտուեցաւ մերիններէն, 6—2։ Զմոռնանք ըսել որ այս խաղերուն ընթացքին տեղի կ'ունենան նաեւ ըստսովորութեանց, ouverture de rideau, այստեղ Յունուար 26ին փայլեցան մեր կրտսերները St. Rembert Dalbonի, կրտսերներուն դէմ եւ շահեցան 10—0։ Հիացում եւ զարմանք պատճառելով ներկայ հասարակութեան, հայ թէ Ֆրանսացի։ Այժմ պիտի սկսին ախոյենական մրցումներուն գլխաւոր հանդիսացողներուն միջեւ ծրագրուած մեծ մրցումները, կը յուսանք ու կը մաղթենք որ Վալանսի U. S. A. որ անցեալ տարուան St. Font.ի պարտութեամբ փորձառութիւն մը ունի արդէն, ուժով պիտի դիմադրաւէ գալիք դժուարին մրցումներուն, հանելու համար այն լաւագոյն արդիւնքին երբ պիտի տիրանայ զոյգ նահանգներու, թէ ախոյենական տիտղոսին եւ թէ այնքան սպասուած գնդախաղի բարձրագոյն դասարանի մուտքին (promotion)։

Քրիստափոր

ԼԻՈՆ ՏԷՍԻՆ Հ. Մ. Ը. Մ.Ի ՅԱՂԹՈՒԹԻՒՆՆԵՐԸ

ԼԻՈՆ, 2 Մարտ.— Կիրակի, 23 Փետրուարին, Լիոն Տէսին Հ. Մ. Ը. Մ.ի Ա. խումբը (իր սեփական դաշտին վրայ) յաղթելով Ամբլուբիւի Ա. խումբին 3—1, տարաւ եղանակի 8րդ յաղթանակը։

Այս տարի կարծես թէ օդը մարզիկներու դէմ կը գործէ։ Կիրակի առաւօտ օդը պայծառ էր, բայց կէս օրին ցուրտ քամին աղդեց, վնասելով հասոյթին որ ամբողջութեամբ պիտի տրուէր Ներդաղթի Ֆոնտին։ Յուսանք թէ յառաջիկայ երկու մրցումներուն (16 եւ 23 Մարտ), օդը նպաստաւոր պիտի ըլլայ եւ Լիոնի եւ թէ Տէսինի հայ գաղութը աւելի մեծ բազմութեամբ խուժէ դաշտ քաջալերելու համար հայ մարզիկներու ազգօգուտ գործը։

Այս կիրակի, 2 Մարտ դարձեալ Հ. Մ. Ը. Մ.ի Ա. խումբը տարաւ փայլուն յաղթութիւն մը։ Թէեւ հակառակորդի դաշտին վրայ կը խաղար, սակայն ցոյց տուաւ թէ ոչ դաշտի փոփոխութիւնը ոչ տեղափոխութիւնը, արգելք չեն կրնար ըլլալ իր յաղթանակի շարանը աւելցնելու։ Այս անգամ իր զոհը եղաւ E. S. Lyonnaiseը որ կ'ուզէր ամէն գնով յաղթել Հ. Մ. Ը. Մ.ը ազատած ըլլալու համար իր դասակարգէն վար իջնելու վտանգէն, բայց Հ. Մ. Ը. Մ.ի համար աւելի կենսական էր յաղթել, ըլլալու համար իր դասակարգի խումբերու ախոյեանը եւ գալիք տարեշրջանին խաղալու աւելի բարձր դասու խումբերու հետ։ Հ. Մ. Ը. Մ.ի խաղացողները յաջողեցան հասնիլ իրենց նպատակին, պարտութեան մատնելով տեղական խումբը 3—1։

Յառաջիկայ կիրակի մարտ 9ին Լիոն Տէսին Հ. Մ. Ը. Մ.ի Ա. խումբը կը մեկնի St. Foy L'Argentiere, մրցելու համար տեղական Ա. խումբին դէմ։ Այն մարզասէր Հայերը որոնք կը փափաքին ընկերանալ Հ. Մ. Ը. Մ.ի խումբին՝ թող հաճին այժմէն իսկ վարձել իրենց տեղերը, օթօքարներու համար դիմել Հ.Մ. .Մ.ի Լիոն Տէսին խումբի վարչութեան անդամներուն։— Մարզիկ

ԳԵՐԱԴՈՅՆ ԱՏԵԱՆԻ Գչ. օրուան նիստին մէջ, ազմկալի տեսարան մը պարզուեցաւ, Ֆէրնան տը Պոլինոն, յայտարարեց թէ ներկայ պիտի չըլլայ դատավարութեան, «քանի որ թոյլ չտրուեցաւ դոհացուցիչ պաշտպանողական մը պատրաստել»։ Ամբաստանեալը, ծիւրած եւ հիւանդ, ատեանէն դուրս հանուեցաւ երկու պահակներու միջոցաւ։ Բայց նախ քան այդ անարգուեցաւ ոչ միայն իբրեւ դաւաճան, այլեւ իբրեւ լրտես։ Ամբաստանողները կ'ըսէին թէ տը Պրինոն զինուորական տեղեկութիւններ հաղորդած է Հիւս. Ափրիկէի ամբոխութեանց մասին, ինչպէս եւ մատնած զօր. տը Կոլը եւ Հրեաները։ Փաստաբանները բողոքեցին, դիտել տալով թէ կարգ մը փաստաթուղթեր չեն յանձնուած, պաշտպանողականը պատրաստելու համար։

րուն վրայ ինկած պարտաւորութիւններէ կամ դաշինքին 43րդ յօդուածին համաձայն կնքուած որ եւ է մասնաւոր համաձայնութենէ:— Բ. Երկու պայմանադիր կողմերէն ոչ մէկը պիտի կնքէ որ եւ է զինակցութիւն կամ պիտի մասնակցի ոեւէ խմբակցութեան որ ուղղուած է միւս կողմին դէմ. ոչ ալ պիտի մտնէ որեւէ պարտաւորութեան մէջ որ կը հակասէ ներկայ դաշնագրին տրամադրութեանց:

ՅՕԴ. 6.— Ա. Ներկայ դաշնագիրը ենթակայ է վաւերացման, որուն պաշտօնագիրները պիտի փոխանակուին Լոնտոնի մէջ, որքան կարելի է շուտ: — Բ. Դաշնագիրը պիտի գործադրուի անմիջապէս որ փոխանակուին վաւերացման թուղթերը եւ ի զօրու է յիսուն տարուան համար:— Գ. Եթէ կողմերէն մէկը գրաւորապէս չհաղորդէ միւսին, դաշնագրի պայմանաժամին լրացումէն առնուազն մէկ տարի առաջ, թէ կ'ուզէ վերջացած նկատել զայն, դաշինքը ի զօրու պիտի մնայ առանց որոշ ժամանակ սահմանելու, եւ կողմերէն իւրաքանչիւրը իրաւունք պիտի ունենայ վերջացած համարելու զայն, լուր տալով մէկ տարի առաջ:

Դաշնագիրը խմբագրուած է անգլերէն եւ ֆրանսերէն, եւ երկու բնագիրներն ալ վաւերական են հաւասարապէս:

ՔԱՆԻ ՄԸ ՏՈՂՈՎ

ԱՄԷՆԷՆ ՍԱՐՍԱՓԵԼԻ ՁԻՒՆԱՄՐՐԻԿԸ պայթեցաւ Անգլիոյ գլխուն չորեքշաբթի օր, մասնաւորապէս Լոնտոնի մէջ, տակնուվրայ ընելով հաղորդակցութեան միջոցները: Թերթերը կը գրենթէ այսպիսի աղէտ պատահած չէր 30 տարիէ ի վեր: Ձիւնը եւ փոթորիկը խափանեցին ճամբաները, բազմաթիւ կառախումբեր ճամբան մնացին: Հարկ եղաւ շոգեշարժ մեքենաներ ղրկել, ազատելու համար ելեկտրական կառախումբերը որոնք ձիւներուն մէջ մնացած էին: Ածխաբարձ կառախումբերը չկրցան ճամբայ ելլել: Աւելի քան հարիւր գիւղեր հաղորդակցութենէ զրկուեցան եւ կարելի չեղաւ պաշար հասցնել մայրաքաղաքը: Հազարաւոր բանուորներ չկրցան գործի երթալ:

«Խ. ՄԻՈՒԹԻՒՆԸ ԿՐՆԱՑ 30 ՕՐԷՆ ՄՐԲԵԼ ԵՒՐՈՊԱՆ», եթէ հաւատանք ամերիկեան աղբիւրներու: Նախկին նախագահ Հուվըր, որ Գերմանիա կը գտնուի պարենաւորման վիճակը քննելու համար, ըսած է եղեր թէ Գերմանիոյ ամերիկեան բանակը չափազանց տկար է: Զինուորական իշխանութիւններն ալ համաձայն ըլլալով այս տեսակէտին, հաւկցուցեր են նախկին նախագահին թէ «Խ. Միութիւնը կրնայ 30 օրէն սրբել միւս բոլոր ուժերը, եթէ ուզէ»: Ամերիկեան շրջանի մէջ այժմ կան 150.000 զինուորներ որոնք 117.000ի պիտի իջնեն մինչեւ Յուլիս:

ՆԱԽԱՐԱՐԱԿԱՆ ԽՈՐՀՈՒՐԴԸ Հնդկաչինի ներկայացուցիչ նշանակեց Ռոնի նախորդ նահանգապետը, Էմիլ Պոլէռ, փոխան ծովակալ տ'Արժանլիէօյի որուն դէմ դժգոհութիւն կը յայտնուէր ատենէ մը ի վեր: Պ. Պոլէռ զօր. տը Կոլի գործակալն էր գրաւման ատեն եւ ձերբակալուելով աքսորուեցաւ:

ԱԶԳ. ԺՈՂՈՎԸ կը շարունակէ քննել պետութեան ելմտացոյցը: Դչ. օրուան նիստին մէջ, վարչապետը, Պ. Ռամատիէ, յայտարարեց թէ պիտի հրաժարի, եթէ ելմտացոյցը չհաւասարակշռեն: «Ասիկա քաղաքական խնդիր մը չէ այլեւս, այլ հիմնական խնդիր մը: Ոչ թէ քաղաքականութեան հարց մը, այլ ազգային գոյութեան խնդիր մը»:— Մամուլի աշխատաւորներու վէճը չէ կարգադրուած տակաւին:

ԱՌԵՒՏՐԱԿԱՆ ՍՆԱՆԿՈՒԹԻՒՆՆԵՐԸ, որ ամսական 35 էին 1946ին, 158ի բարձրացած են 1947 Յունուարին: Ամէնէն աւելի ազդուած են մանր խանութպանները, որոնք դժուար կը դիմանան նոր պայմաններուն:

14 ՀՈԳԻ ՍՊԱՆՆՈՒԵՑԱՆ Տրիպոլսոյ մէջ (Լիբանան), երբեւ հետեւանք երկու մրցակից ընտանիքներու միջեւ ծագած ընդհարումի՛ մը, նշանաւոր հրոսապետ Ֆէվզի Քավաքճիի ընդունելութեան առթիւ: Վիրաւորներուն թիւը 40ը կ'անցնի:

ՅՈՒՆԱՍՏԱՆԻ կացութեան մասին վիճաբանութիւն մը տեղի ունեցաւ Անգլիոյ երեսփ. ժողովին մէջ: Արտաքին նախարարին փոխանորդը յայտարարեց թէ կառավարութիւնը շարունակելով անգլ. զօրքին կրճատումը, միայն 5000 զինուոր պիտի ձգէ Յունաստանի մէջ, մինչեւ այս ամսու վերջը: Փոխանորդը չպատասխանեց Ամերիկայի աջակցութեան վերաբերեալ խնդիրներու:

ԳԵՐԱԳՈՅՆ ԱՏԵԱՆԸ առջի օր իբրեւ վկայ լսեց Փարիզի գերմանական դեսպանը, Ապէց, որ ատեան հանուած էր ձեռնակապերով: Ամբաստանեալը յայտարարեց թէ Կոմս տը Պրինոն, Փէթէնի ներկայացուցիչը Փարիզի մէջ, միշտ կուսակից եղած էր երկու երկիրներուն բարեկամութեան: Ցետոյ պատմեց թէ Լավալ հաշտութիւն կ'ուզէր, իսկ Տարլան երկու ելք կը տեսնէր,— Զօր. տը Կոլի հետեւիլ կամ զինակից դառնալ Գերմանիոյ: Ուրիշ վկայ մը, զօր. Ֆորնէլ տը լա Լորանսի, պատմեց թէ երբ իր կինը կ'ըսէր Փէթէնի թէ տը Պրինոն լրտես է, Փէթէն կը պատասխանէր.— «Գիտեմ, բայց Գերմանները պարտադրեցին»:

Ա. ԽԱՏԻՍԵԱՆԻ ՅԻՇԱՏԱԿԻՆ

Այրի Տիկին Ա. Խատիսեան կը խնդրէ ծանուցանել թէ իր ողբացեալ ամուսնոյն՝ ԱՂԵՔՍԱՆԴՐ ԽԱՏԻՍԵԱՆի մահուան Բ. տարելիցին առթիւ այց մը պիտի կատարուի այս կիրակի առաւօտ իր գերեզմանը, Père Lachaise:

Հ. Յ. Դ. Եգիպտացի կոմիտէն իր կարգին յիշեցնելով այս տարեդարձը, կը հրաւիրէ ընկերները եւ բարեկամները ժամադրուիլ métro Gambetta, ժամը 10ին:

Այսօր, ուրբաթ

ժամը 14.25ին յուղարկաւորութիւնը ողբացեալ նկարիչ

ՍԱՐԳԻՍ ԽԱՉԱՏՐԵԱՆի,

Փարիզի Հայոց եկեղեցին:

Վերջին պահուն կ'իմանանք թէ Արտաւազդ արք. Փարիզ կը հասնի այսօր եւ պիտի կրնայ նախագահել ողբացեալ նկարիչին յուղարկաւորութեան:

Théatre des Champs - Elysées
15 Ave. Montaigne, métro Alma - Marceau
Երեքշաբթի Մարտ 11ին, ժամը 21ին

Րաֆֆի Պետրոսեան

Հարաւային Ափրիկէ մեկնելէ առաջ պիտի տայ իր տարեշրջանին միակ նուագահանդէսը:

Տոմսերը կը վաճառուին թատրոնը, Տիւրանի քով Place de la Madeleine եւ Bois Colombes, rue Victor Hugoի ժամագործին խանութը:

16րդ տարեկան ցերեկոյթ

Հայ Արիներու Միութեան Փարիզի շրջանի սկաուտներուն, երէցներուն եւ գայլիկներուն

Հովանաւորութեամբ սկաուտական միջազգային գրասենեակին եւ մասնակցութեամբ ֆրանսական եւ օտար սկաուտական միութեանց, եւ նախագահութեամբ Պ. ՄԱՐՔ ՍԱՆԻԷի (անդամ Ֆրանսական Ազգային Ժողովի): Կիրակի 9 Մարտ կէսօրէ վերջ ժամը 2.30ին, Salle de la Chimie, 28bis rue Saint Dominique (Métro Invalides):

Սկաուտական ճոխ յայտագիր եւ ներկայացումներ: Մուտք 200, 150 եւ 100 Ֆրանք:

ՅԱԿՈԲԵԱՆ, Մեննետեան, Ինճէ-Արապեան եւ Տէր Աւետիսեան ընտանիքները իրենց շնորհակալութիւնը կը յայտնեն բոլոր անոնց որոնք ցաւակցութիւնը յայտնեցին իրենց ողբացեալ մօր ՏԻԿԻՆ ԱՐՇԱԼՈՅՍ ՅԱԿՈԲԵԱՆի մահուան առթիւ:

ՇԱՎԻԼԻ ծաղկոցին ի նպաստ վիճակախաղէն շահած թիւերն են.— 361, 129, 655, 81, 182, 381, 60, 292, 339, 9, 373, 392, 123, 717: Կը խնդրուի կտրոնով ներկայանալ Տաճատ Տօղրամաճեանի, 6 Cité des Mouchetes, Chaville:

ՍՈՒԹԱՆ ԱՄԻՐՃԵԱՆ (Խարբերդցի) կը փնտռէ իր եղբայրը, Սարգիս Ժամկոչեան, որ պատերազմէն առաջ կը գտնուէր Յունաստան, հետեւեալ հասցէին՝ Sarkis Jamgotchian, Nigrita, Grèce կամ Salonique: Լուր ունեցողներէն կը խնդրուի հաղորդել B. Manoukian, 131 rue Lafayette, Vienne, Isère. France: Յատկապէս կը խնդրուի Աթէնքի «Ազատ Օր»էն արտատպել:

ՏԱՐՕՆ ՏՈՒՐՈՒԲԵՐԱՆԻ Հայր. Միութիւնը իր ցաւակցութիւնը կը յայտնէ հայրենակից Պ. Առաքել Զաքրեանին եւ իր բոլոր պարագաներուն իր մօր՝ ՏԻԿԻՆ ԱՐՍԻՆԷ ԶԱՔՐԵԱՆի մահուան առթիւ, եւ 1500 Ֆրանք կը նուիրէ Պրէվանի հիւանդանոցի մէջ պատսպարուած երեք հիւանդներու:

ՄԱՐՍԷՅԼ.— Համախարբերդցիական Միութեան Գօմոնի մասնաճիւղի առժամեայ վարչութիւնը բացառիկ ժողովի կը հրաւիրէ բոլոր Խարբերդցիները, Չարսա-ճաքցիները, Բերրիցիները, Խօշաթցիները եւ Չմշկածակցիները այս կիրակի կէսօրէ վերջ ժամը 2.30ին Ազգ. Միութեան սրահը: Ներկայ պիտի ըլլայ Մարսէյլի Շրջ. Վարչութիւնը:

Հ. Յ. Դ. ՓԱՐԻԶԻ ՐԱՖՖԻ խումբի ընկերահամակրական խնջոյքը՝ 16 Մարտ, ժամը 7էն 12, 8 rue Danton, métro Odéon, St. Michel: Գեղարուեստական բաժին:

ՆԱԶԱՐԵԱՆ, Ձիլինկիրեան ընտանիքները եւ բոլոր պարագաները իրենց խորին շնորհակալութիւնը կը յայտնեն բոլոր անոնց որ անձամբ կամ գրով իրենց ցաւակցութիւնը յայտնեցին իրենց մօր, քրոջ եւ ազգականին, ողբացեալ ՏԻԿԻՆ ԽՈՍՐԻԿ ՆԱԶԱՐԵԱՆի մահուան առթիւ:

ՅՈՒՇԱՏԵՏՐ

Հ. Յ. Դ. ԱՆԻԷՌ ԴՈՒԱՔՈԼՈՄԲԻ «Արամ» ենթակոմիտէի ժողովը այս շաբաթ իրիկուն, ժամը 8.30ին, սովորական հաւաքատեղին: Ներկայ պիտի ըլլայ ընկեր Գասպար Իփէքեան:

ՄԱՐՍԷՅԼ.— Հ. Յ. Դ. Սէն Ժերոմի «Հայաստան» ենթակոմիտէին ընդհ. ժողովը՝ այս շաբաթ իրիկուն, ժամը 8.30ին, սովորական հաւաքատեղին: Կարեւոր օրակարգ:

ՄԱՐՍԷՅԼ (Սէնթ Անթուան).— Հ. Յ. Դ. ընկեր Կարօ ենթակոմիտէն ընդհ. ժողովի կը հրաւիրէ իր «Մարզպետ» եւ «Հայր Աբրահամ» խումբերը այս շաբաթ իրիկուն ժամը 7.30ին, սովորական հաւաքատեղին: Կարեւոր օրակարգ:

ՎԱԼԱՆՍ.— Հ. Յ. Դ. Շրջ. կոմիտէին դասախօսական ժողովը՝ այս շաբաթ իրիկուն ժամը 8.30ին, Ա. Ահարոնեան ակումբը: Կը հրաւիրուին բոլոր ընկերները, Նոր Սերունդը եւ Սանուհիները:

ՍԵԲԱՍՏԱՀԱՅԵՐՈՒ Նահանգային Միութեան ընդհ. ժողովը այս կիրակի, կէսօրէ վերջ ժամը 2.30ին Մանուշեան ակումբին մէջ, 8 rue Maubeuge, métro: Cadet. Խիստ կարեւոր օրակարգ (ընդհ. հաշուետուութիւն, բարոյական եւ նիւթական, եւն.): Կը հրաւիրուին բոլոր անդամները եւ հայրենակիցները անխտիր:

ՏԷՍԻՆ.— Հ. Յ. Դ. Նոր Սերունդի «Րաֆֆի», «Վ. Մամիկոնեան» եւ «Արարատ» խումբերու խառն ժողովը՝ այս երկուշաբթի իրիկուն ժամը 9ին՝ Հ. Յ. Դ. Տան մէջ: Զեկուցում պատգամաւորի եւ ուրիշ հարցեր:

Եղիշէ եւ Աշոտ Մերանկիւլեան եղբայրներ, Տէր եւ Տիկին Մ. Սայլանճեան եւ զաւակը, Այրի Տիկին Բագրատունի եւ զաւակները (Ամերիկա, ինչպէս եւ Ֆիլիպեան, Աշճեան, Հալօղլուեան (Մարսէյլ), Յակոբեան, Մարմարեան ընտանիքները, Տիկին Վերա եւ Պ. Պարոնվարդեան ցաւով կը ծանուցանեն դառնաղէտ մահը իրենց մօր, մեծ մօր, քրոջ եւ ազգականին՝

ԱՅՐԻ ՏԻԿԻՆ ՎԱՐՍԵՆԻԿ ՄԵՐԱՆԿԻՒԼԵԱՆԻ
(Ծնեալ Թխիկեան)

որ կնքեց իր մահկանացուն 70 տարեկանին, չորեքշաբթի ժամը 11ին, իր բնակարանին մէջ, 27 Rue Desnouettes, Paris (15):

Յուղարկաւորութիւնը պիտի կատարուի վաղը, շաբաթ առտուան ժամը 11ին, Փարիզի Հայոց եկեղեցին: Մարմինը պիտի ամփոփուի Պանեօյի գերեզմանատունը:

Մասնաւոր հոգեհանգիստ պիտի կատարուի հինգշաբթի երեկոյ ժամը 7ին, իր բնակարանին մէջ:

Կը խնդրուի ներկայս իբր մահազդ ընդունիլ:

ԿԸ ՓՆՏՌՈՒԻ Խաչիկ Ամսարեան, Թոքաթի Զուֆլուկ գիւղէն: Պատերազմէն առաջ կը գտնուէր Սելանիկ (Յունաստան): Տեղեկացնել H. Kharibian, Rue Peysonneau, Vienne (Isère), France: Յատկապէս կը խնդրուի Աթէնքի «Ազատ Օր»էն արտատպել:

ՍՕՖԻ ՅՈՎԱԿԻՄԵԱՆ կը փնտռէ եղբայրը եւ եղբօրորդին Գրիգոր եւ Լեւոն Սարգիսեաններ, Ալեքսանդրապոլցի որ զինուոր էին 1944ին սովետական բանակին մէջ: Տեղեկացնել Տիկին Ս. Յովակիմեանի, 525 Chemin de Mazargue, St. Anne Marseille:

ՅԵՏԱՁԳՈՒԱԾ Է ՄԱՐՍԷՅԼԻ «Շանթ» թատերախումբին ներկայացումը, որ պիտի տրուէր Նոր Սերունդին նախաձեռնութեամբ:

Le Gérant: L. KRIKORIAN
Imprimerie DER-AGOPIAN, 17 Rue Damesme - 13e
Travail executé par des ouvriers syndiqués

ՕՐԱԹԵՐԹ

LE PREMIER QUOTIDIEN ARMÉNIEN EN EUROPE

HARATCH — Fondé en 1925 — R. C. Seine 376.286

Directeur-Propriétaire : SCH. MISSAKIAN

17, Rue Damesme — PARIS (13)

Tél. GOB. 15-70 — C. C. P. Paris 1678-63

Տար. 1000, 6ամս. 500, Եռամս. 300, Փր., Արտաս. 10 Ֆր.

Samedi 8 MARS 1947 Շաբաթ 8 ՄԱՐՏ

ԺԹ. ՏԱՐԻ — 19e Année N° 4979-Նոր շրջան թիւ 588 Խմբագիր՝ Շ. ՄԻՍԱՔԵԱՆ Գին՝ 4 Ֆր

ԱՌ ՈՐ ԱՆԿ Է

ԽՄԲ. — Հալէպի Արեւելքը վերջերս շարք մը յօդուածներով կը պարզէր Սուրիա-Լիբանանի «յառաջդիմական» ճակատին եւ մամուլին գռեհիկ եւ գրգռիչ, վտանգաւոր դաւերը Դաշնակցութեան դէմ, դաւեր որոնք այնքան ցաւալի հետեւանքներ ունեցան: Ահաւասիկ հատուած մը ի տեղեկութիւն անոնց որ հէքեաթներ կը պատմեն Փարիզի մէջ (26 Յունուար).—

... Ահաբեկումի քաղաքականութիւնը, միաժամանակ ծայր տուաւ Հալէպի, Պէյրութի եւ Դամասկոսի մէջ. այնպէս «պզտիկ ու թեթեւ չփումներ», սկսուտի մը, Դաշնակցական պատանիի մը, Հ. Մ. Ը. Մ.-ական մարզիկի մը վրայ. տեսակ մը շօշափում, հետախուզութիւն էր կատարուածը, տեսնելու եւ գնահատելու համար հակազդեցութիւնը, որ սակայն սպասուածէն շատ աւելի բուռն եղաւ ու սաստիկ. այս բանին համար կարիք չկար որ կուսակցութիւնը ինք հաւաքական եւ կազմակերպուած միջոցներ ձեռք առնէր. որովհետեւ Դաշնակցութիւնը չէր ուզեր եւ մինչեւ այսօր աւ չուզեր քաղաքացիական կռիւի թատր դարձնել գաղութը. այս մտահոգութեամբ, միշտ ջանացած է զգաստութեան մէջ պահել մասսան: Սակայն անհատ Դաշնակցականը, հպարտ իր պատկանելիութեան մէջ, եւ նախանձախնդիր իր արժանապատուութեան, ոչ մէկ առեն չէր կրնար վատ դառնալ, զոհ երթալու համար ձեռնարկուած ահաբեկումին, եւ մարդկային առաջին պարտականութիւն կը սեպէր՝ պաշտպանել իր անձը, դաւադիր յարձակումին դէմ:

Յանցաւոր եւ մեղադրելի չէ Դաշնակցականը, եթէ յարձակող ահաբեկիչներուն առջեւ չի անձնատուր ըլլար ու պաշտպանողի ...վերջինս ... բամբ եւ կ՛ըսուած ... ահաբեկուած ... պատասխանատու մտադրութիւններ...

Օրինակները շատ խօսուն են եւ չեն կարօտիր մեկնութեան. Դամասկոս, Պէյրութ, Թրիփոլի եւ Հալէպ ականատես եղան այս դժբախտ իրողութեան:

Սակայն էականն ու զարմանալին այն է որ, այս նախայարձակները, ինքզինքնին կը դնեն զոհի տեղ եւ ներքին ու արտաքին ճակատը կ՛ազմկեն, հաւատացնելու համար թէ Դաշնակցութիւնը կ՛ահաբեկէ զիրենք, կը վրդովէ հանրութեան հանգիստը, թէ Դաշնակցութիւնը խռովարար տարրեր կը հովանաւորէ:

Բայց հարց կուտանք: Ո՞վ էր Հալէպի մէջ յարձակումի ազդանշանը տուողը, ինչո՞ւ խոշտանգուեցաւ Դաւիթ Պէրպէրեան անուն պատանին, Աղիզիէի պողոտաներուն վրայ. ո՞վ էր հասարակական գործին խառնողը, ոստիկանական տարազի հեղինակութեամբ եւ անձեռնմխելիութեամբ պաշտպանուելու կանխակալ մտածումով:

Ո՞վ էր Դամասկոսի մէջ Հ. Մ. Ը. Մ.-ական պատանին դաշունահարողը, երբ նոյն պատանին կը մերժէր ենթարկուիլ սպառնալիքին, կուրծքէն հանել նետելու համար Հ. Մ. Ը. Մ.-ի նշանը:

Ո՞վ էր Պէյրութի Նահրի կամուրջին վրայ Դաշնակցական Ցակոբին վրայ ատրճանակ պարպողը եւ զայն զիստէն վիրաւորողը:

Ո՞վ էր Պէյրութի Զարչապուգ թաղին մէջ, իր հիւանդ մօրը տեսութեան եկող Դամասկոսցի պատանին խոշտանգողը եւ անոր վրայէն 200 Ս. ոսկին կողոպտողը:

Ո՞վ էր Թրիփոլիի մէջ, հանդէսէն վերադարձող սկաուտները խոշտանգող եւ haut les mains ընելով, զանոնք մերկացնելու աստիճան կողոպտողը:

Որո՞նք էին Թրիփոլիի մէջ, խոլամ ընկերակիցներով, դաշնակցական երիտասարդներու վրայ յարձակողները, ատրճանակներով եւ դաշոյններով:

Որո՞նք էին, Հալէպի մէջ խմբովին Սարգիս Արծիւեանը հետապնդողները եւ մահուան սպառնալիք կատարողները:

Որո՞նք էին Պէյրութի Անդրնահրին մէջ, Հարանեկան Թափօրին վրայ յարձակող եւ կին ու աղջիկ ահաբեկողները, արգիլելու համար Հարսնեւորները՝ իրենց նախասիրած երգերը երգելու:

Որո՞նք էին նոյն Պէյրութի մէջ, բնակարաններու անձեռնմխելիութիւնը բռնաբարելով ներս խուժող, Ազգ. հերոսներու նկարները պատռող եւ ոտնակոխ, կին ու աղջիկ դաշունահարողները:

Այս արարքնե՞րը — որոնք ամէնը չեն դժբախտաբար — քաւ լիցի, «յառաջդիմական» ճակատի սխրագործութիւնները չեն. անոնք՝ «յառաջդիմականները» խելօք ու զգաստ նստած են իրենց տուներուն մէջ, սէր եւ համերաշխութիւն քարոզելով:

Անպարկեշտ, անազնիւ մարդիկ, մարդ չի գիտնար հակառակորդ իսկ կոչելու. որովհետեւ հակառակորդ ըսածդ ալ պէտք է ըլլայ ազնիւ եւ վեհանձն:

Բայց այս մարդիկը հերոսներն են նոր բարոյականին. բարոյական մը, որ իրենց դաւանած ընկերային վարդապետութենէն սնունդ կ՛առնէ: Կը դաւեն բայց կ՛ուրանան, ոճիրը կը գործեն, դիմացինին վրայ նետելու համար. քաջութիւն իսկ չունին իրենց արարքներուն տէր կանգնելու. բայց գիտեն թրքավայել հոգեբանութեամբ «տէնիմէ սէօյլիւ» պոռալ:

Այս ամէնը կը կատարուէր՝ ահաբեկելու համար Դաշնակցական մասսան. որպէսզի անոնք լքեն հանրային կեանքն ու հրապարակը, եւ իրենք «յառաջդիմական» հերոսները միակ տէրն ու տիրականը դառնան այդ հրապարակին: Բայց իրենց չար բախտէն, այս միջոցն ալ ունայն դուրս եկաւ. որովհետեւ Դաշնակցական շարքայինը, իր նախորդներէն ժառանգած արիութեամբ գիտցաւ պահել իր դիրքերը եւ ամլութեան դատապարտել «յառաջդիմական» այս արկածախնդրութիւնն ալ:

ԱՂԻՔՍԱՆԴՐ ԽԱՏԻՍԵԱՆ

17 ՓԵՏՐՈՒԱՐ 1874 — 10 ՄԱՐՏ 1945

(Մահուան երկրորդ տարելիցին առթիւ)

Երկար ատեն է ի վեր յօդացաւէ կը տառապէր: Պատերազմի տարիներուն, որոշ եղանակի մը անկողին կ՛իյնար, կամ լաւագոյն պարագային սենեակին մէջ փակուած կը մնար ամիսներով:

1944 Սեպտեմբերի սկիզբները հիւանդ էր դարձեալ, երբ իր առողջական վիճակը մեծապէս ծանրացաւ՝ յիսուն օրէ չափ ընտանեկան խնամքէ զրկուած մնալուն պատճառաւ:

Տուն դառնալէ վերջ անկողին ինկաւ եւ ամբողջ չորս ամիս չկրցաւ գլուխը վեր առնել:

Շաբաթը մէկ-երկու անգամ կ՛այցելէի իրեն: Հակառակ իր հիւանդութեան, մեծապէս կը հետաքրքրուէր օրուան անցուդարձերով եւ իր խորհուրդները կուտար: Իրատես էր ու յստակատես. — Մինչեւ վերջին վայրկեանը անկեղծ պահեց իր մտքի պայծառութիւնը:

1945 Մարտ 8ին հինգշաբթի օր իրեն այցելած էր Ազգերու Դաշնակցութեան Գաղթականաց բարձր-կոմիսարի օգնականը, Տօքթոր Քուլման՝ տեղեկութիւններ տալու համար նոր կարգադրութեանց մասին: Խատիսեան շատ յստակ կերպով իր տեսակէտները պարզած էր այդ առթիւ:

Յաջորդ օրը՝ ուրբաթ՝ ժամադրուած էի՝ շաբաթական այցելութիւնս տալու համար իրեն: Ճամբայ չելած՝ հեռաձայնը կը հաղորդէր թէ Խատիսեան շատ յոգնած կը զգայ ինքզինքը եւ կը խնդրէ միւս օրուան յետաձգել մեր տեսակցութիւնը:

Իսկ միւս օրը, 10 մարտ շաբաթ առաւօտ, Խատիսեան որդի հեռաձայնով կը գուժէր՝

— Հայրս մեռաւ այս առաւօտ ժամը 7ին:

Ա՜յս այսպէս աւանկնկալ կերպով եւ անժամանակ մեզմէ անդարձ բաժնուեցաւ այն մարդը, որ Հայաստանի Հանրապետութեան ամենախանդավառ օրերուն վարչապետ եւ արտաքին գործերու նախարար եղած էր, որուն անունը Հայաստանէն սկսեալ մինչեւ Սփիւռքի ամենայետին անկիւնը արձագանգ գտած էր եւ որ արտասահմանի մէջ ալ իր ամբողջ կեանքն ու գործունէութիւնը նուիրած էր հայ ժողովուրդի բարօրութեան:

*

Իր մահուան երկրորդ տարելիցին առթիւ, քանի մը տողով տանք գլխաւոր գիծերը կեանքին, որուն վերելքը եղաւ շատ արագ, երիտասարդ տարիքին հասնելով իր բարձրագոյն աստիճանին:

Մեր ողբացեալ ընկերը ծնած էր Թիֆլիսի մէջ 17 Փետրուար 1874ին: Իր նախահայրերը չորս սերունդէ ի վեր հաստատուած էին Կովկասի մէջ: Թէ՛ հօր եւ թէ մօր կողմէ կը սերէր ծանօթ ընտանիքներէ:

Մայրը՝ Մարիամ Խատիսեան (ծնեալ Ղամբարեան) յայտնի գրագիտուհի էր եւ հրատարակած է կարգ մը վէպեր («Անոր ճանապարհի վրայ» եւայլն): Մօրը հայրը՝ Ղամբարեան՝ Վրաստանի ընդհանուր դատախազ էր, սոր եղբայրներէն Գէորգ Ղամբարեան քաղաքային իրաւունքի ուսուցչապետ էր Մոսկուայի համալսարանին մէջ, իսկ Փօղոս Ղամբարեան՝ Քիէվի եւ Վարշաւայի Պետական դրամատան տնօրէն եղած է:

Հայրը՝ Յովհաննէս Խատիսեան Մոսկուայի եւ Հայտըլպէրկի համալսարանները աւարտած է իբրեւ ճարտարագէտ-գիւղատնտես եւ եղած է Թիֆլիզի եւ Զաքաթալայի (Ճառ) շրջաններու պետական կալուածներու պետ:- Հօրեղբայրը՝ Գաբրիէլ Խատիսեան երկրաբան էր՝ Դորպատի համալսարանէն: Երէց եղբայրը՝ Կոստանդին Խատիսեան՝ հիմնադիրներէն մէկն էր «Հայ Յեղափոխականների Դաշնակցութեան», որ ետքէն դարձաւ «Հ. Յ. Դ.» կուսակցութիւնը: Կոստանդին Խատիսեան առաջնակարգ դէմք մը դարձաւ Կովկասի մէջ, մանաւանդ մեծ դեր կատարեց Բագուի «Մարդասիրական ընկերութեան» մէջ: Միւս եղբայրը՝ Գէորգ, իրաւագէտ էր եւ հանրային յայտնի գործունէութիւն ունեցած է՝ մանաւանդ իբրեւ հրապարակագիր:

Իսկ փոքր եղբայրը՝ հանքագէտ Լեւոն զոհ գնաց Օլթիի կռիւներուն, 1920ի աշնան:

Նախնական եւ երկրորդական կրթութիւնը ստացած էր իր ծննդավայրին՝ Թիֆլիզի դասական գիմնազիոնին մէջ, որմէ ետք հետեւեցաւ բժշկութեան, նախ Մոսկուայի համալսարանին մէջ, ուր մնաց երեք տարի, յետոյ անցաւ Խարքովի բժշկ. համալսարանը: Իբրեւ բժիշկ վկայուելէ վերջ, կատարելագործուելու համար գնաց Պերլին, ուր Պրոֆ. Վիրխոֆի եւ Պրոֆ. Ֆլէմփէրըրի դասընթացքներուն հետեւեցաւ:

ՀՐԱՆՏ ՍԱՄՈՒԷԼ

(Մնացեալը յաջորդով)

Արաբական համագումար

Մարտ 15ին պիտի գումարուի Արաբական Դաշնակցութեան վեցերորդ համագումարը: Օրակարգին վրայ կը գտնուին շատ մը հիմնական խնդիրներ որոնք սերտ կապ ունին եօթը անդամ պետութեանց քաղաքականութեան հետ: Գլխաւոր հարցերն են.— Պաղեստինի ապագան, անգլօ-եգիպտական վէճը եւ Մեծն Սուրիոյ ծրագիրը որ կը տրամադրէ միացնել Անդրյորդանանը, Իրաքը, Սուրիան եւ Պաղեստինի մէկ մասը: Այս խնդիրները թէեւ երեք տարբեր հարցեր կը թուին, բայց իրականին մէջ սերտօրէն կապուած են իրարու հետ:

Այս համագումարը Արաբական Դաշնակցութեան ամէնէն կարեւոր ժողովը պիտի ըլլայ եւ կը վախցուի որ պառակտումներ ծագին: Միութեան անդամները շատոնց ճշդած ըլլալով իրենց դիրքը Պաղեստինի մասին, այնքան մտահոգ չեն երեւար այդ ճակատին վրայ որքան անգլօ-եգիպտական վէճին եւ Մեծն Սուրիոյ ծրագրին առթիւ: Այս երկու խնդիրները փորձաքար մը պիտի ըլլան Արաբներու համերաշխութեան համար որուն վրայ հիմնուած է Արաբական Դաշնակցութիւնը: Այս վերջինը Եգիպտոսի հետ է, Նեղոսի հովիտին (Սուտան) միացման հարցին մէջ. բայց այն օրէն ի վեր որ Եգիպտոս որոշեց խնդիրը Միացեալ Ազգերու Կազմակերպութեան յանձնել, նոր կացութիւն մը ստեղծուած է: Թէեւ Եգիպտոս վստահ է որ Սուրիա, Լիբանան եւ Եմէն ուժ պիտի տան իրեն, Միացեալ Ազգերու ժողովին մէջ. բայց Անդրյորդանանի եւ Իրաքի դիրքը յուրջ մտահոգութիւն կը պատճառէ: Հակասական զրոյցներ շրջան կ՛ընեն այս առթիւ, եւ հակառակ հրատարակուած հերքումներուն, ընդհանուր տպաւորութիւնն այն էթէ Անդրյորդանան եւ Իրաք Եգիպտոսի պիտի ձայնակցին միայն այն պարագային երբ Գահիրէ միանայ Մեծն Սուրիոյ ծրագրին, բան մը որ այնքան ալ հաւանական չէ: Եգիպտոս սերտ կապեր ունի Իպն Սէուտի հետ, որ ուժգնօրէն կ՛ընդդիմանայ Հաշիմեան հզօր զանգուածի մը կազմութեան (Մեծն Սուրիոյ ծրագիր): Սուրիա եւ Լիբանան վտանգաւոր կը գտնեն այդ ծրագիրը իրենց անկախութեան համար, իսկ Իրաքի վարչապետը, Սայիտ Նուրի փաշա, ջերմապէս կուսակից է Ապտուլլահ Թագաւորին քաղաքականութեան:

Ամէն պարագայի մէջ, շատ բան կախում ունի համագումարին որոշումներէն:

Աւարը կը շարունակուի

Ներսի (Պոլիս) էվգաֆի տեսուչը «հանդս...» ... մը հաղորդած է մամուլին (21 Փետրուար), մեծ պանդոկին՝ Թոքաթլեանի վարձակալութեան մասին, որ տեղի տուած էր զանազան զրոյցներու: Ինչպէս յայտնի է, փոքրամասնութեանց ազգ. սեփականութիւնները եւ կալուածները, դպրոց, եկեղեցի եւն. կը մատակարարուին էվգաֆի կողմէ.—

Ահաւասիկ այդ զեկոյցը.—

1.— Թօքաթլեան անունով ծանօթ պանդոկը, որ կը գտնուի Պէյօղլու, Անկախութեան Պողոտային վրայ, ծախուած չէ, այլ վարձու տրուած է այժմու վարձակալ Իպրահիմ Կիւլթանի:

2.— Պանդոկին կարասիները Նիքօլա Մէտօվիչի յետնեալ վարձքերու եւ այլ պարտքերուն փոխարէն փոխանցուած են էվգաֆին, Պէյօղլուի երրորդ նօտարութեան կողմէ պատրաստուած 27 Յուլիս 1943 թուակիր եւ 8834 թիւ համաձայնագրով: Մինչեւ որ պարտքը վճարուի կարասիներ

(Լուրերու շարունակութիւնը կարդալ Դ. Էջ)

Հ. Ց. Դ. «Նոր Սերունդ»ի անդրանիկ պատգմ. ժողովը

Ինչ ոգեւորիչ եւ արտայայտիչ երեւոյթ, երբ յիսունէ աւելի երկու սեռէ երիտասարդներ ամբողջ երեք օր եւ մօտաւորապէս ութը ժամ օրական տքնեցան լաւագոյն լուծումը տալու համար այն խնդիրներուն որ իբրեւ օրակարգ դրուած էին իրենց առջեւ:

Համակ եռանդ եւ ջիղ իրենց բոլոր արտայայտութեանց մէջ: Նուիրումի եւ զոհաբերութեան պատրաստակամութիւն, ու մանաւանդ անտեղիտալի արի կեցուածք Հ. Ց. Դաշնակցութեան կողքին, յառաջանալու նոյն լուսավառ ուղիով, որ կէս դար առաջ գծած են մեր պանծալի յեղափոխական առաքեալները, իրենց կարմիր արիւնով եւ նուրբ իմացականութեամբ:

Հ. Ց. Դ. «Նոր Սերունդ»ի երկսեռ երիտասարդները անկասկած վճռական ուժ մըն են, ու պէտք է ասպարէզ տալ իրենց արդար յաւակնութիւնները արժեցնելու համար հայկական կեանքին մէջ: Զուսպ են եւ գիտակից իրենց ստանձնած պատասխանատուութեան մէջ: Ահա մեր տպաւորութիւնները:

Մարտ 1, Շաբաթ առաւօտ ժամը ճիշդ 10ին, առժամեայ կեդր. վարչութեան նախագահ ընկեր Ցովիկ Եղիազարեան բացուած յայտարարեց Հ. Ց. Դ. «Նոր Սերունդ»ի անդրանիկ պատգմ. ժողովը, բարի գալուստի ջերմ ողջոյն երբ ուղղելով պատգամաւոր ընկերներուն եւ ընկերուհիներուն:

Ընտրուեցան դիւանը, երկու նախագահ երկու քարտուղարով եւ երկու յանձնախումբեր, մէկը բանաձեւերու, իսկ միւսն ալ հաշուեքննիչ:

Վճռական ձայնով կը մասնակցէին Հ. Ց. Դ. Արեւմտեան Եւրոպայի Կեդր. Կոմիտէն, Առժմ. Կեդր. Վարչութիւնը, «Նոր Սերունդ»ի օժանդակ յանձնախումբը և հետեւեալ 14 մասնաճիւղերը.— Փարիզ, Շավիլ, Գանեէօ Քաշան, Իսի լէ Մուլինօ, Անիէր, Լիոն, Տէսին, Սէն Շամոն, Սէնթ Էթիէն, Վիէն, Վալանս, Ռոման, Կրընոպլը եւ Մարսէյլի Շրջ. վարչութիւնը տասը պատգամաւորներով (9 մասնաճիւղ): Խորհրդակցական ձայնով կը մասնակցէին Հ.Ց.Դ. «Ռաֆֆի», ընկերները, Յառաջի խմբագրութիւնը, Դաշնակցական ուսանող ընկերները եւ Կապոյտ Խաչի Շրջ. վարչութիւնը եւ այլ բազմաթիւ երէց եւ երիտասարդ ընկերներ:

Ժամը 11 էր երբ ժողովը անցաւ իր բուն օրակարգին: Շրջանները մէկ մէկ սկսան կարդալ իրենց մօտ մէկ տարուան բարոյական եւ նիւթական գործունէութեան գրաւոր զեկուցումները:

Բոլոր զեկուցումներն ալ խմբագրուած էին հայերէն երիտասարդ ընկերներու կողմէ, որոնք ծնած ու մեծցած Ֆրանսա, շնորհիւ Հայ Կապոյտ Խաչի դպրոցներուն, Հ. Ց. Դ. Նոր Սերունդի հայերէն պարտադիր դասաւանդութեան, եւ Հ. Ց. Դ. զանազան դասախօսութեանց, սորված էին իրենց մայրենի լեզուն, եւ բաւական ալ ծանօթ Հայոց Պատմութեան եւ վերջին յիսնամեակին հայ կեանքը փոթորկող քաղաքական անցուդարձերուն:

Կազդուրիչ էր պատկերը իւրաքանչիւր մասնաճիւղի գործունէութեան: Համախմբուիլ Հ. Ց. Դ. «Նոր Սերունդ» միութեան շուրջ, սորվիլ, ուսանիլ, ու զարգանալ, եւ Հ. Ց. Դաշնակցութեան հզօր շունչին ու բարձր հովանաւորութեան տակ հետզհետէ դառնալ օգտակար եւ պիտանի քաղաքացիներ մեր հայրենիքին եւ հայ ժողովուրդին:

Կազմակերպած են դասախօսութիւններ, դասընթացքներ, թէյասեղաններ, հանդէսներ եւ զանազան հաւաքոյթներ, որոնց մէջ տիրապետող է հայկական շունչը եւ ազգային ոգին: Թատրոն, երգչախումբ, նուագախումբ, արտասանութիւն, երգ, հայկ. պար եւ գնդախաղ, ահա իրենց գործունէութեան դաշտը: Իւրաքանչիւրը համաձայն իր ընդունակութեան, բերած է իր անվերապահ աջակցութիւնը եւ անշահախնդիր մասնակցութիւնը:

Երիտասարդ են, բայց աւանդապաշտ ազգային, յեղափոխական տօներու մասին,— Մայիս 28, Դաշնակցութեան Օր, Խանասոր: Երկիւղած յարգանք մեր հին ու նոր մեռելներուն հանդէպ, կազմակերպած են այցեր մեր տարաբախտ ընկերներու եւ մտաւորականներու գերեզմաններուն:

Կ'ամփոփեմ կարգ մը հիմնական կէտեր մշակուած բանաձեւերէն.—

ԴԱՍԱԽՕՍԱԿԱՆ.— Շաբաթը մէկ իրիկուն պարտաւորիչ հայերէնի ուսուցում: Դասերէ վերջ ընթերցումներ կատարել հատընտիր գրքերէ: Հիմնել գրադարան, որուն համար իւրաքանչիւր մասնաճիւղ կը յատկացնէ որոշ գումար մը գրքեր գնելու համար: Ստեղծել տեղական եւ կեդրոնական երգչախումբեր, թատերախումբեր նոյն: Այս ծրագիրը գլուխ հանելու համար, այս տարեշրջանին իւրաքանչիւր մասնաճիւղ պիտի աշխատի ունենալ իր սեփական հաւաքատեղին, ակումբը:

ԿԱԶՄԱԿԵՐՊԱԿԱՆ.— Ստեղծել Շրջանային վարչութիւններ կեդր. Ֆրանսայի եւ Փարիզի մէջ, (Մարսէյլը ունի արդէն): Կեդր. վարչութեան կապը Շրջ. վարչութեանց հետ աւելի սերտ եւ կենդանի դարձնել: Տարին երեք անգամ գործիչ ղրկել շրջանները:

ՄԱՐԶԱԿԱՆ.— Ուժ տալ Հ. Մ. Ը. Մ.ի եւ ուր որ չկայ Հ. Ց. Դ. Նոր Սերունդի անդամները կը կազմեն մարզական եւ գնդախաղի խումբեր Հ. Մ. Ը. Մ.ի անունով:

ՆԵՐԳԱՂԹ.— Ուժ տալ Ներգաղթին եւ հնարաւոր բոլոր միջոցներով օգնել անոր:

ՀԱՅԿ. ԴԱՏ.— Պահանջել Թրքահայաստանի հողերու ազատագրումը եւ կցումը Ներկայ Հայաստանի: Պայքարը չդադրեցնել, մինչեւ որ իրականանայ մեր այս արդար պահանջը:

ԳՐԱՒՈՐ ԵՒ ԲԱՆԱՒՈՐ ՊՐՈՊԱԿԱՆՏ.— Հրատարակել Հ. Ց. Դ. «Նոր Սերունդ»ի կեդր. օրկանը, «Հայաստան», ֆրանսերէն եւ հայերէն: Հայերէն բաժնի բովանդակութիւնը պիտի կազմեն հետեւեալ նիւթերը.— Գիտելիքներ Հայոց պատմութենէն եւ Հայաստանի աշխարհագրութենէն, հայ գրականութիւն, իւրաքանչիւր մասնաճիւղի տեղական գործունէութեան նկարագրութիւն, թատրոնի, շարժանկարի տեսութիւններ, արտատպումներ երիտասարդական ընդհ. շարժման մասին, գրուածքներ նորերէն եւն.: Ֆրանսական բաժնին մէջ տեղ տալ Ֆրանսացի երիտասարդ ընկերվարականներու յօդուածներուն, Ֆրանսերէն գրող մեր երիտասարդ նոր սերնդականներու եւ համակիրներու, թարգմանաբար տալ հայ անուանի հեղինակներու արձակ գրութիւններն ու բանաստեղծութիւնները, յօդուածներով ծանօթացնել մեր ազգային պատմութիւնն ու մշակոյթը թէ օտարներուն եւ թէ միայն Ֆրանսերէն գիտցող հայ երիտասարդութեան: «Նոր Սերունդ»ի օրուան առթիւ, հրապարակ հանել բացառիկ թիւ մը՝ համապատասխան բովանդակութեամբ եւ պատկերազարդ:

Բանաւոր պրոպագանտի համար կազմակերպել հրապարակային բանախօսութիւններ, ընկերհամակրական դասախօսութիւններ, եւն.:

Յարաբերութիւններ հայ եւ օտար երիտասարդ. կազմակերպութիւններու հետ:
«Նոր Սերունդ» միութիւնը հայ թէ օտար բոլոր երիտասարդական կազմակերպութեանց հետ կը պահէ սերտ յարաբերութիւն:

Նախահաշիւն ալ քուէարկուեցաւ յետ մանրակրկիտ քննութեան:

Ընթացիկ հարցերու մէջ գլխաւոր նորութիւնը այն եղաւ որ միաձայնութեամբ որոշուեցաւ.

1) Տօնել Հ. Ց. Դ. «Նոր Սերունդ»ի Օրը, 1 Մարտին (այսինքն Մարտ ամսուան մէջ):

2) Հ. Ց. Դ. Նոր Սերունդին նշանաբանը պիտի ըլլայ ՀԱՅՐԵՆԻՔ ԵՒ ԱԶԱՏՈՒԹԻՒՆ:

Բշ. կէս օրէ վերջ ժամը 5ի պատգմ. ժողովը սպառեց իր օրակարգը: Կէս ժամ դադարէ վերջ գաղտնի քուէարկութեամբ եւ երկու երրորդի մեծամասնութեամբ ընտրեց իր կեդր. վարչութիւնը, որ անշուշտ գնահատելի անակնկալներու առջեւ պիտի դնէ Բ. պատգմ. ժողովը:

ԳՈՒՍԱՆ

★ Նոյն գիշերը ժամը 9ին Հ. Ց. Դ. Նոր Սերունդի կեդր. վարչութիւնը ի պատիւ պատգամաւորներու խնճոյք մը կազմակերպած էր որ տեւեց մինչեւ կէս գիշեր, զուարթ ու շէնշող, ջերմիկ մթնոլորտի մէջ:

Ընդհանուրին փափաքին համաձայն սեղանապետ ընտրուեցաւ ընկեր Հրանտ Բալուեան, որ շատ հաճելի կերպով վարեց իր պաշտօնը:

Խօսեցան երէց եւ երիտասարդ ընկերներ, պանծացնելով Հ. Ց. Դ. 56ամեայ հերոսական պայքարները եւ հայ ժողովուրդի տուած իր անհաշուելի բարիքները, որոնց ամենացայտունն է Հայաստանի ազատ Հանրապետութեան հիմնադրութիւնը:

Երգուեցան ազգային եւ յեղափոխական երգեր, եղան արտասանութիւններ եւ տրամախօսութիւններ Հ. Ց. Դ. Նոր Սերունդի երկսեռ անդամներու կողմէ:

Ժամանակը յառաջացած ըլլալով ընկեր Թամասան «Մեր հայրենիք»ով փակեց այնքան հաճելի խնճոյքը:

Բոլոր ընկերներն ու պատգամաւորները յիշատակելի երեկոյ մը անցընելու գոհունակութիւնը ունեցան: Դժբախտաբար շատ կարճ թուեցաւ:

ՆԵՐԿԱՅ ՄԸ

Պուտափեշտի հայ գաղութը

Պուտափեշտի հայ գաղութը գրեթէ կէս դարէ աւելի անցեալ մը ունի:

Առաջին հայ գաղթողները եղած են կեսարացի երկու եղբայրներ՝ Հաճի Ղազար եւ Յարութիւն Յակոբեաններ, որոնք գրեթէ առաջիններէն եղած են արեւելեան գորգերը տեղս բերող: Երրորդ անձը եղած է փրոֆէսէօր Յակոբ Զիլինկիրեանը, որ դասախօս էր եւ օտար թերթերու թղթակից: Իսկ բուն հայ գաղութը մասամբ 1911 թուէն սկսած է:

Այն ժամանակ Պոլսոյ «Ազատամարտ» թերթին մէջ Հայր Մկրտիչ Պօտուրեանի կողմէ հրատարակուած յայտարարութիւն մը հայ երիտասարդներ Թրանսիլվանիոյ Եղիսաբեթուպոլիս քաղաքը կը հրաւիրէր աշխատելու: Եւ յիրաւի, բաւական թիւով Հայեր եկան, բայց յուսախաբ ըլլալով ոմանք գացին, իսկ բաւական թիւով ալ Պուտափեշտ մնացին:

Այնուհետեւ Քէմալի Պոլիս մտնելու նախօրեակին բաւական թիւով փախստական Հայեր եկան հոս: Եւ դարձեալ մաս մը անցաւ ուրիշ երկիրներ, իսկ մաս մըն ալ հոս մնաց:

Ներկայիս քսանեւհինգ երեսուն ընտանիք կայ Պուտափեշտի մէջ: Առանց բացառութեան, ամէնքըն ալ ամուսնացած են: Ոմանք ամուսնութիւն կնքած են Հունգարուհիներու հետ: Մեծամասնութիւնը կը զբաղի արեւելեան գորգերու վաճառականութեամբ, մնացածները՝ այլեւայլ գործերով:

Հոգեւոր հովիւ չունինք: Երբեմն միայն հոս կուգայ Վիէննայի Իւթիւճեան քահանան: Բայց, դժբախտաբար, այդ կարող ու խելապէս կորովի հայ քահանան անցեալ քաղաքական շփոթութեանց պատճառաւ միայն երկու անգամ կրցաւ Պուտափեշտ այցելել:

Գաղութիս մեծամասնութիւնը կը պատկանի Հայ. Առաքելական եկեղեցին: Կան մի քանի բողոքական, մաս մըն ալ հռովմէականներ: Հայ հռովմէականները տեղւոյս Ս. Ստեփաննոս եկեղեցւոյ մատուռին մէջ ամէն կիրակի հայկական ծէսով պատարագ կը մատուցանեն: Ասկից զատ Հունգարահայութիւնն ունի իր ժողովրդապետարանը: Ժողովրդապետները Վիէննայի միաբանութեան կարգէն կ'ընտրուին:

Գաղութիս կարեւոր անդամ երէն են Նշան Փալանճեան, մօրթի վաճառական, որ միեւնոյն ատեն Պարսից Առեւտրական Ընկերակ. Պուտափեշտի Ներկայացուցիչն է. Ահարոն Մերիքեան, Յակոբ եւ Կարապետ Գայիաքեաններ, Միհրան Մարգարեան, Սուրէն Ոսկերիչեան, Աւետիս Դարբինեան, Շմաւոն Պողչալեան, Եղիա Արապեան, Վահան Անտուրեան Վահան Զրոտեան, գորգի վաճ. Ոստանիկ Զարխուկեան, հնութեանց վաճ. Սարգիս Սրապեան, տպարանատէր, Տիկին Մաթիլտ Փիշմիշեան, սրճարանատէր, եւ Տիկին Սոֆի Երէցեան, նորաձեւութեանց տան տէր:

Օրիորդ Նոյեմի Փիշմիշեան եւ Լեւոն Աղնաւորեան մեր գաղութի փոքրաթիւ հայութեան պարծանքներն են: Առաջինը քաղաքին երաժշտանոցը աւարտած է եւ իբր դաշնակահարուհի քանի մը փայլուն նուագահանդէսներ տուած, իսկ երկրորդը նկարիչ է, եւ շատ լաւ գնահատուած են իր գործերը:

Մասնաւորապէս արժանի է յիշել նաեւ քաջ երիտասարդ մը՝ Արամ Երէցեան, որ 1944ին փաշականներու ժամանակ, վարիչն էր հիւանդանոցի մը, ուր կային 350ի չափ Հրեաներ: Այդ սոսկալի օրերուն, երբ Հրեաները իբրեւ մրջիւններ կամ ճանճեր կը սպաննուէին, այդ երիտասարդ հայ տղան անվեհերօրէն դիմադրելով կրցաւ փրկել այս խեղճերուն կեանքը:

1944ի պաշարման միջոցին թէեւ հայութիւնը կեանքի կորուստ չունեցաւ, բայց նիւթապէս մեծ կամ փոքր վնասուողներ եղան:

Պուտափեշտի հայ գաղութը մինչեւ առաջին համաշխարհային պատերազմի վախճանը ազգային տեսակէտով ոչ մէկ շարժում ունեցած էր: Միայն 1919ին մի քանի եռանդուն հայրենակիցներու նախաձեռնութեամբ կազմուեցաւ «Մասիս» միութիւնը, որ ունեցաւ նաեւ իր թերթը, «Նոր Դար»: Սակայն, այս թերթը շատ կարճ կեանք մը ունեցաւ. իսկ Միութեան գործունէութիւնը օր ըստ օրէ կը ծաղկէր: Այնպէս որ, այն ժամանակ կարելի եղաւ Հայաստան ուղարկել բաւական հանդերձեղէն եւ ճերմակեղէն: Եւ երբ այսպէս Միութիւնը մեծ եռանդով կը շարունակէր իր գործունէութիւնը, տեղւոյս Հունգարահայերը սկսան հետաքրքրուիլ եւ օր մը եկան միացան Հայ Միութեան ու վերակազմեցին զայն՝ «Հունգարիոյ Հայոց Միութիւն» անունով:

Այնպէս ոգեւորուած էինք, որ մենք պահ մը կարծեցինք, թէ մեր այդ ցեղակից հայ եղբայրները ալ իրենց դարաւոր քունէն վերազարթնած են, և, վերջապէս, գիտակցութեան եկած «Հայեր» են:

Այն ժամանակուան Հունգարահայ Միութեան նախագահ Baron Daniel Erno(Պառոն Տանիէլ Էռնէօ, առեւտրական նախարար) եւ իրեն պէս շատեր այնքան ոգեւորուած էին, որ Հ. Հ. կառավարութեան հեռատարմագիր մը ուղարկեցին, որ սա բառերով կը վերջանար.— «Թէեւ դարեր առաջ մեր նախնիքները Անիէն գաղթելով՝ Հունգարիա հաստատուած են, եւ դժբախտաբար, մեր մայրենի լեզուն անգամ բոլորովին կորսնցուցած են, բայց սա պատճառ մը չէ, որ մենք Հայ ըլլալէ դադրինք»:

Այն ատենները Հունգարահայ Միութիւնը քանի մը երեկոյթներ սարքեց, որոնց մասնակցեցան տեղացի ականաւոր արուեստագէտներ:

Հիմնուեցաւ նաեւ Հայ-Հունգարական առեւտրական տուն մը, որու բաժանորդագրեալ անդամներու մեծամասնութիւնը արտասահմանի եւ Փէշթայի հայ գաղութը եղաւ: Այդ հաստատութեան կանոնագրի մէկ հատուածը կը պահանջէր՝ առեւտրական շահի հաշուին Հայաստանէն հայ որբ մը բերել եւ Պուտափեշտի մէջ բարձրագոյն ու-

սում տալով զայն Հայաստան ուղարկել, որ իր գիտութեամբ ծառայէ Մայր Հայրենիքին: Բայց այդ յօդուածը թուղթի վրայ մնաց. ժամանակի ընթացքին Հունգարահայ Միութիւնը փաստօրէն ոչինչ բրաւ, եւ ոչ ոք ալ հաշիւ պահանջեց, թէ ի՛նչ եղաւ տոոր դրամագլուխը:

Մեր անգործութեան պատճառը վերջին պատերազմն էր, որովհետեւ 6—7 տարի բոլորովին կտրուած մնացինք արտասահմանի հայ գաղութներէն:

Բարեբախտաբար, այս տարի կարելի եղաւ կազմել «Հայասէրներու Միութիւն»ը, որ գրեթէ առանց բացառութեան տեղացիներէ բաղկացած է: Միութեան հիմնադիրներն են՝ Koroda Miklos, գրող, Dr. Nagy Tvani Zoltan, գրող եւ օրէնսգէտ, որ հեղինակութիւն մը հրատարակած է, «Օտար Լեգէոնէն մինչեւ Սովիէթական Միութիւն», ուր շատ նպաստաւոր արտայայտուած է Հայոց մասին, Korbuly Domokos, որ դրամատան մը պաշտօնեայ է եւ նմանապէս ունի հեղինակութիւն մը՝ «Հայկական Հարցը հունգարական հանրային կարծիքին առջեւ», 1942ին լոյս տեսած: Փեշթայի Թուրք հիւպատոսին թելադրութեամբ տեղական իշխանութիւնը գրքերը գրաւած է եւ հեղինակը հետապնդած: Անդամ են նաեւ Lazar Miklos (Լազար Միքլոշ), որ ոստիկանական գնդապետ է, եւ ստորագրեալս, միակ հայ անդամը, որուն յանձնուած է Միութեան հայկական ճիւղի վարչութիւնը:

Փէշթայի հայ գաղութը այժմ իր կղզիացած դիրքէն սկսած է դուրս գալ, բարեբախտաբար: Զբաւականանալով «Հայասէրներու Միութեան» հիմնարկութիւնով, այժմ կազմած ենք Պուտափեշտի «Հայ Հայրենասէրներու Կազմակերպութիւնը» որ հակառակ իր սակաւաթիւ անդամներուն՝ ամէն ջանք ի գործ կը դնէ, որ գաղութիս բոլոր անդամները միացնէ իր մէջ:

Ի հարկէ, Պուտափեշտի Հայ Հայրենասէրներու Կազմակերպութիւնը ոչ թէ մրցակից պիտի ըլլայ «Հայրենասէրներու Միութեան», այլ ընդհակառակն պիտի դառնայ անոր օժանդակ ու լրացուցիչ մասը:

(Հայրենիք) Հ. Ս. ՌՇՏՈՒՆԻ

ՃԱՇ Ի ՊԱՏԻՒ Պ. ՊԻՏՈՅԻ

Շաբաթ ցերեկ Օտար Մամուլի ընկերակցութիւնը իր երկրորդ ճաշը տուաւ, այս անգամ ի պատիւ արտաքին նախարար Պ. Ժորժ Պիտոյի, իր Մոսկուա մեկնելէն առաջ:

Ներկայ էին միջազգային մամուլի գրեթէ բոլոր ներկայացուցիչները, ինչպէս եւ «Յառաջ»ի երկու աշխատակիցները:

Հաւաքոյթը տեղի ունեցաւ տաք մթնոլորտի մը մէջ: Ընկերակցութեան նախագահ Պ. Dumont-Wilden խօսք առնելով ողջունեց նախարարը որ հակառակ իր զբաղումներուն չէր մերժած մեծարել մեր ընկերակցութիւնը: Շնորհակալութիւն յայտնեց Ֆրանսական կառավարութեան յարգելի ներկայացուցիչին որ չէ վարանած իր օժանդակութիւնը ընծայել օտար մամուլի բոլոր անդամներուն, նոյնիսկ այն օրերուն երբ բոլորովին կազմակերպուած չէր անոնց միութիւնը: Նախագահը վերջին խօսքեր ուղղեց անոր որ քանի մը օրէն կը մեկնի Մոսկուա, բարի յաջողութիւն մաղթելով Ֆրանսայի պատգամաւորին:

Պ. Ժորժ Պիտօ իր կարգին խօսք առնելով շնորհակալութիւն յայտնեց նախագահին եւ բոլոր ներկաներուն, մաղթեց որ կարենայ միշտ աւելի լաւը ընել ի նպաստ օտար մամուլին: Յետոյ բացատրելով թէ իր դիւանագիտական դիրքը որ իրեն թոյլ չիտար շատ բան ըսել, քանի մը սրամիտ խօսքերով խանդավառեց ներկաները:

« Երկու ձեւ կայ բան չըսելու,— Նախ բերանը գոց պահել, յետոյ բանալ եւ բան մը չըսել»: Նախարարը ընտրելով առաջինը, որակով փոխարինեց քանակը եւ վերաջացուց իր խօսքը: Ա.

ՋԱՅՆԵՐ ԳԱՒԱՌԷՆ

ՀՐԱՊԱՐԱԿԱՅԻՆ ԲԱՆԱԽՕՍՈՒԹԻՒՆ ՄԸ

ՎԻԷՆ (Յառաջ) 25 Փետր.— Շաբաթ իրիկուն 22 Փետր. հակառակ ձանձրացուցիչ եւ հովախառն անձրեւին, տեղի ունեցաւ Սէրքլը-Կաթոլիք սրահին մէջ հրապարակային բանախօսութիւնը կազմակերպուած Հ.Յ.Դ. Կոմիտէի կողմէ:

Ժամը 9ին, ընկ. Ս. Գալուստեան բացումը կատարեց եւ հրաւիրեց Կապոյտ Խաչի Սանուհիներու երգչախումբը երգելու «Մշակ բանուոր»ը: Ապա, մէկիկ մէկիկ բեմ ելան մեներգելու եւ կամ արտասանելու տիկին Շէհիրլեան (Ռոմանէն), Աւ. Գալայճեան (Նոր Սերունդէն), օր. Անժէլ Ուզունեան, Յ. Մաթոսեան եւ օր. Մարի Տէրվիշեան (Շասէն): Գեղարուեստական այս ամփոփ բաժինէն վերջ, ծափերու մէջ բեմ բարձրացաւ օրուան բանախօսը՝ ընկ. Գ. Իփէքեան: Առանց ծամծմելու, յստակ եւ շատ պարզ ոճով բանախօսը պարզեց Թրքահայ Դատին պատմականը, Դաշնակցութեան կատարած դերը անոր տարածման եւ զօրացման համար: Ծանրացաւ՝ կորովի խօսքերով ներգաղթին վրայ, քննադատեց արդար վրդովումով կարգ մը «պաշտօնական» և «պետական» անձնաւորութեանց բռնած անիմաստ դիրքը, ճաղկեց «յառաջդիմական» մամուլի կատարած աղաւնաւ դերը եւն:

Յետոյ բացատրելով Հ. Յ. Դաշնակցութեան դէմ սարքուած պայքարին իմաստը եւ մասնաւորաբար յետին նպատակը, ըսաւ.— «Հ. Յ. Դաշնակցութիւնը պիտի մնայ իր այս դիրքին վրայ, մինչեւ որ օր մը Թրքահայ Դատը իր արդար եւ վերջնական լուծումը գտնէ, եւ աստանդական հայութիւնը ամփոփուի իր հայրենի սահմաններուն մէջ: Ահա փաստ մը թէ մենք Դաշնակցականներս չենք կրնար ներգաղթի դէմ ըլլալ: Դաշնակցութիւնը կրնայ լուծուիլ միայն այն ատեն երբ իր նպատակին հասած կ'ըլլայ, տալով հայրենիքին պետականութիւն, հող եւ ժողովուրդ»:

Խանդավառ ծափերով վերջացաւ մէկ ժամէ աւելի տեւող այս բանախօսութիւնը, եւ հաւաքականութիւնը մեկնեցաւ լաւագոյն տպաւորութեամբ:

★ Փետր. 23ին, կիրակի իրիկուն, Պ. Խաչիկ Պետրոսեանի սրճարանին մէջ ի պատիւ ընկ. Գ. Իփէքեանի կազմակերպուած էր ընկերահամակրական հաւաքոյթ մը նմանապէս Հ. Յ. Դ. Կոմիտէի կողմէ: Ընկերներ, համակիրներ եւ բարեկամներ փութացած էին ներկայ ըլլալ եւ մասնակցիլ ընդհանուր յարգանքին որ կը տրուէր Դաշնակցութեան տաղանդաւոր եւ եռանդուն գործիչին: Այս առթիւ ալ խօսեցաւ ընկ. Գ. Իփէքեան, իր խօսքը աւելի ուղղելով Նոր Սերունդին:

● Ուրբաթ օրը (Փետր. 21) երեկոյեան ժամը 9ին Սէն-Մարթէնի սրահին մէջ՝ ընկ. Գ. Իփէքեան տուաւ գեղեցիկ դասախօսութիւն մը Նոր Սերունդին, նիւթ առնելով «Հայկական Դատը»: Դասախօսութենէն վերջ տեղի ունեցաւ Նոր Սերունդի անդամական ժողովը:

Թղթակից 1947

ՕՐԻՆԱԿԵԼԻ ԳՈՐԾ ՄԸ

ՄԱՐՍԷՅԼ.— Պուլվար Օտտօ ունի մօտաւորապէս 600 տուն հայութիւն: Կան շատ մը կազմակերպութիւններ, որոնց մին է Հայ Արիներու եւ Արենուշներու Միութիւնը: Անոնք հայրենասիրական ոգիով տոգորուած կը գործեն երկու տարիէ ի վեր: Իրենց պետին մահուան տարեդարձին առթիւ, անոնք ալ բարի գործ մը սարքեր էին: Ինչպէս պատուիրեր էր իրենց խմբապետուհին, անոնք անմիջապէս գործի լծուեցան Փետր. 22ի շաբաթ օրը: Խումբ մը արենուշներ դպրոցէն վերադարձին, թաղին Ս. Յակոբ մատուռը մաքրելու փութացին եւ այնպէս մաքրեցին որ կարելի չէ նկարագրել: Ես անձամբ տեսայ թէ ինչպէս այդ 12-14 տարեկան փոքրիկները իրենց փափուկ ձեռքերով փայլեցուցին եկեղեցիի խորանի ջահերը, նաեւ բոլոր առարկաները: Բայց ատով չգոհացան: Յաջորդ օրը, կիրակի, յօժարակամ զրկուեցան իրենց հաճոյքներէն եւ իրենց խնայած դրամով համեղ կերակուրներ պատրաստելով բաժնեցին վեց անտէր ծերունի կիներու, որոնք եկեղեցիէն վերադարձին իրենց ճաշը պատրաստ գտան: Անոնք համբոյրներ դրոշմեցին փոքրիկներու ճակտին, օրհնելով եւ յաջողութիւն մաղթելով:

Պուլվար Օտտոյի համեստ հայութիւնը միշտ կը քաջալերէ նիւթապէս եւ բարոյապէս այս մանչերն ու աղջիկները, ութ տարեկանէն մինչեւ 18 տարեկան պատանիներ, ուրախ եւ խանդավառ:

Սիրելի Յառաջ, իբրեւ մայր, ջերմապէս գնահատելով այսպիսի ձեռնարկները, կը մաղթեմ աւելի ուժ, կարողութիւն եւ յարատեւ յաջողութիւն: Բոլորիս պարտքն է առանց յուսահատելու աշխատիլ հայ մանուկը հայ պահելու: Կ'արժէ յիշել Մարսէյլի եւ շրջանի խմբապետուհիներու եւ խմբապետներու գնահատելի գործունէութիւնը, հակառակ իրենց ընտանեկան պայմաններուն: Հայ մայրերը թող օրինակ առնեն եւ գէթ իրենց զաւակներուն հայկական ոգի ներշնչեն:

Մայր մը

Հ. Մ. Ը. Մ.Ը ՄԱՐՍԷՅԼԻ ՄԷՋ

ՄԱՐՍԷՅԼ.— Հ. Մ. Ը. Մ.ը Marignaneի օդանաւային խումբին դէմ տարած մեծ յաղթութենէն վերջ, այս կիրակի (9 Մարտ) պիտի ունենայ եղանակի ամէնէն վճռական խաղը իր սեփական մարզադաշտին՝ St-Loupի մէջ, Promotion d'honneurի խումբերէն անպարտելի ախոյեան Miramasի դէմ:

Առաջին խաղարկութեան Հ.Մ.Ը.Մ.ը չարաչար պարտուեցաւ 6 նշանակէտով: Այս տխուր պարտութիւնը եւ իր հետեւանքները դեռ չեն մոռցած Հ.Մ.Ը.Մ.ի մարզիկները եւ ամիսներէ ի վեր կազմ ու պատրաստ կը սպասեն:

Miramasի խումբը անպարտելի դարձած է ցարդ շնորհիւ professionel մարզիկ Conzalesի խաղարկութեան, մանաւանդ խումբին երկու ծայրերուն արագութեան:

Մեր տղաքը օժտուած Հ.Մ.Ը.Մ.ական կամքով եթէ այս անգամ ալ կարենան ցոյց տալ այն խաղարկութիւնը զոր ունեցան Marignaneի մէջ, անկասկած պիտի շահին յաղթանակը:

Մարսիլահայ հասարակութիւնը խուռներամ դիմելով մարզադաշտը, ականատես պիտի ըլլայ եղանակի ամէնէն հետաքրքրական խաղարկութեան եւ թերեւս Հ.Մ.Ը.Մ.ի փայլուն յաղթութեան:

Վահան Շամլեան

ԵՐԳԻԾԱՆՔ

Ն. վսեմութիւն դրամը

Ֆրանսացի երապաշտ վիպագիրը՝ Զոլա, l'Argentի մէջ, փաստօրապէս նկարագրած է դրամին գերբնական կարողութիւնը, որուն մոգական ազդեցութեան տակ մարդը կը նսեմանայ եւ կ'ըլլայ խաղալիքը այդ երկրաւոր աստուածին:

Յակոբոս Պատրիարքին համար չէ՞ որ, կ'ըսուի թէ, իր կրօնապետի հանդամանքը մոռնալով, օր մը ոսկի մը դրած է ափին մէջ ու ըսած .—«Իրմէ թէեւ աստուած մը չես, սակայն անկէ ալ վար չես մնար...»:

Մարիամ Մաղթաղենացիին հրաշքէն առջին, չեմ գիտեր ո՛ր թուականին, ոմն ոք, իմաստակը փիլիսոփայի կարգը դասելով ըսած է.— «Հարկս հարկաւորաց, պատիւս արժանաւորաց...»:

Այս զրուցատրութիւնը սակայն բարեփոխուած ըլլալով 1940էն առջին, սա պէս ընդունուած է. պէտք է ըսել. «Հարկս հարկաւորաց, պատիւս... դրամատիրաց»:

Գրական կարողութիւն, գիտական ծանօթութիւն, մտային պաշար, այս բոլորը կը խոնարհին, կ'ոչնչանան այն մեծ ու սասանիչ ուժին առջեւ որ ստատանան աչէն ձախ դարձնէ մարդ անունը, անով խրախուսելու համար մահկանացուները մաքառելու Արարչին դէմ, անլուր մեղքերու զէնքերով:

Ոչ մէկ ատեն սատանին գործիքը՝ դրամը, այսքան ինկած չէր իր բարձրաւանդակէն:

Ամբողջ հինգ տարի, դժոխային պատերազմին ընթացքին, մինչ միլիոններ դէմ դիմաց, ռումբերու, վառօդի եւ կրակի կռիւը կը մղէին, ցամաքի եւ ծովու վրայ, միւս կողմէ, ոչ պատերազմիկներու բանակներ, ասոնք ալ միլիոնաւորներ թիւով, անգործ չէին մնար, հազարնոցները գերի կը բանէին ու դրամարկղներու մէջ կը բանտարկէին, ցնոր անօրինութիւն:

Ու եղաւ որ, յաւիտենականութեան թեկնածու Հիթլէր պարտուեցաւ ու իր բոլոր օդակառոյց դղեակները փշրուեցան երկնաձիգ ռումբերու կրակին տակ: Անկէ առջին, սատանայական թուղթերը իրենց թաքստոցներէն դուրս ելան՝ արեւը վայելող խխունջներու պէս ու զանոնք դիզողները սկսան փոր չինել, գլուխները վեր, ու ճակատաբաց հրապարակը ողողել իբր ...հարուստ:

Այն խեղճ արարածները՝ որոնք սաfառիեով կէս անուշ սուրճի գաւաթը սեղանին վրայ, թէ.-ռաանները նստած ճաւճ կ'որսային եւ կամ կը սպասէին որ բարեկամ մը, ծանօթ մը իրենց ապարանջան մը կամ ադամանդ մը յանձնէ ծախելու համար, ուրկէ հացի դրամ մը կ'ակնկալէին պատերազմէն առաջ, հիմա կը յոխորտան՝ յենլով այն միլիոններուն վրայ, զոր կոյր բախտը բերած դիզած է անհաշիւ:

Բարեպատակ ձեռնարկի մը հանդէսին նախագահի մը պէտք կայ: Անուն, կարողութիւն, ծանօթ դէմք, գործէն հասկացողութիւն, ձեռներէցութիւն, եւն. բոլորը մէկդի, «հարկս հարկաւորաց, պատիւս... դրամատիրաց»:

Եւ ահա միլիոններու տէր տիրական, բայց ազգային ու մարդասիրական կրկնակ առաւելութիւներէն բոլորովին զուրկ աւհաստ մը կը բերեն նստեցնել նախագահական աթոռը, ի պատիւ միլիոններու եւ ոչ թէ իր ազգասիրութեան եւ կամ ձեռնարկին առթիւ ունեցած կարողութեան: Եւ այս, յուսալով որ մանանայի պէս օդէն ինկած այդ միլիոններէն գոնէ մէկ հատին կէսը պիտի յօժարի տալ իր անարժանաբար նախագահած բարենպատակ գործին:

Յուսախաբութիւն յուսախաբութեանց, ամենայն ինչ յուսախաբութիւն է:

Այս նորելուկ հարուստները պէտք չէ մոռնան անցեալը, ցերեկին 5—6 Ֆրանքի կերած ճաշը, ցուրտէն պատսպարուելու համար fլիւպներու սրահները ապաստանիլը, կէս սիկառէթ խմելու էfօնոմին եւ մանաւանդ իրենց այդ վիճակը չտեսնելու դարնող հպարտ ծանօթներու վերաբերումը:

Իմ կարգիս, ես պիտի գովեմ ու գնահատեմ այն ազգայինը, որ սիրտ ու քաջութիւն պիտի ունենայ այդ կարգի նորատեսներէն ո՛եւէ մէկուն ըսել դէմ դիմաց.

— Ինծի չանցնիր, ես քու անցեալ անկատարդ շատ լաւ գիտեմ: Քանի քանի անգամներ քու նեղ պարագաներուդ նիւթապէս օգնութեան հասնիլս չես ուրանար, կը յուսամ: Եթէ կոյր բախտին անիւին շնորհիւ դիզած միլիոններէդ ԿԱՐԵՒՈՐ ՄԱՍ ՄԸ պատկանած ազգիդ չնուիրես, նզովեալ լիցիս յաւէտ հետէ մինչեւ գերեզման:

Ո՞ւր ես, մարդ Աստուծոյ որ ըսած ես թէ՝ աչքը կոյր է: Տարիրդակումի, ելիր գերեզմանէդ եւ տես թէ կոյրը ա՞ն է թէ ԲԱԽՏԸ:

ԼԻԼԱ

էֆդաֆին ձեռքը պիտի մնան իբրեւ մնայուն առ-
րա ք (տնմիրալաշ նշեա):

Արդէն վարձակալը յանձնառու եղած է ամբող-
ջովին վճարելու եւ սկսած է վճարել ամբողջու-
թիւնը այն պարտքերուն, զորս վճարելու յանձ-
նառութիւն ստանձնած էր Նիքոլա Մէտովիչ՝ վերը
յիշուած համաձայնագրով: Երբ վարձակալը էվ-
գաֆին մօտ իր պարտքը վճարէ, այդ պարագային
անոր պիտի վերադարձուին կարասիները, զորս
վարձակալին ծախած են Նիքոլա Մէտովիչի ժա-
ռանգորդ տիկինը եւ զաւակները:

«Այս կացութեան մէջ կրկին կը խնդրեմ որ
հանրային կարծիքին տեղեկացնէք թէ մէջտեղը ո՛չ
էվգաֆին ծախուած մէկ շէնքը գոյութիւն ունի եւ
ոչ ալ էվգաֆին կորսնցուցած մէկ իրա-
ւունքը»:

ԼԵՀԵՐՈՒ ԱԶԱՏՈՒԹԵԱՆ ԴԱՇԻՆՔԸ

Լեհաստանի Սէյմը (խորհրդարան) հանդի-
սաւորապէս խոստացաւ «Ազատութեան մեծ դա-
շինք մը» պարգեւել ազգին, ապահովելով քաղա-
քացիներու իրաւունքները: Մարտ 5ին 13 կէտերէ
բաղկացած յայտարարութիւն մը հրատարակեց
մարդկային իրաւունքներու մասին, իբրեւ ուղե-
ցոյց, մինչեւ որ բոլորովին նոր Սահմանադրու-
թիւն մը մշակուի փոխան 1921ի օրէնքին: Ահաւա-
սիկ այդ 13 կէտերը.—

1. Հաւասարութիւն իրաւունքներու, առանց
ազգի, ցեղի, կրօնի, սեռի, ընկերային ծագումի,
կրթութեան եւ աստիճանի խտրութեան:

2. Անբռնաբարելի ապահովութիւն ազգի,
պաշտպանութիւն քաղաքացիներու կեանքին եւ սե-
փականութեան:

3. Ազատութիւն խղճի եւ կրօնի:

4. Իրաւունք կրթութեան, ազատութիւն գի-
տական հետազօտութեանց եւ գեղարուեստական
ստեղծագործութեան:

5. Ազատութիւն մամուլի, խօսքի, ընկերակ-
ցութեան, ժողովի, հրապարակային հաւաքումնե-
րու եւ ցոյցերու:

6. Իրաւունք ընտրելու եւ ընտրուելու պետա-
կան իշխանութեան օրգաններու:— 7. Անբռնա-
բարելի ապահովութիւն բնակարանի:— 8. Գաղտ-
նապահութիւն նամակագրութեան:— 9. Իրաւունք
պահանջներ, կոչեր, հանրագրութիւններ ներկա-
յացնելու պետութեան եւ ինքնավար հաստատու-
թեանց:— 10. Իրաւունք աշխատանքի եւ հան-
գիստի:— 11. Իրաւունք ընկերային ապահովա-
գրութեան եւ անկէ բխած բարիքներու:— 12.
Պաշտպանութիւն ընտանիքի, մօր եւ զաւակի:—
13. Պաշտպանութիւն առողջութեան եւ ապահո-
վութիւն աշխատանքի կարողութեան:

Յայտարարութիւնը միեւնոյն ատեն կ'ըսէ թէ
մասնաւոր օրէնքով մը պէտք է արգիլել քաղաքա-
ցիներու իրաւունքը եւ ազատութիւնները պայքա-
րելու Լեհաստանի ժողովրդավար կարգուսարքին
դէմ: Գիւղացիական կուսակցութիւնը յայտարա-
րութիւնը քուէարկելով հանդերձ, դիտել տուաւ
թէ մամուլի գրաքննութիւնը կը շարունակուի, թէ
խօսքի եւ ժողովի ազատութիւնը կաշկանդուած է
եւ իր երեսփոխաններուն ճառերն անգամ կը ջըն-
ջուին ատենագրութենէն:

★ Լեհաստան կը յուսայ բարեկամութեան եւ
փոխադարձ օգնութեան դաշնագիր մը կնքել քանի
մը օրէն: Արդէն դաշնակցութիւն կնքած է Խ. Մի-
ութեան եւ Եուկոսլաւիոյ հետ եւ համաձայնու-
թիւն մըն ալ պիտի ստորագրէ Ֆրանսայի հետ,
փոխան 1921ի դաշնակցութեան:

ԻՏԱԼԱԿԱՆ կառավարութիւնը որոշեց վտարել
Վիթթորիօ Էմմանուէլը եւ Ումպէրթօ Թագաւոր-
ները, իբրեւ օտարականներ, եթէ փորձեն Իտալիա
մտնել: Միեւնոյն ատեն իրենք եւ իրենց ժառան-
գորդները պիտի չկրնան վերադառնալ իրենց
ստացուածքները:

ԳԵՐԱԳՈՅՆ ԱՏԵԱՆԸ կը շարունակէ դատել
Վիշիի նախկին դեսպանը, տը Պրինոն: Ամբաստա-
նագիրը կ'ըսէ թէ ան կը ջանար հարստութիւն դի-
զել դրամական ատեն, ինչպէս եւ զինուորական տե-
ղեկութիւններ հաղորդել Գերմաններուն: Հիմնա-
դիրն էր Ֆրանսա-Գերմանիա կոմիտէին որ հաս-
տատուեցաւ 1933ին եւ որ մօտ 300 միլիոն ֆրանք
ստացած է Նացիներէն: Վկայ կանչուած է նաեւ
Տալատիէ:

ԼՈՅՍ ՏԵՍԱՒ

ՀԱՅԱՍՏԱՆ

Ամսաթերթ, պաշտօնաթերթ Հ. Յ. Դ. Նոր Սե-
րունդին, պատկերազարդ, 8 էջ, մեծածաւալ,
ֆրանսերէն բաժինով:

- Հայերէն բաժնին մէջ յօդուածներ ունին.—
Տ. ՄԻՍԱՔԵԱՆ, Տ. ՆԱՐԴՈՒՆԻ, ՀՐ. ԲԱԼՈՒԵԱՆ
Թ. ՀԵՐՈՅԵԱՆ, ԲԱԲԱՆԵԱՆ: Նաեւ Մխոէ եւ տր-
ուեստ: Երիտ. Շարժում, Ներդաղթ եւն.:

Ֆրանսերէն.— Տիկին Odette Mikaelian, ՀՈՒՐԻ
ԻՓԷՔԵԱՆ, Ե. ՑՈՎԻԿ, Ժ. ԴԱՏԱՒՈՐԵԱՆ, պատ-
մուածք մը ՌՈՒԲԷՆ ԶԱՐԴԱՐԵԱՆԷ, էջեր Հայոց
Պատմութենէն, ֆրանքեւհայկական յարաբերու-
թիւնները եւայլն:

Բաժնեգին տարեկան 240, հատը 20 ֆրանք:
Վարչութեան հասցէն՝ 43 rue Richer, Paris (9):

Ա. ԽԱՏԻՍԵԱՆԻ ՅԻՇԱՏԱԿԻՆ

Այրի Տիկ. Ա. Խատիսեան եւ որդին՝ Գէորգ կը
խնդրեն ծանուցանել թէ իրենց ամուսնոյն եւ հօր՝
ԱՂԵՔՍԱՆԴՐ ԽԱՏԻՍԵԱՆի մահուան Բ. տարելի-
ցին առթիւ այց մը պիտի կատարուի այս կիրակի
առաւօտ իր գերեզմանը, Père Lachaise:

Հ. Յ. Դ. Եգիպտացի կոմիտէն իր կարգին յի-
շեցնելով այս տարեդարձը, կը հրաւիրէ ընկերնե-
րը եւ բարեկամները ժամադրուիլ métro Gambetta,
ժամը 10ին:

Théatre des Champs - Elysées
15 Ave. Montaigne, métro Alma - Marceau
Երեքշաբթի Մարտ 11ին, ժամը 21ին

Րաֆֆի Պետրոսեան

Հարաւային Ափրիկէ մեկնելէ առաջ պիտի
տայ իր տարեշրջանին միակ նուագահանդէսը:

Տոմսերը կը վաճառուին թատրոնը, Տիւրանի
քով Place de la Madeleine եւ Bois Colombes, rue Victor Hugoի ժամագործին խանութը:

16րդ տարեկան ցուցահանդէս

Հայ Արուեստագէտներու Միութեան Փարիզի շրջանի
սկաուտներուն, երէցներուն եւ գայլիկներուն

Հովանաւորութեամբ սկաուտական միջազգա-
յին գրասենեակին եւ մասնակցութեամբ Ֆրանսա-
կան եւ օտար սկաուտական միութեանց, եւ նա-
խագահութեամբ Պ. ՄԱՐՔ ՍԱՆԻէի (անդամ
Ֆրանսական Ազգային Ժողովի): Կիրակի 9 Մարտ
կէսօրէ վերջ ժամը 2.30ին, Salle de la Chimie, 28bis
rue Saint Dominique (Métro Invalides):

Սկաուտական ճոխ յայտագիր եւ ներկայա-
ցումներ: Մուտք 200, 150 եւ 100 Ֆրանք:

ՍՈՒԹԱՆ ԱՄԻՐՃԵԱՆ (Խարբերդցի) կը փըն-
տռէ իր եղբայրը, Սարգիս Ժամկոչեան, որ պա-
տերազմէն առաջ կը գտնուէր Յունաստան, հետե-
եալ հասցէին՝ Sarkis Jamgotchian, Nigrita, Grèce կամ
Salonique: Լուր ունեցողներէն կը խնդրուի հաղոր-
դել B. Manoukian, 131 rue Lafayette, Vienne, Isère
France: Յատկապէս կը խնդրուի Աթէնքի «Ազատ
Օրօ»էն արտատպել:

Հ. Յ. Դ. ՓԱՐԻԶԻ ՐՍՖՖԻ խումբի ընկերա-
համակրական խնջոյքը՝ 16 Մարտ, ժամը 7էն 12,
8 rue Danton, métro Odéon, St. Michel: Գեղարուես-
տական բաժին:

Համերգ

Կոմիտաս վարդապետի գործերէն «ԱՐՄԵՆԻԱ»
երկսեռ երգչախումբի կողմէ, ղեկավարութեամբ
յայտնի երաժշտագէտ Պ. ՎԱՐԴԱՆ ՍԱՐԳԻՍԵԱ-
Նի, Պոմոնի նորակառոյց դպրոց սրահին մէջ,
եւ ի նպաստ դպրոցին կահաւորման, Կիրակի 16
Մարտ ժամը 3.30ին: Երգահանդէսէն վերջ, տա-
ղանդաւոր ղեկավարը պիտի պատմէ Կոմիտաս
Վարդապետի 75ամեակին առթիւ:

Ծախու տուն

Livry - Garganի մէջ, երեք յարկանի տուն մը
ծախու է, 260 քառ. մեթր տարածութիւն: Իւրա-
քանչիւր յարկը ունի 3—4 սենեակ: Պարտէզին մէջ
60 քառ. մեթր տարածութեամբ արհեստանոց մը:
Տասը պտղատու ծառեր: Շաբթուան մէջ դիմել
Chaussures Souren, 60 rue Pixéricourt, Paris, Tél. Men.
84-72: Իսկ շաբաթ եւ կիրակի օրերը — 31 Ave.
d'Alembert, Livry Gargan. Tel. le Raincy 15-65:

ՄԱՐՍԷՅԼ.— Հ. Մ. Ը. Մ.ի մասնաճիւղը իր
խնդակցութիւնները կը յայտնէ իր անդամ Ա.
խումբի բերդապահ Ժիրայր Ռաֆֆեանի անդրա-
նիկ զաւկին՝ Bernardի ծնունդեան առթիւ:

Laboratoire de Trocadéro
CRÈME DE BEAUTÉ

ROSE DE L'ILE DE FRANCE
Արժանացած ծանօթ մասնագէտներու
գնահատանքին

Crèmeին գլխաւոր յատկութիւնն է սնուցանել
մորթը եւ պահել անոր փափկութիւնն ու թարմու-
թիւնը, արգիլելով եւ անհետացնելով կնճիռները:
Կը գործածուի նաեւ ձեռքի ճեղքուածքներու եւ
արեւին դէմ պաշտպան ունելու:

Դիմել ուղղակի հաստատութեան անձամբ
(երկուշաբթի եւ շաբաթ օրերը) եւ նամակով:
20 Rue Scheffer, Paris (16), métro Trocadéro,
Ave. Paul Doumer եւ Klé. 26-49
ինչպէս նաեւ գլխաւոր դեղարանը,
Pharmacie de France
13 Place du Havre, Paris (Gare St. Lazareի մօտ)

ԽՈՒՇԱՏԵՏՐ

Հ. Յ. Դ. ԱՆԻԷՌ ՊՈՒԱՔՈԼՈՄԲԻ «Արամ»
ենթակոմիտէի ժողովը այս շաբաթ իրիկուն, ժա-
մը 8.30ին, սովորական հաւաքատեղին: Ներկայ
պիտի ըլլայ ընկեր Գասպար Իփէքեան:

ՄԱՐՍԷՅԼ.— Հ. Յ. Դ. Սէն Ժերոմի «Հայաս-
տան» ենթակոմիտէին ընդհ. ժողովը՝ այս շաբաթ
իրիկուն, ժամը 8.30ին, սովորական հաւաքատե-
ղին: Կարեւոր օրակարգ:

ՄԱՐՍԷՅԼ (Սէնթ Անթուան).— Հ. Յ. Դ. ըն-
կեր Կարօ ենթակոմիտէն ընդհ. ժողովի կը հրա-
ւիրէ իր «Մարզպետ» եւ «Հայր Աբրահամ» խումբ-
բերը այս շաբաթ իրիկուն ժամը 7.30ին, սովորա-
կան հաւաքատեղին: Կարեւոր օրակարգ:

ՎԱԼԱՆՍ.— Հ. Յ. Դ. Շրջ. կոմիտէին դասա-
խօսական ժողովը՝ այս շաբաթ իրիկուն ժամը
8.30ին, Ա. Ահարոնեան ակումբը: Կը հրաւիրուին
բոլոր ընկերները, Նոր Սերունդը եւ համակիրները:

ՏԷՍԻՆ.— Հ. Յ. Դ. Նոր Սերունդի «Րաֆֆի»,
«Վ. Մամիկոնեան» եւ «Արարատ» խումբերու
խառն ժողովը՝ այս երկուշաբթի իրիկուն ժամը
9ին՝ Հ. Յ. Դ. Տան մէջ: Զեկուցում պատգամա-
ւորի եւ ուրիշ հարցեր:

ՄԱՐՍԷՅԼ.— Հ. Յ. Դ. Նոր Սերունդի «Խա-
տիսեան» խումբի ժողովը՝ երեքշաբթի իրիկուն,
ժամը 8.30ին, ծանօթ հաւաքատեղին: Կարեւոր օ-
րակարգ:

ՄԱՐՍԷՅԼ.— Հ. Յ. Դ. Նոր Սերունդի «Գիւլ-
խանտանեան» խումբի ժողովը՝ երեքշաբթի, Պար
Սանթրալի (Լավիաթ) մէջ: Կարեւոր օրակարգ:

ՊԱՏՐԱՍՏՈՒԵՑԷՔ ՄԱՐՏ 29Ի Հ. Մ. Ը. Մ.ի
Մարսէյլի մասնաճիւղին գիշերային պարահան-
դէսին Hotêl de la Plage (ex Salon Sabattier)ի սրահ-
ներուն մէջ: Շարք մը անակնկալներ: Մանրամաս-
նութիւնները յետագային:

Փոխադրական ընկերութիւն
Transport Robert

Կը ստանձնէ ամէն կարգի եւ ամէն ապրանքի
փոխադրութիւն, տրամադրելով բեռնաբարձ
կառք: Նոյնիսկ երկար պայմանաժամով վարձու
կուտայ օթօ, քամիոն եւայլն: Դիմել 66 Allée de
la Seine, Issy les Moulineaux: Հեռաձայն Mic. 28—16:

Ծախու փայտ

Կտրուած մասնաւորաբար կեդր. ջեռուցման
համար: Ընկերութիւնը կը ստանձնէ նաեւ մինչեւ
տուն փոխադրութիւնը: Դիմել Ոսկանեան - Տէր
Թոմասեան ընկերութեան, 66 Allée de la Seine, Issy
les Moulineaux, Tél. Mic. 28-16:

ՎԵՐԱԲԱՑՈՒԱԾ է

Ճաշարան ԻՐԱՆ

Տնօրէնութեամբ ԿԱՐՊԻՍ ՊԵՏՐՈՍԵԱՆԻ
9 Rue Serpente, Paris (6) Սէն Միշէլի կեդրոնը
ԿԸ ԳՈՀԱՑՆԷ ԱՄԷՆԷՆ ՆՈՒՐԲ ՃԱՇԱԿՆԵՐԸ: ԱՆ-
ԹԵՐԻ ՍՊԱՍԱՐԿՈՒԹԻՒՆ, ԴԻՒՐԱՄԱՏՉԵԼԻ ԳԻ-
ՆԵՐ, ԱՐԵՒԵԼ. ԸՄՊԵԼԻՆԵՐ՝ ԱՂԱՆԴԵՐՆԵՐՈՎ

ՈՒՇԱԴՐՈՒԹԻՒՆ՝ ՍԱՓՐԻՉՆԵՐ՝
ԵՒ ՎԱՐՍԱՅԱՐԴԱՐՆԵՐ
Foire Internationale de Lyon du 12 au 21 Avril, 1947
Groupe 34 Bâtiment 13, Stand 14

136 RUE BOILEAU, LYON
Լիոնի Միջազգային Տօնավաճառին մէջ կը
ցուցադրէ իր զանազան տեսակի անուշահոտու-
թիւնները:

Կոշկագործութեան կոշկակարներուն

Ունինք կաշիի վաճառատուն Crepin եւ Tannerie:
Ձեր բոլոր գնումներու համար դիմեցէք Յ. Գ. Փա-
փազեան վաճառատունը, 223, r. Tolbiac, Paris (13)
Gob. 64-54 Բաց է ամէն օր ժամը 8—12 եւ
14—18 գոց է ուրբաթ եւ շաբաթ օրերը: Հաղոր-
դակցութիւն՝ métro Tolbiac, Place d'Italie, Glacière:

Le Gérant: L. KRIKORIAN
Imprimerie DER-AGOPIAN, 17 Rue Damesme - 13e
Travail executé par des ouvriers syndiqués

LE PREMIER QUOTIDIEN ARMÉNIEN EN EUROPE

HARATCH — Fondé en 1925 — R. C. Seine 376.286

Directeur-Propriétaire : SCH. MISSAKIAN

17, Rue Damesme - PARIS (13e)

Tél.: GOB. 15-70 — C. C. P. Paris 1678-63

Տար. 1000, Ֆռանս. 500, Եռամս. 300, Ֆր., Արտաս. 10 Տոլ.

Dimanche 9 MARS 1947 Կիրակի 9 ՄԱՐՏ

ԺԹ. ՏԱՐԻ — 19e Année N° 4980-Նոր շրջանի թիւ 589 Խմբագիր՝ Շ. ՄԻՍԱՔԵԱՆ ԳԻՆ՝ 4 Ֆր

ՄԵՐ ԽՕՍՔԸ

ՃԵՐԿԵԼ, ՀԵՐԿԵ՛Լ, ՑԵՏՈՑ ԵՐԳԵԼ

Ո՛վ որ գործ ունեցած է ռեւէ խմբագրութեան հետ, դիտած պիտի ըլլայ իսկ եւ իսկ հայկական ճարտարարուեստ մը,—«արուեստ քերթողական»։

Անշուշտ բուն արուեստը չէ այս, այլ տեսակ մը արհեստ։ Ըսէք՝ մարմաջ,

Վարժութիւնը դպրոցէն, ծաղկոցէն կը սկսէր, երբ Թուրքիա կը գտնուէինք։

Դարձանք ծփուն տաշեղ՝ աշխարհի բոլոր ափերուն վրայ։

Ընտելացանք հազարումէկ սովորութեանց եւ մասնագիտութեանց։

Օտարութիւնը, տառապանքն ու աշխատանքը արեցին մեր միտքը։ Հետզհետէ արթնցան թաքուն, թանկագին ընդունակութիւններ։

Մէկ խօսքով, այնքան բան սորվեցանք որ, մեր գլուխը միշտ բարձր մնաց ամէն տեղ։ Կրցանք ճակատաբաց չափուիլ բնիկներու հետ։

Եւ սակայն, մեր կարգ մը արմատացած սովորութեանց հետ, ոտանաւոր գրելու մարմաջն ալ եկաւ նստաւ մեր գիրկը, ինչպէս չփացած կատու մը։ Քալեց մեզի հետ։ Մեր գլխուն մէջ։ Մեր մատներուն վրայ։ Սենեակին անկիւնը բազմած կամ անկողին մտած ատեն, Քաղաքին թէ գիւղին մէջ։ Խանութէն մինչեւ սրճարան։

Թղթատարը միշտ ալ կը բերէ ոտանաւորներ, տարիներէ ի վեր ։

Եւ ի՛նչ սրտառուչ նամակներ, իւրաքանչիւր ոտանաւորի հետ ։

Մանաւանդ անոնք որ երիտասարդ են եւ թերխաւ հայերէն մը գիտեն, ո՛րքան խոնարհամտութեամբ կը ներկայացնեն իրենց արտադրութիւնները։ Կը խնդրեն որ ներողամիտ ըլլանք սխալներուն։ Եւ սրբագրենք, եթէ արժանի կը գտնենք, որպէսզի քաջալերուին ։

Կան ալ որ կ'ուզեն յանկ մըր թերթերէ [illegible] նօրը, —[illegible] լու համար։

Ըսենք, միանգամ ընդ միշտ, թէ երբեք չենք անտեսեր թուղթի յետին կտորը։

Ուշադրութեամբ կը կարդանք ինչ որ կը հասնի մեր ձեռքը։ Եւ եթէ չենք պատասխաներ — կամ բացառիկ պարագաներու մէջ միայն կը պատասխանենք — այդ չի նշանակեր թէ կ'արհամարհենք։

Ընդհակառակն։ Երբեք այնքան բարեացակամ եղած չէինք, կայծեր, յոյսի նշոյլներ փնտռելու համար որեւէ հայատառ գրութեան մէջ։

Եւ երբ գտեր ենք, մեր պարտականութիւնն եղած է հետապնդել, որպէսզի կէս ճամբան չմնայ սորագրողը։

Անշուշտ շատ մը սիրտեր ալ կոտրած ենք, բոլորովին անկախ՝ մեր կամքէն։

Եւ եթէ այսօր հրապարակաւ կ'արտայայտուինք, դարձեալ նոյն մտահոգութիւնն է որ կ'առաջնորդէ մեզ,— ուղղութիւն ցուցնել, որպէսզի նոր ծիլեր ծաղկին։

Մեր առաջին թելադրութիւնը,— կարելի եղածին չափ դիմադրել ոտանաւոր գրելու թուլութեան, երբ կը պակսին բանաստեղծի խառնուածքը եւ կոչումը ։

Բանաստեղծութիւնը ձիրք մըն է, որ ամէնուն տրուած չէ։ Նոյն իսկ անոնք որ այդ շնորհին արժանացած են, ընդհանրապէս կը կարօտին տոկուն ճիգի, մշակումի։ Երկունքի։

Ամէն զգացում, տպաւորութիւն կամ յուզում յանգի վերածուելով բանաստեղծութիւն չի դառնար։ Մանաւանդ մեր ժամանակներուն մէջ ։

Տարրական պայման է հերկել, հերկել, յետոյ երգել։ Անշուշտ եթէ երգեր կան որ ինքնաբերաբար կը հոսին։

Ուրիշ առիթներով ըսած ենք եւ անգամ մը եւս կը յիշեցնենք,— մեր բանաստեղծութիւնը կը փայլի գերարտադրութեամբ։ Արձակն է որ դարձեր է խորթ զաւակ, բոլոր գաղութներուն մէջ ։ Մեծ թէ փոքր գրիչներու համար։

Մինչդեռ, ամէնէն աւելի արժանի էր մեր ամբողջ գուրգուրանքին։

Մեր անհամար գրողներուն մէջ, քանի՞ հոգի պիտի կրնայիք համրել որ այդ մտահոգութիւնն ունենային ։

Գիտենք, շատեր կան որ աւելի դիւրին կը գտնեն ոտանաւորի մը յանգերը յարմարցնել, քան թէ տասը տող արձակ մշակել ։

Բուն վէրքն ալ ա՛յս է։

Շ.

ԱՂԲԱԼԵԱՆ ՀԱՏԻՍԵԱՆ

(Բ. եւ վերջին մաս)

Թիֆլիզ վերադարձին, իբրեւ բժիշկ գործելէ աւելի ժամանակ ուշադիր ցոյց տուաւ հանրային գործունէութեան։ 1902ին ընտրուեցաւ անդամ քաղաքային վարչութեան, պաշտօն՝ զոր վարեց չորս տարի։ 1906, նշանակուեցաւ Թիֆլիզի քաղաքագլուխի առաջին փոխանորդ։ Այս պաշտօնին վրայ մնաց մինչեւ 1909, երբ ընտրուեցաւ Թիֆլիզի քաղաքագլուխ ։

Կովկասի մէջ իր հանրային գործունէութեան ամէնէն երկար շրջանն էր այս։ 1909էն մինչեւ 1917 վարեց Կովկասի մայրաքաղաքին քաղաքագլուխի պաշտօնը, մեծ ձեռնհասութեամբ, արժանանալով թէ տեղական ժողովուրդներու եւ թէ սենատական շրջանակներու գոհունակութեան եւ շնորհաւորութեանց։ Ծի. արարական շատ մեծ աշխատանքներ կատարած է ողբացեալ Խատիսեան Թիֆլիզի մէջ, որ թէեւ աշխարհագրականօրէն վրացական հողամաս էր, սակայն իրականին մէջ հայկական ոստան մըն էր։ Հայ մշակոյթը, հայ թատրոնն ու արուեստը, հայ մամուլն ու գրականութիւնը առաջին գիծին վրայ կը փայլէին Թիֆլիզի մէջ, Խատիսեանի իշխանութեան օրով։ Իր անունը երախտագիտութեամբ կը յիշեն ոչ միայն Հայերը, այլեւ բոլոր կովկասեան ժողովուրդները։ Կովկասի քաղաքական, վարչական, դատական եւ զինուորական բարձր շրջանակներու հետ սերտ եւ մտերմական կապեր ունենալով, մասնաւորապէս օգտակար եղած է հայ, վրացի, ռուս եւ այլազգի քաղաքական յանցաւորներու եւ բանտարկեալներու, զորս ազատելու համար ոչ մէկ ջանք չէ խնայած։ 1912ի գարնան Ս. Պետերբուրգի մէջ տեղի ունեցող Հ. Յ. Դաշնակցութեան մեծ դատին ատեն եւս, Խատիսեան իբրեւ վկայ լսուեցաւ եւ իր նպաստաւոր յայտարարութիւնն էր մեծապէս ազդեցի դատարանին վրայ։

Թագաւորական [illegible] Թուրքերը իրենց մեծ հակայարձակողականով կը սպառնային ամբողջ Կովկասին, Խատիսեան անսասան մնաց իր պաշտօնին վրայ եւ հակառակ փոխարքայ Վորոնցով Դաշկովի եւ կառավարութեան նահանջի որոշումին, յայտարարեց որ ինք պարտաւոր է մնալ իր գործին գլուխը՝ արգիլելու համար ժողովրդական խուճապը եւ տեղաւորելու՝ հասնող գաղթականները ։

Համառուսական պատերազմին 1914—1917՝ Կովկասի 44 քաղաքներու Միութեանց նախագահ ընտրուեցաւ եւ այդ հանգամանքով գնաց Մոսկուա, ուր խօսած իր պատմական ճառով բոլորին համակրանքն ու բարեկամութիւնը շահած էր։

Այդ շրջանին Թիֆլիզի «Ազգային Խորհուրդ»ին բերաւ իր օգտակար աջակցութիւնը։

Բոլշեւիկեան յեղափոխութենէն վերջ, Խատիսեան ձգեց Թիֆլիզը ու անցաւ Հայաստան, ուր 1917ի վերջերէն մինչեւ 1918ի սկիզբները Աղեքսանդրապոլի քաղաքապետի պաշտօնը վարեց։

Այնուհետեւ սկսաւ իր դիւանագիտական ասպարէզը ։

1918ի առաջին վեցամսեակին Անդրկովկասի կառավարութեան ելմտական նախարար նշանակուեցաւ ։

1918 Փետրուարին մասնակցեցաւ Տրապիզոնի Խորհրդաժողովին, իբրեւ անդամ Անդրկովկասեան Սէյմի պատուիրակութեան ։

Նոյն տարուան Մայիսին Պաթումի մէջ գումարուած Խորհրդաժողովին եւս մասնակցեցաւ Անդրկովկասեան Սէյմին կողմէ։

Հայաստանի անկախ հռչակուելէ վերջ, Խատիսեան մասնակցեցաւ այն Պատուիրակութեան, որ Աւետիս Ահարոնեանի գլխաւորութեամբ Պոլիս ղրկուեցաւ 1918 Յունիսին։

1918 Նոյեմբերին Հայաստանի Հանրապետութեան արտաքին նախարար նշանակուեցաւ ։

1919 Փետրուարին դարձաւ վարչապետ, պաշտօն՝ զոր վարեց մինչեւ 1920 Մայիս, երբ իրեն յաջորդեց բժիշկ Համօ Օհանջանեան (Բիւրօ - կառավարութիւն)։։

1920 Յուլիսէն մինչեւ Հոկտեմբեր իբրեւ լիազօր պատուիրակ Հայաստանի կառավարութեան՝ 20 միլիոն տոլարի հայ գանձագրութիւնը գլուխ հանելու համար այցելեց արտասահմանի հայ գաղութները՝ Թաւրիզ, Եւրոպա, Եգիպտոս, եւն.։

Հոկտեմբերի վերջերը վերադարձաւ Հայաստան, երբ արդէն Թուրքերը յարձակած էին եւ ճգնաժամային վիճակի մէջ էր երկիրը։ Պարտութենէն վերջ նախագահ նշանակուեցաւ Աղեքսանդրապոլի Հաշտութեան ժողովին պատուիրակութեան եւ 1920 Դեկտեմբեր 2ին ստորագրեց ծանօթ դաշնագիրը Թուրքիոյ հետ, առանց գիտնալու որ նոյն օրը արդէն Հայաստան խորհրդային իշխանութեանց ձեռքը անցած էր։

1920 Դեկտեմբեր 24ին Հայաստանէն մեկնելով անցաւ Եւրոպա։ Փարիզ հասաւ 1921 Փետրուարին՝ եւ անդամ նշանակուեցաւ Հայաստանի Հանրապետութեան Պատուիրակութեան եւ հոս դիւանագիտական բոլոր ձեռնարկներուն մասնակցեցաւ Ա. Ահարոնեանի հետ, գնաց Լոնտոն եւ Լօզան (1923—24)։ Ահարոնեանի հիւանդանալէն վերջ, դարձաւ Նախագահ Հ. Հ. Պատուիրակութեան եւ նախագահ Հայ Գաղթականաց Խորհուրդին ու իր Օֆիսին։ Մինչեւ իր մահը պահեց Գաղթ. Խորհուրդի Նախագահութիւնը ։

Իր բեղուն կեանքը մանրամասնօրէն պատկերացնելը կ'իյնայ ապագայ կենսագիրին։ Իր գործունէութեան կարեւոր մէկ շրջանը կը նոյնանայ մեր օրերու քաղաքական պատմութեան հետ։

1917ին միայն մտած էր Հ. Յ. Դաշնակցութեան մէջ, որուն հաւատարիմ մնաց մինչեւ վերջ, ձեռնհասօրէն եւ պարկեշտօրէն կատարելով իրեն վստահուած բոլոր գործերը ։

Իր քաղաքական յուշերը գրեց «Հայրենիք»ի մէջ, եւ քէն ալ իբրեւ գիրք հրատարակեց «Հայաստանի Հանրապետութեան ծագումն ու զարգացումը» անունով։ Աշխատակցեցաւ նաեւ «Հայրենիք» օրաթերթին։ Բեմբասաց էր եւ իր ճառերով կը խանդավառէր բազմութիւնները ։

Այսօր իր գերեզմանին այցի երթալով, մեր յարգանքի ու երախտագիտութեան տուրքը կը հատուցանենք հայութեան այս մեծ զաւակին ։

ՀՐԱՆԴ ՍԱՄՈՒԷԼ

Ամերիկեան ծանուցագիր մը Ի. Միուքեան

Մ. Նահանգներու արտաքին նախարարութիւնը ծանուցագիր մը ուղղեց Ի. Միութեան, բողոքելով թէ «անարդար միջամտութիւններ կը կատարեն Հունգարիոյ ներքին գործերուն մէջ»։ Ծանուցագրին մէկ պատճէնը ղրկուեցաւ Լոնտոն։

Այս բողոքագրին պատճառը այն է որ, խորհրդային զինուորները անցեալ շաբթու փէշթայի մէջ ձերբակալեցին հակաբոլշեւիկ երեսփոխան մը, Պէլա Քովաց, ամբաստանելով թէ լրտեսութիւն եւ ուրիշ ձեռնարկներ կատարած է Ի. Միութեան դէմ։ Ամերիկեան ծանուցագիրը կ'ըսէ թէ Մ. Նահանգները ընդունելի չեն գտներ եղած ամբաստանութիւնները։ Միեւնոյն ատեն մտահոգութիւն կը յայտնէ թէ այս ընթացքով «փոքրամասնութեան դիկտատուրայ» մը պիտի հաստատուի Հունգարիոյ մէջ։ Ամբաստանեալ երեսփոխանին ձերբակալութիւնը կատարուած էր խորհրդային հրամանատարութեան հրահանգով, անոնց լուր տալու դաշնակից վերստուգիչ յանձնաժողովին անգլիական եւ ամերիկեան ներկայացուցիչներուն։ Հրատարակուած տեղեկութեանց համաձայն, այնուհետեւ համայնավարները եւ իրենց աջակիցները երկար պայքար մղեցին, տապալելու համար փոքր կալուածատէրերու կուսակցութիւնը, որ մեծամասնութիւն կը կազմէ խորհրդարանին մէջ։ Ձերբակալուած երեսփոխանն ալ այդ խմբակցութեան փոխ. քարտուղարն է։

Յայտնի չէ թէ Անգլիան ալ նոյնիմաստ ծանուցագիր մը պիտի ղրկէ՞ Բայց անգլ. թերթերը կը գրեն թէ պաշտօնական յայտարարութիւն մը պիտի ըլլայ Լոնտոնի մէջ, ամերիկեան ծանուցագրին քննութենէն վերջ։

Իրազեկ աղբիւրէ կը հաւաստեն թէ ծանուցագիրը շատ աւելի ուժեղ է քան ուրիշ նմանօրինակ զեկոյցներ։ Ամերիկան բացէ ի բաց կը մեղադրէ խորհրդային հրամանատարութիւնը թէ թաղնապ մը բացած է, ուղղակի միջամտելով ։

Պրահայի ներքին հոգերը

Մամուլի աշխատաւորներու գործադուլը չէ վերջացած տակաւին, հակառակ երկու կողմի ջանքերուն։ Գչ. օր հրատարակիչներու սէնտիքան նոր բանաձեւ մը կը ներկայացնէր, առաջարկելով 12 առ հարիւր յաւելում, 5 առ հարիւր ալ երբ թերթերը հրատարակուին շաբաթը 7 օր։ Այս առթիւ տեսակցութիւն մըն ալ տեղի ունեցաւ վարչապետին հետ եւ լաւատեսութիւն կը տիրէր հելէ մասին ։

[illegible] որ [illegible] կը շարունակուի։ Կառավարութիւնն ալ հաստատ մնալով իր տեսակէտին վրայ, կը շարունակէ տեղեկատուներ փակցնել պատերու վրայ, օրուան լուրերը հաղորդելու համար։

Միեւնոյն ատեն թռուցիկներ լոյս կը տեսնեն, զանազան հոսանքներու կողմէ։ Առջի օր «Իւմանիթէ»ն երկար յայտարարութիւն մը փակցուցած էր պատերու վրայ, ազդարարելով թէ «Հանրապետութիւնը վտանգի տակ է»։ Այս առթիւ կ'ըսէր թէ

(Լուրերու շարունակութիւնը կարդալ Դ. էջ)

ՆՈՐ ՍԵՐՈՒՆԴԻՆ ՀԱՄԱՐ

ԻՆՉՊԷՍ ՊԱՏԺԵՑԻՆՔ ԼՐՏԵՍԸ

Թուրք ոստիկանութիւնն ալ դոց սորված էր եւ ամենուրեք կը հոլովէր «Նոր Սերունդ» բառը։

Մեր բազմաթիւ եկեղեցիներու կիրակնօրեայ պատարագներուն մոմ բռնողներ, փոխասացները, դպիրները ղզալի կերպով նուազած ըլլալով, քահանաներն ու տիրացուներն ալ քրթմնջել սկսած էին։ Մեզի կը մնային քաղաքի եւ գաւառներու բազմաթիւ պատանիները։

Խմորատիպ թերթեր սկսած էին հրատարակուիլ նաեւ գաւառներու մէջ,— «Մովակ», «Գաւառի ձայն», «Տիգրիս», «Սլփան» եւն.։

Իսկ քաղաքին մէջ «Նոր Սերունդ», «Հայրենացք», «Կոչնակ» (Հնչակեան) եւն.։

Քոմիսէր Իպօն, Ակեահ եւ բոլոր ոստիկանապետները գիշեր - ցերեկ հոս ու հոն կը վազէին մեր շարժումը ուսումնասիրելու եւ խիստ միջոցներ ձեռք առնելու համար։

Ցաչս ոստիկանութեան, ամէնէն կասկածելիները էին Բարունակ եւ Ա. Բրուտեան։

Բարունակենց տան դրան առջեւ գտնուած ծեր ուռենին, իր կորացած մէջքով, կատարեալ սանդուղի մը դեր կը կատարէր Քոմիսէր Ակեահի համար։ Ան՝ յաճախ գիշերները կը բարձրանար ուռենիին վրայ ու սենեակին պատուհանէն կը լրտեսէր ներսի անցուդարձը։

Այդ խնդիրը խառն ժողովին դրուեցաւ եւ լիազօրեցինք գործադիր մարմինը որ պատժէ «հայակեր ճիւաղ»ը։ Ժողովը շաբաթ մը պայմանաժամ սահմանեց։

Այս անգամ սակայն ուրիշ մըն էր հնարագէտը, իմբաշյետին հիւանդութեան պատճառով։

Ուռենին վարէն սղոցուած էր ու պիտի կընար կանգուն մնալ, մինչեւ Ակեահը բարձրանար ու հաստ ճիւղերուն կողմը երթար, պատուհանէն ներսը լրտեսելու համար։

Բարունակենց ճրագը վառ էր։ Մենք դիմացի տան (Տէր Սիմոնենց) պատուհանէն անհամբեր կը սպասէինք ճիւաղին։

Ան կ՚ուշանար։ Վերջապէս եկաւ ոստիկանի մը ուղեկցութեամբ եւ սկսաւ բարձրանալ ծառին վրայ։

Մեր շունչը բռնած ու սրտատրոփ կը սպասէինք ուռենիին տապալումին, որ կ՚ուշանար։

Ակեահը կր յառաջանար հաստ ճիւղին վրայ, երբ ծառը տապալեցաւ մեծ աղմուկով մը, խանգարելով գիշերային լռութիւնը։

Ուրախութենէն կը ցատկռտէինք մութ սենեակին մէջ եւ ուշի ուշով կը դիտէինք անցուդարձը։

Ոստիկանը կր փորձէր շալակն առնել իր վիրաւորուած պետը եւ տանիլ. բայց չկրցաւ։

Վերջապէս յուսահատած, դիմեց Խորէնեան Գալուստ էֆէնտիին տունը, դուռը ծեծեց ու խնդրեց որ՝ մշակն արթնցնէ եւ ղրկէ իրեն օգնելու, «Կապուտիկեաննեց դրան քով կը սպասեմ, շուտ ղրկէ», պատուիրեց սպառնագին եւ հեռացաւ։

Քանի մը վայրկեան էն, դէպքին վայրը հասան Գալուստ էֆէնտին (պետական պաշտօնեայ) եւ իր հաւժկու, յաղթանդամ ծառան՝ Մուրատը։

Ակեահ փոխադրուեցաւ Գալուստ էֆէնտիենց տունը։

Մեր սիրելի ուռենին ճղակոտր ինկած կը մնար ու մենք անհանգիստ ու անհամբեր կը սպասէինք լուսաբացին։

Խորէնեան Գալուստը մեր դրացին էր եւ մեր տուներր իրարմէ կը բաժնուէին փոքրիկ պատով մը։ Որոշեցին որ երթամ, լուր մը բերեմ։

Այս այն պահն էր, որ բարեպաշտները դուրս կը բերէ իրենց տուներէն եւ անոնք երեսները խաչակնքելով կը դիմեն եկեղեցի։ Աղջիկները պռուէն սափորով ջուր առած, իրենց տուներուն առջեւ ջուր կը սրսկեն, կ՚աւլեն։

Ցատկեցի փոքրիկ պատէն, կամացուկ մը վեր բարձրացայ։

Ինծի տարեկից Աղաւնին սուրճ կը պատրաստէր։ Զարմացաւ անժամա ակ այցելութեանս վրայ, բայց ժպտեցաւ ու սուրճէ բաժին հանեց ինծի։

— «Գիտե՞ս ինչ եղած է» աւելցուց։— Ձէ՛, ի՞նչ կայ։

— Ակեահը պիտի սատկի եղեր, Բարունակենց դունէն անցած ատեն, ծառը կոտրեր, վրան ինկեր է, ալ ոտքը կոտրածէ, մէկ ականջն ալ պատռածէ։

Զարմանքի նշաններ ցոյց տուի, ջանալով գլխպել ներքին յուզումս եւ սուրճս խմեցի։ Որքան համեղ էր յաղթանակի սուրճը ....։

Շատ չանցած, վերադարձաւ ոստիկանը, բերելով «դըրըքճի» Գայլեան Վահանը, իսկ երկձիանի կառքը կը սպասէր դուրսը։

Գաղտագողի հետեւեցայ Գայլեանի աշխատանքներուն, մոռնալով որ ընկերներս լուրի կը սպասեն։

Լուսաբացին, երկձիանի կառքը կը սուրար դէպի Ամերիկեան հիւանդանոցը։

Մենք կացիններով սկսանք ճեղքել ծառին սղոցուած տեղերը, կոտրուածի ձեւ տալով։

Բարունակի մեծ եղբայրը եւ իր մէկ ընկերը սկսան կտրտել ծառին բունը եւ ճիւղերը։

«Աստուած պատիժ տուեր է», ըսին Հայեր, ծառը կոտրեր եւ անօրէնին ոտքը կոտրեր է, որ թօփալ - թօփալ (կաղնիկաղ) պտտէ եւ դլայ իր [illegible] չմեռաւ, կը կրկնէին Թուրքերը»։

Երկար ատեն պէտք եղաւ ոտքի ելլելու համար։ Բայց քոմիսէր Ակեահը մկրտուեցաւ «Թոփալ Ակեահ» անունով եւ վերէն պատռած մէկ ականջը արգահատելի տեսք մը տուաւ անոր երբեմնի խրոխտ դէմքին ու նայուածքին։

Խառն ժողովները կը շարունակուէին։

Վ. ՀԱՄԱԶԱՍՊ

Հայ միտքը եւ Երեւանի համագումարը

(Մասնաւոր թղթակցութիւն Ցառաջի)

Հալէպի Հայ Ուսանողական Միութեան նախաձեռնութեամբ, Յունուար 18ին գիշերը, Երիտասարդաց Ակումբին սրահին մէջ, տեղի ունեցաւ հրապարակային բանախօսութիւն մը՝ «Սովետահայ գրողներու համագումար»ին առթիւ։ Նիւթը՝ «Հայ մտքի պաշտպանութեան» հարցը։

Այնքան հոծ երիտասարդութիւն մը խռնուած էր,— ու այս կէտը կը յիշեմ իբրեւ դրական վկայութիւն նոյն այդ երիտասարդութեան ի նպաստ — որ շատեր բակը մնացին։ Կը նախագահէր ընկ. Անդրանիկ Ծառուկեան, եւ կը բանախօսէր Մինաս Թէօլէօլեան։

Նախագահը բացումը կատարեց մտքի այս եռեկոյին, համառօտակի ներկայացնելով բանախօսութեան նիւթը։ Ճշտեց, թէ Երեւանի համագումարը առաւելապէս կը շահագրգռէ պաղթաշխարհը, նկատելով որ պաշտօնական զեկուցումներ կը շօշափեն մեծ մասով Սփիւռքի հայ գրականութեան խնդիրները։ — «Օրուան բանախօսը պիտի պարզէ իր տեսակէտներն ու խորհրդածութիւնները, որոնք մե՛րն են նաեւ։ Անհրաժեշտ կր նկատեմ, սակայն, ընել ճշտում մը։ Մենք չենք պարտադրեր, որ այս սրահին մէջ հաւաքուած բազմութիւնը իւրացնէ մեր տեսակէտները։ Ընդհականն, իբրեւ մտածումի եւ կարծիքներու անկախութեան ջատագով, կը թելադրենք, որ ամէ՛ն հայ մարդ կարդայ եւ ուսումնասիրէ նաեւ «յառաջդիմական» թերթերու եւ բեմերու խօսքը՝ համագումարին շուրջ։ Ապա թող յանգի իր անկախ եզրակացութեան»։

Նախագահը բեմ հրաւիրեց ապա օրուան բանախօսը, որ մէկուկէս ժամ խօսեցաւ համագումարի աշխատանքներուն մասին ընդհանրապէս, բայց մասնաւորաբար այդ համագումարի այն առաջադրութեանց շուրջ, որոնք վտանգ մը կը կազմեն Հայ մտքին եւ գաղութներու ապահովութեան դէմ։

Կուտանք ամփոփումը բանախօսութեան, իր հիմնական գծերով։

— «Ծիշտ քառորդ դար առաջ, մայր երկրի մտաւորականութիւնը եւ հայ ժողովուրդին ստեղծագործական մտքը[illegible] անելի կապանքներով էին կաշկանդուած, եւ արտասահմանի հայութեան վրայ կը ծանրանար պատմական պարտականութիւնը, դի՛թ գաղութներու մէջ սանձել [illegible] ամայլիլը [illegible] տող կազմակերպական մարդոց իսկ բացառութեամբ։

«Քսանեւհինգ տարի վերջ, կապանքը կր մնայ նոյնքան սեղմ՝ նկատ թէ ապագայ սերունդներու համար։ Հազարումէկ կաղապար, հարիւրաւոր հանդանակ, չոգչոգուն պարգամներ եւ թելադրութիւններ՝ չկրցան այլափոխել դիմագիծը մանրանկար Մեսրոպներուն. եւ հայ քերթողութիւնը

ՀԱՒԱՏՈՑ ՀԱՆԳԱՆԱԿԻ

Այցելութիւն՝ Գրիգոր Նարեկացիի աղօթատեղիին

Ա.

Աստծու պէս բարի՝ առտուն Մայիսի։ Արեւէն ափ ափ՝ ոսկի կը կաթի ....։

Ամէն մի արտի գոյը խանդօրէն՝ կապոյտ կը հիւսէ պատրանքի թելէն։

Գարունը՝ եկեր, բլրին տակ նըստեր, որպէս լեռնանուշ՝ կանաչ է հագեր ...։

Վերըստին ողջոյն, քեզի, ով գարուն,
Ներբողդ կը բանին մարդն ու անասուն,
Հովիտին մէջէն, հովիւն ըզգայուն՝
Սիրոյ տաղ կ՚երգէ բարկով արեւուն ...։

×

Բարտիներն իրենց կը շարժին ծնծղան..., ու երգ կը թափի գիւղակին վըրան ....։

Վարդանենց այգի, ընդէմ Մայիսին կը կարդայ սիրոյ քառեակն Քուչակին։

Կիրակի առտու։
Արեւ կայ, մեղու։
Ժամու բակին մէջ՝ խունկ ու ալէլու։
«Աստուածն է իջեր Ոչտունեաց գաւառ՝ որ հոն սերմանէ ըղեղ ու հանճար ....։
Երկիրն է մեծ բեմ,
Գարունը հոն տեղ՝ դերասան վըսեմ։
Արեւն՝ ոսկնդիր....։ Ես եմ յուշարար, ու խաղցուած կըտոր՝ Հայոց Սուրբ Աշխարհ ....։

×

Երկինք՝, Հոգեւոր, հողը՝ պարգեւառ, կր խնդայ Առ Տէր, կ՚երգէ Աղթամար....։

Նարեկայ Վանքէն, խորհուրդն Նարեկին՝
Ողջոյն կը ձօնէ Եփրթողի փառքին....։

Ոչտունեաց երկիր։ Ու ծով ծիրանի՝ նորափառ տեսիլք ըստեղծող մըտքի։ Նարեկայ հոգին «ի խորոց սըրտի» տողերուն մէջէն մարդուն կը խօսի....։

Գարունն է Նոր Հարս,
Կը սանտրէ իր վարս ....։

Հիւսիսէն հարաւ՝ լեռներու արշաւ։ Ոչտունեաց բերդը կը հագնի համբաւ։ Համեստ բեկոր մը արքենի շէնքին՝ մեղմիկ կր խօսի ծերուկ անցեալին։ Արտօսայ լեռնէն կը հնչէ երբ որ պատմութեան պատգամ՝ Հայոց դիւցազ՛եր, զրահուած ու քաջ՝ կը կոփեն երգը ցեղի մեծութեան։

Լըճին եզերքէն, Ոչտունեաց գաւառն՝ կարծես կը հոսի, անոր յաղթ մէջքին՝ Եղերով լեռը կը կապէ գօտի,
Օհէ՛, Եղերով....։

Լեռ ղեղեցկութեան, ոյնքան սաւրասփի՝
Որուն պահապան կը կենայ Մոկաց Սուրբ Գէորգ Փուժկի ....։

Բ.

Գարուն՝ սըրտիս մէջ։ Գարուն՝ ոտքիս տակ.. եւ ուսիս վըրայ՝ գարուն հազար հակ....։

Բիբիս խորն կուտի երազը կեանքի, ու ես կը դառնամ՝ Նոր ճիտ Արմէնի։ Ու անվախ կ՚երթամ Տաճարն Հնութեան...., քան զի՝ ես յիմար, շարժուն եւ անբան՝ ճարակ կը փնտռեմ հոգիիս համար ...։

(Վայ թէ օր մը ես՝ հինին բորբոսէն ափ մը գէթ չուտեմ, այն օր՝ ես Հայ չեմ, կ՚ուրանամ ես զիս, կ՚ատեմ ամէն ինչ, կ՚ատեմ նոյնիսկ զիս...)։

×

Առաւօտ բարի, Ոչտունեաց երկրի, հիւսուած ես կարծես՝ թելովն մետաքսի։
Կախարդ առաւօտ, մարգրիտ եւ ոսկի։
Խորհուրդը ունիս Նարեկեան գըրքի։

Աչնիւ առաւօտ, կապեր ես գըլխուդ՝ գոյնզգոյն նարօտ, որպէս յաւերժ-հարս, հագած հալաւներդ՝ կեցեր ես իմ մօտ, քեզ՝ համբուրելով, ու քեզմէ գինով՝ տես, ուխտի կ՚երթամ բոպիկ ոտքերով....։

×

Այս ինչ քարաժայռ, բիրտ ու ահարկու, անոր ճեղքերէն՝ կուգայ ձայն մահու ....։

Կանգնած ծովակին ափին յանդիման՝ երկիւղ կը բանի վըհուկի նըման ....։

Ծերպերը հոն տեղ՝ երախի հանգոյն,
Անդունդին վըրայ՝ սարսափ ու սոսկում,
Որոնց մէջ երբեմն, մոլեկներ կ՚երթան՝ գնել ափ մը շունչ, որպէս թէ ծերպերն՝ ունին իրենց կեանք, աղբումի մըրմունջ։
Վայրն է ամայի։
Կեանքը հոս վախէն՝ կարծես կը սառի։
Սուրբ Գրիգորի աղօթատեղին լըռիկ կ՚ունկընդրէ հեւքը ռւնայնին, մինչ անոր խորէն կը հնչէ ձայնը հիւսուող ու քակուող առօրեայերթին։

×

Կրկին յարկ ունի, ուխթեակ մը սենեակ, ունի խաչ, սեղան, լուսամուտ ու բակ։ Վերելքն՝ դըժուար է, չկայ ճար - ճամբայ, պէտք է մագլցիլ քարերուն վըրայ...։ Թէ ոտքդ սահեցաւ, կամ ձեռքըդ թուլցաւ, հաստատ գիտցիր թէ մահը քեզ եկաւ ....։

Դիտեցէ՛ք դուք մեզ,
Անվախ ենք, ու վէս.
Որբեր ենք քանզի։

Որբերն բազմաթիւ՝ Տոպայ աշխարհի,
Որոնց ծընողքը զոհ գացին օր մը Թրքական սուրի....։

Հազար ողջոյն քեզ, ով Դաշնակցութիւն,
Ամրակուռ Վահագն ու Սրբազնութիւն...
Դուն մեզի տուիր եւ Հայ եւ ուսում....։ Մեզ սորվեցուցիր ըլլալ քաջազուն պաշտել Հայութիւն։

չգաղրեցաւ հայ ոգեկանութեան Թաքուն պահա - րան մը դառնալէ։ Կը մաղեն չարունակ, կը նախա- տեն, կը հալածեն։ Բայց այդ ոգին կը մնայ ան- Թաղ եւ անառիկ,— նոյնիսկ անոնց մօտ՝ որոնք խորհրդային կարգերու ծնունդ են։

«Ինչո՞ւ։ — Որովհետեւ այդ ոգեկանութիւնը անմահ բջիջն է մեր ցեղային իւքնութեան, որով- հետեւ մեր մկրտութեան դրոշմն է, ու անկորնչելի ժառանգը՝ մեր պապերէն մեզի փոխանցուած։

Իրե՛նք, այդ ոգեկանութեան հազար գոյնի ու նկարագրի Թշնամիներն ալ կը գիտակցին այս ճշ- մարտութեան. բայց որովհետեւ կամակատար ստրուկներ եւ պատեհապաշտ մարդիկ են միայն, կը շարունակեն իրենց ոճիրը՝ գիտակցա՛բար։

«Նորութիւնն ա՛յն է, երէկուան եւ այսօրուան միջեւ, որ ԱՑՍՕՐ դաւադրութիւնը ուղղուած չէ միայն գրական կալուածի վրայ իր քրտինքը յա- ւերժացնող մարդոց դէմ, այլ առհասարակ հան - րային բարոյականի դէմ,— մամուլով, եկեղեցի - ով, ներգաղթով, «մշակութային կապ»ով, եւ բո- լոր սրբազան Նախաձեռնութիւններով։ Հայ ոգե - կանութեան Թշնամիները ըմբռնած ըլլալ կը Թուի- ին, Թէ առանց այդ բաղմութիւններու բարոյակա- նը խաթարելու, յաջողութեամբ պիտի չպսակուի գրական, մշակութային Թէ այլ մարզերու վրայ իրենց վստահուած առաքելութիւնը։ Ուրեմն, ա- կանատես կ'ըլլանք ողբերգութեան մը՝ որուն ա- ռանձին փուլերն են հրաժարականներու խեղկատա - կութիւնը, Ներգաղթի հաւատաքննութիւնները, Հ. Մ. Ը. Մ. ի դէմ պայքար, Եկեղեցին լրտեսներով լեցնելու դիտաւորութիւնը, հայ լեզուն այլանդա- կելու փորձերը, ու տակաւին հազարումէկ դաւ եւ սադրանք, որոնք իրար կ'ամբողջացնեն՝ այլասե- րումը փութացնելու համար։

«Սովետահայ Գրողների Համագումար»ը եւ իր առաջադրութիւնները կը հանդիսանան տրտում բայց ակներեւ վկայութիւնները յաջորդական ու նոր խաղերուն, որոնց պիտի ենթարկուին հայ միտ- քը նախ, ապա հայերէնը, հանրային կեանքը, ե- կեղեցին եւ դպրոցը»։

Բանախօսը երկարօրէն եւ առանձին վերլուծեց բոլոր խնդիրները, մէջբերումներ ըրաւ Թոփչեա- նի, Ժտանովի, Տիխոմովի զեկուցումներէն, եւ պարզեց բոլոր այն սադրանքները, որոնք քօղարկ- ուած են գրականութեան շուքով։

Ծանրացաւ, նաեւ, արեւմտահայ լեզուի դէմ Համագումարի զեկուցաբերին ցափռտուքներուն, «Արեւմտահայ լեզուն 1915էն վերջ կորսնցու - ցած է իր կենսունակութիւնն ու հիմքը, եւ զգա- լի չափով իջած է իր նախկին աստիճանէն» (!) — եւ փաստեց, Թէ, ընդհակառակն, արեւմտահայ լեզուն կը զարգանայ, կը ճոխանայ, կը մշակուի օ- րէ օր։ Սակայն, Թէ հայերէնը ենթարկուած է բար- բարոսական աղաւաղութեան. բայց այդ չարիքը կը Թելադրուի ո՛չ Թէ Սփիւռքէն, այլ «խորհրդա- հայ ուղղագրութենէն եւ հայ լեզուն կովկասեան էսփերանթոի մը վերածելու յայտնի ճիգերէն»։

Բանախօսը հրաւիրեց ապա Սփիւռքի մտաւո- րականութիւնը՝ խորհիլ ինքնապաշտպանութեան միջոցներու շուրջ,— ստեղծելու Գրողներու Ընդ- հանուր Միութիւն մը, միացող տարրերէ։ Վեր - հրատարակել մեր յեղափոխութեան հետ կապ ունե- ցող բոլո՛ր գործերը, եւ անպիտութենէ փրկել ամ- բողջ սերունդ մը, որ 1920էն վերջ բացաւ իր աչ- քերը, եւ որ ոչի՛նչ գիտէ մօտաւոր անցեալի իր պատմութեան մասին։

Բանախօսութիւնը վերջացաւ մեծ խանդավա- ռութեան մէջ։

Ամէն պարագայի մէջ խորհրդածութեան նիւթ մը բոլորին համար։

Մ.

ՊՈՒՏ'Մ ԾԻՆԱՂ

Ի պեւս...

Փոքր էինք։ Մեր քաղաքին նպարավաճառները գրեԹէ Թուրքեր էին։ Երբեմն տունէն մեզի գնու - մի կը ղրկէին ։

— Մէմէտ աղա՛, պապաս բարեւ կ'ընէ, լա- ւեսակէն օխա մը սոխ պիտի տաս, չաւկեկ տո՛ւր հա՛, պապաս բարեւ ըրաւ, դրամը իրիկունը պիտի տայ քեզի, Մէմէտ աղա ։

— Ուլան դուն որո՞ւն լակոտն ես։ Ո՞վ է պա- պադ ...

Ըսի փոքր էինք, եւ կը կարծէինք , որ բոլորը կը ճանչնան մեզ եւ մեր հայրիկը։ Օ՛ ինչպէս կ'ըլ- լայ որ չճանչնար Մէմէտ աղան։ Զարմա՛նք բան..

Այսօր, Փարիզի մէջ, միտքս կ'իյնայ այս պա- րագան, երբ կը կարդամ, երբեմն - երբեմն, Թեր- Թերու մէջ.— «Կը խնդրուի դրամ ղրկողներէն, որ իրենց անունն ու հասցէն նշանակեն մանտա-փոսթի քարԹին վրայ»ի պէս վարչական հրահանգներ։

Թրիէսթէի խուզրին չափ փշոտ խնդիր է, հայ ԹերԹերու դրամ ղրկելու գործողութիւնը։

ԹերԹերու վարչութիւնը, ամէն միջոց գործ կը դնէ որպէսզի յարգամեծարըն Թերցողները դժ- ուարութեան չհանդիպին ԹերԹին բաժնեգինըհաս- ցնելու համար ։

Ֆրանսայի ԹղԹատարական Նախարարութիւ - նը, նկատի առնելով հայ ընԹերցողներու բազ - մազբաղ վիճակը, մասնաւոր դիւրութիւններ տը - ուած է անոնց։ Մանտա-չէքի դրութիւն։

ԹերԹերու վարչութիւններէն ոմանք, մաս - նաւոր զանձ(չներ նշանակած են այդ գործին հա- մար, եւ սակայն, կրկին դժուարութեան առջեւ կը գտնուին։

Կը տեսնէք, ոմանք ԹերԹին անունին տեղ ի - րենց անունը կը դնեն եւ իրենց հասցէին փոխարէն ալ ԹերԹին հասցէն ։

Նամակ կը ստանաս, որուն հասցէն եւ Թիւը բեւեռագրի պէս բան մըն է, կամ բնաւ չկայ ։ Ստորագրութիւ ը ըսես, դեղագրի գիր կը նմանի, չես կրնար մէջէն ելլել։ Կամ միայն մականունով կամ միայն անունով կը ստորագրէ նամակը, մտա- ծելով, որ ԹերԹին վարչութիւնը, իր բոլոր բաժա- նորդներուն հետ հօրեղբօրորդի է կամ նարտի ըն- կեր։ Նոյն մականու՛նով ընԹերցողներ որքա՞ն կ'ուզէք մեր մէջ։ Ցաճախ սկզբնատառերն իրարու յարմար,— Հրանտ, Հրաչեայ, Հայկ, Համբար - ձում, Փափազեան, Կարապետեան, Յակոբեան։

Խե՜ղճ վարչական պաշտօնեայ։ Կը տրորուի , կը տքնի, կ'աշխատի, իր մարգարէական եւ գու - շակի կարողութիւնները օգնութեան կը կանչէ գիտնալու համար Թէ ստորագրութեան տէրը «Հ. Կարապետեան»ը՝ Համբարձո՞ւմ, Թէ Հրանտ Կա- րապետեանն է, քանի որ հասցէն ալ չորցած ըլլա- լով՝ անընԹեռնելի է։

Նամակագիրը կամ դրամատառքը մտքէն իսկ չանցըներ, որ ուրիշ նոյնանման անուններ ալ կըր- նան գոյութիւն ունենալ։ Կամ կը մտածէ, ինչպէ՛ս կրնայ ըլլար որ ԹերԹին վարչութիւնը զինք չի ճանչնար։ Ինք միս մինակն է աշխարհի վրայ որ այդ անունն ու մականունը կը կրէ, ինչպէս մենք երբ կը դիմէինք նպարավաճառ Մէմէտ աղային, «պապաս բարեւ կ'ընէ» ըսելով, կը զարմանայինք որ Մէմէտ աղան մեր հայրիկը ինչպէ՞ս չի ճանչ- նար։ Մեր հայրիկէն զատ ուրիշ հայրիկ կա՞ր աշ- խարհումս ...

... Բայց չմեղադրենք ընԹերցողները։ Հոս Եւրո- պա է, քիԹիդ վրայ Թառած ճանճը քշելու ատեն չունիս։ Գիտէ՞ք որքան ժամանակ կը խլէ, տարին մէկ անգամ, նամակատուն երԹալ եւ բաժնեգին յանձնել կիշէի աղջկան։ Արդէն, ընԹերցողները ի- րենց պարտականութիւնը լիուլի կը կատարեն։ Ե- րեք հարիւր վաԹսուն օր ԹերԹը կը կարդան ամէն յոգնութիւն յանձն առնելով։ Այդ ԹերԹը քանի մը բարեկամի փոխ կուտան, վերջէն կ'երԹան . ետ կ'առնեն։ Երբեմն ուրիշ քաղաքներու բարեկամ - ներուն ալ կը ղրկեն։ Այսքա՞ն յոգնութիւններէ ետքը, ելլել պահանջել որ դրամ ղրկելու համար ալ ժամանակ սպառեն,է՛ անաստուածութիւն կ'ըլ- լայ։ ԹերԹերու վարչութիւնները, քիչ մը խիղճ ունենալու են ...

ԵԹէ ինծի հարցնեն, կը Թելադրեմ ԹերԹերու վարչութիւններուն, որ հասցէ գրելու,ստորագրե- լու , դրամ ղրկելու պատկերազարդ դասընԹացք մը բանան ԹերԹին մէջ։

Այսպէս, դաս Ա.— «Հասցէդ նամակին պահա- րանին ետեւը գրէ, (տեսած եմ մարդիկ, որ իրենց հասցէն նամակի պահարանին վրայ, իսկ քու հաս- ցէդ ալ ետեւը՝ երբ ղրկող գրած են...)։

Բ.— Անունդ ամբողջութեամբ գրէ ինչպէս եւ մականունդ։ Հատիկ - հատիկ գրէ, գրելու նոր սկսած տղոց կամ տպագրի պէս։

Գ.— Ստորագրութիւնդ յատակ դիր՝ ամբող- ջական անունովդ ու մականունովդ, ոչ Թէ դրա - մատան տնօրէնի կամ դեղագիր գրող բժիշկի պէս անընԹեռնելի։

Դ.— ԵԹէ միտքդ իյնայ, որ ԹերԹը դրամով կը հրատարակուի եւ ընԹերցողն ալ պէտք է դրամ վճարէ, եւ եԹէ Թանկագին ժամանակէդ զոհել բա- րեհաճիս այդ բաժնեգինը նամակատուն յանձնե - լու, նախ քու անուն - մականուն - հասցէդ գրէ մանտա - քարթին վրայ՝ վերջէն ԹերԹին հասցէն։ Ուշադրութի՛ւն, խմբագրին կեղծ անունով չղրկես դրամը կամ չմոռնալ խմբագրին մականունն ալ գրել, ինչու որ խմբագիրներն ալ մականուն ունին։

Երբ ԹերԹին գօտին պատռէք եւ կարդալէ ետ- քը տարբեր գօտիով վերադարձնելու ազնուութիւ- նը ունենաք, ձեր հասցէն անպայման դրէք որպէս- զի վարչութիւնը գիտնայ Թէ որո՞ւ ԹերԹը պիտի դադրեցնէ ։

Կարելի է քլիշէ նկարով մը ցոյց տալ այս բո- լորը՝ եԹէ ԹերԹերու վարչութիւնները ծախքը չխնայեն։

Զարժե՞ր վկայական մը եւ մրցանակ յատկա- ցնել այս վերի դասընԹացքը յաջողապէս աւար - տողներուն համար...

Կ. ՊԵՏՈՒՇ

Իրիկնաժամ

(Մի հեռաւոր հայ աղջկայ)

Անա իջաւ իրիկուն,
Երգեց առուակն արծաթի,—
Հօտաղ, արտուոր դարձան տուն,
Աչքըս մընաց քո ճամբին։

Ապա գիշերը փակեց
Շող ու շաւիղն յոյսերիս,
Ի՞նչպէս փընտռեմ՝ կանչեմ քեզ
Այս տարամերժ ափերից։

Թերեւս հիմայ մայր ես դու,
Կամ մոռացուած մի շիրիմ,
Մինչ ես քեզմով եմ ապրում՝
Անունըդ իմ շուրթերին։

Աւա՜ղ, անցան եղմավար
Ձիւն ու մըրրիկ ըրրտմաշուք,
Եւ գարունը մեզ համար
Զըբողբոջեց ոչ մի շիւղ ...

Ինչո՞ւ ազատ ոլորտում
Գերուած ենք մենք առ յաւէտ,
Եւ կաշկանդուած միշտ անլոյս
Մի տխուր ցաւի հետ՝

Ես մի կորած աշխարհում,
Դուն օտարին հըպատակ —
Ծաղիկ օրերն ենք մաշում
Մնաք միմիանցից անգիտակ։

Գ. ԾԻԾԵՌՆԱԿ

Մենք չունինք երկիւղ, ոչ կասկած ու դող,
Զաւիվեր կ'ելլենք՝ կազմած շարք ու տող...։
Գ.

«Որդի Աստուծոյ»,

«Ընկալ քաղցրութեամբ» կ'երգենք բարձրա - ձայն, վախը կ'անհետի, կասկածն՝ կը Թռի փոշիի նման...։

Թէ զոցեն նոյն իսկ մեր աչքերն լաԹով, մենք ճամբան պիտի վերըստին գտնենք հոգիի լոյսով։

Մէկ ծերպէն միւս, քարէն՝ մէկալ քար, ափե- լով յաճախ՝ տատասկն ու մացառ, կ'երԹանք դէպի վեր, հեղնելով մէն մի երկիւղ ու վտանգ ։

Գարնան մէջ զարուն՝ մենք որբերս Հայուն, կը պաշտենք հայ հողն՝ որպէս սրբութիւն։ Մեր երկրի մէն մի, խարակն ու կարկառ, ջրվէժ, քա - րանձաւ՝ վէպ մ'է ոսկետառ։ Բերդերն ու ամրոց, պարիսպ ու քանդակ՝ մեր անմահութեան հսկաւ տակեհանք ։

Հո՛ղ կախարդական, ու հո՛ղ սրբազան։

Ուր ծնող տղան՝ հայ ազատութեան կը դառ - նայ վահան ...։

X

Բաղէ մը կ'անցնի ժայռին յօնքերէն...։ Ու հողին վըրայ՝ խաչ մը կը շինուի իր մարմնի շուք- քէն ...։

Ժայռին բարձունքէն՝ ջրվէժն կ'իյնար վար..։

Դարերէ ի վար՝ ջրվէժն այդ խելառ, կը հոսի զարըվար, ապա՝ քար կ'ըլլայ հրաշքի մը համար։

Քերթողն Գրիգոր՝ այդ ջուրէն խմեց, խմեց, զովացաւ, բայց ինչո՞ւ Անոր սիրտը քար չեղաւ ։ Կամ ինչո՞ւ համար Անոր սիրտն եղաւ բարի ու գթած։

Ժայռափոր ու մութ՝ աղօԹքի տունէն, ձայ - նով մը կամաց՝ կարծես կը հոսի Նարեկեան սրտին «ձայն հառաչանաց»: ու մենք՝ խորհուրդէն, լուռ ու կարկամած՝ կը համբուրենք քարն ու խաչն սրբամած ։

Կը հալի զարուն ,
Մեղրի պէս ծորուն,
Կը կաԹի հանդարտ՝ դաշտին մէջ ծըփուն ...։

Եւ արդէ՞ն ի՞նչ է Ուշտունեաց գաւառ, հսկաւ մեղրահաց, քաղա՛ք բոցավառ...։

X

ԱղօԹքի տեղին՝ մէջ ենք մենք արդէն, ճիչով ու կանչով՝ քարայրն կ'արԹնցնենք, մեր ճիչ ու կանչէն՝ անցեալն կը փրԹի քարէ առիքէն, կուզաւ քարայրի բերանն ամեհի՝ որ ինքզինք կը նետէ ծո- վը ունայնի ։

Հոս՝ խաչ քարաչէն, հոն՝ տեղան ու բեմ, տաշուած հովերէն։ Այստեղ՝ հոր մը խոր, մուԹ ու սըզաւոր, կ'ըսեն Թէ այն տեղ՝ Գրիգորն կ'իջ - նէր, որ իր երկունքին՝ խռովքը գրգռէր քուխ - սին տար Թռիչք, բանին՝ մեծութիւն, վերջապէս ծընէր նոր քերԹողութիւն ...։

Լըճի կապոյտին վըրայ կը նայի՝ նեղ լուսա - մուտ մը բացովը աչքի..., որուն առջեւը սեղան մը քարէ՝ Նարեկեան քերԹուած կը բուրէ ուրկէ։

Միտքը ծանրացած, ըղեղն ալ յղի՝ Գրիգոր քերԹուած կը յանձնէ Թուղթին...։ Գրիչն հեզա - սահ կը քալէ գիծէն, կը ցանէ մելան՝ խորհուրդին հետքէն...։ Կը ծընի Գիրքը անմըրցորդ ու քաջ՝ որպէս արեւու իմաստ ու ճաճանչ ...։

Խոնաւ ու մըԹին, խորշերէն կարծես՝ Նարեկ- եան ձայնին արձագանգ կ'առնես ...։

Պատերուն վըրայ՝ ծեփը անուրջին, երան - գուած շունչէն Թիւ մէկ Արմէնին ...։
Դ.

Այնօր՝ մենք գինով, Նարեկեան շունչով, քա- րայրի բերնէն ըսինք անխըռով .

— Մենք՝ Արեւելքի անըմբռն հանճար,
Արեւ կը խմենք՝ որ ծընինք նոր - դար,
Մենք ունինք Նարեկ, աղօԹքի մատեան,
Բառի ու մըտքի՝ գերագոյն ովկեան։
Ե.

«Ի խորոց սրտի խօսք ընդ Աստուծոյ» ։
Նարեկայ գիրքէն աղօԹք կը կաԹի,
Որպէս Հանգանակ՝ հրզօր Հաւատքի ...։

ՍՕՍ - ՎԱՆԻ

Փարիզի մէջ իսկ ցոյցեր կը կատարուին, «Կեցցէ՛ Մոսա, կեցցէ՛ Փէյճէն» աղաղակելով եւ հակահրէական հոսանքը արծարծելով։ Անշուշտ ուրիշներ ալ տարբեր եղանակներ կը հնչեցնեն, բերանացի թէ գրաւոր ։

★ Հնդկաչինէն հասած վերջին լուրերու համաձայն, Ֆրանսական զօրքը գրաւած է շատ մը կենսական կէտեր եւ ճամբան բաց է շինարար բանակցութեանց համար, ինչպէս յայտարարեց Պ. Ռամատիէ։ «Գլխաւոր խնդիրը սահմանադրական հարց մըն է, նաեւ քաղաքական հարց մը։ Այս պատճառով էր որ կառավարութիւնը որոշեց իբրեւ ներկայացուցիչ նշանակել քաղաքային պաշտօնատար մը, փոխան զինուորականի»։

Վարչապետը «բացորոշապէս նպաստաւոր» կը գտնէ կացութիւնը։ Հանոյի շրջանը եւ հաղորդակցութեան գիծերը մաքրուած են։

ՔԱՆԻ ՄԸ ՏՈՂՈՎ

ՄԱՀՈՒԱՆ ԴԱՏԱՊԱՐՏՈՒԵՑԱՒ Ֆէրնան տը Պռինոն, Վիշիի կառավարութեան Փարիզի դեսպանը, որ կը դատուէր Գերագոյն Ատեանին առջեւ։ Վճիռը արտասանուած ատեն, մահապարտը բացագանչեց.— «Ապագայ սերունդը պիտի վճռէ իմ յանցանքս»։ Նորօրեայ դատավարութեան մէջ միակ մեղմացուցիչ պարագան այն էր որ ամբաստանեալը փորձած է գ. դակահարութենէ փրկել քանի մը Ֆրա սացիներ։ 14 ամբաստանեալներէ երկրորդն է որ կը դատապարտուի այս անգամ։

ԳԵՐՄԱՆ ԿԷՍԹԱՓՈՅԻ Փրանսացի աջակիցներէն հինգը մահուան դատապարտուեցան մասնաւոր ատեանի մը կողմէ, 15 օրուան դատավարութենէ մը վերջ։ Մէկ հոգի դատապարտուեցաւ ցկեանս բանտարկութեան, ուրիշ երկու ամբաստանեալներ, որոնց մէկը կին, 18 ամսուան, մէկ հոգի ալ մէկ տարուան։ Գլխաւոր ամբաստանեալն էր Ֆլէպէռ Քոմպիէ, խմբապետը, որուն տուած տեղեկութեանց վրայ գնդակահարուած են վեց ամերիկացի օդաչուներ եւ շատ մը Ֆրանսացիներ։

ԵՐՈՒՍԱՂԷՄԷՆ կը հեռագրեն թէ պաշարման վիճակի յայտարարութենէն հինգ օր վերջը, բրիտանական իշխանութիւնը հաղորդեց թէ ձերբակալուած են 25 «ծանօթ ահաբեկիչներ», անդամ հրէական գաղտնի կոմիտէներու։ Նոյն հեռագրին համաձայն անգործութիւնը կ'աւելնայ Պաղեստինի մէջ։ Թել Ավիվի 1500 անգործներուն թիւը բարձրացած է 6000ի, Երուսաղէմ կը հաշուէ 2000 գործազուրկներ։ Երկրին տնտեսական կեանքը մեծապէս ազդուած է օրուան դէպքերէն։

Մ. ՆԱՀԱՆԳՆԵՐՈՒ նախագահը ճառ մը խօսելով, յայտարարեց թէ անհրաժեշտ է կրճատել մաքսային պատուարները եւ ազատ ձգել առեւտրական ձեռնարկները, այլապէս անխուսափելի է տնտեսական պատերազմը։

16.000 ՖՐԱՆՍԱՑԻ ՕԴԱՉՈՒՆԵՐ սպառազինելու համար գաղտնի համաձայնութիւն մը կնքուած է Անգլիոյ հետ, որ պիտի ճարէ օդանաւեր, թնդանօթներ, փոխադրութեան միջոցներ եւն.։ Կ'ըսուի թէ Պելժիան ալ կարեւոր գնումներ պիտի կատարէ Անգլիայէն։

ՁԻՒՆԱՄՐՐԻԿԸ դեռ չէ դադրած Անգլիոյ մէջ։ Կառավարութիւնը նիստի հրաւիրեց հանքածուխի արտակարգ յանձնախումբը։ Միայն հարաւ. Կալլէսի մէջ 80 ածխահանքեր դադրեցուցին աշխատանքները, ուրիշ 170 հանքեր անկարելին կը փորձեն ածուխ արտադրելու համար։ Արդէն իսկ վերջնապէս կորսուած է 150.000 թոն, եւ կը վախցուի որ 100.000 եւս կորսուի։

ԼԵՀԱՍՏԱՆ մեծաքանակ ցորեն, ռազմանիւթ, ինչպէս եւ 7.212.500 սթերլինի ոսկեդրամ պիտի ստանայ Խ. Միութենէն։ Նոյն համաձայնութեամբ Խ. Միութիւնը կէս առ կէս պիտի կրճատէ Լեհաստանէն ստանալիք հանքածուխը, անոր պիտի յանձնէ Գերմաններէ գրաւուած կառախումբեր եւ նաւեր եւն.։ Բանակցութիւնները կատարուեցան Մոսկուայի մէջ, մասնակցութեամբ սպարապետ Սթալինի։

«ԱՆԸՄԲՌՆԵԼԻ Է ՊԱՏԵՐԱԶՄԸ Անգլիոյ եւ Ռուսիոյ, կամ Անգլիոյ եւ Մ. Նահանգներուն միջեւ», յայտարարեց Անգլիոյ վարչապետը երեսփ. ժողովին մէջ, ի պատասխան հարցումի մը։ Հարցապնդողը կ'ուզէր հասկնալ թէ ինչո՞ւ նախապատերազմեան շրջանէն երեք անգամ աւելի եւ երկրին տնտեսական կարողութենէն վեր բանակներ կը պահուին, քանի որ պատերազմի վախ չկայ։

ՄՈՍԿՈՒԱՅԻ մէջ նորէն կասկածներ կը յայտնեն Մ. Նահանգներուն եւ Քանատայի միջեւ ստորագրուած համաձայնութեան մասին։ Կուսակցական պաշտօնաթերթը, «Փրավտա» կը հարցնէ թէ արդեօք այդ զինուորական համաձայնութիւնը անգլեւամերիկեան զինակցութիւն մը չէ՞, քօղարկեալ ձեւով։ «Լոնտոնի մէջ որ եւ է խորհրդածութիւն չեղաւ այս համաձայնութեան մասին։ Այս չի՞ նշանակեր թէ համաձայնութիւնը իսկապէս անգլեւամերիկեան զինակցութիւն մըն է»։

ՀԱՆՐԱՊԵՏՈՒԹԵԱՆ ԽՈՐՀՈՒՐԴԻՆ նախագահը, Շամփըթլէ տը Ռիպ, որ կը դարմանուէր հիւանդանոցի մը մէջ, մեռաւ անցեալ օր։ Վարած է նախարարական պաշտօններ։ 65 տարեկան էր։

ԱՆՈՒՇԱԴՐՈՒԹԵԱՆ ՄԸ ՀԵՏԵՒԱՆՔՈՎ, հետեւեալ նախադասութիւնը մոռցուած էր մեր Փետր. 16ի լուրերու բաժնին մէջ.— «Կայ նաեւ Քրիստոնեայ աշխատաւորներու Սէնտիքան, որուն հովանաւորները առաւելապէս գործատէրեր են»։ (Արտատպուած անգլ. թերթէ)։ Աւելորդ է ըսել թէ C. F. T. C. եւս նոյնքան բանուորական է որքան C. G. T., բայց աւելի չափաւոր ։

Ա. Խատիսեանի յիշատակին

Այրի Տիկ. Ա. Խատիսեան եւ որդին՝ Գէորգ կը խնդրեն ծանուցանել թէ իրենց ամուսնոյն եւ հօր՝ ԱՂԵՔՍԱՆԴՐ ԽԱՏԻՍԵԱՆի մահուան Բ. տարելիցին առթիւ այց մը պիտի կատարուի այս կիրակի առաւօտ իր գերեզմանը, Père Lachaise։

Հ. Յ. Դ. Եգիպտացի կոմիտէն իր կարգին յիշեցնելով այս տարեդարձը, կը հրաւիրէ ընկերները եւ բարեկամները ժամադրուիլ métro Gambetta, ժամը 10ին։

Théatre des Champs - Elysées
15 Ave. Montaigne, métro Alma - Marceau
Երեքշաբթի Մարտ 11ին, ժամը 21ին

Րաֆֆի Պետրոսեան

Հարաւային Ափրիկէ մեկնելէ առաջ պիտի տայ իր տարեշրջանին միակ նուագահանդէսը։

Տոմսերը կը վաճառուին թատրոնը, Տիւրանի քով Place de la Madeleine եւ Bois Colombes, rue Victor Hugoի ժամագործին խանութը։

ԼՈՅՍ ՏԵՍԱՒ

ՀԱՅԱՍՏԱՆ

Ամսագիր, պաշտօնաթերթ Հ. Յ. Դ. Նոր Սերունդին, պատկերազարդ, Ծ էջ, մեծածաւալ, ֆրանսերէն բաժինով։

Հայերէն բաժնին մէջ յօդուածներ ունին.— Շ. ՄԻՍԱՔԵԱՆ, Շ. ՆԱՐԴՈՒՆԻ, ՀՐ. ԲԱԼՈՒԵԱՆ Հ. ՎՌԱՄ, Թ. ՀԵՐՈՅԵԱՆ, ԲԱՔԱՆԵԱՆ։ Միտք եւ Արուեստ։ Երկր. Շարժում, Ներգաղթ եւն.։

Ֆրանսերէն.— Տիկին Odette Mikaelian, ՀՈՒՐԻ ԻՓԷՔԵԱՆ, Ե. ՑՈՎԻԿ, Ժ. ԴԱՏԱՒՈՐԵԱՆ, ԱՐՓԻԿ ՄԻՍԱՔԵԱՆ, պատմուածք մը ՌՈՒԲԷՆ ԶԱՐԴԱՐԵԱՆԷ, էջեր Հայոց Պատմութենէն, ֆրանքօ-հայկական յարաբերութիւնները եւն.։

Բաժնեգին տարեկան 240, հատը 20 ֆրանք։

Չէք, Mandat եւն. ուղղել H. Palouyanի, 43 rue Richer, Paris (9)։

ՀԱՅ - ԲՈՅԺ

ԺՈՂ. ԱՄՍԱԹԵՐԹ ԲԺՇԿՈՒԹԵԱՆ
ԵՕԹՆԵՐՈՐԴ ՏԱՐԵՇՐՋԱՆ

ՀԱՅ - ԲՈՅԺ լրացուց իր վեցերորդ տարեշրջանը։ Ելեկտրական հոսանքի կրճատումներու պատճառով՝ ուշ տպուեցան եւ ղրկուեցան վերջին ամիսներու թիւերը։ Յունուարի թիւը կը ղրկուի գալ շաբթու։ Խմբագրութիւնը որոշած է, այս ամառ, ելեկտրական հոսանքի կրճատումները վերցուելէ ետքը, մէկ անգամէն տպել տարւոյն բոլոր թիւերը եւ յետոյ ամսէ ամիս ղրկել բաժանորդներուն։

ՀԱՅ - ԲՈՅԺ որոշած է բարձրացնել բաժնեգինը։ Անոնք որ մինչեւ Ապրիլ 1 կը վճարեն, բաժնեգինը կ'ընդունուի հին հաշիւով։ Ապրիլ 1էն սկսեալ՝ Ֆրանսայի համար բաժնեգինն է 300 ֆր., Ամերիկայի եւ Անգլիոյ համար՝ 400 ֆրանք, մնացեալ երկիրներու համար 350 ֆրանք։

ՀԱՅ - ԲՈՅԺ կը ղրկուի միայն կանխիկ վճարողներուն։ Ձրի կը ղրկուի ազգ. հաստատութիւններու եւ դպրոցներու։

ՀԱՅ - ԲՈՅԺի ամբողջական հաւաքածոն (վեց տարի) սպառած է։ Սպառած են նաեւ 1946 տարուան թիւերը։ Անոնք որ մեզի կը վերադարձնեն մասնաւորաբար 66, 68, 69, 70 եւ 71 թիւերը, փոխարէն կը ստանան նոր թիւեր 1947 տարեշրջանէն։ (Կ'ընդունինք նաեւ թիւ 60, 62, 64)։

ՀԱՅ - ԲՈՅԺ իր բարեկամներէն կը խնդրէ անյապաղ հայթայթել յիշեալ թիւերը, ղրկել իրենց բաժանորդագրութիւնը նորոգող անձերուն անունները եւ հասցէները՝ տպագրութեան համար։

ՀԱՅ - ԲՈՅԺ անփոխարինելի թերթ մըն է, չկայ բաժանորդ մը որ օգտուած չըլլայ որեւէ ձեւով,— ընթերցումը՝ դիւրահասկնալի, զուարթ եւ հաճելի, բովանդակութիւնը՝ գործնական եւ օգտակար, որչափ գիտական, նոյնքան գրական, վերջապէս փնտռուած թերթ մը, զոր բաժանորդը կրնայ կարդալ եւ յետոյ ծախել եռապատիկ սուղ։

ՀԱՅ - ԲՈՅԺ կը սպառի ամիսը չլրացած։ Թուղթի պակասը եւ այլ պայմաններ կը ստիպեն մեզ առայժմ չաւելցնել տպագրուած թիւերը։ Ուրեմն ամէն նոր բաժանորդ կ'արձանագրենք այն ամիսէն սկսեալ, երբ կը բաժանորդագրուի,— հին թիւերը չենք կրնար հայթայթել։

Խմբագիր-տնօրէն Շ. ՆԱՐԴՈՒՆԻ
17, Rue Damesme, PARIS (13)։

Le Gérant: L. KRIKORIAN
Imprimerie DER-AGOPIAN, 17 Rue Damesme - 13e
Travail executé par des ouvriers syndiqués

ՅՈՒՇԱՏԵՏՐ

ՏԷՍԻՆ.— Հ. Յ. Դ. Նոր Սերունդի «Րաֆֆի», «Վ. Սամվէլեան» եւ «Արարատ» խումբերու խառն ժողովը՝ այս երկուշաբթի իրիկուն ժամը 9ին՝ Հ. Յ. Դ. Տան մէջ։ Զեկուցում պատգամաւորի եւ ուրիշ հարցեր։

ՄԱՐՍԷՅԼ.— Հ. Յ. Դ. Նոր Սերունդի «Խատիսեան» խումբի ժողովը՝ երեքշաբթի իրիկուն, ժամը 8.30ին, ծանօթ հաւաքատեղին։ Կարեւոր օրակարգ։

ՄԱՐՍԷՅԼ.— Հ. Յ. Դ. Նոր Սերունդի «Գիւլխանտանեան» խումբի ժողովը՝ երեքշաբթի, Գար Սանթրալի (Լավիաթ) մէջ։ Կարեւոր օրակարգ։

Այրի Տիկին Տ. Սամուէլեան, Տէր եւ Տիկին Մ. Տոնէի, Տէր եւ Տիկին Հ. Սամուէլեան եւ զաւակները, Այրի Տիկին Ա. Սամուէլեան, Այրի Տիկին Ա. Քէօսէեան, Գ. Ս. Ճէպպար, Օր. Բ. Ճէպպարեան, Տէր եւ Տիկին Ե. Գրիգորեան եւ զաւակները, Տէր եւ Տիկին Ն. Քէօսէեան եւ զաւակները, Պ. Գ. Համբարձումեան, ինչպէս նաեւ Տօննի, Կիւրիճեան, Մաղաքեան, Քութիւկլեան, Քարաեան, Խորէնեան (Պոլիս), Նշեսեան (Լիբանան) ընտանիքները եւ բոլոր պարագաները խորունկ ցաւով կը ծանուցանեն իրենց ամուսնոյն, հօր, զաւկին, եղբօր եւ ազգականին՝

Պ. ՎԱՀՐԱՄ ՍԱՄՈՒԷԼԵԱՆի

մահը որ տեղի ունեցաւ 67 տարեկան հասակին, իր բնակարանին մէջ, 1 rue de Maubeuge, Paris։

Յուղարկաւորութիւնը պիտի կատարուի վաղը, երկուշաբթի ժամը 14.30ին, Փարիզի Հայոց եկեղեցին։

Մարմինը պիտի ամփոփուի Թոնիի գերեզմանատունը իր ընտանեկան դամբարանին մէջ ։

ՕՐԱԹԵՐԹ

LE PREMIER QUOTIDIEN ARMÉNIEN EN EUROPE

HARATCH — Fondé en 1925 — R. C. Seine 376.286

Directeur-Propriétaire : SCH. MISSAKIAN

17, Rue Damesme — PARIS (13e)

Tél.: GOB. 15-70 — C. C. P. Paris 1678-63

Տար. 1000, 6ամս. 500, եռամս. 300, Ֆր., Արտաս. 10 Տոլ.

Mardi 11 MARS 1947 Երեքշաբթի 11 ՄԱՐՏ

ԺԹ· ՏԱՐԻ — 19e Année N° 4981 Նոր շրջանի թիւ [illegible] Խմբագիր՝ Շ· ՄԻՍԱՔԵԱՆ ԳԻՆ՝ 4 Ֆր

ՄԵՐ ԽՕՍՔԸ

ԱՅՍ ՄԷԿ ՓՈՐՁՆ ԱԼ...

Երէկ, 10 Մարտ, հանդիսաւորապէս բացուեցաւ Զորս Մեծերու նոր խորհրդաժողովը, Մոսկուայի մէջ:

Օրակարգը շատ կարճ է,— Աւստրիա եւ Գերմանիա:

Երբեմնի Առանցքին թեւերէն մէկը՝ Իտալիա, ստորագրեց հաշտութեան դաշնագիրը, ուրիշ չորս պարտեալներու հետ: Միւսը, Ճափոն, անձնատուութեան պայմաններով իսկ ապահոված է իր պետական իշխանութիւնը եւ կայսրը, բոլորովին նոր սահմանադրութեամբ մը: Աւստրիան եւս դարձած է անկախ պետութիւն, թէեւ ենթակայ յաղթականներու գրաւման:

Ուրեմն, առկախ կը մնայ միայն Գերմանիոյ ճակատագիրը, որ վճռուի Մոսկուայի խորհրդաժողովին մէջ:

Զորս Մեծերը պիտի որոշեն Գերմանիոյ ոչ միայն պետական կազմը, վարչական կարգուսարքը, կեդրոնական կառավարութեան իրաւասութիւնները, նոր սահմանադրութիւնը, այլեւ վերջնական սահմանները:

Իսկ ամէն բանէ առաջ արմատական միջոցներ ձեռք պիտի առնեն, որպէսզի ան չկարենայ վերազինուիլ եւ սպառնալ խաղաղութեան:

Այս մտահոգութեամբ, Ամերիկացիները ծրագիր մը առաջարկեցին քսան կամ քառասուն տարուան համար, եւ մինչեւ այսօր ալ ի զուր կը սպասեն Խ· Միութեան վերջնական պատասխանին:

Օրակարգի խնդիրը սահմանուած ըլլալով հանդերձ, անհաւանական չէ որ ուրիշ հարցեր ալ քննուին, ուղղակի կամ անուղղակի: Ժողովին մէջ, կամ դուրսը, մասնաւոր տեսակցութեանց մտերմական զրոյցներու ընթացքին:

Օրինակ, Անգլիոյ արտաքին նախարարը, Պէվին, այժմէն որոշած է·[illegible] խորհրդակցիլ առանձնաբար Սթալինի եւ Մոլոթովի հետ, անգլեւխորհրդային դաշինքին վերաքննութեան մասին:

Այս դաշինքը կնքուած էր պատերազմի ընթացքին, քսան տարուան համար, եւ այժմ կը կարօտի վերաքննութեան, ինչպէս դիտել տուաւ Սթալին: Այդ առթիւ, անշուշտ մեքենաբար պիտի յուզուին այն բոլոր խնդիրները որ կապ ունին երկու երկիրներուն, ինչպէս եւ ընդհանուր խաղաղութեան հետ:

Իրազեկներ արդէն կը խօսին կարգ մը հարցերու մասին,— Նեղուցներ, Միջին եւ Մօտաւոր Արեւելք, արեւելեան Միջերկրական եւն·:

Տարակոյս չկայ թէ այս առթիւ նորէն դուռ պիտի բացուի փոխադարձ զիջումներու, ազդեցութեան գօտիներու եւ ուրիշ դիւանագիտական սակարկութեանց:

Ցոյս կա՞յ որ մեր անունն ալ արտասանուի, հայկական պահանջներն ալ յիշուին, ուղղակի կամ կողմնակի:

Առանց գուշակութիւններ կատարելու, պիտի թելադրէինք ամէն բան փորձել, նոր պատեհութենէն օգտուելու համար:

Վերջին երկու տարիներու ընթացքին, մենք զանազան առիթներով յիշեցուցինք թէ կ'արժէ մասնաւոր պատուիրակութիւն մը ղրկել Մոսկուա, բանիւ բերանոյ ներկայացնելու համար այս ժողովուրդին արդար պահանջները:

Ահաւասիկ անգամ մը եւս ուշադրութեան կը յանձնենք այս հիմնական խնդիրը:

Գիտենք որ ամէն կողմէ պատրաստութիւններ կը տեսնուին նոր յուշագիրներ, կոչեր եւ աղերսագիրներ ուղղելու համար խորհրդաժողովին:

Այդ բոլորը դժուար թէ գործնական ելքի մը յանգին, եթէ ուղղակի հետապնդում չկատարուի տեղին վրայ: Անշուշտ նախաձեռնութեամբ բուն [illegible] հիւրընկալ պետութեան, որ գլխաւոր իրաւատէրն է այս հարցին լուծման:

Զանազանց երկար տեւեցին քարոզչական արշաւները, լրագրական եւ ձայնասփիւռ ճլամարտը, պատմական եւ աշխարհագրական ուսումնասիրութիւնները, ինչպէս եւ հրապարակային ժողովները:

Ի վերջոյ Մեծերէն մէկն ու մէկը պարտականութիւն պիտի սեպէ՞ եթէ ոչ օրակարգ անցընել, գոնէ դիւանագիտական ձեռնարկ մը փորձել, գոհացում տալու համար այս ժողովուրդին տարրական պահանջներուն:

Տակաւին քանի՞ տարի ջրանցք պիտի փորենք հող ճարելու համար, երբ այնքան ջրարբի տարածութիւններ մայրի կը մնան սահմանէն անդին...

Շ·

Մ· ԽԱՉԱՏՐԵԱՆԻ ՅՈՒՂԱՐԿԱՒՈՐՈՒԹԻՒՆԸ

Ուրբաթ օր պատշաճ վայելչութեամբ կատարուեցաւ ողբացեալ Սարգիս Խաչատրեանի յուղարկաւորութիւնը, մեր տաղանդաւոր նկարիչը յարգողներու ընտրեալ բազմութեան մը ներկայութեամբ:

Եկեղեցական արարողութեանց կը նախագահէր Արտաւազդ արք· որ խօսեցաւ նաեւ դամբանականը՝ վեր հանելով Խաչատրեանի նկարչական բեղուն աշխատանքը եւ տուած գործը իբրեւ հայկական հարազատ ոգիի մը արտայայտութիւնը, ինչպէս նաեւ արեւելեան, մասնաւորապէս պարսկական եւ հնդկական արուեստի անծանօթ մնացած գեղեցկութիւններու պրպտումը: Դժբախտաբար մահը վրայ հասաւ, երբ կը սպասուէր ողբացեալ նկարիչէն էջմիածնի տաճարին վաղուց եղծուած թանկագին որմանկարներու (Նաղաշ Յովնաթանի) վերականգնանացումը:

Բարեկամներու կողմէ Գ· Վ· Եարճանեան կարդաց գրաւոր դամբանական մը, շեշտելով Խաչատրեանի արժէքը ոչ միայն իբրեւ արուեստագէտ, այլեւ իբրեւ մարդ: Պարզեց անոր ընկերական եւ ազնիւ գիծերը:

Ազատ արուեստագէտներու կողմէ խօսեցաւ նկարիչ Գ· Ռ· Շիշմանեան, Խաչատրեանի կենսագրական մանրամասնութիւններով: Ցուցց անոր բազմակողմանի տաղանդը, երանգապնակին ու վրձինին հմայքը, թէ զուտ հայ արուեստի արտայայտութեանց եւ թէ գեղեցիկ վերարտադրութիւններուն մէջ: Ան ձգեց արժէքաւոր գործեր շնորհիւ յամառ ու անխոնջ աշխատանքի մը որ տիրական գիծն էր քառասուն տարուան իր արուեստագէտի կեանքին մէջ:

Սգակիրներն էին իր անձրձագը՝ ջութակահար Կարօ Սարեան, եղբօր աղջիկը (Սէն Շամոնէն) որ քառասուն օր առաջ կորսնցուցած էր նաեւ իր երիտասարդ ամուսինը, Խաչատուր Խաչատրեան եւ Տ· Գ· Թոսպիկեան:

ԵՐՈՒՍԱՂԷՄԷՆ կը հեռագրեն թէ ահաբեկումները կը շարունակուին Պաղեստինի զանազան մասերուն մէջ: Շաբաթ օր դաւադիրներ յարձակեցան Թէլ Ավիվի բրիտանական բանակի կեդրոնին դէմ: Հրացանաձգութեան վրայ փողոցները ամայացան: Միեւնոյն ատեն յարձակում կը գործուէր հարեւան Եաֆայի ոստիկանական պահականոցին վրայ: Այդ օրը ութ հոգի վիրաւորուեցան ընդհարումներու հետեւանքով: Կ'ըսուի թէ Հրեաներու ահաբեկչական կոմիտէները մերժած են չափաւորներու առաջարկած զինադուլը, պնդելով թէ կռիւը պէտք է շարունակուի մինչեւ որ Անգլիացիները պարպեն Պաղեստինը:

ՅՈՒՆԱՍՏԱՆԻ մասին կարեւոր յայտարարութիւն մը պիտի ընէ Մ· Նահանգներու նախագահը, որ կարճ կապելով իր զբօսական պտոյտը, Ուաշինկթըն վերադարձաւ, խորհրդակցելու համար: Հաւանական է որ խօսի նաեւ արեւելեան Միջերկրականի եւ Թուրքիոյ մասին:

«ԿՈԼԽՈԶՆԵՐԸ ՍՈՎԷՆ ՓՐԿԵՑԻՆ Խ· Միութիւնը», կ'ըսէ Ա· Անդրեյեւ, Կեդր· Կոմիտէին յանձնած տեղեկագրով: «Անցեալ ամառ շատ ծանր էր երաշտը եւ կրնանք ըսել առանց չափազանցութեան որ եթէ հաւաքական գիւղատնտեսութիւն (կոլխոզ) եւ խորհրդային իշխանութիւն չունենայինք երկիրը ծանր սովի մը պիտի մատնուէր»: Գ· Անդրեյեւ, որ Կեդր· Կոմիտէին հողագործական գլխաւոր անդամն է, կ'ըսէ թէ երբ Սթալին իմացաւ երաշտին ծանրութիւնը, հրամայեց անմիջապէս ուտեստ եւ կեր ղրկել կոլխոզներուն եւ գիւղական տնտեսութեանց: Այս առթիւ կը թելադրէ աւելի շատ ցորեն մշակել եւ ցաւ յայտնեց որ ցեռնախնձորի մշակումը շատ վար կը մնայ եւ նոյնիսկ չէ հասած նախապատերազմեան մակարդակին: Իր տեղեկագիրը կը բանէ Մոսկուայի չորս երեսնոց թերթերուն 3ուկէս էջերը, ինչ որ կ'ապացուցանէ անոր կենսական կարեւորութիւնը: Տեղեկագիրը կը քննէ երկրին ամէն կողմը: Պատճէնները ղրկուած են բոլոր հանրապետութեանց եւ կոլխոզներուն: Ուրեմն շողեպինդ զարկ պիտի տրուի հողագործութեան, հիւսիսէն հարաւ, մինչեւ Սիպերիա:

ՄԱՐԷՇԱԼ ՔԷՍԷԼՐԻՆԿ, որուն դատը չէ վերջացած տակաւին, Գշ· օր յայտարարեց թէ կը նախընտրէ «իբրեւ ամբաստանեալ նստիլ աթոռին վրայ քան պատմութեան անցնիլ իբրեւ երկրորդներէն մը»: Եւ կրկին մերժեց որեւէ պատասխանատուութիւն 335 Հռոմցիներու եւ 1078 ուրիշներու ջարդին մէջ (1944):

Մոսկուայի խորհրդաժողովը բացուեցաւ երէկ

ԵՂՔԸ ՃԱԿԱՏԱԳՐԱԿԱՆ ՊԻՏԻ ԸԼԼԱՑ

Երէկ, երկուշաբթի, 10 մարտ, բացուեցաւ Զորս Մեծերու Խորհրդաժողովը, Մոսկուայի մէջ: Բոլորն ալ ճակատագրական կը համարին այս ժողովը, Եւրոպայի ապահովութեան տեսակէտով:

Շաբաթ օր Խ· Միութեան մայրաքաղաքը հասաւ Անգլիոյ արտաքին նախարարը, Գ· Պէվին: Դիմաւորելու գացած էր արտաքին նախարարին օգնականը, Վիշինսկի, որ բարի գալուստ մաղթելով, ըսաւ ժպտադէմ.— Կը յուսամ թէ լաւ քնացաք ճամբան, որովհետեւ մարտ 10էն վերջը այնքան ալ վստահ չեմ թէ հանգիստ քուն պիտի ունենաք»: Դիմաւորելու գացած էր նաեւ Մոսկուայի ամերիկեան դեսպանը: Այս առթիւ ուշադրութիւն գրաւած են երկու անսովոր պարագաներ,— ոչ Մոլոթով ներկայ էր, ոչ ալ պաշտօնական նուագախումբ կար, ազգային քայլերգները հնչեցնելու համար: Պէվին կայարանէն առաջնորդուեցաւ բրիտանական դեսպանատունը:

Յաջորդ օրը հասան Մ· Նահանգներու նախարարը Զօր· Մարշըլ եւ Ֆրանսայի ներկայացուցիչը, Գ· Պիտօ: Տակաւին Մոսկուա չմեկնած, զօր· Մարշըլ յայտարարեց Պերլինի մէջ թէ պիտի առաջարկէ ապահովութեան դաշինք մը կնքել չորս մեծ պետութեանց միջեւ, Գերմանիոյ ապազինման համար, իբրեւ առաջին քայլ Գերմանիոյ եւ Աւստրիոյ հաշտութեան Դաշնագիրներու: Իր կարծիքով, այսպիսի դաշինքի մը կնքումը պիտի հարթէ շատ մը դժուարութիւններ, միեւնոյն ատեն փարատելով փոխադարձ կասկածները: Այս առթիւ յիշեց իր նախորդին՝ Պըրնզի ծրագիրը, որ կը տրամադրէր քառասնամեայ դաշինք մը կնքել, ապահովելու համար Գերմանիոյ զինաթափումը եւ ապազինումը:

★ Լոնտոնի թերթերը կը կարծեն թէ խորհրդաժողովը երկար պիտի տեւէ: Օրակարգին երկու գլխաւոր խնդիրներն են Աւստրիոյ եւ Գերմանիոյ հաշտութեան դաշնագիրները: Աւստրիոյ մասին աւելի կամ նուազ համաձայնութիւն գոյացած է արդէն, Լոնտոնի մէջ, փոխանորդներու նախաձեռնութեամբ եւ կը յուսան դաշնագիրը ստորագրել Մոսկուայի մէջ, թէեւ կարգ մը անհամաձայնութիւններ կան արեւմտեան պետութեանց եւ Խ· Միութեան միջեւ: Բուն պայքարը պիտի մղուի Գերմանիոյ դաշնագրին պատրաստութեան առթիւ: Մինչ արեւմտեան պետութիւնները կ'ուզեն որ նոր Գերմանիան քաղաքականապէս ապակեդրոնացեալ ըլլայ, [illegible] սահմանադրութեամբ եւ տնտեսական միութեամբ, Խ· Միութիւնը կ'առաջարկէ կեդրոնացեալ Գերմանիա մը: Արեւմտեան պետութիւններու ծրագրին համաձայն են բրիտանական գաղթապետութիւնները եւ փոքր պետութիւնները: Իրազեկներ կը կարծեն թէ Մոսկուա կեդրոնացեալ Գերմանիա մը կ'ուզէ, յուսալով աւելի դիւրաւ «կարմրցնել» զայն եւ ենթարկել իր ազդեցութեան, իբրեւ արբանեակ պետութիւն:

Նոյն աղբիւրներուն համաձայն, եթէ Մոսկուայի մէջ դաշնագրին հիմը դրուի, բուն գերմանական հաշտութեան ժողովը պիտի գումարուի Լոնտոնի մէջ, տարուան վերջերը: Գ· Պէվին կ'ուզէ որ այս ժողովը գումարուի Լոնտոնի մէջ, որովհետեւ Անգլիա առաջին մեծ պետութիւնն էր որ պատերազմ յայտարարեց Գերմանիոյ դէմ:

Գ· Պէվին Մոսկուայի մէջ առանձին պիտի ընէ կարգ մը ստիպողական խնդիրներ: Ան մասնաւորապէս պիտի տեսակցի Սթալինի եւ Մոլոթովի հետ, անգլեւխորհրդային դաշնագրին վերաքննութեան մասին, իսկ պիտի խորհրդակցի Գ· Գ· Մարշըլի եւ Պիտոյի հետ, քառամեայ դաշնագրի մասին:

Քաղաքական շրջանակներու մէջ կը կարծեն որ եթէ Մոսկուայի խորհրդաժողովը ձախողի, Եւրոպան պիտի մատնուի պառակտումի, շահերու մրցակցութեան, քաղաքական վէճերու եւ տնտեսական տագնապի: Կարճ խօսքով, խորհրդաժողովը պիտի վճռէ երկու մեծ եւ ճակատագրական հարցերը.— կա՛մ անկեղծ գործակցութիւն Դաշնակիցներու միջեւ, եւ կամ բաժանում արեւմտեան եւ արեւելեան ճակատներու:

Մաղթենք որ առաջինը յաջողի, աշխարհը փրկելու համար նոր մղձաւանջէ մը:

ՄՈՒՍՕԼԻՆԻՆ ՍՊԱՆՆԵԼՈՒ հրամանը արձակած է Փալմիրօ Թոլյիաթթի, Իտալիոյ համայնավար կուսակցութեան վարիչը, ինչպէս կը հաստատէ կուսակցութեան պաշտօնաթերթին՝ «Ունիթա»ի մէջ հրատարակուած գրութիւն մը: Այս առթիւ կը յիշէ նաեւ ահաբեկիչին անունը, գնդ· Վալէրիօ, ըսելով թէ ան 1945 ապրիլին հնազանդեցաւ Թոլյիաթթիի արձակած հրամանին»: Մուսոլինիի տարած գանձին մէկ մասը Դաշնակիցները գտեր եւ դրամատուն մը դրեր էին, իսկ մնացեալին համար կռիւներ տեղի ունեցան, մարդիկ սպաննուեցան եւ յայտնի չէ թէ ի՛նչ եղաւ գումարը: Հռոմի աջակողմեան թերթերուն մէկ մասը կը կարծէ թէ Մոսկուա փոխադրուած է:

ՉԻՆԱՍՏԱՆԻ կառավարութիւնը կը ծանուցանէ թէ Մանչուրիոյ կարմիր բանակին յարձակումը ջախջախուեցաւ: Համայնավարները եա քաշուեցան, 5000 դիակ ձգելով պատերազմի դաշտին վրայ:

ՄԵՐ ՕՐԵՐԸ

Տարօրինակ օրերու մէջ կ'ապրինք:

Ուրախ, սրտապնդիչ երեւոյթներու կարգին՝ տխուր երեւոյթներ: Դրական, առողջ շարժում-ներուն քով՝ բացասական, հիւանդ շարժումներ: Լոյսին քով՝ մութ, գեղեցիկին քով՝ տգեղ, տգե՜ղ:

Այս երեւոյթներէն մէկը՝ Դաշնակցութեան դէմ պայքարը, քիչ մը ամէն տեղ, Լիբանան, Սուրիա, Ամերիկա, Ֆրանսա: Ջենք յիշեր մեր երկիրը, Եգիպտոսը, ուր խուլ է ան ու սմսեղուկ, թերթի մը սիւնակներէն, տողընդմէջ, անմիտ ու անկիրթ ակնարկներով, որեւէ առիթով:

Բացէք արտասահմանի մամուլը եւ հետեւե-ցէք արտասահմանի ազմուկին, եթէ կրնաք: Ամ-բաստանութիւն, զրպարտութիւն, հայհոյանք եւ ամէն բան, ինչ որ մտքէ կ'անցնի, փտած, բարո-յականէ զուրկ մարդոց մտքէն:

Ինչո՞ւ այս բոլորը.— դժուար է բացատրել: Տխուր մարդիկ՝ անտաղանդ ու ամբոխային գրող-ներ, անպորձ խմբակցութիւններ, որոնք հազիւ քաղ կուտային իրենց գոյութիւնը, հրապարակ են իջեր այսօր եւ տանիքներու վրայէն՝ Հայրե-նի՞ք, Հայ Դա՞տ, հայրենասիրութի՞ւն կը հոլո-վեն, իբր թէ այդ բոլորին տէրն եղած ըլլային ի-րենք, եւ միայն իրենք:

Ո՞ւր էին այս տարրերը, վերջին քառորդ դա-րու ընթացքին, հանրային, ազգային կամ հայրե-նական ո՞ր գործունէութեան մէջ: Ոչ ոք գիտէ: Տարիներ՝ որոնք պատմութիւն չունին:

Անոնք գիտեն անշուշտ, թէ ժանիքներ չատ փշրուած են Դաշնակցութեան դէմ, գիտեն թէ ա-խուր խմբաւորումներ չատ խորտակուած են, բայց կը շարունակեն աղմկել, բան մը ըրած ըլլալու, դիրք մը գրաւելու կամ արժէք մը դառնալու հա-մար: Ինչ թշուառ ու թշուառական պատրանք սակայն:

Կը պայքարին, յանուն Հայկ. Դատին: Բայց ինչ անմիտ պայքար, քանի որ Դաշնակցութիւնը առաջինն եղաւ Հայկ. Դատը արծարծողներէն. այն ատեն՝ երբ Հայկ. Դատի մասին խօսիլը «շո-վինիստական ցնորք» էր, կամ «հակահայաստան-եան նիւթ»: Քանի որ Դաշնակցութիւնը առաջին իսկ օրէն պահանջեց Հայկ. Դատի լուծումը՝ յա-փշտակուած հողերու վերադարձումով ու կցու-մով ներկայ Հայաստանին: Աւելին, Դաշնակցու-թիւնը պահանջեց ու կը պահանջէ վերադարձումը [illegible] այս կամ այն շրջանին ու հողամասին, այլ միջազգայնօրէն ճանչցուած հողերու վերադարձ-ձումը:

Դաշնակցութեան հակառակորդները, պաշտօ-նական թէ անպաշտօն, դէ՞մ են այս պահանջին, որ աւելի յայն է ու հաստատ, քան այն անանուն ու սահմանային պահանջը, որուն կ'ակնարկուի տարտամօրէն:

Կը պայքարին ներգաղթի անունով: Բայց ո՞վ է եղած ամենաջերմ ջատագովը ներգաղթին, վեր-ջին քառորդ դարու ընթացքին, քան Դաշնակցու-թիւնը: Բացէք Դաշնակցական մամուլը. ուր դառն, խիստ խօսքեր կան, ներգաղթի պահանջին առիթով: Անշուշտ, ծանր պայմաններ կային հայ-րենիքի մէջ, բայց աւելի ծանր, աւելի դժնդակ էին արտասահմանի մէջ տիրող պայմանները: Հա-յը իր հայրենիքին մէջ կրնար ապահով ըլլալ, Հայ մնալ ու աճիլ, թէ իսկ տառապելով.— այս էր Դաշնակցութեան տեսակէտը, որ կը մնայ անփո-փոխ, հիմա որ աւելի բարելաւ պայմաններ ստեղ-ծուած են: Այլասերած, հակազգային տարրերուն համար միայն անըմբռնելի էր նման պահանջ մը, որ իր ատենին «պրովոքացիա», նկատուեցաւ կամ «յետին միտք», մինչ այսօր բարիք ու պետական բարձր իմաստութիւն կը համարուի: Իմաստու-թիւն, անշուշտ, բայց ոչ միայն այսօր, այլեւ ե-րէկ, այլեւ վաղը: Ինչո՞ւ պայքարը, երբ գիտենք, հակառակորդներու իսկ վկայութեամբ, թէ մեկ-նողներու մեծագոյն մասը Դաշնակցութեան շուն-չով, անոր մշակած հայրենասիրական ոգիով տոգորուն անձերէ բաղկացած է: Բաւական չէ՞ փաստը «հրաժարող»ներու, որոնք հայրենիք կ'եր-թան, յանձն առնելով նոյնիսկ հպատակիլ բարո-յազուրկ մարդոց անարդ պայմաններուն...

Կը պայքարին յանուն «միասնականութեան»: Բայց անոնք չե՞ն այս մարդիկն ու խմբակները, որոնք երէկ, երբ հայրենիքը տագնապի մէջ էր եւ Հայկական Հանրապետութիւն կը կոչուէր, գլա-ցան քայլ մը իսկ առնել, երբ սակարկութեան մտան ու Փարիզ նստած պետութիւն ուզեցին կա-ռավարել:

Այսօ՞ր: Մոռցած այս բոլորը, տանիքներէն հայրենիք ու հայրենասիրութիւն կը քարոզեն, միութիւն ու միասնականութիւն կ'երգեն, երբ ոչ մէկ պատճառ կար պառակտումի, ոչ մէկ պատ-ճառ՝ ամբոխային ազմուկի ու գործունէութեան, որոնք կրնան վտանգ դառնալ թէ գաղթողներուն եւ թէ մնացողներուն համար, վարկաբեկելով հա-յութիւնը եւ կասկածելի դարձնելով անոր դէմքը:

Ցաւալի է Դաշնակցութեան դիրքը, իբրեւ ոգի եւ իբրեւ կեցուածք: Դաշնակցութիւնը, ինչպէս միշտ, հայ հայրենիքին հետ է, առանց ցուրտն ու տաքը նկատի ունենալու: Հայ պատմութեան ու մշակոյթին հետ, առանց խաղերն ու խեղաթիւ-րումները հաշուի առնելու: Եւ վերջապէս, Դաշ-նակցութիւնը, ազատութեան ծնունդ, ազատու-թեան հետ է, որուն համար պայքարած է, եւ զոր կը նկատէ գերագոյն այն գաղափարականը, որով կանգուն են ու կրնան մնալ ժողովուրդները եւ ա-պահով՝ անոնց կեանքն ու գոյութիւնը:

Կը հաւատա՞ն այս բոլորին Դաշնակցութեան հակառակորդները: Այս հարցումին մէջն է բովան-դակ ողբերգութիւնը:

Մարդիկ, այսինքն՝ անոնք որ կը պայքարին Դաշնակցութեան դէմ, այս օրերուն մանաւանդ, առանձինն չեն ըմբռներ հայրենիքը, անոնք առա-ւելապէս «Սովետ. Հայաստան»ին հետ են, այս-ինքն՝ իշխանութեան, ոչ թէ անպատճառ իբրեւ գաղափարակից, այլ իբրեւ ստրկամիտ՝ ուժի եւ իշխանութեան: Իշխանութեան հետ են, հետեւա-բար, Դաշնակցութեան դէմ, ինչպէս երէկ Դաշ-նակցական իշխանութեան դէմ ըլլալով, դէմ եղան հայրենիքին. նոյն Հայրենիքին, որ՛ ուժեան աւելի կարօտ Հայրենիքին:

Նոր պատմութիւն կը գրեն անոնք, անտեսելով հինը: Նկատի ունին քառորդ դարը միայն, երբ դարերու Հայոց պատմութեան մէջ քայլ մըն է ան միայն, ուրանալով նախորդ քառորդ դարը, որ այս օրերը պատրաստեց, ուրանալով հայ ազատա-գրական պայքարը, չխօսելու համար աւելի հին շարժումներէն:

Անոնք հայ մշակոյթին եւ լեզուին ալ հետ են, բայց այն մշակոյթին առաւելապէս որ Կուլտուրա կը կոչուի, եւ այն լեզուին, որ «Պետական» անու-նը ունի, անկախ հայ ժողովուրդէն: Այն «կուլտու-րա»յին, որ նոր դիմագիծ կը հագցնէ Հայոց պատ-մութեան, նոր ու սոփեստ մեկնաբանութիւն, տա-րօրինակ ու այլակերպ բացատրութիւն կուտայ հայ կեանքին ու գործերուն, եւ լեզուին՝ որ օտա-րաբանութեանց առջեւ բաց կը մնայ, «պետական» պաշտպանութեան տակ դնելով «ռեսպուբլիքա»նե-րը, «վեսթիպուլ»ները, «ֆաստ»ները, «կոնտ-րաստ»ները, «ապիկուլանտ»ները, «ռիթմ»ները, «րէալֆակտոր»ները եւն. եւն., շատ չանցած ան-ճանաչելի դարձնելու սպառնալիքին տակ առնելով Հայոց լեզուն: Եւ մտածել որ՝ «Ոսկեդարու» մէջ կ'ապրինք: Ե. դարը ատուերի մէջ ձգող Ոսկեդա-րի, ինչպէս կը յայտարարեն ազատ համարձակ ան-միտ ու անպատասխանատու բերաններ:

Հա՞րկ է ըսել թէ՝ Դաշնակցութեան համար խորթ են այս բոլորը: Հայրենիքը՝ վեր է ամէն բանէ, ի՞նչ գոյն ալ ունենայ ան, իբրեւ հայու-թեան սիրտը, անոր երազներուն աշխարհը: Հայ մշակոյթը վեր՝ առօրեայէ, քանի որ ան՝ իր վեր-ջոյ, պիտի թափէ բոլոր դարերուն ու բոլոր իշ-խանութիւններուն խորխը, դառնալու համար հա-յութեան հոգեկան նուաճումներուն բիւրեղացած դումարը:

Պայքա՞րը: Պիտի շարունակուի ան, քանի [illegible] ոգին այս տարբերութիւնները, կայ անհուն [illegible] անջրպետը, մեր ու անոնց՝ Հայրենիքի, մշակոյ-թի եւ գաղափարականութեան միջեւ:

Թող շարունակուի պայքարը, իբրեւ [illegible]-կումը դարերու ընթացքին կուտակուած ժ[illegible]րին:

Բայց թող ապրի Դաշնակցութիւնը, [illegible]-ցնենք, կանգուն պահենք զայն, իբրեւ [illegible] ոչ միայն ապազգային, ամբոխային [illegible] դէմ, այլեւ իբրեւ մարտկոցը հայ հոգի[illegible]

Իբրեւ դրօշակիրը ճշմարիտ հայ[illegible]սիրու-թեան:

Պահենք՝ մինչեւ անցնին այս գէշ օրերը:

(Խմբագրական «ՅՈՒՍԱԲԵՐ»ի)

ՀԱՅԱՍՏԱՆ

(Ամփոփուած Խ. Հայաստանի թերթերէն)

Դաստիարակչական. — Առաջին կիսամեակին կատարուած աշխատանքները խորհրդակցութեան նիւթ դարձած են մանկավարժներու կողմէ: Ուսուց-չական լայն զանգուածներուն մէջ գաղափարական աշխատանք կատարելու համար Համկ(բ) Կենտկո-մի ընդունած որոշումը պատշաճ արձագանգ գտած է: Գիտակցած են թէ շատ կարեւոր է բարելաւել գաղափարական դաստիարակչական աշխատանքը աշակերտներու մէջ, եւ բարձրացնել ուսուցիչնե-րու գաղափարական – քաղաքական պատրաստու-թիւնը: Հաստատուած է որ արուեստի եւ գրակա-նութեան ասպարէզին մէջ եղած թերութիւնները կը վերաբերին նաեւ դպրոցին մէջ կատարուող գա-ղափարական քաղաքական աշխատանքին: Ձեռ-նարկուած է կարգ մը լուրջ միջոցներու այդ թե-րութիւնները սրբագրելու համար:

1946—47ին Հայաստանի դպրոցները փրած են կարգ մը նուաճումներ շնորհիւ ձեռք բերուած ուսման որակի բարձրացման, աշակերտներու կող-մէ նիւթին իւրացման եւ գիտելիքներու բարձրաց-ման: Շատ մը դպրոցներու մէջ ուսուցիչները ի-րենց պատասխանատուութիւնը կը սահմանափա-կեն աշակերտներուն գիտելիքներուն առարկայա-կան գնահատումով միայն, փոխանակ մասնաւոր ուշադրութիւն ընծայելու ետ մնացած աշակերտ-ներուն, զանոնք պահելու իրենց տեսադաշտին մէջ եւ ժամանակին օգնութեան հասնելու:

Մանկավարժական խորհրդակցութեանց մէջ արտասահմանէն եկող Հայերու դպրոցական մա-նուկներու մէջ կատարուած աշխատանքին նուիր-ուած զեկուցումը մեծ հետաքրքրութիւն պատճա-ռած է: 7.800 մանուկներէն Ներկայիս Հանրապե-տութեան դպրոցներուն մէջ 6.400 մանուկներ կ'ու-սանին, մնացեալները կը հետեւին արհեստագոր-ծական դպրոցներու, ինչպէս և անգրագիտութեան եւ կիսագրագիտութեան վերացման խմբակներուն: Իբրեւ կանոն, բոլորն ալ ապահովուած են դասա-գիրքերով եւ դպրոցական պիտոյքներով: Անոնք մեծ սիրով կ'ուսանին եւ կը մասնակցին դպրոցա-կան կեանքին, աշխատելով աշակերտական բոլոր կազմակերպութեանց մէջ միւս աշակերտներուն հետ հաւասարապէս:

Արտասահմանէն եկած Հայերու մանուկներուն մէջ աշխատանք ուժեղցնելը ամենալուրջ խնդիր-ներէն մէկն է որ դրուած է ժողովրդական կրթու-թեան քաղաքային ու շրջանային բաժիններու եւ Հայաստանի բոլոր ուսուցիչներու առջեւ:

Իւրաքանչիւր ուսուցիչ պարտաւոր է նկատի ունենալ դասարանին մէջ ետ մնացած բոլոր աշա-կերտները, եւ իր հսկողութեան տակ առնել յա-ռաջդիմող իւրաքանչիւր աշակերտ, կապուիլ անոր ծնողքին հետ, աշակերտին ետ մնալու, դասերուն չհետեւելու պատճառները պարզել եւ գործադրել իր տրամադրութեան տակ եղած բոլոր միջոցնե-րը՝ եւ ետ մնացող աշակերտի համար գործօն օգ-նութիւն ցոյց տալ: Իւրաքանչիւր ուսուցիչի եւ վա-րիչի դերն է բարձրացնել ուսման որակը եւ նուա-զագոյնի հասցնել յետամնաց աշակերտներու թիւը:

ԹՈՒՐՔԻԱ

Թուրքիոյ տնտեսական վիճակը

«Թրքական ոսկիին արժեզրկումն ու առեւ-տրական սեղմումներուն բարձումը, մեծ դար[illegible]տուին երկրին տնտեսական եւ վաճառական վերել[illegible]քին», կը յայտարարէր վերջերս Թուրքիոյ վար-չապետը, Րէճէպ Փէքէր, իր վեցամսեայ իշխա-նութեան շրջանին տնտեսական հաշուետուութեան առթիւ: Թրքական ոսկիի արժեզրկումը (տոլարը 1.71էն բարձրացաւ 2.80ի) տեղի ունեցաւ անցեալ Սեպտեմբերին:

Թուրքիա երկիր մըն է որ մեծ մասով կախում ունի իր հողային արտադրութիւններու արտա-ծումներէն: Բայց իր գիները աշխարհի հրապա-րակի գիներէն շատ բարձր ըլլալով, չկրցաւ անց-եալ տարի ծախել իր արտադրութիւնները. ասկէց շատ վնասուեցաւ երկիրը: 1945 Սեպտ., Հոկտ., Նոյ. ամիսներուն, այսինքն արտածման գլխաւոր եղանակի իր արտածումները եղած են միայն 50 միլիոն Թրք. ոսկի (29.250.000 տոլար), 80 հազար թոն ապրանքի փոխարժէքը: Անցեալ 1946 Սեպտ., Հոկտ., Նոյ. ամիսներուն արտածումներուն քա-նակը բարձրացած է 190 միլիոն Թրք. ոսկիի (68 միլիոն տոլար), 376.000 թոն ապրանք. կը նշանա-կէ 370 առ հարիւր յաւելում մը:

Միւս կողմէ 1946ի ընթացքին ջնջուեցան երկ-րագործական արտադրութիւններու եւ արտածում-ներու տուրքերը, ինչ որ պատճառ դարձաւ ար-տածումներու յաւելումին: Իբրեւ արդիւնք այս նոր կարգադրութիւններուն, 1946 տարուան բեր-քը նպաստաւոր գիներով սպառեցաւ, կառավարու-թեան ապահովելով բաւարար պահեստի դրամ, հոգալու համար երկրին անհրաժեշտ օտար ապ-րանքներու պէտքը:

Աւելի ընդհանուր կերպով՝ Թուրքիա 1946ին ներածած է 223.900.000 Թրք. ոսկի կամ 80 միլիոն տոլար արժէքով 402.700 թոն ապրանք: 1945ի իր ներածումներն էին 126.200.000 Թրք. ոսկի (74 մի-լիոն տոլար) արժէքով 324.500 թոն: Իր արտա-ծումները եղած են 1946ին, 432.100.000 Թրք. ոսկի (154 միլիոն տոլար), կամ 905.000 թոն իր արտա-դրութիւններէն, նախորդ տարուան 218.900.000 Թրք. ոսկի (128 միլիոն տոլար) եւ 309.500 թոն ապրանքի դէմ: Ուրիշ խօսքով իր առեւտրական հաշուեկշիռը ցոյց կուտայ 92.700.000 Թրք. ոսկիի, կամ 54 միլիոն տոլարի յաւելում մը իր արտա-ծումներուն վրայ 1945ին, մինչդեռ 1946ին արտա-ծումներու յաւելումները կը հասնին 208 միլիոն Թրք. ոսկիի, սակայն 74 միլիոն տոլար արժէքով, շնորհիւ աւելի ցած փոխանակութեան ոսկին: Եւ սակայն մէկ տարիէն միւսը արտածումներու ծա-ւալը կրկնէ նուազագոյնը.

Դրամին արժեզրկումէն ի վեր կառավարու-թիւնը արտօնած է թրթադրամին ազատ փոխանա-կութիւնը մետաղ ոսկիին հետ: Դրամատուները հաճոյքով սկսան փոխանակել, սակայն փոխանա-կութեան համար միայն տասնըհինգ միլիոն ոսկի մատուցուեցաւ: Իրականին մէջ այսօր պետական դրամատունը աւելի շատ ոսկիի մթերք ունի քան արժեզրկումէն առաջ:

Վարչապետը յայտարարած է նաեւ, որ պաշ-

տօնական ձեւակերպութիւններու ջնջումով, առեւտուրը աւելի աշխուժօրէն զարգացաւ եւ կառավարութիւնը փակեց իր վաճառատուները որպէս զի երկրին մասնաւոր առեւտուրը արագօրէն զարգանայ։

ԱՏԻ. ԺՈՂՈՎԻՆ նախագահ զօր. Քեազըմ Գարապէքիր Մարաշ՝ եւ Կազի Այնթապ այցելելէ վերջ դարձած է Անթաքիա։ Այս վերջին քաղաքին մէջ Դեմոկրատները ներկայ չէին եղած դիմաւորելու համար զօրավարը, որ իր ցաւն է յայտնած այս առթիւ, տեղին Հալք Էվին մէջ խօսած ճառով։ «Ինչ որ ալ ըլլան քաղաքական տեսակէտները, ազգը միաձոյլ զանգուած մը պէտք է կազմէ, յայտարարած է ան։ Անշուշտ աւելի լաւ կ'ըլլար, եթէ Դեմոկրատները այս խարականութիւնը չընէին։ Մինչդեռ Մարաշի մէջ Հալքականներն ու Դեմոկրատները զիս միասնաբար դիմաւորեցին։ Կը կարծեմ որ տեղական բնոյթ ունի այստեղի տարակարծութիւնը եւ կեդրոնէն այդ տեսակ հրահանգ մը չէ տրուած։ Ցետոյ աշխարհ պէտք է գիտնայ սա պարագան, որ Հաթայը (Սանճաք) Թուրք է եւ Թուրք պիտի մնայ յաւէտ։ Պատմութիւնը ցոյց կուտայ որ Հաթայ միշտ Թուրք եղած է։ Դուք ապացուցիք որ առյաւէտ Թուրք պիտի մնաք։ Ի հարկին ձեր զաւակներն ալ պիտի ապացուցանեն այս պարագան։ Ոչ մէկ ցանկութիւն կարելի է անուցանել մեր երկրի ոեւէ մասնիկին դէմ։ Հաթայ առանձին չէ, անոր կողքին կը գտնուի 19 միլիոննոց Թուրք ազգը»։

★ Պոլսոյ «Թասվիր» թերթը գրած էր թէ ներքին գործավարը՝ Շիւքրիւ Սէօքմէնսիւէր, Անթաքիոյ մէջ Դեմոկրատ կուսակցութիւնը կոչած է «Կարմիր Ֆաշիստ»։ Գործավարը «Ուլուս»ի մէջ նոր յայտարարութեամբ մը կը մերժէր իրեն վերագրուած այդ բառերը։ «Թասվիր» հրատարակած է այս անգամ պատճէնը այն ասուլիսին, զոր Սէօքմէնսիւէր իր իսկ ձեռքով սրբագրած էր։ Նախարարը գիտել կուտայ.— Մեծ եղաւ զարմանքս, երբ այս գրութեան տակ տեսայ անունիս եւ մականունիս սկզբնատառերը։ Համոզուած եմ որ ամօթալի մեքենայութեան մը առջեւ կը գտնուիմ։ Անիկա յերիւրածոյ է եւ գարշելի մասնաւոր նպատակով»։

ՁԱՅՆԵՐ ԳԱՒԱՌԷՆ

ՆՈՐ ՍԵՐՈՒՆԴԻ ՀԱՆԴԷՍԸ

ՏԷՍԻՆ, 3 Մարտ.— Երէկ տեղի ունեցաւ մեր Նոր Սերունդի առաջին հրապարակային հանդէսը, որու յաջողութեան համար մեր պատանի ընկերները ջանք չէին խնայած։

Անբախտ սերունդ մը՝ որ հասակ կը նետէ օտար միջավայրի մէջ, որու մեծամասնութիւնը դեռ երէկ Ֆրանսերէնը կը նկատէր իր լեզուն։ Բայց ահա տարի մը վերջ նոր լեզու եկած մանուկի մը երկչոտ բայց յամառ ճիգերով ան հրապարակ կուգայ մայրենի լեզուով, ազգային դիմագծով։ Անշուշտ տակաւին շատ աշխատանք կայ կատարելիք այս ուղղութեամբ։

Հ. Յ. Դ. Տան սրահը ամբողջովին լեցուն էր։ Ժամը 3.30ին հանդէսը բացուեցաւ Նոր Սերունդի «Տալաւրիկ» խմբերգով։ Նախագահ ընկ. Մովսէս Կարապետեան քանի մը խօսքով բացատրեց ձեռնարկին նպատակը եւ երիտասարդ սերունդներու դերը բոլոր ժողովուրդներուն մէջ։ Ապա սկսաւ գեղարուեստական բաժնի առաջին մասը։ Յաջող արտասանութիւններ ըրին Մուրատ եւ Անդրանիկ Խորէնեան եղբայրները եւ Օր. Վիքթորի Խորէնեան։ Նոյնքան յաջող էին Օր. Ղազարեանի, Տիկ. Ա. Պօյաճեանի, Օր. Անժէլ Մուրատեանի (Փոնտը Շէրիւէն) եւ ընկ. Ա. Խորէնեանի մեներգները։ Օր. Ղազարեան շատ գեղեցիկ կերպով դաշնակի վրայ նուագեց «Սեւորակ աչեր», «Ծագեց արեւ ազատութեան» եւ հունգարական վեցերորդ պարը։ Իսկ Պ. Ալթունեանի (Լիոնէն) կիթառը յայտնութիւն մը եղաւ, որմէ գոհ մնացին ներկաները։ Ընկ. Հախվերտեանի «Օգսէնի նամակը» բաւական զուարթացուց բոլորը։

Ցետոյ Հ.Յ.Դ. Նոր Սերունդի Տէսինի ղեկավար ընկ. Թ. Հերոյեան բեմ գալով բովանդակալից ճառով մը պարզեց Նոր Սերունդի կազմութեան նպատակը, որ է երիտասարդութիւնը հայ պահել, անոր տալով հայեցի առողջ դաստիարակութիւն, որպէսզի հայրենիքի կանչին ան ներկայանայ կատարեալ Հայու ոգիով ու դիմագծով։ Մենք, ըսաւ, պայքարի ոչ մէկ խորհուրդ կուտանք մեր պատանիներուն, բայց պիտի խնդրէինք որ ոչ ոք խէթ աչքով նայէր այս Միութեան. ոեւէ գիտակից Հայ չի կրնար թշնամութիւն ցոյց տալ շարժումի մը որ կը ձգտի առանց հրաչքներիսատանայու պատրաստել հայրենիքին արժանի սերունդ մը, որքան ատեն որ մնանք օտար ափերու վրայ։ Ցետոյ ակնարկ մը նետեց այս երիտասարդական շարժումին արագ ծաւալման ու զարգացման վրայ։ Հ. Յ. Դաշնակցութեան հովանաւորութեան եւ շունչին տակ այս շարժումը դարձած է կուռ կազմակերպութիւն մը Ֆրանսայի թէ արտասահմանի մէջ, ուր որ Դաշնակցական կորիզ մը կայ։

Ապա ընկ. Սերոբ Ղազարեան բեմ հրաւիրեց ֆրանսական երիտասարդ Ընկերվարականներու ներկայացուցիչը։ Երիտասարդ ընկերը շնորհակալութիւն յայտնեց իր ստացած մասնաւոր հրաւէրին համար, գնահատեց Նոր Սերունդի կազմակերպած այս գեղեցիկ ձեռնարկը եւ մաղթեց որ ֆրանսական ու հայկական երիտասարդական քոյր Միութեանց միջեւ ստեղծուի աւելի սերտ յարաբերութիւններ։

Պ. Մանուկ Գրիգորեան Նոր Սերունդը քաջալերելու համար 500 ֆրանք նուիրեց Միութեան։ Այս բարի օրինակը վարակեց նաեւ ուրիշները եւ կարճ ժամանակի մէջ գումարը բարձրացաւ 5.700 ֆրանքի։ Պ. Մ. Գրիգորեան դարձեալ մասնակցեցաւ այդ նուիրատուութեան։

Հանդէսին երկրորդ մասին Տիկ. Մ. Կարապետեան իր հնչեղ ձայնով երկու երգեր երգեց խլելով ծափեր։ Ցետոյ Նոր Սերունդի խմբերգը «Բարձր հասակիդ» երգձայն, արժանացաւ ներկաներու գնահատութեան։ Եւ ահա Լիոնի Ֆր. Կապոյտ Խաչի Սանուհիները բեմին վրայ են տոհմիկ տարազներով։ Պարեցին քանի մը պարեր, ջերմ ծափերու արժանանալով։ Օր. Լիւլէճեան մեներգով մը եկաւ հանդէսին փայլը աւելցնելու, գեղարուեստական վայելք մը տալով իր կրթուած ու թրթռուն ձայնով։

Կարգը եկած էր զաւեշտին։ Ժողովուրդը անհամբեր կը սպասէր։ Դերերը ստանձնած էին Խորէնեան եղբայրները։ Կը ներկայացուէր «Վարդալապօմպա կամ դղոյմի վաճառականը»։ Կէս ժամէ աւելի ներկաները կուշտ ու կուռ խնդացին։ «Սիրողներու համար՝ ակնկալուածէն աւելին տուին դերակատարները։ Պէտք է չէշտել որ Խորէնեանները կը կազմէին հանդէսին կորիզը։ Ամբողջ ընտանիքով նուիրուած են ազգային գործերու։ Մեր ընկերոջ չորս տղաքը Նոր Սերունդի եռանդուն անդամներն են իսկ երկու աղջիկները Կապոյտ Խաչի անդամուհիներ։ Հանդէսը փակուեցաւ «Յառաջ Նահատակ» եւ «Մշակ բանուոր» քայլերգներով, որոնք ունկնդրուեցան յոտնկայս։ Ներկաները մեկնեցան շատ գոհ ու ժպտուն դէմքերով։

Այս տարին Նոր Սերունդի համար դաստիարակիչ շրջան մը հանդիսացաւ։ Գրեթէ ամէն երկուշաբթի իրիկուն վարչութիւնը կը կազմակերպէ դասախօսութիւններ պատմական եւ յեղափոխական անցքերու շուրջ, որոնց ներկայ կ'ըլլան բոլորը։ Մինչեւ այժմ դասախօսած են ընկ. Մ. Փափազեան, Պ. Վ. Ալֆէրեան եւ ընկ. Թ. Հերոյեան։ Դասախօսութիւնները կը շարունակուին, ոգեւորութիւն ստեղծելով Նոր Սերունդի անդամներուն եւ համակիր երիտասարդութեան մէջ։

Յաջողութիւն եւ յարատեւութիւն կը մաղթենք մեր պատանի ընկերներուն։

● Շաբաթ իրիկուն Հ.Յ.Դ. Տան մէջ խօսեցաւ Արտաւազդ Արք. Սիւրմէեան եւ հրաւիրեց ներկաները առատօրէն մասնակցիլ Ներգաղթի հանգանակութեան։ Հանգանակիչ յանձնախումբին կողմէ մասնաւոր հրաւիրագրեր բաժնուած էին բոլորին։ Սակայն շատեր բացակայ էին զանազան պատճառներով։ Հաւաքոյթին մէջ հանգանակութեան գումարը բարձրացաւ 225 հազարի։ Այս գումարին վրայ պէտք է աւելցնել նաեւ Տարօնի Հայրենակցական Միութեան իր անդամներէն հանգանակած գումարը։

Գ. Պ.

ԿՈՒՍԱԿՑԱԿԱՆ ԿԵԱՆՔ

ՄԱՐՍԷՅԼ (Յապաղած).— Սէնթ Մարկրիթի Հ. Յ. Դ. «Համազասպ» խումբի հրապարակային բանախօսութիւնը տեղի ունեցաւ Փետր. 16ին Bar de la Fraicheur սրահը որ լեցուած էր բազմութեամբ։ Ընկերներ եկած էին նաեւ Սէն Լուէն եւ Սէնթ Անէն։ Նախագահ ընկ. Տծնապետեան ցաւ յայտնեց որ Թաղը մատուռ սրահ ունենալով հանդերձ, սրճարաններու մէջ տեղի կ'ունենան այսպիսի հաւաքոյթներ։ Ցետոյ խօսքը տուաւ S.F.I.O.ի շրջանիս քարտուղար ընկ. Cilibertiի որ ակնարկ մը նետեց Դաշնակցութեան հիմնադրութենէն մինչեւ մեր օրերու վրայ, թուելով կարեւոր թուականներ, թէ ինչ դժուարին պայմաններու մէջ Դաշնակցութիւնը հիմք դրաւ Հայաստանի ու երկուք ու կէս տարի ընկերվարական օրէնքներով կառավարեց երկիրը։ Հայ համայնավարներ կռթնելով ռուսական ուժին՝ բռնի գրաւեցին Հայաստանը, վտարելով ժողովուրդի ընտրանին որ այսօր վտարանդի կը թափառի երկրէ երկիր։ Անդրադառնալով Ֆրանսայի ներկայ վիճակին թելադրեց երբեք չյուսահատիլ. «Ամուր կեցէք ձեր հաւատքին վրայ, օր մը այս բանախօսութիւնը պիտի կարդամ ձեր Մայր Հայրենիքի մէջ»։ Բանախօսը խօսքը վերջացուց բուռն ծափերու մէջ։ Երկրորդ բանախօսն էր ընկ. Ա. Քէօսէեան, որ պարզեց մեր յեղափոխական ու գաղափարական պայքարները, յիշեց դէպքեր ու թուականներ մեր անցեալ ու ներկայ կեանքէն, թուեց կատարուած աշխատանքները հայ ժողովուրդի զարգացման ու ազատագրութեան համար։

«Հայութիւնը կ'ապրէր յուսահատ՝ իր վիճակին ձգուած, փոքրիկ յեղափոխական խմբակներ հոս ու հոն կը գործէին առանց որոշ ուղեգծի եւ լուրջ կազմակերպութեան։ Ահա այդ յուսահատ պայմաններուն մէջ էր որ հրապարակ իջան Քրիստափոր, Ռոստոմ եւ Զաւարեան, տէր կանգնելու հայ ժողովուրդի դատին։ Այս երրորդութիւնը եւ անոնց ապագայ գործակիցները եւ հետեւորդները, զոհեցին ամէն ինչ, ծառայելու համար միայն հայ ժողովուրդին, թափառեցան գիւղէ գիւղ եւ սարուկ ու վախկոտ ամբոխէն ազատասէր ժողովուրդ մը ստեղծեցին, պատրաստ իրենց անձերը զոհաբերելու»։

Անդրադառնալով օրուան վէճերուն, ընկերը բացատրեց թէ «Դեռ երէկ կը ծաղրէին մեզ երբ Հայկ. Դատը կը պահանջէինք։ Կը հայհոյէին մեզի երբ Միացեալ Հայաստան կը պահանջէինք ու Ուիլսընեան դաշինքի խօսքը կ'ընէինք, իսկ այսօր կ'ըսեն ճիշդ այն ինչ որ մենք։ Եթէ անկեղծ են այսօր, կը շնորհաւորենք եւ մենք մեզ վարձատրուած կը զգանք մեր աշխատանքներուն մէջ»։

Խնամքով պատրաստուած այս բանախօսութիւնը արժանացաւ ջերմ ծափերու։ — Մշակ

ԳԱՂԹՕՐԷ ԳԱՂԹ

ՄԱՐԴԱՍԻՐԱԿԱՆ ԳՈՐԾԵՐ

Աթէնքի Դանիական Մարդասիրական առաքելութեան ներկայացուցչուհի միս Մէրի Փիթըրսընի ջանքերուն շնորհիւ, Նորվեկիոյ Կարմիր Խաչը ընտիր տեսակի ձկան իւղ ձրիօրէն ղրկած է վեր. Գ. Տէմիրճեանի, հայ կարօտեալներուն բաժնուելու համար։

Վերապատուելին, յետ խորհրդակցութեան, այդ իւղէն յատկացուցած է հազար քիլօ Հաուըրտ Գարակէօզեան հիմնարկութեան, բաժնուելու համար Աթէնքի եւ շրջանի դպրոցներուն։ Բաշխումը սկսած է տասնըչորս վարժարաններու մէջ՝ 1946 Նոյեմբերին եւ Դեկտեմբերին։ Աշակերտներուն ընդհ. թիւին կէսը՝ շուրջ 960 հոգի, 5—12 տարեկան, ամէն օր կը խմեն մեծ մէկ դգալ իւղ՝ վարժարաններուն մէջ, ուսուցչական կազմին հսկողութեամբ, որ պիտի տեւէ մինչեւ երեք ամիս։

Հիմնարկութեան Նիւ Եորքի կեդր. գրասենեակին կողմէ մանուկներու համար ղրկուած կօշիկներէն մաս մը բաժնուած է անցեալ տարի Հայաստան մեկնողներուն, իսկ կարեւոր մաս մըն ալ տրուած է, Կաղանդի առթիւ, հեռաւոր թաղերու դպրոցական աշակերտութեան, շուրջ 400 հոգի։

Կաթի բաշխումը որ կը շարունակուէր յուլիսէն ի վեր, ամէն օր՝ Ֆիքսի, Նէա Զմիռնիի եւ Գոքինիոյ մէջ, սպառած է Դեկտեմբերին։ Այս կաթէն կ'օգտուէին 1.— շուրջ 400 դպրոցականներ, ստանալով օրական 100ական դրամ, տեղին վրայ խմելու պայմանաւ։ 2.— 150 տկար եւ հիւանդ չափահասներ, օրական 200էն 300 դրամ։ Այս տեղերը դատուած էին Առողջապահական միացեալ յանձնախումբի բուժարաններու կողմէ։

Իսկ հակաթրախոմայի գործունէութիւնը կը շարունակուի Ֆիքսի եւ Նէա Զմիռնիի մէջ, Առողջապահական նախարարութեան գործակցութեամբ։ Ֆիքսի մէջ դարմանուող շուրջ 100 տղաքը կը ստանան նաեւ ամէն ցերեկ՝ լիակատար տաք կերակուր մը, որոնց նիւթերը կը հայթայթուին կառավարութեան կողմէ, գեղչեալ գիներով։

ՊՈԼՍՈՅ Պատր. Տեղապահ Արսլանեան արք.ի գայթակղալից արարքները այն տեսակ չափերու հասած են, որ «տեղապահական» ճանչցուած տարբը անգամ սկսած է ընդվզիլ, վրան բաց խայտառակութիւններու առջեւ։

Տեղապահին համակիրներէն Պ. Մկրտիչ Մելիքեան, երկար յօդուածով մը Պոլսոյ «Մարմարա» թերթին մէջ թուելով անոր կատարած ապօրինութիւններն ու ապիկար գործունէութիւնը, կը շարունակէ.—

«... Ափսոս որ խաբուեր ենք։ Ոչ միայն Նարոյեան պատրիարքի շրջանին տեղի ունեցած կարգ մը արարքները շարունակուեցան, այլ եւ անոնց վրայ աւելցան այնպիսի ընդվզեցուցիչ եւ հայ եկեղեցին ու եկեղեցականը օտարին առջեւ վարկաբեկող արարքներ, որոնց հանդէպ լուռ մնալ ու չընդվզիլ կարելի չէ սրտցաւ ազգայինի մը համար։

«Մէկ կողմ թողունք նաեւ ժողովուրդին մէջ բերնէ բերան տարածայնուած այն սարսուռ պատճառող լուրերը, որոնք ուղղակի Արսլանեան արք.ի տկար եւ հիւանդագին վիճակին կը վերագրուին։ Այդ հիւանդութիւնը կը կոչուի Արծաթասիրութիւն, որ ըստ Աւետարանի, «է մայր ամենայն չարեաց»։

Ցօղուածագիրը յետոյ կը յիշէ որ ժամանակին գայթակղալից արարքներու մէջ գտնուող առաջնորդները ժողովրդային զայրոյթին ու բողոքին առջեւ դիշերանց կը փախչէին ու Պոլսոյ պատրիարքարանը կ'ապաստանէին։

«Պատմութեան անցած այս կարգի դրուագները պէտք է խրատուի եւ վստահ ըլլայ, որ եթէ անցեալի իրապէս հոգեկան ու բարոյական բարձր արժանիքներով օժտուած եկեղեցականութիւն մը ունեցած ըլլայինք, այսօր, ոչ թէ պատր. տեղապահի աթոռը, այլ թերեւս Պէյքօզի եկեղեցիին քարոզիչի պաշտօնն իսկ կը զլացուէր Արսլանեան արք.ի։ Այն ատիճան ապշութիւն պատճառելու չափ ընդվզեցուցիչ են իր արդի ելոյթներն ու տնօրինութիւնները, որ ժողովուրդը պարզապէս հայ եկեղեցիին թշնամութեան կը վերագրէ անոնք» եւն.։ Ու կ'եզրակացնէ որ հրաժարի»։

Գործ ադուլը կը վերջանա՞յ

Մամուլի աշխատաւորներու գործադուլը վերջացած կը համարուէր շաբաթ օր, 26 օր տեւելէ վերջ: Նոյն օրը մէկ օրուան համար գործադուլ հռչակեցին Փարիզի եւ գաւառի դրամատուններու պաշտօնեաները, բացի երկուքէն (Պանք տը Ֆրանս եւ Քէտտի Ֆոնսիէ): Այս պաշտօնեաներըկ'առաջարկեն շաբաթական հինգ օր աշխատանք, 44 ժամ:

Վարչապետը, Պ. Ռամատիէ շաբաթ օր կոչ մը ուղղեց մամուլի աշխատաւորներուն հայրենասիրութեան, որպէսզի Ֆրանսան անախորժ կացութեան մը չմատնուիՄոսկուայի խորհրդաժողովին առթին: Մամուլի աշխատաւորները եւ հրատարակիչները համակերպելով այս կոչին, համաձայնութիւն մը ստորագրեցին, գործադուլը դադրեցնելու համար: Այս համաձայնութիւնը պիտի վաւերացուէր վարչապետին կողմէ, որ աշխատավարձքի յաւելման հակառակ ըլլալով հանդերձ, ընդունած պիտի ըլլայ զայն, քանի որ գոյացած համաձայնութեամբ մամուլի աշխատաւորները 17 առ հարիւր յաւելում պիտի ստանան շաբաթը եօթը օր աշխատելով եւ մեծապէս պիտի կրճատեն իրենց թիւը:

Այժմ նոր դժուարութիւն մը ծագած է,— թերթերու խմբագիրները եւ լրագրավաճառները, որոնք մեծապէս վնասուեցան գործադուլէն, ուժգնօրէն կ'ընդդիմանան շաբաթը եօթը օր աշխատելու պայմանին: Լրագրողները բողոքած են արդէն: Այս նոր գանգատներուն հետեւանքով, հաւանական չէ որ համաձայնութեան բոլոր կէտերը անմիջապէս գործադրուին:

ՔԱՆԻ ՄԸ ՏՈՂՈՎ

ԸՆԴՀ. ՆԵՐՈՒՄ առաջարկելու համար շարժում մը սկսած է Ֆրանսայի աջակողմեան շրջանակներուն մէջ, բայց համայնավարները ուժգնօրէն կ'ընդդիմանան, ինչպէս կը գրէ Տէյլի Մէյլ:

ԵԼԵԿՏՐԱԿԱՆ ՀՈՍԱՆՔԻ կրճատումը հետզհետէ կը մեղմանայ: Մարտ 10էն սկսեալ շաբաթը միայն մէկ օր պիտի կտրի հոսանքը, փոխանակ երկուքի: Փարիզը եւ արուարձանները նորէն բաժնուած են վեց շրջաններու, որոնց իւրաքանչիւրին մէջ հոսանքը պիտի բանի հինգ օր (կիրակի օրերը միշտ կը բանի արդէն): Յոյս կայ որ մէկ օրուան ընդհատումն ալ վերջանայ մօտ օրերս:

ՄԱՀՈՒԱՆ ԴԱՏԱՊԱՐՏՈՒԵՑԱՒ փախստական Ռաֆայէլ Ալիպէռ, Վիշիի դատական նախարարը, համաձայն պատժական օրէնքի 76 յօդուածին: Ամբաստանուած էր իբրեւ հեղինակը հակահրէական եւ հակամասոնական օրէնքներու, ինչպէս եւ կազմակերպիչը Ռիօմի դատավարութեան, որ կը ձգտէր Ֆրանսայի պատերազմի յայտարարութեան եւ պարտութեան պատասխանատուութիւնը ձգել Գ. Հանրապետութեան վրայ: Գերագոյն Ատեանի միեւնոյն նիստին մէջ հինգ տարի բանտարկութեան դատապարտուեցաւ Վիշիի ներքին նախարարութեան ընդհ. քարտուղարը, Ժօռժ Իլէռ, նոյնպէս փախստական:

200 ԼԵՎԱՅԷՆ վեր եղած բոլոր պուլկարական թղթադրամները հրապարակէն պիտի քաշուին մինչեւ մարտ 16, փոխանակուելով նորերու հետ:

50 ԵՒ 100 ՖՐԱՆՔՆՈՑ նոր թղթադրամներ շրջաբերութեան հանուեցան, յար եւ նման անցեալ մայիսին տպուած 500 ֆրանքնոցներու, փոխարինելու համար այն համարժէք թղթադրամները որ Մ. Նահանգներուն մէջ տպուած եւ 1945 յունիսին շրջաբերութեան հանուած էին: Ճշդուած չէ թէ այս վերջին 50 եւ 100նոցները ե՛րբ վերջնապէս պիտի քաշուին հրապարակէն: Նոր 50նոցները յայտնապէս կապոյտ են: 100նոցները կարմիր: Արժէքները խոշոր թուանշաններով նշանակուած են թղթադրամներու վերի անկիւնները, երկու կողմերուն վրայ:: Նոր 50նոցը նուիրուած է աստեղագէտ Ժան Ժոզէֆ Լը Վէռիէի որ 1846ին գտաւ Նեպտոն մոլորակը: Հարիւրնոցին վրայ կ'երեւայ երիտասարդ գիւղացի մը զոյգ մը եզներով:

ԱԹԷՆՔԷՆ կը հեռագրեն թէ մեծ կռիւ մը տեղի ունեցաւ արեւմտեան Թրակիոյ մէջ, Քսանթիէն 15 մղոն դէպի հիւսիս-արեւմուտք: Պաշտօնական զեկոյցին համաձայն 50 ըմբոստներ սպաննուած, միւսները դէպի պուլկարական սահմանագլուխ փախած են: Կռիւները կը շարունակուին ուրիշ վայրերու մէջ:

ՓԱՐԻԶԻ ԲԺԻՇԿՆԵՐԷՆ 800 հոգի ուրբաթ օր ցոյց մը կատարեցին պողոտաներուն վրայ, գանգատելով թէ շատ քիչ ինքնաշարժ յատկացուած է իրենց: Նշանատախտակի մը վրայ գրուած էր— «Մեր ինքնաշարժները կ'արտածուին փոխան տոլարներու, այնպէս որ բժիշկները շատ ուշ կը հասնին հիւանդներուն: Քանի՞ տոլար կ'արժէ Ֆրանսացիի մը կեանքը»: Թափօրէն վերջը պատուիրակութիւն մը ներկայացաւ ազգ. տնտեսութեան նախարարին եւ բացատրեց թէ 2000 բժիշկներ ինքնաշարժ չունին, թէ ուրիշ 5000 բժիշկներու կառքերը այնքան հին են որ կէս ճամբան կը մնան, թէ շատ մը հիւանդներ մեռած են, որովհետեւ կարելի չէ եղած ժամանակին հասնիլ իրենց: Նախարարը պատասխանեց թէ արտածումը կենսական պահանջ մըն է Ֆրանսայի համար, բայց խոստացաւ 300 կառք տրամադրել երեք ամիսէն, որպէսզի բժիշկները կարենան գնել: Այս վերջինները թերահաւատ են եւ դիտել կու տան թէ հազիւ 63 նոր ինքնաշարժներ տրամադրուած են ազատութենէն ի վեր: Եթէ այս խոստումը չյարգուի, աւելի խիստ միջոցներ ձեռք պիտի առնեն, մերժելով մահուան վկայականներ տալ եւ ուրիշ վարչական պարտականութիւններ կատարել:

Տարեկան պարահանդէս

ՖՐ. ԿԱՊՈՅՏ ԽԱՉԻ ՇԱՎԻԼԻ ՄԱՍՆԱՃԻՒՂԻՆ

23 Մարտ, ժամը 3էն կէս գիշեր, քաղաքապետարանի սրահը, Rue Stalingrad:

Կը մասնակցի Րաֆֆի երգեցիկ խումբը, ղեկավարութեամբ Պ. Ս. Յովհաննէսեանի: Հ. Յ. Դ. Նոր Սերունդը կը ներկայացնէ Սուրէն Պարթեւեանի՝ ԱՆՄԱՀ ԲՈՅԸ, եւ զաւեշտ մը, 70ՆՈՑ ՓԵՍԱՑՈՒՆ, բեմադրութեամբ Պ. Բ. Հայէշեանի: Մուտք 75 ֆրանք:

ԼՈՅՍ ՏԵՍԱՒ

ՀԱՅԱՍՏԱՆ

Ամսագիր, պաշտօնաթերթ Հ. Յ. Դ. Նոր Սերունդին, պատկերազարդ, 8 էջ, մեծածաւալ, ֆրանսերէն բաժինով:

Հայերէն բաժնին մէջ յօդուածներ ունին.— Շ. ՄԻՍԱՔԵԱՆ, Շ. ՆԱՐԴՈՒՆԻ, ՀՐ. ԲԱԼՈՒԵԱՆ Հ. ՎՌԱՄ, Թ. ՀԵՐՈՅԵԱՆ, ԲԱԲԱՆԵԱՆ: Միտք եւ Արուեստ: Երիտ. Շարժում, ներգաղթ եւն.:

Ֆրանսերէն.— Տիկին Odette Mikaelian, ՀՈՒՐԻ ԻՓԷՔԵԱՆ, Ե. ՅՈՎԻԿ, Ժ. ԴԱՏԱՒՈՐԵԱՆ, ԱՐՓԻԿ ՄԻՍԱՔԵԱՆ, պատմուածք մը ՌՈՒԲԷՆ ԶԱՐԴԱՐԵԱՆԷ, էջեր Հայոց Պատմութենէն, ֆրանքօ-հայկական յարաբերութիւնները եւն.:

Բաժնեգին տարեկան 240, հատը 20 ֆրանք:

Չէք, Mandat եւն. ուղղել H. Palouyanի, 43 rue Richer, Paris (9):

ԼԻՈՆ.— Տէր եւ Տիկ. Գ. Գասպարեան (Մարսէյլ), Տէր եւ Տիկին Մարիամ Դանիէլեան եւ զաւակները (Հալէպ), Տէր եւ Տիկին Մարթա Գասպարեան (Լիոն), Պ. Գեղամ Գասպարեան (Լիոն), Օր. Մարթա Գասպարեան (Զարսանճաք), Տէր եւ Տիկին Խաչատուր Փոսթոյեան (Նիւ Եորք), Տէր եւ Տիկին Յ. եւ Լուսիա Գասպարեան (Լիոն), խոր կսկիծով կը ծանուցանեն դառնաղէտ մահը՝ ի Նիւ Եորք, 55 տարեկանին ՏԻԱՐ ԽԱՉԱՏՈՒՐ ԳԱՍՊԱՐԵԱՆԻ (Զարսանճաքի Չէրի գիւղէն):

Le Gérant: L. KRIKORIAN
Imprimerie DER-AGOPIAN, 17 Rue Damesme - 13e
Travail executé par des ouvriers syndiqués

ՅՈՒՇԱՏԵՏՐ

Հ. Յ. Դ. ՐԱՖՖԻ խումբին ժողովը՝ այս չորեքշաբթի ժամը 8.30ին սովորական հաւաքատեղին:

Հ. Յ. Դ. ՆՈՐ ՍԵՐՈՒՆԴԻ Պանեօ Քաշանի դասախօսական ժողովը այս չորեքշաբթի իրիկուն, սովորական հաւաքատեղին:

ՄԱՐՍԷՅԼ.— Հ. Յ. Դ. Նոր Սերունդի «Սասունեան» խումբի ժողովը՝ երեքշաբթի իրիկուն, ժամը 8.30ին, ծանօթ հաւաքատեղին: Կարեւոր օրակարգ:

ՄԱՐՍԷՅԼ.— Հ. Յ. Դ. Նոր Սերունդի «Գիւլխանտանեան» խումբի ժողովը՝ երեքշաբթի, Պաը Սանթրալի (Լավիսթ) մէջ: Կարեւոր օրակարգ:

ԼԻՈՆ.— Հ. Յ. Դ. Վարանդեան կոմիտէն ընդհ. ժողովի կը հրաւիրէ բոլոր ընկերները, այս շաբաթ իրիկուն, ժամը 8.30ին, սովորական հաւաքատեղին: Կարեւոր օրակարգ:

ՄԱՐՍԷՅԼ.— Հ. Յ. Դ. Պուլվար Օտտոյի «Նոր Սերունդ»ի ընկեր-ընկերուհիները դասախօսական ժողովի կը հրաւիրուին այսօր, երեքշաբթի ժամը 8.30ին, սովորական հաւաքատեղին: Պիտի խօսի Ջամալեան խումբի կողմէ, ընկեր Ն. Մանուկեան:

Հ.Մ.Ը.Մ.ի պարահանդէսը Մարսէյլի մէջ

ՊԱՏՐԱՍՏՈՒԵՑԷՔ ՄԱՐՏ 29Ի Հ. Մ. Ը. Մ.ի Մարսէյլի մասնաճիւղին գիշերային պարահանդէսին Hotêl de la Plage (ex Salon Sabattier)ի սրահներուն մէջ: Շարք մը անակնկալներ: Մանրամասնութիւնները յետագային:

ՀԱՐԱՒ. ՖՐԱՆՍԱՅԻ ՆԵՐԳԱՂԹԻ ՀԱՆԳԱՆԱԿԻՉ Կեդրոնական Յանձնախումբը շնորհակալութեամբ ստացած է.— Խարբերդի Շէյխ Հաճի Գիւղի Հայր. Միութենէն 10.000 ֆրանք, Համաքղեցիներու Հայր. Միութենէն՝ երկրորդ անգամ 4000, Ժամկոչեանի մահուան առթիւ Պ. Յովհաննէս Տէրտէրեանէ 500 ֆրանք փոխան ծաղկեպսակի:

LE PREMIER QUOTIDIEN ARMENIEN EN EUROPE
HARATCH — Fondé en 1925 — R. C. Seine 376.286
Directeur-Propriétaire : SCH. MISSAKIAN
17, Rue Damesme — PARIS (13e)
Tél.: GOB. 15-70 — C. C. P. Paris 1678-63
Տար. 1000, 6ամս. 500, 3ամս. 300, Ֆր., Արտաս. 10 Տոլ.
Mercredi 12 MARS 1947 Չորեքշաբթի 12 ՄԱՐՏ

ԺԹ· ՏԱՐԻ — 19e Année N° 4982–Նոր շրջանի թիւ 591 Խմբագիր՝ Շ. ՄԻՍԱՔԵԱՆ Գին՝ 4 Ֆր

ՐՆՐ ԽՕՍՔԸ

ՁԿՈՐՍԸ ՊՂՏՈՐ ՋՈՒՐԵՐԷՆ

Փետրուար 25ին արտատպեր էինք Կիլիկիոյ կաթողիկոսութեան դիւանին մէկ զեկոյցը, որ կ'ըսէր թէ Ցունուար 26ին խորհրդակցական ժողով մը գումարուած է նախագահութեամբ Գարեգին կաթողիկոսի, մասնակցութեամբ չորս քաղաքական կուսակցութեանց ներկայացուցիչներուն եւ շարք մը հայրենակիցներու :

— « Ժողովը, կարծիքի փոխանակութիւններէ վերջ, միաձայնութեամբ օգտակար եւ անհրաժեշտ գտաւ որ խաղաղութիւնը պահպանուի մեր ազգային ու հասարակական կեանքին մէջ, վերջ գտնեն զանազան ձեւի վէճերը, մամուլը պատշաճ ձեւով տանի իր լուսաւորող դերը եւ փոխադարձ յարգանքի զգացումներով բոլորն ալ զօրավիգ կանգնին հասարակաց շահերուն» :

Տեղեկութիւն չունինք թէ ո՛րքան մեղմացած է մթնոլորտը, այս պաշտօնական զեկոյցին հրատարակութենէն վերջը :

Ամէն պարագայի մէջ, բարենշան է ձեռնարկը, թէեւ շատ ուշ մնացած : Բարենշան մանաւանդ անոր համար որ, այս տարի եւս ներգաղթի կարաւաններ պիտի կազմուին Սուրիա-Լիբանանի մէջ :

Փոխադարձ յարաբերութիւնները որքան բարւոքին, այնքան լաւ : Թէ ներգաղթի բարեյաջող կազմակերպութեան եւ թէ գաղութին բարօրութեան համար :

Այս առթիւ, պարտականութիւն կը սեպենք անգամ մը եւս ուշադրութեան յանձնել վրդովիչ մթնոլորտ մը : Մթնոլորտ մը որ կրնայ վտանգաւոր դառնալ երկու նորակազմ երկիրներուն, հետեւաբար եւ մեր տարագիր բազմութեանց համար :

Ամիսներէ ի վեր պարբերաբար կը պարզենք արաբական աշխարհին խլրտումները, ինչպէս եւ հարեւան Թուրքիոյ պայթող խաղերը, հոմանուն բուռթեամբ աւելի զօրաւոր ուժերու :

Դամասկոսի թերթերը վերջերս աւելի համարձակօրէն կը պահանջեն Աղեքսանտրէթի շրջանը,— հռչակաւոր Սանճաքը որ այժմ կը կոչուի Հաթայ : Մինչեւ անգամ կը խորհին դիմել Միացեալ Ազգերու Կազմակերպութեան :

Միջանկեալ կ'արծարծուի նաեւ Կիլիկիոյ հարցը :

Այս առթիւ, լրագրական բանակռիւ մը սաստկացած է երկու երկիրներուն միջեւ, արձագանգելով ամբողջ արաբական աշխարհին մէջ :

Կարեւոր թերթ մը, «Էլ Քապէս», բուռն յօդուած մը հրատարակեց Փետրուար 20ին, անխնայ ձաղկելով Թուրքիոյ աշխարհակալութեան ձգտումները եւ արիւնազանգ անցեալը :

Քանի մը բացատրութիւններ, գաղափար մը տալու համար տիրող դառնութեան մասին. —

«Գլխարկն ու լատինական տառերը բնաւորութիւն չեն փոխեր.— Արաբական Միութեան ազգերը չեն մոռցած այն շրջանը զոր ապրեցան Թուրքերուն հետ եւ այն ճնշումը, թշուառութիւնը, տգիտութիւնն ու տառապանքը զորս կրեցին անոնց տիրապետութեան շրջանին.— Բոլոր արաբական պետութիւնները գիտեն որ Թուրքիա պատրաստ է Արաբներն ալ, անոնց անկախութիւնն ու հողերն ալ զոհել ի փոխարէն աննշան շահու մըզոր ձեռք պիտի բերէ առաջին օտար պետութենէն» :

Թերթին կարծիքով, Թուրքիա Սուրիայէն առաջ Իրաքը պիտի գրաւէր, եթէ ազատ ըլլար Խ. Միութեան ճնշումէն, Նեղուցներու եւ միւս նահանգներու մասին դրուած պահանջներէն եւ եթէ իր դիմացը չգտնէր Միացեալ Ազգերու Կազմակերպութիւնը :

Կարգ մը Թուրք թերթեր արտատպելով այս «բարբանջանքները», կը թելադրեն խզել բարեկամական յարաբերութիւնները Սուրիոյ հետ : Ուրիշներ աւելի ծանր սպառնալիքներ կը սահեցնեն :

Մէկ խօսքով, ջուրերը նորէն պղտոր են Միջին եւ Մօտաւոր Արեւելքի մէջ :

Եւ քանի որ բարքերն ալ շատ յղփացեր են, մեզի կը մնայ դառնալ աւելի պաղարիւն եւ արթուն : Զգուշանալ թերխաչ մարզանքներէ : Զգանալ ճեղքեր, վէրքեր որոնց այնքան չարախնդաբար կը սպասէ թշնամին

Բարեկամն անգամ կրնայ ծուռ նայիլ, եթէ մենք ներքին վէճերը փողոց փոխադրենք :

Ինչ որ տեղի ունեցաւ մինչեւ հիմա, արդէն խոշոր վրդովում պատճառած է ամէն կողմ : Նոյնիսկ պետական շրջանակներու մէջ :

Ի՞նչ կը շահի, եթէ կորսնցնենք 30 տարիէ ի վեր ձեռք ձգուած վարկը : Շ.

ՕՐԸ ՕՐԻՆ

« ՀԱՅԱՍՏԱՆ »

Հաւատացէք, չի մեռնիր այն ժողովուրդը որուն երիտասարդութիւնը այնքան խանդավառ է իր գաղափարական նուիրումով, իր անսասան հաւատքով ու օժտուն պահակ մը իր հայրենիքին դռներուն առջեւ :

Հիացումը քիչ է ինչ որ կը զգայ ամէն Հայ, տեսնելով Նոր Սերունդին դէմքը, լուսաշող խոհալով մը դարձած դէպի ապագան եւ թեւերը սոթթած քար ու շաղախ հասցնելու համար, որպէսզի միշտ նորոգուի, միշտ կանգուն մնայ Հայուն փառքը : Որպէսզի երբեք չկքի անոր մէջքը դաղթականութեան մէջ ալ :

Ի՞նչ եռանդ, հասցնելու համար իրենց թերթը Ա. Գաւառ. ժողովին : Ու բոլորը պատրաստ զայն տանելու իրենց հետ եւ իրենց ընկերներուն լսելու — Հոգ չէ, կմկմալով կարդա՛, որոշ բառեր այսօր մի հասկնար, բայց հետզհետէ պիտի սորվիս Փրանսերէն բաժինը մոռնալ ու ըսել նախ դուն քեզի, յետոյ աւելի հպարտ, բարձրաձայն բարեկամիդ .

— «Մենք ալ ունինք այն ամէնը որով կը պարծենաս դուն, աւելի հի՛ն, աւելի փայլուն : Քուկդ ծաղկեր է արգաւանդ հողի վրայ, իմս վանատլին կրունկներու տակ : Եթէ ձեր Քորնէյլը կամ Ռասինը մինչեւ այսօր օրինակ կը հանդիսանան դպրութեան սիրահարներուն, մեր Խորենացին ու Նարեկացին, աւելի հին, Հայուն անունը արձանագրած են ամէն ազգի մագաղաթներու վրայ» :

Վստահ եմ որ «Հայաստան»ը ոչ միայն իր տեղը պիտի գրաւէ մեր երիտասարդ սերունդին ընթերցանութեան մէջ, այլեւ պիտի դառնայ տեսակ մը դրօշ : Անդաստան մտքի բողբոջներուն, քաջալեր՝ բոլոր տարտամ փորձերուն այն երիտասարդութեան, որ բախտը չունեցաւ անմիջապէս ոչ Կեդրոնական, ոչ Գէրպէրեան, ոչ Ներսէսեան եւ ոչ իսկ այսօրուան Ճեմարանը : ՍՕՍԻ

Ներգաղթը Եգիպտոսէն

Գահիրէի Թեմական Խորհուրդի Ցունուար 2ի նիստին մէջ կարդացուած է Ամենայն Հայոց հայրապետին հրջաբերականը ներգաղթի մասին : Այս առթիւ առաջնորդը, Մամբրէ արք. հաստատած է թէ ներգաղթի համար արձանագրուած են 14 հազար հոգի : Տեղական կառավարութիւնը պատասխանելով եղած դիմումներուն, յայտնած է թէ ներգաղթողները մեկնելէ առաջ պէտք է իրենց գործերը հաշուեյարդարի ենթարկեն : Չքաւորներու օգնութեան համար առանձին յանձնախումբ մը կազմուած է, որ տուները կը պտտի անհրաժեշտ քննութիւնները կատարելով :

Կարգ մը գումարներ, ինչպէս Կօչիկի Ֆոնտը, Էջմիածնի համար հաւաքուած դրամը եւն. պիտի յատկացուին ներգաղթողներուն տաք զգեստներ եւ անհրաժեշտ պիտոյքներ գնելու : Որոշ հայրենակցական Միութիւններ պատրաստակամութիւն յայտնած են իրենց քով եղած պատրաստ գումարները յատկացնելու ներգաղթին :

Ժողովը նկատի առած է նաեւ մեկնող կալուածատէրերու խնդիրը : Անոնց թիւը համեմատաբար քիչ գտնելով, պիտի թելադրէ որ կանուխ չարժին եւ չսպասեն վերջին վայրկեանին, հաշուեյարդարի ենթարկելու կալուածները : Իսկ Քաղաք. ժողովը նկատի առնելով որ 114 ազգ. պաշտօնեաներէն 82ը արձանագրուած են ներգաղթի համար, 5000 ոսկիի վարկ մը խնդրած է հատուցումներ ընելու : Ժողովը միաձայնութեամբ որոշած է տալ խնդրուած վարկը :

Քաղաք. ժողովը նկատի առնելով որ ներգաղթին պատճառով Զակազիկի եկեղեցին ու հողը երեսի վրայ պիտի մնան, առաջարկած է ծախել զանոնք : Նուիրատուն՝ Արմենակ պէյ Կամսարական ժամանակին իր հաւանութիւնը յայտնած է, ըսելով թէ «ես ազգին նուիրած եմ, ազգը ազատ է իր ուզած կարգադրութիւնը ընելու» : Ժողովը որոշած է այս հարցըհամագումարին տանիլ, որ պիտի վճռէ թէ վաճառման փոխարժէքը ինչ բանի պիտի յատկացուի :

ՖՐԱՆՍԱՅԻ 87 ՆԱՀԱՆԳՆԵՐԸ 47ի վերածելու համար ծրագիր մը կը մշակուի մասնաւոր յանձնախումբի մը կողմէ :

ԱՌԱՋԻՆ ԱՆԱԿՆԿԱԼԸ ՄՈՍԿՈՒԱՅԻ ՄԷՋ

Մոլոթով կ'առաջարկէ քննել չինական խնդիրը

Մոսկուայի խորհրդաժողովի առաջին նիստին մէջ, Պ. Մոլոթով անակնկալի մը առջեւ դրաւ իր պաշտօնակիցները, առաջարկելով քննել Չինաստանի կացութիւնը :

Ժողովին բացումը տեղի ունեցաւ նուազագոյն արարողութեամբ, կէս օրէն վերջը ժամը 17ին : Օրն ի բուն ձիւն տեղացած էր Մոսկուայի մէջ եւ շատ քիչեր փողոց ելած էին, արտաքին նախարարներուն ժամանումը տեսնելու համար : Բազմութիւնը մեծ մասով կը բաղկանար մանուկներէ որոնք ձիւնագնդակ կը խաղային : Ժողովը գումարուեցաւ Օդանաւային Ակումբին մէջ որ զարդարուած էր երկու փոքր դրօշներով եւ որուն դրան առջեւ կը հսկէին երկու պահակներ :

Բացման ճառերը պարզապէս հանդիսական հանգամանք ունէին, ինչպէս կը գրեն Լոնտոնի թերթերուն թղթակիցները : Պ. Մոլոթով փափկանկատ էր, Պ. Պէվին զուարթ, Պ. Պիտօ քիչ մը ճնշուած կ'երեւար, իսկ զօր. Մարշըլ զինուորական դիրք մը բռնած էր : Ամէնքն ալ շատ կարճ խօսեցան, նուազագոյնը : Մոլոթով պարզապէս ըսաւ թէ ժողովին նպատակն է կարգադրել Գերմանիոյ խնդիրը եւ հաշտութեան դաշնագիր մը կնքել Աւստրիոյ հետ : Այս առթիւ յիշեց Փոցտամի եւ Եալթայի պատմական որոշումները, յետոյ իրենց փոխանորդներուն յանձնարարութիւնները : Երբ կ'առաջարկէր օրակարգ անցընել Չինաստանի խնդիրը, զօր. Մարշըլ պատասխանեց թէ մտածելու պէտք ունի եւ խնդրեց յաջորդ օրուան ձգել : Եւ իր կարգին առաջարկեց օրակարգ անցընել Պ. Պըրնզի ծրագիրը՝ Եւրոպայի գրաւման ուժերու առնիճանական պարպումի մասին : Մոլոթով մէկ օր ժամանակ խնդրեց մտածելու համար : Ցետաձգուեցաւ նաեւ ուրիշ առաջարկ մը որ կը վերաբերի հատուցումներու :

Բացման ճառերէն վերջ, խորհրդաժողովը լըջօրէն աշխատանքի ձեռնարկեց, երկու ժամուան մէջ աչքէ անցընելով շարք մը խնդիրներ : Ամէնէն կարեւոր գործն եղաւ հանդիսաւոր թաղումը պատմական Փրուսիոյ պետութեան : Պէվինի առաջարկով, ընդունուեցաւ Վերստուգիչ Ցանձնաժողովին տեղեկագիրը այդ պետութեան հաշուեյարդարի մասին :

Ցետոյ կազմուեցաւ օրակարգը : Մոլոթով չինական խնդիրը առաջարկած ատեն ըսաւ թէ խնդիր ուղածն է միացեալ եւ ժողովրդավար Չինաստան մը, թէ ներքին կռիւները չեն դադրած եւն. : Զօր. Մարշըլ իբրեւ սկզբունքի խնդիր յայտարարեց թէ Մ. Նահանգները հաւատարիմ կը մնան Փոցտամի համաձայնութեան եւ Պըրնզի Շթութկարտի ճառին, գերմանական հարցին լուծման համար :

Պատասխանելով մամուլի ներկայացուցիչներուն, զօր. Մարշըլ ըսաւ թէ Փարիզ հանդիպած ատեն պարզած է քառասնամեայ ծրագրի մը առաւելութիւնները, բացարձակ անկարողութեան մատնելու համար Գերմանիան : Բայց մերժեց պատասխանել թէ Պ. Պ. Պիտօ եւ Պէվին հաւանա՞ծ են ուժ տալ այս ծրագրին : Նախապէս յիշած էր նաեւ Չորս Մեծերու միջեւ դաշնագիր մը կնքելու անհրաժեշտութիւնը :

Վարչապետը կը մերժէ որեւէ յաւելում

Մամուլի աշխատաւորներու գործադուլը չէ վերջացած տակաւին, եւ որեւէ թերթ չի հրատարակուիր : Vie Soviétique շաբաթաթերթն անգամ մեքենագիր տպուած էր այս շաբթու :

Ինչպէս գրած էինք, շաբաթ օր համաձայնութիւն գոյացած էր լրագրատէրերուն, տողաշարներուն եւ տպագրիչ - մեքենավարներուն միջեւ, 17 առ հարիւր յաւելումով : Արդ, վարչապետը մերժեց վաւերացնել այս համաձայնութիւնը, կարգ մը դիտողութիւններով : Երկու կողմերը նորէն ժողով գումարեցին երկուշաբթի օր, կառավարութեան համար ընդունելի առաջարկներ մշակելու համար, բայց ընդհանուր կարծիքն այն է թէ գործադուլը պիտի շարունակուի, քանի որ մեքենավարները չեն ուզեր համապատասխան զիջումներ ընել, կրճատելով աշխատաւորներու թիւը : Այս առթիւ դիտել կը տրուի թէ լրագիրները միջին հաշուով կրկնապատիկ աւելի տպագրիչ բանուոր կը գործածեն միեւնոյն գործին համար, քան պատերազմէն առաջ :

Համաձայնութեան ձախողման պատճառներէն մէկն ալ այն է որ արժէք ունի, եթէ թերթերը հրատարակուին շաբաթը եօթը օր, փոխանակ վեցի : Արդ, եօթնօրեայ հրատարակութեան կ'ընդդիմանան ոչ միայն լրագրողներու միութիւնը, այլեւ ցրուիչները, լրագրավաճառները եւ գրավաճառները որոնք չեն ուզեր շաբաթը եօթը օր աշխատիլ :

Տագնապին ամբողջ գաղտնիքը այն է որ կա-

(Լուրերու շարունակութիւնը կարդալ Դ. էջ)

ԴԱՌՆ ՃՇՄԱՐՏՈՒԹԻՒՆՆԵՐ

ԽՄԲ. — Ջէզոք ամսաթերթ մը, «Երուսաղէմ», որ կը հրատարակուի համանուն քաղաքին մէջ, դառն խորհրդածութիւններ կ'ընէ տարեկան տե-սութեան մէջ: Կ'ամփոփենք հիմնական մասերը (1947 Յունուար). —

Ազգային տեսակէտով 1946ը մեր ժողովուրդին համար ուշագրաւ եղաւ:

Առաջին՝ Ներգաղթը ամէն Հայու սրտին կը խօսի, ազգահաւաքո՜ւմ. իրական հրճուանք:Նչէնք սակայն որ անոր կազմակերպական ձեւը փորձա-քար եղաւ մեր ազգային ներքին ըմբռնումներու պարզումին, այդ՝ հայրենիքէն,ներս եւ դուրս ե-րեւան բերաւ ծրագրուած «վիրքաւորում» պայմա-նաւորեալ տուն դարձ, որ ունեցաւ իր տխուր ան-դրադարձումները: Մեր երկրի վարիչներուն նեղ-միտ հայեացքները, ցաւ ի սիրտ ցնցեցին ոչ-հա-մայնավար տարրին խիղճը:

Երկրորդ՝ մեր Դատի լուծման հանդէպ միջազ-գային տրամադրութիւններու կեցուածքը եւ Ս. Հայաստանի քաղաքական դիրքին չափանիշը Թա-փանցիկ դարձան:

Բ. Համաշխարհային պատերազմի զարհուրե-լի օրերուն, հայ ժողովուրդը Հայաստանէն եւ Սփիւռքէն լայնօրէն մասնակցեցաւ հասարակաց ճիգին; Հայը իր ուժէն շա՛տ վեր զոհաբերութիւն-ներու առջեւ կանգ չառաւ: Հայաստան 100.000 իր քաջարի զաւակները պառկեցուց պատերազմի դաշ-տին վրայ: Մեր ազնուածագիտ երիտասարդները գրոհներ կազմեցուցին, հրաշապատում հերոսու-թիւններու «աչմպոլ» դարձան:

Ծեղախ զօրավարներու պատկառելի խումբ մը տուն դարձաւ հպարտ կուրծքերով զարդարուն շքանշաններով:

Անոնք եւ մենք հաւատացած էինք թէ գոնէ՛ այս անգամ տիփլոմաթ խիղճեր բանալէն պիտի ար-ձակուին, ամպերու մշուշէն կախուած Հայկական Հարցը շքեղ երազ մը ըլլալէ պիտի դադրէր ու դառնար կենդանի իրականութիւն՝ Թրքահայ հո-ղերու Մայր Հայրենիքի կցումով:

Ցարդ, չեղաւ այդ:

Մեղմէ խլուած, բռնագրաւուած մեր երկիրնե-րը պահանջելու միակ եւ օրինաւոր տէրը Հայաս-տանի կառավարութիւնն է: Առնէնք ուրախացանք, յուսադրուեցանք թէ՛ վերջապէս Հայաստան ունե-ցաւ իր արտաքին պաշտօնատունը եւ ան պիտի կա-րենար ասպարէզ գալ երկրի վերաբերեալ քաղա-քական հարցերը հետապնդելու: Սպասեցինք եր-կար:

[illegible]ութիւն: Ցուրտ լռութիւն կայ մեր հայ-րենիքի Արտաքին Գործավարին շուրջ, նախէքն մեր աչքերը պաղեցան: Զայնը որ առեն առեն կը հասնի մեզի մամուլի միջոցով՝ անհատական կամ խմբակցական է,այնժամանակ իսկ կը բանենք մեր շունչը, կը սրենք մեր ականջները լսելու համար թէ խապրիկ մը կա՞յ մեր Խնդրէն: Ան՝ կ'ըլլայ Կարսի եւ Արտահանի վերադարձումը պահանջող անհատական կամ խմբակցութեան մը կողմէ յայ-տարարութիւն կամ լրագրի մը տեսութիւններն ու կարծիքը այդ մասին: Միթինկ, հեռագիր, մա-մուլէն խօսք, լաւ են մեր զգացումներուն եւ բաղ-ձանքներուն թարգմանը ըլլալու համար, սանոք սակայն բաւական չեն մեր պահանջներուն լուրջ հանգամանք տալու եւ գործնականի վերածելու եր-կրի մը քաղաքական ուղեգիծը:

Հայաստան մաս կը կազմէ Սովետ Միութեան, ուրեմն մենք շատեր իրաւամբ կը յուսան որ Խ. Միութեան մայրաքաղաքը ասպարէզ պիտի գայ պահանջելու, ընդելու մեր հողերուն Հայաստանի կցումը: Մոսկուա սակայն ունի իրեն յատուկ սե-փական գործեր, լայն ծրագիրներ, հինէն, նորէն հաշիւներ. այս ամէնուն մէջ մեր Հարցը համըն-թա՞ց է իր շահերուն:

Եթէ այո՛, այս մութի մէջ մոմ մը վառեցէք, մե՛նք ալ տեսնենք սա հրաշագործ ճամբան:

Կէտ մը կայ հոս, կարօտ՝ լուսաբանութեան:

Վերջերս գաղութներու մէջ տօնուեցաւ Հա-յաստանի խորհրդայնացման թուականը՝ Նոյեմ-բեր 29ին: Համայնավար մամուլը եւ անոնց հետե-ւորդները այս առիթով ըսին թէ Նոյեմբեր 29ով Հայկական Հարցը լուծուած :

Ուրեմն հո՞ս հասանք: Ուրացո՞ւմ: Ի՞նչպէս լուծուած է մեր Դատը:

Կը լսե՞ս, հայ ժողովուրդ :

Գտնուեցան պիղծ բերաններ որոնց համար հայհոյելը՝ երդել է, սակարկուած պոլշեւիկու-թիւնը հայրենասիրութիւն է:

Անոնք նենգամտօրէն մեզի կը հարցնեն թէ «Ի՞նչ է ձեր դիրքը Հայաստանի եւ անոր Դատին հանդէպ».

Ձենք ուզեր ցեխով խաղալ, բայց մենք կ'ու-զենք խօսիլ ու խորհրդակցիլ պատուական հայ ժո-ղովուրդի հետ Նոր Տարուան սեմին վրայ: Որով-հետեւ մենք անձնական կամ հատուածական հա-շիւներէ չենք տարուիր երբ մեր դիմաց ունինք հայ ժողովուրդի իրաւունքները, կացութիւնը եւ անոր արդար պահանջները իր գոյութեան յարատեւման համար: Ըսենք ուրեմն մեր տեսակէտները Հայկա-կան Հարցի շուրջ:

Հայաստան՝ մեր հայրենիքը ինքն է բուն ի-րաւատէրը Հայկական Խնդրին, իսկ Սփիւռքը կը մնայ անոր թիկունք: Մեր իրաւունքները բացորոշ են, դարերու կեանք ունին անոնք, սակայն, դժ-բախտաբար մեր հայրենիքի վարիչները չկրցան, կամ չեն կրնար Հայկական Հարցը պաշտօնապէս սեղանի բերել:Հեռու չէ դեռ, երբ հայկական Նա-խիջեւանն ու Ղարաբաղը խուլ լռութեան մէջ պո-կեցին Հայաստանի սիրտէն տուին ուրիշին. ոչ Հայաստանի վարիչները, ո՛չ ալ ժողովուրդը կր-ցան բերան բանալ: Այսօր ալ նոյնն է, Կարսի եւ Արտահանի աղմուկը կայ մէջտեղ. կազմակեր-պուած «նրբութիւն» մը եթէ ունի, ան ալ այդ աղմուկը պարզապէս քարոզչութիւն դարձաւ ծա-նօթ ուրիշի մը հաշւոյն....:

Կ'ենթադրենք, մեր ժողովուրդը սկսաւ հասկ-նալ թէ քաղաքական շահեր, բարեկամութիւն չեն ճանչնար, ինչ ալ ըլլան անոնց գոյները՝ կարմիր, կանանչ կամ մոխրագոյն:

Ամէն ժողովուրդ իր կեանքը ինքը պէտք է կերտէ, օգտագործէ առիթները, ի մի ձուլէ իր ուժերը: Մեր պարագային այսպէս չեղաւ: Ինք-նաբերաբար մեր մասը կը սահի ու կը հասնի ան-խուսափելի վէրքին վրայ՝ Հայրենիք եւ Սփիւռք, այդ խոցելի վէրքն է համագործակցութեան բա-ցակայութիւնը որ պատճառ եղած է մեր ընդհա-նուր տկարացման ի վնաս հայ ժողովուրդին, հայ երկրին, հայ Դատին: Շփոթ եւ սխալ մտածում-ներ, երկուքի բաժանուած մեր զանգուածները ի մի չձուլեցին: Հայրենիք եւ Սփիւռք 25 տարիներ չարունակ ապրեցան անջատ, մեկուսացուած: Մեր երկրին դուռը ամրապէս փակուած մնաց ամէնուս առջեւ: Այսօր կիսովին բացուեցաւ,Տուն Դարձը պայմաններով սկսաւ, տխուր դէպքերով սակար-կութիւններ եղան: Այս միջոցին էր որ Հայաստա-նի վարիչները չա՛ր կանխամտածութեամբ ուրի, կամուրջ մըն ալ քանդեցին՝ Ս. Հայաստանի Գրա-կան Բ. Համագումարին առիթով արտասահմանը վարկաբեկեցին: Մտածումի մոլեռանդութիւնը որ կը մխար գրական համագումարի հաւաքոյթներէն ներս՝ ճմրթկեց Սփիւռքը, փչրեց անխտրականու-թեան թոյլ պատը՝ Երեւանէն Սփիւռք: Այս աւե-րը տխուր եւ խորունկ ազդեցութիւն պատճառեց ամէնուս:

Սփիւռքի գրական վաստակը, լեցուն հարս-տութիւնը հայագիտական կալուածքին մէջ՝ պա-տիւ կը բերէ մեր ցեղին, այն հետապնդումները որ կը կատարէ մեր երկիրը, ընկերային, մշակութա-յին յարաբերութիւններով յստակութիւն չեն ցո-լացներ, այդտեղ կը բացակայի անկողմնակալու-թիւնը, հո՛ն տիրող շունչը ծայրայեղ խտրակա-նութիւնն է: Ո՛չ խօսքի, ոչ ազատ մտածումի կլի-մայ գոյութիւն ունի. աւելա պարզապէս գեղծում է մեր ժողովուրդին հանդէպ:

Հոն արտասահմանի մէջ կան մարդիկ, որոնց պաշտօնն է խլրտիլ, գռեհիկ որակումներով եղծե-լու փորձել ամէն բան որ, «կարմիր» չէ. անոնք փոխանակ արթուն պարկեշտութիւնը ունենալու կը մերկանան իբրեւ ուխտադրուժ դաւալիքներ, սխտաւոր փտածներ, պարպուած բարոյականով սնանկ հոգիներ որ կը յանդգնին պղծելու հայ ժո-ղովուրդին նահապետական բարոյականը եւ կ'ու-րանան մեր ցեղի սրբազան Դատը զայն լուծուած տեսնելով Նոյեմբեր 29ով:

Անպատկառ եւ անարդ գրիչ մը միայն կը հա-մարձակի նման վատ դաւի, աւելա փաստ է որ իրենց տէրերն ալ սկսան մոռնալ մեր Դատը:

Սփիւռքի մէջ խնամքով յարդարուեցաւ «յա-ռաջդիմական» ճակատ մը որ ամէն ինչ փորձեց եւ կը փորձէ պառակտումի մէջ պահելու գաղթաշ-խարհը:

Միաանականութեան ճամբաներուն վրայ փո-շեր ցանեցին:

Ա՛յս է պատկերը մեր կեանքին:

Բայց չի՞ բաւեր այս ժողովրդի կրծքին կա-տակուած աւերները: Ի՞նչու խիղճ չեն ընել մտ-րեր բարդելու Հայու վիրաւոր սրտին:

ՀԱՅԱՍՏԱՆ

ԱՌԱՏ ԿԵՆՍԱՆԻՒԹ

Խ. Հայաստանի մէջ ալ մեծ չափով պիտի ընդ-լայնուի մսեղէնի եւ կաթնեղէնի արդիւնաբերու-թիւնը: Շուտով պիտի շահագործուին միսի ար-դիւնաբերութեան նոր ձեռնարկներ Կիրովականի եւ Ղափանի մէջ, պանիրի՝ Մարտունիի, Արթիկի եւ այլ շրջաններու մէջ:

Անցեալ տարեհկիզըին մանելով համամիութե-նական ընկերվարական մրցումին մէջ, հայկական ձեռնարկները 1946ի տնտեսական տարին փակե-ցին ծրագիրներու գերակատարումով:

Պանիրի եւ կաթի գործարանները եւս 1946ին ժամկէտէն աւելի շուտ կատարեցին իրենց առաջա-դրանքները: Հալած իւղի եւ կարագ իւղի ծրագի-րը ամբողջ հանրապետութեան մէջ կատարուած է 107,7%: Ինչպէս նաեւ լիովին կատարուած է կաթ-նեղէնի մշակման առաջադրանքը: Ընկերվարական մրցումը մեծ դեր կատարած է ժամկէտէն աւելի շուտ կատարելու արտադրականառաջադրանքները:

Մսեղէնի եւ կաթնեղէնի արտադրութեան ո-րակը բարձրացնելու տեսակէտէն, զգալի նուա-ճումներ ձեռք բերած են Լենինականի եւ Երեւանի միսի արդիւնաբերութիւնը, պանիրի եւ կաթի գոր-ծարանները: Արջառի, ոչխարի, միսի եւ երշիկի որակը բարձր է եղած ծրագրով նախատեսուածէն:

Ընկերվարական մրցումը մեծապէս օգնած է անողոք պայքար մղելու հում նիւթի կորուստնե-րու դէմ, մասնագիտական կանոններու հետե-ւելով: Եթէ Լենինականի միսի կոմբինատին մէջ ա-մէն բանուոր ութ ժամուան ընթացքին ութ գլուխ խոշոր եղջիւրաւորանասուն կմաբթէ,սպանդանոցին միսի սպանդանոցը 6 գլուխ, որովհետեւ Լենինակա-նի Միսի Կոմբինատը աւելի օժտուած է արհեստա-գիտական տեսակէտով եւ ունի աւելի լայն հնա-րաւորութիւններ:

Արտադրական ձեռնարկներու մէջ աշխատող-ները պէտք է ոչ միայն լաւ, այլեւ աժան արտա-դրեն: Ասոր կարելի է հասնիլ տնտեսավարման ընկերվարական մեթոտները անընդհատ արմատա-ւորելով եւ զարգացնելով: Հիմնականը արտադրու-թեան ինքնարժէքը իջեցնելուն մէջն է: Անցեալ տարի այս ուղղութեամբ կատարուածէն կը տես-նուի որ մսեղէնի եւ կաթնեղէնի արդիւնաբերու-թեան մէջ զգալապէս իջած է արտադրութեան ինք-նարժէքը: Օրինակ, Լենինականի եւ Երեւանի միսի կոմբինատին մէջ ծրագրով նախատեսուած 9,1 տոկոսի փոխարէն ինքնարժէքը իջած է 14 առ հարիւրի, Երեւանի սառնարանին մէջ ինքնարժէքը իջած է 10,4 տոկոս:

1940ի համեմատութեամբ 1950ին մսեղէնի արտադրութիւնը պէտք է 28% աւելնայ, կենդա-նական իւղինը 90%, պանիրինը 48%, կաթինը 100%: Հանրապետութեան շրջաններուն մէջ պիտի կառուցուին 10 նոր պանրագործարան (Գիւղէտէ-րէյի, Մանթաշի, Բասարգեչարի, Սպիտակի, Թա-լինի մէջ եւն): Խտացած կաթի գործարան պիտի կառուցուի Բասարգեչարի մէջ որուն շինարարու-թիւնը արդէն սկսած է: Սիսիանի շրջանի Բաղար-ճայ գիւղին մէջ կառուցուած է եւ կը շահագործ-ուի պանիրի-կաթի գործարանը, ռուսիֆիրական եւ այլ տեսակի պանիր արտադրելու համար:

Հիմնովին վերափոխուած են Կիրովականի, Մակարաշէնի եւ Կալինինոյի պանրագործարաննե-րը, հոն դրուելով նոր սարքաւորումներ, եւ ապա-հովելով անոնց անխափան աշխատանքը:

Կը նախատեսուի ընդլայնել պանրագործ վար-պետներ պատրաստելու դպրոցներու ցանցը:

Գիտական անկիւն

Ճափոնցի վիրաբոյժ Տոքթ. Մասաօ Խիքաօ-քա ուղեղաբոյնին մէջ վիրաբուժական գործողու-թիւններ կատարելով, միջոցը գտած է բժշկելու կանխահաս խելագարութիւնը եւ ապուշութիւնը: Ցիշեալ վիրաբոյժը ուղեղային տուփը ճեղքելով եւ կզգլխացնելով ճակատի ցայտուն մասը, յաջողած է բժշկել տասնեակ մը հիւանդ խելագարներ:

Ի՞նչ տարբերութիւն կայ խենթութեան եւ ա-պուշութեան, խելագարութեան միջեւ:

Խենդութիւնը յաճախ կը շփոթուի յիմարու-թեան հետ: Ցիմար կը նկատուին ապուշները, խե-լագարները եւ պակասամիտները, որոնք անվնաս են, եւ բառին բուն իմաստով խենդեր չեն: Իսկա-կան խենդութիւններ են՝ մելամաղձոտութիւնը, վախի զառանցանքը, կրօնական զառանցանքը,մեծ երեւալու զառանցանքը (folie de grandeur), հետա-պնդումի խենդութիւնը, տարակոյսի խենդութիւ-նը, ալքոլամոլութեան, տարփամոլութեան, սե-ռական, ծննդական, ցոփական խենդութիւնները:

Մտային հիւանդութիւններուն յաճախադէպ ժառանգականութիւնը դիւրաւ կը բացատրուի ան-դամագննական բնոյթներուն ժառանգական հան-գամանքով: Կրթութիւնը, առողջական պայմաննե-րը, կենցաղի տեսակը կրնան շատ անգամ առաջքն առնել տրամադրելի ենթականերուն մտային տկա-րութիւններուն, միւս կողմէ՝ այդ տկարութիւն-ները կրնան խենդութեան առաջնորդել ժառանգա-կան արատէ բոլորովին զերծ ենթակաները:

Ապուշութիւնը մասնաւոր վիճակ մըն է, ուր մտաւոր կարողութիւնները գրեթէ բնաւ չեն գոր-ծեր: Ապուշութիւնը ժառանգական է կամ պատա-հական: Ան երեւան կուգայ երիտասարդ տղոց քով, ջղաձգութեամբ, վերմտութեամբ, մկնա-տապութեամբ, ծանր ջերմերով, գլուխի վրայ ստացած զօրաւոր հարուածներով, գլխիվայր ան-կումներով: Ժառանգական ապուշութիւնը բնական հետեւութեամբ բնդոծին է. անոր սկզբնապատ-ճառներն են ծնողքներու [illegible] արատները, ալքոլամոլութիւնը, ուռականութիւնը, սիֆիլիսը, մերնատութիւնը, ջղագարութիւնը, եւն: Ապուշին ֆիզիքական ախտանշանները խորշելի երեւոյթ մը կը ներկայացնեն, այսինքն՝ ան կ'ըլլայ փոքրա-գլուխ, շրթնահերձ, եւն: Ապուշները ընդհանրա-պէս 25 տարեկանին կը մեռնին: Անոնց վիճակը կարելի է մասամբ բարելաւել կրթութեամբ, ա-ռողջապահիկ միջոցներով, եւն:

Պակասամտութիւնը մտային վիճակ մըն է, որ

կը բնորոշուի մտքի զարգացման դադարումով ։ Գակասամիտները ունին նախնական ուշիմութիւն, եւ այդ ուշիմութիւնը կը մնայ միշտ նախնական։ Գակասամիտը ապուշէն կը զանազանուի ֆիզիքական աւելի արատի բացակայութեամբ։ Ան կրնայ ունենալ ի՛նչ ինչ յատկութիւններ, ինչպէս՝ երաժշտութեան եւ գծագրութեան մասնաւոր ճաշակ, խիստ զօրաւոր ու գործօն յիշողութիւն, հաշիւներ ընելու առանձնայատուկ յարմարութիւն, յատկութիւններ՝ զոր սակայն գրեթէ միշտ անկարող է օգտագործել։

Խելագարութիւնը կը բնորոշուի իմացական կարողութիւններուն շարունակական նուազումով, ինչպէս նաեւ ֆիզիքական ուժերու տկարացումով։ Անոր կրնան ենթակայ ըլլալ երիտասարդներ։ Ասիկա կանխահաս խելագարութիւնն է, արդիւնք՝ սիֆիլիսի կամ ալքոլամոլական ժառանգականութեան։ Խելագարութիւնը մասնաւորապէս յաճախադէպ է ծերերու քով, ասոր ծերական (sénile) խելագարութիւն անունը կուտան։

Խելագարութիւնը կրնայ երեւան գալ զանազան հիւանդութիւններու ընթացքին, ինչպէս՝ ընդհանուր անդամալուծութեան, ուղեղային թուլացումի, սիֆիլիսի, ալքոլամոլութեան, եւ այլն։

Հ. ՏԷՐՈՍԿԻ

Անսպառ աղբիւր գործի եւ ուժի

Մարտ 1ին բացուեցաւ Ֆրանսայի Հ. Յ. Դ. Նոր Սերունդի առաջին համագումարը։ Պատերազմից յետոյ փոքրիկ այս խմբակը, մէկ-երկու տարուայ ընթացքում, տարածուեցաւ, բազմացաւ եւ դարձաւ պատկառելի կազմակերպութիւն մը։ Ահաւասիկ կազմակերպութեան առաջին պատգամաւորական համագումարը, նոյնիսկ կազմակերպութեան սեփական թերթը։Սա էլ ապացոյց որ «Դաշնակցութիւնը այլեւս անելիք չունի»։

Միայն Մարսիլիոյ մէջ 500 հոգի, առանց հաշուելու Փարիզի եւ Ֆրանսայի մնացած վայրերը։

Այստ՞ Մերձաւոր եւ Միջին Արեւելքի մէջ, ապա՞ Ամերիկա, քանի՞ քանի՜ անդամներ ունի Նոր Սերունդը։ Օտար հորիզոնի տակ Հ.Յ.Դ.Նոր Սերունդը առանց վարանելու, առանց ուշադրութիւն դարձնելու բսի-բսաններին, շարունակում է իր գործը՝ նուաճելու հայ մատաղ սերունդը, փրկելու նրան այլասերումից։

Զօրաւոր է Հ. Յ. Դաշնակցութեան կարմիր դրօշակը, զօրաւոր է նրա դինամիզմը՝ ոգին, բանի եւ գաղափարային ձգողական ուժը։

Որքա՜ն աշխատեցան քայքայել նրանց, որքան աշխատեցան վարկաբեկել Դաշնակցութիւնը, այնքան զօրացաւ նրա դիմադրական կարողութիւնը, այնքան աճեցաւ ու բազմացաւ։

Պատճա՞ռը, որովհետեւ Դաշնակցութիւնը ծնունդ է Տարօնի, Վասպուրականի, Շապին Գարահիսարի, Ուրֆայի եւ Արարատեան երկրի։ Որովհետեւ նրա վարդապետութիւնը սկիզբ առաւ հայութեան երկրից, հայ գիւղացու օճախից, հայ գաղափարական մարդու դրչից։ Նրա շէնքը հիմնադրուեց Քրիստափորի, Ռոստոմի եւ Զաւարեանի ձեռքերով։Այդ շէնքի մէջ մկրտուեցան Վարդաններ, Սիամանթօներ, Վարուժաններ, Խաժակներ, Ակնունիներ, Սերոբներ, Գէորգներ, Սաքօներ, Մուրատներ, Անդրանիկներ։ Այդ շէնքը թրծուեցաւ 56 տարիների պայքարի մէջ եւ դարձաւ մի անքակտելի ձոյլ, իր բարձունքի վրայ միշտ կանգուն պահելով կարմիր դրօշակը։ Այդ դրօշակի տակ, այդ շէնքի մէջ շարան-շարան կը գան ու կը հաւաքուին նոր-նոր սերունդներ, առանց Դաշնակցութեան «դիալեկտիկա»ն անգիր ընելու։

Սերունդներ մտան Դաշնակցութեան դրօշի տակ, պայքարեցան ու մեռան առանց փառքի մարմաջի։ Սերունդներ մտան Դաշնակցութեան դրօշի տակ կռուեցան ու մեռան, առանց շքանշաններ ստանալու։

Ապրեցան ու գործեցին, առանց մատնութեան, առան խարդախութեան, առանց դաւաճանութեան։ Խնայեցին Հայու արիւնը, սակայն իրենց արիւնը անխնայ տուին Հայ Ազատագրական գործի համար։

Այո՛, մեռան, բայց չկորան. նրանց անխարդախ եւ մաքուր կեցուածքը, նրանց անկեղծ գաղափարապաշտութիւնը, ոգեւորութեան անսպառ աղբիւր դարձան սերունդներին, որոնք առանց տատանուելու գացին իրենց նախորդների ուղիով։ Այստեղ է Դաշնակցութեան ձգողական ուժի գաղտնիքը։

Այսօրուան Նոր Սերունդը բռնած է նոյն ճանապարհը, նոյն ոգեւորութեամբ, նոյն սկզբունքներով եւ համոզումով։

Ողջո՛յն Նոր Սերունդին, ուժ եւ կարողութիւն նրա բազուկներին։

ԲԻՒԶԱՆԴ

ՍՏԱՑԱՆՔ

ԲԱՐՁՐԱԲԵՐԴ (քերթուածներ), 1936—1946)։ Գրեց՝ Ս. Սահակեան_ Տպ. Գահիրէ, 1946։ Գին 10 շիլին։ Հասցէ.— Sarkis Sahakian, 179 Ave. de la Reine Nazli, Le Caire (Egypte)։

Սարգիս Խաչատրեան

ՍԷՆ-ՇԱՄՈՆ.— Տաղանդաւոր նկարիչ՝ Ս. Խաչատրեանի մահուան գոյժը իսկապէս շանթահարեց բոլոր անոնք որ զինքը մօտէն կը ճանչնային։

Տակաւին քանի մը շաբաթ առաջ՝ արցունքներով ու հոգիներու ալեկոծութեամբ սեւ հողին յանձներ էինք իր շատ սիրելի եղբօրորդին, Խաչատուրը։ Տաղանդաւոր նկարիչին մահը վէրք մը եւս բացաւ մեր սրտին մէջ։

Հայ ժողովուրդին արժէքաւոր զաւակը, գոյներու ու ցեղային արժէքներու վարպետը մեռաւ վրձինը ձեռքը.

Ս. Խաչատրեան, զաւակը Մալաթիոյ համեստ ընտանիքի մը, իր բնական տաղանդով եւ աշխատանքով ուշադրութիւն գրաւած էր ազգային թէ միջազգային շրջանակի մէջ ։ Նկարչութեան կրակը իր սրտին, ան դարձաւ ժողովրդական արուեստագէտ մը։ Իր «Սեւան»ը, «Արարատ»ը եւ «Արագած»ը մէկ-մէկ նշխարներ են, բնաշխարհի գեղեցկութեան։

Աննման Ահարոնեանը իր մէկ Ֆրանսերէն գրութեան մէջ կ՚ոգեկոչէ Խաչատրեանը իբրեւ ազգային ճշմարիտ նկարիչ, եւ իրաւունք ունի։

Նախորդ պատերազմի հալածանքի օրերուն, Ս. Խաչատրեան անվհատ իր վարպետի վրձինով հետեւեցաւ հայ գաղթականներուն եւ որբերուն դաժան կեանքին, գոյներու մէջ խտացնելու համար անոնց տառապանքը։

Ինչպէս ըսի, իր մահէն քանի մը շաբաթ առաջ էր որ սեւ հողին յանձնեցինք միակ եղբօրորդին, Խաչատուրը։

Իմ տարագիր Յառաջ, ներէ՛ որ քիչ մը ուշ կը հաղորդեմ այս երիտասարդին մահուան գոյժը ։ Թաղումը տեղի ունեցաւ Յունուար 29ին։

Խաչատուրը որբ մըն էր, տարագրութեան լեզին ցմրուր քամած։ Վերջին ճրագն էր Խաչատրեան ընտանիքին։ Նոր բոյն շինած էր. ահա՛ մահուան անողոք հարուածը եկաւ տապալեց... Խաչատուրը չքաւորներու եւ աղքատներու բարեկամն էր։ Ազգային բոլոր ձեռնարկներու կը մասնակցէր ոգեւորութեամբ։

Արուեստի վարպետը եւ աղքատներուն բարեկամը իրենց աչքերը փակեցին յաւիտենապէս։ Թող իրենց յիշատակը թարմ մնայ բոլոր անոնց մէջ, որ մօտէն ճանչցան զիրենք։

Մէկ-մէկ ծաղկեփունջ իրենց տարագիր դերեզմաններուն վրայ, ու շա՜տ թեթեւ սեւ հողը իրենց վրայ։

Ս. ԸՆՏՐԻԿԵԱՆ

ՎԱՍՏԱԿԱՒՈՐ ՎԱՐԺՈՒՀԻՆ

ՆԻՒ ԵՈՐՔ.— Եպրաքսէ Թէրզեանի (ծնեալ Մոմճեան) մահով կ՚անհետանայ մեր հին սերունդի արժէքաւոր, ուսումնատենչ եւ զոհաբերող անդամներէն մէկը։ Մահը տեղի ունեցաւ Նիւ Եորքի Médical Center հիւանդանոցին մէջ, Յունուար12ին, կարճատեւ հիւանդութենէ վերջ։

Ողբացեալը ծնած էր Կարին եւ զաւակն էր ծանօթ ընտանիքի մը։ Ազգային վարժարանէն շրջանաւարտ ըլլալէն վերջ, ան շատ երիտասարդ հասակէն մտաւ ուսուցչական ասպարէզ, եւ իր սորվեցնելու բնածին կարողութեամբ եւ յարատեւօրէն սորվելու կամքով ամբարեց խոր ու լայն ծանօթութիւններ իր ասպարէզին համար ։ Աւելի վերջը հետեւելով Սանասարեան վարժարանի վարժապետանոցի մանկավարժական եւ հոգեբանական դասընթացքին՝ կրցաւ տիրանալ տիպար վարժ մանկապարտիզպանուհի մակդիրին, այդ պաշտօնը շարունակելով քառորդ դար ։

Կարնոյ մէջ 16 տարի պաշտօնավարելէ վերջ, 1911ին անցաւ Պոլիս ուր պաշտօնավարեց Սկիւտարի Սէմէրճեան, Բերայի Նարեկեան եւ Նիկողոսեան վարժարաններուն մէջ։

Իր ուսուցանելու եւ դաստիարակելու կարողութեանց մասին մեծ գնահատութեամբ խօսած են իր օրերուն Կարնոյ առաջնորդ եւ վերջը Կ. Պոլսոյ պատրիարք Զաւէն արք., Ռոստոմ՝ ընդհանուր տնօրէն Կարնոյ ազգային վարժարաններուն, Արմենակ Շահ Մուրատեան եւ ուրիշներ։

Եպրաքսէ Թէրզեան դաստիարակչական գործով զբաղելէ զատ, ունեցած է գործօն դեր, զանազան ընկերային շարժումներու մէջ։ Իբրեւ քարտուղար՝ Կարնոյ Նորակազմ Օրիորդաց Միութեան, մեծապէս նպաստած է անոր արդիւնաւոր գործունէութեան։ Մասնակցած է Նորակազմ սիրողներու Տրամաթիք խումբին զանազան պաշտօններով։ Տուած է երբեմն գրական եւ պատմական գրուածքներ Համիտեան օրերուն Սանասարեանի աշակերտներուն կողմէ գաղտնի հրատարակուող «Սիրտ» թերթին եւ ընդունուած է գնահատանքով թերթին վարչութեան կողմէ։

1922ին Եպրաքսէ Թէրզեան իր երկու աղջիկներուն հետ Ամերիկա կուգայ իր ամուսնոյն մօտ։ Նիւ Եորքի մէջ ալ ժամանակ մը գործօն դեր կ՚ունենայ Կարնոյ Հայրենակցական Միութեան մէջ ։

Ան իր ուսման եւ դաստիարակութեան սէրը արծարծեց նաեւ իր զաւակներուն մէջ, միեւնոյն ատեն անոնց մէջ վառ պահելով հայ ոգին։ Մեծ աղջիկը՝ Շողիկ պատիւներով աւարտած է Harvard համալսարանի Radcliff Colegeը, մասնագիտութիւն ընտրելով անգլիական գրականութիւնը։ Երկրորդ աղջիկը՝ Շողիկ պատիւներով աւարտած է Harward համալսարանի Radcliff Collegeը, մասնագիտութիւն ընտրելով կենդանաբանութիւնը, իսկ տղան՝ Տիգրանը որ ներկայիս իր երկու տարուան պարտաւորիչ ծառայութիւնը կը կատարէ Ամերիկեան բանակին մէջ, Հայ Սքուլը աւարտած է արժանանալով բնագիտութեան մրցանակին եւ կը խորհի յառաջիկային բնագիտութիւնը իր մասնագիտութիւնը դարձնել Հարաւային Քալիֆորնիոյ համալսարանին մէջ։

Իր մահը կը սգան ամուսինը՝ Արտաշէս Թէրզեան, երեք զաւակները, քոյրերը, քեռորդիները, բազում բարեկամները եւ նախկին աշակերտները։

Հանգուցեալի փափա՛քին համաձայն փոխան ծաղկեպսակի նուէրներ եղան ի նպաստ Ներգաղթի։ Գումարը՝ 215 տոլար արդէն իսկ յանձնուած է Բարեգործականի մասնաճիւղին ։ Մ. Կ.

ՁԱՅՆԵՐ ԳԱՒԱՌԷՆ

ԳՈՎԵԼԻ ՁԵՌՆԱՐԿ ՄԸ

ՄԱՐՍԷՅԼ (Յառաջ). — Հ.Յ.Դ. «Ջամալեան» խումբի վարչութիւնը յատկապէս հրաւիրած էր Հ.Յ.Դ. խումբերն ու ենթակոմիտէները, դասախօսական-վիճաբանական ժողովի մը առթիւ, որ տեղի ունեցաւ Փետր. 28ի իրիկունը, Café Noaillesի ներքնասրահին մէջ։

Ներկայ էին ստուար թիւով ընկերներ զանազան շրջաններէ, նոյն իսկ հեռաւոր վայրերէ։ Օրուան նախագահ, ընկեր Տ. Թադոյեան հակիրճ յառաջաբանով պարզեց ժողովին նպատակն ու յետոյ խօսքը գործի անցնելով, հետզհետէ ձայն տուաւ թեր ու դէմ տեսակէտ պաշտպանող ընկերներու։

Վիճաբանութիւնը ստեղծեց մեծ խանդավառութիւն։ Խօսող ընկերները թէեւ անվարժ, բայց ցոյց տուին խօսելու կարողութիւն, փաստելու, նկարագրելու վարժութիւն։ Վիճող ընկերները իրենց մաքուր հայերէնով, համարձակ արտայայտութեամբ փարատեցին մեր մտավախութիւնները։

Վիճաբանութեան նիւթը շատ մօտ էր մեր քաղաքական ըմբռնումներուն եւ ազգային իտէալներուն։ Խօսելու, վիճելու կարողութենէ զուրկ ընկերներն իսկ խանդավառուելով փափաք յայտնեցին որ վիճաբանական դասախօսական ժողովներ յաճախակի ըլլան, ոչ միայն քաղաքին մէջ, այլ եւ ամէն տեղ ուր կան Դաշնակցական խումբեր, Նոր Սերունդի համախմբումներ։ «Ջամալեան»ի վարչութիւնը քաջալերուած եւ ընդառաջ երթալով ընկերներու արդար պահանջին, պիտի կազմակերպէ այսպիսի հաւաքոյթներ Մարսէյլի բոլոր շրջաններուն մէջ, մասնակցութեամբ Դաշնակցական կազմերուն, Նոր Սերունդի անդամ-անդամուհիներուն եւ համակիրներուն։

Քանի մը խօսք ալ վիճաբանութեան արդիւնքի մասին.— Հաւաքոյթը անցաւ Դաշնակցութեան վայել կարգապահութեամբ։ Բուն վիճողներէն ետք կարգով ձայն տրուեցաւ ներկայ ընկերներէն շատերուն։ Նախապէս ընտրուած դատաստանական կազմը տուաւ իր անաչառ վճիռը, գտնելով թեր ու դէմ խօսող ընկերներու կարողութիւնը հաւասար։ Նախագահն ալ իր կարգին հաստատեց այդ պարագան։

Մենք ներկաներս գնահատելով «Ջամալեան» խումբի վարչութեան կարճ ժամանակի մէջ պատրաստած այս դասախօսական ժողովը, կը մաղթենք որ յառաջիկային աւելի կարող ուժերով հրապարակ իջնէ եւ կազմակերպէ հրապարակային վիճաբանական ժողովներ։

Կլայեցի

ՍՊԱՆԻՈՅ հանրապետականները եւ միապետականները շոգեկինդ կ՚աշխատին, համաձայնութիւն մը կնքելով Մոսկուայի խորհրդաժողովին ներկայացնելու համար, ընդդէմ զօր. Ֆրանքոյի։ Երկու կողմերը կ՚առաջարկեն նախ փոխանցման շրջանի կառավարութիւն մը հաստատել, յետոյ հանրաքուէ կատարել, երկրին վարչական կարգուսարքը ճշդելու համար։

ՖՐԱՆՍԱՅԻ համալսարաններուն գիտութեանց ուսանողները վերջերս ժողով մը գումարելով, որոշեցին նպաստ խնդրել կրթականնախարարութենէն։ Ուսանողները կը գանգատին թէ ապրուստի սղութիւնը եւ բնակարանի չգոյութիւնը անտանելի կացութեան մը մատնած են զիրենք, եւ հազարաւոր ուսանողներ հարկադրուած են թէ ապրուստ ճարել եւ թէ ուսանիլ։ Հազիւ 200 թոշակաւոր ուսանողներ կան Փարիզի գիտութեանց համալսարանին 7000 ուսանողներուն մէջ, եւ անոնք ալ միջին հաշուով 10.000 ֆրանք կը ստանան ամբողջ տարեշրջանին համար

ռավարութիւնը ընդդիմանալով աշխատաժարձքերու յաւելումին, կը փորձէ գինները կրճատել, դարկ տալ արտադրութեան եւ իջնել Ֆրանքը: Կառավարութիւնը պատրաստ է աշխատավարձքի յաւելումի, ի փոխարէն աւելի արտադրութեան: Արհեստակցական կարեւոր Միութիւններ, ինչպէս մետաղագործութեան բանուորները (երկաթ եւ պողպատ), ուշի ուշով կը հետեւին մամուլի աշխատաւորներու գործադուլին եւ կառավարութեան քայլերուն: Պ. Ռամատիէ գիտէ որ եթէ տեղի տայ, այդ բանուորները ընդհանուր յաւելում պիտի պահանջեն, քանի որ մամուլի աշխատաւորները լաւագոյն վճարումը կը ստանան:

Պ. Անտրէ Ֆիլիփ, ազգ. տնտեսութեան նախարարը, շաբաթ օր Լիոնէն հեռաձայնով ազդարարած է վարչապետին թէ կառավարութեան ամբողջ տնտեսական քաղաքականութիւնը ջուրը պիտի իյնայ, եթէ վաւերացնէ մամուլի աշխատաւորներուն պահանջած յաւելումը:

ՔԱՆԻ ՄԸ ՏՈՂՈՎ

ՅՈՒՆԱՍՏԱՆԻ ՄԱՍԻՆ ճառ մը պիտի խօսի նախագահ Թրումըն, Մ. Նահանգներու խորհրդարանի այսօրուան նիստին մէջ, կարեւոր վարկ մը առաջարկելով: Գումարը կը հաշուեն 250 միլիոն տոլար (62.500.000 սթերլին): Ամերիկեան աղբիւրներու համաձայն, նախագահը հասկցուցած է երեսփ. ժողովի եւ Ծերակոյտի 13 կարեւոր անդամներուն թէ Յունաստանի կառավարութիւնը կրնայ իյնալ եւ երկիրը համայնավարներուն ձեռքը անցնիլ, եթէ Մ. Նահանգները շուտով օգնութեան չհասնին:— Պելկրատէն Աթէնք հասած լուրերու համաձայն, յունական կառավարութիւնը ծրագիր մը մշակած է, ծովէն, օդէն եւ ցամաքէն զարնելու համար ապստամբները Սելանիկի, Գավալայի եւ Վոլոյի շրջաններուն մէջ: Կ'ըսուի թէ Միացեալ Ազգերու քննիչ յանձնախումբը պիտի առաջարկէ միջազգային զօրագունդ մը տեղաւորել Յունաստանի սահմանագլուխին վրայ եւ ժողովուրդներու փոխանակութիւն կատարել:

ԵՐՈՒՍԱՂԷՄԷՆ կը հեռագրեն թէ Սիոնական կազմակերպութիւնը Միացեալ Ազգերուն դիմելով, պիտի պահանջէ անսահման ներգաղթ եւ տեղաւորում Հրեաներու: Այսպէս մեծամասնութիւն կազմելով Արաբներուն վրայ, կը յուսան գլուխ հանել հրէական պետութեան ծրագիրը:

ՊԱՂՏԱՏԷՆ հասած լուրերու համաձայն, ընդհարումներ տեղի ունեցած են Իրաքի եւ Իրանի սահմանագլուխին վրայ, Քիւրտերու միջեւ: Կ'ըսուի թէ Մոլլա Մուսթաֆա էլ Պարզանի հետեւորդները կը փորձեն Իրաք մտնել: Մոլլա Մուսթաֆա կը գտնուի եռանկիւնի մը մէջ, Իրանի, Իրաքի եւ Թուրքիոյ սահմաններուն վրայ:

ՀՆԴԿԱՉԻՆԻ մասին կարեւոր յայտարարութիւններ պիտի ընէ Պ. Ռամատիէ, ի պատասխան Ազգ. ժողովին մէջ եղած հարցապնդումներու: Իր ծրագիրն է վերսկսիլ բանակցութիւնները կարելի եղածին չափ շուտ: Զինուորական կացութիւնը բարւոքած է: Պ. Ռամատիէ պիտի առաջարկէ ինքնավարութիւն հաստատել հարաւային Հնդկաչինի մէջ, ուր բարեկարգութիւնը վերահաստատուած է:

ԱՒՍՏՐԻՈՅ ՏԱԳՆԱՊԸ լուծելու համար նախկին նախագահ Հուվըր կ'առաջարկէ 155 միլիոն տոլարի վարկ մը բանալ անմիջապէս:— Աւստրիոյ կառավարութիւնը մտահոգութեան մատնուած է, որովհետեւ 100.000 Գերմաններ պիտի վտարուին երկրէն, ճիշդ այն պահուն երբ աշխատաւորներ կը փնտռուին գարնանացանի համար:

800.000 ՕՏԱՐ զբօսաշրջիկներ կրնան Ֆրանսա գալ այս տարի, եթէ փոխադրութեան միջոցներ ստեղծուին: Ծրագիրներ կը մշակուին անգլ. եւ Ֆրանսական շոգենաւային ընկերութեանց կողմէ որպէսզի յուլիս, օգոստոս եւ սեպտեմբեր ամիսներուն կանոնաւոր երթեւեկ հաստատուի երկու երկիրներուն միջեւ, շաբաթը երեք անգամ: Այս ամառ պիտի թոյլատրուի որ ամէն զբօսաշրջիկ 75 սթերլին ծախսէ: Այս դրամը չէքով պիտի ըլլայ, ասկէ զատ անոնք կրնան 20 սթերլին եւս բերել: Օրական 600 ֆրանքով հանդստաւէտ պանդոկներ պիտի տրամադրուին անոնց, թէեւ կան պանդոկներ որ 250 ֆրանքով ալ պիտի ընդունին, ճաշը միասին:

400.000 «ԱԼԶԱՍՑԻՆԵՐ» պիտի փոխադրուին Ռումանիայէն Ֆրանսա, բանուորներու պակասը լրացնելու համար: Պատմութիւնը կ'ըսէ թէ աւելի քան 200 տարի առաջ շատ մը Ալզասցիներ եւ Լոռէնցիներ Պանաթ (Ռումանիա) գաղթեցին, բարգաւաճ շրջանի մը վերածելով Թմշվարը շրջապատող ճահիճները: Բոլորն ալ կը պահեն իրենց սովորութիւնները:

ՄԻՋԻՆ ԵՒ ՄԱՆՐ ՁԵՌՆԱՐԿՆԵՐՈՒ Դաշնակցութեան 20.000 անդամներ ցոյց մը կատարեցին Սալ Վակրամի մէջ եւ շրջակաները, գանգատելով թէ կառավարութիւնը գիները կը կրճատէ առանց զեղչելու ծախքերը եւ տուրքերը: Բոլոր ճառախօսները առաջարկեցին գործադուլ հռչակել, եթէ իրենց պահանջները չընդունուին, թէեւ անցեալ տարի քուէարկուած օրէնք մը կ'արգիլէ մանր առեւտրականներու գործադուլը: Ցոյցին կը մասնակցէին մսավաճառներն ալ: Մսացուները պակսած են նորէն:

Համերգ

Արմենիա երկսեռ երգչախումբին կողմէ, ղեկավարութեամբ երաժշտագէտ Վ. Սարգսեանի, նուիրուած Կոմիտաս վարդապետի գործերուն: Այս կիրակի 16 Մարտ ժամը 3.30ին Պոմոնի Նորականոյց դպրոցի սրահին մէջ, ի նպաստ դպրոցին:

Միջնարարին պիտի պարէ փոքրիկ Անիթթա Սարգիսեան, ծանօթ երաժշտագէտին աղջնակը:

Մեծ պարահանդէս

Յօգուտ Պատերազմի հայ զոհերու յուշարձանին, նախկին Ռազմիկներու Միութեան կազմակերպութեամբ: Մարտ 29ին Շաբաթ գիշերէն մինչեւ լոյս, Hôtel George Vի սրահներուն մէջ:

Բարձրագոյն հովանաւորութեամբ Ֆրանսական հանրապետութեան նախագահի, Արտաքին Գործոց եւ Նախկին Ռազմիկներու Նախարարներու, զօրավարներ ՌԸՎԷՐԻ, ՋԻԼԼԵՐԻ, ՏԸ ԼԱՊԱԼԱՏԻ եւ ՇՈՒԹՈՅԻ, վերին նախագահութեամբ Ֆրանսական Բանակի ընդհ. քննիչ ԶՕՐԱՎԱՐ ՏԸԼԱԹՐԸ ՏԸ ԹԱՍՍԻՆՅԻԻ:

ԼՈՅՍ ՏԵՍԱՆ

Գ. Մ. ԱԼԷՄՇԱՀԻ ղեկավարութեամբ, մեծ խնամքով պատրաստուած,
հայկական ՏԱՍԸ ՏԻՍՔԵՐՈՒ առաջին շարքը, ընտիր նիւթի վրայ: Նուագախումբ, մեներգ՝ Օր. ԱՍՏՂԻԿ ԱՌԱՔԵԼԵԱՆԷ, երգչախումբ ՍԻՓԱՆ-ԿՈՄԻՏԱՍ:

Ստանալու համար փութացէք դիմել Studio COLIBRI, 19a rue Caumartin, Paris (9):

Կապոյտ Խաչի նուէրը

ՄԱՐՍԷՅԼ, 3 Մարտ. Յունահայ կարօտեալներու համար հաւաքուած հագուստեղէնները եւ կօշիկները չորս հակերու մէջ ամփոփուելով, մարտ 1ին Մարիթօն շոգենաւով ղրկուած են Յունաստան: Այս առթիւ Կապոյտ Խաչը իր շնորհակալութիւնները կը յայտնէ Մարսէյլի հայ գաղութին, որ առատաձեռնօրէն օժանդակեց եւ քաջալերեց մեր այս ձեռնարկը:

ՊԱՆԵՃՕ ՔԱՇԱՆԻ Ֆր. Կապոյտ Խաչի մասնաճիւղը շնորհակալութեամբ ստացած է Տէր եւ Տիկին Վարիէմէզեանէ հազար ֆրանք, փոխան ծաղկեպսակի, Պ. Յարութիւն Քէօլէեանի մահուան առթիւ: Ինչպէս նաեւ Օր. X.է 500 ֆրանք յատկացուելու Պրէվանի հիւանդներուն:

Յայտնի արուեստագէտներ՝
ՏԻԿԻՆ ՍԻՐՈՒՀԻ ԵՒ ՏՐԴԱՏ ՆՇԱՆԵԱՆ
ՊՐԻՒՔՍԷԼԻ ՄԷՋ
Նախաձեռնութեամբ եւ հովանաւորութեամբ
ՊՐԻՒՔՍԷԼԻ ՀԱՅ ՏԻԿՆԱՆՑ ՄԻՈՒԹԵԱՆ
կը ներկայացնեն՝ Ճիազոմէթթիի
ՔՈՐՐԱՏՕ տրամը 4 արար
մասնակցութեամբ Պրիւքսէլի լաւագոյն ուժերու. 16 Մարտ կիրակի կէսօրէ վերջ ժամը 3ին, Cours d'Angleterreի թատերասրահին մէջ: 157 rue de Laeken - Bruxelles: Մանրամասնութիւնները տեղւոյն վրայ:

ԼԵՀԵՐԸ ԵՒ ՉԵԽԵՐԸ զինակցութիւն մը կնքեցին քսան տարուան համար: Այս առթիւ Չեխոսլովաքիա հրաժարած է կարգ մը հողային պահանջներէ:

ԿԸ ՓՆՏՌԵՄ եղբայրս (Պրուսացի), բուն անունով Գրիգոր Գարագուզուեան, որ 1922էն իվեր կը գտնուի Յունաստան: Ներկայ անունով Ղրիգօրի Ռափոփոխս: Կը բնակէր հետեւեալներուն հետ, Խրիստաքի Ռափոփոխս, քոյրը Պենելոպի, իսկ պզտիկ քոյրը Անկելիքի Ռափոփոխս: Տեղեկացնել Karageuzian, 5eme maison, No. 131 Cité France Rayonne Roanne, (Loire), France: Կը խնդրուի Աթէնքի «Ազատ Օր»էն արտատպել:

ՄԱՐՍԷՅԼ.— ՆՈՐ ՄԱԼԱԹԻՈՅ հիմնարկութեան 20ամեակի տօնակատարումը, ապրիլ 7 երկուշաբթի կէսօրէ վերջ, Salons Longchampի մէջ: Կը խնդրուի նկատի ունենալ:

ՄՈՆԹԷ ՔԱՐԼՈՅԷՆ Տիկին Ա. Արսէնեան 1000 ֆրանք կը նուիրէ Կապոյտ Խաչի դարմանատան իր ապաքինման առթիւ: Ստանալ «Յառաջ»էն:

ՈՒՇԱԴՐՈՒԹԻՒՆ.— ՊԱՐԱՀԱՆԴԷՍ
Հայ Երիտ. Ընկերակցութեան (Հ. Բ. Ը. Մ. Մարսէյլ) տարուան մեծ պարահանդէսը, ապրիլ 19ին, երեկոյեան ժամը 9էն մինչեւ առաւօտ, Salon Splendideի սրահներուն մէջ: Կը խնդրուի բոլոր կազմակերպութիւններէն նկատի առնել սոյն թուականը: Մանրամասնութիւնները յաջորդով:

Le Gérant: L. KRIKORIAN
Imprimerie DER-AGOPIAN, 17 Rue Dameame - 13e
Travail executé par des ouvriers syndiqués

ՑՈՒՑԱՏԵՏՐ

Հ. Յ. Դ. ՐԱՖՖԻ խումբին ժողովը՝ այս չորեքշաբթի ժամը 8.30ին սովորական հաւաքատեղին:

Հ. Յ. Դ. ՆՈՐ ՍԵՐՈՒՆԴԻ Պանեճօ Քաշանի դասախօսական ժողովը այս չորեքշաբթի իրիկուն, սովորական հաւաքատեղին:

ԼԻՈՆ.— Հ. Յ. Դ. Վարանդեան կոմիտէին ընդհ. ժողովի կը հրաւիրէ բոլոր ընկերները, այս շաբաթ իրիկուն, ժամը 8.30ին, սովորական հաւաքատեղին: Կարեւոր օրակարգ:

Հ. Յ. Դ. Պանեճօ Քաշանի «Արծիւ» ենթակոմիտէի դասախօսական ժողովը այս ուրբաթ իրիկուն իր ակումբին մէջ, կը հրաւիրուին բոլոր ընկերները:

ԼԻՈՆ.— Նախկին Հայ Ռազմիկներու ընդհ. ժողովը՝ այս ուրբաթ իրիկուան ժամը 8.30ին, իր կեդրոնը, 78 rue Rabelais: Օրակարգ.— Ա. Տարեկան հաշուետուութիւն վարչութեան.— Բ. Նոր վարչութեան ընտրութիւն.— Գ. Ընթացիկ հարցեր: Ժողովին ներկայանալ անդամատետրով:

Հ. Յ. Դ. ՆՈՐ ՍԵՐՈՒՆԴԻ Փարիզի մասնաճիւղին դասախօսութիւնը այս հինգշաբթի ժամը 8.30ին, սովորական հաւաքատեղին: Դասախօս՝ ընկեր ՏԻՐԱՆ ՈՍԿԵՐԻՉԵԱՆ (Երուսաղէմէն): Հայերէնի դասը ժամը 7.30էն 8.30:

ՈՂԲԱՑԵԱԼ ՆԿԱՐԻՉ Ս. Խաչատուրեանի մահուան առթիւ, փոխան ծաղկեպսակի եղած են հետեւեալ նուէրները, Սէն Շամոնի մէջ.—10.000 Ֆր. Մալթ. Կրթ. ընկերութեան մասնաճիւղին, 3000 Հայ Կապոյտ Խաչին, 1000 Ներգաղթի Ֆոնտին: Նոյն առթիւ ընկեր Ս. Ընտրիկեան փոխան ծաղկեպսակի 500 ֆրանք կը նուիրէ Հ. Յ. Դ. Նոր Սերունդի «Հայաստան» ամսաթերթին

ՆԱՄԱԿԱՏՈՒՓ, Փետր. 19էն 28

Շնորհակալութեամբ ստացած ենք հետեւեալ գումարները:

ՆԻՍ՝ Ատա՝ 1000, Զոտ. 500, ԷՔՍ՝ Քոն՝ 1000, ՌՈՒԱՆ՝ Գար. 1000, ՓԱՐԻԶ՝ Ստ. 150, ՓԱՐԻԶ՝ Ինճէ Ցկ. 300, ՆԻՍ՝ Խոս. 1000, ՄԱՐՍԷՅԼ՝ Գրի. 250, Սավուա՝ Ինճէ. 1000, ԱՐՏԷՇ՝ Կէկ. 500, ԱՐՏԷՇ՝ Թոփ. հազար, ԿՐԸՆՈՊԼԸ՝ Անտ. 500, ՓԱՐԻԶ՝ Փափ. 500, ԹԱՐԱՐ՝ Քոչ. 200, ՎԻԷՆ՝ Մուր. 500, Պ. ՔՈԼՈՄՊ՝ Վար. 300, ՎԻԷՆ՝ Կար. 500, ԱՄԵՐԻԿԱ՝ Ալիք. 1200, ՓԱՐԻԶ՝ Օ. Տիգ. 500, ՄԱՐՍԷՅԼ՝ Պօյ. 1000, ՓԼԵՍԻ՝ Եղի. 500, ՎԱԼԱՆՍ՝ Գործ. Յունուարը, Ս. ՇԱՄՈՆ՝ Գործ. Յունուարը, ՓԱՐԻԶ (18)՝ Յարթ. 1000, ՄԱՐՍԷՅԼ՝ Գործ. 571—576, ԼԻՈՆ՝ Պօյ. 500, Պ. ՔՈԼՈՄՊ՝ Արա. 770, ՄԱՐՍԷՅԼ՝ Գար. 1000, Նազ. 1000, Գեհ. 1000, Ման. 1200, ԻՏԱԼԻԱ՝ Պօղ. 1200, ՓԱՐԻԶ (15)՝ Թոր. 1000 ֆրանք:

ՎԵՐԱԲԱՑՈՒԱԾ Է

Ճաշարան ԻՐԱՆ

Տնօրէնութեամբ ԿԱՐՊԻՍ ՊԵՏՐՈՍԵԱՆի
9 Rue Serpente, Paris (6) Սէն Միշէլի կեդրոնը
ԿԸ ԳՈՀԱՑՆԷ ԱՄԷՆԷՆ ՆՈՒՐԲ ՃԱՇԱԿՆԵՐԸ: ԱՆԹԵՐԻ ՍՊԱՍԱՐԿՈՒԹԻՒՆ, ԴԻՒՐԱՄԱՏՉԵԼԻ ԳԻՆԵՐ, ԱՐԵՒԵԼ. ԸՄՊԵԼԻՆԵՐ՝ ԱՂԱՆԴԵՐՆԵՐՈՎ

ՈՒՇԱԴՐՈՒԹԻՒՆ՝ ՍԱՓՐԻՉՆԵՐ՝
ԵՒ ՎԱՐՍԱՅԱՐԴԱՐՆԵՐ
Foire Internationale de Lyon du 12 au 21 Avril, 1947
Groupe 34 Bâtiment 13, Stand 14

136 RUE BOILEAU, LYON

Լիոնի Միջազգային Տօնավաճառին մէջ կը ցուցադրէ իր զանազան տեսակի անուշահոտութիւնները:

Ուշադրութիւն կօշկակարներու

Ունինք կաշիի վաճառատուն Crepin եւ Tannerie: Ձեր բոլոր գնումներու համար դիմեցէք Յ. Գ. Փափազեան վաճառատունը, 223, r. Tolbiac, Paris (13) Tél. Gob. 64-54: Բաց է ամէն օր ժամը 8—12 եւ 14—18, գոց է ուրբաթ եւ շաբաթ օրերը: Հաղորդակցութիւն՝ métro: Tolbiac, Place d'Italie, Clacière:

LE PREMIER QUOTIDIEN ARMÉNIEN EN EUROPE

HARATCH — Fondé en 1925 — R. C. Seine 376.286
Directeur-Propriétaire : SCH. MISSAKIAN
17, Rue Damesme — PARIS (13e)
Tél.: GOB. 15-70 — C. C. P. Paris 1678-63

Տար. 1000, 6ամս. 500, Եռամս. 300, Ֆր., Արտաս. 10 Տոլ.

Jeudi 13 MARS 1947 Հինգշաբթի 13 ՄԱՐՏ

ԺԹ. ՏԱՐԻ — 19e Année N° 4983 Նոր շրջան թիւ 592 Խմբագիր՝ Շ. ՄԻՍԱՔԵԱՆ ԳԻՆ՝ 4 Ֆր

ՄԵՐ ԽՕՍՔԸ

ԱՄԷՆ ՄԷԿԸ ԻՐ ՀՈՂԻՆ ՎՐԱՅ

Ո՛րքա՛ն «իմաստալից» երեւոյթներ եւ իրողութիւններ՝ պատերազմի դադարումէն ի վեր։

Նախ միլիոնաւոր Գերմաններու վտարումը՝ Կեդր. Եւրոպայի մէջ։

Չեխոսլովաքիա, Լեհաստան, Հունգարիա, Ռումանիա, Եուկոսլաւիա կատարեցին աննախընթաց տեղափոխութիւններ։ Նոյնիսկ Աւստրիայէն աւելի քան 100.000 Գերմաններ պիտի արտաքսուին, նոյն պատճառաբանութեամբ։

Երկրորդ՝ ժողովուրդներու փոխանակութիւն, — բարբարոսութիւն մը որ առաջին անգամ գործադրուեցաւ Թուրքիոյ եւ Յունաստանի միջեւ, համաձայն Լոզանի դաշնագրին։

Երրորդ՝ հայրենադարձ։ Իւրաքանչիւր ժողովուրդի տեղաւորումը իր երկրին մէջ։

Միեւնոյն ատեն, ընդհանուր իրարանցում, բանուոր ճարելու եւ քանդուած երկիրները վերաշինելու համար։

Այսպէս, Ֆրանսան կը փնտռէ մօտ երկու միլիոն օտար բանուորներ, զարկ տալու համար վերաշինութեան, ճարտարագործութեան եւ հողագործութեան։

Մինչեւ հիմա, գերման գերիներն են, որ կը լրացնեն պակասը։ Անոնք երկու երրորդով (740000 հոգի) փոխ տրուած են Մ. Նահանգներուն կողմէ եւ պիտի արձակուին ուշ-կանուխ։

Ուրեմն, կառավարութիւնը հարկադրուած է վարձու բանուորներ փնտռել։ Աշխատանքի նախարարը անձամբ կը բանակցի իտալական կառավարութեան հետ, 200.000 բանուորներ ճարելու համար, առաջին առթիւ։ (Լեռնէ լեռ անցնելով Ֆրանսա մտած են 30.000 Իտալացիներ, շատեր ալ ճամբան մեռած)։

Դեռ առջի օր կը հաղորդէինք թէ ձեռնարկներ կը կատարուին, երկու հարիւր տարի [illegible] Գերմանիա գաղթած 400.000 Ալզաս-Լորէնցիներ Ֆրանսա փոխադրելու համար։

Անգլիա, որ դժուար հաց կուտայ օտարին, պէտք ունի 800.000 նոր բանուորներու, համաձայն աշխատանքի նախարարին յայտարարութեան։ Այդ ուժը պիտի ճարէ իր ժողովուրդէն, բայց կ՚ուզէ նաեւ օգտագործել գերման գերիները եւ լեհական բանակին մնացորդները։

Չեխոսլովաքիա վտարեց աւելի քան երեք միլիոն Գերմաններ, բայց հիմա որակեալ բանուորներ կը փնտռէ, բանեցնելու համար հանքերը, գործարանները եւ ուրիշ հաստատութիւններ։

Նոյն հոգն ունի Լեհաստան, որ 40.000 քառ. մղոն հող գրաւելով Գերմանիայէն, 2.700.000 Լեհեր տեղաւորած եւ 4.400.000ի բարձրացուցած է անոնց թիւը, 689.000ի իջեցնելով Գերմաններուն համրանքը։ Եւ սակայն բանուորի պակասը այնքան զգալի է որ, «Դէպի Երկիր» կը կանչէ արտասահմանի Լեհերը։ (Հազարաւորներ վերադարձան Ֆրանսայի հանքային շրջաններէն)։

Բանուոր կը փնտռէ, վերջապէս, Խ. Միութիւնը, որ օրական աշխատանքի ժամը 7էն 8ի բարձրացուց, բացի կարգ մը մասնաւոր արհեստներէ։ Ան միեւնոյն ատեն ծրագիր մը մշակած է, արհեստագիտական կրթութիւն տալու համար միլիոնաւոր երիտասարդներու։

Ուրեմն, 1. Համախմբում հայրենի հողերու վրայ, մանաւանդ որ շատ մը երկիրներ ընդարձակուեցան ի վնաս հարեւաններու.— 2. Միեւնոյն ատեն դուռները բաց՝ օտար բանուորներու համար, ի խնդիր վերաշինութեան։

Այսպէս ժողովուրդները նորէն իրար կը խառնուին, եւ կը ստեղծուի նոր մարդկութիւն մը այն երկիրներուն մէջ որ կը տառապին բնակչութեան նուազումէն (ինչպէս Ֆրանսան)։

Երեւոյթ մը եւս,— արտագաղթ այն երկիրներէն ուր մարդիկ չեն կրնար հաշտուիլ հաստատուած կարգուսարքին հետ։

Փաստ է որ տակաւին հարիւր հազարաւոր «տեղափոխուած» տարագիրներ կը գտնուին Գերմանիոյ մէջ, բոլորովին անստուգութեան մատնուած։ Անոնց վիճակը աւելի պիտի ծանրանայ, վաղը, երբ Դաշնակիցները՝ վերջնապէս լուծեն գաղթակայանները, Գերմաններուն յանձնելով ամբողջ իշխանութիւնը։

Այս խառն ի խուռն պատկերին մէջ ամէնէն մխիթարական պարագան այն է, որ անհամար բազմութիւններ կը համախմբուին իրենց հայրենի հողերուն վրայ։ Ոչ միայն հայրենատիրութենէ մղուած, այլեւ տնտեսական շարժառիթներով։ Շ.

ՕՐԸ ՕՐԻՆ

ԲԱՆԱՍՏԵՂԾԸ ԵՒ ԱՐՏԱՍԱՆՈՂԸ

Անցեալ երկուշաբթի օր, Նոր Սերունդի խընջոյքին առթիւ, Ուսանողական Տան անդամներէն երիտասարդի մը մէկ արտասանութիւնը լսեցի, Մ. Զարիֆեանի «Մենդ տղան»։

Երիտասարդը Արեւելքէն էր, ինչպէս բանաստեղծը, եւ այնքան զարմանալի կերպով իրար հասկցած եւ իրար ամբողջացուցած էին որ, մտովի կը հարցնէի.—Այս վայելքը բանաստեղծի՞ն կը պարտինք, թէ արտասանողին։

Ճիշդ է որ նախ միտքս գնաց տարաբախտ Զարիֆեանին։ Չէի գիտեր թէ այդքան խորունկ եւ այդքան գեղեցիկ ապրումներ է ունեցած։ Մենք ժամանակակից էինք իրեն, եւ միշտ կը պարծենանք մեր բանգիտութեամբ, բայց ահա մեզմէ վերջ եկած են տղաք որ խորապէս պրպտելով բանաստեղծին հոգին, մեզ կը տանին այսօր անոր ջերմիկ մտերմութեան։

Ցետոյ զարմացայ տղուն արտասանելու արուեստին վրայ որ նոր էր մեզի համար։

Ճիշդ է, ամէն օր կը լսենք ամէն կարգի բեմերէ, Վարուժան, Սիամանթօ, Զարենց, Թումանեան, յաճախ չարչրկուած անգիտակից բերաններու մէջ։ Կան որ ոչ թէ հոգիին այլ բառերուն իսկ անծանօթ կը մնան։ Անշուշտ ունինք եւ անպիսիներ որոնք հաղորդ են բանաստեղծին, անոր քընքոյշ գեղեցկութեանց կամ անոր գաղափարական թափին, բայց ո՛րքան հազուագիւտ։

Աւելի քան երբեք ժամանակն է որ արտասանութեան թեկնածուները, եթէ կ՚ուզեն ապրեցնել մեզ քանի մը վայրկեան օրուան գռեհիկ իրականութենէն վեր, գիտնան զոց ընել առաջ հասկնալ իրենց ընտրած կտորը։

Ո՛րքան բաղձալի էր որ այդ արտասանողները ոչ թէ որեւէ կտոր սորվին վաղուան հանդէսին համար, այլ իրենց չատոնց կարդացածը, մարսածը, սիրածը բերեն բեմին, զգուշանալով աւելորդ շարժուձեւերէ։

Այսպէսով է որ կը հասնինք արտասանելու ճիշդ նպատակին,— ճանչցնել մանաւանդ մեր անծանօթ գանձերը ներկայ սերունդին։ ՍՕՍԻ

ՆԵՐԳԱՂԹՈՂՆԵՐՈՒ ՈՒՇԱԴՐՈՒԹԵԱՆ

ԽՄԲ.— Երրորդ անգամն է որ Ներգաղթի Կեդր. Կոմիտէէն զեկոյց մը կը ստանանք այլուր հրատարակուելէ վերջ.—

Բազմաթիւ անհատական դիմումներ կը ստանանք որով ներգաղթել փափաքողները մեզ կը տեղեկացնեն իրենց բացակայ կացութիւնը, խնդրելով անպայման մաս կազմել այս տարուան կարաւաններուն։

Կը յայտնենք բոլորին, որ շահագրգռուողները պէտք է անպայման դիմեն ներգաղթի իրենց տեղական եւ շրջանային մարմիններու եւ անոնց հաստատագրերով տեղեկացնեն մեզի իրենց բացառիկ պարագան, որովհետեւ անհատական որ եւ է դիմում նկատի չ՚առնուիր։

Հ. Մ. Ը. Մ.ի ՄԱՍԻՆ

Հ. Մ. Ը. Մ.ի Մարսէյլի մասնաճիւղի վարչութենէն ստացանք ընդարձակ զեկոյց մը (18 էջ), որով կը բողոքեն Փարիզի վերջին պատգ. ժողովին առթիւ կատարուած շարք մը անկանոնութեանց դէմ։

Հ. Մ. Ը. Մ.ի հաստատումէն ի վեր անվերապահ բարեկամ այդ համազգային կազմակերպութեան, գործնապէս մասնակից անոր զարգացման եւ զօրացման, թէ՛ մամուլով եւ թէ՛ կուսակցական գործունէութեամբ, չուզելով խորացնել Ֆրանսայի շրջանին մէջ ծագած թիւրիմացութիւններն ու վէճերը, կը վերապահենք այդ զեկոյցին հրատարակութիւնը։ Եւ կը յուսանք թէ ի վերջոյ կարելի պիտի ըլլայ ելք մը գտնել, ապահովելով Միութեան հիմնական վերակազմութիւնը։

Աւելորդ է ըսել թէ ճամբան հարթելու պարտականութիւնը ամէնէն առաջ կ՚իյնայ Առժ. Կեդր. Վարչութեան վրայ։

ԱՀՈՒՍԱՐՍԱՓԸ կը շարունակուի Փէնճապի նահանգին մէջ (Հնդկաստան), ուր Իսլամները ջարդեր, աւարառութիւններ եւ հրկիզումներ կը կատարեն։ Հազարաւոր զինուորներ եւ ոստիկաններ շարժման մէջ դրուած են։

ՎԷՃԵՐԸ ՎԵՐՍԿՍԱՆ

Մոլոթով կ՚ամբաստանէ Անգլիա եւ Ամերիկան

Մոսկուայի խորհրդաժողովի երկրորդ նիստին մէջ (11 Մարտ) Պ. Մոլոթով քննադատեց արեւմտեան պետութեանց, ուրիշ խօսքով Անգլիոյ եւ Մ. Նահանգներուն դիրքը, դիտել տալով թէ ոչ միայն բոլորովին զինաթափ չեն ըրած իրենց գրաւման շրջանները, այլեւ գերման զօրամասեր կը պահեն, հակառակ Փոցտամի համաձայնութեան։

Ժողովը սկսած էր քննել Պերլինի Վերստուգիչ Խորհուրդին տեղեկագիրը Գերմանիոյ մասին, երբ Մոլոթով անմիջապէս յարձակողականի սկսաւ, կրկնելով այն ամբաստանութիւնները որ կ՚երեւան խորհրդային մամուլին մէջ, ամիսներէ ի վեր։ Այս առթիւ ըսաւ թէ Անգլիացիները 81.350 գերման զինուորներ կը պահեն իրենց շրջանին մէջ, իսկ Ամերիկացիները 9000 հոգի, զինուորական կարգուսարքով։ Բացի ակներեւ պարագաներէ, պատերազմական կարողութեան բարձումը հազիւ սկսած է արեւմտեան շրջաններուն մէջ»։ Եւ իբրեւ փաստ յիշեց «բրիտանական հրամանատարութեան տեղեկագիրը», որուն համաձայն անգլիական շրջանին մէջ հրասայլերու, թնդանօթի եւ ուրիշ զէնքերու գործարաններուն 7 առ. հարիւրը միայն քանդուած է մինչեւ այս տարուան յունուար 1։ Ցետոյ աւելցուց թէ արեւմտեան շրջաններուն մէջ կան 1554 զինուորական գործարաններ որոնք պէտք էր տեղափոխուէին իբրեւ հատուցում, բայց մինչեւ այս տարուան սկիզբը միայն երեքը բոլորովին, 37ը մասամբ վերցուած են։

Երբ նախարարները նկատի առին Մոլոթովի առաջարկը չինական հարցն ալ օրակարգ անցընելու մասին, Ֆրանսա, Անգլիա եւ Մ. Նահանգներ ընդդիմացան։ Երկար վիճաբանութիւններէ վերջ որոշուեցաւ այդ հարցը առանձին քննել, քանի որ Չինաստան բացակայ է ժողովէն։ Այս կէտին վրայ մասնաւորապէս պնդեցին Պ. Պէվին եւ զօր. Մարշըլ։ Հեռագրի մը համաձայն Չինաստան ալ համաձայն չէ Մոլոթովի առաջարկին։

Ցետոյ խորհրդային պատուիրակը ծրագիր մը ներկայացուց, Գերմանիոյ վերջնական զինաթափութեան համար։

Այդ բանաձեւը կը տրամադրէ.— 1. Մինչեւ 1947 Յուլիս 1 Վերստուգիչ Խորհուրդը պէտք է ծրագիր մը պատրաստէ, Գերմանիոյ զինուորական ճարտարագործութիւնը խափանելու համար, միեւնոյն ատեն ջնջելով «քարթէլ»ները եւ «թրըսթ»ները.— 2. Փճացնել Գերմանիոյ ռազմանիւթերը եւ քանդել բոլոր զինուորական, նաւային եւ օդային հաստատութիւնները, [illegible] մինչեւ 1949ի վերջը.— 3. Մինչեւ Յունիս 1 ցրուել Գերմանիոյ բոլոր զօրամասերը, մէջն ըլլալով օժանդակ խումբերը.— 4. Ցրուել ոչ-գերման ազգութեանց բոլոր զօրամասերը եւ կայանները, իրենց երկիրները վերադարձնելով ենթակաները։

Կռիւ Ազգ. ժողովին մէջ

ԻՐԱՐ ԿԸ ՆԱԽԱՏԵՆ, ԿԸ ԾԵԾԵՆ, ԹՈՒՂԹԵՐ ԿԸ ՊԱՏՌԵՆ

Երեքշաբթի օր ծանր միջադէպ մը պատահեցաւ Ազգ. Ժողովին մէջ, Հնդկաչինի հարցին քննութեան ատեն։ Այն աստիճան ծանր որ նախագահ Էռիօ հարկադրուեցաւ երկու անգամ ընդհատել նիստը, մինչ կռիւը կը շարունակուէր նրբանցքներուն մէջ։

Միջադէպին պատճառը Հնդկաչինի խնդիրն էր, բայց իրականին մէջ բորբոքեցաւ աջերու եւ ձախերու հակամարտութենէն որ կը շարունակուի ազատագրութենէն ի վեր։ Միջադէպին գլխաւոր դէմքերէն մէկն էր Մորիս Թորէզ, համայնավար կուսակցութեան ընդհ. քարտուղարը, որ փորձեց պաշտպանել ինքզինքը, երբ իր երեսին տուին ծանօթ մեղադրանքը,— դասալիք։ Աջն ու ձախը իրար ինկան, եւ կռիւը ժողովասրահէն փոխադրուեցաւ նրբանցքներուն մէջ։

Ժխորը սկսաւ երբ ծայրագոյն աջերը առաջնորդութեամբ Ազատութեան կուսակցութեան անդամներուն (PRL) ամբաստանեցին համայնավար կուսակցութիւնը թէ կը քաջալերէ Հնդկաչինի անկախութեան պատերազմը։ Աղմուկը աւելի սաստկացաւ երբ երեսփոխան մը, Անտռէ, ըսաւ թէ երբ կառավարութիւնը համայնավար մը (Պիյու) նշանակեց Փետր. 7ին, իբրեւ ազգ. պաշտպանութեան նախարար, հարուած մը տուաւ Հնդկաչինի ֆրանսական զինուորներու բարոյական կորովին։ Այս յայտարարութիւնը ծափահարուեցաւ աջակողմեան երեսփոխաններուն կողմէ, մինչ համայնավարները կը զարնէին գրասեղաններուն եւ սուր կանչեր կ՚արձակէին։

Աղմուկը գագաթնակէտին հասաւ երբ Պ. Անտռէ սկսաւ պարզել համայնավար կուսակցութեան հակազինուորական պայքարը եւ ըսաւ թէ Մորիս Թորէզ դասալիք եղաւ 1939ին։

Այս յայտարարութեան վրայ Թորէզ, որ նըստած էր միւս նախարարներուն հետ, ոտքի ելաւ

(Լուրերու շարունակութիւնը կարդալ Դ. էջ)

Հայ գաղթականներու հարցը

(ԸՆԴՈՒՆԵԼՈՒԹԻՒՆ Ի ՊԱՏԻՒ
Պ. ՎԱԼԱՆԹԷՆ ՍՄԻԹԻ)

Ինչպէս գրեցինք, Մարտ 1ին Ֆրանքեւհաւ Միութեան կեդրոնին մէջ տեղի ունեցաւ հայ գաղթականական կազմակերպութեանց սարքած ընդունելութիւնը ի պատիւ Միջկառավարական Կոմ. Ֆրանսայի պատուիրակ՝ կառավարիչ Պ. Վ. Վալանթէն-Սմիթի: Ներկայ էին նաեւ Տիկին Վալանթէն-Սմիթ, Պ. Պրէժոն՝ քարտուղար եւ Պ. Ռուպինշթայն՝ իրաւագէտ խորհրդական: Պ. Վալանթէն-Սմիթ փափաք յայտնած էր ծանօթանալ հայ կազմակերպութեանց ներկայացուցիչներուն: Այս ընդունելութիւնը լաւ առիթ մը եղաւ: Բոլոր բարեսիրական ընկերակցութիւնները հոն ներկայացուած էին:

Հայ Գաղթ. Կեդր. Գրասենեակի տնօրէն պրոֆ. Մենասոր Բունիաթեան բաժակաճառ մը կարդաց՝ շնորհակալութիւն յայտնելով Պ. Վալանթէն Սմիթի, որ ուզած էր շփման մէջ մտնել փարիզահաւ բարեգործական եւ մարդասիրական կազմակերպութեանց հետ:

Աւելի քան 70.000 հայ գաղթականներ՝ զոհ առաջին համաշխարհային պատերազմին եւ Թրքական խժդժութեանց, ըսաւ, 1923էն ի վեր կ՚ապրին Ֆրանսայի հիւրընկալ հողին վրայ: Մեծ մասամբ Ֆրանսական կառավարութիւնն էր որ հրաւիրեց զանոնք, որպէսզի հայ արհեստաւորներն ու գիւղացիները իրենց մասնագիտութեամբ աջակցին Ֆրանսայի վերաշինութեան: Հայերը իրենց կարելին ըրին՝ աջակցելու համար այս երկրի տնտեսական վերելքին: Վերջին պատերազմին անոնք զէն ի ձեռին պաշտպանեցին իրենց երկրորդ հայրենիքը Գերմաններուն դէմ, թէ՛ Ֆրանսական բանակին մէջ եւ թէ Դիմադրական ճակատին վրայ: Այսպիսով իրենց երախտագիտութիւնը յայտնեցին այնքան վեհանձնօրէն զիրենք հիւրընկալող երկրին:

«Թրքահայ գաղթականներն են որ կազմեցին առաջին ղանգուածը «անհայրենիք»ներու (apatrides), ազգ մը՝ որ մինչեւ այն ատեն ծանօթ չէր միջազգային իրաւունքի մէջ: Դաշնակից պետութիւնները չյարգեցին Թրքահայաստանը ազատագրելու եւ Սեվրի դաշնագրով որոշուած հայկական պետութիւնը կազմելու մասին իրենց խոստումը, եւ ստիպուեցան գոնէ զանազան երկիրներու բնակող գաղթականներու պաշտպանութեամբ զբաղիլ:

«Այսպէս ծնաւ Ազգերու Դաշնակցութեան Գաղթականաց Բարձր. Կոմիսարութիւնը, որ կոչուած էր ապահովելու ամբողջ աշխարհի մէջ ցրուած հայ գաղթականներու իրաւական պաշտպանութիւնը: Ժընեւի 1933 Հոկտ. 28ի պայմանագրութեամբ վերջնապէս ճշտուեցաւ այս գաղթականներուն կանոնագիրը, որ տեսակ մը հպատակութիւն կը ճանչնար անհող ժողովուրդի մը եւ անոր կ՚ապահովէր ամէնէն նպաստաւորեալ օտար երկիրներու հպատակներուն հաւասար իրաւունքներ:

«Ազգերու Դաշնակցութիւնը մեռաւ, բայց մեծ ծառայութիւններ մատոյց հայ գաղթական իրաւի: Ժընեւի պայմանագիրը կը մնայ ի զօրու: Բայց մեր գաղթականներու պաշտպանութիւնը անցաւ Բ. համաշխարհային պատերազմէն ծնած ուրիշ միջազգային կազմակերպութեան մը, որ կոչուած է օգնելու տարբեր ազգութեանց պատկանող հարիւր հազարաւոր գաղթականներու, որոնք զոհերն են ցեղային նախապաշարումներու, քաղաքական գաղափարախօսութեանց եւ Թուրք դահիճներու վայել բարբարոսութեանց, քաջալերուած այս վերջիններու անպատիժ մնալէն: Այդ կազմակերպութիւնն է Գաղթականներու Միջազգային Կոմիտէն, որուն Ֆրանսայի Պատուիրակ էք դուք, Պ. կառավարիչ, եւ որուն վստահած է Ֆրանս. կառավարութիւնը՝ նաեւ հայ գաղթականներու պաշտպանութիւնը: Ուրեմն ձեր հպատակները դարձած ենք մենք, եթէ կարելի է այսպէս ըսել: Նոր բեռ մըն է որ դրին ձեր ուսերուն վրայ: Բայց կասկած չունինք որ սիրով ընդունեցիք զայն եւ բարեացակամօրէն պիտի վերաբերուիք այս անհայրենիքներուն հանդէպ, որոնց պաշտպանն էք հիմա»:

Վերջացնելով, Պ. Բունիաթեան բաժակը պարպեց Պ. Վալանթէն Սմիթի եւ տիկնոջ կենացը:

Պ. կառավարիչը պատասխանելով անմիջապէս, շնորհակալութիւն յայտնեց հայ գաղթականական կազմակերպութեանց, որոնք այդ ընդունելութիւնը սարքած էին եւ պատեհութիւն տուած՝ որ ծանօթանայ հայ գաղութի ներկայացուցիչներուն հետ: Ըսաւ թէ Հայերն ու Հայաստանը կը ճանչնայ շատոնց. գիտէ թէ Նոյի տապանը կեցած է Արարատ լերան վրայ, որ կը գտնուի Հայաստանի մէջ. թէ Նոյ նահապետ հաստատուած է հոն՝ ուրովհետեւ Հայաստան շատ բարեբեր երկիր մըն էր, իր բարձրադիր լեռնադաշտերը բազմատեսակ հարստութիւններ կը պարփակէին:

«Հայաստան՝ իբրեւ նախանձելի երկիր մը՝ յարձակումներէ զերծ չմնաց, ընդհակառակն իր դրացիները յաճախակի յարձակումներ գործեցին անոր վրայ: Բարեբախտաբար չորրորդ դարու սկիզբը Գրիգոր Լուսաւորիչ եկաւ եւ քրիստոնէութիւնը տարածեց Հայաստանի մէջ, որ Ե. դարուն ունեցաւ իր գրականութեան Ոսկեդարը: Աւիթ ունեցայ ծանօթանալու հայկական արուեստի բազմաթիւ հրաշակերտներուն:

«Հայերն ու Ֆրանսացիները իրար ճանչցած են Խաչակրութեանց օրերուն, երբ սերտ կապեր հաստատուած են երկուստեք: Այնուհետեւ ձեր Լեւոն Ե. Թագաւորը՝ Եգիպտոսի Մամլուքներուն կողմէ գերի բռնուելէ վերջ, եկած է Ֆրանսա եւ ընդունուած Շարլ Զ. Թագաւորին կողմէ: Հիւրամեծարութենէ աւելի զօրաւոր բարեկամական կապեր հաստատուած են, քանի որ Լեւոն Ե. Թաղուած է Սէ Տընիի մայր եկեղեցիին մէջ, Ֆրանսայի Թագաւորներու կողքին:

«Երբ Հայաստան թատր դարձաւ ամէն կարգի խժդժութեանց եւ հալածանքներու, որոնց հետեւանքով դուք ստիպուեցաք գալ մեր երկիրը, Ֆրանսան չլքեց ձեզ: Դուք մեր մէջ կը ներկայացնէք մաքուր եւ խելացի տարր մը: Դո՛ւք, Տիկիններ բարեսիրական ընկերութեանց, դուք կը կատարէք ազնիւ գործ մը, քանի որ անձնուիրաբար կ՚աշխատիք մարդկային համերաշխութեան համար, ամոքելու համար ցաւերն ու տառապանքները անոնց, որոնք դժբախտ են եղած կեանքի մէջ: Կը վստահեցնեմ ձեզի, որ այն համեստ սահմաններուն մէջ որով պիտի զբաղիմ ձեզմով, Միջկառավարական Կոմիտէին մօտ, դուք պիտի գտնէք բարեացակամ ընդունելութիւն մը եւ իրական բարեկամութիւն մը:

«Բոլոր այն գաղթականները որոնք բնականոն վիճակի մէջ չեն գտնուիր, կրնան ապահով ըլլալ թէ մեր պաշտպանութիւնը պիտի վայելեն: Միշտ պատրաստ ենք իրենց օգնելու, իրենց օժանդակելու: Մեր կազմակերպութիւնը որոշ համաձայնութիւններով կապուած ըլլալով Ֆրանս. կառավարութեան հետ, լաւագոյն կերպով պիտի պաշտպանէ զիրենք: Մենք շատ լաւ կ՚աշխատինք մեր Նախարարութեանց հետ: Ես անձնապէս կը խոստանամ ամէն դիւրութիւն ընծայել: Կարգադրուելիք շատ մը ցաւոտ խնդիրներ կան: Վստահ եմ որ ձեր բերելիք աջակցութեամբ պիտի կրնանք հարթել դժուարութիւնները: Բաժակս կը պարպեմ մեր գործակցութեան համար»:

Ջերմ ծափերով ընդունուեցան Պ. Վալանթէն Սմիթի համակրանքի խօսքերը:

Յետոյ խօսեցաւ Հայ Գաղթ. Կեդր. Յանձնախումբի նախագահ Պ. Ա. Զօպանեան:

ՇՐՋՈՒՆ ԹՂԹԱԿԻՑ

(Մնացեալը յաջորդով)

Յունաստանի վիճակը

Ամերիկեան թերթի մը թղթակիցը կը գրէ Աթէնքէն, վերլուծելով Յունաստանի ներկայ կացութիւնը.—

Ընդհանուր առումով հեռանկարը թեթեւապէս կը հակի ընդդէմ Սովետներու: Բայց անգլիացի փորձառու թղթակից մը լոնտոնեան իր մեծ օրաթերթին գրած թղթակցութեամբ մը, համարձակօրէն կը նախատեսէր թէ Յունաստան Սովետներու ազդեցութեան պիտի ենթարկուի, անգլիացի զինուորներու մեկնումէն անմիջապէս վերջ, որ տեղի պիտի ունենայ այս ամառ: Այդ մասին հարցուփորձած անձերէս ամէնէն ուշիմներէն մէկը մերժեց կարծիք յայտնել Յունաստանի ապագայի մասին եւ ըսաւ թէ ամէն բան կախում ունի Մ. Նահանգներէն:

Անգլիացիներու Յունաստանը այս ամառ պարպելու եւ Պաղեստինի խնդիրը Միացեալ Ազգերու Կազմակերպութեան փոխանցելու որոշումը՝ լայն ծրագրի մը մասը կը կազմէ: Բրիտանիոյ ծանրօրէն խախտած դանձային վիճակն ու մարդկային բազուկներու անմիջական անհրաժեշտութիւնը անկարելի կը դարձնեն որ Անգլիա շարունակէ գլխաւոր արգելքի դերը կատարել խորհրդային ծաւալումին՝ Մերձաւոր եւ Միջին Արեւելքի մէջ: Անգլիացիներուն այս մասնակի քաշուիլը մասնակի պարապ մը կը ձգէ: Կը թուի թէ Մ. Նահանգները պիտի ստիպուին կամովին լեցնել այդ պարապը, պարզ այն պատճառով որ եթէ մենք չընենք, Ռուսերը զայն պիտի ընեն:

Հարց է թէ Մ. Նահանգները ի՛նչ տեսակ ընտրութիւն մը պիտի կատարեն: Ահա հոս է որ երկսայրի դժուարութեան մը կը հանդիպի Մ. Նահանգներուն արտաքին քաղաքականութիւնը:

Ինչոյքներու թղթակիցներու համար ընդհանրապէս փորձութիւն մըն է մասնակի անձնական դէպքերու հետեւութիւններէն ընդհանուր եզրակացութիւններ հանել: Եւ սակայն այս երկընտրանքին էութիւնը բացատրելու ամենադիւրին միջոցն է թերեւս, ներկայացնել երկու յոյն կիներ: Մէկուն անունը գնենք յոյն կին Ա., միւսինը՝ յոյն կին Բ.:

Յոյն կին Ա.ը ճաշակաւոր հագուած է: Անոր անուշահոտութիւնները ապահովաբար ազնիւ ֆրանսական ապրանք են: Անգլերէն կը խօսի Օքսֆորտի շեշտով, Ֆրանսերէնը՝ փարիզեան շեշտով, հաւանաբար յունարէն ալ: Ան լաւ կը խօսի: Անշուշտ դիմադրութեան մէջ գտնուած է, Աթէնքի մէջ՝ տիկինի մը վայել եղանակով: Մէկու մը նամակները ուրիշի մը տանելով: Ան կը սիրէ Ամերիկան, կը սիրէ ժողովրդապետութիւնը: Յունաստանի նեղութիւնը այն է որ կարգապահութիւնը կը պակսի: Ուրեմն յոյն ժողովուրդը պէտք է կարգապահութեան վարժեցնել: Յունաստանը պէտք ունի առաջնորդի մը, զօրաւոր մարդու մը: Արմատականները մէջտեղէն վերցուելուեն: ժողովուրդը պէտք է հասկնայ թէ անհրաժեշտ է աշխատիլ, քրտնիլ: — Շամփանեա մըն ալ կ՚ուզէ՞ք:

Յունաստանի բոլոր յոյն Ա. կիները, չորս հինգ անգամ աւելի կրնան լեցնել Աթէնքի երեք հրաշալի եւ ճոխ գիշերային ակումբները, ուր միշտ կը տիրէ լուսավառութիւնը, պատեհութիւն տալու համար տիկիններուն, քննել իւրաքանչիւրին կարուհիներուն գործերը:

Յոյն կին Բ.ը գուլպայ կը հիւսէ, որուն հետ կը գործածէ ղարմանալի կերպով ստուար թիւ մը երկար ու բարակ պողպատեայ ասեղներ: Կը հագնի թիկնոց եւ երկար սեւ չրջազգեստ մը, որ տարիներու ընթացքին կանաչ գոյնի է վերածուած: Անկարելի է որոշել իր կօշիկները, որովհետեւ իր կեցած փողոցին ցեխը մինչեւ կրունկները կը հասնի: Փողոցը կը գտնուի լեռնային գիւղի մը մէջ, Սելանիկէն քանի մը մղոն դէպի հիւսիս: Փողոցին երկու կողմի տուները կմախքներ են կամ աւերակոյտ: Գերմանները քանդեցին զանոնք, կ՚ըսէ կինը: Երբեմն ալ կը պատմէ թէ անոնք քանդուած են հարիւր դպրոցական աշակերտներ, յետոյ այրած զանոնք: (Կինը կը չափազանցէ անշուշտ, թերեւս տասն էր անոնց թիւը): Անոր դէմքը ծեր կը ցուցնէ: Անկարելի է գուշակել իր տարիքը, Նիհար է եւ խուսափողական: Ամերիկա բառը ըսած ատեն կը կակուղնայ: Եղբօրը տղան Նիւ-Եորք կը գտնուի: Ըմբոստական կուիները, Անտարթէ՞ները: Իր դէմքը արտայայտիչ չէ, երբ կը նայի քաղաքէն վերեւ՝ լեռներուն վրայի ձիւնապատ ճամբուն վրայ:

Յոյն կին Բ.ը Յունաստանի մեծ մասն է: Յոյն կին Ա.ը աւելի հարուստ է եւ աւելի գեղեցիկ: Բայց Բ. կինը աւելի հուժկու է, անոնցմէ շատ կը գտնուին:

Յոյն ժողովուրդին լայն զանգուածը ոչ համայնավար է, ոչ Սովետասէր: Համայնավարներուն ի նպաստ տարրը հազիւ տասնըհինգ առ հարիւր կը կազմէ: Եւ սակայն այս թիւը կ՚աճի: Մինչեւ իսկ ըմբոստներուն մեծամասնութիւնը համայնավարներ չեն, թէեւ իրենց ղեկավարները համայնավարներ են: Անոնց թիւն ալ սկսած է աճիլ: Պատճառըդժուար չէ հասկնալ,—տխուրանյուսութիւնը որուն մէջ կը գտնուի Յոյն Բ. կինը որ կը վարակէ մթնոլորտը:

Ամերիկայի չահը կը պահանջէ ի գործ դնել իր հսկայական տնտեսական զօրութիւնը, որպէսզի այդ յուսահատութիւնը յուսադրութեան վերածուի:

Խ. Միութիւնը յոյն Բ. կնոջ միակ բարեկամն է, մինչդեռ Մ. Նահանգները իր ամենագէշ թշնամիներն են եւ ապերը Յոյն կին Ա.ին:

Ամերիկայի տնտեսական օժանդակութիւնը, ներկայ յունական կառավարութեան միջոցով, պիտի գերակշռէ խորհրդային քարոզութեան:

ՄԱՄՈՒԼ

Ուռուցիկ ու տափակ

ԽՄԲ.— Պուէնոս Այրէսի «Արմենիա»ն հետեւեալ խորհրդածութիւնները կ՚ընէ այս խորագրով խմբագրականի մը մէջ (1 Փետր.).—

— «Նողկանք պատճառելու աստիճան ուռուցիկ ու տափակ դարձած է յետպատերազմեան հաւ մամուլի մէկ մասին ինքնագովութիւնն ու հայրենասիրութիւնը:

Նոր օրերու այս աճպարարները, մեր գրականութեան եւ լրագրութեան դարպասէն ներս սպրդած՝ եւ հաւաքած իրենց շուրջը իրենց չափ կասկածելի անցեալով ու պատրաստութեամբ մարդոց խմբակ մը, ամէն տեղ ստեղծելէ ետքը հրապարակագրութեան մէջ արշակաւան մը, այժմ սկսած են արշաւանք մը Հ. Յ. Դաշնակցութեան դէմ, ատով, յանուն Երեւանի, իրենց դիրք մը ստեղծելու եւ ազգային կեանքի մէջ անուն մը շինելու միամտութեամբ:

Դաշնակցութեան դէմ կանգնած նիզակ ճօճողներու մէջ, գրեթէ գոյութիւն չունին քանքարաւոր յեղափոխական կամ մտաւորական դէմքեր: Գրեթէ առանց բացառութեան մօքով սպառած կամ հասակով դեռ երիտասարդ բայց յեղափոխական խառնուածքէ թափուր ու սահմանափակպատրաստութեան տէր անձեր են անոնք:

Դաշնակցութեան դէմ մղած իրենց պայքարի ընթացքին, անոնց ամբողջ զէնքը եղած է ապերասան բառերու եւ լրբենի որակումներու չեղջակոյտ մը: Եւ եթէ հարկ ըլլար մէկիկ մէկիկ տալ պատկերը այս եղկելիներուն, հաւանօրէն ընթերցող հասարակութիւնը պիտի տեսնէր ակնյայտնի կերպով անոնց շարքերուն մէջ ծուարած երբեմն Դաշնակցութեան հովանին ու շնորհքը մուրացող խեղճութիւններու բանակ մը:

Գրչի գաճաճներ, գրականութիւն փորձելու

յանդգնութեամբ անտաղանդ տղաք ու Դաշնակցութեան անհերող խարազանին հարուածէն պրկուած փառք մուրացողներու հօտ մը, կանգնած է ահա անոր դիմաց ու առակին թագին նման, լեղուն դուրս ձգած ու հեւասպառ՝ կը վազէ հա՛ կը վազէ հնկային ետեւէն՝ կաղկանձելով:

Աւելիս արդէն հերոսութեանց դլխաւորն է. ո՞վ կրնայ համարձակիլ անոնց բոլոր տեսակի լուտանքներէն ու յիշոցներէն վերջ, ոլորել անոնց աղտոտ ականջները:

Ատիկա առեն մըն էր, որ սարսափ կ'ազդէր այս Աղա Նազարներուն, որ այսօր նստած Սփիւռքի սրճարաններուն անկիւնը կամ ոլջացած թերթերու յատակը, իրենց անպատկառ ու անպատասխանատու խեչերանքներով կը խորհին որսալ թէ՛ Երեւանը եւ թէ՛ միամիտներու իրենց համակիր խմբակ մը:

Իրենք զիրենք խոշորացոյցի տակ դնող քաղաքական այս կարճատեսները, կը պարպտտեան ի հաշիւ Դաշնակցութեան դէմ մղած իրենց ծիծաղելի պայքարին:

Թէ ինչ կը շահի Հայկական Սփիւռքը այդ պայքարէն կամ ի՛նչ կը շահի նոյնիսկ Երեւանը, այդ ուրիշ հարց:

Ով որ կրնայ հայհոյութիւն մը աւելի ընել, ով որ կրնայ յուդայութեամբ դժբախտացնել վըտանգուած վայրի մը մէջ Դաշնակցական մը կամ անոր համակիրները, արդէն կը նկատուի հայրենասէր եւ հերոս իրենց համար:

Էր ժամանակ մը, որ մարդիկ Թրքական բանտերու մէջ մահուան գնով դեռ կ'աշխատէին չմատնել նոյնիսկ իրենց քաղաքական հակառակորդ կուսակցութեանց անդամները ու կը մեռնէին այն գիտակցութեամբ, թէ վատութիւն է ու դաւաճանութիւն մատնութիւնը, այսօր անիկա կը նկատուի հայրենասիրական արարք:

Եթէ այդպէս չըլլար, հօս հոն պիտի չձեռբակալուէին մտաւորականներ եւ գործիչներ, որոնց ամբողջ յանցանքը եղած է աշխատիլ հայ ժողովուրդի ազատագրութեան համար:

Այս եզրակացութեան կը յանդինք, երբ ակնարկ մը կը նետենք յետպատերազմեան հակադաշնակցական ժամուլին վրայ, որ ժահր ու թոյն կը բուրէ, եւ որ պիտի յօշոտէր իր հակառակորդը, եթէ տրուէր այդ պատեհութիւնը իրեն»:

Հ.Մ.Ը.Մ.ի պատգմ. ժողովը Մերձաւոր Արեւելքի մէջ

Հ.Մ.Ը.Մ.ի 9րդ պատգմ. ժողովը բացուեցաւ շաբաթ՝ Փետրուար 15ի երեկոյեան, Հ.Մ.Ը.Մ.ի Պէյրութի Ակումբին մէջ: Կը մասնակցէին հետեւեալ մասնաճիւղերը.— Հալէպ՝ 19 պատգամաւորներով, Պէյրութ՝ 12, Պուրճ-Համուտ՝ 7, Դամասկոս՝ 4, Երուսաղէմ՝ 3, Գամըշլը՝ 2, Արաբ-Փունար՝ 1, Զահլէ՝ 1, Տէր-Զօր՝ 1, Թրիփոլի՝ 1, Լաթաքիա՝ 1, Ամման՝ 1, Տէրպիսիէ՝ 1, Շրջ. Վարչութիւն՝ 1, Հոմսի եւ Ազէզի պատգամաւորները, լրացուցած չըլլալով կանոնագրի պահանջած իրաւական պայմանները, խորհրդակցական ձայնով միայն մասնակցեցան:

Ժողովը բացուեցաւ Հ.Մ.Ը.Մ.ի քայլերգ՝ «Յառաջ Նահատակ»ով: Այնուհետեւ ժողովականները յոտնկայս յարգեցին իրենցմէ յաւէտ բաժնուած եղբայրներու յիշատակը:

Շրջ. Վարչութեան ատենապետ՝ եղբայր Օնիկ Պէօճէկեան բարիդալուստ մաղթեց պատգամաւորներուն, ուրախութիւն յայտնելով որ 9րդ պատգամ. ժողովը, իր 57 ներկայացուցիչներով լրիւ պատկերը կը ներկայացնէ Մերձ. Արեւելքի Հ.Մ.Ը.Մ.ի մասնաճիւղերուն: Ան մաղթեց որ ժողովին աշխատանքները ըլլան բեղմնաւոր:

Լիազօրագրերու ստուգումէն վերջ, տեղի ունեցաւ դիւանի ընտրութիւնը: Նախագահ ընտրուեցաւ Տօքթ. Ասուր Գապագեան եւ քարտուղարներ՝ Անդրանիկ Ծառուկեան եւ Եղիշէ Մանուկեան:

Ապա ժողովը անցաւ իր օրակարգի լուծման:

Կարգով կարդացուեցան մասնաճիւղերու երկամեայ գործունէութեան բարոյական եւ նիւթական տեղեկագիրները, որոնք նիւթ դարձան մանրակրկիտ քննութեան: Բոլոր տեղեկագիրներէն կը պարզուէր — մասնաւորաբար մեծ մասնաճիւղերէն — որ հակառակ անցնող տարեշրջանին Միութեան դէմ շղթայազերծուած տմարդի պայքարին, Հ.Մ.Ը.Մ.ը աննախընթաց վերելք արձանագրած է: Պարզուեցաւ նոյնպէս որ չինծու եւ խարէական հրաժարականներու դէմ, բազմապատիկ թիւով նոր անդամներ եւ սկաուտներ արձանագրուած են Հ.Մ.Ը.Մ.ի շարքերուն մէջ. երեւոյթ մը, որ ցոյց կուտայ այս հոյակապ կազմակերպութեան իրական ժողովրդականութիւնը եւ ազգային առողջ ոգին ու դիմագիծը:

Մասնաճիւղերէ վերջ Շրջ. Վարչութեան ատենապետը՝ եղբայր Վահրամ Կիւրճեան կարդաց խնամուած եւ մանրամասն տեղեկագիր մը, որ լայնօրէն կ'անդրադառնար մասնաճիւղերու հետ Շրջ. Վարչութեան ունեցած սերտ կապերուն, իր վրայ դրուած պատասխանատուութեանց գործադրութեան, ինչպէս միջմասնաճիւղային Ֆութպոլի մրցումներ, ողիմպիականներ, գիշերային ջահագնացութիւն, սկաուտական բանակում, սկաուտ խմբապետներու ժողով, «Հայ Սկաուտ» գրքի հրատարակութիւն, եւայլն: Բոլոր այս ձեռնարկներն ալ ստեղծած են համազգային խանդավառութիւն եւ պսակուած մեծ յաջողութեամբ:

Բոլոր մասնաճիւղերու եւ Շրջ. Վարչութեան գործունէութիւնը միացնելով՝ ժողովը գնահատական բանաձեւ արձանագրեց:

Անցեալ գործունէութեան քննութիւնը աւարտելէ յետոյ, Պատգմ. ժողովը անցաւ յառաջիկայ երկու տարիներու գործունէութեան ծրագրին:

Զանց առնելով տեղական բնոյթ կրող մանրամասնութիւնները, խոշոր գծերով կուտանք առնուած գլխաւոր որոշումները՝ առ ի գործադրութիւն նորընտիր Շրջ. Վարչութեան.—

1) Տրուած ըլլալով որ Հ.Մ.Ը.Մ.ի ներքին կանոնագիրը մշակուած է 1932ին եւ անոր կարգ մը կէտերը չեն համապատասխաներ ներկայ պայմաններուն, որոշուեցաւ կարգ մը փոփոխութիւններ մտցնել:

2) Ներկայացուած տեղեկագիրներն ու հաշուեկշիռները միօրինակ դարձնել:

3) Օգնութեան Խաչի Արծուիկներու եւ Հ.Մ.Ը.Մ.ի Արենոյշներու փոխ-յարաբերութիւնները ճշտող բանաձեւ մը ընդունիլ:

4) Ամէն ջանք թափել գործիչ մը եւ հնարաւոր պարագային նաեւ ԹԷՔՆԻՔ մասնագէտ մարզիչներ ապահովելու:

5 Ֆութպոլիստներու ներքին կանոնագիրը գործադրութեան դնել:

6) Գործադրել նաեւ սկաուտական ներքին ծրագիր-կանոնագիր մը, որ պատրաստուած է խմբապետական ժողովի կողմէ:

7) Միջմասնաճիւղային բանակումին մասնակցելու հնարաւորութիւն ստեղծել չքաւոր սակայն խոստմնալից բոլոր սկաուտներուն համար:

8) Առժամաբար զանց առնել Հ. Մ. Ը. Մ.ի պաշտօնական օրկանի մը հրատարակումը եւ առաւել չափով օգտուիլ Միութեան համակիր մամուլէն:

9) Նկատի ունենալով որ 1948ին կը զուգադիպի Հ.Մ.Ը.Մ.ի 30ամեակը, մասնաւոր ալպոմ մը պատրաստել:

Օրակարգի բոլոր հարցերը սպառելէ վերջ, ժողովը գաղտնի քուէարկութեամբ ընտրեց Շրջ. նոր Վարչութիւնը, որուն մաս կը կազմեն հետեւեալ անձերը.— Եղբայրներ՝ Վահրամ Կիւրճեան, Մամբրէ Հիսարեան, Տոքթ. Արամ Պաղտասարեան, Օննիկ Փիլիկեան, Մանուկ Տէտեան, Տոքթ. Յ. Պէրպէրեան եւ Յ. Շահինեան:

Օրուան նախագահը՝ Տօքթ. Ա. Գապագեան ողջերթի ջերմ խօսքերով թելադրեց որ պատգամաւորները իրենց եղբայրական ոգին ու խանդավառ տրամադրութիւնները փոխանցեն բոլոր մասնաճիւղերուն եւ մաղթեց որ Հ.Մ.Ը.Մ.ը նորանոր նուաճումներ կատարէ, աւելի արդիւնաշատ գործունէութեամբ:

Ժողովը փակուեցաւ «Յառաջ Նահատակ»ով, զոր պատգամաւորները երգեցին յոտնկայս:

Յ. ՇԱՀԻՆԵԱՆ

(Ազդակ)

ԳԱՂՈՒԹԷ ԳԱՂՈՒԹ

ԼԻԲԱՆԱՆԻ ԲՈՒԺԱՐԱՆԸ

Լիբանանի հայ հիւծախտաւորներու Ազգ. բուժարանը մարմնացումն է հայ ժողովուրդի բարեսիրութեան, եւ կոթողը ազգային պարտաճանաչութեան եւ միասնականութեան: Առաջին համաշխարհային պատերազմէն վերջ, երբ տարագրեալ հայ ժողովուրդը ապաստան գտաւ Սուրիոյ եւ Լիբանանի մէջ, իր առողջական վիճակը արդէն քայքայուած էր: Կեանքի ապառողջ պայմանները նպաստեցին հիւծախտի տարածման:

1923ին Մամըլթէյնի մէջ համեստ ծրագրով հայ հոգեւորականներ՝ վեր. Ենովք Հատիտեանի առաջնորդութեամբ յաջողեցան հաստատել բուժարան մը: Փայտաշէն շէնք մը տրամադրուեցաւ Ամերիկեան Երիցական Միսիոնարական Գործի կողմէ եւ Նիըր Իսթ Րըլիֆ ճարեց սկզբնական գումար մը, բաւական՝ հոգալու երեսուն հիւծախտաւորներ քանի մը ամսուան համար:

Հայ ժողովուրդը գնահատեց հաստատութեան բարեսիրական ծառայութիւնը եւ իր լումաներով պահեց զայն: 1925էն ի վեր Բարեգործականը նպաստած է նուիրելով 8.50 անգլ. ոսկի ամիսը:

1931ին ընտրուեցաւ նոր վարչութիւն մը: Մերձաւոր Արեւելքի մէջ բուժարանը կը գրաւէ նախանձելի դիրք մը՝ իբրեւ առաջնակարգ արդիական բուժարան մը թոքախտաւորներու համար:

1928—1938 բուժարանին մէջ խնամուեցան 888 թոքախտաւորներ, որոնց շատերը բժշկուած վերադարձան իրենց սիրելիներուն քով:

Բուժարանի պատմութեան մէջ նոր թուական մը սկսաւ, երբ 1938ին հաստատութիւնը փոխադրուեցաւ Լիբանանի բարձունքը, օդով եւ միջավայրով նպաստաւոր Ազունիէ գիւղը, արդիական գեղեցիկ երկյարկանի շէնքով: Բուժարանին դիրքը ծովու մակերեւէն 3600 ոտք բարձր է եւ հողին տարածութիւնն է 180.000 քառ. կանգուն. վերջին տարիները 1000էն աւելի մայրի ծառեր տնկուած են, հողին մէկ մասը վերածուած է պարտէզներու զոր հիւանդները կը մշակեն, ճարելով բուժարանին պէտքերը: Բուժարանն ունի հաւնոց մը եւ խոզանոց մը եւ կը պահէ քանի մը կովեր: Այս կերպով մասամբ կը հայթայթէ հիւանդներուն ուտեստը, հաւկիթ, կաթ, միս եւ իւղ:

Բուժարանը պիտի խնամէր միայն 75 հիւանդներ, բայց բազմաթիւ դիմումներուն ընդառաջ երթալով, ներկայիս կը հոգան ամրան շրջանին մինչեւ 150 հիւանդ միաժամանակ: 1945 տարեշրջանին բուժարանը խնամած է 254 թոքախտաւորներ որոնց 161ը բոլորովին ձրի, Խնամակալութիւնը հետզհետէ սրտպողական կը գտնէ յարկ մըն ալ աւելցնել շէնքին վրայ: Ըստ նախահաշիւի մը 50 հազար տոլարի գումարի մը պէտքը կը տեսնուի: Ամերիկեան Յանձնախումբը բուժարանին 20ամեակին առթիւ, յաջողած է գոյացնել 25 հազար տոլար: Բացի մնացեալ 25.000 տոլարէն, Բուժարանը պէտք ունի նոր կահ կարասիներու եւ գործիքներու, զոր հայթայթելու համար պէտք է ծախսել առնուազն 15.000 տոլար:

Բուժարանը մնայուն եկամուտի աղբիւրներէ զուրկ է: Անհրաժեշտ կը համարուի որ Ամերիկայի մէջ ստեղծուի առնուազն հարիւր հազար տոլարի հիմնադրամ մը որուն եկամուտը յատկացուի բուժարանին պէտքերուն: (Քաղուած պաշտօնական տեղեկագրէ մը):

ՆԱՄԱԿՆԵՐ «ՅԱՌԱՋ»ԻՆ

ԵՐԿՈՒ ԼԵԶՈՒՆԵՐՈՒ ՄԱՍԻՆ

ՄԱՐՍԷՅԼ.— Իբրեւ գրասէր եւ արեւմտահայ լեզուին եւ բարբառին նախանձախնդիր երիտասարդ մը, կը փութամ իմ համեստ կարծիքս յայտնել «Յառաջ»ի Յունուար 19ի, Փետր. 2, 9, 16 եւ 23ի խմբագրականներով շօշափած լեզուական հարցին առթիւ:

Նախ ըսեմ որ արեւելահայ բարբառին աղճատումը նոր չէ: Որքան որ կրցած եմ հետեւիլ արեւելահայ գրականութեան, 1900 թուականներէն ի վեր միշտ տեսած եմ որ օտարոտի բառեր եւ նոյնիսկ ամբողջ նախադասութիւններ կը վխտան, փոխառնուած թաթարական, պարսկական բառարաններէն: Օրինակ, հետեւեալ բառերը հայերէն չէին նոյնիսկ 1914ի պատերազմէն շատ առաջ՝ խար ջան, դարդ, ազիզ ջան, մարալ, ջէյրան, նաբար, ամբուլ, բաղի բլբուլ, եւ այլն:

Եւ ասիկա լաւագոյն գրողներու եւ տաղանդաւոր գրագէտներու գրչէն ելած:

Ո՞ր բարեխիղճ Հայը կրնայ ուրանալ թէ հայրենիքէն հեռու, Պոլսոյ, Իզմիրի, Մխիթարեանց վանքերուն մէջ 300 տարիէ ի վեր մշակուած է աշխարհաբար մը, որ օտարներուն անգամ հիացում կը պատճառէ:

Երբ Խ. Հայաստանի մտաւորականները եւ ուսանողները հայ գրականութեան մուսան կ'անուանեն Դ. Վարուժանը, ինչո՞ւ Երեւանի Մշակութային (Կուլտուրական) Միութիւնը չի փորձեր սերտ կապ հաստատել Մխիթարեան Միաբանութեանց եւ ուրիշ հաստատութեանց հետ անխտիր:

Իսկապէս եթէ Երեւանը եւ Խ. Հայաստանի գրողները անկեղծ են իրենց համոզման մէջ եւ ճշմարտապէս կ'ուզեն որ արտասահմանի հետ մշակոյթի կապ հաստատուի, թող փորձեն լեզու գտնել մեծ հաստատութիւններու հետ, Վենետիկ եւ Վիէննա, Հայ Ճեմարան, եւն:

Ֆիզիքական ներդաշնակ հետ, պէտք է թոյլատրուի նաեւ արեւմտահայ լեզուին եւ մշակոյթին ներդաշնակ: Վերադարձող ոեւէ արեւմտահայ պիտի չուզէ իր լեզուն կորել եւ հոս ձգել եւ իբրեւ մարդ-մեքենայ մեկնիլ Հայաստան: Նոր լեզու եւ ուղղագրութի՞ւն պիտի սորվին տարէց մարդիկ, մանուկներու հետ: Ազատ ձգելով արեւմտահայ բարբառը, ինքնին պիտի իրականանայ մի եւ անբաժանելի հայութեան եւ մէկ Հայաստանի գաղափարը:

Գ.

ՀԱՅՐԵՆԱԿՑԱԿԱՆ

ՄԱՐՍԷՅԼ.— Խարբերդի Շէյխ Հաճի գիւղի Երիտ. Միութեան վիճակախաղէն շահած են հետեւեալ թիւերը.— 902 գառնուկ մը, 114 շալիկ մը, 450 կնոջ զոյգ մը գուլպայ, 566 փողկապ մը, 972 մէկ շիշ անուշահոտութիւն, 772 մէկ շիշ ախորժաբեր ըմպելի:

Շահողները անձամբ կամ գրաւոր դիմեն հայրենակից Պօղոս Տէրտէրեանի, 30 rue Baignoir, Marseille, մինչեւ 15 Մարտ:

Վարչութիւնս ընդ առաջ երթալով ներդաշնակ հանգամանքներուն կոչերուն, իր վերջին ընդհ. ժողովին օրակարգը անցուցած էր զայն, բայց երբ պարզուեցաւ որ անդամները արդէն անհատապէս մասնակցած են իրենց բնակած վայրերուն մէջ, միաձայնութեամբ որոշուեցաւ Միութեան սնտուկէն տրամադրել 10.000 Ֆրանք, եւ պարտադրել բոլոր հայրենակիցները որ աշխատին յառաջիկային աւելի մեծ գումարով մասնակցիլ:

Մ. Մակարեան

պատասխանելու համար, բայց իր բառերը խեղդուեցան ընդհանուր ժխորին մէջ։ Աջէն թէ ձախէն դրասեղաններուն կը զարնէին, կը ծափահարէին, կ՚աղաղակէին։ Քանի մը երեսփոխաններ ոտքի ելան եւ սկսան ծեծկուիլ իրենց հակառակորդներուն հետ։ Այդ պահուն Թորէզ իր ընկերներուն միացաւ ու իր աղդանշանին վրայ բոլորը միասին դուրս ելան։ Աջակողմեան երեսփոխաններն ալ դուրս նետուեցան եւ բոլորը մէկ իրար խառնուեցան, փոխադարձ նախատինքներով, հարուածներով, կանչերով։

Այդ միջոցին ժողովը ինքնին խանգարուած էր եւ Պ. Էռիօ ընդհատեց նիստը։ Երբ վերսկսաւ ժամը 7ին, վարչապետը, Պ. Ռամատիէ ներկայ էր եւ նստած փոխ-վարչապետին, Թորէզի քով։ Թէ նախագահը եւ թէ Պ. Ռամատիէ յորդոր կարդացին երեսփոխաններուն, որպէսզի նիւթէն չշեղին։ Վարչապետը դիտել տուաւ. — «Ամբողջ աշխարհ կը լսէ այս վիճաբանութիւնները»։ Իսկ Պ. Էռիօ յայտարարեց.

— «Պ. Անտրէ խօսեցաւ քաղաքական պայքարներու մասին որոնք անցած գացած են։ Այդ օրերէն ի վեր տեղի ունեցաւ ահագին դէպք մը զոր մենք, իբրեւ ներկայացուցիչները ժողովուրդին, չենք կրնար անտեսել։ Բոլոր կուսակցութիւնները ձուլուեցան եւ միացան Ֆրանսայի ազատագրութեան համար։ Պ. Թորէզ իր կուսակցութեան վրդովմունքը կը վայելէ։ Ան հրաւիրուեցաւ նախ ծառայելու քանի մը կառավարութեանց եւ նոյնիսկ զոր. տը Կոլի կառավարութեան մէջ։ Հետեւաբար վերադառնանք բանականութեան, մեր հայրենասիրական պարտականութեան եւ բուն վիճաբանութեան»։

Նախագահը այստեղ սրամտութիւն մըն ալ աւելցուց, ակնարկելով կռիւներուն,— «Հիմա որ կարծիքներու փոխանակութիւն մը ունեցանք, կը խնդրեմ որ աւելի հանդարտօրէն խօսիք»։

Աջակողմեան երեսփոխանը, Պ. Անտրէ, վերսկսելով իր ընդհատուած ճառը, յայտարարեց.

—«Նախատուեցայ, կիցեր եւ բռունցքի հարուածներ ստացայ, Թուղթերս պատռելով ասդին անդին նետեցին։ Համայնավար երեսփոխան մը ըսաւ թէ հրէական տուն մը գնած եմ Նանսիի մէջ, դրամով առեր։ Իրողութիւնն այն է որ ես ձերբակալուեցայ եւ բանտարկուեցայ կէսթափոյին կողմէ։ Ես երբեք հրէական սեփականութիւն գնած չեմ»։

Եւ նորէն յարձակեցաւ համայնավարներուն վրայ, շեշտելով.— «Մենք իրաւունք ունինք կարգ մը փրկարար ճշմարտութիւններ ըսելու այս ժողովին մէջ»։

Նախագահը երկրորդ անգամ ընդհատելով նիստը, ինքն ալ դուրս ելաւ։ Երեսփ. ժողովի մասնաւոր յանձնախումբը ժողով գումարեց, նոր օրէնք մը մշակելու եւ այս կարգի կռիւները արգիլելու համար։

ՔԱՆԻ ՄԸ ՏՈՂՈՎ

ԵԳԻՊՏՈՍԻ վարչապետը խօսելով Ծերակոյտին մէջ, յայտարարեց թէ պիտի պահանջէ Միացեալ Ազգերու Ապահովութեան Խորհուրդէն ջնջել 1936ի անգլեւեգիպտական դաշնագիրը։ «Մենք այլեւս չենք գործածեր այդ դաշնագիրը»։ Յետոյ աւելցուց թէ վճռապէս պիտի պահանջէ որ բրիտանական զօրքը հեռանայ Սուտանէն։ «Կառավարութիւնը կ՚ուզէ Անգլիոյ ձեռքէն առնել Սուտանի վարչութիւնը, զայն Սուտանցիներուն յանձնելու համար»։ Երեսփոխան մը առաջարկեց միացնել Եգիպտոսը եւ Սուտանը։ «Այդ ալ կ՚ըլլայ ըլլալ», պատասխանեց վարչապետը։

ՅՈՒՆԱՍՏԱՆԻ նիւթապէս օգնելու համար, Մ. Նահանգները պայման պիտի դնեն որ Եօրկիոս Թագաւորը հեռանայ, կ՚ըսեն ամերիկեան թերթերը։ Այս խորհուրդը տուած է Աթէնքի ամերիկեան դեսպանը, բացատրելով թէ Թագաւորը անյաջողութեան վտանգ մը կը ներկայացնէ։ — Միացեալ Ազգերու քննիչ յանձնաժողովէն պատուիրակութիւն մը Սելանիկէն ճամբայ պիտի ելլէ, ապստամբներուն շրջանը երթալու եւ զոր. «Մարկոսը» տեսնելու համար։ Յունական կառավարութիւնը կ՚ամբաստանէ թէ զօրավարը շարք մը սպանութիւններ եւ աւարառութիւններ կատարած է։ — Անգլ. կառավարութիւնը որոշեց չպահանջել 50 միլիոն ստերլինի գումարը,— փոխարժէք բանակին կողմէ հայթայթուած ուտեստի։

1947Ի ԵԼՄՏԱՑՈՅՑԸ հաւասարակշռելու համար, Պ. Ռամատիէ յիշեցուց բոլոր նախարարներուն թէ պարտաւոր են կրճատումներ կատարել իրենց պաշտօնեաներուն մէջ։ Քուէարկուած օրէնքով 50.000 պաշտօնեաներ պէտք է արձակուին։ Ելմտական նախարարն ալ յայտարարեց թէ ծանր պատիժներ պիտի տնօրինէ, եթէ ոեւէ պաշտօնատուն արտօնուած վարկերէն աւելի կը ծախսէ։ Մինչեւ հիմա միայն ելմտական, ներքին եւ ուրիշ մէկ-երկու նախարարութիւններ կրճատած են իրենց պաշտօնէութիւնը։— Մամուլի աշխատաւորներուն գործադուլը կը շարունակուի։ Վարչապետը նորէն կրկնեց նախարարական խորհուրդին մէջ թէ աշխատավարձերու ընդհ. յաւելում չի կրնար ընդունիլ առանց բանուորական խումբերու կըր-ճատման։

ՉՈՐՍ ՄԻԼԻՈՆ ՉՈՀԸՐ կաղով սպաննած ըլլալու ամբաստանութեամբ կը դատուի, Վարշաւայի մէջ, հրէշ մը, Ռուտոլֆ Հօէս, Օսուիէնցի դժոխքին հրամանատարը։ Ատեանին կը մասնակցին ուրիշ դաշնակից պետութեանց դատաւորները։ Ամբաստանեալը կ՚ընդունի միայն 2.500.000 զոհերու պատասխանատուութիւնը։ Վկաներուն մէջ կը գտնուի Լեհաստանի վարչապետը, Սիրանքիէվիչ, որ արգելափակուած էր Օսուիէնցի մէջ։

ՊԱՊԸ ճառ մը խօսելով իր Թագադրութեան 8րդ տարեդարձին առթիւ, ըսաւ թէ ազգերը պէտք է հրաժարին իրենց կարգ մը իրաւունքներէն, եթէ կ՚ուզեն արդար եւ տեւական խաղաղութիւն մը հաստատել։ Ինք լաւատես չէ Մոսկուայի խորհրդաժողովին մասին։

« ՀԱՅԱՍՏԱՆ » ԿԸ ՆՈՒԻՐԵՆ

ՀԱՅԱՍՏԱՆԻ համար ստացուած են հետեւեալ նուէրները.— Գետիկեան Գ. 1000 ֆրանք, Հիսայեան 500, Յ. Թորոսեան 260, Փափազեան Գ. 260, Մկրտիչեան Խ. 260, Մկրտիչեան Տ. 200, Եգիկեան Մ. 60 ֆրանք, գումար՝ 2540 ֆրանք։

ՕՐ. Ա. ՄԻՍԱՔԵԱՆ մէկ տարեկան «Հայաստան» կը նուիրէ Շաքէ Գաբրիէլեանի, (Նիս)։

Փարիզէն Պ. Յակոբ Խաչատուրեան մէկ մէկ տարեկան «Հայաստան» կը նուիրէ քրոջ աղջկան՝ Օր. Շաքէ Քրալեանի (Թէհրան), եղբօրաղջկան՝ Օր. Ռոզին Խաչատուրեանի Փարիզ եւ Պ. Յ. Էտիրնէլեանի, Մոն Ռուժ։

ՓԱՐԻԶԻ ԱԶԳ. ՏՈՒՆԸ

ԽՄԲ.— Ստացած ենք հետեւեալ ազդը, հրատարակութեան խնդրանքով.—

Փարիզի Հայ Ազգային տան վարչութիւնը հաճոյքով կը ծանուցանէ թէ իր բազմաթիւ եւ բազմակողմանի դիմումներուն շնորհիւ Ազգ. տան կարեւորագոյն մասը պարպուած է քաղաքապետական վարչութեան կողմէ, եւ կը յուսայ որ միւս գրաւուած մասն ալ պիտի պարպուի շուտով՝ որուն համար վարչութիւնը կը շարունակէ իր հետապնդումները։—

Ազգային տան երկրորդ եւ երրորդ յարկի սենեակները ուրեմն վարձու պիտի տրուին (քաղաքական կուսակցութիւնէ զատ) համազգային բնոյթ ունեցող մարմիններու, որոնցմէ կը խնդրուի այժմէն իսկ եւ ամենաուշը մինչեւ մարտ 31 դիմել վարչութեան նախագահ Պ. Երուանդ Գարկիրճեանի, 52 rue Lafayette, Փարիզ։

Մարտ 31էն վերջ վարչութիւնը ինքզինքը ազատ պիտի զգայ տրամադրելի սենեակները վարձու տալու նոյնիսկ նուազ կմբեւոր հայ ընկերակցութիւններու։— Յ. Սարաֆեան

ԳՈՄՈՒՆ-ՄԱՐՍԷՅԼ Հ. Յ. Դ. Նոր Սերունդի «Քրիստափոր» խումբը իր խորին ցաւակցութիւնները կը յայտնէ ընկերուհի Արաքսի եւ ընկեր Տիգրան Պօղոսեանի, իրենց մօր՝ ՏԻԿԻՆ ՍԻՐԱՆՈՅՇ ՊՕՂՈՍԵԱՆԻ կսկծալի մահուան առթիւ։

ՄԱՐՍԷՅԼ, Սէն-Ժէռոմ, 2 Մարտ.— Ընկ. Կ. Խօզեանի որդւոյն, մեր Նոր Սերունդի ընկեր Գրիգորի եւ ընկեր Նշան Մառանեանի աղջկան Օր. Շաքէի նշանախօսութեան առիթով՝ Հ. Յ. Դաշնակցութեան Ֆոնտին ի նպաստ եղան հետեւեալ նուէրները.— Ընկեր Գրիգոր Խօզեան 1000 ֆրանք, Տէր եւ Տիկին Խօզեան, Տէր եւ Տիկին Ն. Մառանեան, կնքահայր եւ կնքամայր Կ. Պետրոսեան, Տէր եւ Տիկին Վահան Գալէնտէրեան, Տէր եւ Տիկին Յ. Դաւիթեան 500ական ֆրանք, ընկերուհի Ազատուհի Տէրտէրեան 350, Տէր եւ Տիկին Յ. Պետրոսեան 300, Տէր եւ Տիկին Կ. Ճանիկեան 300, Տէր եւ Տիկին Ա. Տէրտէրեան 250, Ս. Յարութիւնեան 250, Ն. Մաթիկեան 250, Տէր եւ Տիկին Գ. Կոփոյեան 200, Տէր եւ Տիկին Յ. Սիմոնեան 200, Պ. Եդուարդ Տէրտէրեան 100, Տէր եւ Տիկին Ս. Քէհէեան 100 ֆրանք, գումար՝ 5800 ֆրանք։

Իսկ Տէր եւ Տիկին Վահան Գալէնտէրեան 500 ևս կը նուիրեն Սէն Ժէռոմի Կապոյտ Խաչին։

ՏԷՐ ԵՒ ՏԻԿԻՆ ԴԱՒԻԹԵԱՆ փոխան ծաղկեպսակի 1000 ֆրանք կը նուիրեն Ֆ. Կապոյտ Խաչի Փարիզի մասնաճիւղին, ՏԻԿԻՆ ՄԵՐԱՆԿԻՒԼԵԱՆԻ մահուան առթիւ։

ՏԷՍԻՆԷՆ Տէր եւ Տիկին Ս. Առաքելեան եւ Տէր եւ Տիկին Ն. Էլքէլէթեան իրենց ցաւակցութիւնը կը յայտնեն Պ. Արամ Յակոբեանի եւ Տէր եւ Տիկին Յ. Մենենտեանի իրենց մօր՝ ՏԻԿԻՆ ԱՐՇԱԼՈՅՍ ՅԱԿՈԲԵԱՆԻ մահուան առթիւ եւ փոխան ծաղկեպսակի, Տէսինի Ֆր. Կապոյտ Խաչին կը նուիրեն Առաքելեան 500 եւ Էլքէլէթեան 250 ֆր.։

ՓԱՐԻԶԻ «ԵԳԻՊՏԱՑԻ» կոմիտէն ցաւակցութիւն կը յայտնէ ընկերներ Արամ Յակոբեանի եւ Յակոբ Մենէնտեանի իրենց մօր եւ զոքանչին ՏԻԿԻՆ ՅԱԿՈԲԵԱՆԻ մահուան առթիւ։

Le Gérant: L. KRIKORIAN
Imprimerie DER-AGOPIAN, 17 Rue Damesme - 13e
Travail executé par des ouvriers syndiqués

ՅՈՒՇԱՏԵՏՐ

ՎԻԷՆԻ Հ. Յ. Դ. կոմիտէին ընդհ. ժողովը, Մարտ 16ին, կիրակի առաւօտ ժամը 9ին, Մուրատ ակումբին մէջ։ Կարեւոր օրակարգ։

ՄԱՐՍԷՅԼ.— «Ակնունի» ենթակոմիտէի ընդհ. ժողովը՝ այս շաբաթ իրիկուն ժամը ճիշդ 9ին։ Կարեւոր օրակարգ։

ՎԱԼԱՆՍ.— Հ. Յ. Դ. Շրջ. Կոմիտէն, ընդհ. ժողովի կը հրաւիրէ քաղաքի ընկերները, այս շաբաթ իրիկուն ժամը 8.30ին, Ահարոնեան ակումբը։

ՎԻԷՆԻ Հ. Յ. Դ. Նոր Սերունդի ընդհ. ժողովը՝ այս շաբաթ իրիկուն ժամը 8.30ին, Ակումբին մէջ։ Կարեւոր օրակարգ։

ՓԱՐԻԶԻ Հ. Յ. Դ. «Ռոստոմ» խումբի ժողովը՝ այս կիրակի ճիշդ ժամը 9.30։ Կարեւոր օրակարգի լուծում եւ զեկուցում։

ԼԻՈՆ.— Հ. Յ. Դ. Վարանդեան կոմիտէն ընդհ. ժողովի կը հրաւիրէ բոլոր ընկերները, այս շաբաթ իրիկուն, ժամը 8.30ին, սովորական հաւաքատեղին։ Կարեւոր օրակարգ։

Հ. Յ. Դ. Գաննէօ Քաշանի «Արծիւ» ենթակոմիտէի դասախօսական ժողովը այս ուրբաթ իրիկուն իր ակումբին մէջ, կը հրաւիրուին բոլոր ընկերները։

Հ. Յ. Դ. ՆՈՐ ՍԵՐՈՒՆԴԻ Փարիզի մասնաճիւղին դասախօսութիւնը այս հինգշաբթի ժամը 8.30ին, սովորական հաւաքատեղին։ Դասախօս՝ ընկեր ՏԻՐԱՆ ՈՍԿԵՐԻՉԵԱՆ (Երուսաղէմէն)։ Հայերէնի դասը ժամը 7.30էն 8.30։

ԲԱՐՁՐ ՀԱՅՔԻ Հայր. Միութեան պարահանդէսը՝ Ապրիլ 27ին, կիրակի ժամը 15էն մինչեւ 23ուկէս։ Նկատի առնել։

Հ. Յ. Դ. ԻՍԻԻ Զաւարեան կոմիտէի ընկերահամակրական խնճոյքը՝ այս կիրակի կէսօրէ վերջ ժամը 3ին, Ազատի սրահին մէջ, 4 rue de la Défense։ Գեղարուեստական ճոխ բաժին։ Մուտքը ազատ է։ Մատչելի պիւֆէ։

ԿՐԸՆՈՊԼԸ.— Կապոյտ Խաչի ցերեկոյթ-պարահանդէսը՝ այս կիրակի ժամը 3էն մինչեւ կէս գիշեր, Expositionsի սրահին մէջ։ Ճոխ պիւֆէ, խմիչք, արեւելեան եւ եւրոպական նուագ եւ ընտրուած գեղարուեստական յայտագիր։ Մուտքը ազատ է։

ԼԻՈՆ.— Հ. Յ. Դ. Նոր Սերունդի «Սիամանթօ» խումբը ժողովի կը հրաւիրէ բոլոր ընկերները եւ Կապոյտ Խաչի սանուհիները այս կիրակի առտուան ժամը 10ին։ 137 rue Paul Bert։ Կարեւոր օրակարգ։

Հ. Յ. Դ. ՓԱՐԻԶԻ ՐԱՖՖԻ խումբի ընկերահամակրական խնճոյքը՝ 16 Մարտ, ժամը 7էն 12, 8 rue Danton, métro Odéon, St. Michel։ Գեղարուեստական բաժին։

ՕՐԱԹԵՐԹ

LE PREMIER QUOTIDIEN ARMÉNIEN EN EUROPE

HARATCH — Fondé en 1925 — R. C. Seine 376.286
Directeur-Propriétaire : SCH. MISSAKIAN
17, Rue Damesme — PARIS (13e)
Tél.: GOB. 15-70 — C. C. P. Paris 1678-63

Տար. 1000, 6 ամս. 500, 3 ամս. 300, ֆր., Արտաս. 10 Տոլ.

Vendredi 14 MARS 1947 Ուրբաթ 14 ՄԱՐՏ

ԺԹ. ՏԱՐԻ — 19e Année N° 4984-Նոր շրջանի թիւ 593 Խմբագիր՝ Շ. ՄԻՍԱՔԵԱՆ ԳԻՆ՝ 4 Ֆր.

ՄԵՐ ԽՕՍՔԸ

ՄԻՇՏ ՋՈՒՐԻՆ ԵՐԵՍԸ

Գուշակելու պէտք չունինք։

Նորէն Ալլահի հոգին է որ կը խայտայ Թուրքիոյ վերեւ, անգլիականին հետ ամերիկեան հովանին ալ ապահովելով անոր փառքին եւ արեւշատութեան համար։

Քիչ անգամ պիտի կարդաք նախագահ Թրումընի ճառը, որուն խորութիւնը եւ առատաձեռնութիւնը հրճուանք եւ զարմանք պատճառած են նոյնիսկ Լոնտոնի մէջ։

Ուրեմն, Մ. Նահանգները կենսական համարելով Յունաստանի եւ Թուրքիոյ անկախութեան եւ հողային ամբողջութեան պահպանումը, 400 միլիոն տոլարի վարկ մը պիտի տրամադրեն, անոնց զօրացման համար։

Միեւնոյն ատեն պիտի ղրկեն տնտեսական եւ զինուորական մասնագէտներ։

Կարճ խօսքով, ամերիկեան կառավարութիւնը նոր էջ մը կը բանայ իր արտաքին քաղաքականութեան մէջ, ստանձնելով որոշ յանձնառութիւններ՝ Միջերկրականի ապահովութեան համար։

Այս դերը մինչեւ այսօր կը կատարէր Մեծն Բրիտանիան, ամէնէն յուսահատական պահերուն ջուրին երեսը հանելով Թուրքիան։

Ան կը պահէ իր դիրքերը։ Բայց չափազանց յոգնած ըլլալով պատերազմէն եւ ներքին տագնապներէն, այս անգամ օգնութեան կանչած է Հիւս. Ամերիկան։ Ու ահաւասիկ պատասխանը, — պատրաստակամութիւն օգնելու։ Շատ՝ աւելի լայն քան կը սպասուէր։

Որո՞ւ մտքէն կ'անցնէր թէ Թուրքիան ալ պիտի դառնայ յենարան՝ ժողովուրդներու ազատութեան եւ անկախութեան համար։ Այն ալ բարեպաշտ եւ ազատասէր Ամերիկայի աչքին...

Պատասխանը փնտռեցէք նոյն չարաբաստիկ հարցին մէջ, — պայքար ազդեցութեան շրջաններու։ Ջուրի ճամբաներու։ Տնտեսական շահաստաններու։ Քարիւղի եւ բամպակի։

Անշուշտ նաեւ պայքար համայնավարութեան դէմ, որ շատոնց դիրք բռնած է Եգէականի, Ադրիականի եւ Միջերկրականի ափերուն վրայ եւ կը սպառնայ իջնել մինչեւ Պարսկական ծոց եւ Հնդկական ովկիանոս։

Նոր չէ ամերիկեան քաղաքականութեան այս ուղեգիծը։ Ոչ ալ անակնկալ մը մեզի համար։

Ահաւասիկ նախագահ Թրումըն ինքն է որ կը խոստովանի թէ պատերազմի ընթացքին յաճախ օգնած են Թուրքիոյ։ Ձեռք ձեռքի՝ Մեծն Բրիտանիոյ հետ։ Օգնած են ոչ միայն դրամով, ապրանքով եւ մեքենաներով, այլեւ զէնքով։

Անցեալ տարի, պատասխանելով երեսփոխանի մը հարցումներուն, բրիտանական կառավարութեան ներկայացուցիչը կը ճշդէր Թուրքիոյ տրամադրուած զէնքերուն հաշիւը եւ կ'աւելցնէր թէ օգնութիւնը պիտի շարունակուի։

Գալով Թուրքեւամերիկեան բարեկամութեան եւ գործակցութեան, անոր առաջին հիմերը դրըուած էին նախորդ Մեծ Պատերազմին, ծովակալ Բրիստոլներու եւ պատուելի Գարթըններու միջոցաւ։ Դեռ ա՛յն օրերուն երբ Մ. Նահանգները կը պարծենային իրենց չէզոք մեկուսացումով։

Նոր քաղաքականութեան մեղրալուսինը բացուեցաւ անցեալ տարի, երբ ամերիկեան վիթխարի զրահաւորը՝ «Միսուրի» Վոսփոր մտաւ հանդիսաւորապէս եւ Միջերկրականի ամերիկեան նաւարաժինը Իզմիր այցելեց։

Թուրքիոյ կողքին կանգնելու այս քաղաքականութիւնը միայն մէկ երեսն է ընդարձակ ծրագրի մը, որ կ'ընդգրկէ ամբողջ Միջին եւ Մօտաւոր Արեւելքը։

Մարդիկ հրապարակաւ չեն խոստովանիր, բայց բոլոր երեւոյթները կը հաստատեն թէ Ամերիկան հետզհետէ կը դառնայ ժառանգորդը Բրիտանական աշխարհակալութեան գլխաւոր դիրքերուն։ Մինչեւ անգամ կ'որինակէ անոր քաղաքական աւանդութիւնները։

Թուրքիան միշտ ջուրին երեսը։ Նոր նշանախօսքերը բան մը չեն փոխեր այս անողոք իրականութենէն։

Ինչպէս երէկ Անգլիան, այսօր ալ Ամերիկան վարպետօրէն կ'օգտագործէ բազմաթիւ ձախաւեր ձեռնարկներ, պալքանեան եւ արեւելեան ճակատներուն վրայ։

Սպասեցէք Թրումընի ճառին ամբողջութեան, իմանալու համար պարզուած հեռանկարը։ Շ.

ՕՐԸ ՕՐԻՆ

ՐԱՖՖԻ ՊԵՏՐՈՍԵԱՆ

Աւելի մեծ ազգեր, ծանօթ իրենց շատ մը ունեցած կամ չունեցած բարեմասնութիւններով, հպարտ գոհունակութեամբ մը կը տեսնեն ազգակից արուեստագէտի մը անունը, մեծատառ գըրուած ամէն կողմ։

Մենք կրկնակի հրճուանքով պէտք է հպարտանանք, երբ մեր տաղանդաւոր Րաֆֆիին բոլորովին հայկական անունը, կամ էմ. Փափազեանի նկարը տեսնենք Փարիզի նման քաղաքի մը պատերուն վրայ։

Արդար գնահատութեամբ մը եւ այդ հպարտ գիտակցութեամբ էր որ երեքշաբթի գիշեր, բազմաթիւ հայրենակիցներ լեցուցած էին Շան զ'Էլիզէի թատրոնը։ Բազմութեան մէջ աչքի կը զարնէին մեծ թիւով օտարներ եւս։

Փարիզը դեռ շատ պատանի, գրեթէ մանուկ, ճանչցաւ Րաֆֆին, կարճ տափատով, երբ բեմ կուգար ան զարմացած նայուածքով եւ հետաքրքիր արտայայտութեամբ մը, կարծես հարցնել ուզէր հանդիսատեսներուն—ինծի համա՞ր էք եկած բոլորդ։ Շնորհակալ եմ ձեր խանդավառանքին համար, բայց ես տունն ալ կը նուագեմ մատիկովս, եթէ ուզէք գալ լսել գիս հոն »։

Այսօր արդէն խոհուն երիտասարդ մըն է Րաֆֆի Պետրոսեան, կատարելապէս տէր իր դըժուարին նուագարանին։ Եթէ երէկ չէր կազմուած իր պատանի հոգին եւ շատ հաղորդ չէր արուեստի բոլոր նուրբ թրթռացումներն, այսօր արդէն ճշմարիտ արուեստագէտն է, գնահատուած մեծ մայրաքաղաքներու դժուարահաճ ընտրանիէն։

Այժմ ոչ միայն նուագին ամէն մէկ խաղին հետ սերտ կապ ունի իր հոգին, Պեթհովէն կամ Լիստ նուագած ատեն, այլ եւ կրնայ ջերմութեամբ ու յուզումով կապել սրահը իր ստեղնաշարին եւ հաղորդակից ընել բազմութիւններ իր նուրբ արուեստին։

Կը մաղթենք որ ան մնայ միշտ մեր պարծանքը եւ կարենայ իրեն նման նուիրուածներու հետ ըսել աշխարհին.

— Ահա Հայը, ան թափառական ցեղախումբ մը չէ, այլ մեծ ժողովուրդ մը իր հանճարեղ զաւակներով։

Եւ պարապ տեղը չէ որ անգլիական խումբ մը որոշած է մինչեւ հարաւ. Ափրիկէ եւ Աւստրալիա տանիլ հայ դաշնակահարը։ ՍՕՍԻ

ՄԵԾԵՐԸ ԴԷՄ ԴԻՄԱՑ

Պէվին բացատրութիւններ կը պահանջէ Մոլոթովէն

Մոսկուայի խորհրդաժողովին Գ. նիստին մէջ, 12 Մարտ, Անգլիոյ արտաքին նախարարը, Պէվին իր կարգին կարգ մը մեղադրանքներ ուղղելով Խ. Միութեան դէմ, պահանջեց պատասխանել հետեւեալ հարցումներուն,—

1. Որքա՞ն գերման գերիներ կան Խ. Միութեան մէջ, ե՞րբ իրենց երկիրը պիտի վերադարձուին եւ ի՞նչ համեմատութեամբ։

2. Մանրամասնօրէն պարզել թէ Գերմանիոյ խորհրդային շրջանին մէջ զինուորական գործարաններէն ի՛նչ տեղափոխուած է եւ ի՛նչ կը մնայ տակաւին։

3. Խ. Միութիւնը պատրա՞ստ է ընդունելու Փոցտամի համաձայնութեան այն յօդուածը որ կը տրամադրէ Գերմանիան ճանչնալ իբրեւ տնտեսական ամբողջութիւն մը։

Պ. Պէվին աւելցուց թէ մինչեւ որ այս հարցումներուն պատասխանը չստանայ, պիտի չկրնայ ընդունիլ Մոլոթովի ծրագիրը՝ Գերմանիոյ զինաթափութեան մասին զոր պարզած էր նախորդ նիստին մէջ։ Պատասխանելով Մոլոթովի այն մեղադրանքին թէ գերման զօրախումբեր մնացած են բրիտանական շրջանին մէջ, Պէվին հետեւեալ տեղեկութիւնները հաղորդեց.— Բրիտանական շրջանին մէջ արձակուած են երեք միլիոն գերման զինուորներ։ Մնացեալ 81.000ը կազմակերպուած են իբրեւ բանուորական կամ քաղաքային խումբեր, քաղաքային կազմով։ Որեւէ գաղտնիք չկայ ասոնց մասին եւ մանրամասն տեղեկագիր մը ներկայացուած է։ Գալով այն ոչ-գերման քաղաքացիներուն որ կը գործածուին բրիտանական շրջանին մէջ, ինք չի գիտեր որեւէ համաձայնութիւն որ արգիլէր այդ բանը։ Այսպէս կոչուած եուկոսլաւ արքայական բանակը լուծուած է եւ անոր անդամները այժմ տարագիրներ են։ Անոնք որ իբրեւ պահապան կը գործածուին անգլիացի զինուորներու տեղ, զինուած չեն։

Ամբողջ նիստը անցաւ Պէվինի եւ Մոլոթովի հակաճառութիւններով։ Ջօր. Մարշըլ եւ Պ. Պիտօ գրեթէ չխառնուեցան վիճաբանութեան։ Խորհրդային պատուիրակը, որ այս անգամ շատ մեղմ էր, խոստացաւ հաղորդել Պէվինի պահանջած տեղեկութիւնները։

ԱՄԵՐԻԿԱ ՊԻՏԻ ՕԳՆԷ ՅՈՒՆԱՍՏԱՆԻ ԵՒ ԹՈՒՐՔԻՈՅ

100.000.000 ՍԹԵՐԼԻՆ ՎԱՐԿ
ՔԱՂԱՔԱՅԻՆ ԵՒ ԶԻՆՈՒՈՐԱԿԱՆ ՄԱՍՆԱԳԷՏՆԵՐ

Նախագահ Թրումըն պատմական ճառ մը խօսեցաւ չորեքշաբթի օր, 12 Մարտ, Մ. Նահանգներու խորհրդարանին մէջ, եւ պարզելով միջազգային կացութեան վտանգները, առաջարկեց անմիջապէս 400 միլիոն տոլարի (100 միլիոն սթերլին) վարկ մը բանալ Յունաստանի եւ Թուրքիոյ։ Այս առթիւ բացատրեց թէ Մ. Նահանգներուն ազգային ապահովութիւնը սերտօրէն կապուած է արեւելեան Միջերկրականի ապագային։ Այս դրամական աջակցութենէն զատ, նախագահը խնդրեց արտօնութիւն տալ քաղաքային եւ զինուորական մասնագէտներէ բաղկացած պաշտօնէութիւն մը ղրկելու Յունաստան եւ Թուրքիա, երկու երկիրներուն վերաշինութեան օգնելու եւ դրամական թէ նիւթական վարկերու գործածութեան վրայ հսկելու համար։ Այս բոլորը ստիպողական են, ըսաւ, նկատի առնելով «կացութեան ծանրութիւնը»։ Յունական պետութեան գոյութիւնն իսկ վըտանգուած է քանի մը հազար զինեալ մարդոց ահաբեկչական գործունէութեան հետեւանքով եւ յունական կառավարութիւնը չի կրնար դիմագրաւել կացութեան։ Եթէ Յունաստանը անհետանայ իբրեւ անկախ պետութիւն, այդ պարագան «խոր ազդեցութիւն պիտի գործէ Եւրոպայի այն երկիրներուն վրայ որոնց ժողովուրդները կը մաքառին մեծ դժուարութեանց դէմ, պահպանելու համար իրենց ազատութիւնը եւ անկախութիւնը, մինչ կը դարմանեն պատերազմին վնասները »։

Կ'արժէ առանձին թարգմանել այս երկար ճառը, որ Մ. Նահանգներուն տեսակէտները կը պարզէ Մօտաւոր Արեւելքի քաղաքականութեան մասին։ Պ. Թրումըն բացատրեց թէ միայն Մ. Նահանգները կրնան օգնութիւն ընծայել երկու երկիրներուն.«Չկայ ուրիշ ազգ մը որ ուզէ եւ կարենայ անհրաժեշտ աջակցութիւնը ապահովել յունական ժողովրդավար կառավարութեան»։ Յետոյ շեշտելով օգնութեան ստիպողութիւնը, ազդարարեց որ եթէ Մ. Նահանգները չօգնեն Յունաստանի եւ Թուրքիոյ, «այս ճակատագրական պահուն », հետեւանքը «շատ ծանր պիտի ըլլայ արեւմուտքի թէ արեւելքի համար։ Պէտք է գործի ձեռնարկենք անմիջապէս եւ վճռապէս»։

Առանց ուեւէ ազգի անուն տալու, Նախագահը բացորոշապէս ամբաստանեց Խ. Միութիւնը թէ բռնաբարած է Եալթայի համաձայնութիւնը որ ստորագրուած էր Ստալինի, Րուզվէլթի եւ Չըրչիլի կողմէ եւ որուն համաձայն Եւրոպական ազգերը ազատ են ընտրելու իրենց ուզած կառավարութիւնը։ «Կարգ մը երկիրներու ժողովուրդները վերջերս միահեծան վարչաձեւ ունեցան որ պարտադրուեցաւ հակառակ իրենց կամքին։ Մ. Նահանգներու կառավարութիւնը յաճախ բողոքեց այն բռնադատման եւ ահաբեկումին դէմ որ կատարուեցան Լեհաստանի, Ռումանիոյ եւ Պուլկարիոյ մէջ, բռնաբարելով Եալթայի համաձայնութիւնը։ Պէտք է ըսեմ նաեւ թէ ուրիշ կարգ մը երկիրներու մէջ ալ նմանօրինակ դէպքեր պատահեցան»։

ԹՈՒՐՔԻՈՅ ՀՈՂԱՅԻՆ ԱՄԲՈՂՋՈՒԹԻՒՆԸ

Թուրքիոյ մասին խօսած ատեն, Նախագահը յայտարարեց.— «Թուրքիոյ ապագան իբրեւ անկախ եւ տնտեսապէս առողջ պետութիւն նուազ կարեւոր չէ աշխարհի ազատասէր ժողովուրդներուն համար քան Յունաստանի ապագան։ Թուրքիոյ ներկայ պայմանները մեծապէս կը տարբերին Յունաստանի պայմաններէն։ Թուրքիա ազատ մընաց Յունաստանի կրած աղէտներէն։ Եւ յետոյ, պատերազմի միջոցին, Մ. Նահանգները եւ Մեծն Բրիտանիա նիւթական օգնութիւն ընծայեցին Թուրքիոյ։ Բայց եւ այնպէս Թուրքիա կը կարօտի մեր օգնութեան։ Պատերազմէն ի վեր, Թուրքիա դրամական օգնութիւն խնդրած է Մեծն Բրիտանիայէն եւ Մ. Նահանգներէն, գլուխ հանելու համար այն արդիացումը որ անհրաժեշտ է իր ազգային ամբողջութեան համար։ ԱՅԴ ԱՄԲՈՂՋՈՒԹԻՒՆԸ ԿԵՆՍԱԿԱՆ Է ԲԱՐԵԿԱՐԳՈՒԹԻՒՆԸ ՊԱՀՊԱՆԵԼՈՒ ՀԱՄԱՐ ՄՕՏԱՒՈՐ ԱՐԵՒԵԼՔԻ ՄԷՋ։ Բրիտանական կառավարութիւնը հաղորդած է մեզի թէ՝ ինքն իսկ դժուարութեան մատնուած ըլլալով, այլեւս չի կրնար դրամական կամ տնտեսական աջակցութիւն ընծայել Թուրքիոյ։ Ինչպէս

(Լուրերու շարունակութիւնը կարդալ Դ. Էջ)

ՆՈՐ ՍԵՐՈՒՆԴԻՆ ՀԱՄԱՐ

ԶԻՆԱՎԱՐԺՈՒԹԻՒՆ.— Ա.

Վերջապէս հասաւ երանելի օրը։ Բարեկենդանի արձակուրդի օրերը յատկացուած էին զինավարժութեան։

«Նոր սերնդականներէն» մաս մը, մօտ վաթսուն հոգի, արտօնուած էինք մասնակցելու զինավարժութեան։

Մինչ այդ, մենք վարժուած էինք արդէն «բերդանի», «մօսին» հրացաններու եւ «տասնոց» ատրճանակի մասերը քանդելու եւ տեղաւորելու գործին։ Գիտէինք թէ այդ մասերէն իւրաքանչիւրը ինչ դեր կը կատարէ եւ անոնց ամէն մէկուն համեմատ ինչ զգուշութիւն եւ խնամք պէտք է։

Մեզի տրամադրուած էին 8 «բերդան» եւ 3 «մօսին» հրացաններ։ Անոնցմէ զատ, մեզ հետ պէտք է առնէինք մեր խումբին սեփական զէնքերը։

Բարեկենդանի շաբաթուան «Վարդանանց» տօնի գիշերը հաւաքուեցանք «Աղուբասձոր» կոչուած, ձորամիջան թաղը, ընկերներէն մէկուն այգին։ Զէնքերը պահուած էին նոյն այգիի հնձանին մէջ։

Հետզհետէ եկան բոլոր ընկերները, որոնք զանազան յանձնարարութիւններով կը բացակայէին։ Եկան նաեւ երկու զինավարժները՝ «Ղասապ Գրիգոր»ը եւ «Զինագործ Վազգէն»ը։ Առաջինը տեղացի եւ քաջութեան համբաւի տիրացած, երկրորդը կովկասահայ, զինագործ եւ լաւ նշանառու, փորձուած, քաջ կռուող եւ զինավարժ։

Երկուքն ալ թէեւ կարճահասակ, բայց փամփշտակալներով պատուած իրենց մարմինները, իրենց «բուխարա» մեծ փափախները, մօսինները, տասնոցները, ձեռնառումբերը եւ անձնական հրամայքը, մեր աչքերուն կը պատկերացնէին երկու հսկաներ։

Տարիներ վերջ միայն, օր մը՝ երբ Վազգէնի հետ Ղալասար գիւղին մէջ կը պտտէինք, նկատեցի որ ինձմէ բաւական կարճ է։

Վազգէն խումբերու բաժնեց մեզ, յանձնեց հրացաններ եւ քանական փամփուշտ, ապա կարգ մը խրախուսիչ խօսքերէ վերջ, պատուիրեց՝ չվախնալ, պաղարիւն ըլլալ ոեւէ ընդհարումի պարագային եւ կէտ առ կէտ կատարել խմբապետին բոլոր հրահանգները։

Բոլոր ծխնելոյզներէն ծուխը պալան–պալա՛ն կը բարձրանար։ Փողոցներ լեցուած էին համադամ կերակուրներու բուրումով։ Քաղաքի բոլոր Հայերը խրախճանքի մէջ էին։ Վարդանի եւ 1036 նահատակներու անունները կրողներու տօնախմբութեան օրն էր։ Ամէն կողմէ կը լուէին երգի, նուագի եւ ցնծութեան աղաղակները։

Փողոցներու մէջ անցուդարձը դադրած էր շատոնց։ Միայն սպանդանոցի շուները փողոցէ փողոց կը թափառէին, առատ սեղաններէն դուրս նետուած թռչնեղէններու ոսկորոտիքը գտնելու եւ կրծելու համար։

Այդ պահուն, հօրեղբօրս տօնախմբութիւնը տեղի կ'ունենար մեր տան մէջ, յիսնեակ մը հիւրերու մասնակցութեամբ եւ ես կը բացակայէի։

Գիտէի թէ՝ հօրեղբայրս պիտի բարկանայ, երբ ուրիշ պատանիներու երգելու, արտասանելու առեն զիս չգտնէ։ Շատոնց այրիացած մայրս, հօրս սպանութեան տխուր մանրամասնութիւններ պիտի վերյիշէ եւ լայ։ Հիւրեր պիտի հարցնեն իմ բացակայութեան պատճառը եւ տնեցիները յարմարագոյն պատասխան մը փնտռելու պիտի հարկադրուէին, ու պիտի անճրկէին։

Եւ ինչ սարսափելի վիճակի պիտի մատնուէին մերոնք, եթէ այդ գիշեր, մեր վտանգաւոր ճամբորդութեան ընթացքին ընդհարէինք Թուրք պահակախումբերու հետ եւ սպաննուէի, կը մտածէի։

Երբ շարժելու հրամանը տրուեցաւ, պատին քով կեցան խումբին յառաջապահները, ապա չորս շարք կազմած նորակոչներ եւ ի վերջոյ, վերջապահները։

«Ղասապ Գրիգոր» տասնոցը փայտեայ պատեանէն հանեց եւ կոթին (ղօնդաղ) ամրացուց, պատէն ցատկեց փողոցը, իրեն հետեւեցան յառաջապահներ եւ ապա մենք ու վերջապահները։

Անցանք փոքրիկ փայտէ կամուրջէն ու բռնեցինք դէպի դաշտ, Սօլախեանենց անտառը տանող փողոցին ճամբան։

Մէկ քիլոմեթր քալելով, մենք անցած կ'ըլլայինք «Միրաւի Ջառըր» կոչուած թաղամասի ծայրէն, որ վտանգաւոր տեղ մը կը համարուէր։ Անկէ անցնելէ վերջ, ընդհարումի հաւանականութիւնները կը նուազէին։

Հազիւ հինգ հարիւր մեթր անցած, քովընտի նեղ փողոցէն դուրս ելան Թուրք ձիաւոր պահակախումբը։

— «Քի՛մ տիր օ՞...» (ո՞վ է), գոռաց ոստիկանապետը։

— Ցէտայի, խրոխտ ու սահմռկեցուցիչ ձայնով մը գոռաց «Ղասապ Գրիգոր»ը, յառաջապահներու հետ ծունկի գալով եւ մօսինը շխշխկացնելով։

Ակնթարթի մը մէջ տեղաւորուեցանք հաստ ուռենիներու եռեւը սառոյց կապած առուներու մէջ եւ կը սպասէինք համազարկերու որոտումին։

Թուրք ոստիկանապետը «ետ դարձ»ի հրաման տուաւ եւ բոլոր ձիաւորները խառն ի խուռն դարձան եւ մտան այն փողոցը, ուրկէ դուրս ելած էին։

Վազգէն, Ղասապ Գրիգոր եւ յառաջապահները հետապնդեցին նահանջող պահակախումբը մինչեւ յաջորդ փողոցին ծայրը եւ արագօրէն վերադարձան։

Խումբը շարժելու հրաման տրուեցաւ եւ մենք այդ նեղ փողոցի ծայրէն առանձին առանձին պիտի ցատկէինք, որպէսզի, թշնամին եթէ դարանակալ սպասէր փողոցի միւս ծայրը, չկարենար վնասել մեզի։ Լայնութիւն կամ երկայնութիւն ցատկելու վարժ, մէկ ոստումով կ'անցնէինք վտանգաւոր վայրէն։

Երբ այս ցատկելու կէս մը երկիւղալի, կէս մը կատակերգական աշխատանքը վերջացաւ, հրահանգ ստացանք վազել, ոտքի ծայրերու վրայ, մօտակայ մէկ փողոցն ալ կտրելու համար։

Կը վազէինք զգուշաւոր, բայց թռչունի թեթեւութեամբ եւ արագութեամբ։ Դժբախտաբար ձիւնը կը ճռճռար մեր ոտքերուն տակ, ժրբեմն նոյնիսկ սայթաքումի եւ անկումի պատճառ դառնալով։

Սօլախեանենց անտառի մէջ հանգստացանք։

Վազգէն ու Ղասապը դաշտը եւ մեր կտրած ճամբան կէս ժամէ աւելի ուշի ուշով դիտելէ վերջ, համոզուեցան որ պահակախումբը մեզի չի հետապնդեր։

Վ. ՀԱՄԱԶԱՍՊ

Հայ գաղթականներու հարցը

(ԸՆԴՈՒՆԵԼՈՒԹԻՒՆ Ի ՊԱՏԻՒ
Պ. ՎԱԼԱՆԹԷՆ ՍՄԻԹԻ)

ԽՄԲ.— Երէկ հաղորդեր էինք այս տեղեկագրութեան Ա. մասը։ Ահաւասիկ մնացեալը, որ կը սկսի Պ. Ա. Չօպանեանի ճառով.—

«Հայ ժողովուրդը 1914ի պատերազմին առեն հերոսական մասնակցութիւն մը ունեցաւ, Ֆրանսայի եւ իր Դաշնակիցներուն կողքին, Ազատութեան դատին համար մղուած այդ մեծ պայքարին։ Ֆրանսայէն, Ամերիկայէն, Եգիպտոսէն եւ այլ երկիրներէ հազարաւոր հայ երիտասարդներ, որոնք արիւնոտ բռնակալ Սուլթան Համիտի հրամանով կատարուած հայկական կոտորածներու շրջանին այդ երկիրները եկած էին ապաստանի, կամաւոր գրուեցան Ֆրանսական բանակին կամ Ֆրանսայի կազմած Արեւելեան Լեգէոնին մէջ. իսկ Կովկաս, տասնեակ հազարներով հայ երիտասարդներ, որոնք նոյնպէս Համիտեան շրջանին Թրքահայաստանէն Անդրկովկասեան Հայաստան փախած էին կոտորածի չենթարկուելու համար, կազմեցին կամաւորական գունդեր որոնք մեր ազգային հերոս զօրավար Անդրանիկի ղեկավարութեան տակ կարեւոր աջակցութիւն մը բերին Դաշնակիցներու կողմէ Թուրքին դէմ մղուած կռիւներուն։ Թուրք կառավարութիւնը իր կատաղութիւնը թափեց Թրքական Հայաստանի եւ բովանդակ օսմանեան պետութեան մէջ գտնուող հայ ազգաբնակութեան վրայ, որ ամենամեծ մասամբ անզէն ու անպաշտպան էր եւ որուն երիտասարդութիւնը արդէն յուրք բանակին մէջ կը գտնուէր եւ առաջին զոհերը տուաւ այդ ահաւոր աղէտի օրերուն մէջ, Թուրք կառավարութիւնը օսմանեան պետութեան ամբողջ հայ ազգաբնակութիւնը բնաջնջելու հրէշային որոշումը տուաւ եւ զայն մեծ մասամբ գործադրեց։ Մահուան դատապարտուած այդ հաւ ժողովուրդէն քանի մը հարիւր հազար հոգի կարողացան ճողոպրիլ պատերազմէն վերջ, ապաստանելով Սուրիա, Լիբանան, Յունաստան, ինչպէս եւ քանի մը այլ երկիրներ։ Ստուար թիւ մը եկաւ խնդրել ասպնջականութիւնը Ֆրանսայի ժողովուրդին որ լայնօրէն բացաւ իր դռները անոնց առջեւ եւ նոյն իսկ հրաւիրեց մահուընէ ազատուածներու այդ գանգուածին մէջ գտնուող բազմաթիւ գեղատի որբերէն հազարներ գալու իր հողին վրայ ապրելու։ Հայ գաղութը գիտցաւ իր երախտագիտութիւնը յայտնել Ֆրանսական ժողովուրդին, տալով անոր ոչ միայն չարքաշ, տոկուն, արդիւնաբեր աշխատաւորներ, վարպետ արհեստաւորներ, այլ եւ արժէքաւոր գիտուններ, արուեստագէտներ եւ դրագէտներ։

Ահա ինչու եւ ինչպէս հայ գաղթականներու ստուար բազմութիւն մը ցրուեցաւ 1914-18ի պատերազմին վերջերը եւ անկէ վերջ զանազան օտար երկիրներու մէջ։ Անկէց առաջ, հայ ժողովուրդը, հակառակ իր վրայ ծանրացող բիրտ լուծերու, ամենամեծ մասամբ կը յամառէր կառչած մնալ իր պապենական հողերուն, գաղթողները քիչ էին եւ անոնց ալ մեծ մասը Արեւելքի մէջ, իրենց հայրենիքէն ոչ շատ հեռու (Պոլիս կամ Փոքր-Ասիոյ ինչ ինչ քաղաքներ) կ'երթային աշխատանք փնտռելու։ 1915-18ի շրջանին Թուրք ղեկավարներուն ու ժողովուրդին գործած անօրինակ ոճիրն է որ ստիպեց օսմանեան պետութեան հայ ազգաբնակութեան մնացորդները ամենամեծ մասով գաղթել ուտար երկիրներ եւ հոն ի յայտ բերել աշխատասէր, նրբարուեստ, շինարար ժողովուրդի իրենց յատկութիւնները։

Այդ գաղթականները իրենց պաշտպան ունեցան Ազգերու Ընկերութիւնը։

Հայ ժողովուրդը յաւիտեան երախտապարտ պիտի մնայ այդ մարդասիրական մեծ կազմակերպութեան, ու մասնաւորապէս քանի մը մեծ դէմքերու որ այդ կազմակերպութեան իբր ներկայացուցիչ գաղթականներու շահերն ու իրաւունքները պաշտպանեցին, ինչպէս մեծանուն բեւեռախոյզ Ֆրիթհոֆ Նանսէնը, կամ անոր յաջորդ Պ. Համսոնը։ Նանսէն այնքան սրտագին յարում մը ունեցաւ հայ գաղթականներու դատին, որ մինչեւ իսկ Խորհ. Հայաստան գնաց, ուզեց 15.000 հայ գաղթականներ հոն փոխադրել եւ ատոր համար հարկ եղած նիւթական օժանդակութիւնը, դժբախտաբար չգտաւ դաշնակից Ազգերու Կառավարութիւններէն, ան իր սէրն ու յարգանքը հայ ժողովուրդին համար լիովին արտայայտեց ստուար գրքի մը մէջ զոր իր Երեւան ճամբորդութենէն վերջ խմբագրեց՝ աշխատակցութեամբ Գաղթականաց Կեդր. Յանձնաժողովի Ընդհ. քարտուղար ողբացեալ Լեւոն Բաշալեանի եւ որ նուիրուած է ամբողջապէս հայ ազգին եւ Խ. Հայաստանին։

Հայ — ինչպէս եւ ռուս — գաղթականներու իրաւունքներուն ու շահերուն պաշտպանութեան համար եւ Գաղթ. Կեդր. Յանձնաժողովի թափած ջանքերուն, բրած դիմումներուն մեծապէս օգնած են նաեւ Ֆրանսական Արտաքին Գործոց նախարարութեան մեծ պաշտօնատարներէն հմուտ իրաւագէտ Պ. Լուսար տը Նավայր եւ անոր յաջորդը Պ. տը Րէֆֆի, անոնց միշտ թանկագին աջակցութիւն մը ընծայած են Հայ Գաղթ. Կեդր. Յանձնաժողովի ընդհ. քարտուղար Բաշալեանին եւ Հայ Գաղթականաց Խորհուրդի նախագահ հանգուցեալ Աղեքսանդր Խատիսեանին, երբ ասոնք կ'երթային Ժընեւ, Հայ Գաղթականներու Դատին համար դիմումներ ընելու։ Ժընեւի պայմանագիրը, որ կը բանաձեւէ եւ կը պաշտպանէ հայ ու ռուս գաղթականներու իրաւունքները, եւ զայն շարունակող կարգադրութիւնները մեծ մասամբ գործն են այդ երկու ազնիւ Ֆրանսացիներուն։

Հիմայ, Ազգերու Դաշնակցութիւնը լուծուեցաւ, անոր տեղը կ'անցնի Միջկառավարական Մասնախումբը, որուն դուք պատուիրակն էք Ֆրանսայի համար, պարոն կուսակալ։ Տեսնելով՝ ձեր արդէն իսկ առած առաջին քայլերէն՝ այն վեհանձն ոգին որով տոգորուած էք, մենք լիայոյս ենք որ դուք արժանաւոր յաջորդներէն մին պիտի ըլլաք Հայութեան մեծ բարեկամ Ֆրիթհոֆ Նանսէնին։

Այսօր Խ. Հայաստանի կառավարութիւնը մեր սիրելի ինքնավար հայրենիքին դռները լայն կը բանայ գաղթական Հայերուն առջեւ, Ֆրանսայէն ու զանազան այդ երկիրներէ հայ գաղթականներու ստուար թիւ մը պիտի երթայ մեր նախահայրերու հողին վրայ մեր հայրենիքի վերականգնման եւ վերածաղկման նուիրուած աշխատանքներուն մէջ իր բաժինը առանձնել, բայց այն օտար երկիրներուն մէջ որ ազնուօրէն իրենց ասպնջականութիւնը շնորհեցին այդ դժբախտ ապաստանեալներուն, դեռ պիտի մնան մաս մը հայ գաղթականներ, որոնք իրենց հայրենիքէն թէեւ հեռու, անոր օգնելու համար իրենց բոլոր կարելին պիտի ընեն։ Վստահ ենք որ այդ գաղթականները ձեր մէջ, պիտի գտնեն իրենց իրաւունքներուն ու շահերուն ազնիւ ու կորովի պաշտպան մը»։

Ամէնէն վերջ խօսեցաւ Հայ Գաղթականաց Խորհուրդի Նախագահ Հրանտ Սամուէլ, որ ողջունեց Պ. Վալանթէն Սմիթը յանուն իր ներկայացուցած կազմակերպութեան եւ յաջողութիւն մաղթեց անոր։ Համառօտակի յիշելէ վերջ թէ ինչպէս Հայերը «գաղթական» դարձան, շեշտեց Ֆրանսայի ասպնջականութիւնը Հայերուն հանդէպ թէ՛ մայր հայրենիքին եւ թէ իր հոգատարութեան ենթակայ երկիրներու մէջ — Սուրիա եւ Լիբանան, ուր ապաստանեցան աւելի քան 150.000 Հայեր 1921 Հոկտեմբերին Անգարայի մէջ Ֆրանքլէն Պույիոնի ստորագրած ծանօթ դաշնագրէն վերջ, որուն հիման վրայ Ֆրանսացիները պարպեցին Կիլիկիան։ Բոլոր դաշնակից երկիրներուն մէջ Ֆրանսան առաջինն էր որ լայն բացաւ իր դուռները Հայերուն առջեւ։

«Հայերը երախտապարտ եղան Ֆրանսայի հանդէպ, ըսաւ Հրանտ Սամուէլ, վերջին պատերազմին իրենց արիւնը խառնելով Ֆրանսականին հետ։ Անկէ զատ իբրեւ աշխատունակ եւ տոկուն տարր մը՝ մեծապէս սատարեցին Ֆրանսայի վերաշինական աշխատանքներուն։

«Ֆրանսացիներու եւ Հայերու յարաբերութիւնները շատ հին պատմութիւն ունին։ Կիլիկիոյ Թագաւորութեան օրերուն, 13րդ եւ 14 դարերուն, հայ թագաւորները առանձնաշնորհներ տուած են Ֆրանսացի վաճառականներուն, որոնք Մարսիլիայէն, Նիմէն, Նարպոնէն ու Մոնփէլիէէն ապրանք կը տանէին Կիլիկիա։ Այդ թագաւորներու հրովարտակները ցարդ պահուած են Եւրոպայի Մատենադարաններուն մէջ։

«Փոխադարձաբար, 17րդ դարուն Ֆրանսայի թագաւորները՝ Լուդովիկոս ԺԴ. եւ ԺԵ., ինչպէս նաեւ իրենց ականաւոր նախարարները՝ կարտի-

Գիւլիւզար

Ո՞վ չէ լսած Մշոյ Խարաբայ Միրոյի եւ քիւրտ աւազակապետ Մուսա Բէկի պատմութիւնը որ 'իր ժամանակին ահագին արձագանգ գտաւ ամբողջ Հայոց աշխարհի մէջ, հասնելով մինչեւ Կ. Պոլիս եւ Եւրոպա:

Հայակեր ճիւաղը, որ մեծ հռչակ հանած էր իբրեւ աւարառու եւ մարդասպան, վայելելով Կարմիր Սուլթանին հովանաւորութիւնը, ան՝ Մուսա Բէկը, բռնի կը մտնէր հայ տուներէն ներս, կը մասնակցէր հայկական հարսանիքներու եւ փեսայէն առաջ ինքն էր որ պիտի խլէր հարսներու կուսութիւնը: Ան այսպէս կը վարուէր նաեւ իր կրօնակից եւ ցեղակից Քիւրտերուն հետ....:

Այս դահիճը գիտէր զանազանել իրեն համար վտանգաւոր Հայը ոչխարացած ու հլու հպատակ դարձած ժողովուրդէն: Ու կը հետապնդէր իր հակառակորդը, մինչեւ որ ծուղակը ձգէր, եւ այն ժամանակ անլուր գազանութեամբ կ'ոչնչացնէք զայն: Այսպէս ան ողջ ողջ հրկիզած էր Դերգիվանք գիւղի ռէս Օհանը, որ համարձակած էր առանց իր արտօնութեան Բաղէշ երթալ, կարգ մը դնումներու համար:

Հակառակ Թուրք կառավարութեան նենգամիտ զանցառութեան, հայ գիւղապետները կը կրկնէին իրենց դիմումները, Մուսայի ախորժակին սանձ մը դնելու համար: Այս արի գիւղապետներէն մէկն էր Խարաբայ Միրօն, որու Մուշ քաղաք գտնուած պահուն, գիշեր առեն Մուսայի աւազակները, աւելի քան 300 հոգի, կը յարձակին անոր տան վրայ, կը ջարդեն գիւղին պահակները, կը մտնեն Միրոյի տունէն ներս, կը սպաննեն մէկէ աւելի անդամները եւ կ'առեւանգեն 14 տարեկան աղջնակը, այսօր բոլորիս ծանօթ Գիւլիզարը: Երեք ամիս մարտիրոսական կեանքի մը ենթարկելէ վերջ, շնորհակալից այս խնդիրը կը հաղորդուի մինչեւ Եւրոպացի ներկայացուցիչներուն, որոնց ճնշման տակ Թուրք կառավարութիւնը կը հաւանի հրահանգել Բաղէշի վալիին որ միջամտէ: Վերջապէս խեղճ աղջիկը կը տանին Բաղէշ: Նահանգապետը ակամայ զայն կը յանձնէ իր դժբախտ մօրը. ապա դատը կը փոխադրուի Պոլիս: Իրեն նման 65 ուրիշ դէպքերով, բոլորն ալ Մուսայի հեղինակութեամբ Մուսայի հօրեղբօրորդի Պահրի փաշայի ազդեցութեան պատճառով դատաւորը նախ անպարտ կ'արձակէ աւազակը. յետոյ վերաքննութիւն կը պահանջուի: Վերջապէս Մուսան մէկ տարուան աքսորի կը դատապարտուի, որու հետեւանքով իր ազգականները մահուամբ կը պատժեն յանդուգն հայ գիւղապետը, Խարաբայ Միրօն:

Քիւրտերը ողբերգութիւն մը կը նկատէին իրենց համար այս պարագան. որ Հայ մը իրաւունք ունեցեր 'է բողոքել խալամ Մուսա Բէկի դէմ, եւ այսպէս կ'երգէին.

«Վայ տուննիայէ, վայ տունիայէ,
Ծա լը մէնու յրգի տըլի.
Քի տիէ բի պինաեէ Միրօ է փլայ,
Սէր պէկէ մն խառա կըլի.
Վայ տունիայէ, վայ տունիայէ...»:

Թարգմանութիւնը.—

Հէ՜յ աշխարհ, հէ՜յ աշխարհ,
Մէյ մը ինծ ու սրտիս նայէք,
Ո՞վ է տեսեր, ո՞վ է լսեր.
Որ Հայ Միրօն բէկիս վրայ երթայ բողոք...
Հէ՜յ աշխարհ, հէ՜յ աշխարհ...:

Ու այսպէս Գիւլիզար իր տառապանքով, Միրօն իր եւ իրեններուն շատերու մահուան գնով, սրբեցին արատը «տարուկ» Հայու ճակտէն, փրկելով հազարաւոր կոյսերու պատիւը:

Այսօր Գիւլիզարը խոր ծերութեան մէջ, զոյգ աչքերէն զրկուած, իր անբախտ ու հաշմանդամ զաւկի հետ կ'ապրի անտէր Պոլսոյ մէկ խաւար անկիւնը: Իր կտակն 'է որ կատարեց իր հարազատ զաւակը, Արմէնուհին, մեր Գեղամի պլպուլ աղջիկը, որ այնքան գեղեցիկ կերպով Թարգմանը հանդիսացաւ իր բազմաչարչար մօրը:

Գրքի մէջ բաժին մըն ալ յատկացուած է Տարօնի առակներուն, հանելուկներուն, հարսանիքին, պարերգներուն, գութաներգին, Բարեկենդանին, Ծաղկազարդին ու դեռ շատ մը աւանդութեանց, որոնք Գեղամի գրչէն ելած են:

Գրքի մէջ կան երեք պատկերներ Գիւլիւզարին, Գեղամին, իր առաջին զաւակ Հայկանուշին, ու վերջապէս Մուսա Բէկի նկարը իր աւազակապետի երեւոյթով: Անհնար է առանց խոր յուզումի եւ հոգեկան տագնապի կարդալ այս գիրքը, որտեսակ մը աւանդ է մնացող սերունդներու համար:

Ամէն հայ մարդ, առանց սեռի ու դաւանանքի խտրութեան, պարտաւոր է այս գիրքը իր գրադարանի զարդը դարձնել, դաղափար կազմելու համար մեր նախորդներու քաշած տառապանքի մասին ու հասկնալու համար թէ ի'նչպէս ստղմնաւորուեցաւ մեր յեղափոխութիւնը: Մանաւանդ անոնք որ, մինչեւ այսօր ալ պատասխանատու կը նկատեն հայկական յեղափոխութիւնը մեր ազգային դժբախտութեանց, ծաղրելով «հնչակ-մնչակը», «դաշնակ-մաշնակը», շատ դաս ունին սորվելիք այս անկեղծ վկայութենէն:

Մենք հրապարակաւ կոչ կ'ընենք Ամերիկայի Տարօն-Տուրուբերանի Հայր. Միութեան Կեդր. Վարչութեան որ այս գրքէն բազմաթիւ օրինակներ սպառէ, նախ նիւթապէս օգնելու համար մեր Գիւլիզար մայրիկին, ապա նաեւ մեր հայրենակիցներու սեփականութիւնը դարձնել այս աւանդը, որ մեր ազատագրական լուսաւոր աղօտներէն մէկն է, մինչեւ որ հասնինք աւետեաց երկիրը:

ԼԵՒՈՆ ՏՕՆԻԿԵԱՆ

ՀԱՅԱՍՏԱՆ

ԱՐՏԱԴՐԵԼ ՈՐԱԿՈՎ ԲԱՐՁՐ ԵՒ ԱԺԱՆ

Առաջնորդուելով այն սկզբունքէն թէ լայն սպառման առարկաներու արտադրութիւնը անընդհատ ընդլայնելով ապրանքներու գիները հետեւողականօրէն իջեցնելով պէտք է բարելաւուի աշխատաւորներու կենսամակարդակը, 'ընթացիկ տարուան ընթացքին զգալի գործ կատարուած է: Կարի գործարաններուն մէջ հիմա մեծ քանակութեամբ կ'արտադրեն կանացի եւ տղամարդու վերարկուներ, վերնազգեստներ, պիտակեղէններ եւն.: Ձեռնարկութիւններու մեծ մասը անցեալ տարուան համեմատութեամբ զգալապէս աւելցուցած է արտադրութեան քանակը, որոշ յաջողութիւններ կան նաեւ որակը բարելաւելու եւ արժէքը իջեցնելու:

Կաշիի գործարանը ոչ միայն լաւ կը կատարէ արտադրութեան քանակական ցուցանիշները, այլ եւ լուրջ նուաճումներ ունի նաեւ բազմագոյն եւ լաւ կաշիներու արտադրութեան մէջ: Վերջերս իւրացուցին նաեւ սեւ լաքի արտադրութիւնը:

Երեւանի կօշիկի 3րդ գործարանը այս տարի ունեցաւ լրիւ մեքենաներ, որու շնորհիւ գործարանը յետամնացութենէն ազատուեցաւ:

Աշխատանքի արդիւնաւէտ կազմակերպման եւ արտադրութեան բարձրացման համար լուրջ միջոցներ կիրառուած են նաեւ Երեւանի կօշիկի առաջին գործարանին մէջ:

Սակայն ժողովուրդին բարձրորակ եւ աժան ապրանք տալու համար դեռ առաջին քայլերն են կատարուած: Առանձին ձեռնարկութիւնները կը շարունակեն դէշ աշխատիլ, անհրաժեշտ պայքար չեն կազմակերպեր արտադրութեան որակը բարձրացնելու եւ ինքնարժէքը իջեցնելու: Այդպիսի ձեռնարկութիւններու շարքին կը պատկանի Երեւանի կարի առաջին գործարանը:

Ծրագիրները կատարելու ցած ցուցանիշներ ունի նաեւ Լենինականի գուլպա-հիւսուածեղէնի գործարանը, ուր վերջին 11 ամսուան ընթացքին գուլպաներու արտադրութեան տարեկան ծրագիրը հազիւ 55 առ հարիւր կատարուած է:

Վերջին ամիսներու աշխատանքի ցուցանիշները ցոյց կուտան որ դեռ չեն հասած ինքնարժէքը իջեցնելու պետական առաջադրանքը: Օրինակ թեթեւ արդիւնաբերութեան նախարարութեան ձեռնարկներուն մէջ նախատեսուած ինքնարժէքը 8.8 առ հարիւրի տեղ իջած է միայն 5 առ հարիւրի: Արտադրութեան ինքնարժէքը նախատեսուածէն շատ բարձր է Կարի առաջին եւ երկրորդ գործարաններուն մէջ: Կարի երկրորդ գործարանին մէջ 1.8 առ հարիւր իջեցնելու տեղ ինքնարժէքը բարձրացած է 6.2 առ հարիւր իսկ Կարի անհատական պատուէրներու գործարանին մէջ ինքնարժէքը բարձրացած է 0.9 առ հարիւր, այն ատեն երբ այդտեղ նախատեսուած էր ինքնարժէքն իջեցնել 14.3 առ հարիւրի:

Շատ են յատկապէս Կարի առաջին գործարանի արտադրած տղամարդու հագուստի եւ Լենինականի գուլպայ-հիւսուածեղէնի գործարանի գուլպաներու որակը: Այս տարի առաջին տեսակի գուլպաներու քանակը 70 առ հարիւրի տեղ եղած է 41—53 առ հարիւր, իսկ Կարի առաջին գործարանի առաջին տեսակի հագուստի (costume) քանակը 75 առ հարիւրի տեղ եղած է 39—60 առ հարիւրի, վերարկուները՝ 80ի տեղ 20—61 առ հարիւրի:

Հայաստանի տեղական արդիւնաբերութեան նախարարութեան ձեռնարկները 1947ին պէտք է տան 13 հազար մահճակալ, 1.200.000 ապակի, 100 թոն ալիւմինեոմ, 30 թոն երկաթէ, կիտուածէ, եւ 100 թոն զինկապատ ամանեղէն, 150.000 զոյգ կօշիկեղէն: Լայն սպառման համար կ'արտադրուի ձեւարուեստ (պլաստմասս) պատրաստուած 500.000 իր, 25 հազար ելեկտրաջեռուցիչ գործիք, 1.5 միլիոն բուպլիի կահոյք, 15 հազար միս մանրող մեքենայ եւ 5000 կերոսինկա: (Ս. Հ. 15 Դեկտեմբեր, 1946):

ԿՈՉ ՊԱՐՏԱԿԱՆՈՒԹԵԱՆ

Պետ. Կարմիր Խաչի Կեդր. վարչութիւնը իր կարգին աւետելով 7000 հայրենակիցներու ներգաղթը Ֆրանսայէն, կը խնդրէ յայտարարել.—

«Ցնծութեան մէջ է ամբողջ Ֆրանսահայութիւնը, մանաւանդ անոնք որոնք բախտը պիտի ունենան շուտով երթալու եւ իրենց աշխատանքը խառնելու շինարարական ճիգին մեր վերածնող հայրենիքին, որ աւելի քան քառորդ դարէ ի վեր կը քալէ նուաճումէ նուաճում, վերելքէ վերելք:

Ներգաղթը հայրենասիրական մեծ գործ մըն է: Որպէսզի ան տեղի ունենայ յաջող եւ լաւագոյն պայմաններու տակ, ամէն հայկ. կազմակերպութիւն եւ անհատ, մանաւանդ Պետ. Հայ Կ. Խաչի մասնաճիւղերը, անդամները ու բարեկամները, որեւէ ջանք եւ զոհողութիւն խնայելու չեն:

Մանաւանդ Պետ. Հայ Կ. Խաչի մասնաճիւղերը գիտնք, որովհետեւ անոնք այժմէն պէտք է կազմ ու պատրաստ ըլլան ստանձնելու ներգաղթողներու բժշկական քննութիւնը եւ անոնց առողջապահական հոգերը:

Մենք պատրաստ ենք մեր կարելի բոլոր միջոցներով դիւրացնելու մեր մասնաճիւղերուն նախաձեռնութիւնները: Անվերապահ համակրանք եւ բոլորանուէր աշխատանք հայրենադարձին համար: Ահա օրուան կարգախօսը որ ուժգին պիտի հնչէ ամէն գիտակից ու հայրենասէր Հայու հոգիէն ներս»:

ԱՑՈՐԻԽԻ ՏԱԳՆԱՊԸ

Անգլիոյ՝ «ձուկով շրջապատուած այդ ածուխի զանգուած»ին, ճարտարարուեստներուն փակումը պատճառ հանդիսացաւ, որ Եւրոպայի ճարտարարուեստը նեղ կացութեան մը մատնուի, դարուն ամենացուրտ ձմեռներէն մէկուն միջոցին: Խնդիրը աւելի պարզ կը դառնայ երբ նկատի առնենք թէ Անգլիա 1946ին արտադրած է միայն 189.500.000 թոն ածուխ, այս քանակութիւնը իր կարողութենէն շատ վար է: Եւ մտածել որ եւրոպական երկիրներ կան որոնք իրենց համար անհրաժեշտ ածուխը դուրսէն կը ստանան, իրենց տեղական արտադրութիւնները տարեկան քանի մը միլիոն թոնը չանցնիր:

Իտալիա օրինակ, տարեկան կ'արտադրէ հազիւ երեք միլիոն թոն, եւ սակայն իր բնակչութիւնը հաւասար է Անգլիոյ բնակիչներուն թիւին: Ստիպուած է ուրեմն ածուխ ներածել, բանեցնելու համար իր ճարտարարուեստական մեքենան, որուն համար պէտք ունի 10—15 միլիոն թոն ածուխ դուրսէն:

Անգլիա որ նախապէս կը հայթայթէր Եւրոպայի ածուխին 32 առ հարիւրը, այսօր զէրոյի իջած է: Գերմանիա՝ 40 առ հարիւրը, այսօր կը հայթայթէ փոքր մաս մը միայն: Լեհաստան աւելցուցած է իր արտածումները: Ան նախապէս կը հայթայթէր Եւրոպայի ածուխին մինչեւ 10 առ հարիւրը, հիմա ալ գլխաւոր արտածողն է: 1946ին արտածած 13.548.000 թոնի դէմ 1947ին կը յուսայ արտածել 21 միլիոն թոն:

Հաշիւ եղած է որ Եւրոպա 1947ին պէտք պիտի ունենայ 80 միլիոն թոնի չափ ածուխ: Ուրեմն Լեհաստան պիտի կարենայ հայթայթել այդ գումարին գրեթէ քառասունը: Մ. Նահանգները որ պատերազմէն առաջ դէպի Եւրոպա գրեթէ ածուխ արտածում չունէին (տարեկան հարիւր հազար թոն), 1946ին հայթայթեցին 16.400.000 թոն, հետեւեալ երկիրներուն.— Ֆրանսայի՝ 5.212.000, Իտալիոյ 4.402.000, Հոլանտայի՝ 1.485.000, Պելժիոյ՝ 1.451.000 եւն.:

նալ Ռիշիլիէօ, կարտինալ Մազարէն, Քօլպէր եւ ուրիշներ ամէն դիւրութիւն ընծայեցին Ֆրանսա ապրանք բերող հայ վաճառականներուն եւ քաջալերեցին զանոնք՝ յաճախ ի հեճուկս տեղացի առեւտրականներուն: Ռիշիլիէօ 1612ին 'հրատարակել տուաւ հայերէն - լատիներէն բառարան մը (Ռիվոլայի) ի պէտս Հայաստան դրկուելիք միսիոնարներու: 17րդ դարուն Լուդովիկոս ԺԴ.ի մասնաւոր արտօնութեամբ Մարսիլիա փոխադրուեցաւ Երեւանցի Ոսկան վարդապետի Ամսթէրտամի տպարանը»:

Ֆրանքեւհայ յարաբերութեանց ուրիշ դրուագներ ալ յիշելէ վերջ, Հրանտ Սամուէլ Պ. կառավարիչին ուշադրութեան յանձնեց հայ գործաւորներու եւ արհեստաւորներու դէմ յարուցուած դժուարութիւնները, աշխատանքի նախարարութեան թէ արհեստակցական միութեանց կողմէ: Հայերը կը սպասեն որ, ըստ, իրենք իբրեւ հասարակ օտարական չնկատուին, այլ ընդունուին իբրեւ «մասնաւոր պաշտպանեալ» (protégé spécial), քանի որ Ֆրանսացիներու նման ենթակայ են զինուորական ծառայութեան: Օտարականներու ինքնութեան թուղթի նոր օրէնքը որոշ առաւելութիւններ կ'ընծայէ օտարականներուն, սակայն ատիկա բաւարար չէ: Հայերուն համար աւելի բարեացակամ վերաբերում կը սպասենք հիւրընկալ կառավարութենէն»:

Թէ՛ Պ. Վալանթէն Սմիթ եւ թէ Տիկինն ու իրեն ընկերացողները, ինչպէս նաեւ ներկայ Հայերը վերջին ծայր գոհ մնացին, այս ընդունելութենէն: Օր. Իրիս Պիւլպիւլեանի երգերը խանդավառ մթնոլորտ մը ստեղծեցին: Հիւրերու մեկնելէն վերջ ալ շատեր չէին ուզեր բաժնուիլ սրահէն:

Տիկին Ֆէյտի ամէն ջանք թափած էր՝ հիւրասիրութիւնը կատարեալ դարձնելու համար եւ յաջողած ալ էր ատոր: Իրեն կ'օգնէին օրիորդներ Հրանոյշ Գազազեան եւ Նորա Հախնազարեան:

ՇՐՋՈՒՆ ԹՂԹԱԿԻՑ

Ցուծաստանի պարագային, եթէ Թուրքիա պիտի ստանայ իր խնդրած օգնութիւնը, Մ. Նահանգները պէտք է ընծայեն զայն: Մենք միակ երկիրն ենք որ կրնանք ճարել այդ օգնութիւնը»:

«ԽՄԲ. — Ճառին ամբողջութիւնը՝ յաջորդով):

Միջադէպ մը Ֆրանսայի եւ Պուլկարիոյ միջեւ

Ֆրանսա եւ կանչեց Սոֆիայի դեսպանը, բողոքագիր մը ուղղելով պուլկարական կառավարութեան եւ մեղադրելով թէ պուլկար զինուորներ «անշնորհ վերաբերում» ունեցած են Ֆրանս. եւ ուրիշ դեսպանութեանց անդամներուն հետ: Ֆրանս Փրէս գործակալութիւնն ալ խիստ բողոքագիր մը ուղղեց, գանգատելով թէ շատ կոշտ վարուած են իր թղթակցին՝ Տիկին Միլքա Կեմատիեւա Պօչֆի հետ: Իրենց պատմութեան համաձայն, Մարտ 9ին պուլկար զինուորներ ապտակած են Տիկին Պօչֆը, երբ պահականոց կը փոխադրէին զայն, պուլկարական թղթադրամներու մասին տրուած լուրի մը առթիւ: Տիկինը, որ նախկին վարչապետ Կեմատիեւի աղջիկն է եւ Ֆրանսացիի մը հետ ամուսնացած, Պուլկարիայէն արտաքսուեցաւ առջի օր:

Միջադէպին պատճառն է պուլկարական թղթադրամներու հաւաքման որոշումը, որ տրուեցաւ Մարտ 7ին: Անգլեւամերիկեան թերթերու տեղեկութեանց համաձայն, այդ օրը Սոֆիայի Ֆրանսական Կաճառէն երկու ուսուցիչներ եւ Տիկին Պօչֆ Ֆրանսական դեսպանատունը կը մտնէին, Ֆրանս-Փրէս գործակալութեան վերաբերեալ դրամներ յանձնելու համար: Թէեւ այս գումարները Ֆրանսական կառավարութեան կը պատկանէին, բայց պուլկար սպաներ միջամտեցին: Ժագ էմիլ Փառի, Ֆրանսական դեսպանը, տարճանակի մը սպառնալիքը տեսաւ, երբ կը փորձէր համոզել որ չձերբակալեն եւ Տիկինը ապտակ մը կերաւ: Երեք օր վերջը Տիկինը արտաքսուեցաւ:

Պուլկարական կառավարութեան որոշումով, բոլոր օտար դեսպանատուները պարտաւոր էին Ազգ. Դրամատուն յանձնել իրենց ունեցած պուլկարական դրամները: Մարտ 7ի իրիկունը ժամը 6ին զինուորներ շրջապատեցին դեսպանատուները եւ անոնց պաշտօնեաներուն բնակարանները, կեցնելով բոլոր այցելուները: Սոֆիայի Ֆրանսական դեսպանատան մէջ կ՚ըսեն թէ զինուորներուն վարմունքը «մանաւորապէս անբարեկիրթ էր»: Անոնք փորձեցին կառքէն քաշել վար առնել Ֆրանսական Կաճառին անդամները եւ երբ դեսպանը դիտողութիւն ըրաւ, նեղեցին զայն: Կ՚ըսուի թէ դեսպանատան մէկ պաշտօնեան ալ կառքէն վար առնուած է, երբ կը փորձէր բրիտանական դեսպանատունը երթալ:

Բողոքագիրներ ուղղած են նաեւ Անգլիա, Մ. Նահանգները, Իտալիա, Շուէտ, Զուիցերիա եւ Վատիկան: Ռումանական դեսպանը, որ երիցագոյն անդամն է, նոյնպէս դիտողութիւններ ուղղեց Պուլկարիոյ արտաքին նախարարին, որ նկատի չէ առած: Ասոր վրայ Ֆրանսական կառավարութիւնը հաղորդեց Փարիզի պուլկարական դեսպանատան գործակատարին թէ Ֆրանսա «մեծ կարեւորութիւն» կուտայ այս միջադէպին եւ «գոհացուցիչ պատասխան մը» կը սպասէ:

ՔԱՆԻ ՄԸ ՏՈՂՈՎ

ՊՈԼՍՈՅ վերջին թղթաբերէն կ՚իմանանք թէ վարչապետը, Րէճէպ Փէքէր գնահատելով Թրքահայերու կատարած դերը եւ պարկեշտ աշխատանքը, խոստացած է բարեփոխել «թէք միւթէվէլլի»ներու օրէնքը եւ ըսած է թէ արմատական ծրագիրներ կը մշակուին փոքրամասնութեանց համար ...:

ՀԻՒԼԷԱԿԱՆ ուժի հսկողութեան խնդիրը, որ կը քաշքշուէր մինչեւ հիմա, վեց ամիս յետաձգուեցաւ: Ապահովութեան Խորհուրդին որոշումով, մասնաւոր յանձնախումբը ծրագիր մը պիտի մշակէ մինչեւ Սեպտ: 16:

ՈՒՈՇԻՆԿԹԸՆԻ ԱՐԱԲԱԿԱՆ ԳՈՐԾԱԿԱԼՈՒԹԵԱՆ գրասենեակները խուզարկուեցան ամերիկեան ոստիկանութեան կողմէ, համաձայն նոր օրէնքի մը որ կը տրամադրէ քննութեան ենթարկել օտար ազգ մը ներկայացնող անհատներու կամ խմբակցութեանց թուղթերը: Արաբական գործակալութիւնը կը գտնուի եօթը պետութեանց՝ Եգիպտոսի, Իրաքի, Լիբանանի, Սէուտի Արաբիոյ, Սուրիոյ, Անդրյորդանանի եւ Եէմէնի հովանաւորութեան տակ եւ տեղեկութիւններ կը հաղորդէ Մօտաւոր Արեւելքի մասին:

ՀԱՆՐԱԿԱՌՔ մը մայթին վրայ սուրաց Ռիշըլիէօ փողոցին մէջ, խրելով խանութի մը ճակտին: Տասը հոգի վիրաւորուեցան, չորսը ծանր:

ԱԶԳ. ԺՈՂՈՎԻՆ մէջ պատահած կռիւներուն առթիւ, Ժողովրդական Շարժումը (M. R. P.) բողոքագիր մը ուղղեց նախագահ Էռիոյի դէմ: Համայնավարներն ալ դժգոհ են վարչապետին բռնած դիրքէն: Կռիւներու ընթացքին համայնավար երեսփոխանուհի մը ապտակած է աջակողմեան երեսփոխանը, Փիէռ Անտրէ, որ չկրցաւ չարունակել ճառը:

Հ. Յ. Դ. Թանգարան

Այժմ երբ թղթատարական հաղորդակցութիւնները կանոնաւորուած են արտասահմանի բոլոր երկիրներուն հետ, կը խնդրենք մեր հեռաւոր ընկերներէն, բարեկամներէն եւ համակիրներէն, որ եթէ իրենց մօտ կան զանազան յիշատակներ, իրեր, նկարներ եւ պատմական գրութիւններ, մնացած մեր նահատակներու ու մեռածներու կողմէ, որոնք կապ ունին մեր ազատագրական աշխատանքին ու յեղափոխական պայքարին հետ, ուղարկեն մեզ, պահելու համար սրբութեամբ մեր թանգարանին մէջ: Շնորհակալութեամբ կ՚ընդունինք նոյնպէս դրամական նուէրներ, թանգարանը ճոխացնելու համար: Մեր մշտական հասցէն է. — K. Balayan, 16, rue des Basserons, Montmorency (S. et O.), France: Կարելի է ուղարկել նաեւ «Յառաջ»ի հասցէով, յանձնելու համար մեզ:

Հ. Յ. Դ. ԹԱՆԳԱՐԱՆԻ ՎԱՐՉՈՒԹԻՒՆ

Յ. Գ. — Կը խնդրուի արտասահմանի մեր թերթերէն արտատպել:

Համերգ

Արմենիա երկսեռ երգչախումբին կողմէ, ղեկավարութեամբ երաժշտագէտ Վ. Սարգսեանի, նուիրուած Կոմիտաս վարդապետի գործերուն: Այս կիրակի 16 Մարտ ժամը 3.30ին Պոմոնի Նորականոյց դպրոցի սրահին մէջ, ի նպաստ դպրոցին:

Միջնարարին պիտի պարէ փոքրիկն Անիթթա Սարգիսեան, ծանօթ երաժշտագէտին աղջնակը:

ՄԱՐՍԷՅԼ. — Հ. Յ. Դ. Ս. Լուի «Ակնունի» ենթակոմիտէի ընկերները իրենց խորին ցաւակցութիւնը կը յայտնեն ընկեր Սարգիս Պօղոսեանի եւ իր պարագաներուն իր տիկնոջ՝ ՏԻԿԻՆ ՍԻՐԱՆՈՒՇի զառնագէտ մահուան առթիւ: Նոյնպէս իրենց խորին ցաւակցութիւնները կը յայտնեն ընկ. Սիրակ Գորգօեանի եւ պարագաներուն, իր փոքրիկին մահուան առթիւ:

ՍԷՆ ՇԱՄՈՆԻ ՀԱՅ ԿԱՊՈՅՏ ԽԱՉԻ տարեկան մեծ պարահանդէսը, մասնակցութեամբ Սանուհիներու, Մարտ 15ին ժամը իրիկուան 9էն մինչեւ առաւօտ: Hôtel de Franceի սրահներունմէջ: Մասնակցութեամբ ընտիր նուագախումբի: Հայկական եւ եւրոպական պարեր եւ ուրիշ անակնկալներ: Ճոխ պիւֆէ: Մուտքը ազատ է:

«ՅԱՌԱՋ» ԿԸ ՆՈՒԻՐԷՆ

Ս. Լուէն Գ. Հայկ Իտիրեան մէկ տարեկան «Յառաջ» կը նուիրէ Գ. Յովսէփ Հալաճեանի, (Քուպա):

ԸՆՏԱՆԵԿԱՆ ՀԱՒԱՔՈՅԹ ԵՒ ՊԱՐԱՀԱՆԴԷՍ

Համա. Սեբաստացիական Սենեքերիմեան միութեան Մարսէյլի մասնաճիւղին կողմէ, Ի ՆՊԱՍՏ ՆԵՐԳԱՂԹԻ ՖՈՆՏԻՆ, այս կիրակի, ժամը 2էն մինչեւ կէս գիշեր, 67 բիւ Լոնկ տէ Քափիւսին: Գեղարուեստական ճոխ եւ խնամուած բաժին: Պիտի նուագէ իր խումբովը, յայտնի ջութակահար Սարգիս Չէօրէքճեան: Ճոխ պիւֆէ: Մուտքը 30 ֆրանք:

ՄԱՐՍԷՅԼ. — Սէն Լուի Կապոյտ Խաչի վարչութիւնը շնորհակալութեամբ ստացած է Աղնիւ Գաբրիէլեանէ 500 ֆրանք իր եղբօր երկուորեակներու ծնունդին առթիւ:

ԵՐՈՒՍԱՂԷՄԷՆ կը հեռագրեն թէ ահաբեկիչներ յարձակեցան բրիտանական զինուորական կեդրոնին վրայ: Երկու զինուորներ սպաննուեցան, ութ հոգի վիրաւորուեցան:

ՅՈՒՇԱՏԵՏՐ

ՎԻԷՆԻ Հ. Յ. Դ. կոմիտէին ընդհ. ժողովը, Մարտ 16ին, կիրակի առաւօտ ժամը 9ին, Մուրատ ակումբին մէջ: Կարեւոր օրակարգ:

ՄԱՐՍԷՅԼ. — «Ակնունի» ենթակոմիտէի ընդհ. ժողովը՝ այս շաբաթ իրիկուն ժամը ճիշդ 9ին: Կարեւոր օրակարգ:

ՎԱԼԱՆՍ. — Հ. Յ. Դ. Շրջ. Կոմիտէն, ընդհ. ժողովի կը հրաւիրէ քաղաքի ընկերները, այս շաբաթ իրիկուն ժամը 8.30ին, Ահարոնեան ակումբը:

ՎԻԷՆԻ Հ. Յ. Դ. Նոր Սերունդի ընդհ. ժողովը՝ այս շաբաթ իրիկուն ժամը 8.30ին, Ակումբին մէջ: Կարեւոր օրակարգ:

ՓԱՐԻԶԻ Հ. Յ. Դ. «Ռոստոմ» խումբի ժողովը՝ այս կիրակի ճիշդ ժամը 9.30: Կարեւոր օրակարգի լուծում եւ զեկուցում:

ԼԻՈՆ. — Հ. Յ. Դ. Վարանդեան կոմիտէն ընդհ. ժողովի կը հրաւիրէ բոլոր ընկերները, այս շաբաթ իրիկուն, ժամը 8.30ին, սովորական հաւաքատեղին: Կարեւոր օրակարգ:

Հ. Յ. Դ. Գանձէօ Քաչանի «Արծիւ» ենթակոմիտէի դասախօսական ժողովը այս ուրբաթ իրիկուն իր ակումբին մէջ, կը հրաւիրուին բոլոր ընկերները:

Հ. Յ. Դ. ԻՍԻԻ Զաւարեան կոմիտէի ընկերահամակրական խնջոյքը՝ այս կիրակի կէսօրէ վերջ ժամը 3ին, Ազատի սրահին մէջ, 4 rue de la Défense: Գեղարուեստական ճոխ բաժին: Մուտքը ազատ է: Մատչելի պիւֆէ:

ԿՐԸՆՈՊԼԸ. — Կապոյտ Խաչի ցերեկոյթ-պարահանդէսը՝ այս կիրակի ժամը 3էն մինչեւ կէս գիշեր, Expositionsի սրահին մէջ: Ճոխ պիւֆէ, խմիչք, արեւելեան եւ եւրոպական նուագ եւ խնամուած գեղարուեստական յայտագիր: Մուտքը ազատ է:

ԼԻՈՆ. — Հ. Յ. Դ. Նոր Սերունդի «Սիամանթօ» խումբը ժողովի կը հրաւիրէ բոլոր ընկերները եւ Կապոյտ Խաչի սանուհիները այս կիրակի առաւօտեան ժամը 10ին: 137 rue Paul Bert: Կարեւոր օրակարգ:

ՄԱՐՍԷՅԼ. — Հ. Յ. Դ. «Ջամալեան» խումբի վարչութիւնը վիճաբանական ժողովի կը հրաւիրէ Պուլվար Օտտոյի, Վռամեան ենթակոմիտէի, Նոր Սերունդի «Համազասպ» խումբի ընկեր ընկերուհիները ու Կապոյտ Խաչի անդամուհիներն ու սանուհիները, այս երեքշաբթի իրիկուն ժամը 8.30ին, սովորական հաւաքատեղին:

Le Gérant: L. KRIKORIAN
Imprimerie DER-AGOPIAN, 17 Rue Dameame - 13e
Travail executé par des ouvriers syndiqués

ՕՐԱԹԵՐԹ

LE PREMIER QUOTIDIEN ARMENIEN EN EUROPE

HARATCH — Fondé en 1925 — R. C. Seine 376.286
Directeur-Propriétaire : SCH. MISSAKIAN
17, Rue Damesme — PARIS (13e)
Tél.: GOB. 15-70 — C. C. P. Paris 1678-63

Տար. 1000, 6ամս. 500, Եռամս. 300, Ֆր., Արտաս. 10 Տոլ.

Samedi 15 MARS 1947 Շաբաթ 15 ՄԱՐՏ

ԺԹ. ՏԱՐԻ — 19e Année Nº 4985-Նոր շրջանի թիւ 594 Խմբագիր՝ Շ. ՄԻՍԱՔԵԱՆ Գին՝ 4 Ֆր.

ՄԵՐ ԽՕՍՔԸ

ԱՐԴԷՆ ՊԱՏՐԱՍՏ ԵՆ...

Մ. Նահանգներու նախագահին պատմական ճառէն 8—10 օր առաջ, Հիւսէյին Ճահիտ Եալըն, «Թանին»ի տիրահռչակ տնօրէնը, նշանակալից խմբագրական մը կը հրատարակէր:

Նիւթը, — ճիշդ այն ինչ որ տուն տուած էր Նախագահ Թրումընի յայտարարութեան:

Թուրք հրապարակագիրը առտու մը կ'իմանայ թէ Անգլիա եւ Մ. Նահանգները որոշեր են միջին-նակ ձեւի մը վերածել իրենց սպառազինութիւն-ները: Ապա նաեւ օգնել Յունաստանի և Թուրքիոյ:

Եւ անմիջապէս գրի առնելով, Թուղթին կը յանձնէ հետեւեալ խորհրդածութիւնները.—

«... Անգլիա եւ Ամերիկա առանձին պիտի չմնան հաւասարակաց պատերազմի մը մէջ: Արեւմտեան քաղաքակրթութեան պատկանող աշխարհը գրեթէ ամբողջութեամբ դիրք պիտի գրաւէ անոնց կողքին: Իմ անձնական համոզումով, կրնանք հաստատել որ անոնց գլուխը Թուրքիա պիտի գայ: Որովհետեւ գիտենք որ Անգլիա եւ Ամերիկա միայն պաշտպանողական նպատակով աչք կ'առնեն ան-խուսափելի պատերազմ մը: Անգլիոյ եւ Ամերիկայի հաւասարակաց ճակատը միայն մարդկութեան եւ քաղաքակրթութեան թշնամիներուն դէմ կրնայ կազմուիլ: Թուրքիոյ դատն ալ ուրիշ բան չէ եթէ ոչ Անգլիոյ եւ Ամերիկայի պաշտպանած իրաւունքի եւ արդարութեան դատը»: (4 Մարտ):

Այդ օրերուն [illegible] կը հաղորդէր արդէն, թէ Անգլիա չատ ծանր [illegible] է Մ. Նահանգներուն որ օգնեն Յունաստանի եւ Թուրքիոյ:

Թուրք հրապարակագիրը այս առիթէն ալ կը ներշնչուի, ստորագրելու համար հետեւեալ խոր-հրդածութիւնները.

— «Պատերազմի [illegible] մեր դաշնակիցներն ու բարեկամները»:

Եւ գնա աւելի բացորոշ յայտարարութիւն մը.

«Եկած է [illegible] որ թէ Անգլիոյ եւ թէ Ամերիկայի մէջ աւելի մօտէն եւ աւելի լրջօրէն [illegible] առնեն կացութիւնը Թուրքիոյ որ հաւանա-կան պատերազմի մը պարագային իրենց անվիճելի մէկ դաշնակիցն է»:

Դիտմամբ կատարեցինք այս լայն քաղուած-քը, պարզելու համար այն մթնոլորտը որ ստեղծուած է Միջին եւ Մօտ. Արեւելքի մէջ:

Ուրեմն Թուրքերը հիմակուընէ պատրաս-տուած են դաշնակից բանակին առաջքն անցնելու, նոր պատերազմի մը պարագային...

Աւելի առջեւ չունինք ուրիշ Թուրք թերթեր, բայց գիտենք որ բոլորն ալ մէկ սիրտ են:

Ահաւասիկ Թուրքիոյ վարչապետը ինք խորին երախտագիտութեամբ կ'ողջունէ Նախագահ Թրու-մընի յայտարարութիւնը:

Այլապէս պերճախօս վկայութիւն մը, ամե-րիկեան նոր քաղաքականութեան առթիւ:

Լոնտոնի պահպանողական օրկանը, «Տէյլի Մէյլ», Մարտ 13ի խմբագրականին մէջ խորապէս գնահատելով Նախագահ Թրումընի ծրագիրը—100 միլիոն սթերլին տրամադրել. Յունաստանի եւ Թուրքիոյ — կ'եզրակացնէ թէ տակաւին «առաջին քայլն է այս»:

Իր կարծիքով, «Ամերիկան եթէ կ'ուզէ պահ-պանել իր օրինաւոր շահերը Միջին Արեւելքի մէջ, պէտք է պատրաստուի նոյնիսկ աւելի դրական քա-ղաքականութեան մը: Ուրիշ խօսքով, պէտք է շատ լայն աջակցութիւն մը ընծայէ, թէ մարդով եւ թէ դրամով, աշխարհի այդ մասին պաշտպանութեան պահանջներուն»:

Լոնտոնի թերթը յետոյ տլոր - մոլոր կը շօ-շափէ նաեւ Կարս - Արտահանի եւ Նեղուցներու խնդիրը: «Ռուսիա ի վիճակի է շատ ծանր ճնշում մը գործադրելու Թուրքիոյ վրայ որ մինակը չի կրնար անվերջ դէմ կենալ իր անհամեմատօրէն ա-ւելի հզօր հարեւանին»:

Ի՞նչ խօսք որ Անգարա միշտ ուժ կ'առնէ Լոն-տոնէն եւ Ուաշինկթընէն, հետզհետէ աւելի բարձր խօսելու համար:

Արդէն դարձեր է ախոյեան իրաւունքի եւ ար-դարութեան ...:

Դեռ լրիւ չէ պատկերը:

Շ.

ՕՐԸ ՕՐԻՆ

Ի ՊԷՏՍ ՉԱՐԳԱՑԵԼՈՑ

Սիրելի ընթերցողներ, անհրաժե՞շտ է տասնա-բանեայ մը չինել խնայելու համար ոչ միայն ձեր եւ մեր ժամանակը, այլեւ թերթին նեղ սիւնակ-ները:

Այսպէս 1. Կարճ կապել հրապարակային ցա-ւակցականները, մանաւանդ անոնք որ անհատա-կան են: Երկտող նամակ աւելի մխիթարական պի-տի ըլլար սգաւորին համար:

2. Համառօտել մահազդները, միայն մօտաւոր ազգականները թուելով, ինչպէս կ'ընեն Եւրոպա-ցիները:

3. Հանդէսներու նկարագրութեան առեն չմոռ-նալ թէ թերթը միայն այսինչ քաղաքին կամ գիւ-ղին չի պատկանիր:

4. Հանգանակութիւն մը եղած է ի նպաստ բա-րենպատակ ձեռնարկի մը: Ո՞վ կը սպասէ որ իր մասնակցութիւնը անպատճառ յիշուի ընդհ. գու-մարին մէջ:

5. Հոգեւոր այցելութիւն եւ թղթակցութի՞ւն, շատ լաւ, բայց Հայոց ազգը պէտք ունի՞ գիտնալու թէ մինչեւ ո՛ւր կառքով էք գացեր, որո՛ւն տունը ճաշեր եւ քնացեր էք, կամ ո՛վ ձեզ ամէնէն աւելի է պատուեր:

6. Ցօղուած կամ թղթակցութիւն կը գրէք, որպագրութիւնը [illegible] կը դնէ, կը մաքրէ լեզուն, ոճը, ուղ-ղագրութիւնը եւն., բայց գոնէ մաքուր ղրկեցէք:

7. Երբ հանդէսի մը նկարագրութիւնը կը գրէք, դիտուշացէք [illegible] ածականներէ եւ խրա-խուսիկ [illegible]:

8. Բարեկամայր եւ մի մեղանչէք, երբ յօդուա-ծի մը հրատարակութիւնը կ'ուշանայ, կամ'ըլ ան-կախ պատճառներով:

9. [illegible] մը կամ սխալի մը համար:

10. Եւ վերջապէս ինչու մէկ' իրաւունք մե բարձրանալ իր անձին, իսկ ամէն պարտականութիւն գիմացինին:

ՍՕՍԻ

Եգիպտոս կ'արտօնէ Հայերու ներգաղթը

Անցեալ օր կարգ մը տեղեկութիւններ հաղոր-դած էինք Եգիպտոսի հայրենակիցներու ներգաղ-թի մասին:

Վերջին թղթաբերէն կ'իմանանք թէ եգիպտա-կան կառավարութիւնը կատարեալ ազատութիւն պիտի տայ այն Հայերուն որոնք կը փափաքին ի-րենց հայրենիքը երթալ, բայց անոնք այլեւս պիտի չընդունուին եգիպտական հողամասին վրայ: Այս յայտարարութիւնը եղած է Եգիպտոսի վարչա-պետին կողմէ, Խորհրդարանին բեմէն: Վարչա-պետը աւելցուցած է.— «Այն Հայերը որ Խ. Մի-ութիւն երթալ կ'ուզեն, պէտք է գրաւորապէս հրաժարին եգիպտական հպատակութենէ, եթէ հպատակ եղած էին, ու ծախեն իրենց ստացուածք-ները»:

★ Եգիպտահայ Թեմական Համագումարին խորհրդակցութեան նիւթ դարձած է նաեւ ներ-գաղթողներու նիւթական վիճակը: Առաջնորդա-րանին մէջ կօչիկի հանգանակութենէն եւայլ նպա-տակով հաւաքուած դրամներէն՝ Գահիրէ եւ Աղեք-սանդրիա՝ մօտ 20.000 ոսկին պիտի յատկացուի չքաւորներուն ու անկարողները զգեստաւորելու եւ այլ պիտոյքներու:

Միմիայն Եգիպտոսէն ներգաղթողներու համար 60—70 հազար ոսկիի պէտք կայ, իբրեւ ճանա-պարհածախս եւայլն: Եգիպտահայը կը խորհի օգ-նել նաեւ քոյր գաղութներուն, որով նուազագոյն 90.000 ոսկի պէտք է հանգանակուի:

Ինչպէս գրած էինք, արձանագրուածներուն թիւը կը հասնի 14 հազարի, որոնց մօտաւորապէս 4000 հոգին ի վիճակի չեն իրենց ծախքերը հոգա-լու: Հաշիւ եղած է թէ 4000 հոգիին համար մօ-տաւորապէս 75 հազար ոսկի ծախս պիտի ըլլայ:

Համագումարին դիւանը կոչ կ'ուղղէ ժողովուր-դին որպէսզի առաւելագոյն չափով մասնակցի հանգանակութեան:

Զակազիկի եկեղեցիին հարցը անգամ մը եւս գրադեցուցած է համագումարը: Զակազիկի մէջ ներկայիս 9 տուն Հայեր կան, որոնց եօթը արձանագրուած են Հայաստան երթալու: Եկեղե-ցին երեսի վրայ կը մնայ: Որոշուած է ծախել Ղպտիներուն որոնք երկու տարի առաջ ուզած էին, բայց այն ատեն մերժուած էր:

„ԱՄԵՐԻԿԱ ՊԻՏԻ ՍՊԱՌԱԶԻՆԷ ՅՈՒՆԱՍՏԱՆԻ ԲԱՆԱԿԸ

ՆԱԽԱԳԱՀԻՆ ՃԱՌԸ ՄԵԾ ՏՊԱՒՈՐՈՒԹԻՒՆ ԳՈՐԾԵՑ ԼՈՆՏՈՆԻ ԵՒ ՓԱՐԻԶԻ ՄԷՋ

Օրուան մեծագոյն դէպքն է Նախագահ Թրու-մընի պատմական ճառը, որով կը պահանջէ խոր-հրդարանէն 400 միլիոն տոլարի (100 միլիոն սթերլին) վարկ մը բանալ Յունաստանի եւ Թուր-քիոյ: Ճառին ամփոփումը հաղորդած էինք երէկ, իսկ ամբողջութիւնը պիտի կարդաք Գչ. եւ Դչ. օրուան թիւերուն մէջ:

Նիւ Եորքէն կը հեռագրեն թէ Մ. Նահանգնե-րու կառավարութիւնը կը խորհի հոգալ մօտ 100 հազար յոյն զինուորներու հանդերձանքը եւ սպա-ռազինութիւնը: Զինուորական պատուիրակութիւն մը պիտի երթայ Յունաստան, օգնելու համար բա-նակին վերակազմութեան: Առ այժմ չեն խորհիր ամերիկեան զինուորներ եւս ղրկել: Ամերիկացի-ներուն նպատակն է զօրացնել Յունաստանը, որ-պէսզի կարենայ ինքնաբաւ դառնալ եւ իր արժանի տեղը գրաւել Միացեալ Ազգերուն մէջ: Այս առթիւ պիտի առաջարկեն ընդհ. ներում շնորհել քաղա-քական յանցաւորներուն եւ եկամուտի տուրք մը հաստատել:

ԹՈՒՐՔԻԱ ԵՒ ՅՈՒՆԱՍՏԱՆ ԵՐԱԽՏԱՊԱՐՏ

Թուրքիոյ վարչապետը, Րէճէպ Փէքէր, Եչ. օր պաշտօնական յայտարարութիւն մը ուղղեց մամուլին, Նախագահ Թրումընի ճառին առթիւ: Յայտարարութիւնը կ'ըսէ թէ Մ. Նահանգները ըմբռնած են ամբողջ համաշխարհային կացութիւ-նը եւ թէ «ամերիկեան մեկուսացումը վերջ գտած է այլեւս»: Թուրքիա խորապէս երախտապարտ է նախագահին յայտարարութեան համար: Վարչա-պետին կարծիքով այս ճառը կ'արտայայտէ Ամերի-կայի հանրային կարծիքը, այնպիսի ատեն մը երբ ապահովութիւնը հրատապ խնդիր մը դարձած է ամբողջ աշխարհի համար եւ որ եւ է խռովութիւն այլեւս չի կրնար միայն տեղական հարց մնալ: Թրումընի ճառը կը հաստատէ այդ կարծիքը եւ յոյս կը ներշնչէ ամէնուն, թէ պիտի կրնայ ազա-տութիւնը պահել իր սեփական սահմաններուն մէջ: «Ինչպէս մասին մէջ բոյն դրած մանրէ մը կրնայ ապականել ամբողջ մարմինը մէջ, Յունաս-տանի եւ Թուրքիոյ մէջ [illegible] խռովութիւն մը ալ կրնայ ծաւալիլ»: Վարչապետ եզրակա-ցնելով, աւելցուց, ըսելով.

— «Վտանգաւոր է ըսել թէ զօրաւոր ենք, երբ [illegible] չենք»:

Յետոյ բացատրեց թէ Թուրքիոյ տնտեսական կացութեան ծանրութիւնը հետեւանք է մեծ բա-[illegible] մը պահելու [illegible]:

Յունաստանի մէջ ալ կառավարութիւնը եւ ժո-ղովուրդը երախտագիտութեամբ ընդունեցին Նախա-գահին ճառը, որուն մէկ պատճէնը Աթէնքի ամե-րիկեան դեսպանին միջոցաւ յանձնուած էր վար-չապետ Մաքսիմոսի: Զախակողմեան թերթերը հե-տեւեալ խորագիրները շարած էին, ճառին հրա-տարակութեան առթիւ — «[illegible] ամերիկ-եան աշխարհակալութեան», «Ջնջում ազգային ան-կախութեան», «Նաւամատոյցներ Միջերկրականի ափերուն վրայ», «Նպատակաւոր դրդութիւն Խ. Միութեան դէմ» եւն.: Այս առթիւ հրապարակա-յին ժողովներ ալ գումարեցին:

Լոնտոնի մէջ ոչ միայն շատ գոհ են նախագա-հին ճառէն, այլեւ մասնաւորապէս կը շեշտեն թէ յայտնուած տեսակէտները համաձայն են բրիտա-նական տեսակէտներուն: Ըսել կ'ուզեն թէ Անգ-լիան ալ այն կարծիքն ունի թէ կարգ մը կառավա-րութիւններ պարտադրուած են բռնի ուժով:

ԽՈՐՀՐԴԱԿՑՈՒԹԻՒՆՆԵՐ ԱՄԵՐԻԿԱՅԻ ՄԷՋ

Նախագահին ճառէն անմիջապէս վերջը Մ. Նահանգներու պատերազմական, ծովային նախա-րարները եւ արտ. նախարարին օգնականը գաղտ-նի նիստ մը գումարեցին ծերակոյտին արտաքին գործերու յանձնաժողովին հետ, քննելու համար Յունաստանի եւ Թուրքիոյ տրուելիք 400 միլիոն տոլարի եւ զինուորական անուղղակի օգնութեան խնդիրը: Մասնագէտներ ալ հրաւիրուած էին խոր-հրդակցութեան: «Ն. Ե. Հէրըլտ» կը գրէ թէ կարգ մը երեսփոխաններ եւ ծերակուտականներ բացէ ի բաց յայտարարեցին թէ Նախագահին ծրագիրը կրնայ ի վերջոյ պատերազմի մղել Ռուսիոյ դէմ:

Ամերիկեան մամուլը ջախջախիչ մեծամաս-նութեամբ կը պաշտպանէ նախագահին տեսակէտ-ները: Իսկ համայնավար օրկանը, «Տէյլի Ուըր-քըր» խստօրէն կը դատապարտէ նախագահին ա-ռաջարկը, «ազգային ամօթ մը» համարելով զայն: Եւ կ'ըսէ թէ Թրումըն Սթէնտըրտ Օյլի (քարիւղի ընկերութեան) գործիքը դարձած է Միջին Արեւել-քի մէջ: «Ոչ զէնք, ոչ ալ փոխատուութիւն ֆաշա-կաններուն եւ յետադիմականներուն»:

(Լուրերու շարունակութիւնը կարդալ Դ. Էջ)

ԹՈՒՐՔԻԱ՝ ԵՐԷԿ ԵՒ ԱՅՍՕՐ

Համայնավարական խմորումներ

Դեկտեմբեր 15էն 1947 Յունուար 31, մէկու-կէս ամսուան ընթացքին՝ հանդիսաւոր դարձանք Րեճէպ Փէքէրի կառավարութեան բեմադրական նոր մէկ շնորհին, որուն տակ պարտկուած է — կարճ ու կտրուկ — ընդդիմադիր բոլոր տարրերը ահաբեկելու եւ հրապարակը մաքրագործելու յըստակ այլ թրքատիպ մտադրութիւնը :

Ընդգծած ենք, բազմաթիւ առիթներով, թէ «համայնավարական պատուհաս»ի դէմ շղթայա-զերծուած պայքարը անխառն չէ, եւ մոլուցքը կը թելադրուի առաւելաբար Դեմոկրատները եւ ընդդիմադիր ծանօթ դէմքեր մրոտելու ռազմավարութենէն: Այս ճշմարտութիւնը թափանցիկ է այն երկարապատում զեկուցումին մէջ, զոր կատարեց Թուրքիոյ Ներքին գործավար Շիւքրիւ Սէօզմէն-սիւէր, Երեսփ. Ժողովի 29 Յունվ.ի նիստին մէջ, եւ որուն ամբողջական ընթերցումը բաւական լայն զաղափար կուտայ մեզի «Հալք»ի արդի քաղաքականութեան շուրջ: Արդարեւ, — առանց մանուածապատ մանրամասնութեանց մէջ թաղուելու —, հետեւեալ հաստատումներուն կը յանգինք այդ հաշուետուութեան մաղումով :

Ա.— 1919—1946, քսանեւեօթը տարիներու ընթացքին, համայնավարները գործօն պայքարի լծուած են հանրապետական իշխանութիւններու դէմ, զայն տապալելու եւ հաստատելու համար պրոլետար կարգերը՝ «ընդ հովանեաւ Խորհրդ. Միութեան»: Չեմ արտադրեր այդ հատուածը Սէօզմէնսիւէրի եւ ձեռք անցուած փաստաթուղթերը, որոնք կը կրեն ստորագրութիւնը Թուրքիոյ Թիթոյին կամ Պուլկարիոյ Տիմիթրովին,— Տօքթ. Շէֆիք Հիւսնիի: Հետադրական գործակալութիւններն ու Թուրքիոյ մամուլը յայն տեղ տուած այդ վկայութիւններուն. «Խորհրդ. կոմունիստ կուսակցութիւնը», «ինկերվար», «գերմանական» կամ խառնուրդ այլ պիտակներու տակ, կը ձգտէր թուրքական բոլոր հողագործ դասակարգը եւ ուսանողութիւնը, զայն ծառայեցնելու համար օտար իշխանութեանց դէմ: Տարակոյս չկայ, որ Ներքին գործավարին վկայութիւններուն մեծ մասը [illegible] ունի, ու կը պատկերացնէ, [illegible] գոյներով, համայնավար թրթնջակներու գործունէութիւնը, Պոլսոյ, Անգարայի, Ատանայի, Իզմիրի [illegible] նոյն դիմաւոր նստավայրերու մէջ

Բ. Համայնավարներու դասադրական նպատակներու յաւակնական մէկ [illegible] կը կայմէր [illegible] բոլոր [illegible] ընթերցողները ծառայեցնել գործիք՝ իրենց կողմնակ [illegible] : Այս [illegible], կ'ընդգծէ Շիւքրիւ Սէօզմէնսիւէր [illegible] փորձ ու փորձ զարձան Դեմոկրատ կուսակցութեան շարքերուն, բլոկներու ու [illegible], բայց «չյաջողեցան զայն բռնակալ ձգել. չորրհի դեմոկրատ պետերու արթնութեան»: «Տան իր զեկուցումը, 29-1-1947): Նոյն Ներքին գործավարն կը ստէյն, որ 1946 Յուլիս 19ին, Հաթայի մէջ կը գտար.— «Լաւ պէտք է գիտնաք, թէ դեմոկրատներու ազատութիւնը քէմալականներու բռնուած ազատութիւնը չէ : Բոսոր — կարմիր համայնավարներու ազատութիւնն է :— Որ թարգմանի՝ խսկական գերութիւնը: Երկիրը պիտի խեղդուի սարկութեան մէջ, երբ այս խեղճերը անցնին իշխանութեան գլուխ: Ասոնց ականջն ի վարպատգամ փափսացողները թուրքին ոխերիմ թշնամիներն են: Երբ իրենց դիմակը վար առնէք, կը գտնէք մոլեգնած յովազներ, որոնք կ'ուզեն յարձակիլ եւ բզկտել»: Այսօր ոչ միայն կը լգէ այս թուղը, այլեւ «շնորհակալութիւն կը յայտնէ հրապարակաւ՝ դեմոկրատներուն», իրենց հաւատարմութեան եւ «արթնութեան» համար:

Այս փայփայանքը անշուշտ անոր համար, որ մեզրին պիտի յաջորդէ թոյնը, ու «Հալք»ի խօսնակը պիտի փորձէ իբրեւ անվստահելի խարանել երկրինի Սպարապետը՝ Մարաշալեան Ճէմալ Զարմաք, եւ նախկին արտաքին նախարարներէն Տօքթ. Թէվֆիք Րիւշտիւ Արասը (Թուրքիոյ Թիթոյէս-քուն), զանոնք ներկայացնելով իբրեւ գործօն աջակից համայնավարներուն:

Ըստ երեւոյթին, Հալքի ռազմավարութիւնը կը ձգտի նաեւ կասեւ ձգել Դեմոկրատ կուսակցութեան եւ Մարաշալեանին միջեւ, մէկուն ծափ ու միւսին նախատինք շնորհելով: Եւ սակայն, կը թուի թէ Պայար միտք չունի կծկուելու կամ չըմեւլու այս հարուածներուն տակ: Ընդհակառակն, իր համակիրներուն ուղղուած շրջաբերական-հրահանգով մը կը թելադրէ չտարուիլ Հալքի խուժանավարութիւններէն :

Գ.— Բացայայտ կը դառնայ, որ համայնավարական եռուն քարոզութիւն կատարուած է վարժարաններու մէջ, գիւղական կրթարաններէ մինչեւ Համալսարանները (Իսթամպուլ եւ Անգարա): Դարձեալ, Մարաշալեանին իսկ վկայութեամբ կը հաստատուի, թէ կարմիրները ձու թափած են նաեւ բանակին մէջ:

Այս առթիւ Սէօզմէնսիւէրի եւ Մարաշալեան Ճէմալ Զարմաքի վկայութիւնները՝ մամուլի մէջ, հետաքրքրական մանրամասնութիւններ ի յայտ կը բերեն : Մարաշալեան կ'ամբաստանէ նախորդ Կրթ. Գործավար Հասան Ալի Եիւճէլը, այն ամբաստանութեամբ որ այս վերջինը աչոք-բացոք անտեսած է Հանդերձ Համխոհէքեօյի գիւղական վարժարաններու եւ Պոլսոյ ու Անգարայի համալսարաններու մէջ կատարուած համայնավարական քարոզութիւնները, կամաւոր կոյր ձեւացած է: Մարաշալեան կը պնդէ թէ ինք ժամանակին հրաւիրած է «պատասխանատու մարմիններու ուշադրութիւնը»,, բայց «ո'չ ոք ականջ տուած է իր ձայնին»: Հասան Ալի «զրպարտութիւն» կը կոչէ այս մատնանշումը: — Կը շարունակեն զիրար դղել :

Դ.— Համայնավարական գործունէութեան բոյներ դարձած են սէնտիքաները եւ աշխատաւորական միութիւնները:

Ե.— Բազմաթիւ դրական պարբերականներ, միջոց դարձած են համայնավարական գաղափարին տարածումին: Ու Կրթական եւ Ներքին գործավարութիւններ, գիտնալով հանդերձ որ անոնք կարմիր բջիջներով կը սնանին, անտարբեր մնացած են:

Այս առթիւ եւս կը պարզուի, որ «Հալք»ը տեւականօրէն շահագործած է եւ համայնավարները եւ ցեղակրօնները, — այսինքն ձախն ու աջը միաժամանակ — երբ պէտք ունեցած է մէկուն կամ միւսին օժանդակութեան, պայքարելու համար միւսին կամ մէկուն դէմ:

Եւայլն, եւայլն, եւայլն :

Այս բոլորէն վերջ, մեր համոզումն ու տպաւորութիւնն այն է, որ բոլոր այս կառք բրդուք մերկացումները ուրիշ բանի չեն ձգտիր, բայց եթէ համայնավարական անմիջական վտանգ մը ցոյց տալ, ու այդ պատրուակով ա) Պաշարման վիճակը երկարաձգել, բ) Մամուլի ազատութիւնը կաշկանդել, գ) փակել ամէն դուռ՝ Դեմոկրատներու կողմէ հաւանական ռեւէ ձեռնթափութեան առաջքն առնելու, ու, ի հարկին, զանոնք ամբաստանելու համար որպէս գործիք համայնավարներու, դ) Հիմնական կազմակերպութեան օրէնքը պահել անփոփոխ :

Վերջին ամսուան ընթացքին մամուլին մէջ ուած երկարապատում վիճաբանականները յատկանշական բազմաթիւ փաստաթղթեր, որոնց կ'անդրադառնանք յարմար առիթով :

ԱՐՄԷՆ ԱՄԱՏԵԱՆ

Լրվանտինացած Հայեր

Ասկէ առաջ լրվանտինացած Հայերու կարելի էր հանդիպիլ Պոլսոյ եւ Իզմիրի Հայոց որոշ դասակարգերուն մէջ միայն: Ներկայիս այդ կարգի Հայերու կարելի է հանդիպիլ քիչ մը բոլոր գաղութներուն մէջ: Լրվանտինացած Հայերու թիւը երթալով կը ստուարանայ վերջին տարիներս գաղութահայութեան մէջ:

Բացատրենք նախ թէ ի՞նչ պէտք է հասկնալ լրվանտինացած Հայ ըսելով : Լրվանտինացած Հայը տեսակ մը տիպ է, որ իր բարքերով եւ սովորութիւններով աւելի կը մօտենայ եւ կը նմանի Արեւելքի Լրվանտէն կոչուած տիպին: Ծանօթ է որ Լրվանտէն կը կոչուին այն կէս Եւրոպացիները որոնք մէկ երկու սերունդէ ի վեր Արեւելք բնակելով կէս մը Եւրոպացի, կէս մը Արեւելքցի եւ քիչ մը աշխարհաքաղաքացի են հոգեբանութիւնով եւ սովորութիւններով:

Լրվանտինացած Հայերը հայութենէ քիչ թէ շատ ուծացած՝ բաւական ապազգայնացած Հայեր են: Անոնք քիչ մը հայերէն գիտեն ու կը խօսին, կապուած են որոշ չափով Հայ Եկեղեցիին: Բայց իրենց ուլեկան, բարոյական եւ իմացական կապերը հայ ազգին հետ չափազանց թոյլ են: Սովորաբար անտեղեակ են հայ ազգային անցեալին, պատմութեան եւ մշակոյթին եւ չեն ալ հետաքրքրուիր այդ բաներով: Հայրենասիրութիւն չունին եւ կամ զգացումը իրենց մէջ շատ թոյլ է, հայկական դեղարուեստը իրենց հոգիին չի խօսիր օրինակ եւ չեն հետաքրքրուիր հայութեան ոչ ներկայ ցաւերով ո'չ ալ ապագայի հոգերով:

Լրվանտինացած Հայերը օտար դպրոց եւ օտար կրթութիւն առած ըլլալով, սովորաբար աւելի կը տիրապետեն օտար լեզուներուն, քան հայերէնին: Ազգային տոհմային բարքերն ու աւանդութիւնները իրեց չեն խօսիր բնաւ: Աւելի դիրենք կը շահագրգռէ օտար միջազգային կեանքը քան հայկականը, աւելի ծանօթ են եւրոպական մշակոյթին եւ անկէ է որ կ'ախորժին [illegible]. Իրենց [illegible] չափ ու համակրութիւնները աւելի օտարին՝ եւ բարոյականին կապուած են քան հայկականին :

Իրենց զաւակները բնաւ Հայու դպրոց չեն ղրկեր եւ համաձայն են սովորաբար հայկցի դաստիարակութեան. Ինչ որ հայկական եւ ազգային է անոնք կը թերագնահատեն, կ'ախորժին ու կը չանան եւրոպականին միայն: Սովորաբար իբրեւ հայ ճանչուած կերպով պարտուողական ոգի եւ պարտուողական գաղափարներ կը ցուցաբերեն. Բոլորովին տարբերակային ծանօթութիւն մը միայն հայի ունին, Հայկական Հարցին վերաբերեալ եւ հայ ազատագրական ոգորումները իրենց կամ անծանօթ են կամ զանոնք խստիւ կը պախարակեն: Անոնք իրենց հաւատքը կորսնցուցած են հայութեան ապագային մասին եւ բոլորովին անտարբեր են ազգապահպանումի հարցերու հանդէպ: Աւելին՝ անոնցմէ շատեր նոյնիսկ բացասական դիրք կը բռնեն այդ ուղղութիւնով: Մինչեւ անգամ անոնցմէ շատը կ'արդարացնեն մեր ժողովուրդին դահիճներուն արարքները:

Սովորաբար այդ Հայերը զուրկ են թէ ազգային էլ' ալ համամարդկային իտէալներէ: Ինչ որ զարմանալի չէ, քանզի նման իտէալները հայ վարժարաններէն եւ հայ շրջանակներէն կը ստացուին մեր նրականութեան մէջ:

Անոնք մէկմէկու հետ կ'ախորժին օտար եւրոպական լեզուով խօսիլ: Միշտ իրենց շրջանակներուն մէջ կամ տունը նախապատուութիւնը օտար լեզուին կուտան: Երբ կոտրտուած հայերէն կը խօսին իէջը շատ թուով Ֆրանսերէն կամ Թուրքերէն բառեր կը խառնեն: Շատեր այդ Հայերէն՝ օտար շրջանակներու մէջ իրենց հայութիւնը կը ծածկեն կամ կ'ամչնան Հայ ենք ըսելու: Յաճախ անունը կը փոխեն, կամ մականունին վերջին եան վանկը կը կրճատեն որ հայ ըլլալնին չգիտցուի:

Անոնցմէ շատերը երբ հայերէն չի գիտնան եւ կամ հայերէն խօսակցութիւն մը, ճառ մը կէս կատար հասկնան, տեսակ մը ինքնագոհութիւնով կարծէք, եւ առանց ամչնալու կը խոստովանին որ հայերէն լաւ չեն գիտեր: Մինչդեռ նոյն անձերը երբ Ֆրանսերէն չգիտնան կ'ամչնան, իրենք զիրենք նեղուած դրութեան մէջ կը զգան:

Լրվանտինացած Հայերու ազգային գիտակցութիւնը շատ տկար է, իսկ ազգային ինքնասիրութիւն գրեթէ չունին: Այդ պատճառով երբ հրապարակով տեղ մը հայութիւնը անարգուի, եւ կամ թերթի մը մէջ Հայերը անիրաւ յարձակումի մը ենթարկուին, ո'չ կը նեղուին, ո'չ ալ ընդվզումի ռեւէ ժեստ ցոյց կուտան:

Իրենց սիրած եւրոպական ազգը երբ դժբախտութեան մը կամ անիրաւ յարձակումի մը ենթարկուի, կը վրդովուին ու կ'ընդվզին: Իսկ թէ որ հայութիւնը նման կացութեան մը ենթարկուի անհոգ անտարբեր իրենց ուսերնին կը թօթուեն: Եւ կամ հայութեան ձախաւորները [illegible] կ'ըսեն անհոգ կերպով ու կ'անցնին :

Հայ ժողովուրդին ձեռնարկութիւններուն կամ երբեմն բարեկամ [illegible] յայտնաբերումներուն հանդէպ անոնք խիստ քննադատական մինչեւ իսկ ծաղրական դիրք կը բռնեն: Իսկ սովորաբար մեր պակասութիւնները կը չափազանցեն եւ խոշորացոյցով կը դիտեն: Իսկ իրենց համակրած Եւրոպական ազգի թերութիւններն ու [illegible] կողմերը կը ջանան արդարացնել եւ կամ չքմեղանքներ ինել:

Այս բոլոր յատկութիւններով լրվանտինացած Հայը կը ներկայացնէ բացասական տիպ մը հայութեան ծոցին մէջ, մեծ չափով ապազգայնացած: Այս Հայերը ի հարկէ բոլորը նոյնկաղապարի մէջ չեն մտներ եւ նոյն աստիճանի վրայ չեն գտնուիր: Կարելի է մօտաւորապէս երեք չափ բնորոշել, ա) բոլորովին լրվանտինացածներ, բ) կէս մը լրվանտինացածներ եւ գ) քիչ լրվանտինացած .

Այս վերջին երկու աստիճանի պատկանողներէն շատեր, հիւրընկալուած են եւ կ'ընդունուին յաճախ ազգային մարմիններէն ներս, իբրեւ անդամ կամ ժողովական: Պատճա՞ռը, որովհետեւ դրամի տէր են եւ կամ նիւթական դիրքի մը հասած են: Մեր կարծիքով սխալ մըն է անոնց ազգային ժողովներուն մէջ աթոռ տալը: Ինչպէս որ ներելի չէ պատերազմի ատեն պարտուողական ոգիով զօրավար մը ճակատ ղրկել, կամ պարտուողական մէկը նախարար ընտրել, նոյնպէս սխալ է ազգային գործերու ղեկը յանձնել նման հոգեբանութիւնով մարդոց:

(Հ. Կոչնակ)

ՏՈՔԹ. Գ. ԱՄԱՏԵԱՆ

ԽՈՐՀՐԴԱՅԻՆ ԳԻՏՈՒՆՆԵՐԸ հետզհետէ կը գերազանցեն իրենց օտար պաշտօնակիցները, համաձայն Սթալինեան մրցանակի յանձնաժողովի նախագահին՝ Ա. Ն. Նեսմեյանովի յայտարարութեան: Յանձնաժողովին կողմէ քննուած 528 գործերէն 140ը զուտ գիտութիւն են, 388ը գիւտեր:

ԼԵՀԱՍՏԱՆԻ ՀՐԵԱՆԵՐՈՒՆ թիւը այժմ կը հաշուեն 90—100.000 : Ամերիկեան յանձնախումբ մը աւելի քան 8 միլիոն տոլար պիտի ծախսէ, ուտելիք, հագուստ եւ դեղ հասցնելու համար այս մնացորդներուն :

ԱՍՏՈՒԱԾԱՇՈՒՆՉԻ ամէնէն նշանաւոր տպագրութեան (Կիւթէնպէրկ 1455) մէկ օրինակը ծախուեցաւ Լոնտոնի մէջ, 22.000 սթերլինի: Կը բաղկանայ 324 թերթերէ: 1884ին գնուած էր 600 սթերլինի: Ուրիշ օրինակ մը ծախուած է Ամերիկայի մէջ 21.000 սթերլինի :

ՍՏԱՑԱՆՔ

ՀԱՆԳՐՈՒԱՆ (քերթուածներ), գրեց՝ Դաւիթ Շահլամեան, Գահիրէ, 1947: Գին 4 շիլին: Հասցէ. — P. O. Box 327, Caire (Egypte).

ԽՐԳԻՃԱՆՔ

Պոլիսը եւ Պոլսեցին

«Յառաջ»ի 8 Մարտ, շաբաթ օրուան թիւին մէջ կարդացի Բերայի Ս. Երրորդութեան մնտուկը պարարտացնող շէնքին վարձակալութիւնը Թուրքի մը:

Բերայի հայ լայֆ՝ աւելի ճիշդ պիտի ըլլար ըսել, Հայուն երեսը ճերմկցնող այդ ախպար հաստատութիւնը, որուն հիմնադիրը՝ Մկրտիչ Թօգաթլեան, Տօքաթլեան անունով մկրտած էր որ, իրաւամբ միակն էր երբեմնի մայրաքաղաքին մէջ, իբր ճոխ սրահ, ճաշակաւոր ճաշարան, մաքուր սպասարկութիւն եւ հաճոյ յաճախորդ ունեցող վայր:

Հոն է որ Պոլսոյ արուարձաններու երիտասարդութիւնը կուգայ բազմիլ, դատաստանի պատկերի պէս, ցուցափեղկերուն առջեւ, կատարեալ endimanché, ծամծմելով պռիօշը ու փաթաթն, իբր անխորժելի կիրակնօրեայ ...passe temps:

Քսան եւ հինգ տարիներ անցած են թէեւ, սակայն եւ այնպէս երեւակայութիւնս բաւական սուր է յիշելու համար Այա Սօֆիայի մինարէները, Համբային Պարտքի Վարչութեան հսկայ շէնքը՝ ուր անցուցած եմ կեանքիս ծաղիկ ի քթին տարիները, ամբողջ քառասնեւութ ղարուններ: Կը յիշեմ Գանք Օթօմանի եւ Ռէժիի զոյգ շէնքերը, քով քովի, Թաափգա Տուափգա եւ որոնցմէ մէկէն դուրս կուգար դեղին ոսկին, իսկ միւսէն՝ դեղնորակ ծխախոտը: Կը յիշեմ կամուրջը, Շիրքէթի շոգենաւերը, Վոսփորը վերջապէս, որուն համար հինգ հարիւր հազարնոց քաղաքաքաղէտ բանակ մը այսօր քրտինք կը թափէ կանաչ սեղանին շուրջ որպէսզի մուրճն ջարդ ու փշուր չըրած մահիկը, հաշտաբար հէք մը գտնուի ու Սեւ Ծովու ջուրերը հանդարտօրէն անցնին Նեղուցներէն, Միջերկրական խաղաղ համար.

Իմացայ որ մասնաւոր շոգենաւ մը ամիսը երկու անգամ կ'երթեւեկէ Պոլսոյ եւ Մարսիլիոյ միջեւ, փոխադրելով ճամբորդներ, փոխան ապրանքի, որ իր պակասութեամբ կը փայլի երկու մեծ նաւահանգիստներուն միջեւ ալ:

Մարսիլիա՝ Յունաստանի այդ [illegible] քաղաքը [illegible], կ'ըսեն, որպէս Մարսիլիայի հին բնակիչները, Հայը տեսնելով, իսկ Թուրքը կասկած.

Շատ երկար չանենք պարմանքս, այս բարեկամական [illegible] համար: Փարիզ թէեւ իբրեւ մայրաքաղաք աշխարհի երրորդը կը համարուի մեծութեամբ ինքնակալօրէն, չեմ գիտեր ինչ մը ունի իբրեւ յատկանիշ, որ շատ դիւրին է մէկու մը համար հանդիպիլ ծանօթի մը, ճանչուորի մը եւ կամ հայրենակիցի մը, ըլլայ փողոցը, ըլլայ զբօսատեղիներու մէջ, հոս հոն, ուր ալ ըլլայ աչքը իր տեսողութենէն չվրիպեցներ երբեք: Զարմանալի թող չթուի եթէ ըսեմ թէ, ո՛եւէ ճամբորդ երբ Փարիզ կուգայ, ինքզինքը կը մատնէ իբրեւ օտար, այնպիսի ձեւերով, քալուածքով, նայուածքով որ անմիջապէսկը խորհիս ու կը համոզիս թէ՝ տեղական ապրանք չէ այդ մէկը:

Բախտը բերաւ որ անցեալ օր հայաշատ թաղին՝ Սէն Միշէլի պողոտային վրայ հանդիպիմ հին բարեկամի մը որ տարտամ դնացքով, ապուշ նայուածքով, դէմս ելաւ: Հայ մը Պոլիսէն:

Բարեկամական հին տեսրակները, յիշատակները քրքրելէ վերջ, երբ կարգը եկաւ քիչ մը տեղեկութիւն քաղել այնտեղի ներկայ կացութեան վրայօք, երբ դեռ մեր սուրճերուն գաւաթները չէին պարպած, հարցուցի՝

— Ի՞նչ կը խորհի պոլսահայ ժողովուրդը Ներգաղթի մասին. յօժա՞ր է, տրամադի՞ր է մեկնելու, երբ առիթը ներկայանայ:

— Եղբայր, սա պէտք է գիտնաք որ, Պոլսեցիքս ո՛եւէ գանգատ չունինք եւ հարկ անհրաժեշտ չենք տեսներ մեկնիլ: Հոն ամէն բան առատ է, կեր, արբ եւ ուրախ լեր, աչքիդ վրայ յօնք կայ ըսող չկայ, վստահ է, տուրքերդ տուր եւ վայելէ այն բոլոր արգելքները որոնցմէ զրկուած էիր իբրեւ կեավուր:

— Բայց չես խորհիր բնաւ հայրենիքիդ վրայ, բաւական չէ՞ որքան տառապեցանք, տուժեցինք, ստրուկը եղանք տեղացիներուն, ըսի քիչ մը աղգասիրութիւնը հրահրելու համար:

— Ի՛նչ կ'ըսես կոր, եղբայր: Հիմա անանկ ուղուրսըզ բաներ չկան, հաւասարութիւն է մեր եւ անոնց միջեւ, եղբայրս՝ Ցակոբիկը, ամէն գիշեր պայ Ահմէտին տունն է, Ֆաթմային հետ թուղթ կը խաղան, տղաս ամէն կիրակի տանսինկ կ'երթայ Նազիմէին, Աթիյէին հետ պարելու: Այս տարի գրեթէ ամէն կիրակի Մաքրիգիւղ ծով մըտանք Սիւլէյմանին ընտանիքին հետ: Խտրութիւն չկայ, ամէն մարդ ազատ է իր ուզածին հետ կենակցելու, մինակ սպուխիւ կայ, եւ չափաւորեց [illegible] ...:

Ըսել է այդ բոլոր թուածներդ պատճառ են որպէսզի չմեկնիս դէպի Հայաստան: Ֆաթմային հետ [illegible] է որ[illegible] Հայրենիք [illegible], քանի դեռ ժամանակ ունիս [illegible], կ'ըսեմ կես Տաճիկ այդ Հայուն որ Ֆրանսերէն [illegible] Փարիզ եկած է՝ թերեւս իր [illegible] ըսելու:

Եւ ասոր նման, այս կարգի մարդոց համար չէ Ներգաղթ ազգային կոչը:

Մինչեւ հիմա Հայ-Հռոմէականներ կային, անոնց վրայ աւելցած են Հայ Տաճիկներ.

ԼԻԼԱ

Սկաուտական ցերեկոյթ

Հայ Արիներու Միութեան Փարիզի շրջանի սկաուտներուն, երէցներուն եւ գայլիկներուն 16րդ տարեկան ցերեկոյթը տեղի ունեցաւ անցեալ կիրակի կէսօրէ վերջ, Salle de la Chimieի մէջ, մասնակցութեամբ Ֆրանսական եւ օտար սկաուտական միութեանց:

Հանդէսը բացուեցաւ որոշեալ ժամուն Marseillaiseով ու «Մաղկիր Ազատ իմ հայրենիք»ով, որ յանկայս երգուեցաւ բեմին վրայ շարուած սկաուտներէն՝ ղեկավարութեամբ Փ. Փանոսեանի: Ցեղերոյ խմբապետ Ն. Գօյաճեան քանի մը խօսքով շնորհակալութիւն յայտնեց ներկայ բազմութեան եւ անոր ներողամտութիւնը խնդրեց, պատահական թերութիւններու համար, որոնք կրնան տեղի ունենալ այս տեսակ հանդէսներու մէջ: Այս քանի մը խօսքերուն յաջորդեց, թատերական փոքր ներկայացում մը «Պլուտոնի նաւաբեկեալները»: Դերակատար սկաուտները յաջողութեամբ եւ ճարպիկութեամբ կատարեցին իրենց դերերը: Այս բարոյալից ներկայացումէն անմիջապէս վերջ Հայ Արիներու ընդհ. պետ՝ Տօքթ. Գուրգէն Մեծատուրեան բեմ գալով՝ նախ կարդաց Անգլիայէն, Եգիպտոսէն, Պելճիքայէն եւ Մարսիլիայէն եկած հեռագիրներն ու նամակները, որոնք սրտանց կը շնորհաւորէին Հայ Արիներու կեդրոնը իր տարած անխոնջ աշխատանքին համար, եւ անկեղծօրէն կը մաղթէին աւելի լայն յաջողութիւններ ապագայի համար: Լոնտոնի միջազգային սկաուտական գրասենեակի պատասխանատու վարիչ M. Wilson իր նամակով ներողութիւն կը խնդրէր որ չէր կրցած այդ օրը ներկայ ըլլալ, հակառակ իր փափաքին, եւ ժամադրութիւն կուտար մօտ ատենէն ճամպարին (ճէնպորի) մէջ տեսնուելու: Ընդհ. պետը խօսք ուղղելով ներկաներուն, մասնաւոր շնորհակալութիւն յայտնեց մասնակցող օտար հիւրերուն, որուն նախագահ Marc Sagnierի որ հակառակ իր առողջական փափուկ վիճակին եկած էր մասնակցելու իր շատ սիրած հայ սկաուտներու հանդէսին, ինչպէս գրած է սկիզբէն ի վեր, ինչպէս նաեւ ծնողներուն եւ բարեկամներուն որոնք մեծ թիւով լեցուցած էին սրահը, միշտ աջակցելով սկաուտներու ձեռնարկներու յաջողութեան, եւ կրկին անգամ յայտարարեց անվհատ աշխատիլ բարեկամներով, համակիրներով ու ծնողներով հայ սկաուտները իրենց բարձրութեան վրայ պահել, հետեւիլ հաւատքէ, եւ ալ աւելի բարձրացնել զանոնք որ կարենան յետ դարձնել իրենց ձայնը,— Միշտ պատրաստ»:

Կարճ միջնարար մը եւ երբ ամէն մարդ իր տեղը գրաւեց, ալեհեր ու տարիքին մատնուած, բայց սրտով եւ զգացումներով երիտասարդ, սաղջ, նախագահը, Marc Sagnier, անդամ Ֆրանսայի Ազգ. ժողովի, խօսք առաւ եւ մեծ ընդունեցի իր յատուկ եւ խորիմաստ բառերով լեցուց սրահը ձայնելով, «Ես յիսուն տարի է կը քարոզեմ որ խաղաղութիւն եւ արդարութիւն ըլլայ մարդոց մէջ ու մեր մոլորակին վրայ, եւ հակառակ պատերազմներու ու մարդկային ոճրագործութեանց, չեմ յուսահատած, եւ պիտի գայ օրը որ մարդը զաղան չըլլայ մարդուն: Իմ սիրած հայ սկաուտները մէկ մասնիկն ըլլալով համաշխարհային «սկաուտիզմ»ին, բաժին մը պիտի ունենան խաղաղութեան կերտումին մէջ, ատելութիւնն ու թշնամութիւնը տեղի պիտի տան սիրոյ եւ եղբայրութեան թագաւորումին, այս բանին է որ պիտի ցանկայ ամէն սկաուտ»: Անվերջ ծափերով ողջունեցին նախագահի այս մարդարէաշունչ խօսքերը:

Ապա շրջանի խմբապետները, ներկայացուցին Ֆրանսերէն զաւեշտ մը, «Ոչխարներու դատը»: Տղաքը խսկապէս ցոյց տուին զերասանի խմոր եւ խաղալու յարմարութիւն, կուշտ ու կուռ խնդացնելով ներկաները: Կարգը եկած էր Հայ Արիներու Միութեան հովանաւոր մարմնի նախագահ Գ. Ն. Զամքէրթէնի որ թէ Ֆրանսերէն եւ թէ հայերէն, իր գոհունակութիւնը եւ խնդակցութիւնը յայտնեց հայ սկաուտներու տարած աշխատանքին համար եւ խոր համոզումով յայտարարեց թէ հայ Արիներու Միութիւնը երբեք չի դտնուիր ոեւէ հոսանքի ազդեցութեան տակ, ու կը քալէ մի միայն սկաուտի դաւանանքով, եւ անոր ծրագրով, համաձայն միջազգային օրէնքներուն: Հանդէսի վերջին մասը կը կազմէր մեծ բանակումի կրակը, որու ընթացքին եղան խաղեր, պարեր ու երգեր: Մ. Փանոսեան եւ Գ. Գաղտասարեան մեծ յաջողութեամբ պարեցին, մին հնդկական պարը, միւսն ալ կովկասեանը, սրահը իր երկար ծափերով ողջունեց ճկուն պարողները: Սկաուտներու եւ գայլիկներու կողմէ երգուեցան Ֆրանսերէն եւ հայերէն երգեր, հաճոյք պատճառելով ներկաներուն: Խանդավառ ծափերով սրահը լեցուեցաւ, երբ սկաուտ սպատի մը՝ Եդուարդ Ճէնազեան շատ յատակ առոգանութեամբ, բան մը որ կը պակսի առ հասարակ հոս մեծցողներուն եւ խոր յուզումով արտասանեց Ախթամանթօյի Ափ մը մոխիրը, ապրելով ու ապրեցնելով մեզ բոլորս:

Թղթակից

Վճռած ենք պաշտպանել

ՏԷՅԻՆ.— Ընդվզումը, որ կուգայ մեր շարքերէն, պուր չէ: Մինչեւ հիմա լռած էինք շատ մը քաղաքականութեան ու բանսարկութեան, սակայն, մեր դիմացի «ճակատ»էն եկած նոր ու զարշելի պարսաւին՝ կը պատասխանենք միաձայն ու կորով:

Պէտք է գիտնան բոլոր անոնք, որ այս օրերուն փողոց իջած են սեւցնելու եւ ի հարկին հարուածելու Դաշնակցութիւնը՝ թէ պիտի չնահանջենք, եւ ամուր բռնած իրենց ներկուած օձիքէն՝ պիտի ցնցենք ու մերկացնենք միակամ, — թէ ձեռք տրուած չէ անձեռնմխելի Դաշնակցութեան փոխարէն:

«Պետական» կոչուած «լրագրող»ներ չեն որ, պիտի փոխեն պատմութեան ընթացքը, եւ Դաշնակցութիւնը ներկայացնեն իբրեւ «հայրենադաւ», թշնամի կամ ... հակահայաստանեան: Կը ճանչնանք մեր «դիմաց»ի պատին տակ կանգնած մարդոց ամբողջ էութիւնը, իրենց «գաղափարական» պղտոր աղբիւրը, որուն ջուրերը եղած են միշտ պայծ:

Այդ ո՞վքեր են որ, Դաշնակցութեան չափ արիւն ու զոհեր տուած են մեր հայրենիքին:

Այդ ովքե՞ր են որ արդի Հայաստանի հողերուն համար կուրծք տուած են Թուրքին ու Թաթարին, Ռուսին կամ Քիւրտին: Մոռցա՞ծ էք Այն օրերուն երբ կարմիր զինուորները «դէպի տուն» կը վազէին՝ «մաւզէրիստ» Դաշնակներն էին որ, կեցան հայրենի հողին վրայ ու քաջութեամբ դիմադրեցին Վէհիպ փաշաներու ուժերուն:

Ո՞ւր էիք այն օրերուն, երբ հայ ժողովուրդը, անօթի ու ծարաւ, մեն-մենակ, կենաց եւ մահու պայքար կը մղէր մեր «պանծալի» հայրենիքին համար, ի խնդիր սիրելի Երեւանին:

... Հայաստանի բուն թշնամիները անոնք են որ, նոյնիսկ այս օրերուն, միտք կը պղտորեն, դասակարգերու կը վերածեն հայրենիքէն բռնի քշուած բազմութիւնները, որոնց սրտին մէջ հայրենասիրութիւնը աւելի բուռն է քան «պետական» կոչուած գործակատարներու եւ հասարակ բախտախնդիրներու սեւ սրտերէն ներս:

Մենք վճռած ենք պահել, պահպանել Դաշնակցութեան դիմագիծը, անոր խռովալի անցեալը, հերոսական մաքառումներու անվեհերութիւ[illegible] ...: Մենք կը քալենք մեր ճամբով. [illegible] սիրելով մեր Հայրենիքը, անոր հողն ու ջուրը:

Հ. Յ. Դ. ԿՈՄԻՏԷ

Յ. Գ.— Իբրեւ գործնական պատասխան՝ Հ. Յ. Դ. «Ֆոնտ»ին կը ղրկենք 5000 Ֆրանք.

ԶՈՒԻՑԵՐԻՈՅ ՏՆՏԵՍԱԿԱՆ ՀՈԳԵՐԸ

Զուիցերիական դրամը յանկարծական անկում մը ունեցաւ անցած շաբթու: Կարգ մը երկիրներու ազատ շուկայի դանձատոմսերու գինը բարձրացան: Անգլիականը տասը զուիցերիական Ֆրանքէն բարձրացաւ տասնըմէկի: Նոյնը եւ Նիւ Եորքի հրապարակին վրայ:

Ուրիշ երկիրներու նման Զուիցերիոյ մէջ ալ գոյութիւն ունի Ֆրանքի ազատ եւ հակակշիռի ենթակայ դրութիւն մը՝ հրապարակի վրայ:

Կացութեան առաջքն առնելու համար Զուիցերիոյ ազգ. դրամատունը սկսաւ գնել տոլար, անգլ. ոսկի եւ ուրիշ արժետոմսեր, ոսկին 17.35 արժէքով: Կը կարծուի թէ դրամական այս անկումը հետեւանք է իր առեւտրական յարաբերութիւններու կշիռքին, այսինքն երկրին ներածումներու եւ արտածումներու տարբերութեան: Ածուխի, պողպատի, քարիւղի եւ ուրիշ հում նիւթերու համար կատարած ներածումներուն գումարը 1946ին եղած է 3427 միլիոն Ֆր. մինչդեռ արտածումներէն գանձած է միայն 2675 միլիոն:

Կառավարութեան գլխաւոր մտահոգութիւնն է ուրեմն հում նիւթեր ճարել: Առանց այդ նիւթերուն, երկիրը չի կրնար իր ճարտարարուեստը զարգացնել: Դրամական տագնապը պիտի մնայ անլոյծ:

Ֆրանքին անկումին ուրիշ պատճառ կը համարուի նաեւ Ֆրանս. Ֆրանքին սեւ շուկայով ծախուելուն առժամեայ դադրիլը:

Բայց բոլոր այս տնտեսական եւ ճարտարարուեստական դժուարութիւններուն գլխաւոր պատճառն է աշխատաւոր ձեռքերու պակասն ածուխի արտադրութեան համար: Այս առթիւ աւետաբեր լուր մը Մ. Նահանգներէն,— անոնք հնարած են ածխահան նոր մեքենայ մը որ յիսուն հանքագործի դեր պիտի կատարէ:

Այստեղ սակայն ուրիշ խնդիր մը կը ցցէ իր գլուխը: Ի՞նչ պիտի ընեն հանքագործները,— պիտի երթան անգործներու շարքերը խտացնել....

Նոր միջադէպ Ազգ. Ժողովին մէջ

Հնդկաչինի հարցին քննութեան առթիւ, Եչ. օր երրորդ անգամն ըլլալով ընդհատուեցաւ Ազգ. Ժողովին նիստը, իբրեւ հետեւանք բուռն միջադէպի մը: Ժխորը պայթեցաւ երբ նախկին վարչապետ Փօլ Ռէնօ կը պարզէր Հնդկաչինի ազգայնականներուն գործած վայրագութիւնները: «Ես կը ճանչնամ երեք Ֆրանսացիներ որոնց սպանութիւնը հրամայուած էր Աննամցի բարձր պաշտօնատարի մը կողմէ»: Ասոր վրայ աջակողմեան երեսփոխանները իրենց տեղէն ցատկելով եւ ունկնդիրներու ամպիոնը մատնանշելով պոռացին.— «Վայրագութիւնները հրամայող պաշտօնեայ կը գտնուի այստեղ, Ազգ. Ժողովին մէջ»: Եւ ահա մարտակոչ մը.

— Դուռները փակեցէք, ձերբակալեցէք ...

Ակնարկը ուղղուած էր Հնդկաչինի ներկայացուցիչներէն մէկուն, որ կը հետեւէր վիճաբանութեանց: Համայնավարները գայրոյթ յայտնեցին աջակողմեաններու դէմ եւ քիչ մնաց իրար պիտի ծեծէին, ինչպէս երեքշաբթի օր: Նախագահը անմիջապէս փակեց նիստը, չարը խափանելու համար:

Երբ նիստը վերսկսաւ եւ Պ. Ռէնօ շարունակեց իր ճառը, 187 համայնավար երեսփոխանները ձգեցին դուրս ելան: Երբ վերադարձան, Ռէնօ վերջացուցած էր: Վարչապետը խոստացաւ քննել ամբաստանուած Աննամցի պաշտօնատարին խնդիրը:

Ինչպէս դիտել կուտան անգլեւամերիկեան թերթերը, այս նոր միջադէպն ալ կ'ապացուցանէ թէ կիրքերը չափազանց լարուած են աջ եւ ձախ հոսանքներուն միջեւ, ինչ որ մեծ մտահոգութիւն կը պատճառէ ամէնուն:

Նիստը փակուած ատեն, լուտանքներ եւ բռունցքներ կը փոխանակուէին նրբանցքներուն մէջ: Արմատականները եւ ժողովրդականներն անցած իրարու դէմ ելած էին: Միայն ընկերվարականները պահեցին իրենց պաղարիւնը: Զրոյցի մը համաձայն երեսփոխան Փիէռ Անտրէ, որ իբրեւ դասալիք ամբաստանած էր Մորիս Թորէզը, ծեծ պիտի ուտէր Ազգ. Ժողովի նրբանցքներուն մէջ, նախկին կախամարտիկի կողմէ, բայց ուրիշ երեսփոխան մը միջամտեց. Այս դէպքերը եթէ շարունակուին, կրնան վտանգաւոր դառնալ, եթէ կառավարութիւնը միջոցներ ձեռք չառնէ.

Մեծերը միշտ կը վիճին

Զօրս Մեծերու Եչ. օրուան նիստին մէջ, Պ. Պէվին տեղեկացուց Թ. Մոլոթովին թէ, անգլիական կառավարութիւնը կը գործածէ ստորակետ շրջանին մէջ: Իր տեղեկութեանց համաձայն, 40 հազարի չափ բանտարկեալ Նացիներ կարեւոր պաշտօններու կոչուած են Գերմանիոյ խորհրդային շրջանին մէջ: Պ. Պէվին միայն հինգ անուններ յայտնեց, աւելցնելով թէ կը սպասէ ամբողջ ցանկը, չխանգարելու համար Դաշնակիցներուն միութիւնը: Մ. Նահանգներու արտաքին նախարար, Զօր. Մարշըլ եւս դանդաղներ յայտնելով, միւսինակ ծրագիր մը ներկայացուց, Նացիները մաքրագործելու համար Գերմանիոյ չորս շրջաններուն մէջ: Զօրս նախարարները ալ համաձայնեցան այս ծրագրին. Այս առթիւ Զօր. Մարշըլ յայտարարութիւն մը կարդաց, որուն համաձայն 12 միլիոն Գերմաններ արձանագրուած են ամերիկեան շրջանին մէջ, քննութեան համար, 200.000 հոգի դատուած, 370.000 հոգի պաշտօնանկ եղած են:

ՔԱՆԻ ՄԸ ՏՈՂՈՎ

ՍՈՒՐԻՈՅ վարչապետը յայտարարեց թէ ամերիկեան ընկերութիւն մը արտօնութիւն խնդրած է աշխարհիս ամենամեծ նաւթուղին շինելու սուրիական հողին վրայ: Եթէ նոր պայմաններ չառաջարկուին, բանակցութիւնները պիտի չվերսկսին:

ԹՂԹԱԴՐԱՄՆԵՐՈՒ ԳՈՒՄԱՐԸ հասած է 747.921.000.000 ֆրանքի, 12.229.000.000 ֆրանքի նոր թուղթեր շրջաբերութեան հանուած ըլլալով:

ՊԵԼՃԻՈՅ նոր դահլիճին կազմութիւնը յանձնուեցաւ նախորդ վարչապետին՝ Պ. Սփաքի (ընկերվարական):

ՄԱՄՈՒԼԻ աշխատաւորներու վէճը կարգադրելու համար, վարչապետը իրաւարար նշանակեց Պ. Փիէռ Պլօքը, որ գործի ձեռնարկած է արդէն:

ՊԱՂՏԱՏԷՆ Թուրք թերթերու կը գրեն թէ ամբողջ Իրաքի մէջ 1515 համայնավարներ կային որոնք բոլորն ալ ձերբակալուած են: Ասոնց 1092ը Հրեաներ են, 231ը մահմետականներ, 192ը Հայեր: Նոյն աղբիւրին համաձայն իրենց նպատակն է եղեր Իրաքի մէջ հաստատել երեք հանրապետութիւններ.— 1. Իրաքեւարաբական.— 2. Իրաքեւքրտական.— 3. Իրաք-ասորա-հայկական? :

ՄԱԼԱԹԻՈՅ Հրթ. ընկերութեան Ֆրանսայի Շրջ. գործադիր մարմինը սգալով հայրենակից արուեստագէտ ՍԱՐԳԻՍ ԽԱՉԱՏՐԵԱՆի դառնադէտ մահը, իր խորին ցաւակցութիւնները կը յայտնէ այրիին եւ բոլոր պարագաներուն:

Հ. Մ. Ը. Մ.Ը ՄԱՐՍԷՅԼԻ ՄԷՋ

Այս կիրակի 16 Մարտ Հ. Մ. Ը. Մ.ը պիտի ունենայ իր ախոյենական մրցումը Provençalի խումբին դէմ, իրենց դաշտին վրայ: Մերոնք նոր խաղացողներ առած են, այնպէս որ մեր տղաքը պէտք է շատ ուշադրութեամբ շարժին յաղթութիւնը առաջուց շահուած չնկատեն:

Մրցավայրը երթալու համար առնել 70 թիւ հանրակառքը եւ իջնել Provençal (Madrague Ville(:

Վ. Շ.

ԼԻՈՆ-ՏԷՍԻՆ — Հ. Մ. Ը. Մ.ի Ա. խումբը վաղը, կիրակի, իր սեփական դաշտին վրայ պիտի կատարէ 13րդ ախոյենական մրցումը: Հասոյթը՝ Ներգաղթի ֆոնտին: Փութացէք խրախուսել մարզիկներու ձեռնարկը:

ԽՄԲ.— Մարսէյլի, Լիոն-Տէսինի, Վալանսի եւն. մարզական թղթակցութիւնները պէտք է մեր ձեռքը հասած ըլլան ամէնէն ուշը Չորեքշաբթի, որպէսզի միւս շաբթուան չմնան:

ԿԻՐԱԿԻ ՄԱՐՏ 16ԻՆ SALLE GAVEAU
ԺԱՄԸ 17.30ԻՆ
TENOR
ԷՄՄԱՆՈՒԷԼ ՓԱՓԱԶԵԱՆ

Տոմսերը կը ծախուին հետեւեալ դրավաճառներուն մօտ: Հրանտ Սամուէլ 51 rue Monsieur le Prince, Մկրտիչ Գարսամեան 46 rue Richer (9), Հրանտ Բալուեան 43 rue Richer (9):

ՈՒՐԲԱԹ ԳԻՇԵՐ 21 ՄԱՐՏ ԺԱՄԸ 8.30ԻՆ
ԹԱՏԵՐԱԿԱՆ ԲԱՑԱՌԻԿ ՆԵՐԿԱՅԱՑՈՒՄ
Հայ թատերգութեան մեծ վարպետին Ա. ՇԻՐՎԱՆԶԱՏԷի գլուխ գործոցը՝

"ՆԱՄՈՒՍ„Ը

Ինամուած բեմադրութիւն, մասնակցութեամբ Ա. ԳՄԲԷԹԵԱՆԻ, ԳՐԻԳՈՐ ՎԱՀԱՆԻ, Ս. ՄԱՔՍՈՒՏԵԱՆԻ, ՏԷՐՎԻՇԵԱՆԻ, Մ. ԱԶՆԱՒՈՐԵԱՆԻ, ՏԻԿԻՆ Բ. ԴԱՒԻԹԵԱՆԻ, Պ. ԱԼԹՈՒՆԵԱՆԻ եւ ուրիշներու, Théâtre d'Iéna, 10 Ave. d'Iéna, métro Iéna:

ԿԸ ՓՆՏՌՈՒԻՆ. - Պարժոլէն (Var) Մարթա Գարաչեան կը փնտռէ Զարչամպա գաւառի Քալաբալը գիւղէն Արմենակ Քոչկանեանը, որ 1918ին կը գտնուէր Պոլիս, Խասգիւղի որբանոցը. Տեղեկացնել Mme. Karachianի, Barjols (Var), France:

ԱԲՐԱՀԱՄԵԱՆ Արմենակ (Զալիբեկի), կը փնտռէ իր մօրեղբայրը՝ Սուքիասեան Ջիվան Գէորգ, ծնած 1918ին: Խաչնել Abrahamian A., 39 rue Klebe., Le Zeil, (Ardèche):

ՍԱՍՈՒՆՑԻ Պօղոս Հըպոյեան (Պրէվանի հին ւանդանոցէն) կը փնտռէ իր հայրենակիցները՝ Մկրտիչ Մեղրիկեան եւ Բէքարեան եղբայր. Մկրտիչը կը կարծուի Նիւ Եորք, իսկ Բէքարեանը նոյնպէս Ամերիկա: Կը խնդրուի «Հայրենիք»ի մէջ արտատպել: Տեղեկացնել «Յառաջ»ի:

ԿԸ ՓՆՏՐԵՄ եղբայրս (Պրուսացի), բուն անունով Գրիգոր Գարագուզեան, որ 1922էն իվեր կը գտնուի Յունաստան: Ներկայ անունով Ղրիղորի Ռափտոփոս: Կը բնակէր հետեւեալներուն հետ, Խրիստաքի Ռափտոփոս, քոյրը Պենելոպի, իսկ պզտիկ քոյրը Անկելիքի Ռափտոփոս: Տեղեկացնել Karageuzian, 5eme maison, No. 131 Cité France Rayonne Roanne, (Loire), France: Կը խնդրուի Աթէնքի «Ազատ Օր»էն արտատպել:

ԿԸ ՓՆՏՌՈՒԻ Խաչիկ Սմսարեան, Թոքաթի Չիֆթլիկ գիւղէն: Պատերազմէն առաջ կը գտնուէր Սելանիկ (Յունաստան): Տեղեկացնել H. Kharibian, Rue Peysonneau, Vienne ,Isère), France: Յատկապէս կը խնդրուի Աթէնքի «Ազատ Օր»էն արտատպել:

Ուշադրութի՛ւն կօշկակարներուն

Ունինք կաշիի վաճառատուն Crepin եւ Tannerie: Ձեր բոլոր գնումներու համար դիմեցէք Յ. Գ. Փափազեան վաճառատունը, 223, r. Tolbiac, Paris (13) Tél. Gob. 64-54: Բաց է ամէն օր ժամը 8—12 եւ 14—18, գոց է ուրբաթ եւ շաբաթ օրերը: Հաղորդակցութիւն՝ métro: Tolbiac, Place d'Italie, Clacière:

Առեւտրականներու եւ պատրաստ
հագուստ շինողներուն

Ուշադրութեան

Ձեզի պէտք եղած ամէն կարգի նիւթերու համար, ինչպէս դերձան, ռետին (elastic) եւ կոճակներ, դիմեցէք՝ մասնագէտ տան մը, հեռաձայնեցէք կամ գրեցէք

M. MILEMIANի

4 rue Curie (Bicêtre) Seine, Tél. ITA. 08-55

ՅՈՒՇԱՏԵՏՐ

ՎԻԷՆԻ Հ. Յ. Դ. կոմիտէին ընդհ. ժողովը, Մարտ 16ին, կիրակի առաւօտ ժամը 9ին, Մուրատ ակումբին մէջ: Կարեւոր օրակարգ:

ՓԱՐԻԶԻ Հ. Յ. Դ. «Ռոստոմ» խումբի ժողովը՝ այս կիրակի ճիշդ ժամը 9.30: Կարեւոր օրակարգի լուծում եւ զեկուցում:

Հ. Յ. Դ. ԻՍԻԻ Զաւարեան կոմիտէի ընկերահամակրական խնջոյքը՝ այս կիրակի կէսօրէ վերջ ժամը 3ին, Ազատի սրահին մէջ, 4 rue de la Défense: Գեղարուեստական ճոխ բաժին: Մուտքը ազատ է: Մատչելի պիւֆէ:

ԼԻՈՆ.— Հ. Յ. Դ. Նոր Սերունդի «Սիամանթօ» խումբը ժողովի կը հրաւիրէ բոլոր ընկերները եւ Կապոյտ Խաչի սանուհիները այս կիրակի առտուան ժամը 10ին: 137 rue Paul Bert: Կարեւոր օրակարգ:

ՄԱՐՍԷՅԼ.— Հ. Յ. Դ. «Ջամալեան» խումբի վարչութիւնը վիճաբանական ժողովի կը հրաւիրէ Գուլվար Օտտոյի, Վռամեան ենթակոմիտէի, Նոր Սերունդի «Համազասպ» խումբի ընկեր ընկերուհիները ու Կապոյտ Խաչի անդամուհիներն ու սանուհիները, այս երեքշաբթի իրիկուն ժամը 8.30ին, սովորական հաւաքատեղին:

ԼԻՈՆ.— Ֆր. Կ. Խաչի մասնաճիւղին ընդհ. ժողովը այս երեքշաբթի իրիկուն ժամը 8ին, 137 rue Paul Berti սրահը: Օրակարգ ա) Նորընտիր վարչութեան ընտրութիւն: բ) Խնջոյք-Թէյասեղանի հարց: գ) Ընթացիկ հարցեր: Ներկաներու թիւը օրինաւոր պիտի համարուի:

ՏԷՍԻՆ.— Հ. Յ. Դ. Նոր Սերունդի դասախօսական ժողովը՝ այս երկուշաբթի, Հ. Յ. Դ. Տան մէջ: Կը դասախօսէ ընկեր Վ. Հիւսեան: Նիւթ՝ Վասպուրականի հերոսամարտը: Կը հրաւիրուին ընկերներն ու համակիրները:

ՎՈՔԼԻՒԶ.— Հ. Յ. Դ. «Մուրատ» խումբի ժողովը՝ այս կիրակի (16 Մարտ) կէս օրէն վերջ ժամը 2ին, Մոնֆավէ, ընկ. Քաջինի բնակարանը:

ՄԱՐՍԷՅԼ, ՊՈՒԼ. ՕՏՏՈՅԻ Հ. Յ. Դ. Նոր Սերունդի «Խաժակեան» խումբի դասախօսութիւնը այս երեքշաբթի իրիկուն ժամը 8.30ին, սովորական հաւաքատեղին:

ՊՈՄՈՆԻ Հ. Յ. Դ. Նոր Սերունդի «Քրիստափոր» խումբի դասախօսութիւնը այս հինգշաբթի, իրիկուն ժամը 9ին, սովորական հաւաքատեղին: Սրահը բաց է ժամը 7.30ին (Ping. Pong. dames, echec, եւայլն): Երկուքին ալ պիտի խօսի Պ. Սանփոն Միրզախան: Նիւթ՝ Ռամկավարութիւն եւ Յեղափոխութիւն:

ՄԱՐՍԷՅԼ.— Տիկ. ՄԱԼԱԹԻՈՅ Հայրենակցական Միութեան 20ամեակի տօնակատարութիւնը, տարեկան 7 երկուշաբթի կէսօրէ վերջ, Salons Longchampի մէջ: Կը խնդրուի ներկայ գտնուիլ:

Այրի Տիկին Ա. Թէրզեան եւ զաւակունք, Տէր եւ Տիկին Վ. Ապիտեան, Տէր եւ Տիկին Պ. Թէրզեան (Ամերիկա), Տէր եւ Տիկին Նազարեան (Ամերիկա), Տիար Հայրի Թէրզեան (Ամերիկա), Տիար Աւետիս Թաշճեան, Տէր եւ Տիկին Շաւարշ Թաշճեան, Այրի Տիկին Եղիսաբէթ Թոթովեան եւ զաւակունք (Ամերիկա), Այրի Տիկին Ա. Ենչերեան եւ զաւակունք (Կ. Պոլիս), Տէր եւ Տիկին Եդուարդ Արփիարեան եւ զաւակունք (Ամերիկա), Այրի Տիկին Զարուհի Տէօքմէճեան եւ զաւակունք (Ամերիկա), Տէր եւ Տիկին Յ. Գարսամեան (Ամերիկա), Տէր եւ Տիկին Վարդիկեան եւ զաւակունք (Ամերիկա), Տէր եւ Տիկին Գ. Գալուստեան (Ամերիկա), Տէր եւ Տիկին Յ. Հէքիմեան, Տէր եւ Տիկին Բ. Թաշօ եւ զաւակունք (Պոլիս), Տէր եւ Տիկին Վ. Եազըճեան շնորհակալութիւն կը յայտնեն ամէն անոնց, որոնք անձամբ եւ նամակով ցաւակցութիւն յայտնեցին իրենց ամուսնոյն եւ ազգականին՝

ՏԻԱՐ ՄԻՀՐԱՆ Գ. ԹԷՐԶԵԱՆԻ

մահուան առթիւ, որ տեղի ունեցաւ 4 Մարտ, 1947, Մարսէյլ:

Laboratoire du Trocadéro
CRÈME DE BEAUTÉ
ROSE DE L'ILE DE FRANCE
Արժանացած ծանօթ մասնագէտներու գնահատանքին

Crèmeին գլխաւոր յատկութիւնն է սնուցանել մորթը եւ պահել անոր փափկութիւնն ու թարմութիւնը, արգիլելով եւ անհետացնելով կնճիռները: Կը գործածուի նաեւ ձեռքի ճեղքուածքներու եւ արեւին դէմ պաշտպանուելու:

Դիմել ուղղակի հաստատութեանս անձամբ ձրի խորհուրդ ստանալու համար (երկուշաբթի եւ շաբաթ օրերը) եւ նամակով:
20 Rue Scheffer, Paris (16), métro Trocadéro, Avé. Paul Doumer մօտ, Հեռ. **Klé. 26-49**
ինչպէս նաեւ գլխաւոր դեղարանը,
Grande Pharmacie de France
13 Place du Havre, Paris (Gare St. Lazareի մօտ)

Le Gérant: L. KRIKORIAN
Imprimerie DER-AGOPIAN, 17 Rue Damesme - 13e
Travail executé par des ouvriers syndiqués

LE PREMIER QUOTIDIEN ARMENIEN EN EUROPE

HARATCH — Fondé en 1925 — R. C. Seine 376.286

Directeur-Propriétaire : SCH. MISSAKIAN

17, Rue Damesme — PARIS (13e)

Tél.: GOB. 15-70 — C. C. P. Paris 1678-63

Տար. 1000, 6ամս. 500, Եռամս. 300, ֆր., Արտաս. 10 Տոլ.

Dimanche 16 MARS 1947 Կիրակի 16 ՄԱՐՏ

ԺԹ. ՏԱՐԻ — 19e Année N° 4986 — Նոր շրջան թիւ 595 — Խմբագիր՝ Շ. ՄԻՍԱՔԵԱՆ — Գին՝ 4 Ֆր.

ՄԵՐ ԽՕՍՔԸ

«ՎԱՐԺՈՒԹԻՒՆ ՄՏՔԻ»

Դպրոցական օրերէն մնացած անուն մըն է որ այս բառերը գրել կուտայ մեզի:

Արդարեւ, այդ օրերուն հրապարակին վրայ կը փայլէր հայերէնի դասագիրք մը, «Վարժութիւն Մանկանց»:

Ոչ հեղինակը կրնանք յիշել այսօր, ոչ ալ բովանդակութիւնը: Գիտենք որ կը յաւակնէր հայերէն սորվեցնել «ազգային մանկտւոյն»:

«Յառաջ»ն ալ կ՚ուզէ նոր էջ մը բանալ, այդ բացատրութիւնը յարմարցնելով իր կրագրին, — «Վարժութիւն մտաց»:

Պարզ խօսքով, փորձ մը պիտի կատարենք, շարժման մէջ դնելու համար միտքերը: Մղելու մեր ընթերցողներն ու բարեկամները որ մտածեն եւ արտայայտուին: Վարժուին գրի առնել իրենց մտածումները:

Բոլորովին նոր բան մը չէ որ կ՚առաջարկենք: Տարիներէ ի վեր հայկական մամուլն ալ ունի «Ազատ բեմ», «Նամակ խմբագրութեան», «Ընթերցողին սիւնակը» եւն.:

Այս բոլորը պատահական երեւոյթներ են: Եւ չատ կը տարբերին մեր առաջարկէն:

Մեր ուզածն է՝ տեւական եւ կենդանի բաժին մը վերածել զայն Արեւմտեան հասկացողութեամբ:

Անոնք որ կը հետեւին անգլեւսաքսոն մամուլին, գիտեն թէ ինչ լայն տեղ կը բռնէ եւ ինչ մեծ դեր կը կատարէ այդ բաժինը, — «Նամակներ խմբագրին» կամ «Նամակատուփ»:

Այդ վերնագիրներուն տակ, ամէն օր կարճ նամակներ կ՚երեւան ամէնէն ժողովրդական թերթէն մինչեւ ծանրաբարոյ «Թայմզ»ի էջերուն մէջ, օրուան խնդիրներու մասին.

Տեսակէտ: Կոչ: Որեւէ դիտողութիւն: Հակաճառութիւն: Նորութիւն մը: Օգտակար դիտողութիւն մը: Լրացուցիչ տեղեկութիւն մը՝ թերթին մէջ հրատարակուած նիւթի մը մասին: Եւայլն:

Մէկ խօսքով՝ ինչ որ կապ ունի թերթին մէջ եղած հրատարակութեանց, օրուան դէպքերուն, անձի մը կամ գաղափարի մը հետ: Գրական, գիտական, քաղաքական, բանասիրական, լեզուական, — ինչ որ կ՚ուզէք: Նոյնիսկ անգլերէն բառի մը ուղղագրութեան մասին:

Նամակագիրնե՞րը, — Հասարակ մահկանացուէն մինչեւ նախկին կամ ներկայ վարչապետը: Նախարարներ, դեսպաններ եւ ուրիշ ակնաւոր անձեր: Գիտնական, բանաստեղծ, գրագէտ: Սափրիչ կամ դերձակ: Ո՛վ որ ըսելիք մը ունի:

Եւ բոլորն ալ ոչ միայն իրենց իսկական ստորագրութեամբ, այլ եւ հասցէներով: (Քիչ անգամ կը պատահի որ ծածկանուն ստորագրեն, նախապէս իրենց անունն ու հասցէն հաղորդելով խմբագրութեան):

Թերթը միշտ կը յիշեցնէ, թէ կարծիքի ազատութիւնը յարգելով հանդերձ, խմբագիրը իրաւունք ունի կրճատումներ կատարելու, ի հարկին:

Ահա այս վարժութիւնն է որ կը թելադրենք մեր ընթերցողներուն:

Մտածել եւ գրել որեւէ ընթացիկ նիւթի մասին: Անշուշտ շատ կարճ (ամէն օր 8 — 10 եւ աւելի նամակներ միասին կ՚երեւան անգլեւամերիկեան թերթերուն մէջ):

Վարժութիւն չէ՞ մտածում մը, տեսակէտ մը բանաձեւել 10—20 տողի մէջ:

Օրն ի բուն կը խօսինք իրարու հետ: Յաճախ պիտանի կարծիքներ կը յայտնէք որեւէ հանրային նիւթի մասին:

Ի՞նչ օգուտ, եթէ ձեր իմաստութեան գոհարները պիտի թափին սրճարանի մը սեղաններուն վրայ կամ տունին չորս պատերուն մէջ:

Ա՛ռ գրիչը եւ փորձէ: Պայման չէ որ դպրոցի վկայական ունենաս:

Ինչ որ հասարակ ժողովուրդ կը կոչեն, յաճախ շատ աւելի արթուն է եւ իմաստուն, քան գոյգոյն ուսումնականներ:

Մեր անմահ Մուրատը չէ՞ր որ կ՚աղաղակէր, պատմական առիթով մը.

— Լերան Քիւրտը աւելի խելացի է քան Հայոց կաթողիկոսը …

Ո՛վ որ ըսելիք մը ունի եւ կ՚ուզէ գրի առնել պարկեշտօրէն, առանց կիրքի եւ կանխակալ կարծիքներու, կրնայ գրել «Յառաջ»ին:

Բացուած է բաժինը. — «Նամակներ «Յառաջ»ին: Միջին չափը՝ նամակի թուղթի մը մէկ էջը: Ի հարկին երկուքը, նայելով նիւթին: Աւելին՝ կը դառնայ յօդուած:

Շ.

ՕՐԸ ՕՐԻՆ

ԱՆԲՈՒԺԵԼԻ ԵՆՔ ...

Ահա նախագահ Թրումընի ճառը որ կ՚աւետէ նիւթական խոշոր աջակցութիւն մը Թուրքիոյ:

Ու բոլորս մեր սրտին խորէն վրդովուած ենք: Ի՞նչպէս ժողովուրդներու ամէնէն ազատասէրը եւ ողորմածը ձեռք կ՚երկարէ մեր դահիճին:

Անուղղայ մարդիկ ենք, ըսելիք չկայ: 1915էն ի վեր կրնա՞ք ցոյց տալ պետութիւն մը որ կռնակ դարձնէր Թուրքիոյ, իր գործած հրէշային, աննախընթաց ոճիրներուն համար:

Կրակը ինկած տեղը կը վառէ, կ՚ըսեն: Թուրքիոյ կրակն ալ մեզ վառեց տունով տեղով, մամիկով ու մանուկով: Բայց որո՞ւն միտքէն անցաւ սանկ թեթեւակի գոնէ պատժել յանցաւորը: Եղան անանկներ ալ, նոյնիսկ հայանուն մարդիկ, որոնք զոհը դրին դահիճին տեղ, ու անոր եաթաղանը սրբեցին իրենց սափեստ վարդապետութիւններով:

Հրաշագործ բառ մը կայ, ամէն մեղք մաքրելու բացառիկ յատկութեամբ օժտուած. — Դիւանագիտութի՛ւն:

Այո, դիւանագիտութիւնը կը ներէ ոճրագործին, կը սրբէ արիւնոտ ձեռքերը, թէ մէկ մ եր ընել կուտայ ծաղրածուին առջեւ: Եւ տակաւին ինչե՜ր ինչե՜ր կը պարտկէ իր համայնակուլ եւ անյատակ անդունդին մէջ:

Մենք ենք միամիտը եւ գաղափարապաշտը: Մեր թարմ վէրքերը միշտ կ՚արիւնին Թրումընի ճառով, Պէվինի յայտարարութեամբ կամ ուրիշ Մեծերու ելոյթներով:

Եւ կամ ընդհակառակն մեր ոտքերը գետնէն կը կտրին, երբ անոնց մէկն ու մէկը սանկ անուշ նայի մեր երեսին:

Զարմանալի չեն այս բոլորը, եթէ անդրադառնանք մենք մեզի, եւ տեսնենք թէ ի՛նչպէս սարված են դիւանագիտութիւն խաղալ ամէն մարդու մէջ: Յաճախ անճարակ, պոչը կուրս ձգելով: Երբեմն ալ ղիջանելով ամէնէն դեռնաքարչ տեսակին:

ՍՕՍԻ

ՆԵՐԳԱՂԹԸ ԵՒ ՋԷՆԿԻԼԷՐՑԻՆԵՐԸ

ԱԼՖՕՐՎԻԼ. — Օրուան կենսական պահանջին՝ Ներգաղթին առթիւ Ջէնկիլէրցիներն ալ հայրենիքի շինարարութեան գործնապէս սատարելու եւ մեկնելու մտադրութեամբ, կիրակի օր ժողով գումարեցին, կարգ մը հայրենակիցներու նախաձեռնութեամբ, Պ. Մանուկ Փաշայեանի սրճարանը:

Ներկայ էին յիսունի մօտ հայրենակիցներ, որոնք ունկնդրելէ վերջ երկու բանախօսներու կոչը, որոշեցին. — Ա. Ներգաղթի պաշտօն. մարմնին պարտականութիւնը դիւրացնելու համար, Ալֆորվիլի, Փարիզի եւ արուարձաններու մէջ բնակող միայն Ջէնկիլէրցի հայրենակիցներու մօտ հանգանակութեան ձեռնարկել եւ գոյացած գումարն ու ցանկը յանձնել տեղւ ժամանող պատկանմարմնին:

Բ. 4 Փետր. 1934ին կազմուած Հայր. Միութեան գոյութիւնն այլեւս աւելորդ համարելով՝ լուծել եւ ունեցած պատրաստ դրամը յանձնել Ներգաղթի ֆոնտին:

Ներկաներու բացարձակ մեծամասնութեամբ կազմուած եւ եօթը անձերէ բաղկացեալ առժամեայ յանձնախումբը իսկոյն աշխատանքի լծուելով, բոլորին սիրայօժար եւ առատաձեռն մասնակցութեամբ քանի մը վարկեանի մէջ իննսուն հազար (90.000) ֆրանք հաւաքուեցաւ: — Զ.

ՀԱՄԱՏԱՐԱԾ ողողումներու լուրեր կը հասնին Անգլիայէն, Գերմանիայէն, Իտալիայէն եւն.: Ֆրանսայի մէջ ալ ողողումները կը սպառնան մեծ աւերներ գործել հիւսիսային եւ հարաւային շրջաններուն մէջ:

ԳԵՐՄԱՆ ԳԵՐԻՆԵՐԸ հետզհետէ պիտի արձակուին Ֆրանսայի մէջ, ամիսը 20.000 հոգի, համաձայն Մ. Նահանգներուն հետ կնքուած կարգադրութեան մը որ պիտի գործադրուի Ապրիլ 1էն սկսեալ: Ֆրանսացիները 440.000 կը հաշուեն մնացեալ գերիներուն թիւը, իսկ Ամերիկացիները 300 հազար պակաս կը գտնեն: Այն գերիները որ կ՚ուզեն Ֆրանսա մնալ իբրեւ ազատ բանուոր, միեւնոյն իրաւունքները պիտի վայելեն:

142 ՏԱՐԵԿԱՆ Ռուս մը, Վասիլի Սերգեւիչ, կ՚ապրի Քորկըզներու երկրին մէջ, քաջառողջ: Հայրը ապրած է 137 տարի, մայրը՝ 117:

Անգլիա եւ Ամերիկա Արեւելեան Միջերկրականի մէջ

ՆԱԽԱԳԱՀ ԹՐՈՒՄԸՆԻ ՃԱՌԻՆ ՀԵՏԵՒԱՆՔՆԵՐԸ

Միջազգային մամուլը կը շարունակէ զբաղիլ նախագահ Թրումընի ճառով, որ անգամ մը եւս կ՚ապացուցանէ թէ Մ. Նահանգները որոշած են լայնօրէն գործել, եթէ ոչ տեղաւորուիլ Արեւելեան Միջերկրականի մէջ:

Ռոյթըրի թղթակիցը Ուաշինկթընէն կը հեռագրէ թէ՝ իբրեւ հետեւանք նախագահ Թրումընի յայտարարութեան, զոր. Մարշըլի «գերագոյն պարտականութիւնը» պիտի ըլլայ համոզել սպարապետ Սթալինը թէ. —

1. Եթէ Խ. Միութեան արտաքին քաղաքականութիւնը շարունակէ սողոսկիլ եւ խախտել ազատ կազմակերպութիւններ Ռուսիոյ ազդեցութեան սահմաններուն վրայ, իր դիմացը պիտի գտնէ Մ. Նահանգներուն բոլոր տրամադրելի միջոցները: Մ. Նահանգները այսպէս վտանգուած երկիրներուն պիտի ղրկեն դրամական եւ նիւթական աջակցութիւն:

2. Խ. Միութեան կողմէ պարկեշտ եւ արդար բանակցութիւններ կրնան ուժերու ներդաշնակ հաւասարակշռութիւն հաստատել, պահպանելով խաղաղութիւնը եւ ապահովութիւնը:

Նոյն աղբիւրին համաձայն, պատերազմի հաւանականութեան մասին Մ. Նահանգներու ծերակուտականներուն միջեւ խօսք դարձած է հետեւեալ ձեւով. — Ռամկավար ծերակուտական Մաք Քրէն յայտարարած է.

— Եթէ մենք Յունաստան եւ Թուրքիա երթանք, կը նշանակէ հաւանական պատերազմ:

Հանրապետական վարիչը, ծերակուտական Թաֆթ պատասխանած է.

— Թէ Յունաստանի մէջ մեր միջամտութիւնը կրնայ աւելի կամ նուազ հաւանական դարձնել պատերազմը՝ կախում ունի շատ մը պարագաներէ:

★ Անգլիոյ արդ. պաշտպանութեան նախարարը եւ մարէշալ Մոնթկոմըրի մօտերս ժողով պիտի գումարեն իրենց խորհրդականներուն հետ, թէ կարճ եւ թէ երկար պայմանաժամով ծրագիր մը մշակելու համար, նշդելով Մ. Նահանգներուն գործօն մասնակցութիւնը Միջերկրականի մէջ: Այս առթիւ պատասխանելով մամուլի ներկայացուցիչներու հարցումներուն, արտաքին նախարարութեան պաշտօնատարներէն մէկը հետեւեալ տեղեկութիւնները հաղորդեց. — Մենք ալ ծանօթ ենք Յունաստանի ներկայ կարգուսարքին թերութեանց եւ երբեք չենք ուրացած զանոնք»:

Պաշտօնատարը մերժեց ճշդել թերութիւնները եւ աւելցուց թէ Անգլիա պիտի շարունակէ Յունաստանի բանակին կրճատումը: Ամբողջական պարպումը տեղի պիտի ունենայ երբ որ կարելի ըլլայ: Ինք 15.000 կը հաշուէ Յունաստանի անգլ. զինուորներուն թիւը: Վերջին 15 ամիսներու ընթացքին, մինչեւ 1947 Մարտ 31 Անգլիա Յունաստանի տրամադրած է 18 միլիոն սթերլին, իր բանակին պահպանողութեան համար, 11 միլիոն զինուորական պիտոյքներ գնելու համար, տասը միլիոն երկրին դրամը հաստատուն վիճակի մը վերածելու համար, իսկ 46 միլիոն սթերլինի պատերազմական պարտքեր ալ ջնջուած են: Գալով Թուրքիոյ, Անգլիայէն ստացած է 15 միլիոն սթերլինի փոխառութիւն մը, ռազմական սպառազինութեանց համար, 25 միլիոն սթերլին ալ իր 600.000նոց բանակին ծախքերուն համար: Ֆրանսան ալ պիտի մասնակցէր սպառազինութեանց փոխառութեան, բայց 1940 Յունիսէն վերջ չկրցաւ կատարել իր յանձնառութիւնները եւ Անգլիան ճարեց ամբողջ փոխառութիւնը:

★ «Տէյլի Հէրըլտ», Անգլիոյ կառավարական պաշտօնաթերթը, վերլուծելով նախագահ Թրումընի ճառը, կ՚եզրակացնէ թէ այդ յանձնարարութիւնը կ՚ոչնչացնէ մեծ պետութեանց միութիւնը: Եւ կը հարցնէ. — «Ամերիկեան ժողովուրդը մինչեւ ո՛ր աստիճան իբրեւ ամբողջութիւն պիտի ընդունի այն տեսութիւնը թէ աշխարհի բարօրութիւնը կը կայանայ գլխաւորաբար Մ. Նահանգներու զօրութեան մէջ, իբրեւ հակամարտ ուժ մը Ռուսիոյ զօրութեան … Կը խնդրենք նախագահ Թրումընէն եւ բոլոր Ամերիկացիներէն միշտ ի մտի ունենալ թէ պատերազմէն խուսափելու մէկ ապահով միջոցն է աշխատիլ մեծ պետութեանց միութեան համար»:

Անգլիոյ պահպանողական մամուլին մեծ մասը եւ մասնաւորապէս պահպանողականները համաձայն են նախագահ Թրումընի: Ուրբաթ օր վիճաբանութիւն մը տեղի պիտի ունենայ Անգլիոյ երեսփոխանական ժողովին մէջ:

★ Փարիզի պաշտօնական շրջանակները վերապահ են, բայց իրազեկ եւ ձեռնհաս անձերու կարծիքով, նախագահ Թրումըն կ՚ուզէ հասկցնել թէ Ամերիկայի ապահովութեան սահմանները կը տարածուին մինչեւ արեւելեան Միջերկրականը, եթէ Խ. Միութիւնը աւելի տրամադիր չըլլայ գործակցելու արեւելեան Եւրոպայի խնդիրներուն մէջ: Նախագահին յայտարարութեան համաձայն, Մ. Նահանգները կրնան «զինուորական խորհրդականներու ամբողջ բանակ մը ղրկել Յունաստան եւ Թուրքիա»:

★ Նախագահին ճառէն հազիւ 24 ժամ վերջը

(Լուրերու շարունակութիւնը կարդալ Դ. էջ)

ԹՇՈՒԱՌՈՒԹԻՒՆ ԵՒ ՀՊԱՐՏՈՒԹԻՒՆ

Ա.

Ֆրանսական միտքը շա՜տ կը սիրէ հակադրութեան (antinomie) այս ձեւը, ծագումով թէեւ հելլենակա՜ն, որ Ալֆրէտ տը Վինեըէն (Servitude et grandeur militaires) մինչեւ Քլէմանսօ՝ սովորական դարձաւ մկրտելու համար յուշագրական հատորները :

Բայց ես, կեանքիս թշուառութեան եւ հպարտութեան մասին խօսելու ժամանակ, խորագրին հայրութենէն աւելի՝ կը մտածեմ հարցի մը մասին, որ ո՜րքան չարչրկած է Սթանտալի հոգին, — կարելի՞ է խօսիլ ինքն իր մասին :

Կը յիշէք անշուշտ Փասքալի հռչակաւոր խօսքը, — «Եսը ատելի է» : Ամօթխածութեան տարօրինակ զգացում մը գրագէտներուն կը թելադրէ չխօսիլ իրենց անձին մասին, չգործածել առաջին դէմք դերանունը՝ «ես»(*), ոչ ալ բայական ձեւը՝ «ես կը ...» : (Ֆրանսերէն՝ moi *եւ* je*) : Ուսուցիչս, Արամ Նիկողոսեան, թշնամի էր «ես» դերանունին գործածութեան, — եւ ես, այն ատեն, կը խորհէի թէ իր թշնամութիւնը կը ծագէր այն դարաւոր վարժութենէն, որ, բռնապետական երկիրներու մէջ, բնակչութեան կը թելադրէ ուրանալ իր գոյութիւնը, մոռնալ իր անձը, պզտիկցնել, նուաստացնել եւ արժեզրկել ինքզինքը : Ցետագային, իմ ընթերցումներս հաստատեցին թէ քրիստոնէութի՛ւնն է գլխաւոր թշնամին, — այն կրաւորականութի՛ւնը, որ խարազանի տակ եւ խաչի վրայ, խարոյկներու վրայ եւ առիծներու երախին մէջ, իր արիւնը քամելու հրաւիրող բարբարոս հաճոյքով մը, տապալեց բոլո՛ր յաղթապանծ կայսրութիւնները : Այն անձնուրացութիւնը, որ իր ողբական «մեղայ»ներով, նուաստացուցիչ խոստովանութիւններով եւ երեւակայական մեղանչումներով, խեղդեց ասորա-բաբելական աշխարհակալութեանց ժայռապեղ ձայնը. «Ես, Ասուր-Նարազ, դերի վարեցի ... քանդեցի ... հրկիզեցի» :*

Ճիշդ է թէ դասականութիւնը, քրիստոնէութենէն շա՜տ առաջ, համ չէր առներ «ես»էն, բայց խոստովանեցէք որ հարիւր անգամ աւելի գեղեցիկ են հելլենական հին երգերը, ներանձնական իրենց յոյզերով ու թրթռումով, քան Ասորեստանի իմաստուն ու լուրջ մատենագրութիւնը, այն ատենուան որ Եւրիպիդէս եւ հետեւորդները, անհատապաշտութեան վարդապետութեան իբրեւ առաջին հանգանակ՝ հերոսութեան կը կանչէին մարդ արարածը իր զգացումներով եւ մտածումներով, ի հեճուկս Եսքիլէսի, որ բարոյական սկզբունքներով միայն կուտար protagonisteի *պատիւը :*

Սթանտալ ինքզինք թշնամի կը յայտարարէ «ես»ին : Բայց, կեղծաւոր՝ իր նկարագրով, — չեմ սիրեր Սթանտալը իբրեւ գրականութիւն, — կարծես չբաւէր ինքզինք միայն տալ իր վէպերուն հերոս, վախն ի վախը կը սկսի գրել իր յուշերը (Souvenirs d'Égotisme) :

Ի՞նչ կը նշանակէ égotisme, — *անգլիական ծագում ունի այս բառը : Ֆրանսերէն հին բառարան մը կը սահմանէ այսպէս. «Պախարակելի վարժութիւն ինքն իր մասին խօսելու» : Իսկ մատենագիր մը ցոյց կուտայ* égoïsme *եւ* égotisme *բառերուն իմաստի տարբերութիւնը, — առաջինը՝ մոլութիւն մը, երկրորդը՝ տկարութիւն մը, որ, եթէ միանայ տաղանդին, կը դառնայ ստեղծագործութեան անհուն եւ անսպառ աղբիւր մը, եւ իր գործածութեան ամէնէն գեղեցիկ ձեւը կը գտնէ ինքնակենսագրութեան մէջ : Ուրիշ մատենագիր մը կը խոստովանի թէ Անգլիացիներուն այս գեղեցիկ բառով կը յատկանշուի այն վարժութիւնը, որ, պատմուածքի կամ յուշագրութեան մէջ, հերոսութեան կը տանի* je *կամ* moi *դերանունները, առանց ունենալու Ֆրանսերէն* égoïsme *բառին պարսաւելի իմաստը :*

Սթանտալ, որ շատ կը գործածէ égotisme *բառը, միշտ արհամարհանքով, բայց կը հիանայ Շաթօպրիանի վրայ՝* «ce roi des égotistes», *պահ մը կ'ամփոփուի եւ կը գրէ իր յուշերը, — շարունակ՝ «ես» : Եւ Սթանտալը սիրողները կ'ըսեն. «Մեղք որ չէ շարունակած» : Չէ շարունակած, որովհետեւ օրուան կեղծաւորներուն նման, կ'ուզէր քանդել, նետել «ես»երը, կուիւ մղել եւ սպաննել «ես»երը, ճիշդ ինչպէս Ալֆրէտ Թէննիսըն, որուն քերթուածը հայերէնի թարգմանած է Աբրահամ Մելիք-Ջհանեանց.*

Ես համաձայն եմ այն պօէտի հետ
Որ հռչակում է անուշ երգերով,
Թէ մարդ կարող է վեր ձգտիլ յաւէտ
Մեռած «ես»ի դէմ կռիւ մղելով :

Մեր դարը չունի Սթանտալի կեղծաւորութիւնը, — ազատ է «ես»ը, մերկ եւ աստուածազեղ, արու եւ ստեղծագործ : Ատոր համար է, որ յուշերու կամ ինքնակենսագրութեան ծաղկուն գրականութիւն մը գոյութիւն ունի մերայս օրերուն, եւ բանաստեղծները կը պատմեն նոյնիսկ չխոստովանուելիք մոլութիւններ, իրենց տկարութիւններէն մինչեւ յաղթանակները, Փօլ Վերլէնէն մինչեւ Մահարի Գուրգէն :

Պատասխանատուութեան գիտակցութեամբ տանջուող այս դարուն՝ պայման է որ «ես»ը մերկ ըլլայ եւ անկեղծ, որպէսզի դայն չափենք իր թշուառութեամբ եւ մեծութեամբ :

Այդ արդարացումով՝ այս յաջորդական յօդուածները, — յուշեր, ուր պիտի պատմուին իմ կեանքիս մէկ շրջանին թշուառութիւնն ու հպարտութիւնը : Այդ օրինակովը՝ մեր սերունդին տառապանքը դնելու համար հին սերունդին տառապանքին դէմ յանդիման, անմեղ բաղդատութեան մը համար, այլ մանաւանդ արձանագրելու համար մեր սերունդին անձնուիրութիւնը՝ բարձր բռնելու հայ լեզուն եւ հայ գրականութիւնը, այնպիսի զոհողութիւններով, որ ինձ ըսել կուտան յաճախ. — Երբ եւ ի՞ւր տեսա՞ր էք այսքան զոհողութիւն :

Վստահ եմ թէ դուք ալ վկայութեան պիտի գաք այդ իրողութեան :

Շ. ՆԱՐԴՈՒՆԻ

*Ց. Գ. — «Յառաջ»*ի մէջ, զանազան առիթներով, խոստացեր էի ուսումնասիրութեան նիւթարկել կարգ մը նիւթեր, — ահա այդ նիւթերն են, որ մաս պիտի կազմեն այս յօդուածաշարքին, ո՛ւր պիտի ներկայացուին, յաջորդաբար, հին ու նոր գրական սերունդներու բաղդատական քննադատութիւնը, արդի քննադատութեան պայմանները եւ յատկանիշները, գիւղի գրականութեան փիլիսոփայութիւնը, եւ ընթերցողի մը խնդրանքով՝ Wellérismeը : Զափազանց զբաղած, չեմ կրնար ըսել թէ պիտի կրնամ շուտ լրացնել այս յօդուածաշարքը, մանաւանդ որ պիտի ջանամ այստեղ ներկայացնել նաեւ կարգ մը հայերէն հրատարակութիւններ եւ միջազգային գրական շարժումը՝ քննական ակնոցով :

(*) «Յառաջ»ի մէջ, պատերազմէն առաջ, երկար յօդուած մը նուիրած էի «Ես կամ մենք դերանունը գրականութեան մէջ» նիւթին :

Ի. ՀԱՅԱՍՏԱՆԻ ԳՐԱԿԱՆՈՒԹԻՒՆ

Զանգեզուր

(ԱՒԱՆԴՈՒԹԻՒՆ)

Երբ Թիմուրն ահեղ խռնու Հայաստան՝
Սրի զարնելու մեր աշխարհն արար,
Ասում են՝ Սիւնեաց ծերերն իմաստուն
Մի զանգ ձուլեցին մեծ ու փրկարար :

Նրանք տաճար զանգը կախեցին
Մեծ լերան վրայ — աստղերի տակին,
Ու երբ երեւաց թաթար այրուձին՝
Շարժեցին նրա լեզուակն ահագին :

Դղրդաց ուժգին զանգերի արքան,
Սասանեց ամպոտ լեռները Սիւնեաց,
Բոց ձռյզներով կտրիճներն նկան,
Իջան ամպերից փոթորկայայց :

Իջան մեր Հայոց կտրիճներն անթիւ,
Զարթեցին հազար վախան ու նիզակ.
Ու թողած կռում եւ սուր եւ պատիւ՝
Փախաւ հազիւ հազ Թիմուրն երսակ :

Փախաւ բարձրացաւ մեր լեռներն անհաս,
Մեւ ամպի նման նստեց, ծանրացաւ,
Ու ամէն գիշեր թափում անտպաս,
Հրով ու սրով ներքեւ սլացաւ :

Բայց ամէն անգամ, երբ խուժում էր վար,
Զանգն էր դղրդում, յայտնում ամէնքին...
Դուրս էին նետում մերոնք զինավառ,
Եւ փախչում էր նա կրկին ու կրկին :

Ճիշդ փախչում էր նա, ում կաղ ոտքի տակ
Արքաններն էին գլխարաց սողում,
Եւ թառած սարին, ցասմամբ անյատակ,
Հայոց փրկութեան զանգն էր նզովում :

— Գնացէք խկոյն, — ասաց իր մարդկանց, —
Գանձեր խոստացէք, գտէք այն Հային,
Որ յանձն կ'առնէ խոչտակել անդարձ
Ինձ քնից զրկող զանգը դիւային :

Եւ նրանք ծպտեալ շէն ու գիւղ մտան
Գտնելու զանգի ճամբան մատնողին.
Հազիւ հազ նրկու դաւաճան գտան,
Որ ոսկով խաբուած յայտնեցին ուղին :

Նրանց մատնութեամբ սուրբ զանգին հասան,
Տակը մեծամեծ կաղնիներ դրին,
Վառեցին հրդեհ եւ լեռնաստան
Զանգը յանձնեցին երկնահաս հրին ...

Թեմուրը տեսա՜ւ : կանգնեց համարձակ,
Շուտ նժոյգ հեծաւ, եւ որոտընդոստ՝
Ինչպէս ամպերից պոկուած մի կայծակ՝
Նետուեց դէպի մեր աշխարհըն բմբոստ :

Իջան կատաղած, սրի քաշեցին, —
Ո՛ւմ քնած գտան, ո՛ւմ անզէն գտան.
Ծայր չկար կոծին, ծխին ու բոցին,
Արնով ներկեցին գետը Որոտան :

— Զանգը զարկեցէ՛ք, — ճչացին մերոնք. —
Բայց, աւա՜ղ, տեսան ահով անպատում,
Թէ ինչպէս վառւող օձերով պատած
Հայոց արթնութեան զանգն էր նարճատում :

Ճռնչում էր նա, պղինձն հրահոս
Թափւում էր շող - շող ու ծծւում հողում.
Մերկ լերան վրայ տրտում ու անխօս
Լեզուակն էր միայն հողմածեծ դողում :

Եւ մարդիկ ահով ճչացին նորից, —.
— Ա՜խ, էլ զանգն էգուր, փրկիչ զանգն էգո՜ւր..
Ու ասում են, թէ հէնց այդ սեւ օրից
Երկրի անունն էլ մնաց Զանգեզուր :

Այն էլ են ասում թէ այն հողմահար
Մերկ լերան կողին, հեռու Ղափանում,
Հիմա գետնի տակ մարդիկ անհամար
Այն հրաշք զանգի պղինձն են հանում ... :

Ս. ՎԱՀՈՒՆԻ

ՆՈՐ ՍԵՐՈՒՆԴԻՆ ՀԱՄԱՐ

ԶԻՆՎԱՐԺՈՒԹԻՒՆ. — Բ.

Այգեստանէն Վարագայ լեռը բաժնող հովիտը սպիտակ սաւանով մը ծածկուած էր եւ դաշտին վրայ՝ ամէն շարժումը պարզ ու նկատելի կը դառնար :

Բարեբաղդաբար ամպամած էր գիշերը :

Խումբը յատանքուած մեռելներու կերպարանք առած էր արդէն :

Մեզմէ իւրաքանչիւրը միայն առած էր մեծ սաւան մը : Օլախեաններու անտառին մէջ եղած ատեն փաթթուեցանք մեր սաւաններով եւ դնդասեղներով ամրացուցինք սաւաններու ծայրերը :

Հեռուէն դիտողը չէր կրնար նշմարել մեր խումբն ու իր շարժումները, իսկ եթէ դիմացէն, ճամբէն եկողներ ըլլային՝ հրամայուած էր մեզ՝ դուրս գալ ճամբէն, հեռուն, ձիւներու վրայ պառկիլ եւ դիրք բռնել :

Մերթ ինկալով, մերթ լուռ ու մունջ քալելով, հասանք Շուշանց գիւղի մօտերը, ուրկէ՝ դէպի Վարագ ճամբան կը բաժնուի կարմրուորի ճամբայէն :

« Գա՜ռ կոլ», հրամայեց Վազգէնը :

Պառկեցանք ձիւնի վրայ : Կը զգայինք որ վըտանգ մը կը սպառնայ մեզի :

Վազգէն ձեռքով Ղասապին ցոյց տուաւ մեզմէ երկու քիլոմեթր հեռուն դտնուող բլուրները :

Կը կարծէինք թէ կրակելու վայրկեանը մօտեցած է : Հպատանքով եւ գուրգուրանքով . շփել սկսանք հրացաններու պաղ խողովակները, միաժամանակ դիտելով դիմացի բլուրները, որոնց ստորոտը, իրարմէ հաւասարաչափ հեռաւորութեան վրայ նշմարեցինք ձիաւորներ :

Վազգէն ու Ղասապ մեզմէ հեռացած էին մօտ 500 մեթր :

«Պրիցէլը» (հեռաւորութեան չափը հրացանի խողովակին վրայ) շտկեցէք 2000 քայլի վրայ, միայն մօսին ունեցողները, «բերդան» ունեցողները իրաւունք չունին կրակելու, ցնոր տնօրինութիւն, ըսաւ խմբապետը :

Վախը գոյութիւն չունէր, տեսած էինք պահակախումբի նահանջը փողոցին մէջ, հոս վախնալիք բան չկար : Առաջին կռիւը պիտի մղէինք թշնամիի հետ, բաց դաշտի մէջ, կռնակ տուած բլուրներուն, որոնց ետեւ հսկայի նման կանգնած էր «Արծուեբոյն» Վարագի լեռը :

Մեզմէ ոմանք՝ թշնամին երկու հարիւր կը համարէին, ոմանք հարիւր եւ աւելի պակաս :

Մարդիկները բաւական հեռացած էին, երբ «Ղասապ»ը տասնոց մը կրակեց :

Սկսաւ, կրկնեցինք բոլորս եւ պատրաստուեցանք :

Տասնոցի ձայնը արձագանգեց, բայց չկրկնուեցաւ :

Վազգէն ու Ղասապը վերադարձան, խնդալով, խօսելով ու միաժամանակ մեզ դիտելով :

— Բաւական վախցա՞ք, ըսաւ Վազգէն :

— Ոչ պարոն Վազգէն, մենք պատրաստ, կը սպասենք՝ կռուի բռնուելու համար :

— Ապրիք, ապրիք, բացագանչեց Ղասապը, կռիւ չկայ, թշնամի չկայ, դիմացի բլուրներու լանջերուն ձիւնը տեղ - տեղ հալած եւ ձիաւորներու ձեւ ստացած է, եթէ թշնամի ըլլար կը պատասխանէր մեր կրակոցին եւ շարժում կը ցուցնէր անպատճառ :

— Ոտքի, պոռաց Վազգէնը :

Ոտքի ելանք եւ շարունակեցինք ճամբան :

Երեք ժամ վերջ, Վարագի վանքի մեծ դարպասին առջեւ խռնուած, մեր երկարավիզ գուլպաներուն փակած ձիւները կը մաքրէինք, խօսելով եւ խնդալով :

Վանքին մեծ դուռը ճռռալով ետ գնաց եւ ընդարձակ բակը մտանք :

Վանքի պաշտօնեաներէն Նորայր (Շօշրար) մեզ առաջնորդեց նախապէս պատրաստուած սենեակները :

Վառարաններու մէջ կը ճրթճրթային նուշի փայտերը : Սենեակները զուրկ էին կահաւորումէ,

ԻՆՉ ՆՈՐՈՒԹԻՒՆ

Նոտէն Փիթոյեւ

Այս «նորէնը» քիչ մը ճանճրութեան նշա՞ն է։ Թերեւս։ Այս խաղերը վերսկսելու համար նախ չկայ Փիթոյեւը ինք որ իր ներկայացումներուն անհրաժեշտ ուժն էր, յետոյ ներկայս Տիկ. Փիթոեւ իր լաւագոյնը չի կրնար տալ 18 տարեկան աղջկան մը դերին մէջ (Echange), ոչ ալ մանաւանդ, Նորայի դերին մէջ (Maison de poupée)։

Իպսէն հակառակ իր գրուածքներուն մէջ դրած ամբողջ փիլիսոփայութեանը, իրատես մտածումներուն, որոշ չափով անմարսելի է եւ դերասանին դերը շատ աւելի մեծ է այդպիսի հերոսներ ներկայացնելու համար։ Իպսէնեան հերոս մը ամէնուն մատչելի չէ, բայց Տիկ. Փիթոյեւի տուած Նորան նոյնիսկ Իպսէնը գնահատողներէն ալ հեռու է։

Նիւթը,— Նոյն փորձը, նոյն իմաստը, նոյն նպատակը Իպսէնի բոլոր խաղերուն մէջ.—ձգտում մը դէպի բացարձակը, ճիգ մը ինքզինքը դերազանցելու, յաղթանակի մը փորձ,— յաղթել ամենօրեայ կեանքին դժնդակութեանց։ Նոյն հերոսները «Ճարտարապետ Սոլնէս»ի, «Գոանտ»ի կամ ուրիշներու մէջ։ Նորա, երջանիկ կինը, մայրը որուն ամբողջ երջանկութիւնը կը կորսուի ամէնէն յիմար ձեւով։ Ան իր ամուսնոյն կեանքը ազատելու համար, դրամ փոխ առած է բարեկամէ մը զոր այսօր ամուսինը դուրս կը նետէ իր գործէն ուր ինք հիմա տէր է։ Նորա սպառնալիքի տակ կ'ապրի։ Ամուսինը չի լսեր իր խնդրանքը եւ կը պնդէ իր որոշումին վրայ՝ ճամբելու գործաւորը։ Այս վերջինը ամէն ինչ կը գրէ ամուսնոյն։ Նորա գիտէ թէ ինք իրաւունք ունի, իր պարտականութիւնն է փրկել ամուսինը, բայց այս վերջինը իր վիրաւորուած արժանապատուութիւնը միայն կը տեսնէ եւ արհամարհելով կինը, կ'արգիլէ անոր իր երախաները մեծցնել եւ իր հետ ապրիլ եւն.։ Երբ երկրորդ նամակ մը գործաւորէն, կը փրկէ անոր ընտանիքին պատիւը եւ ան եա կ'առնէ կնոջը հանդէպ բոլոր ըսածները, արդէն շատ ուշ է։ Կինը հասա-

ոչ իսկ սեղան մը։

Ցատակները ծածկուած էին խսիրով (փսիաթ), խոշոր սափոր մը, հաստափոր ծերուկի մը նման կծկուած էր մէկ անկիւնը, փայտերու եւ գեաղի (փուշ) խուրձերուն հետ։

Զբաղած էինք մեր գուլպաները չորցնելով։

Նորայր հողէ մեծ ամաններով ոչխարի մածուն, պանիր եւ վանքի խնձորանման հացերէն բերելով, պատուիրեց ուտել։

Առաջին գիշերն էր մեր կեանքի մէջ, որ պիտի քնանայինք հողէ յատակին փռուած խսիրին վրայ, առանց անկողնի եւ այդ բանը շատերուն զարմանալի կը թուէր։

Կերանք մածունն ու պանիրը։

Բակին մէջ կրկնուեցաւ վանահօր հայրին ձայնը, կարճատեւ փսփսուք մը եւ նորէն լռութիւն։

Վ. ՀԱՄԱԶԱՍՊ

կցած է որ պէտք է մենկնի եւ առանձնութեան մէջ գտնէ ճշմարտութեան ճամբան։ Ուրիշ խօսքով, հասած է իպսէնեան հերոսին կատարեալ տիպարին, բարձրին, հեռու հասարակ մահկանացուին ըմբռնումէն։

Տիկին Փիթոյեւ իբրեւ Նորա տկար է իր խաղարկութեամբ։ Տանելի է որչափ հերոսը կը մնայ տկար, հասարակ կին մը իր թերութիւններով, եւ իգական արժանիքներով, բայց բոլորովին հեռու է Իպսէնի հերոսէն. անոր հարազատ տիպարը չէ։ Իր ընկերները նոյն տկարութիւնը ունին եւ միջակէն վեր չեն կրնար պահել ամբողջ ներկայացումը։ Մե՜ղք որ թատերական այնքան կարեւոր գործեր — հազուագիւտ այս միջոցին — իրենց ամբողջ արժէքը կը կորսնցնեն անյաջող խաղարկութեամբ։

ԱՐՓԻԿ ՄԻՍԱՔԵԱՆ

ՊՈՒՏՄ ՄԻՄԱՂ

Խոզագրութիւն...

Սրամտութիւն ծախել ուզած է, Թուրք թերթ մը, «Կարակէօզ»։ Անունովը ապրի։

Լաւ եւ յարմար պիտի ըլլար մկրտել այդ թերթուկը Շաշիկէօզ (շիլ աչք)։ Բայց աւելի յատկանշական կ'ըլլայ Թիւրկէօզ պիտակ, քանի որ Թուրքին աչքը միշտ Թուրքի պէս կը տեսնէ աշխարհի բաները։ Բացի իրենցմէ բոլոր մարդերը, կենդանիներ են։ Խոզեր, շուներ, էշեր, եզներ։

Բարեբախտաբար «գայլ»ի պատիւը միմիայն իրենց պահած եւ իրենց խորհրդանիշ ընտրածեն..

Այս մեր ղազէթաճին, երեւակայական է, որ «Տօմուզեան անունով մարդ մը, դիւանագիտութեան մէջ խօթած է իր քիթը, եւ Հայկական Դատ կը հետապնդէ եղեր...» Այլանդակ Նկար մըն ալ դրած է իր թերթին մէջ, իբրեւ Հայ։

Այս Հայը Վանեցի Հայ է եղեր, ուրեմն «hայվա՜ն օղլու hայվա՜ն...»

Ինչ սրամտութիւն։ Թուրք սրամտութեան գլուխ գործոց մը։ Մոլիէռը անանկացնելու ատեան...

Արդէն, ինչպէս ըսի, Թուրքին ուղեղը մինչեւ կենդանիին կրնայ հասնիլ։ Անկէ վե՞ր։ Թուրքը, «վեր» չունի։ Ան միշտ գետինէն վար է նայեր՝ ներշնչուելու համար։

Առէք իր երգերը եւ կը համոզուիք.—

Օղլան օղլան, օղլա՜ն,— Ագշամա բէզ կէլ — Գապու տէօշէկ Նօրկան...

Կամ։ Սիւրիւն սիւրիւն ճէզվէլէր գայնասըն գայնասըն,— ֆաթ-իմինին կէօղէյի, օյնասըն օյնասըն ...։

Ասոնք Թուրք ժողովրդական երգերէն։ Ուրիշնե՞ր աւելի պատկերալից։ Օ՛, դրիշն իսկ կ'ամաչէ եւ թուղթը կը կարմրի ...

«Կարակէօզ»ի խմբագիրը չեմ ճանչնար, սակայն ոչ մէկ կասկած, որ հիւթով-խմորով Թուրք է ան։

Իր անարգանքը կ'երթայ Վանեցի Հայուն։ Թէեւ Վանեցի չեմ, բայց եւ այնպէս Հայ եմ, իսկ Վանեցի Հայը կը պարփակէ ամբողջ հայութիւնը։ Վանեցիին համար Վանը քաղաք չէ, երկիր է, Վանաստան է, որուն մայրաքաղաքն է Հայաստան։ Ահա թէ ինչու ներկայ Հայաստանի մէջ, «Նոր-Վա՜ն» անունով աւա՜ն կա՜մ քաղաք գոյութիւնչունի։ Երկրի մը մէջ ուրիշ երկի՞ր։ Երբ Վանեցին «միեր Վա՜ն» կ'ըսէ, կը նշանակէ «Հայաստան»։

Արդ, Վանեցի Հայուն գլխուն նետուած քարը մեր գլխուն ալ դպած կը համարուի...։ Եւ մանաւանդ, Հայոց Խրիմեան կաթողիկոսը որ Վանեցի է, ամբողջ հայութեան Խայրիկն է։

«Տօմուզեան» անունով Վանեցի, գոյութիւն չի կրնար ունենալ։ Անպայման «Տօմուզօղլու» մըն է ան։ Թուրքէ թարգմանուած Հայ մը։

Եթէ նոյնիսկ «Տօմուզեան» ըլլայ, ինչո՞ւ խոզը անարգանքի նշան պիտի ըլլայ։ Այսօր, իշխաններէն մինչեւ բանուորին սեղանին զարդն է այդ կենդանիին համեղ երշիկը։ Շատ բարի եւ պարզ կենդանի մըն է ան։ Ոչ ոքի վնաս կը հասցնէ։

Եթէ Թուրքիոյ խոզերը ճախճախուտի մէջ կը ճարակին, յանցանքը իրենցը չէ, հոն, այդ երկրին մէջ, մարդիկն իսկ ցեխի եւ տիղմի մէջ կը լողան։ Փա՞ստ։ Ահա՛, Թուրք ժողովրդական երգ մը. —

Քիաթիպլին սէթրէսի ուզուն ,

էթէյի չամուր ... ։

Սակայն ջամուրը այս միջոցիս, «Կարակէօզ»ի Թուրք խմբագրին սեթրէին քղանցքէն վեր մինչեւ քիթը բարձրացած է, ուրեմն բնական է որ չուրջը տօմուզներ (խոզ) տեսնէ։

Կ. ՊԵՏՈՒՇ

ՊԱՏԵՐԱԶՄԻ ՀԱՅ ԶՈՀԵՐՈՒՆ ՅՈՒՇԱՐՁԱՆԸ

Ֆրանսահայ գաղութը ազգովին մասնակցեցաւ վերջին հսկայ պատերազմին, ենթարկուելով զօրակոչի եւ տալով բազմաթիւ զոհեր իր լաւագոյն զաւակներէն։

Բոլոր միւս օտար ժողովուրդները, որոնք մասնակցած են Ֆրանսական մեծանուն Բանակին պատերազմներուն, ունին իրենց արժանաւոր եւ յաճախ փառայեղ յուշարձանը։

Հայերը չունին։

Երբ ամերիկեան, ռուսական, անգլիական, քանատական, եւայլն, ամէն ազգի նախկին ռազմիկներու պատգամաւորութիւնները այցի կուգան իրենց նահատակուած զէնքի եղբայրներու յուշարձաններուն, հայ զինուորի յիշատակին ոչինչ կը գտնեն։

Եւ սակայն հայ զինուորը կատարեց իր պարտականութիւնը ամէն ճակատներու վրայ, ըլլայ իբր ռազմիկ, իբր ռէզիսթան, կամ ազատագրութեան մարտիկ։

Մարդիկ կ'անցնին, բայց յուշարձանները կը մնան, վկայելու համար դարերուն եւ պատմութեան առջեւ, թէ՝ ժողովուրդ մը տուած է իր արեան տուրքը եւ չէ մոռցած յիշատակը իր զոհուած զաւակներուն։

Արժանաւոր յուշարձանի մը կառուցման համար, Միութիւնս պիտի կատարէ շարք մը ձեռնարկներ, որոնց առաջինն է յառաջիկայ մարտ 29ի պարահանդէսը։ (Ամբողջ հասոյթը պիտի յատկացուի յուշարձանին)։ — Ն. Ռազմ. Միութիւն

«ՅԱՌԱՋ»Ի ՊԱՏՄՈՒԱԾՔՆԵՐԸ

ԵՐԲ ՇԷՆ ԷՐ ՄԵՐ ԲՈՑՆԸ

ՕՐՈՒԱՆ ՄԸ ԿԵԱՆՔԸ

.Անոնք որ պիտի փորձեն դառնել անհետացող սերունդը,— մանաւանդ նուաճուած ճամբայ մը չկրկնելու ազնիւ մտահոգութեամբ, եւ ապրուած կեանքէ մը օգուտներ քաղելու միտումով — պարտաւոր են զէթ ուսումնասիրել անոր մեկնակէտ-մանկութիւնը։Որովհետեւ գործունէութեան մըարդիւնքը քննադատել, առանց շարժառիթներու ծագման, միջավայրին պարտադրութիւններուն ծանօթանալու, պարզ բանդագուշանք մը պիտի ըլլար անցնող սերունդի հասցէին, անօգուտ, անարդար ժամավաճառութեամբ։ Ահա այդ պատճառով ոպէտզի իրերայաջորդ սերունդները դիւթական մոլորանքէն դուրս ելլեն՝ մանկական յիշատակներու անխարդախ գրականութիւնը իր կարգին անփոխարինելի առիթներ կրնայ մատակարարել այդպիսիներուն վաղուան, եւ իրենց կրթելիք մանուկներուն համար։

Եւ ով չի սիրեր պատմել, իր մանկութեան դրուագները, իբր անցեալին պատկանող անշահախնդիր անուշ յիշատակներ, հոգ չէ թէ անոնք կաղմուած ըլլան առաւել կամ նուազ դառնութիւններով, կսկծալի բայց այժմ քաղցր յուզումներ պատճառող ցաւերով, անկատար եւ աննշան իղձերով պարուրուած։ Ծառը կարելի է երեւակայել հողին յանձնուած կուտէն եւ պտուղը գուշակել ծաղկած ճիւղերէն։

×

... Մեր դպրոցին սրահը ծիծեռնակի բոյներուն պէս եւ անոնց հետ փակած էր եկեղեցիի գմբէթին տակը։ Մենք դաս կը սորվէինք թռչուններու ձագերուն հետ եւ ժամերը կը հաշուէինք պատուհանէն կախուած զանգին վրայ։

Այդ օրը երբ Ատոմ սկսաւ գլուխը երերկտելով՝ երկու փայտէ մուրճերով պղպղատի կտորը եղանակաւորել՝ ժողովուրդը ժամ հրաւիրելու համար, ես ծունկիս մէկը վեր առի ու գրքերս աճապարանքով սկսայ հաւաքել։

Արեւը սանդերքի սանդերուն պէս իրիկուան ճառագայթները աչքերէս չէր հաներ։ Պատուելին խնամքով կապելէ վերջ ճպոտներու խուրձը, վերը զարակը տեղաւորեց Ցայսմաւուրքի փորին վրայ ու մեզի դառնալով հրամայեց ոտքի ելլել։

Մեր խշտեակներու փոշին մեզմէ առաջ՝ բաց պատուհաններէն ներս մաղուած ալիւրոտ վերջալոյսին մէջ տարօրինակ տեսարաններ գծեց ու մեզմէ շատեր սկսան հազալ կամ փռնգտալ։

Պատուելին կարծես ղղջաց մոլեխները կապած տեղաւորած ըլլալուն եւ ձեռքը անոնց երկարած՝ — «լռութի՛ւն» պոռաց, այնքան ուժգին, որ ժամուն զանգը նոյնիսկ սկսաւ դողի եղանակ մը կերկերել ու լռեց, ծիծեռնակներն ալ դադրեցան ծուծուալէ։

Մեռելային լռութիւն տիրեց եւ մեր մէջ։

— Վաղը, կիրակի է, շարունակեց մեր ուսուցիչը, զոր մենք պատուելի կ'անուանէինք — սակայն չմոռնաք երկուշաբթին...։ Լսեցէ՛ք։ Արգիլուած է Կարմիր Դարէն անդին անցնիլ. ըսաւ քթովը ցուցնելով մօտակայ բլուրը։ Ձեռքը երկարեց մերձակայ վայրի մը ուղղութեամբ եւ աւելցուց, — Գեթսեմանոցի մեծ կաղնիին քով կը մնայ գիւղը ձեզ համար։ Քաղքի ճամբան, գոռէն անցնողը խստիւ կը պատժուի։ Կալերուն եւեւ ձեզմէ մէկը չտեսնամ հա՛։ Հա՛, աղէկ միտքս ինկաւ, հոս եկուր, ծօ՛ Խոսրով, ի՞նչ գործ ունէիր երէկ իրիկուն կալերուն եւեւ։

Ես սկսայ դողալ. Խոսրովը ես էի, չըլլայի բարով։

, Պավվելի՛, սուտ է, ես չփրցուցի ձեր դեղձերը...

— Գաղտնի կառավարիչը ա՜ռ. բաց ձեռքդ։

Ես սկսայ արդէն կեցած տեղս թրջել, արցունքի կաթիլներէն ալ հետը խառնելով։ Թէեւ կ'ամչնայի, ժամուն կողմը պատին տակ նստող չփացած Հայկոյին փրաթ փրաթ խնդուքէն, բայց քանակին գայրոյթը այնքան ուժգին էր մատներուս վրայ եւ ցաւը սաստիկ որ, չրթունքներս խածնելով արեան շողիք մը կը վազցնէի ծնօտէս վար, թէ չլալու եւ վարժապետին ալ դուքը չարժելու համար։

— Աս ձեզի օրինակ թող ըլլայ, կը տեսնէք այս ընձիւղները եթէ ձեր վրայ կոտրուին, դեռ պարտէզները շատ կան, չմոռնաք խրատներս։ Դէ՛, հիմա ժամ իջէք։

Երբ դուրս ելանք, Անդրկանց Յովհաննէսը վախէն՝ աստիճաններէն վար գլորեցաւ եւ չրթունքը կորեցաւ։ Եղբայրս՝ Գեւորգը քովը վազեց, ես ուրախութենէս թէ չգիտեմ ինչո՛ւ, ծիծաղեցայ, մինչ ան արցունքները կը չորցնէր մելանոտ մատներով. մենք միասին կերած էինք վարժ ըսլեաենց դեղձերը։Գաղտնի կառավարիչը եղբօրմէս վախնալով միայն ինծի մատնանշած էր, ա՜խ, եթէ գիտնայինք անոր անունը։ Վար իջանք եւ կօշիկներս հանելով ժամ մտանք։ Փոխասացը ես եւ Շմաւոնն էինք եւ Խանպէկենց Կարապետը քարոզասաց։

Տէրտէրը ակնոցին տակէն տարօրինակ կերպով շատ նայեցաւ ինծի այդ իրիկուն, ձայնիս ջերմեռանդ եւ այլազան ելեւէջներուն համար, թէեւ քարոզասացը գիս կը մղէր եւ կը ծաղրէր ատոր համար, բայց լոյսերու մէջ պաւկի տէրպապան, սովորութեան հակառակ ձեռքի խոշոր խաչով չզարկաւ գլխուս։ Քիչ ատենէն պատարագի կարգը մերն էր ու ձուածեղը հերիսայէն վերջ շատ համեղ։

(1) ԽՈՍՐՈՎ ՎՇՏՈՒՆԻ

Թրքական յանձնախումբ մը Նիւ Եորք գնաց օդանաւով, գնումներ կատարելու համար։ Յունաստան ալ ամերիկեան վարկը նախ պիտի գործածէ բանակին համար, երկրորդ պաշար գնելու, երրորդ՝ ելմտացոյցը հաւասարակշռելու։ Ռազմական զինուորներու տասը նոր վաշտեր պիտի կազմուին, իւրաքանչիւրը 500 հոգիէ բաղկացած։

ՔԱՆԻ ՄԸ ՏՈՂՈՎ

ԵՐՈՒՍԱՂԷՄԷՆ կը հեռագրեն թէ ահաբեկիչներ մարտ 13ին պայթեցուցին քարիւղաբարձ կառախումբ մը, Փէթահ Թիկվահի մօտ։ Երկու վակոններ գիծէն դուրս ելան առանց բռնկելու։ Հրացանաձգութիւնը շարունակուեցաւ աւելի քան մէկ ժամ։ Ուրիշ կառախումբ մը գիծէն դուրս ելաւ Երուսաղէմէն հինգ մղոն դէպի հարաւ, երբ ահաբեկիչներ քանդեցին Երուսաղէմ-Լիտտա կամուրջը։ Ութ դիմակաւոր ահաբեկիչներ, զինուած գնդացիրներով եւ ատրճանակներով, Թէլ-Ավիվի մէկ դրամատունը մտնելով, 15.000 ոսկի յափշտակեցին։ Ներս մտած ատեն դաւադիրները հրամայեցին պաշտօնեաներուն պատուհանները փակել եւ ձեռքերը վեր բարձրացնել։— Գաղթականներով լեցուն շոգենաւ մը առտուն խրեցաւ Հայֆայի նաւահանգստին մէկ անկիւնը։ Անգլիացիները երկու ժամ վերջը իմանալով, հաւաքեցին, Կիպրոս աքսորելու համար։ Բուռն դիմադրութիւններ տեղի ունեցան, սրտաճմլիկ տեսարաններով։ Հրեաները կ'ըսեն թէ 200 հոգի կրցան փախչիլ։

ՖՐԱՆՍԱՑԻ ԱՐՏԱԾՈՒՄՆԵՐԸ պիտի կրճատուին, որպէսզի կարելի ըլլայ հոգալ ներքին պէտքերը։ Այս գործողութենէն պիտի վնասուի նաեւ Մօնէի (վերաշինութեան) քառամեայ ծրագիրը։ Վարչապետը այս առթիւ հաստատեց թէ գիւղացիները չեն յանձներ իրենց հունձքը, եւ կառավարութիւնը ստիպուած է համոզել զանոնք, ապրանք տրամադրելով։ «Պէտք է գիւղացիներուն միջոց ընծայենք բան մը գնելու, որպէսզի դուրս հանեն իրենց արտադրութիւնը»։ Յետոյ բացատրեց թէ որովհետեւ երկրին ճարտարագործական աղբիւրները սահմանափակ են, արտածման ծրագիրը պիտի կրճատուի, նախապատուութիւն տալով գիւղացիներուն։ Ցորենի նուազումը մեծ մտահոգութիւն կը պատճառէ կառավարութեան։ Այս նուազումը հետեւանք չէ միայն ցանքի կէս առ կէս սռնելուն, այլեւ աւելի ծանր եւ տեւական պատճառի մը,— ատրճանական կրճատում մշակելի տարածութեան։ Եւ յետոյ, գիւղացիները կը մերժեն յանձնել ցորենը։ Անմիջական սովի մը առաջքը առնելու համար, 535.000 թոն ցորեն գնուեցաւ Ամերիկայէն։ Բայց այս ալ չի բաւեր եւ Ֆրանսա հարկադրուած է 90 միլիոն տոլարի ցորեն եւս գնել, տարին չվերջացած։

ԿՌԻՒ ՄԸ ԾԱԳԵՑԱՒ Կիպրոսի մէջ, հրեայ աքսորականներուն եւ անգլիացի պահակներուն միջեւ։ Աքսորականները քարեր նետեցին անգլիացի զինուորներուն վրայ որոնք պատասխանեցին արտասուաբեր կազ գործածելով։ Հրեաները զինուորներուն վրայ գլորեցին քանի մը կաղարձակ ռումբեր։

ՍԷՆԻ ՋՈՒՐԵՐԸ ամենաբարձր մակարդակին հասան երէկ օր։ Զեռնհաս իշխանութիւնը կը յայտարարէ թէ բացարձակապէս վտանգ չկայ։ Ցորդումը հետեւանք է վերջին անձրեւներուն եւ ձիւնհալքին։

ՄՈՍԿՈՒԱՅԻ խորհրդաժողովին մէջ եղած մեղադրանքներուն առթիւ, Զօր. Մք Նարնի, Գերմանիոյ ամերիկեան շրջանին նախկին հրամանատարը, վճռապէս հերքեց այն ամբաստանութիւնը թէ Մ. Նահանգները գերման զօրամասեր կը պահեն։ «Մենք գերման գերիներ կը գործածենք աշխատանքի համար։ Բոլոր գերիները պիտի արձակուին մինչեւ Յուլիս 1։ Պատերազմի դադարումէն ի վեր արձակած ենք մէկ միլիոն գերման գերիներ, գերազանցելով մեր միւս Դաշնակիցները»։ Կ'ըսուի թէ տակաւին երեք միլիոն գերման գերիներ կը մնան Մ. Նահանգներուն մէջ։

ԱԶԳ. ԺՈՂՈՎԻՆ երէկ օրուան միջադէպին առթիւ, հարուածներ փոխանակեցին Մոռիս Շուման (M. R. P.) եւ արմատական երեսփոխան մը։ Այս առթիւ էր որ նախագահը երկրորդ անգամ փակեց նիստը։

ՀՆԴԿԱՉԻՆԻ ՊԱՏԵՐԱԶՄԻՆ համար օրական 100 միլիոն ֆրանք կը ծախսուի, ինչպէս յայտարարեց ելմտական նախարարը, քուէարկել տալով զինուորական վարկերը։ Այս առթիւ ելմտական յանձնաժողովը հաղորդեց թէ անկարելի է աւելի կանուխ արձակել 1946ի զօրադասը։ Յանձնաժողովին քուէարկած վարկերով, Ֆրանսա պիտի ունենայ 474.000 զինուոր, մայր հայրենիքին եւ անդրծովեան երկիրներու համար, մէջն ըլլալով Հնդկաչինի 110.000 զինուորները։

ՈՒՇԱԴՐՈՒԹԻՒՆ.— ՊԱՐԱՀԱՆԴԷՍ

Հայ Երիտ. Ընկերակցութեան (Հ. Բ. Ը. Մ. Մարսէյլ) տարուան մեծ պարահանդէսը, ապրիլ 19ին, երեկոյեան ժամը 9էն մինչեւ առաւօտ, Salon Spleidideի սրահներուն մէջ։ Կը խնդրուի բոլոր կազմակերպութիւններէն նկատի առնել սոյն թուականը։ Մանրամասնութիւնները յաջորդով։

ՊԱՇՏՕՆԱԿԱՆ ՅԱՅՏԱՐԱՐՈՒԹԻՒՆ

ԽՄԲ.— Կաթող. պատրիարքութեան դիւանէն ստացած ենք հետեւեալ ազդը.—

Ըստ Փրատոյի (Մարսէյլ) Ս. Սահակ-Մեսրոպ մայր եկեղեցւոյ կրօն. ընկերակցութեան 30 յունուար 1947 թուակիր տեղեկագրութեան, առուցուած ըլլալով որ յիշեալ եկեղեցւոյ աւագերէց եւ Մարսէյլի Առաջն. փոխ. Տէր Գալուստ Ա. քհնյ. Տէր Մովսէսեան Ս. Ծննդեան Մեռելոցի օրը հիւանդութեան պատրուակով զանցառու գտնուած է եկեղեցի գալու եւ օրեր առաջ արձանագրուած հոգեհանգիստները կատարելու, կամ իր տեղը փոխանորդ մը ղրկելու, նոյն ժամուն գերեզմանատուն գացած եւ մեռելօրհնէք կատարած է, եւ հետեւաբար առիթ տուած սգաւոր ընտանիքներու արդար դժգոհութեան, իբրեւ թեթեւագոյն պատիժ Տէր Գալուստ Ա. քահանան կ'ենթարկենք տասնօրեայ ապաշխարհութեան եւ հազար ֆրանք տուգանքի։

Արտաւազդ արքեպիսկոպոս

ԿԻՐԱԿԻ ՄԱՐՏ 16ԻՆ SALLE GAVEAU
ԺԱՄԸ 17.30ԻՆ

TENOR

ԷՄՄԱՆՈՒԷԼ ՓԱՓԱԶԵԱՆ

Տոմսերը կը ծախուին հետեւեալ գրավաճառներուն մօտ։ Հրանտ Սամուէլ 51 rue Monsieur le Prince. Մկրտիչ Գարսամեան 46 rue Richer (9), Հրանտ Բալուեան 43 rue Richer (9)։

ՈՒՐԲԱԹ ԳԻՇԵՐ 21 ՄԱՐՏ ԺԱՄԸ 8.30ԻՆ
ԹԱՏԵՐԱԿԱՆ ԲԱՑԱՌԻԿ ՆԵՐԿԱՅԱՑՈՒՄ

Հայ Թատերգութեան մեծ վարպետին Ա. ՇԻՐՎԱՆԶԱՏԷԻ գլուխ գործոցը՝

«ՆԱՄՈՒՍ»Ը

Խնամուած բեմադրութիւն, մասնակցութեամբ Ա. ԳՄԲԷԹԵԱՆԻ, ԳՐԻԳՈՐ ՎԱՀԱՆԻ, Ս. ՄԱՔՍՈՒՏԵԱՆԻ, ՏԷՐՎԻՇԵԱՆԻ, Մ. ԱԶՆԱՒՈՐԵԱՆԻ, ՏԻԿԻՆ Բ. ԴԱՒԻԹԵԱՆԻ, Գ. ԱԼԹՈՒՆԵԱՆԻ եւ ուրիշներու, Théâtre d'Iéna, 10 Ave. d'Iéna, métro Iéna:

ԲՈԼՈՐ ՀԱՅՐԵՆԱԿԻՑՆԵՐՈՒՍ

ՊԱՂՏԱՏ.— Պատրաստածս «Երգնկա» գիրքը մամուլի տակ է արդէն։ Անոր «Վերապրող երգնկացիներ» գլխին տակ ամփոփելու համար, կը խնդրեմ որ մեր այն հայրենակիցները, որոնք իրենց մասնագիտութեամբ, իրենց գիրքով ու ազգային - հասարակական գործունէութեամբ աչքի կը զարնուին՝ բարի ըլլան իրենց լուսանկարի հետ միասին ինծի ղրկել նաեւ իրենց համառօտ կենսագրականը։ Հասցէ՝ K. SURMENIAN, 331 B Rashid Street, Baghdad, Iraq :

ՍԷՆ ՇԱՄՈՆ.— Ողբացեալ Խաչատուր Խաչատրեանի մահուան առթիւ հետեւեալ նուէրները եղած են.— Մալաթիոյ Կրթ. Մասնաճիւղին Գ. Գ. Անդրանիկ Օպոզեան 3000, Փ. Օպոզեան 1000 (Լիոն), Գ. Կ. Խուպիկեան 1000 (Փարիզ), Գ. Գ. Գէորգեան հազար (Մարսէյլ), Գ. Ս. Սաչաքլեան 500 (Կրընոպլը), Գ. Գ. Գեորգ Օպոզեան հազար, Ս. Ընտրիկեան, Ե. Ասլանեան, Մ. Քէշապեան, Լ. Գօյաճեան, Խ. Քիւրքճեան, եւ ընկ. Թագւոր Այվազեան 500ական ֆրանք, գումար 10.500 ֆր.։

Հայ Կապոյտ Խաչին.— Գ. Գ. Ճապուրեան եղբարք 1000, Արմ. Գույումճեան, Տիրան Եկիայեան 500ական, Անդրանիկ Օպոզեան 1000։

Ներգաղթի Ֆոնտին.— Գ. Տիրան Չէքեան 1000 (Սէնթ Էթիէն)։ Նոյն առթիւ ծաղկեպսակներ բերած էին, Մլթ. Կրթ. ընկ. մասնաճիւղը, Հ. Յ. Դ. «Վարուժան» կոմիտէն, Հ. Կապոյտ Խաչը, եւ ազգականներ, բարեկամներ եւ ընկերներ։

ՀԱՅ - ԲՈՅԺ

ԺՈՂ. ԱՄՍԱԹԵՐԹ ԲԺՇԿՈՒԹԵԱՆ
ԵՕԹՆԵՐՈՐԴ ՏԱՐԵՇՐՋԱՆ

ՀԱՅ - ԲՈՅԺ լրացուց իր վեցերորդ տարեշրջանը։ Ելեկտրական հոսանքի կրճատումներու պատճառով՝ ուշ տպուեցան եւ ղրկուեցան վերջին ամիսներու թիւերը։ Յունուարի թիւը կը ղրկուի գալ շաբթու։ Խմբագրութիւնը որոշած է, այս ամառ, ելեկտրական հոսանքի կրճատումները վերցուելէ ետքը, մէկ անգամէն տպել տարւոյն բոլոր թիւերը եւ յետոյ ամսէ ամիս ղրկել բաժանորդներուն։

ՀԱՅ - ԲՈՅԺ իր բարեկամներէն կը խնդրէ անյապաղ հայթայթել յիշեալ թիւերը, ղրկել իրենց բաժանորդագրութիւնը նորոգող անձերուն անունները եւ հասցէները՝ տպագրութեան համար։

Փրկեցէք ձեր եւ ձեր տղոց ակռաները գործածելով

DOLINE ALCALINE

ակռայ մաքրող հանրածանօթ փոշին։

Կեդրոնատեղի, 47 Rue Lafayette, Paris (9)

ԳՈՒՇԱՏԵՏՐ

ՓԱՐԻԶԻ Հ. Յ. Դ. «Ռոստոմ» խումբի ժողովը՝ այս կիրակի ճիշդ ժամը 9.30։ Կարեւոր օրակարգի լուծում եւ զեկուցում։

Հ. Յ. Դ. ԻՍԻԻ Զաւարեան կոմիտէի ընկերահամակրական խնջոյքը՝ այս կիրակի կէսօրէ վերջ ժամը 3ին, Ազատի սրահին մէջ, 4 rue de la Défense: Գեղարուեստական ճոխ բաժին։ Մուտքը ազատ է։ Մասնակցիլ պիւֆէ։

ՄԱՐՍԷՅԼ.— Հ. Յ. Դ. «Զամալեան» խումբի վարչութիւնը վիճարանական ժողովի կը հրաւիրէ Պուլվար Օտտոյի, Վռամեան ենթակոմիտէի, Նոր Սերունդի «Համազասպ» խումբի ընկեր ընկերուհիները ու Կապոյտ Խաչի անդամուհիներն ու սանուհիները, այս երեքշաբթի իրիկուն ժամը 8.30ին, սովորական հաւաքատեղին։

ՏԷՍԻՆ.— Հ. Յ. Դ. Նոր Սերունդի դասախօսական ժողովը՝ այս հրկուշաբթի, Հ. Յ. Դ. Տան մէջ։ Կը դասախօսէ ընկեր Վ. Հիւսեան։ Նիւթ՝ Վասպուրականի հերոսամարտը։ Կը հրաւիրուին ընկերներն ու համակիրները։

ՄԱՐՍԷՅԼ, ՊՈՒԼ. ՕՏՏՈՅԻ Հ. Յ. Դ. Նոր Սերունդի «Խատիսեան» խումբի դասախօսութիւնը այս երեքշաբթի իրիկուն ժամը 8.30ին, սովորական հաւաքատեղին։

ՊՈՄՈՆԻ Հ. Յ. Դ. Նոր Սերունդի «Քրիստափոր» խումբի դասախօսութիւնը այս հինգշաբթի, իրիկուն ժամը 9ին, սովորական հաւաքատեղին։ Սրահը բաց է ժամը 7.30ին (Ping, Pong, dames, echec, եւայլն)։ Երկուքին ալ պիտի խօսի Գ. Սոնփան Միքաէլեան։ Նիւթ՝ Ռամկավարութիւն եւ Յեղափոխութիւն։

Ուշադրութիւն կօշկակարներուն

Ունինք կաշիի վաճառատուն Crepin եւ Tannerie: Ձեր բոլոր գնումներու համար դիմեցէք Յ. Գ. Փափազեան վաճառատունը, 223, r. Tolbiac, Paris (13) Tél. Gob. 64-54: Բաց է ամէն օր ժամը 8—12 եւ 14—18, գոց է ուրբաթ եւ շաբաթ օրերը։ Հաղորդակցութիւն՝ métro: Tolbiac. Place d'Italie, Clacière:

Առեւտրականներու եւ պատրաստ

հագուստ շինողներուն

Ուշադրութեան

Ձեզի պէտք եղած ամէն կարգի նիւթերու համար, ինչպէս դերձան, ճառւչու (elastic) եւ կրոկրէն, դիմեցէք՝

մասնագէտ տան մը, հեռաձայնեցէք կամ գրեցէք

M. MILEMIANի

4 rue Curie (Bicêtre) Seine, Tél. ITA. 08-55

ՈՒՇԱԴՐՈՒԹԻՒՆ՝ ՍԱՓՐԻՉՆԵՐ՝
ԵՒ ՎԱՐՍԱՅԱՐԴԱՐՆԵՐ

Foire Internationale de Lyon du 12 au 21 Avril, 1947
Groupe 34 Bâtiment 13, Stand 14

136 RUE BOILEAU, LYON

Լիոնի Միջազգային Տօնավաճառին մէջ կը ցուցադրէ իր զանազան տեսակի անուշահոտութիւնները։

Ամենակարեւոր հասցէ մը

ԼՈՒՏԵՐ ՖԷՆԷՐՃԵԱՆԻ

Աշխատանոցը բացուած է եւ կը ստանձնէ շէնքի նորոգութեան եւ զետեղումներու ամէն կարգի աշխատանք վարպետներու ձեռքով։ Նորոգութիւն աղօրքներու, արդուկներու եւ կազի վառարաններու։ Բաղնեսենեակի եւ խոհանոցի նորոգութիւն եւ ապակիներու զետեղում։ Դիմել՝ Entreprise Générale Etablissement LODER, 25 Route de Villejuif, L'Hay-les-Roses, հեռաձայն Ita. 38-36: Autobus 186:

Le Gérant: L. KRIKORIAN
Imprimerie DER-AGOPIAN, 17 Rue Damesme - 13e
Travail executé par des ouvriers syndiqués

ՕՐԱԹԵՐԹ

LE PREMIER QUOTIDIEN ARMENIEN EN EUROPE

HARATCH — Fondé en 1925 — R. C. Seine 376.286

Directeur-Propriétaire : SCH. MISSAKIAN
17, Rue Damesme — PARIS (13e)
Tél.: GOB. 15-70 — C. C. P. Paris 1678-63

Տար. 1000, 6ամս. 500, Եռամս. 300, Ֆր., Արտաս. 10 Տոլ.

Mardi 18 MARS 1947 · Երեքշաբթի 18 ՄԱՐՏ

ԺԹ. ՏԱՐԻ — 19e Année N° 4987 - Նոր շրջան թիւ 596 | Խմբագիր՝ Շ. ՄԻՍԱՔԵԱՆ | ԳԻՆ՝ 4 Ֆր.

Թ Ո Ւ Ր Ք Ի Ա ԵՐԱԽՏԱՊԱՐՏ ԱՄԵՐԻԿԱՑԻ

Վարչապետը ծանր կը գտնէ երկրին տնտեսական վիճակը

Ինչպէս հաղորդած էինք, Թուրքիոյ վարչապետը, Րէճէպ Փէքէր, յայտարարութիւն մը ուղղեց մամուլին, նախագահ Թրումընի ճառէն անմիջապէս վերջը: Ստորեւ՝ հիմնական մասերը. —

Թուրքիա խորապէս երախտապարտ է նախագահ Թրումընի ճառին համար, որ ամէն մէկուն ազատութեան յոյս կը ներշնչէ իր սահմաններուն վրայ: Թուրքիա թէեւ ազատ մնաց պատերազմի աւերներէն որ ծանրացան ուրիշ երկիրներու վրայ, բայց դուրս եկաւ շատ աւելի կէշ կացութեան մէջ քան ուրիշ երկիրներ: Իր տնտեսական, ընկերային, հողագործական, ճարտարագործական եւ հաղորդակցութեան պայմանները այնքան գէշ են որ չեն կրնար բաղդատուիլ ուրիշ երկիրներու հետ: Մեր տնտեսական կացութեան վատթարացումը հետեւանք է մեծ բանակ մը պահելու բեռին: Ամբողջ Թուրք ազգը պիտի գիտնայ թէ ինչպէս պիտի պաշտպանէ իր պատիւը, իրաւունքները եւ հայրենիքին սահմանները, երբ հարկ ըլլայ: Ի պատասխանութիւն այս պարտականութեան մենք հարկադրուած ենք մեր տարեկան եկամուտին կէսը ծախսել ազգային պաշտպանութեան համար:

(Այս տեղ փառաբանելէ վերջ Անգլիան, շարունակեց) — Մեր դաշնակիցը, Մեծն Բրիտանիա, ներշնչուած բուն կացութենէն, հարկ դատեց դիմել Ամերիկայի օգնութեան, ինչ որ շիտակ եւ ազնիւ գործ մըն է: Հեռագրական գործակալութիւնները առնելէն չեն հաղորդած Նախագահ Թրումընի ճառին ամբողջ բնագիրը, բայց դատելով անոր ամփոփումէն, Մ. Նահանգներու նախագահը իր օգնութեան առաջարկները ներկայացնելով Թուրքիոյ եւ Յունաստանի համար, չէ սահմանափակուած միայն համաշխարհային ապահովութեան մը պահանջով, այլեւ ներշնչուած է թէ իրատես եւ թէ լիովին մարդասիրական տեսակէտէ մը: Այս բառերուն մէջ արտայայտուած գաղափարներուն խոր ազդեցութիւնները պիտի հասնին Միջերկրականէն եւ Միջին ու Մօտաւոր Արեւելքէն ալ անդին: Նախագահին գաղափարները որոնք ծափահարուեցան Մ. Նահանգներու երեսփ. ժողովին եւ ծերակոյտին կողմէ, կը ներկայացնեն կատարեալ դարթումը Ամերիկայի հանրային կարծիքին եւ կատարեալ հասկացողութիւն աշխարհի դժուարութեանց եւ պարտադրեալ ձգտումներու: Այս տեսակէտը պիտի ամրապնդէ այն համոզումը թէ աշխարհի ապահովութիւնը անբաժանելի ամբողջութիւն մը կը կազմէ եւ խաղաղասէր ու ազատասէր ժողովուրդներուն պիտի ընծայէ երաշխաւորութիւն մը ապրելու բարգաւաճ, անկախ եւ պատուաւորապէս, իր սեփական սահմաններուն մէջ: Մենք խորապէս զգածուեցանք Յունաստանի ստանալիք օգնութենէն: Մենք անոր հետ ապրեցանք այն տառապանքներուն առեն զոր կրեց գրաւման առեն եւ հիմա կը բաժնենք իր դառն օրերուն տառապանքները: Մենք շատ ուրախ պիտի ըլլանք տեսնելով երջանիկ օրերու վերադարձը Յունաստանի մէջ որուն հետ միացած ենք հաշտարական ճակատագրի կապերով »:

★ *Աթէնքի մէջ գոհաբանական աղօթքներ եւ երախտագիտութեան ցոյցեր կատարուեցան Նախագահ Թրումընի ճառին առթիւ: Նախագահը Նոր յայտարարութիւն մը ուղղեց յոյն ժողովուրդին, յոյս յայտնելով թէ բոլոր հոսանքներն ալ պիտի գործակցին, վերահաստատելու համար երկրին բարեկարգութիւնը եւ տնտեսական բարգաւաճումը: Միեւնոյն առեն կը թելադրէ որ ընդհ. ներում շնորհուի ապստամբներուն :*

★ *Թէհրանի թերթերը դիտել կուտան թէ Իրան ալ Ամերիկայի օգնութեան պէտք ունի, քանի որ կը գտնուի Յունաստանի եւ Թուրքիոյ վիճակին մէջ: Կարեւոր թերթ մը Նախագահին ճառը կը նկատէ քաղաքական ամենամեծ դէպքը 1939 Սեպտեմբերէն ի վեր եւ կ'ըսէ թէ ան բացէ ի բաց պատերազմի յայտարարութիւն մըն է համայնավարութեան դէմ: Հաւանական է որ Սուրիա, Լիբանան, Չինաստան եւ Պաղեստին եւս օգնութիւն խնդրեն, թերեւ հնչուն դրամ կամ վարկ: Յունաստանի եւ Թուրքիոյ համար տրամադրուած 100 միլիոն սթերլինն ալ հաշուելով, Ամերիկա աւելի քան 250 միլիոն սթերլին պիտի վճարէ Եւրոպայի եւ Չինաստանի պէտքերուն համար:*

Մոսկուայի պատասխանը նախագահ Թրումընի

ԽՄԲ.— Իզվեստիա, Մոսկուայի կառավարական պաշտօնաթերթը, խօսելով նախագահ Թրումընի այն ճառը որով կ'առաջարկէր 400 միլիոն տոլար, ինչպէս եւ տնտեսական եւ զինուորական մասնագէտներ տրամադրել Յունաստանի եւ Թուրքիոյ, հետեւեալ խորհրդածութիւնները կընէ.

Անգլիացի զինուորները Յունաստան կը գտնուին 1944էն սկսեալ: Չըրչիլի նախաձեռնութեամբ Անգլիա իր վրայ առաւ «Յունաստանի քաղաքական կացութիւնը ամրապնդելու» պատասխանատուութիւնը: Բրիտանական իշխանութիւնները ոչ միայն քաջալերեցին Յունաստանի յետադիմական տիրապետութեան պահպանումն ու հակաժողովրդավար ուժերը, որուն համար ծայրայեղ անբարեխղճութիւն մը ցոյց տուին,— օգնեցին Գերմաններուն հետ պործօն եւ գիտակցաբար գործակցող մարդոց, այլեւ քաջալերեցին բոլոր քաղաքական եւ տնտեսական գործունէութիւնը կարճատեւ յունական կառավարութիւններուն՝ կազմուած զանազան տարրերէ: Այս քաջալերութիւնները մինչեւ այսօր կը շարունակուին Անգլիոյ աջակողմեան հակակշռին եւ վարչութեան ներքեւ:

Այսօր, կը տեսնենք այդ քաղաքականութեան արդիւնքը.— կատարեալ սնանկութիւն: Անգլիական զինուորները չարատանջ Յունաստանի չբերեն խաղաղութիւն եւ հանդարտութիւն որոնց այնքան արժանի էր: Յոյն ժողովուրդը ինքզինքը դտաւ խրած ճամբու մը վրայ, լեցուն նոր տառապանքներով, անօթութեամբ եւ թշուառութեամբ: Քաղաքացիական կռիւը չի վերջանար, ընդհակառակն աւելի կատաղի հանգամանք կը ստանայ:

Սակայն յունական հողին վրայ օտար զինուորներու ներկայութիւնը չօգնե՞ց որ դէպքերը այսքան սուր հանգամանք ստանան. Բրիտանիա որ ինքզինք Յունաստանի պահապան յայտարարեց, պատասխանատու չէ՞ իր խնամակալութեան ենթակայ երկրին սնանկութեան:

Մ. Նահանգներու նախագահին զեկուցումը կ'անտեսէ այս շատ բնական հարցումները: Այս փափկանկատութեան պատճառները կատարելապէս հասկնալի են: Մ. Նահանգները չեն ուզեր քննադատել բրիտանական գործունէութիւնը, քանի որ իրենք ալ մտադրած են հետեւիլ Անգլիոյ օրինակին: Զարմանալի չէ որ Լոնտոնի «Թայմզ»ը ջերմօրէն շնորհաւորէ Թրումընի յայտարարութիւնը, իսկ «Տէյլի Թէլէկրաֆ» կ'ըսէ թէ անոր ճառը «կատարելապէս կարդարացնէ բրիտանական քաղաքականութիւնը Յունաստանի մէջ»:

Թրումընի յայտարարութենէն կը հասկցուի թէ Մ. Նահանգները միտք չունին փոխելու Յունաստանի մէջ Անգլիոյ հետեւած քաղաքականութեան ընթացքը: Ուրեմն այս խնդրին մէջ ալ աւելի լաւ արդիւնքներու պէտք չէ սպասել: Ամերիկեան կառավարութիւնը ամենադոյզն նպատակ իսկ չունի յունական խնդրին մէջ շարժելու այնպէս ինչպէս կը յուսացուի Միացեալ Ազգերու Կազմակերպութեան անդամէ մը, որ կը մտատանջուի ուրիշ մէկ անդամի մը ճակատագրով:

Ակներեւ է որ Ուաշինկթընի մէջ չեն ուզեր նկատողութեան առնել Ամերիկայի Մ. Նահանգներուն ստանձնած յանձնառութիւնները, Միացեալ Ազգերու հանդէպ:

Տարօրինակ ջղագրգռութիւն մը ցուցնելով Թրումըն նոյնիսկ հարկ չհամարեց սպասել ՄԱԿի Ապահովութեան խորհուրդի կողմէ մասնաւոր կերպով Յունաստան ղրկուած յանձնախումբի քննութեան արդիւնքին:

Թրումըն հաշուի չառներ ոչ միջազգային կազմակերպութիւնը եւ ոչ ալ Յունաստանի վեհապետական իրաւունքները: Իրականին մէջ ի՞նչ պիտի մնայ Յունաստանի վեհապետութենէն երբ Ամերիկայի զինուորական եւ քաղաքային մասնագէտները տեղաւորուին Յունաստանի վարիչներու գլխուն վրայ եւ երբ այդ մասնագէտները սկսին Յունաստանի վարչական մեքենան իրենց ձեռքերուն մէջ առնել, շնորհիւ հոն տարուած 250 միլիոն ամերիկեան տոլարին:

Այս տարօրինակ «պաշտպանութենէն» ամէնէն առաջ պիտի տուժեն Յունաստանի գերիշխանութիւնն ու անկախութիւնը: Յոյն ժողովուրդը որ հերոսական պայքար մը մղեց իր անկախութեան եւ ազատութեանը համար, արժանի չէ այս տեսակ վերաբերումի: Բազմաչարչար յոյն ժողովուրդին մէկ հեռանկար կը սպասէ.— ունենալ մէկ տիրոջ՝ Անգլիոյ փոխարէն ուրիշ տէր մը, Մ. Նահանգները:

Ամերիկեան «աջակցութիւնը» Թուրքիոյ նոյնպէս կը ձգտի այդ երկիրը դնել Մ. Նահանգներու իշխանութեան տակ, որմէ վերջ այլեւս կարելի չէ *խօսիլ Թրքական հայրենիքի եւ արտաքին քաղաքականութեան անկախութեան մասին քանի որ այդ քաղաքականութիւնը ուղղակի պիտի հակակշռուի ամերիկեան աշխարհակալութեան կողմէ:*

Կարգ մը ամերիկացի հրապարակագիրներ բացէ ի բաց կ'ընդունին այս պարագան: Օրինակ, Ուոլթըր Լիփմըն անկեղծօրէն կը յայտարարէ Ն. Ե. Հէրըլտի մէջ թէ ամերիկեան զինակցութիւն մը Թուրքիոյ հետ ռազմագիտական դիրք մը պիտի ապահովէ Մ. Նահանգներուն, անհամեմատ աւելի նպաստաւոր քան ուրիշ որեւէ զինակցութիւն, որով կարելի է տիրապետել Միջին Արեւելքի վրայ:

Նոր չեն այն պատմութիւնները թէ Մ. Նահանգները կոչուած են փրկելու Յունաստանը եւ Թուրքիան այսպէս կոչուած միահեծան պետութեանց ծաւալումէն: Հիթլէր ալ բոլշեւիկներուն կ'ակնարկէր, երբ կ'ուզէր ճամբան բանալ իր աշխարհակալութեան համար:

Այժմ կը ջանան Յունաստանը եւ Թուրքիան իրենց ազդեցութեան տակ առնել եւ աղմուկ հանելով «միահեծան» (ամբողջատիրական) պետութեանց մասին, կը փորձեն քօղարկել իրենց ծաւալման ծրագիրները»:

Մոսկուայի պաշտօնաթերթը յետոյ կը յիշէ թէ 13 ամերիկացի ծերակուտականներ ընդդիմացած են Նախագահ Թրումընի յայտարարութեան, եւ մասնաւորապէս կը յիշէ հետեւեալ պարագան,— Ծերակուտական Ճօնսըն ըսած է թէ ինք համաձայն չէ զինուորական պաշտօնէութիւն մը ղրկելու Յունաստան եւ Թուրքիա նոյնիսկ իբրեւ խորհրդականներ: Զինուորական օգնութիւն Թուրքիոյ եւ Յունաստանի՝ կրնայ առաջնորդել զինուորական միջամտութեան աշխարհի ուրիշ մասերուն մէջ: Ինք պատրաստ է միլիոններ տալու իբրեւ նպաստ անօթի ժողովուրդներու, բայց ոչ մէկ սէնթ՝ օգնելու համար քայքայուած միապետութեանց:

Մամուլի գործադուլը վերջացաւ

Շաբաթ օր հրատարակուած պաշտօնական յայտարարութեամբ մը, վերջացաւ մամուլի աշխատաւորներու գործադուլը որ կը տեւէր Փետր. 13էն ի վեր: Թերթերու հրատարակութիւնը վերսկսաւ երէկ, երկուշաբթի, նախկին պայմաններով, այսինքն առանց յաւելումի: Մամուլի սենտիքան այս առթիւ հրատարակած զեկոյցին մէջ կ'ըսէ թէ կառավարութիւնը մերժեց աշխատավարձքի որ եւ է յաւելում, բացի նուազագոյն ռոճիկէն: Յետոյ կ'ըսէ թէ մարտ 13ին համաձայնութիւն գոյացած եւ պայմանագիրն ալ կնքուած էր, օրաթերթերը շաբաթը եօթը օր հրատարակելու եւ մասնագէտ բանուորներու թիւը կրճատելու պայմանով, բայց վերջին պահուն Նախարարական խորհուրդը մերժեց: «Փարիզեան մամուլի սենտիքան եւ բանուորական կազմակերպութիւնները չեն ընդունիր այս մերժումը որ անըմբռնելի կը թուի իրենց: Անոնք չեն ընդունիր որ կառավարութիւնը մերժէ իր իսկ թելադրած լուծումը ճիշդ այն պահուն երբ համաձայնութիւն կը յայտնէր: Որպէսզի Փարիզի ժողովուրդը առանց լուրի չմնայ այն արտաքին եւ ներքին հանգամանքներուն մէջ ուր կը գտնուի երկիրը, համախորհուրդ որոշեցին որ թերթերը վերհրատարակուին երկուշաբթի, 17 մարտ, նախկին պայմաններով: Թերթերը անմիջապէս միաձայն պայքար մը պիտի բանան, որպէսզի այս վերհրատարակումը դառնայ տեւական, այսինքն կառավարութիւնը վաւերացնէ Մարտ 13ի առենագրութիւնը փարիզեան մամուլի մասին, ապահովելով շաբաթական հանգիստը — կարգով — բոլորին համար, մէջն ըլլալով լրագրավաճառները: Բանալով այդ պայքարը, փարիզեան մամուլը կ'ուզէ ուժ տալ գիներու կրճատման քաղաքականութեան, որ կրնայ յաջողիլ միայն աջակցութեամբ ազատ մամուլի մը, արտայայտութիւնը երկրի կամքին»:

(Լուրերու շարունակութիւնը կարդալ Դ. էջ)

100.000 ՖՐ. ՆԵՐԳԱՂԹԻ ՀԱՄԱՐ

ՄԱՐՍԷՅԼ.— Հարաւային Ֆրանսայի Ներգաղթի Հանգանակիչ Կեդր. Յանձնախումբը ստացած է Բալահովիտի (Բալու) Հայոց Վերաշ. Միութենէ (100.000) հարիւր հազար ֆրանք, ի նպաստ Ներգաղթի հիմնադրամին:

★ *Անիէռ Պուա Քոլոմպի շրջանին (Փարիզ) հանգանակութիւնը հասած է 850.000 ֆրանքի:*

ԱԹԷՆՔԷՆ հասած լուրերու համաձայն, այս տարի Յունաստանէն Հայաստան պիտի փոխադրուին աւելի քան 15.000 Հայեր: Անցեալ տարի հազիւ կարելի եղած էր 5000 հոգի փոխադրել: Երեւանէն մասնաւոր պատուիրակներ պիտի երթան գործը կազմակերպելու համար:

400 միլիոն տոլար Յունաստանի եւ Թուրքիոյ իբրեւ ապահովութեան գին

ԽՄԲ.— Ուրբաթ օր հաղորդած էինք նախագահ Թրումընի ճառին ամփոփումը: Բնագրէն թարգմանելով կը ներկայացնենք ամբողջութիւնը.—

Աշխարհի կացութեան ծանրութիւնը կը հարկադրէ զիս ներկայանալ Խորհրդարանի խառն նիստին: Խնդիրը կապ ունի այս երկրի արտաքին քաղաքականութեան եւ ազգային ապահովութեան հետ: Ներկայ կացութեան երեւոյթներէն մէկը զոր կ'ուզեմ ձեր նկատողութեան եւ որոշումին յանձնել, կը վերաբերի Յունաստանի եւ Թուրքիոյ:

Մ. Նահանգները ստիպողական կոչ մը ստացած են յունական կառավարութենէն, որ կը խնդրէ մեր նիւթական եւ տնտեսական օժանդակութիւնը: Այժմ Յունաստան գտնուող ամերիկեան տնտեսակ. յանձնախումբէն եւ Յունաստանի ամերիկեան դեսպանէն ստացուած առաջին տեղեկագիրները կը հաստատեն յունական կառավարութեան յայտարարութիւնը թէ այդ օգնութիւնը ստիպողական է, եթէ Յունաստան պիտի ապրի իբրեւ ազատ ազգ: Չեմ կարծեր թէ ամերիկացի ժողովուրդն ու Խորհրդարանը իրենց ականջները պիտի խցեն յունական կառավարութեան կոչին առջեւ: Յունաստան հարուստ երկիր մը չէ: Բնական հարստութիւններու պակասը միշտ ստիպած է յոյն ժողովուրդը չարաչար աշխատիլ, ծայրը ծայրին բերելու համար: 1940էն ի վեր այս ժրաջան եւ խաղաղասէր երկիրը կրեց արշաւանք, չորս տարի անագորոյն գրաւում եւ ներքին բուռն պայքարներ: Ազատագրման բանակները երբ Յունաստան մտան, տեսան որ նահանջող Գերմանները քանդած էին գրեթէ բոլոր երկաթուղիները, ճամբաները, նաւահանգիստները, հաղորդակցութեան միջոցները եւ առեւտրական նաւատորմը: Աւելի քան հազար գիւղեր հրկիզուած էին: Երախաներուն ութսուն և հինգ առ հարիւրը թոքախտաւոր էին: Արջառը, հաւերը եւ ձիերը, ձկան անասունները գրեթէ անհետացած էին: Թղթադրամի տեղատարափը գրեթէ ամբողջապէս հալեցուած էր բոլոր խնայողութիւնները:

Իբրեւ հետեւանք այս եղերական պայմաններուն, մարտական փոքրամասնութիւն մը, շահագործելով մարդկային կարօտութիւնն ու թշուառութիւնը, յաջողեցաւ ստեղծել քաղաք. քաոս մը, որ մինչեւ այսօր անկարելի կը դարձնէ տնտեսական վերականգնումը:

Յունաստան այսօր դրամ չունի ներածելու համար այն ապրանքները որ կենսական են պարզ ապրուստի համար: Այս պայմաններուն տակ Յունաստանի ժողովուրդը չի կրնար շարժիլ լուծելու համար իր վերաշինութեան խնդիրները: Յունաստան յուսահատօրէն պէտք ունի նիւթական եւ տնտեսական օգնութեան, կարենալ վերսկսելու համար ուտելիքի, հագուստի, վառելանիւթի եւ սերմնցուի գնումը: Ասոնք անհրաժեշտ են ժողովուրդին ապրուստին համար եւ կրնան ճարուիլ միայն դուրսի աշխարհէն: Պէտք է օգնել անոր որ կարենայ ներածել այն ապրանքները որոնք անհրաժեշտ են վերահաստատելու ներքին բարեկարգութիւնը եւ ապահովութիւնը: Երկուքն ալ այնքան կենսական՝ տնտեսական եւ քաղաքական վերականգնումի համար:

Յունական կառավարութիւնը խնդրած է նաեւ աջակցութիւնը փորձառու ամերիկացի վարիչներու, տնտեսագէտներու եւ մասնագէտներու, ապահովելու համար թէ՝ տրամադրուած դրամական եւ այլ օգնութիւնները պիտի գործածուին հաստատուն եւ ինքնաբաւ տնտեսութիւն մը ստեղծելու եւ հանրային վարչութիւնը բարւոքելու:

Յունաստանի գոյութիւնն իսկ վտանգուած է այսօր քանի մը հազար զինուած մարդոց ահաբեկչական գործունէութեան հետեւանքով, գլխաւորութեամբ համայնավարներու, որոնք կ'արհամարհեն կառավարութեան հեղինակութիւնը, կարգ մը վայրերու մէջ, մասնաւորաբար հիւսիսային սահմաններուն երկայնքը: ՄԱԿի Ապահովութեան Խորհուրդին կողմէ նշանակուած յանձնախումբ մը, ներկայիս կը քննէ հիւսիսային Յունաստանի խռովեալ պայմանները եւ սահմանային կարծեցեալ բռնաբարումները մէկ կողմէ Յունաստանի, միւս կողմէ Ալպանիոյ, Պուլկարիոյ եւ Եուկոսլաւիոյ սահմանագլուխին վրայ:

Միեւնոյն ատեն յունական կառավարութիւնը չի կրնար դիմագրաւել կացութեան: Յունական բանակը փոքր է եւ խեղճ կերպով սպառազինուած: Եթէ կ'ուզենք որ ան վերահաստատէ կառավարութեան հեղինակութիւնը ամբողջ երկրին մէջ, պէտք է ճարել պաշար եւ հանդերձանք: Պէտք է օգնել Յունաստանի, եթէ ան պիտի ըլլայ ինքնաբաւ եւ արժանապատուութեան տէր ժողովրդապետութիւն մը:

Մ. Նահանգները պէ՛տք է ճարեն այդ օգնութիւնը: Մենք արդէն տուած ենք անոր կարգ մը օժանդակութիւններ եւ տնտեսական օգնութիւն. բայց ատոնք անբաւական են: Չկա՛յ ուրիշ ժողովրդավար երկիր մը, որուն կարենայ դիմել ժողովրդավար Յունաստանը: Չկայ ուրիշ պետութիւն մը որ ուզէ եւ կարենայ հայթայթել անհրաժեշտ օժանդակութիւնը, յունական ժողովրդավար կառավարութեան մը համար: Անգլիական կառավարութիւնը որ կ'օգնէր Յունաստանի, այլեւս չի կրնար դրամական կամ տնտեսական օգնութիւն ընծայել Մարտ 31էն վերջ: Մեծն Բրիտանիա հարկադրուած է կրճատել կամ հաշուեյարդարի ենթարկել իր յանձնառութիւնները աշխարհի կարգ մը մասերուն մէջ, մէջն ըլլալով Յունաստանը:

Մենք նկատողութեան առած ենք թէ Միացեալ Ազգերը ի՛նչ ձեւով կրնան օգնել այս տագնապին մէջ: Բայց կացութիւնը ստիպողական է եւ անմիջական գործողութիւն կը պահանջէ: Միացեալ Ազգերը և իրենց յարակից կազմակերպութիւնները ի վիճակի չեն պահանջուած օժանդակութիւնը տրամադրելու:

Կարեւոր է նկատի ունենալ թէ յունական կառավարութիւնը խնդրած է մեր օժանդակութիւնը, մեր տալիք դրամական եւ ուրիշ աջակցութենէն օգտուելու եւ իր քաղաքային վարչութիւնը բարւոքելու համար: Շատ կարեւոր է որ մենք հսկողի տակ առնենք այդ երկրին տրամադրուած որ եւ է գումարի գործածութիւնը, այնպիսի եղանակով մը որ իւրաքանչիւր ծախսուած տոլար ծառայէ երկիրը դարձնելու ինքնաբաւ եւ օգնէ հաստատելու տնտեսութիւն մը, որուն մէջ կարենայ ծաղկիլ առողջ ժողովրդապետութիւն մը:

Ոչ մէկ կառավարութիւն կատարեալ է: Սակայն ժողովրդապետութեան գլխաւոր առաքինութիւններէն մէկն այն է, որ իր թերութիւնները միշտ տեսանելի են, կրնան մատնանշուիլ եւ ուղղուիլ: Յունաստանի կառավարութիւնը կատարեալ չէ: Հակառակ ատոր, սակայն, ան կը ներկայացնէ ութսուն եւ հինգ առ հարիւրը յունական խորհրդարանին անդամներուն որ ընտրուեցան անցեալ տարի: Օտար դիտողները, որոնց մէջ 692 Ամերիկացիներ այս ընտրութիւնը նկատեցին իբրեւ օրինաւոր արտայայտութիւնը յոյն ժողովուրդի կարծիքին:

Յունական կառավարութիւնը կը գործէ քաոսային եւ ծայրայեղութեան մթնոլորտի մը մէջ: Սխալներ գործեց ան: Մեր օգնութիւն ընծայելը չի նշանակեր թէ Մ. Նահանգները համաձայն են այն բոլոր բաներուն զոր յունական կառավարութիւնը ըրած է կամ պիտի ընէ: Անցեալին մէջ մենք դատապարտած ենք եւ հիմակ ալ կը դատապարտենք աջին կամ ձախին ծայրայեղ գործերը: Անցեալին մէջ մենք խորհուրդ տուինք հանդուրժող ըլլալ, այսօր ալ նոյնը կ'ըսենք:

ԹՈՒՐՔԻԱՆ ԱԼ ԱՐԺԱՆԻ Է ՕԳՆՈՒԹԵԱՆ

Յունաստանի դրացին՝ Թուրքիան ալ արժանի է մեր ուշադրութեան: Թուրքիոյ ապագան իբրեւ անկախ եւ տնտեսապէս առողջ պետութիւն նուազ կարեւոր չէ աշխարհիազատասէր ժողովուրդներուն համար քան Յունաստանի ապագան: Թուրքիոյ ներկայ պայմանները մեծապէս կը տարբերին Յունաստանի պայմաններէն: Թուրքիա ազատ մնաց Յունաստանի կրած աղէտներէն: Եւ յետոյ, պատերազմի միջոցին, Մ. Նահանգները եւ Մեծն Բրիտանիա նիւթական օգնութիւն ընծայեցին Թուրքիոյ: Բայց եւ այնպէս Թուրքիա կը կարօտի մեր օգնութեան: Պատերազմէն ի վեր, Թուրքիա դրամական օգնութիւն խնդրած է Մեծն Բրիտանիայէն եւ Մ. Նահանգներէն, գլուխ հանելու համար այն արդիացումը որ անհրաժեշտ է իր ազգային ամբողջութեան համար: Այդ ամբողջութիւնը կենսական է բարեկարգութիւնը պահպանելու համար Մօտաւոր Արեւելքի մէջ: Բրիտանական կառավարութիւնը հաղորդած է մեզի թէ՝ ինքն իսկ դժուարութեան մատնուած ըլլալով, այլեւս չի կրնար դրամական կամ տնտեսական աջակցութիւն ընծայել Թուրքիոյ: Ինչպէս Յունաստանի պարագային, եթէ Թուրքիա պիտի ստանայ իր խնդրած օգնութիւնը, Մ. Նահանգները պէտք է ընծայեն զայն: Մենք միակ երկիրն ենք որ կրնանք ճարել այդ օգնութիւնը:

(Մնացեալը յաջորդով)

ՅԱՋՈՂ ՋԵՌՆԱՐԿ ՄԸ

Փոն տ'Օպնայի Կապ. Խաչի մանկանցը երկու շաբաթէ ի վեր բացած է իր ծաղկոցը:

Աննկարագրելի է տղոց ուրախութիւնը: Առաջին օրէն իսկ, անոնք ցոյց տուին ջերմ փափաք մը սորվելու իրենց մայրենի լեզուն: Այսառթիւ Կապ. Խաչը իր խորին շնորհակալութիւնը կը յայտնէ Վալանսէն Պ. Յակոբ Տէր Սարգիսեանի որ՝ շատ շատ դեղեցիկ եւ օգտակար նուէր մ'ըրաւ դպրոցին, դրկելով 20 հայերէն դասագիրքեր: Պ. Սեդրակ Թօփալեան յանձն առած էր շինել նստարանները, ուրիշ մը տուաւ սեղան մը եւ քանի մը աթոռ: Այսպէս բոլորին բարեկամեցողութեամբ դպրոցը յաջողութեամբ սկսաւ:

Ս. ՉԷՔԷՄԵԱՆ

«Խայտառակութեամբ եւ սատամբ նորին»...

(Պատմական բարեկամութիւն Յառաջի)

Կը գրենք ու կը խօսինք Թուրք դեմոկրասիութեան ձախողանքին,— պատրանքին շուրջ:

Իրե՞նք: Իրե՞նք ինչ կը գրեն:

Ահաւասիկ «Ճումհուրիէթ»ի 8 Փետրուարի խմբագրականը «Պատկերազարդ պատմութիւն Թրքաց»:

— «Եօթը ամիսէ ի վեր, վերջացած են երեսփոխանական ընտրութիւնները: Երբ ընդդիմադիր ձախակողմը զօրացաւ Ազգ. Ժողովին մէջ, յուսացինք՝ որ ժողովին աշխատանքները բեղմնաւոր կը դառնան աւելի, ու որ քայլ մը կ'առնուի դէպի ազգ. վերականգնում: Ամէն ոք ներքին անդորրութեան պապակ կը զգայ, եւ բաղձանք՝ որ ընդդիմադիրներու հակակշիռը յանգի բարերար արդիւնքներու:

Ինչ ցաւ, որ խոր յուսախաբութեան մը առջեւ կը գտնուինք: Ընտրական օրերու յուղեալ եւ ջղային մթնոլորտը կը շարունակուի: Հայհոյանքի գրականութիւն մը կը մշակուի ամենուրեք, ու կուսակցականութեան... բարեխիչներ կը հաստատուին երեսփոխաններու միջեւ: Մոռցած ենք ազգային բոլոր դարերը, որոնք լուծման կը սպասեն, եւ իրար կը մերկացնենք: Ժողովուրդին առջեւ, կուսակցութիւնները իրար ամբաստանելու մրցումի մը լծուած են, ու Թուրքը Թուրքին թշնամի է դարձած: Իրարու անցեալ կը քրքրեն, իրարու մեղք կը նետեն հրապարակ, իրար կը խծծեն:

Պատկերը այնքան վհատեցուցիչ է, որ անսահման է մեր վիշտը: Մինչեւ ե՞րբ եւ ո՞ւր պիտի շարունակուի այս անտիրութիւնը: Մեր աչքերուն առջեւ կը պատկերանայ անհուն - անսահման անապատ մը, ու կը համոզուինք տակաւ՝ թէ խեր չէ որ պիտի ծաղկի բոլոր այս աղմուկներէն:

Քաղաքական կուսակցութիւնները անշուշտ կրնան վէճեր ու գրչապայքարներ ունենալ հանրային կարծիքին առջեւ: Քաղաքականութիւն կը նշանակէ տեւական պայքար, ու պայքարը կրնայ երբեմն անսանձ ըլլալ: Կուսակցականութիւնը չափազանցութեան գոյն կուտայ յաճախ մեր տեսակէտներու տարփողումին: Բայց չափազանցութեան եւ բանսարկութեան միջեւ շատ յստակ է գիծը: Ընտրութեան օրերուն, այս կարգի դէմ դարձ գեղումներ չտեսնել մը բնորոշի ու ներքին բոլորին գոյլ: Անգլիոյ ամուր եւ հաստատուն ժողովրդավարութիւններու մէջ իսկ, անխուսափելի կը դառնան երբեմն կուսակցականութիւնն ու չեզոք պայքարներ: Սարդոյ ակերութիւններուն կը վերագրեն եւ կ'անցնին. Բրիտանական վերջին ընտրութեանց շրջանին, նման գեղումներ անպակաս եղան նաեւ Անգլիոյ մէջ. Չըրչիլ «Համայնավարութեամբ» ամբաստանեց ընկերվարները, ու Մաքլոսքի հետ իրենց մասնակցութիւնը մեղսակցութիւն համարեց: Իսկ Ընկերվարները, իրենց կարգին, Ֆաշականութեամբ ամբաստանեցին Պահպանողականները: Բայց երբ ժողովուրդը տուաւ իր քուէն, այս կարգի վիճաբանութիւններ աւելորդ եւ վնասաբեր նկատուեցան, եւ կոճակ ըրին: Բնականոն ժողովուրդը վերադարձաւ բնականոն կեանքի:

Նախապէս Պահպանողականները իշխանութեան գլուխ էին, իսկ Աշխատաւորականները՝ հակակշռողի դերին մէջ: Ընտրութիւններէն վերջ, դերերը փոխուեցան: Անգլիոյ քաղաքական կեանքին մէջ ոչ մէկ փոփոխութիւն տեղի ունեցաւ: Կառավարութեան քաղաքականութեան շուրջ բոլոր վիճաբանութիւնները կեդրոնացան հիմնական սկզբունքներու շուրջ: Ներքին կարգ մը խնդիրներու եւ արտաքին բազմաթիւ հարցերու մէջ՝ ընդդիմադիրները ուժ տուին ու կուտան կառավարութեան: Ու տարակոյս չկայ, թէ օգտուողը երկիրն է միշտ:

Իսկ մե՞նք:

Եօթը ամիսէ ի վեր նոյն անսանձ պայքարն է որ կը շարունակուի: Եւ ոչ միայն չի մեղմանար, այլ կը սաստկանայ: Եթէ չկարենանք մենք մեզ ազատել այս կոյր արշաւէն, ժողովրդապետութեան փորձը վերջ պիտի գտնէ կատարեալ ձախողանքով մը:— Խայտառակութեամբ: Երկու կողմերն ալ կը յամառին իրենց կուրութեան մէջ: Մէկուն սեւը՝ ճերմակ է միւսին համար: Անձնական քինախնդրութիւններ ու հաշիւներ գոհացնելու մոլուցք է ներկայի վկլուկը: Անգամ մը մեր ներքին կեանքին, անգամ մըն ալ երբ արտաքին աշխարհին կը նայինք՝ կը խղճանք պարզապէս իրերու արդի կացութեան: Իտալիան իսկ՝ ամէն ճիգ կը փորձէ ինքզինք արժեցնելու եւ ոտքի կանգնելու համար, մինչ մենք — նուազագոյն որակումով — Իրար կ'ուտենք եւ տեղքայլ կը փորձենք:

Մեկնութիւնները աւելորդ են:

Մ.

ՍՏԱՑԱՆՔ

«ՎԵՐԵԼՔ», հայ քրիստոնեայ երիտասարդին ամսագիրը, Թիւ 1—2: Հասցէ 19 rue Portalis, Aix en Provence:

ՄԱՄՈՒԼ

Հայանուն վաշտ

Պուէնոս Այրէսի մեր պաշտօնակիցը, «Արմենիա» զգուելի երևոյթի մը կը պարզէ այս խորագրով խմբագրականի մը մէջ (7 Յունուար).

— «Վերջերս տեղական համայնավար օրկան «Օրինթասիոն» շաբաթաթերթին մէջ զզուանքով կարդացինք Սարգիս Փափազեան կոչեցեալ խեղճութեան մը ժահրալից մէկ յօդուածը Դաշնակցութեան դէմ։

Անկէ առնէ հաւաքուած և հայհոյանքին անծանօթ օտար թերթի մը հրամցուած այդ թափթփած գրութիւնը կուգայ անգամ մը ևս հաստատել, թէ Դաշնակցութեան հակառակորդները, իրապէս զուրկ են ազգային արժանապատուութենէ։

Անոնք եթէ կրամ մը խելք ունենային, ոչ միայն պիտի խուսէին մեր իրականութեան ամէնէն զօրաւոր և ժողովրդական կուսակցութիւնը յաչս օտարներու խեղաթիւրուած կերպով ներկայացնելէ, այլ պիտի մտածէին մեր ներքին ցաւերը օտարներու առջև չհանել, քանի որ նման քայլ մը ինքնին դէմ է հայ պատիւին ու արժանիքին։

Սուտերով և քսութեամբ լի այդ յօդուածը, հրամցուած արժանթինցի համայնավարներու, ուրիշ նպատակ ունեցած չէ անշուշտ, բայց եթէ յաչս «Օրիանթասիոն»ի ընթերցողներուն նացի-ֆաշիստ ներկայացնել հայ քաղաքական կուսակցութիւն մը, ու, ջանալ այդ կերպով օտարը լարել Դաշնակցութեան դէմ։

Աւելին. յօդուածագիրը թշուառականը, կը խորհի անշուշտ, որ երբ օր մը համայնավար դառնայ նաև Արժանթին, այն ատեն յօդուածը պիտի ունենայ իր դրական արժէքը. փոխանքն, նացի ֆաշիստ Դաշնակցութիւնը պիտի ենթարկուի հալածանքներու, ինչպէս եղաւ Պալքաններու մէջ կամ ինչպէս պիտի ըլլար նաև Ցունաստանի մէջ, եթէ համայնավարները ձեռք անցընէին այդ երկրին կառավարութեան ղեկը։

Կը զարմանանք սակայն, որ մեզի համերաշխութեան և գրչապայքարի մասին յորդոր կարդացողները բարի չեն ըլլար հրապարակով դատապարտելու նոյնիսկ Փափազեանները, որոնք օգտուելով այս ասպնջական երկրին մէջ մամլոյ ազատութենէն, իրաւունք կը նկատեն, օր ցերեկով ցեխարձակել եւ հայհոյել 56 տարուան քաղաքական եւ յեղափոխական կազմակերպութեան մը։ Սարգիս Փափազեան կոչեցեալ ոչնչութիւններ անտարբեր պիտի ձգէին մեզի, եթէ չնկատէինք անոնց վայրերան գործունէութեան մէջ մեր գաղութին ներքին անդորրութիւնը խանգարող կարմիր նյութներ։

Եթէ յանցանքներ ունի կամ մեղաւոր է Դաշնակցութիւնը, «Օրիանթասիոն»ները չեն որ պիտի արբագրէին զայն։

Արդ, եթէ օտարներու մօտ քաղաքական կուսակցութիւն մը մեղադրելու յօդուածական աշխատանքը նպատակ ունեցած չէ պարզ գրգռութիւնը ոչ հայ հոսանքի մը՝ նացի ֆաշիստ յորջորջուած Հայուն դէմ, ապա ուրեմն ո՞րն է նպատակը այդ եւ նման զարշելի գրութեանց, որոնցմով լեցուն են չարաճակ ուղեղներ եւ թերթերը հակադաշնակցական այդ պարոններուն։

Հ. Մ. Ը. Մ.-Ը ՄԱՐՍԷՅԼԻ ՄԷՋ

ՄԱՐՍԷՅԼ (Յապաղած) — Գարնանային գեղեցիկ օդով մը եւ խուռներամ բազմութեան մը ներկայութեան տեղի ունեցաւ շատ հետաքրքրաշարժ ախոյենական խաղարկութիւնը Հ.Մ.Ը.Մ.-ի եւ Miramas-ի միջեւ։

Հ.Մ.Ը.Մ.-ի Ֆութպոլի յանձնախումբը ամէն միջոց ձեռք առած էր։ Նախ քան հողինոց յանձնախումբ մը, ղեկավարութեամբ Գ. Ժէրոմի, դաշտին չորս բոլորտիքը կը հսկէր կարգ ու պատրաստ, օգնելով ոստիկանական երեք ներկայացուցիչներուն։ Իսկ Ֆրանսական Ֆութպոլի Ֆէտէրասիոնը ղրկած էր մասնաւորաբար եւ առաջին անգամ ըլլալով Promotion d'Honneur-ի խաղարկութեան մը համար երեք պաշտօնական դատաւոր, որոնց երկուքը arbitre de touche եւ երկու ներկայացուցիչ Ֆէտէրասիոնի։ Նմանապէս Մարսէյլի օրաթերթերէն La Marseillaise, le Soir եւ la France-ը ուղարկած էին իրենց մարզական թղթակիցները։

Երբ որ Miramas իր մուտքը գործեց դաշտին վրայ, բոլոր ներկաները բուռն ծափերով ողջունեցին։ Ամբողջ մրցումի ընթացքին Miramas ցոյց տուաւ այն տեսակ Ֆութպոլի խաղարկութիւն մը որ ապշութեան մատնեց ներկաները։ Հ.Մ.Ը.Մ.-ի հանդիսատեսները առաջին անգամ ականատես կ'ըլլային խումբի մը, որ իւրացուցած էր Ֆութպոլի գաղտնիքները եւ կը գործադրէր զանոնք մեքենական ճշգրտութեամբ մը։ Մեր մարզիկները ի՞նչ կրնային ընել այս տեսակ կազմակերպուած խումբի մը խաղարկութեան դէմ, եթէ ոչ ցոյց տալ իրենց հայկական կամքը եւ ուժը։ Այսպէս բոլոր խաղարկութեան ընթացքին մերթ ընդ մերթ երկու կողմէն ալ նշանակէտներ շահուելով, խաղը աւարտեցաւ հաւասարութեամբ, 3—3։

Պէտք է խոստովանինք որ Miramas-ի անպարտելի խումբը, որ մեր groupe-ին առաջինն է վեց կէտերու տարբերութեամբ, բնաւ չփորձեց անմիջական յաղթութիւն շահելու, այլ ջանաց եւ յաջողեցաւ ցոյց տալ այն տեսակ խաղարկութիւն մը որ պատիւ կը բերէր Ֆութպոլի վարդապետութեան։

Գալով մեր տղոց, կրկին չկրցան ցոյց տալ իրենց իրական արժէքը, 7րդ անգամ ըլլալով այս եզանակի ախոյենական խաղարկութեան ընթացքին։ Ձկրցան penalty-ն նշանակէտի վերածել։ Մասնաւոր գովասանքի արժանի է Գ. Վարուժ Օշիքեան, որ յաջողութեամբ կատարեց իր դժուարին պարտականութիւնը։

Հ.Մ.Ը.Մ.-ի պատուոյ անդամներէն Գ. Սամոյեան մեծապէս ոգեւորուած այս խաղարկութենէն, տասնըմէկ զոյգ մարզական կօշիկ նուիրեց մեր Ա. խումբին։ Մեր շնորհակալութիւնները

Վահան Շամլեան

ԼԻՈՆ—ՏԷՍԻՆ Հ.Մ.Ը.Մ.-Ի ՄՐՑՈՒՄՆԵՐԸ

ԼԻՈՆ.— 11 Մարտ.— Ինչպէս գրած էի, կիրակի Լիոն-Տէսին Հ.Մ.Ը.Մ.-ի Ա. խումբը մեկնեցաւ St-Foy, մրցելու համար տեղական Ա. խումբին հետ։ Այս անգամ դէթ Լիոնէն մեկնեցանք պայծառ արեւի ջերմուկ ճառագայթներու տակ։ Օթօքարը լեցուած էր իր չափէն աւելիով, բայց դեռ մայթին վրայ կը մնային քանի մը տասնեակ մարզասէրներ, որոնք եկած էին յաջողութիւն մաղթելու հայ մարզիկին։

Մօտ մէկուկէս ժամէն հասանք St. Foy։

Խաղը սկսաւ ժամը 3.30-ին։ Դաշտը ցեխոտ է, գնդակը սահուն։ Կարելի չէ արագ խաղալ, ոտքերը կը սահին, բայց Հ.Մ.Ը.Մ.-ի տղաքը իրենց բոլոր ջանքը ի գործ կը դնեն լաւ խաղարկութիւն ցոյց տալու։ Տեղացի հանդիսականները կը սկսին գռեհիկ խօսքերով ջղայնացնել մեր խաղացողները։ Առիթէն օգտուելով տեղացի խաղացողները յաջողեցան շահիլ 2 կէտ, բայց մերինները սթափելով սկսան յարձակումի եւ 10 վայրկեանի մէջ իրենց կարգին շահեցան երկու նշանակէտ։ Առաջին կիսախաղը վերջացաւ հաւասար, 2-ով 2։

Խաղը վերսկսաւ աւելի արագ։ Երկու խումբերու յառաջապահներն ալ սկսան իրենց յարձակումները եւ յաջողեցան մէկ մէկ կէտ եւս շահիլ։ Խաղը վերջանալու մօտ է, մեր յառաջապահներու զարկած գնդակները կը զարնուին հակառակորդի բերդի ցիցերուն։ Ահա այդ գնդակներէն մէկն է որ կ'իյնայ հակառակորդին բերդապահի ոտքերուն առջեւ։ Բերդապահը սահելով կ'իյնայ, մեր յառաջապահներէն մէկը կը մօտենայ գնդակին հարուածելու, բայց հակառակորդ խաղացողներէն մէկը որ սահելով ինկած էր գետին, մեր խաղացողին ոտքէն բռնելով չի ձգեր որ գնդակը հարուածէ։ Օրուան դատաւորը այդ սխալին վրայ կը սուլէ։ Գնդախաղի օրէնքով պէտք է որ մեր տղաքը 12 մեթրէն գնդակը հարուածեն հակառակորդի բերդէն ներս։ Տեղացի հանդիսականները տեսնելով որ իրենց խումբը պիտի կորսնցնէ խաղը, դաշտ խուժեցին, արգիլք հանդիսանալով որ մերոնք հարուածեն գնդակը եւ չձգելով որ խաղը շարունակուի։ Հազիւ թէ հինգ վայրկեան մնացած էր։

Շատ ցաւալի է որ, օտարներու հանդէպ նախապաշարումը արմատ ձգած է տեղացիներու սրտին մէջ։

Կիրակի օրը Հ.Մ.Ը.Մ.-ի պահեստին ալ փայլուն յաղթանակ մը տարաւ, յաղթելով C.A.S.C.O.L.-ի 4—2։

Մարգիկ

ԼՐԱՏՈՒ ԱՐՈՒԵՍՏԻ

Գրընոպլի Երաժշտանոցին մէջ, Ռավէլի նուիրուած երեկոյթին նուագած է նաեւ մեր հայրենակից՝ Քասվիէ Եղնիկեանը որու մասին Comtois թերթին երաժշտական լրատուն կը գրէ,— «Ցայտնութիւն մը եղաւ շատ փայլուն երիտասարդ դաշնակահար մը Քսավիէ Եղնիկեան, որ անտարակոյս խոշոր թարգման մը պիտի ըլլայ Լիցթի։ Ան լեցուն է եռանդով, ճաշակով եւ ճշգրտութեամբ։

«ՅԱՌԱՋ»Ի ՊԱՏՄՈՒԱԾՔՆԵՐԸ

ԵՐԲ ՇԷՆ ԷՐ ՄԵՐ ԲՈՅՆԸ

ԾՐՈՒԱՆ ՄԸ ԿԵԱՆՔԸ

Ժամատարին կերոնները մարեցինք, դուրսը լոյս էր։ Ոտիցներուս տեղը մուցած էի (մինչեւ հիմա ալ երազներուս մէջ յաճախ կը կորսնցնեմ կօշիկներս, եկեղեցիին դրան եւեւ ի զուր որոնելով) դուրս կ'ելլեմ բոպիկ։ Բարի է, կ'ըսեն երաշխահանները, ինծի հարցուր անգամ մը։

Նախիրը կարծես մեզի կը սպասէր դուրսը, կը խառնուինք անոնց։ Մեր կարմիր կովը հեռուէն կը ճանչնայ զիս ու քովս կը վազէ, որչափ աղ կերած է ափերուս մէջէն։

Արջառին հետ եւ անոնց պէս ազատ ենք այլեւս վարժապետին ու տէրտէրին կապանքներէն ու տուն կ'երթանք։

Հոն ալ իմ բախտէս՝ հայրս հսկայ հասակը ցցած է մեր թեւաւոր բաց դրան մէջ, զիս տեսնելուն կը պատուիրէ որ վաղը չմոռնամ երթալ բարտինոցը ջրելու ....։ Վա՜ղը։

Բայց մենք վազուան համար, ամբողջ շաբաթ մը որոճալով, ընկերովի ինչ դաւադրական ծրագիրներ ունինք կատարելու։ Այդ գիշեր դրեթէ չկրցայ աչք գոցել։ Կ'երեւակայէի վաղուան վայելքները եւ անակնկալները։ Առաջին անգամն էր որ, կլոր կալին դծէն՝ լուծի սամին կտրող ընճուղի պէս գիւղէն դուրս պիտի փախէի։ Փորձառու ընկերներս կը ծաղրէին զիս, երբ իրենց կը յայտնէի թէ՝ սա մօտակայ բլուրի գագաթէն կարելի էր Աստուծոյ մօրուքը սանրել, քացած ատեն։ Քանի՜ անգամ զինք տեսած էի երազներուս մէջ, պատարագիչ քահանայի մը պէս՝ ... ոսկեթել, կրծկալի տեղ սպիտակ երկար մօրուքով։ Անգամ մը մեղրածոր բարութեամբ անունս ալ հարցուցած էր, աւելցնելով թէ այդ անունով մէկը արձանագրուած չէ իր տոմարին մէջ։ Այդ օրէն ի վեր փափաք մը արթնցաւ մէջս դրել անունս ամէն տեղ։

— Ձէ՛, կ'ըսէր Սեդրակը, միջամտելով, թէեւ Ան ամէն տեղ է, բայց մեր բլուրները շատ ցած են անոր աթոռին պատուանդան ըլլալու համար, մեր լեռներէն աւելի հաստատուրներ կան, ես տեսած եմ զանոնք հօրս հետ քաղաք գացած ատեն, կարելի է հոնտեղուանքն ըլլայ։

Գիւղուս մէջ կարծես խոշոր կո՛կոա՛ն հաւ մը թուխս նստելու տեղ կը քրքրէր։ Առտու իրիկուն ժամ կ'երթայինք եւ կրօնքէ յուր չունէինք, ինչպէս որ Ձին'ամաշուրայի մայրաքաղաքը Լոնտոն ըլլալը գիտէինք! (հիմա ի՞նչ է որ), բայց մեր գետակին ուր ըլլալն իսկ անտեղեակ էինք։ Ատոր համար հիւանդագին փափաք մը ունէի, տեսնել՝ մեզի սահմանուած մուկի թակարդի չափ գիւղի տարածութիւնէն անդին, նոր ու ընդարձակ, գետեր, լեռներ, անդունդներ, որոնք թերեւս տէր չունին... Այո՛ կ'ուզէի տեսնել ու վայելել, առանց մեր ուսուցիչին, առանց տէրտէրին եւ առանց հօրս, որուն հետ դեռ հաշտուած չէի, որովհետեւ ես ծաղկած էի մօրս գրկին, մեծցած էի անոր կենսատու ու ներող թեւերուն մէջ, անոր միակ ապահով հովանիին տակ, ու այն «մարդը» որ հայրս է, օր մը եկաւ խլեց ամէն բան ինծմէ եւ անոնց տեղը դրաւ իր օրէնքներն ու պատիժները, պատուէրներն ու սաստերը։

Սակայն ան ի՛նչ վարպետութեամբ մօտեցաւ ինծի իր ժամանման առաջին օրը։ Բաւական ճամբայ կտրած էր արդէն որտես մէջ իր բերած գրաւիչ նուէրներով։ Շատերուն հայրը սիլաճի վեբաղարձած էր, բայց ո՞վ ունէր իմ հագուստներուս պէս։ Ծովային զինուորի հագուստ, հո՛մ, դուրսէն կապոյտ, ներսէն կարմիր, սաւանի չափ ճերմակ օձիքով, զրպանները լեցուն շաքրուկ ու չամիչ, վիզէն ալ կախուած սուսուկ մը ու մանաւանդ ոսկի կոճակներ։

— Գնա՛ չաղաս, կը ստիպէր մայրս, գնա՛ պապադ է նէ՛, պայրիկ՛ տրնէ քեզի, ծովու գինուոր, ծովիդ մատաղ ըլլեմ։

Ես ժանիք կախելս մոռցած, հագուստներուս հետ քնացայ այդ գիշեր եւ մեր գեղի աղուոր աղջիկներուն նման թեւաւոր հրեշտակներ ճլորիկ նստեցուցին զիս անսահման ջուրերու վրայ հասակ նետելով։

Այդ «օտար մարդը» ինչ լաւ որ հայրիկս էր, քանի որ ծովերու վրայ զինուոր ըլլալու համար ինծի հագուստ բերած էր, ո՞վ գիտէ ինչ գին վճարելով իր տարագիր կեանքին մէջ։

Բայց ափսոս, ատոնք մէկ գիշերուան երազ եղան միայն։ Ո՞վ կրնայ ասուպը աստղի վերածել կրկին։ Առտուն՝ ուսկանով քաշեց հայրս երազի ծովերէս ու կարծես կը խեղդէր զիս տղմուտ առուակի մը մէջ, իր առաջին արգելքով։ Կը յիշեմ, որչափ զուարճութիւն պատճառեց այդ, իրեն եւ բոլոր թաղեցիներուն համար։ Կիրակի։ Ես մօրմէս անբաժան կ'ուզէի անոր հետ ժամ երթալ։ Ան այդ օրը հագուած էր իր պերճագեղ հալաւները ոսկեթել, իր Արի մարդուն զարիպութենէ վերադառնալուն համար, եւ եսիրկորիւնըերաղի անծանօթ ծովը աչքերուս մէջ հալած կ'ուզէի որ ամէն մարդ միասին տեսնէր մեզ։

— Ոչ, ըսաւ հայրս, դուն պիտի չերթաս մօրդ հետ։

— Պիտի երթամ, ըսի իրեն։ Գնա՛ կորսուէ դուն ուրկէ որ եկար։

Լաւ, առանկ հա՛, տէ հանէ՛ բերած հագուստներս։

Ես կրկնել չտուի ու մերկացայ,

(2)

ԽՈՍՐՈՎ ՎՇՏՈՒՆԻ

ՄՈՍԿՈՒԱՅԻ ԺՈՂՈՎԻՆ ՄԷՋ

ՖՐԱՆՍԱ Կ'ԱՌԱՋԱՐԿԷ ԴԱԴՐԵՑՆԵԼ ԳԵՐՄԱՆՆԵՐՈՒ ՎՏԱՐՈՒՄԸ, ԵՒ ԳԵՐՄԱՆ ԳԱՂԹԱԿԱՆՆԵՐ ԸՆԴՈՒՆԻԼ

Զօրավարներու խորհուրդին ուրբաթ օրուան նիստին մէջ, զօր. Մարշըլ պարզեց ամերիկեան տեսակէտը՝ ժողովրդապետութեան մասին: Այս առթիւ ծրագիր մը ներկայացուց Գերմանիան ժողովրդապետութեան վերածելու համար: Մասնաւորապէս ճշտեց թէ իրենց համար «ընկերութիւն մը ազատ չէ, եթէ օրինապահ քաղաքացիներ կ'ապրին այն վախին տակ թէ կրնան զրկուիլ իրենց աշխատելու իրաւունքէն, կեանքէն, ազատութենէն եւ բարօրութենէն»:

Յետոյ յայտարարեց թէ Գերմանիոյ ամերիկեան շրջանին 117 զինտարական գործարաններէն 80ը փակուած են, թէ Մ. Նահանգները այժմ ունին 15.103 նացի գերիներ, մեծ մասով Իտալիոյ մէջ, իսկ 15.873 հոգի ալ արագօրէն կ'արձակուին ամերիկեան շրջանին մէջ:

Պ. Պէվին ալ հաղորդեց թէ Անգլիա 435.295 գերման գերիներ ունի Գերմանիայէն դուրս: Անոնք իրենց երկիրը կը ղրկուին ամիսը 17.000 հոգիի հաշուով, որ պիտի բարձրանայ 20.000ի, Յուլիս 1ին:

Պ. Պիտօ եւս հաղորդեց թէ Ֆրանսա ունի 641.483 գերման գերիներ, որոնց 593.267ը Ֆրանսայի մէջ, 19.601ը Ափրիկէ, 18.606ը Գերմանիոյ ֆրանսական շրջանին մէջ:

Յաջորդ օրը Պ. Մոլոթով եւս հաղորդեց թէ Գերմանիա վերադարձուցած են 1.003.974 գերման գերիներ, եւ իրենց քով կը մնան միայն 895.530 հոգի:

Իրազեկներ գիտել կու տան թէ այս թիւը չի համապատասխաներ խորհրդային պատերազմական զեկոյցներուն:

Տարագիրներու խնդիրը եւ ուրիշ հոգեր

Գերիներու հարցին հետ քննուեցաւ նաեւ «տեղահան» բազմութեանց խնդիրը: Խ. Միութիւնը կը պնդէ որ այս տարագիրները իրենց երկիրները վերադարձուին: Անգլիա եւ Ամերիկա հակառակ են բռնի վերադարձին: Մանաւանդ որ, իրենց համար պարզ չէ «խորհրդային քաղաքացի» բացատրութիւնը: Անգլիա եւ Ամերիկա մինչեւ հիմա չեն ընդունած Լիթուանիոյ, Լեթոնիոյ եւ Էսթոնիոյ կցումը Խ. Միութեան: Անոնք խորհրդային քաղաքացի կը նկատեն ան որ այդպէս էր պատերազմը պայթած ատեն եւ Խ. Միութեան մէջ կը բնակէր:

Այս առթիւ շատ կարեւոր տեսակէտ մը պարզեց Ֆրանսայի ներկայացուցիչը, Պ. Պիտօ, վտանգաւոր գտնելով Գերմանիոյ վափազանց խճողումը: Ահաւասիկ իր ճառին հիմնական կէտերը.

— «Զափազանց բազմամարդ Գերմանիա մը միշտ պատերազմի թաքուն վտանգ մը պիտի կազմէ եւ այդ վտանգը շատ աւելի պիտի շեշտուի, եթէ ժողովուրդը դժուարութիւններ կրէ իրեն տրամադրուած հողին վրայ ապրելու համար: 1946 հոկտեմբերի մարդահամարով, գերման ժողովուրդին թիւն է 66 միլիոն, իւրաքանչիւր քիլոմեթրի վրայ 185 բնակիչ, այսինքն 40 աւելի քան պատերազմէն առաջ, եւ այս երկրի մը մէջ որուն աշխարհագրական կեդրոնը մօտեցած է Ֆրանսայի սահմաններուն:

Բայց ամէնը այս չէ: Զորտուկէս միլիոն գերմանացեղ տարրեր Գերմանիա փոխադրուած են Լեհաստանէն, Չեխոսլովաքիայէն, Հունգարիայէն, Փոցտամի համաձայնութեամբ: Եւ դեռ երկու միլիոն Գերմաններ պիտի փոխադրուին նոյն երկիրներէն: Վերջապէս երկու միլիոն կը հաշուեն գերման գերիներուն թիւը: Ի սէր խաղաղութեան եւ բարձրացնելու համար Գերմաններու կեանքի մակարդակը, կ'առաջարկեմ ձեռք առնել հետեւեալ միջոցները.—

1. Այլեւս գերման ժողովուրդներ չտեղափոխել Գերմանիա, բացի եղածներէն:

2. Խնդրել շահակից կառավարութիւններէն (ամէնէն առաջ Լեհաստանէն եւ Չեխոսլովաքիայէն) դադրեցնել նոյնիսկ այն փոխադրութիւնները որ վճռուած են Փոցտամի համաձայնութեամբ:

3. Արգիլել տեղահան քաղաքացիներու վերջնական բնակութիւնը Գերմանիոյ մէջ: Փութացնել անոնց հայրենիք վերադարձը կամ զանոնք տեղաւորել Գերմանիայէն դուրս:

4. Կազմակերպել Գերմաններու արտագաղթը Գերմանիայէն:

Պ. Պիտօ աւելցուց թէ Ֆրանսա պատրաստ է գերմանախօս գաղթականներ ընդունելու, բայց պէտք է կացութիւնը լրջօրէն քննել եւ կրճատել գերման ժողովուրդին խտութիւնը: Զօր. Մարշըլ ջերմապէս գնահատեց Ֆրանսական ծրագրի ոգին:

ՀԻՒԼԷԱԿԱՆ ՌՈՒՄԲԻ գաղտնիքը գտնուած է Ֆրանսայի մէջ, համաձայն Պրոֆ. Ժոլիօ, Քիւրիի յայտարարութեան, բայց չինուեան նիւթերն են որ կը պակսին:

ՔԱՆԻ ՄԸ ՏՈՂՈՎ

ՊՈՒԼԿԱՐԻՈՅ ՀԵՏ ծագած միջադէպին առթիւ, Ֆրանսական կառավարութիւնը դադրեցուց առեւտրական բանակցութիւնները եւ վտարեց երկու թղթակիցներ: Ութ պուլկար թղթակիցներ ալ զրկուեցան կարգ մը առանձնաշնորհներէ, թէեւ պիտի կրնան հեռագիրներ ուղղել իրենց թերթերուն: Փարիզի պուլկարական դեսպանը Սոֆիա մեկնեցաւ:

ԵԼԵԿՏՐԱԿԱՆ ՀՈՍԱՆՔԻ կրճատումները պիտի դադրին Մարտ 24էն սկսեալ (յառաջիկայ երկուշաբթի):

Մ. ՆԱՀԱՆԳՆԵՐՈՒ պատերազմական նախարարը հրամայեց բանակէն աւելցած պաշարները յատկացնել գերման ժողովուրդին, մասնաւորապէս կերակրելու համար 3.500.000 մանուկներ եւ մէկ միլիոն ծերունիներ:

23 ՀՈԳԻ ՄԵՌԱՆ ձիւներուն տակ թաղուելով, երբ Ֆրանսական օդանաւ մը ջարդուփշուր իյնալու Կրընոպլի մօտ, հռչակաւոր Վէրքորի լեռնաշղթային վրայ եւ ձիւներուն տակ թաղուած մնաց 24 ժամ:

ԺԱՆ ՌԻՇԱՌ ԲԼՕՔ, Ce Soir թերթին խմբագրապետը (համայնավար), որ քանի մը օր առաջ իրաւարար նշանակուած էր մամուլի գործադուլին առթիւ, յանկարծամահ եղաւ շաբաթ օր: Միեւնոյն ատեն ընտիր գրագէտ էր, սուր իմացականութեամբ: Գրաւման ատեն Մոսկուա կը գտնուէր եւ խորապէս տառապեցաւ իր ազգակիցներուն կրած սարսափներէն: Անդամ էր Հայկ. Դատի ֆրանսացի բարեկամներու կոմիտէին:

ՈՍՏԻԿԱՆԱԿԱՆ ՎԵՐԱՏԵՍՉՈՒԹԵԱՆ մէջ ծանր զեղծումներ պատահած ըլլալով, կարգ մը պաշտօնատարներ ձերբակալուեցան: Գլխաւոր ամբաստանեալը, Պուքովինացի հրեայ Եօանովիչի, քրջահաւաք մը որ հազիւ գրել կարդալ գիտէր եւ միլիոնատէր դարձած էր, յաջողած է փախչիլ: Այս մարդը տասը տեսակ անուն կը գործածէր եւ նոր Ստավիսքի մը կը համարուի:

ՉԷՆՔԻ ՄԹԵՐԱՆՈՑ ՄԸ երեւան հանուեցաւ Ալֆորվիլի մէջ եւ կարգ մը ձերբակալութիւններ կատարուեցան:

ՄԱՐԱԽՆԵՐՈՒ ԲԱՆԱԿ ՄԸ Ալժերիոյ վրայ թափելով, տեղ տեղ ամպեր կազմած է մինչեւ ինը մղոն երկայնութեամբ:

ՉՈՐՐՈՐԴ ՄԻՋԱԴԷՊ ՄԸ ծագեցաւ Ազգ. Ժողովին մէջ, ուրբաթ օր, երբ Պ. Վիօլէթ դիտել տուաւ թէ Հնդկաչինի ազգայնական շարժումը կը ծառայէ «խորհրդային աշխարհակալութեան»: Համայնավարները բարկանալով, «ամօթալի սուտեր» պոռացին: Պ. Վիօլէթ պատասխանեց.— «Կը սպասեմ որ նախատեն, մինչեւ անգամ ծեծեն զիս»: Թորէզ նախարարներուն քովէն հեռանալով իր ընկերներուն միացաւ եւ բոլորը մէկ դուրս ելան: Նախագահը դադրեցուց նիստը, յետոյ ըրբ-ջութեան հրաւիրեց երեսփոխանները, վարչապետին հետ միասին:

ՊԱՇԱՐՄԱՆ ՎԻՃԱԿԸ ջնջուեցաւ Երուսաղէմի եւ Թէլ Ավիվի մէջ, բայց կրնայ վերահաստատուիլ, եթէ նոր դէպքեր ծագին: Երկու շաբթուան խուզարկութեանց հետեւանքով ձերբակալուած են 78 կասկածելիներ:

ԱՆԳԱՐԱՅԻ համալսարանին ուսանողները, աւելի քան հազար հոգի, կրակոտ ճառեր խօսելէ վերջ, «անկցին կարմիրները» պոռացին փողոցէ փողոց, պատռեցին եւ կոխոտեցին «Մարքօ փաշա» եւ «24 սաաթ» լրագիրները եւն.: Մանրամասնութիւնները աջորդով:

ՏԻԿԻՆ ԱԶՆԻՒ ԳԱԶԱԶԵԱՆ հազար ֆրանք կը նուիրէ Ֆրանսահայ Կապոյտ Խաչի Իսիի դարմանատան՝ իր ամուսնոյն հանգուցեալ ԳԷՈՐԳ ԳԱԶԱԶԵԱՆԻ մահուան 13րդ տարելիցին առթիւ:

Իր աղջիկները՝ Հրանոյշ եւ Արաքսի Գազազեան քոյրեր՝ նոյն առթիւ 1000 ֆրանք կը նուիրեն Հ. Յ. Դ. Նոր Սերունդի պաշտօնաթերթ «Հայաստան»ին:

« ՀԱՅԱՍՏԱՆ » ԿԸ ՆՈՒԻՐԵՆ

Օր. Հրանոյշ Գազազեան մէկ մէկ տարեկան «Հայաստան» կը նուիրէ Տիկին Մարօ Յակոբեանի (Տիթրոյթ) եւ Տիկին Հելէն Վան Նիվէրպուրկ Մաճեանի (Նիւ Եորք):

Ծախու նոր տուն եւ նուկայի գործարան

Սեվրանի մէջ ծախու է երկյարկանի տուն մը եօթը սենեակներով: Իրեն կից ունի Նուկայի գործարան մը եւ կառատուն:

Տունը օժտուած է ամէն յարմարութիւններով, ջուր, ելեկտրականութիւն, հանոց, աղաւնոց, նապաստակնոց, 600 քառ. մեթր պարտէզ, շրջապատուած նոր եւ հաստատուն պատերով:

Ծախողը պատրաստ է Nougat պատրաստելն ալ սորվեցնել:

Հասցէ.— 12 rue de L'Independance, Sévran, (S. et O.):

ՑՈՒՑԱՏԵՏՐ

Հ. Յ. Դ. ՆՈՐ ՍԵՐՈՒՆԴԻ Պանէօ Քաշանի մասնաճիւղին դասախօսական ժողովը՝ այս չորեքշաբթի, ժամը 8.30ին, սովորական հաւաքատեղին:

ՄԱՐՍԷՅԼ.— Նոր Սերունդի «Խատիսեան» խումբի դասախօսութիւնը այս երեքշաբթի իրիկուն ժամը 8.30ին, սովորական հաւաքատեղին:

ՊՈՄՈՆԻ Հ. Յ. Դ. Նոր Սերունդի «Քրիստափոր» խումբի դասախօսութիւնը այս հինգշաբթի, իրիկուն ժամը 9ին, սովորական հաւաքատեղին: Սրահը բաց է ժամը 7.30ին (Ping, Pong, dames, echec, եւայլն): Երկուքին ալ պիտի խօսի Պ. Ստեփան Միլտոնեան: Նիւթ՝ Ռամկավարութիւն եւ Յեղափոխութիւն:

Հ. Յ. Դ. ՆՈՐ ՍԵՐՈՒՆԴԻ Փարիզի մասնաճիւղին դասախօսութիւնը այս հինգշաբթի, ժամը 8.30ին, կը խօսի ՀՐԱՆԴ ԲԱԼՈՒԵԱՆ, նիւթը՝ «Ժամանակակից բանաստեղծներ, Տէրեան եւ Մեծարենց, իրենց կեանքն ու գրականութիւնը»: Այս զոյգ բանաստեղծներու գործերէն կտորներ՝ պիտի արտասանուին: Société Savantesի սրահը:

ՄԱՐՍԷՅԼ.— Հ. Յ. Դ. Նոր Սերունդի «Գիւլխանտանեան» խումբի առաջին դասախօսութիւնը՝ այս ուրբաթ Bar Centralի մէջ, ժամը 8.30ին: Կը հրաւիրուին բոլոր ընկերները եւ համակիրները:

ՄԱՐՍԷՅԼ.— Հայ Աւետարանական Արանց Միութեան դասախօսութիւնը, 2 rue Philippe de Girardի Երիտասարդաց սրահին մէջ, այս հինգշաբթի, ժամը 20ին: Դասախօս՝ Ենովք Արմէն, նիւթ՝ Խ. Հայաստանի վերելքը:

Տարեկան պարահանդէս

ՖՐ. ԿԱՊՈՅՏ ԽԱՉԻ ՇԱՎԻԼԻ ՄԱՍՆԱՃԻՒՂԻՆ

23 Մարտ, ժամը 3էն կէս գիշեր, քաղաքապետարանի սրահը, Rue Stalingrad:

Կը մասնակցի Րաֆֆի երգեցիկ խումբը, ղեկավարութեամբ Պ. Ս. Յովհաննէսեանի: Հ. Յ. Դ. Նոր Սերունդը կը ներկայացնէ Սուրէն Պարթեւեանի՝ ԱՆՄԱՀ ԲՈՑԸ, եւ զաւեշտ մը, 70ՆՈՑ ՓԵՍԱՑՈՒՆ, բեմադրութեամբ Պ. Բ. Հապէշեանի: Մուտք 75 ֆրանք:

Թատերական երեկոյթ

Անիէր Պուա Քոլոմպի Հայ Ռազմիկներու մասնաճիւղին թատերական երեկոյթը, Մարտ 22ին շաբաթ երեկոյ, Պուա Քոլոմպի թաղապետարանի սրահին մէջ, (կայարանին մօտ), կը ներկայացուի «ՓԱՐՈՍԻ ՊԱՀԱՊԱՆՆԵՐԸ»: Հասարակութեան փափաքին ընդառաջելով երկրորդ անգամ պիտի ներկայացուի «ԹԻՒ 5 ԽԵԼԱԳԱՐԸ»:

ԱՊՐԻԼԵԱՆ ՍԳԱՑՕՆԸ ՓՈՆ ՏԸ ՇԷՐԻԻ ՄԷՋ

Եկեղեցւոյ Ազգ. Միութեան նախաձեռնութեամբ եւ մասնակցութեամբ Աւետարանական Միութեան, Ազգ. Ճակատի, Սթանոգի Հայր. Միութեան եւ Կարմիր Խաչի, 23 Ապրիլ Չորեքշաբթի երեկոյ ժամը 8.30ին, սինէմա Վառիէթէի մէջ: Պիտի խօսին կարող դէմքեր: Մուտքը ազատ է: Զարդանիշերու հասոյթը դպրոցին:

Ուշադրութի՛ւն կօշկակարներուն

Ունինք կաշիի վաճառատուն Crepin եւ Tannerie: Ձեր բոլոր գնումներու համար դիմեցէք Յ. Գ. Փափազեան վաճառատունը, 223, r. Tolbiac, Paris (13) Tél. Gob. 64-54: Բաց է ամէն օր ժամը 8—12 եւ 14—18, գոց է ուրբաթ եւ շաբաթ օրերը: Հաղորդակցութիւն՝ métro: Tolbiac, Place d'Italie, Clacière:

Le Gérant: L. KRIKORIAN

Imprimerie DER-AGOPIAN, 17 Rue Damesme - 13e

Travail executé par des ouvriers syndiqués

ՕՐԱԹԵՐԹ

LE PREMIER QUOTIDIEN ARMENIEN EN EUROPE

HARATCH — Fondé en 1925 — R. C. Seine 376.286
Directeur-Propriétaire : SCH. MISSAKIAN
17, Rue Damesme — PARIS (13e)
Tél.: GOB. 15-70 — C. C. P. Paris 1678-63

Տար. 1000, 6ամս. 500, Եռամս. 300, Ֆր., Արտաս. 10 Տոլ.

Mercredi 19 MARS 1947 Չորեքշաբթի 19 ՄԱՐՏ

ԺԹ. ՏԱՐԻ — 19e Année N° 4988-Նոր շրջան թիւ 597 Խմբագիր՝ Շ. ՄԻՍԱՔԵԱՆ ԳԻՆ՝ 4 Ֆր.

«ՀԱՆՐԱՊԵՏՈՒԹԻՒՆԸ ՎՏԱՆԳԻ ՏԱԿ»

Բազմաթիւ դաւադիրներ ձերբակալուած

Պաշտօնապէս կը հաստատուին այն շշուկները որ շրջան կ'ընէին տենէ մը ի վեր։ Ներքին Նախարարը, Պ. Էտ. Տէփռէօ, Բշ. օր ունկնդրութեան ընդունելով մամուլի ներկայացուցիչները, յայտարարեց բացէ ի բաց․

— «Չորրորդ Հանրապետութեան կեանքն իսկ վտանգի տակ է»։

Այս առթիւ պարզեց ոստիկանական վերատեսչութեան մէջ երեւան հանուած դայթակղութիւնները (Եռվանովիչի), Ցրէնի բանտին մէջ սարքուած դաւը, դաղտնի զինարաններու յայտնութիւնը, վանքերու մէջ կատարուած խուզարկութիւնները եւայլն։

Ընկերվարական նախարարը երբեք չծածկեց մինչեւ հանուած դէպքերուն ծանրութիւնը, բայց միեւնոյն ատեն հերքեց այն չափազանց զրոյցները որ կը շրջէին բերնէ բերան, երբ թերթերը լոյս չէին տեսներ։ Այսպէս, կ'ըսէին թէ վտանգուածեն 10 զօրավարներ, 15—17 նահանգապետներ եւն.։ Առ այժմ երեւան հանուած դէպքերէն առաջինը, Ցրէնի բանտին դաւադրութիւնը փորձ մըն էր գաղտնի տեղեկութեանց դիծ մը հաստատելու։ (ԽՄԲ.— Այս դէպքին մանրամասնութիւնները հրատարակած ենք Փետրուար 25ին)։

Երկրորդ դէպքն է հրեայ Եռվանովիչի պարագան, որուն հետեւանքով ձերբակալուած են կարգ մը բարձրաստիճան պաշտօնատարներ ոստիկանական վերատեսչութեան մէջ։ (Այս փախստականին պատմութիւնը՝ առանձին)։

Երրորդ՝ զէնքի պահեստներու յայտնութիւնը (գլխաւորը՝ Ալֆորվիլի մէջ)․ [illegible] խառնութեամբ։

Չորրորդը՝ վանքերու մէջ պահուած գործակիցներու խնդիրն է (տես վարը)։ Պ. Տէփրէօ յայտարարեց․

— «Մենք մեռած ենք անկարելին փորձել, կանխելու համար նոր Փետրուար 6 մը։ Ատոր համար պարտաւոր ենք չափել երկրին տնտեսական եւ ընկերային կացութիւնը։ Բայց եթէ կան մարդիկ որ կ'ուզեն գործի անցնիլ Հանրապետութեան դէմ, յաջորդ օրն իսկ մեզ պիտի գտնեն մեր պաշտօնին գլուխը։ Եթէ Հանրապետութիւնը ձգուի կուսակցական խմբակցութեանց քմայքին, հետեւանքը պիտի ըլլայ քաղաքացիական պատերազմ։ Եթէ Հանրապետութիւնը չահի ուժի պայքարը դաւադիրներուն, խռովարարներուն եւ անոնց մեղսակիցներուն դէմ, այն ատեն պիտի իրականանան մեր բոլոր յոյսերը մեր նոր հաստատութեանց մասին։

Շատեր նախարարին այս խօսքերը կը նկատեն ազդարարութիւն մը այն խմբակցութեանց որոնք զէնքի պահեստներ կազմած եւ ուրիշ գործեր սարքած են, սպառնալով պետութեան ապահովութեան։

Եօզէֆ Եռվանովիչի խնդրին առթիւ հարցաքննուած են առ նուազն 18 ոստիկանական պաշտօնատարներ։ Նախարարին յայտարարութեան համաձայն, այս Ռուս-Ռումանացին որ պարզ քրջահաւաք մըն էր, 20 միլիոն սթերլին շահած էգրաւման ատեն, ոչ-երկաթեայ մետաղներ ծախելով Գերմաններուն, իսկ ազատագրութենէն վերջը յաջողած է շահիլ ոստիկանական վերատեսչութեան պաշտօնեաներուն վստահութիւնը։ Եղած է նաեւ անդամ Ամրնիւ Ֆօշի Կէսթափոյին, կապ հաստատելով Դիմադրականներու հետ, մեծ գումարներ տրամադրած է անոնց, Patrie et Police գծով որ մակոյկներ կը բանեցնէր Մանշի վրայ, ըմբոստներ տանիլ - բերելով։ Կը կարծուի թէ գաղտնապէս կ'օգնէր նաեւ Պաղեստինի Հրեաներուն, զէնք ճարելով։ Թերթերը կը գրեն թէ Եռվանովիչի գործը ամենամեծ դայթակղութիւնն է ազատագրութենէն ի վեր։ Ոստիկանութեան գլխաւոր պաշտօնատարներն ձերբակալուած են։

Ցերեկներ, մարդիկներ...

Բազմաթիւ ոստիկանական պաշտօնեաներ 30 կառքերով արշաւեցին դէպի վանքերը եւ ուրիշ կրօնական հաստատութիւններ, մասնաւորապէս Վերսայլի եւ Գօմոն-Սիւր-Ուազի մէջ։ Այս առթիւ երեւան հանուեցաւ որ 50—100 նախկին «միլիսներ եւ ուրիշ կասկածելի մարդիկ պահուած են վանքերու մէջ։ Կասկածելիներէն մէկը մահուան դատապարտուած էր ի բացակայութեան։ Ձերբակալուեցան վեց վանականներ, որոնց մէջ են Հայր Սալոմոն, Բենեդիկտեան Ս. Մարիամ վանքէն եւ Հայր Թէնըրան, Մեծաւոր Վիլլա Մանրէզ վանքին (Քլամարի մօտ)։ Ձերբակալուած է նաեւ կաթոլիկ Երիտասարդութեան նախագահը։ Բոլորն ալ ամբաստանուած են թէ օգնած են Ֆրանսացի եւ գերման գործակիցներու, Սպանիա կամ Գերմանիա փախչելու եւ կամ վանքերու մէջ պահուելու համար։ Մասնաւորապէս հարցաքննուեցաւ նաեւ Հայր Ավոիլ, որ Մեծ Պահքի քարոզներ կը խօսէր Նոթր - Տամի մայր եկեղեցին եւ դրամական առենս խօսած է նաեւ անթելի վրայ։ Կրօնական հաստատութեան մը մատենադարանին մէջ գտնուեցաւ կատարեալ տպարան մը, կեղծ անցագիրներ եւ ուրիշ վաւերագիրներ պատրաստելու համար։

ՕՐԸ ՕՐԻՆ

ԱՀԱ ՎԵՐՋԱՊԷՍ ԹԵՐԹԵՐԸ

Քառասուն օր քառասուն գիշեր պահք պահեց Ֆրանսա, թերթի երես չտեսաւ, եւ բանդէտ մարդիկ մեծ շունչ մը քաշեցին։

Հիմայ կիրքերը կը խաղաղին, իրարու դէմ հայհոյանք, պարսաւանք, սուտն ու իրաւը իրար խառնուած լուր-բառեր պիտի չկարդանք, մոռցեցին յոգնած մարդիկ, որոնք ալ գիրեր գոց ընելէն, խմբակցութեանց անուններ միտք պահելէն ձանձրացած էին քիչ մը։

Շատեր կային նոյնիսկ որ պզտիկ գրքոյկ մը հրատարակել ուզեցին բառարանի ձեւով, իւրաքանչիւր երեք չորս գլխագիր տառերու իմաստը դէմը գրելով, ի պէտս պոլիտիկոսներու եւ նոյնիսկ լրագրողներու։

Ես իմ մասին երկուքը լաւ սորված եմ, S. N. C. F. որ Թարգմանի Երկաթուղիներու Ազգ. ընկերութիւն եւ M. R. P., որուն ամէնքդ ալ ծանօթ էք։ Կը խոստովանիմ սակայն որ այս վերջինը սորվեցայ մեր երեք տարեկան Գառնիկէն որ ամէն օր գոյն կը փոխէ օդին համեմատ, օր մը ընկերվարական է, օր մը համայնավար, ուրիշ օր մըն ալ M. R. P.։ Ինչ ը՞նէ ծրախան, չուզեր ետ մնալ մեծերէն։

Նիւթէն շեղեցայ։ Հանդստացած եւ արձակուրդ առացած քաղաքական կիրքերու մասին էր խօսքս։

Ցուցախարութիւններու աշխարհ է հիմայ, ամէն բան քեզ արմանքէ զարմանք կը տանի, սկսած Թրումընի ճառէն, մինչեւ մեր գրացի Կրպօին «ճէն թըրմէն» դառնալը։

Այդ կիրքերու ընդհանուր գործադուլին կ'ա[illegible] որ Ազգ. Ժողովին մէջ երեք - չորս անգամ ի բար ծեծեց մեր խմբագրութեան քաղաքականութիւնը։

[illegible] Մեր գործաւոր ընկերները [illegible] սան որ օգուտ չունի կիրքերու խաղաղման իրենց փորձը եւ որոշեցին անմիջապէս վերհրատարակել թերթերը։

ՍՕՍԻ

Բազմաթիւ գաղտնի զինարաններ

Զէնքի պահեստներու խնդիրն ալ նոյնքան ծանրակշիռ հանգամանք ունի, ինչ որ կը նշանակէ թէ դաւադիրները մասնաւոր ծրագիրներ մշակած էին։

Պ. Տէփռէօ հաստատեց թէ պահեստներ կազմուած են ամբողջ Ֆրանսայի մէջ, գրեթէ ամէն տեղ, զանազան խմբակցութեանց կողմէ։ Անունները չտուաւ, բայց հասկցուց թէ այս գործին հետ կապ ունին թէ ծայրայեղ աջեր եւ թէ ձախեր։ Զէնքերուն մէկ մասը փախցուած է Ֆրանսական բանակի պահեստներէն, ինչպէս հաստատեց նախարարը։ Առաջին գաղտնի պահեստը երեւան հանուեցաւ Ալֆորվիլի մէջ,— 50 տոնուկ մեծ եւ փոքր գնդացիրներ, քանի մը թօն ռազմանիւթ եւ պայթուցիկներ եւն.։ Այս մեծաքանակ զէնքերը գողցուած էին Տորոնտոյ նահանգին օդանաւային մթերանոցէն։ Գլխաւոր ամբաստանեալն է Ժոռժ Լրկոֆ, անդամ զօր. տը Կոլի անունով կազմուած Միութեան, թէեւ զօրավարը որեւէ կապ չունի այդ գործին հետ։ Պ. Տէփռէօ չուզեց յայտնել թէ երբ գողցուած են այս զէնքերը, որովհետեւ եթէ ըսէր թէ քանի մը ամիս առաջ կատարուած է գողութիւնը, անուղղակի ամբաստանած պիտի ըլլար օդանաւային Նախորդ Նախարարը, Շարլ Թիյոն, (Համայնավար)։

Ալֆորվիլը, ինչպէս Փարիզի արուարձաններուն մեծ մասը, համայնավարական կեդրոն մըն է. բայց Պ. Տէփռէօ պատմեց թէ երբ Լըկոֆ ձերբակալուեցաւ, վրան գտան տը Կոլեան Միութեան անդամատոմսը, ինչպէս եւ ուրիշ անդամատոմս մը F. T. P. (Ֆռան-Թիրէօր է Փարթիզան), որ Դիմադրական Ճակատի կազմակերպութիւն մըն է, մեծ մասով համայնավարական։ Ամբաստանեալը յայտարարեց թէ զէնքերը կը հաւաքէր օգնելու համար Սպանիոյ հանրապետականներու ստորերկրեայ գործունէութեան։

Նախարարը յայտնեց թէ բացի պետական մթերանոցներէ փախցուած զէնքերէն, ահագին քանակութեամբ զէնքեր եւ ռազմանիւթեր մնացած են դիմադրական շարժումի օրերէն, այսինքն կառավարութեան չեն յանձնուած։ Այստեղ ալ նախարարը չուզեց անուններ յիշել, բայց դիտել տուաւ թէ «կարգ մը խմբակցութիւններ» կը մոռնան որ պատերազմը վերջացած է։ «Այս մասնաւոր զինարանները ծանր վտանգ մը կը ներկայացնեն մեր ժողովրդավար կառավարութեան եւ ազգային ապահովութեան համար»։

Նախարարը խոստացաւ ամենախիստ միջոցներ ձեռք առնել, երեւան հանելու համար բոլոր գաղտնի զինարանները։ Իր դիրքը շատ փափուկ է, որովհետեւ թէ աջերը եւ թէ համայնավարները ամիսներէ ի վեր իրար կ'ամբաստանեն թէ զինեալ ապստամբութիւն կը պատրաստեն։ Մինչեւ անգամ աջերը կ'ըսեն թէ նախարարին այս յայտնութիւնները թելադրուած են համայնավարներուն կողմէ։

ՄՈՍԿՈՒԱ 2,500,000,000 ՍԹԵՐԼԻՆ ՀԱՏՈՒՑՈՒՄ ԿԸ ՊԱՀԱՆՋԷ

Իր ծրագիրը Գերմանիոյ մասին

Մոսկուայի Խորհրդաժողովին Բշ. օրուան նիստին մէջ, Պ. Մոլոթով պարզելով Խ. Միութեան ծրագիրը Գերմանիոյ ապագայ կազմակերպութեան մասին, քանանմեայ ծրագիր մը պարզեց, 2.500.000.000 սթերլին հատուցում պահանջելով։ Միեւնոյն ատեն յիշեցուց թէ Խ. Միութիւնը պէտք է ստանայ նաեւ գերմանական գործարաններ, բաժին մը՝ արտասահմանի գերմանական ստացուածքներէն եւ հատուցում՝ Գերմանիոյ նոր արտադրութիւններէն։ Այս բոլոր փոխարինութիւնները պիտի կատարուին քսան տարիէն, սկսելով Փոցտամի համաձայնութեան թուականէն։ Այս առթիւ առաջարկեց որ արտօնուի Գերմանիոյ պողպատի տարեկան արտադրութիւնը բարձրացնելու 10 — 12 միլիոն թոնի։ Ցետոյ պահանջեց չորս մեծ պետութեանց հսկողութեան տակ առնել Ռուրի շրջանը եւ անմիջապէս ջնջել Գերմանիոյ անգլիական եւ ամերիկեան շրջաններուն միացումը։

Այս պահանջները ծանր տպաւորութիւն գործեցին միւս նախարարներուն վրայ, մանաւանդ որ Պ. Մոլոթով մասնաւորապէս շեշտեց թէ արեւմտեան պետութիւնները խախտած են Փոցտամի համաձայնութիւնը, հետեւեալ պարագաներուն մէջ.— 1. Անգլիացիները՝ գրաւելով Ռուրի ածուխը եւ պողպատը.— 2. Ֆրանսացիները՝ Գերմանիայէն անջատելով Սարի շրջանը.— 3. Անգլիա եւ Ամերիկա, միացնելով իրենց շրջանները։ Խ. Միութեան պահանջները ներկայացնելէ առաջ, Պ. Մոլոթով ուզեց ապացուցանել որ Եալթայի եւ Փոցտամի մէջ համաձայնութիւն գոյացած էր թէ Խ. Միութիւնը պիտի ստանայ Գերմանիայէն պահանջուած 5.000.000.000 սթերլին հատուցումին կէսը, 2ուկէս միլիառ սթերլին։ Իր պահանջներուն ուժ տալու համար պարզեց Խ. Միութեան կրած ահաւոր կորուստներ, 120 միլիառ տոլար։ Ըսաւ թէ քանդուած են 1702 քաղաքներ եւ 70.000 գիւղեր, 5000 քիլոմեթր երկաթուղի եւն.։ Եւ բացատրեց թէ Խ. Միութիւնը իր կորուստին միայն մէկ տասներորդը պահանջած կ'ըլլայ, տասը միլիառ տոլար ուզելով։ Ցետոյ հետեւեալ բանաձեւը առաջարկեց.—

1. Անմիջապէս կեդրոնական վարչութիւններ հաստատել Գերմանիոյ մէջ. 2. Բարձրացնել ճարտարարուեստական մակարդակը.— 3. [illegible] բարելաւելու համար Գերմանիոյ [illegible] ելեւմուտքը։

Զօր. Մարշըլ խօսք առնելով, առաջարկեց որ Գերմանիոյ տնտեսական միութեան մասին որոշումները տրուին մեծամասնութեամբ եւ ոչ թէ միաձայնութեամբ, ինչպէս կ'առաջարկէ Մոլոթով։ Ինքն ալ համաձայն է որ կեդրոնական վարչութիւններ հաստատուին Գերմանիոյ մէջ եւ դարկ տրուի արտածման եւ ներածման։ Այս առթիւ փափկութեամբ հասկցուց թէ ներկայ արտադրութիւններէն հատուցում ստանալէ առաջ, պէտք է գլուխ հանել ներածումի եւ արտածումի ծրագիրը, որպէսզի Գերմանիան ինքնաբաւ դառնայ։ «Մենք չենք կրնար ընդունիլ միացեալ Գերմանիա մը այնպիսի եղանակով մը որ Ամերիկան հատու-

(Լուրերու շարունակութիւնը կարդալ Դ. էջ)

ՆՈՐ ՍԵՐՈՒՆԴԻՆ ՀԱՄԱՐ

ՁԻՆԱՎԱՐԺՈՒԹԻՒՆ.— Գ.

Որքան որ ապահով կը համարուէր Վարագի վանքը, այնուամենայնիւ անհրաժեշտ էր պահակներ դնել վանքէն մէկ քիլոմէթր հեռու, «Կարկուտ Խաչ» կոչուած վայրէն անդին, բլուրի մը վրայ, ուրկէ կը նշմարուէր հովտին գրեթէ կէսը: Պէտք էր հսկել նաեւ վանքի հարաւային շրջանի ձորին վրայ, ուրկէ կ'անցնէր քաղաքէն Նոր-Գիւղ, Խօշապ եւ Պարսկահայաստան տանող ճամբան:

Կարաւաններ, զինուորական խումբեր, բանակներ անկէ կանցնէին: Անկէ կրնային գաղտագողի՝ վանքին մօտենալ ոստիկաններ, զինուորներ եւ լրտեսներ:

Վանքին հիւսիսային եւ արեւելեան կողմերը բոլորովին ապահով էին:

Վաղգէն ու Ղասապը մտահոգ էին պահակներու խնդրով, իբրեւ այդ պարտականութեան ընդունակ եւ փորձուած, իրենցմէ զատ մեր մէջ կը գտնուէին նաեւ երկու ընկերներ:

Անոնք որոշեցին երկու մասի բաժնուիլ եւ պահակ կենալ:

— Մենք պիտի քնանանք, իսկ անոնք պահա՞կ պիտի կենան, ըսաւ մեր խմբապետը. այդ անվայել է: Ընկերնե՛ր, ո՞վ կ'ուզէ պահակ կենալ:

— Ե՛ս, ե՛ս, լսուեցաւ ամէն կողմէ:

Զինավարժ ղեկավարները կը վարանէին:

Մենք պնդեցինք, աղաչեցինք:

— Լա՛ւ, ըսաւ Վաղգէն, դուք երկուական հոգի պահակ կը կենաք, իսկ մենք ժամը անգամ մը կ'այցելենք ձեզի: Եւ իւրաքանչիւր 500 մեթրի վրայ երկու պահակներ որոշուեցան:

Որեւէ բան նշմարուելու պարագային, պահակներէն մէկը պէտք է տեղեկացնէր մօտակայ պահակախմբին եւ այսպէս արագօրէն լուրը պէտք է հասնէր կեդրոնը - վանքը:

Ես եւ Արտաշէս (Հացագործեան) Վանարեան տեղաւորուեցանք «Կարկուտ Խաչի» կողմի դիրքը: Հմայեակ Վարդանեան, Ա. Ճանկցեան դէպի Նոր Գիւղի ճամբան հսկող բլուրին վրայ, իսկ մեզմէ 500 մեթր հեռաւորութեամբ՝ պահակ էին Գանիբեան, Կզարթմեան, Սինէթճեան, Տէր Թ...եան, Խորէնեան, Շիրինեան եւ ուրիշներ:

Հարկ եղած հրահանգը ստանալէ վերջ, առինք հրացանները, տասնոցները եւ մեկնեցանք: Վաղգէն մեզի ընկերացաւ, Ղասապը միւսներուն, տեղին վրայ կարգադրութիւններ ընելով:

[illegible]

ձիւնով: Ցուրտը մեր ոտքերը կը խածնէր, բայց մենք չէինք ազդուեր: «Սուրբ գործի» նուիրուելու կը պատրաստուէինք, պէտք է որ չարքաշ եւ տոկուն դառնայինք, դիմանալու համար բնութեան եւ թշնամիի կողմէ նիւթուած բոլոր արհաւիրքներուն:

Հաստ ձիւնի երեսը սառած էր, մեր ծնրութեանը դիմանալու չափ ամուր, եւ մենք կ'երթեւեկէինք, մեր ձեռքերը շփելով եւ հեռուները դիտելով:

Որոշուած պահերուն եկաւ Վաղգէն եւ հըրճուանքով դիտեց մեր կեցուածքն ու խանդավառութիւնը, քաջալերեց մեզ, ամէն անգամ իր թէյամանէն մէկ մէկ թէյ տալով մեզի:

Երկու ժամ վերջ եկան մեզի փոխարինողները, դժուարութեամբ դիջեցանք մեր դիրքերը:

Երանելի՜ օրեր... եւ երանելի գաղափարապաշտութիւն...:

Լուսաբացին՝ խումբը կաթով, պանիրով եւ կլորիկ, փոքրիկ խնձորանման վանական հացերով նախաճաշը ստանալէ վերջ, կարգի կեցանք գեալին (ձորը) մեկնելու, նշանառութեան եւ զինավարժական փորձնական աշխատանքներու:

Վարագայ վանքը շրջապատուած էր պարիսպներով եւ ունէր քանի մը աշտարակներ:

Պարսպի արեւմտեան դռներէն մէկուն վրայ, գրուած էր «վարժարան», հոն կ'ուսանէին հարիւրի չափ որբեր:

Պարիսպէն ներս ընդարձակ բակ մը, որուն արեւելքը, դարերու յիշատակներով ու ջերութեամբ կային եօթը եկեղեցիներ՝ Ս. Նշան, Ս. Խաչ, Ս. Յովհաննէս, Ս. Գէորգ, Ս. Աստուածածին, Ս. Սոֆիա եւ Ս.Սիոն: Մէկ մասը փլած, բայց կմախքներ եւ հետքերը կը մնային:

Ըստ ժողովրդական աւանդութեան, Ս. Գրիգոր Լուսաւորիչ երբ Վասպուրականի Տոսպ գաւառը կ'այցելէ, տեսիլքին մէջ՝ երկինքէն իջած, տասներկու լուսեղէն սիւներ կը տեսնէ եւ այդ սիւներուն տեղ վանքեր կը շինէ, որոնց եօթը Վարի Վարագին մէջ:

Մէկ դար առաջ, Ս. Նշանի վանքին մէջ կը պահուէր Հռիփսիմէ կոյսի Հայաստան բերած Քրիստոսի խաչի նշխարը, որ յետագային փոխադրուած էր քաղաքի Ս. Նշան եկեղեցին:

Նոյն եկեղեցիի նախադաւիթին մէջ թաղուած էին Հայոց թագաւորները, ինչպէս նաեւ Սենեքերիմը, որ Սեբաստիա գտնուած ատեն, կտակած էր, զինք թաղել հայրենի գերեզմանին մէջ:

Մատթէոս Ուռհայեցին կը գրէ.— «Ցայսմ ամի մեռաւ Սենեքերիմ թագաւորն Հայոց եւ տարան զնա 'ի գերեզմանն հարցն իւրոց, ուր առաջին թագաւորքն Հայոց թաղեալ կան 'ի վարագ Ս. Նշանին եւ անդ թաղիցին զՍենեքերիմ, ընդ հարսն իւրում»:

Հայաստանի ամէնէն ընտիր մարմարէ հսկայ շիրմաքար մը, գեղեցիկ քանդակներով եւ սիրուն գիրերով կենսազրուած, մեր ուշադրութիւնը կը գրաւէր եւ յուզիչ ու պատմական անցքեր, շարժանկարի մը նման կը պատկերանային մեր աչքերուն, աւելի՛ դունաւոր, աւելի՛ խօսուն ու հոգեխառով:

Վանքն ունէր թանգարան, հարուստ էր թանկարժէք ձեռագրերով, ոսկեղէն եւ արծաթեայ անօթներով, քարերու տեսակներով, հին դրամներով, հին զէնքերու կտորներով եւ ունէր բեւեռագրերու նմոյշներ:

Բակին հիւսիսային կողմն էր «Առաջնորդարանը», որուն վերի յարկին մէջ իր ատենին բազմած էր «Վասպուրականի Արծիւը» — Խրիմեան Հայրիկը:

Վարի յարկը ատենին եղած էր տպարանը, ուրկէ սաւառնած էր «Արծուի Վասպուրականը» աւետաբեր, լուսամիտ միտքերով, ազատատենչ գաղափարներով (հիմնուած 1857ին): Հոն կը տպագրուէին նաեւ դասագրքեր՝ ընթերցանութեան, հայրենագիտութեան եւ այլն:

Եկեղեցիներու դէմը՝ միաբաններու խուցեր, հիւրերու, ուխտաւորներու սենեակներ: Եկեղեցիին եռեւը կը գտնուէր պարտէզ մը, «դրախտ»ը:

Ահա նաեւ դպրոցը, ուր դաստիարակուած էին Վասպուրականի արծուի ձագերը՝ յետագային Գար. եպիսկ. Սրուանձտեանց, Մ. աւ. քահանայ Ճանիկեան, Տէր Դիոնէսեանը եւ ուրիշ աշխարհական գրագէտներ, ուսուցիչներ, գործիչներ եւ յեղափոխական մեծանուն դէմքեր:

Խորհրդածութիւններ, մտահոգութիւններ, իղձեր ու ծրագիրներ իրար կը հրմշտկէին:

«Զօրս շարք կազմելու հրահանգը կը սթափեցնէր մեզ եւ մենք դուրս կուգայինք պարսպի «դոմեր» կոչուած մասին դուռնէն:

Բլուրին ստորոտէն դէպի ձախ դարձ մը եւ ոլորապտոյտ շաւիղէ մը վայրէջք դէպի դեալին:

Մեր աջ կողմը կը մնար քաղաքէն մինչեւ Արտամետ տանող բանուկ ճամբան:

Ու կերգէինք «Լուսին չկար, մութ գիշեր էր»: Այս երգը նոր էր, Կովկասէն նոր ժամանած հայդուկ մը, չարամ մը առաջ մեզ սորվեցուցած էր:

Մեր երգը կը սլանար դէպի պատմական «Աստղկան Բերդը», դէպի «Խաչպատուիան»ը, կը զարնուէր հսկայ ժայռերուն եւ ապա դարձ-դարձիկ ոլորտներով կ'արձագանգէր:

Կարծես մեր խումբը Խանի խումբն ըլլար: Չէ՞ որ մենք ալ իր գաղափարին հետեւորդներն էինք, եւ չէ՞ որ ամէն Դաշնակցական միեւնոյն քուրային մէջ թրծուելով, միեւնոյն գաղափարներով սնանելով կը դառնայ նոյնպէս հայրենասէր, անձնազոհ, առաքինի, ինչպէս Խան ու Նեվրուզը, ինչպէս Դաւիթ Բէկն ու Սասունցի Դաւիթը:

ՀԱՄԱԶԱՍՊ

400 միլիոն տոլար Յունաստանի եւ Թուրքիոյ իրենց ապահովութեան գին

(Բ. եւ վերջին մաս)

Կատարելապէս կ'ըմբռնեմ այն մեծ բարդութիւնները որ կրնան պատահիլ եթէ Մ. Նահանգները իրենց օժանդակութիւնը ընծայեն Յունաստանի եւ Թուրքիոյ. հիմա ձեզի հետ պիտի խօսակցիմ այդ բարդութիւններու մասին:

Մ. Նահանգներու արտաքին քաղաքականութեան գլխաւոր նպատակներէն մէկն է ստեղծել այն տեսակ պայմաններ, որոնց մէջ մենք եւ ուրիշ ազգեր կարենան ապրիլ առանց բռնատման: Ա՛յս էր մէկ հիմնական նպատակը Գերմանիոյ եւ Ճափոնի դէմ մղուած պատերազմին: Մենք յաղթեցինք այնպիսի երկիրներու որոնք կը ջանային իրենց կամքն ու կենցաղը պարտադրել ուրիշ ազգերու:

Ապահովելու համար ազգերու խաղաղ զարգացումը, ազատ բռնադատումէ, Մ. Նահանգները վարիչ դեր մը կատարեցին Միացեալ Ազգերու կազմակերպութեան հաստատման մէջ: Այս կազմակերպութիւնը սահմանուած է կարելի դարձնելու համար տեւական ազատութիւնն ու անկախութիւնը իր բոլոր անդամներուն համար: Սակայն եւ այնպէս մեր նպատակներուն չենք կրնար հասնիլ, եթէ չուզենք օգնել ազատ ժողովուրդներուն որ պահեն իրենց ազատ հաստատութիւններն ու օրէնքները եւ ազգային ամբողջականութիւնը ընդդէմ յարձակողական շարժումներու, որոնք կը ձգտին անոնց պարտադրել միահեծան վարչաձեւ:

Այլեւս շատ պարզ է թէ միահեծան վարչաձեւերը՝ ուղղակի կամ անուղղակի յարձակումներով պարտադրուած ազատ ժողովուրդներուն, կը խախտեն միջազգային խաղաղութեան հիմերը, ուրեմն նաեւ Մ.Նահանգներուն ապահովութիւնը:

Կարգ մը երկիրներու ժողովուրդները վերջերս միահեծան վարչաձեւ ունեցան որ պարտադրուեցաւ հակառակ իրենց կամքին: Մ. Նահանգներու կառավարութիւնը յաճախ բողոքեց այն ճնշումին եւ ահաբեկումին դէմ որ կատարուեցան Լեհաստանի, Ռումանիոյ եւ Պուլկարիոյ մէջ, բռնաբարելով Եալթայի համաձայնութիւնը: Պէտք է ըսեմ նաեւ թէ ուրիշ կարգ մը երկիրներու մէջ ալ նմանօրինակ դէպքեր պատահեցան:

Ներկայիս աշխարհի պատմութեան մէջ գրեթէ ամէն ազգ ստիպուած է ճշտել ապրելու այս [illegible] զատ չէ:

Ապրելու մէկ եղանակը հաստատուած է մեծամասնութեան կամքին վրայ եւ կը զանազանուի ազատ իրաւակարգերով, ներկայացուցչական կառավարութիւններով, ազատ ընտրութիւններով, անհատին ազատութեան երաշխաւորութիւններով, խօսքի եւ կրօնքի ազատութեամբ:

Երկրորդ եղանակը հիմնուած է փոքրամասնութեան մը կամքին վրայ եւ բռնի պարտադրուած մեծամասնութեան: Անիկա կը յենու սարսափի եւ հարստահարութեան վրայ, հսկողութիւն մամուլի եւ ձայնասփիւռի վրայ, նախորոշուած ընտրութեանց եւ եսանհատական ազատութեան ջնջումին վրայ:

Ես կը հաւատամ թէ Մ. Նահանգներուն քաղաքականութիւնը պէտք է ըլլայ ուժ տալ այն ազատ ժողովուրդներուն, որոնք կը դիմադրեն զինեալ փոքրամասնութիւններու կամ արտաքին ճնշումով փորձուած հպատակութեան: Կը հաւատամ թէ պէտք է օգնենք ազատ ժողովուրդներուն որպէսզի իրենց ճակատագիրը տնօրինեն իրենց ուզած եղանակով: Կը հաւատամ թէ մեր օգնութիւնը պէտք է ըլլայ նախ տնտեսական եւ դրամական աջակցութիւն, որ անհրաժեշտ է տնտեսական հաստատուն վիճակի եւ քաղաքական կանոնաւոր գործունէութեան համար:

Աշխարհը կայուն վիճակ չունի եւ գոյավիճակը նուիրական չէ: Սակայն չենք կրնար թոյլատրել որ գոյավիճակին մէջ փոփոխութիւններ կատարուին բռնաբարելով Միացեալ Ազգերու դաշինքը, բռնութեամբ կամ քաղաքական թափանցումի նման հնարամտութեամբ: Օգնելով ազատ եւ անկախ ժողովուրդներուն որ անոնք պահեն իրենց ազատութիւնը, Մ. Նահանգները պաշտպանած եւ արդիւնաւորած պիտի ըլլան Միացեալ Ազգերու Ուխտին սկզբունքները:

Կը բաւէ ակնարկ մը նետել քարտէսին վրայ, հասկնալու համար թէ յոյն ազգին կենդանութիւնը եւ հողային ամբողջութիւնը մեծ կարեւորութիւն կը ներկայացնեն, շատ աւելի լայն կացութեան մը մէջ: Եթէ Յունաստան զինեալ փոքրամասնութեան մը իշխանութեան տակ իյնայ, հետեւանքը պիտի ըլլայ անմիջական եւ ծանրակշիռ իր հարեւանին՝ Թուրքիոյ համար: Շփոթութիւն եւ եւ անկարգութիւնը պիտի տարածուի բովանդակ Միջին Արեւելքի մէջ:

Դեռ աւելին,— եթէ Յունաստանը անհետանայ իբրեւ անկախ պետութիւն, այդ պարագան խոր ազդեցութիւն պիտի գործէ Եւրոպայի այն երկիրներուն վրայ որոնց ժողովուրդները կը մաքառին մեծ դժուարութեանց դէմ, պահպանելու համար իրենց ազատութիւնը եւ անկախութիւնը, մինչ կը դարմանեն պատերազմին վնասները: Անպատմելի ողբերգութիւն մը պիտի ըլլայ եթէ այս ազգերը, որոնք երկար ատեն պայքարած են ջախջախիչ ուժերու դէմ, կորսնցնեն այնքան զոհաբերութիւններով շահուած յաղթանակը: Ազատ կարգ ու սարքերու փլուզումը եւ անկախութեան կորուստը աղէտալի պիտի ըլլան ոչ միայն իրենց, այլեւ ամբողջ աշխարհի համար: Շատ մը դրացի ժողովուրդներ որոնք կը ջանան պահել իրենց ազատութիւնն ու անկախութիւնը, շուտով պիտի վհատին եւ հաւանաբար սնանկանան: Եթէ մենք չօգնենք Յունաստանի եւ Թուրքիոյ, այս ճակատագրական պահուն, հետեւանքը շատ ծանր պիտի ըլլայ Արեւմուտքի թէ Արեւելքի համար: Պէտք է գործի ձեռնարկենք անմիջապէս եւ վճռապէս:

Ուստի կը խնդրեմ խորհրդարանէն իրաւասութիւն տալ 400.000.000 տոլար օժանդակութիւն մը [illegible] Յունաստանի եւ Թուրքիոյ, մինչեւ 1948 Յունիս 30: Խնդրելով այս մարմին [illegible] նկատի [illegible] գումարը այն օգնութեան որ պիտի յատկացուի Յունաստանի 350.000.000էն որուն համար խորհրդարանին հաւանութիւնը խնդրեցի վերջերս, սովամահութենէ եւ տառապանքէ փրկելու համար պատերազմէն քանդուած երկիրները:

Դրամական յատկացումներուն հետ միասին կը խնդրեմ խորհրդարանէն որպէսզի արտօնէ ամերիկացի քաղաքացիներ եւ զինուորական պաշտօնեաներ ղրկելու Յունաստան եւ Թուրքիա, անոնց իսկ խնդրանքով, օգնելու համար վերաշինութեան աշխատանքներուն եւ հսկելու գործածութեանը վրայ հայթայթուելիք դրամական եւ նիւթական օժանդակութիւններու: Կը յանձնարարեմ նաեւ որ արտօնութիւն տաք կրթելու եւ մարզելու յունական եւ թրքական հատընտիր պաշտօնեաներ:

Եւ վերջապէս խորհրդարանին հաւանութիւնը

կը խնդրեմ փութացնելու համար այն վարկերը, որոնք պիտի գործածուին անհրաժեշտ պէտքերու, մնդեղէններու եւ կազմածներու: Այս յիշած պէտքերէս զատ յետագային եթէ ուրիշ գումարներ եւ արտօնութիւններ պէտք ըլլան, պիտի չվարանիմ խորհրդարանին ներկայացնել կացութիւնը: Այս հարցին մէջ կառավարութեան գործադիր եւ օրէնսդիր ճիւղերը պէտք է միասին գործեն:

Ծանրակշիռ ճամբայ մըն է որ կը բռնենք: Ես այս ճամբան պիտի չյանձնարարէի, եթէ ուրիշ ելք մը աւելի ծանրակշիռ չըլլար: Մ. Նահանգները 341.000.000.000 տոլար ծախսեցին երկրորդ համաշխարհային պատերազմը շահելու համար: Գումար մըն էր որ շահու դրինք աշխարհի ազատութեան եւ խաղաղութեան համար:

Այն օժանդակութիւնը զոր կը յանձնարարեմ Յունաստանի եւ Թուրքիոյ համար, կը կազմէ այս գումարին մէկ առ հարիւրին մէկ տասնէն քիչ մը աւելին: Ողջմտութիւնը կը պահանջէ որպէսզի պահպանենք այս շահը եւ աշխատինք որ ան պարապ տեղը եղած չըլլայ:

Միահեծան իրաւակարգերու հուները կը սնանին թշուառութեան եւ կարօտութեան մէջ: Անոնք կը ծաւալին ու կ՚աճին աղքատութեան եւ չքաւորութեան հողին մէջ: Անոնք լիովին կ՚ուռճանան, երբ կը մեռնի ժողովուրդի մը յոյսը լաւագոյն կեանքի մը մասին:

Մենք պէտք է վառ պահենք այդ յոյսը: Աշխարհի ազատ ժողովուրդները մեր օգնութեան կը սպասեն, պահպանելու համար իրենց ազատութիւնները: Եթէ մենք թերանանք մեր ղեկավարութեան մէջ, կրնանք վտանգել աշխարհի խաղաղութիւնը եւ վստահաբար պիտի վտանգենք նաեւ մեր իսկ ժողովուրդին բարօրութիւնը: Դէպքերու արընթաց ելեւէջները մեծ պատասխանատուութիւններ կը դնեն մեր վրայ: Վստահ եմ թէ խորհրդարանը բաց ճակատով պիտի դիմագրաւէ այդ պատասխանատուութիւնը:

ՁԱՅՆԵՐ ԳԱՒԱՌԷՆ

ՄԻՇՏ ԱՇԽՈՅԺ ԵՒ ԳՈՐԾՕՆ

ՄԱՐՍԷՅԼ, 13 Մարտ.— Կապոյտ Խաչը ունեցաւ խիստ բեղնաւոր շրջան մը անցնող տարին:

Ան իր բարձր կոչումին գիտակից, առանց աջ ու ձախ նայելու, կը գործէ, լռիկ ու յարատեւ, կը փազէ հիւանդանոցները, տուները, ցաւ մը ամոքելու, աղքատ մը ուրախացնելու, հիւանդ մը մխիթարելու համար: Կ՚օգնէ անխտիր ամէնուն: Հեռաւոր սանաթօրիոմներու մէջ գտնուող, հայ կարօտ հիւանդներուն միշտ կը ղրկէ ծրարներ: Վերջին 15 բօլիները ղրկեց փետրուարին եւ այժմ նորեր պատրաստելու վրայ է, յառաջիկայ Զատկի առթիւ, նոյն քանակութեամբ եւ թերեւս աւելի:

Պոմոնի մասնաճիւղը սարքած էր պարահանդէս մը Ամանորի առթիւ եկեղեցւոյ կից նորակառոյց սրահին մէջ: Համակիր հասարակութիւնը այնքան խուռներամ փութացած էր որ, ոչ պարելու տեղ ձգած էին ներսը, եւ ոչ ալ բոլոր եկողները ընդունելու հնարաւորութիւն: Նոյն մասնաճիւղը միեւնոյն տեղը 9 Յունուարին պատրաստած էր «Կաղանդի ծառ» մը: Բոլոր քոյր մասնաճիւղերը ներկայ էին իրենց դպրոցի մանուկներով, ընկերակցութեամբ ուսուցչուհիներու եւ ծնողներու: Մասնաճիւղի տղաքը իրար գերազանցեցին, արտասանելով, երգելով ու պարելով, մեծ գոհունակութիւն պատճառելով իրենց վրայ գուրգուրացող բոլոր ներկաներուն եւ ուսուցչուհիներուն: Բոլոր մանուկները մեծարուեցան խնամուած ուտելիքներով, խմելիքներով ու Կաղանդի նուէրներով: Քանի մը կարօտ երախաներու բաժնուեցաւ փողնոցներ: Խանդավառութիւնը կատարեալ էր: Շատ յաջող էր այս տօնածառը որուն կազմակերպիչները արժանի են ամէն գնահատանքի:

Յունուար 25ին քաղաքը ունեցաւ պարահանդէս մը նոյնքան յաջող, Քոլիզէի սրահին մէջ: Հակառակ տեղատարափ ձիւնին ու բուքին, որ խափանած էր երթեւեկը, արուարձաններու հետ, սրահը բերնէ բերան լեցուն էր, եւ շատեր մերժուեցան տեղի չգոյութեան պատճառով: Ունեցան խնամուած գեղարուեստական բաժին մը, ուր Օր. Ծովինար Տէր Պետրոսեան, յատկապէս Լիոնէն եկած, թնդացուց սրահը հայերէն եւ օտար երգերով: Փոքրիկն Անիթա Սարգիսեան, մեր ամէնուս սիրելի երաժշտագէտին աղջիկը, յայտնութիւն մը եղաւ այդ երեկոյ: Իրապէս խոստմնալից այդ աղջնակը իր ճկուն, շնորհալի եւ հմայիչ պարերով խորապէս խանդավառեց ներկաները եւ արժանացաւ բուռն ծափերու: Տիկին Մանուշի կազմակերպած հայկական պարի խումբը, թառի եւ սազի ընկերակցութեամբ, մեզ պահ մը փոխադրեց դէպի երկիր, հարազատ ու հմայիչ մեր հայրենիքը:

Պոմոնի մասնաճիւղի վարչութիւնը, Փետրուար 6ին ողջերթի թէյասեղան մը պատրաստած էր Խաչուհի Տիկին Կարապետեանի բնակարանը, ի պատիւ իր լաւագոյն ընկերուհիներէն Տիկին Քրմոյեանի, Ամերիկա մեկնումին առթիւ: Տիկին Քրմոյեան, մեր այն խաչուհիներէն է, որ հակառակ հիւանդութեան, եղած է ժրաջան եւ յարատեւ աշխատող մը, միշտ նախանձախնդիր Միութեան զարգացման: Ան իր վրայ առած էր ամբողջութեամբ մասնաճիւղին դպրոցի հոգը եւ 40է աւելի մանչեր եւ աղջիկներ, իր շունչին տակ, հայեցի դաստիարակութիւն կը ստանային: Երիցագոյն խաչուհի Տիկին Քիպրիթճեան բացման քանի մը խօսքերէ վերջ, իր սրամտութիւններով տաք մթնոլորտ մը ստեղծեց, որուն վրայ աւելցան Տիկին Աշրաֆեանի մաղթիկ եւ յուզիչ երգերը, Գ. Քրմոյեանի եւ Տիկիններ Տէօքմէճեանի եւ Կակոեանի արտասանութիւնները: Բոլոր խաչուհիները մի առ մի խօսք առին եւ ողջերթի սրտաբուխ մաղթանքներ ըրին, իբրեւ յիշատակ իրեն նուիրեցին յանուն Կապոյտ Խաչի ոսկէ գրիչ մը: Տիկին Քրմոյեան խորապէս յուզուած, հազիւ կրցաւ, քանի մը շնորհակալութեան խօսքեր ընել եւ խրախուսեց զանոնք որ աշխատին այս ազգօգուտ կազմակերպութեան ուժեղացման ու յարատեւութեան համար:— Թղթակից

ԳԱՂՈՒԹԷ ԳԱՂՈՒԹ

ԵՐԱԺՇՏԱԳԷՏ ԳԱԼՖԱԵԱՆ

Մոռցուած հայ երաժշտապէտը՝ Պրոֆ. Գալֆաեան, կ՚ապրի Ֆրէզնոյի մէջ: 72 տարեկան է եւ իր կեանքը նուիրած երաժշտութեան, մասնաւորապէս հայկականին: Գրած է ինքնատիպ երգեր, եւ վերաքննութեան ենթարկած հայ եկեղեցական երգերը: Ուսումնասիրած եւ շարադրած է Հայկական Պատարագին համար բոլորովին նոր եղանակ մը: Ան կ՚ապրի 50 տոլար ամսականով, զոր ամերիկեան կառավարութիւնը յատկացուցած է իբրեւ հանգստեան թոշակ: «Մի մարէք հայկական լապտերը, մեծ մոմեր կրնան անկէ լոյս առնել», ըսած է ան իր խօսակցին, տեսակցութեան մը ընթացքին:

Պրոֆ. Գալֆաեան իր երաժշտական ուսումը առած է Փարիզի մէջ եւ կը կարծէ որ եթէ իր կորովը ի գործ դնէր Ֆրանսերէն երաժշտական յօրինումներուն՝ աւելի լաւ պիտի կրնար շահիլ ապրուստը: Ներքին ազգային ոգին մղած է զինք հայկական կեդրոններ: Կեանքին մեծագոյն տենչանքը եղած է Հայերուն տալ հայկական ոճով երգեր, արեւելեան արուեստով: Գրած է «Նոր Օրօր», «Ալէշարչար», «Մինչեւ երբ», «Կռունկ», «Ո՞վ ես դուն», «Արարատեան», «Քայլերգ», եւայլն: Հարիւրէ աւելի հեղինակութիւններ ունի, որոնցմէ ոմանք տակաւին չեն հրատարակուած: «Իմ պատարագս» եւ «Փառք ի բարձունս» լաւագոյններէն են:

Պրոֆ. Գալֆաեան ըսած է անգլ. «Հայրենիք»ի թղթակցին թէ Եկմալեանի եղանակները որոնք կ՚երգուին Ամերիկայի հայկական եկեղեցիներուն մէջ, առնուած են Պոլսոյ եղանակներէն զորս ինք վերաքննած է եւ կը պահէ, բայց Եկմալեան եղանակներուն մեծ մասին տեղը ինք դրած է, «Ես կը պնդեմ թէ մինչեւ հիմա ոչ ոք կրցած է գերազանցել իմ պատարագս եւ թերեւս ալ ոչ ոքպիտի կրնայ ապագային»: Տարիներ առաջ բարկութեան նոպայի մը մէջ այրեցի Պատարագս, բայց վերջը նորէն գրեցի»:

Գալֆայեան չուզեր իր գործերը թողուլ հայկական հաստատութեանց: Արդէն կտակած է ամերիկեան կազմակերպութեան մը, հրահանգելով որ իր մահէն 30 տարի վերջ գործածեն:

«Եթէ ներկայ հայ սերունդը կը փափաքի, կրնայ իմ պայմաններս ընդունիլ եւ իմ հսկողութեանս տակ հրատարակել»: Ցաւ յայտնած է որ իրեն պէս հայ հեղինակ մը, եղանակի եւ բառերուն, ստիպուած է հիմա ապրելու համար ամսականի մը պէս աղքատիկ ամերիկեան թոշակով:

ՍՏԱՑԱՆՔ

ՆԱՅԻՐԻ, ամսագիր գրականութիւն եւ Արուեստի, Գ. տարի թիւ 1 (Փետրուար): Խմբագիր՝ Ա. Ծառուկեան: Տարեկան բաժնեգին 3 սթերլին: Հասցէ B. P. 372, Alep (Syrie):

«ՅԱՌԱՋ»Ի ՊԱՏՄՈՒԱԾՔՆԵՐԸ

ԵՐԲ ՇԷՆ ԷՐ ՄԵՐ ԲՈՅՆԸ

ՕՐՈՒԱՆ ՄԸ ԿԵԱՆՔԸ

— Հանէ, հանէ, չապիկ, չապկընկեր...

Ես կը վազէի մօրս ետեւէն, կիսամերկ ու լալով, մինչ թաղէ թաղ խնդալէն տուները ժաժ կ՚ելլէին: Բայց անկէ ի վեր տարիներ անցան եւ հօրս համար «մանուկ չէի այլեւս» եւ քանի մանուկներու համար սահմանուած տարիքի շրջանը կրճատուէ, այնքան շուտ կը ծերանայ ան, եւ իր հետ մարդկութիւնն ողբալի:

Ես հօրմէս վախնալով միայն կը հնազանդէի իրեն, եւ այսօր ոչ մէկ գնով միտք չունէի բարտինոցը ջրելու պատուէրը կատարել, թողունք որ ջրտուքի վայրը այնքան սարսափ կ՚ազդէր վրաս որ, ամէն անգամ երթալուս յաջորդ օրը Հէյպէնդկանց Օղդային կը ղրկէին, մեղրով տալաղս (լեարդ) շփել տալու եւ ուռելու, բորբոքելու պատճառը կը մնար անծանօթ: Ոչ, պիտի չերթամ հոն, մազերս տնկուած են գլխուս, ոզնիի փուշերու պէս, եւ առտուն հասերը դեռ իրենց թառէն չիջած՝ իրիկուընէ պատրաստած ուտելիքներու ծրարս շալկելով շունչս ժամադրավայրը առի:

Իրաւ ալ պզտիկ չէինք այլեւս: Այդ տարին «Ոչինչ է պիտոյ» կարդացողը մեր դասարանէն էր, «Ընթերցուածս ի Դանիէլէ մարգարէէ»ն ես կարդացի: Սկսած էինք մեր փնտրած աղջիկներուն նամակ գրել եւ մեր շրթունքներուն վրայ կաղշնայի կաթ քսել որ պեխերը շուտ բուսնի, երկու փորձերէն ալ ծանրապէս տուժելով: Մանաւանդ հակառակ Համիտի սարսափին՝ Ֆէտայի կը խաղայինք: Հովանոցի խողովակէն — այդ թանկագին երկաթէն — հրացան կը շինէինք, եւ մեր հօրմէն գողցուած վառօղով որսի կ՚երթայինք, ենթարկուելով զարհուրելի պատիժներու:

Բայց այսօր, երբ ամէնքս ալ յաջողեցանք առտուն մութնիլուսուն Մահմենուտ համիլ՝ այլեւս գիւղը մոռցանք իր բոլոր օրէնքներով ու պատիժներովը: Մահմենուտը ճահճային մացառներով խորհրդաւոր վայր մըն է ուր ամէն ինչ կ՚աճի հասակը երկարելով դէպի երկինք: Բուրումնաւէտ պտուղներով բեռնաւորուած ծառեր, գեղափարթամ խնձորներ, բայց լեղի, լեղի, տանձեր կարծր ու դառնահամ, զառքաշաձեւ որթատունկեր բարձրացած ծառերու կատարը եւ ողկոյզներով զարդարուած պճնազեղ, բայց անհրապոյր նոյնիսկ թռչուններուն համար: Տարօրինակ խոտեր, բոյսեր, տունկեր, տատասկը, փուշկանկառը նոյնիսկ մեթրով աճած են հոն:

Աւանդութիւնը կը պնդէ թէ ժամանակին վիշապներու բնակավայրն է եղած այս լքուած հողաշերտը, որ այժմ մեր ժամադրավայրն է: Հիմա որ բոլորս միասին ենք, կարծես նոր կը ճաչնանք իրար, մոռցած մեր պզտիկ վէճերն ու տարակարծութիւնները, նախ մեր «պատերազմներուն» համար, փշալից ցողուններէն օխեր կը կտրենք ճիւրիտ նետելու համար: Ամէն ոք կրցածին չափ կը հաւաքէ որովհետեւ ուրիշ տեղ անկարելի է գտնել այդպէս ընտիր նետեր, կ՚աճապարենք ու շուրլուելով բլուրն ի վերվայրի ապառաժներով կ՚երկարինք դէպի Էրած տուներդ, ալ ինչ վախ, ոչ տեսնող կայ մեզ ոչ ալ լսող:

Ու մեր բոլոր թոքերով կ՚երգենք ներկայիս «Ազատ Եւրոպայի» մէջ Հայոց արքունիքէն արգիլուած բոլոր երգերը: «Ազատն Աստուած այն օրից», Աղօթարանը բացուեցաւ, Ձայն մը, հնչեցէր- զրուցի Հայոց լեռներէն, Ի զէն Հայեր, ի սուր եւ ի հրացան, Զէյթունցիներ, ժայռի ձագ ենք:

Մեր երգերու որոտընդոստ ձայներէն՝ ժայռերու մէջ մրափող անհամար տատրակներ դուրս կը թռէին, խելայեղ ծափեր զարնելով մեր շուրջը եւ կիսաբոլորակ մը պարելէ վերջ իրենց թառը կը վերադառնային: Մեր պակուցիչ քայլերուն մէջէն, կաքաւներու երամակներ, բլուրէ բլուր աղեղաձեւ կը ճախրէին, իրենց ծաղկեփետուրներէն փունջեր ցանելով մեր վրայ: Ուլերու չափ նապաստակներ նետերու պէս խոյանալով զանազան ուղղութեամբ, կածանէ կածան լուր կը տարածէին թէ աշխարհը կը կործանի, մշտարթուն եւ աչքըբաց մարդոց պէս, բայց չէին տեսներ որ այդ մենք էինք անցնողը: Մեր երեւոյթը, այնչափ անսպասելի էր, տարօրինակ, զարմանահրաշ, երեսուն զոյգ քայլեր կ՚անցնէինք երգելով, արթնցնելով արծիւէն մինչեւ ճպուռը, նապաստակէն մինչեւ հեռաւոր քարայրներու իշխանաղուն արջերը: Գետնի չատոնց չորցած ցօղունները նոյնիսկ գէթ անգամ մը գլուխը բարձրացնէին, ծառ ու ծաղիկ, թռչուն միջատ սանկ անգամ մը բարեւի կեցած կը հիանային մեր վրայ, ուրախ գլուխ կը շարժէին ու նորէն կը յանձնուէին իրենց խորհուրդի վերմակին, որովհետեւ դեռ արեգարքայազունը արթնցած չէր:

Կը հաւատայինք մենք, այդ միջոցին թէ մեր սրտերուն մէջէն հուրի ու սուրի անթացուպերով քալող կոյր արքան, կարմիր Սուլթանը նոյնիսկ եթէ հրաշքով, բլուրէն մեզ դիտէր, ուրախութենէն պիտի պոռար.

— Ապրիք ծօ՛, Հազարցի լակոտներ, ո՞ւր բարով սատ՛նկ:

Ու մենք վարէն պիտի պատասխանէինք,

— Այսօր առիթ գտանք, պապա, կ՚երթանք գետը տղմուտ Վարդանանց խաղալու, մենք ատանկ տօն մը ձմրան չենք թողուր ...:

Անիկա նախանձէն անկարող իր խոշոր քիթը պիտի կախէր մտածելով՝

« Երանի թէ մայրս ալ հայ ըլլար, վա՛յ կնավուրդար վա՛յ ... :

(3)

ԽՈՍՐՈՎ ՎՇՏՈՒՆԻ

ցումներ վճարէ դաշնակիցի մը: Ցետոյ, անհրաժեշտ է որ գրաւող պետութիւնները իրենց միջեւ բաժնեն ուտեստի ներածման ծախքերը, Գերմանիան սովամահութենէ փրկելու համար »:

Նիստը տեւեց 4ուկէս ժամ, նախագահութեամբ Պ. Պիտոյի եւ հանդարտ անցաւ, հակառակ խոր տարակարծութեանց ։

« ԹՈՒՐՔԻԱ ՊԷՏՔ ՉԷ ՄԱՍՆԱԿՑԻ »

Չորս արտաքին նախարարներու փոխանորդները Բշ. օր կը քննէին ամերիկեան բանաձեւ մը, որ կ'առաջարկէր գերմանական դաշնագրին պատրաստութեան առթիւ հրաւիրել նաեւ այն պետութիւնները որոնք պատերազմ յայտարարած էին Գերմանիոյ դէմ: Պ. Վիշինսկի, խորհրդային պատուիրակը, հակաճառելով, բացատրեց թէ այդ պարագային Թուրքիան ալ իրաւունք պիտի ունենայ մասնակցելու: Այս առթիւ յիշելով Ամերիկայի մէջ եղած յայտարարութիւն մը թէ «Թուրքիան պարարտացաւ» պատերազմին մէջ, հետեւեալ առակը պատմեց.—

Գեղջուկի մը կը հարցնեն.— Կ'ուզե՞ս աշխատիլ: Գիւղացին կը պատասխանէ .— Ջեմ կրնար, հիւանդ եմ: Քիչ վերջը կը հարցնեն.— Կ'ուզե՞ս ուտել: Գիւղացին կը պատասխանէ,— Ո՞ւր է մեծ դգալս »:

Այս առակէն վերջ, Պ. Վիշինսկի շեշտեց թէ Թուրքիա Գերմանիոյ դէմ պատերազմ յայտարարեց 1945 ապրիլ 26ին, պատերազմին դադարումէն հազիւ քանի մը շաբաթ առաջ: Հետեւաբար, աւելորդ է դաշնագրի պատրաստութեան համար հրաւիրել Թուրքիան եւ այն միւս պետութիւնները որոնք պատերազմէն դուրս մնացին եւ վերջին պահուն միայն ձեւական յայտարարութիւն մը ըրին:

★ Մոսկուայի անթէլը Թուրքերէն լեզուով յորդորներ կը կարդայ Թուրքիոյ, որպէսզի չխաբուի Ամերիկայէն, «որ կ'ուզէ ստրկացնել երկիրը» եւայլն:

ՔԱՆԻ ՄԸ ՏՈՂՈՎ

ԱԹԷՆՔԷՆ կը հեռագրեն թէ Միացեալ Ազգերու քննիչ յանձնախումբը երկու մասի բաժնուած է: Յանձնախումբին անդամները երկու օր սպասեր են, տեսակցելու համար ապստամբապետին՝ «զօր. Մարկոսի» հետ: Պատասխան ստացած չըլլալով, Ամերիկացիները եւ ուրիշներ որոշեր են Աթէնք վերադառնալ, իսկ հինգ սլաւ անդամները կ'ուզեն մնալ (Խ. Միութիւն, Եուկոսլաւիա, Պուլկարիա, Ալպանիա եւ Թեմբի ներկայացուցիչը):

15 ՀՈԳԻ մեռան Անգլիոյ մէջ, երբեւ հետեւանք զարհուրելի փոթորիկի մը որ ահագին աւերներ գործեց: Հազարաւորներ փախան իրենց տուներէն, հեղեղներու պատճառով: Միայն մէկ շրջանի մէջ 6000 բնակիչներ գրկուեցան կաղէ: Զինուորներ օգնութեան հասան ջուրին վրայ բանող հրասայլերով: Ամբողջ շրջաններ ողողուած են Լոնտոնի մէջ:

ՀՈՒՆԳԱՐԻՈՅ մասին երկրորդ ծանուցագիր մը ուղղեց ամերիկեան կառավարութիւնը, խորհրդային իշխանութեանց, դիտել տալով թէ ասոր ջէն փորձեր կը կատարուին համայնավարներու կողմէ, իշխանութիւնը ձեռք ձգելու համար:

ՄԻՍԻ ՏԱԳՆԱՊԸ նորէն ծանրացած է: Կառավարութիւնը միջոցներ կը խորհի Փարիզի պարենաւորումը ապահովելու համար: Մայիս 1էն սկսեալ պիտի գործադրուի բաշխումի նոր դրութիւնը: Տասներկու նահանգներու միսի արտադրութիւնը պիտի վերապահուի Փարիզի: 500.000 ոչխարներ պիտի գնուին Մարոքի մէջ եւ կէս առ կէս պիտի ջնջուին միսի առեւտուրի միջնորդները:

1200 ԹՈՆ ՄՈՐԹ երեւան հանուած է Իզօրի նահանգին մէջ, միայն մէկ մարդու քով, հարստութիւն մը որ կը բաւէ մէկ միլիոն զոյգ կօշիկ շինելու: Հետապնդումները կը շարունակուին ։

200.000 ԻՏԱԼԱՑԻ ԲԱՆՈՒՈՐՆԵՐ Ֆրանսա փոխադրելու համար, Հռոմ գնաց աշխատանքի նախարարը, Պ. Քոււաբա: Համաձայնութիւն գոյացած է արդէն եւ նախարարը պիտի ստորագրէ պայմանագիրը: Իտալացի բանուորները հաւասար աշխատավարձք պիտի ստանան, օգտուելով բոլոր ընկերային օրէնքներէն:

ԱՆԳԱՐԱՅԻ եւ ԱԹԷՆՔԻ ամերիկեան դեսպանները Ուաշինկթըն հրաւիրուեցան, խորհրդակցութեան համար: Խորհրդարանին յատուկ յանձնաժողովները վերջացուցած են նախագահ Թրումընի առաջարկած օգնութեան ծրագրին քննութիւնը: Ընդհանուր կարծիքն այն է թէ խորհրդարանը պիտի արտօնէ 400 միլիոն տոլարի վարկը Յունաստանի եւ Թուրքիոյ:

10 ԱՌ ՀԱՐԻՒՐ ՅԱՒԵԼՈՒՄ պիտի ըլլայ Նախորդ շրջանի տուրքերուն վրայ, եթէ չվճարուին մինչեւ Մարտ 31:

ԱՇԽԱՏԱՆՔԻ ԴԱՇՆԱԿՑՈՒԹԻՒՆԸ «ազգային ցոյց մը» սարքած է Մարտ 25ին: Այս առթիւ պիտի պահանջէ նաեւ պարտաւորիչ աշխատանքի ենթարկել 18—55 տարեկան անգործ մարդիկը, ինչպէս եւ մակարոյծները, սեւ շուկացիները եւն.:

ՅՈՒՆԱՍՏԱՆԻ ձախակողմեան խմբակցութիւնը, էամ, բանաձեւ մը քուէարկեց, ի պատասխան նախագահ Թրումընի ճառին: Բողոքելով օտար միջամտութեան դէմ, բանաձեւը կ'ըսէ.— «Թող չմոռնան թէ այս երկիրը Յունաստան կը կոչուի եւ թէ իր ժողովուրդը երբեք չէ վարանած տղջակէզ դառնալ, պաշտպանելու համար իր ազատութիւնը եւ ազգ. անկախութիւնը »:

Հ. Յ. Դ. Թանգարան

Այժմ երբ թղթատարական հաղորդակցութիւնները կանոնաւորուած են արտասահմանի բոլոր երկիրներուն հետ, կը խնդրենք մեր հեռաւոր ընկերներէն, բարեկամներէն եւ համակիրներէն, որ եթէ իրենց մօտ կան զանազան յիշատակներ, իրեր, նկարներ եւ պատմական գրութիւններ, մնացած մեր նահատակներու ու մեռածներու կողմէ, որոնք կապ ունին մեր ազատագրական աշխատանքին ու յեղափոխական պայքարին հետ, ուղարկեն մեզ, պահելու համար սրբութեամբ մեր թանգարանին մէջ: Շնորհակալութեամբ կ'ընդունինք նոյնպէս դրամական նուէրներ, թանգարանը ճոխացնելու համար: Մեր մշտական հասցէն է.— K. Balayan, 16, rue des Basserons, Montmorency (S. et O.), France: Կարելի է ուղարկել նաեւ «Յառաջ»ի հասցէով, յանձնելու համար մեզ:

Հ. Յ. Դ. ԹԱՆԳԱՐԱՆԻ ՎԱՐՉՈՒԹԻՒՆ

Յ. Գ. — Կը խնդրուի արտասահմանի մեր թերթերէն արտատպել ։

ՈՒՐԲԱԹ ԳԻՇԵՐ 21 ՄԱՐՏ ԺԱՄԸ 8.30ԻՆ
ԹԱՏԵՐԱԿԱՆ ԲԱՑԱՌԻԿ ՆԵՐԿԱՅԱՑՈՒՄ

Հայ թատերգութեան մեծ վարպետին Ա. ՇԻՐՎԱՆԶԱՏԷԻ գլուխ գործոցը՝

"ՆԱՄՈՒՍ„Ը

Խնամուած բեմադրութիւն, մասնակցութեամբ Ա. ԳՄԲԷԹԵԱՆԻ, ԳՐԻԳՈՐ ՎԱՀԱՆԻ, Ս. ՄԱՔՍՈՒՏԵԱՆԻ, ՏԷՐՎԻՇԵԱՆԻ, Մ. ԱԶՆԱՒՈՐԵԱՆԻ, ՏԻԿԻՆ Բ. ԴԱՒԻԹԵԱՆԻ, Պ. ԱԼԹՈՒՆԵԱՆԻ եւ ուրիշներու, Théâtre d'Iéna, 10 Ave. d'Iéna, métro Iéna:

ԹԱՏԵՐԱԿԱՆ ՆԵՐԿԱՅԱՑՈՒՄ

Կազմակերպուած Վալանսի Հայ Մարզականի կողմէ, ղեկավարութեամբ Մ. Ժամագործեանի ։ Սիրայօժար մասնակցութեամբ տեղւոյս կարող ուժերու, 21 Մարտ, ուրբաթ երեկոյեան ժամը20.30ին, Théâtre Municipal պետական թատրոնի սրահը: Խնամեալ պատրաստութեամբ կը բեմադրուի Պ. Յ. Ամիրեանի ԹԻՒ 5 ԽԵԼԱԳԱՐԸ, քրքջալիր կատակերգութիւն երեք արար մէկ պատկեր:

ՍԷՕԼԻՕԶԻ Վերաշ. Հայր. Միութեան թէյասեղանը 23 Մարտ կիրակի կէսօրէ վերջ ժամը 2.30ին Իսի լէ Մուլինոյի «Խրիմեան» դպրոցը: Առաջին անգամ ըլլալով կը ներկայացուի «ՏՕՔՍԱՆԸ» , Սէօլէօզի կեանքէն առնուած ծիծաղաշարժ փիէսը: Գեղարուեստական բաժին, տոմսերը ապահովել Զատիկեան եւ Մելքոնեան սրճարաններէն եւ բոլոր անդամներուն մօտ ։

Այրի Տիկին Տ. Սամուէլեան, Տէր եւ Տիկին Տոնի, Տէր եւ Տիկին Հ. Սամուէլեան եւ զաւակները, Այրի Տիկին Քէօսէեան իրենց խորին շնորհակալութիւնը կը յայտնեն բոլոր անոնց որ անձամբ, գրաւոր կամ ծաղկեպսակով ցաւակցութիւն յայտնեցին իրենց ամուսնոյն, հօր, զաւկին եւ եղբօր, ողբացեալ Պ. ՎԱՀՐԱՄ ՍԱՄՈՒԷԼԵԱՆԻ մահուան առթիւ ։

ԿԸ ՓՆՏՌՈՒԻ.— Յարութիւն (Արթին) Տիգրանեան: 1914 Յուլիսին Պոլսէն մեկնած է Ռուսիա, 1921էն ի վեր լուր չկայ իրմէ: Վերջերս իմացուած է որ Մարսէյլ է: Հայրը՝ Տիգրան, մայրը Անպէր: Եղբայրը՝ Ալեքսան եւ քոյրը Մաւլէն, այժմ Նիւ Եորք: Տարիքը 54: Պոլսէն փախած է Անէսթի Փէթրիտիս կեղծանունով: Գրել «Յառաջ»ի, կամ իր եղբօրը՝ Alex Dikranian, 2512, 43rd Street Long Island City, 3, New York, U. S. A.: Լուր տուողին նիւթական վարձատրութիւն:

ԹԱՏԵՐԱԿԱՆ ՆԵՐԿԱՅԱՑՈՒՄ

Ֆր. Կապոյտ Խաչի Վիէնի մասնաճիւղի կողմէ: Մարտ 23ին կիրակի կէսօրէ վերջ, ժամը 2.30ին, Սէրքըլ Կաթոլիկ սրահին մէջ: Առաջին անգամ ըլլալով կը ներկայացուի տեղւոյս մէջ«ՏԱՆՋՈՒԱԾՆԵՐԸ» տարագրութեան կեանքէն առնուած, դրըուագ մը: 4 արար, մասնակցութեամբ կարող ուժերու:

ԹԱՏԵՐԱԿԱՆ ՆԵՐԿԱՅԱՑՈՒՄ

Կազմակերպուած Սէնթ Էթիէնի «Քնար» թատերախումբին կողմէ, եւ սիրայօժար մասնակցութեամբ տեղական կարող ուժերու, ՇԻՐՎԱՆԶԱՏԷԻ «ՆԱՄՈՒՍ»Ը (ողբերգութիւն 4 արար), 29 Մարտ, շաբաթ երեկոյ ժամը 20ին, 2 rue Saleysel (Սէնթ Էնմօնի շարժնկարի սրահը) : Աւանդական հարսանիքին սանուհիները պիտի մասնակցին տոհմիկ տարազներով: Մուտքը 50 Ֆրանք :

ՄԵՐ ԲԱԺԱՆՈՐԴՆԵՐՈՒՆ ՈՒՇԱԴՐՈՒԹԵԱՆ

Յառաջիկայ ապրիլ 8ին կը լրանայ ՅԱՌԱՋի երկրորդ տարին: Պիտի խնդրէինք մեր այն բաժանորդներէն որ չեն վճարած տակաւին 1946ի բաժնեգինը, փակել իրենց հաշիւները տարեվերջէն առաջ:— ՎԱՐՉՈՒԹԻՒՆ

ՑՈՒՑԱՏԵՏՐ

Հ. Յ. Դ. ՆՈՐ ՍԵՐՈՒՆԴԻ Պանթէօ Քաշանի մասնաճիւղին դասախօսական ժողովը՝ այս չորեքշաբթի, ժամը 8.30ին, սովորական հաւաքատեղին:

ՊՈՄՈՆԻ Հ. Յ. Դ. Նոր Սերունդի «Քրիստափոր» խումբի դասախօսութիւնը այս հինգշաբթի, իրիկուն ժամը 9ին, սովորական հաւաքատեղին: Սրահը բաց է ժամը 7.30ին (Ping, Pong, dames, echec, եւայլն): Պիտի խօսի Պ. Ստեփան Միկոյեան: Նիւթ՝ Ռամկավարութիւն եւ Յեղափոխութիւն :

ՄԱՐՍԷՅԼ.— «Ակնունի» ենթակոմիտէի ընդհ. ժողովը՝ այս շաբաթ երեկոյ ժամը ճիշդ 9ին, սովորական հաւաքատեղին: Կարեւոր օրակարգ :

Հ. Յ. Դ. ՆՈՐ ՍԵՐՈՒՆԴԻ Փարիզի մասնաճիւղին դասախօսութիւնը այս հինգշաբթի, ժամը 8.30ին, կը խօսի ՀՐԱՆՏ ԲԱԼՈՒԵԱՆ, նիւթը՝ «Ժամանակակից բանաստեղծներ, Տէրեան եւ Մեծարենց, իրենց կեանքն ու գրականութիւնը »: Այս զոյգ բանաստեղծներու գործերէն կտորներ՝ պիտի արտասանուին: Société Savantesի սրահը :

ՄԱՐՍԷՅԼ.— Հ. Յ. Դ. Նոր Սերունդի «Գիւլխանտանեան» խումբի առաջին դասախօսութիւնը՝ այս ուրբաթ Bar Centralի մէջ, ժամը 8.30ին: Կը հրաւիրուին բոլոր ընկերները եւ համակիրները:

ՄԱՐՍԷՅԼ.— Հ. Յ. Դ. Կարտանի Նիկոլ Դուման ենթակոմիտէն կազմակերպած է ընկերա-համակրական խնջոյք մը, այս կիրակի ժամը 3.30ին, Հ. Յ. Դ. Պիլէտի տան մէջ: Գեղարուեստական բաժնին կը մասնակցին Նոր Սերունդը եւ Կապոյտ Խաչի Սանուհիները:

Տարեկան պարահանդէս

ՖՐ. ԿԱՊՈՅՏ ԽԱՉԻ ՇԱՎԻԼԻ ՄԱՍՆԱՃԻՒՂԻՆ

23 Մարտ, ժամը 3էն կէս գիշեր, քաղաքապետարանի սրահը, Rue Stalingrad:

Կը մասնակցի Րաֆֆի երգեցիկ խումբը, ղեկավարութեամբ Պ. Ս. Յովհաննէսեանի: Հ. Յ. Դ. Նոր Սերունդը կը ներկայացնէ Սուրէն Պարթեւեանի՝ ԱՆՄԱՀ ԲՈՅԸ, եւ զաւեշտ մը, 70ՆԱՑ ՓԵՍԱՑՈՒՆ, բեմադրութեամբ Պ. Բ. Հայկէշեանի : Մուտք 75 Ֆրանք: Հաստոյթին կէսը կը յատկացուի ներդաղթին :

ՄԿՐՏԻՉ ԷՇՃԵԱՆ ընտանիքը հազար Ֆրանք կը նուիրէ Ֆր. Կապոյտ Խաչին, եւ հազար Ֆրանք Հ. Յ. Դ. Վեթերաններու Ֆոնտին, փոխան ծաղկեպսակի իր ազգականուհի՝ ՏԻԿԻՆ ՎԱՐՍԵՆԻԿ ՄԵՐԱՆԿԻՒԼԵԱՆի մահուան առթիւ: Ստանալ «Յառաջ»էն:

Le Gérant: L. KRIKORIAN
Imprimerie DER-AGOPIAN, 17 Rue Damesme - 13e
Travail executé par des ouvriers syndiqués

ՕՐԱԹԵՐԹ

LE PREMIER QUOTIDIEN ARMENIEN EN EUROPE

HARATCH — Fondé en 1925 — R. C. Seine 376.286
Directeur-Propriétaire : SCH. MISSAKIAN
17, Rue Damesme — PARIS (13e)
Tél.: GOB. 15-70 — C. C. P. Paris 1678-63

Տար. 1000, 6ամս. 500, Եռամս. 300, ֆր., Արտաս. 10 Տոլ.

Jeudi 20 MARS 1947 Հինգշաբթի 20 ՄԱՐՏ

ԺԹ. ՏԱՐԻ — 19e Année N° 4989 Նոր շրջան թիւ 598 Խմբագիր՝ Շ. ՄԻՍԱՔԵԱՆ ԳԻՆ՝ 4 Ֆր.

ԱՄԵՐԻԿԱ ԻՆՉՊԷՍ ՊԻՏԻ ՕԳՆԷ ՅՈՒՆԱՍՏԱՆԻ ԵՒ ԹՈՒՐՔԻՈՅ

Խորհրդարանը կը քննէ նախագահին առաջարկը

Գ. Իթըն, Մ. Նահանգներու երեսփ. ժողովին արտաքին գործերու յանձնաժողովին նախագահը հրապարակ հանեց այն օրինագիծը որուն համաձայն 400 միլիոն տոլար (100 միլիոն սթերլին) պիտի տրամադրուի Յունաստանի եւ Թուրքիոյ: Երեսփ. ժողովը երէկ սկսաւ քննել օրինագիծը, որ կը պարունակէ հետեւեալ տրամադրութիւնները.—

1. Դրամական օգնութիւն տալ փոխառութեան, վարկերու կամ պարգեւներու ձեւով:

2. Ամերիկեան պաշտօնեաներ տրամադրել, օգնելու համար Յունաստանի եւ Թուրքիոյ:

3. Սահմանափակ թիւով զինուորական պաշտօնեաներ տրամադրել, միայն իբրեւ խորհրդական գործելու իրաւասութեամբ:

4. Նիւթեր եւ տեղեկութիւններ ճարել եւ մարզել յոյն եւ թուրք պաշտօնէութիւնը:

Օրինագիծը կ'արտօնէ 100 միլիոն տոլարի կանխավճար մը կատարել, փութացնելու համար ծրագրին գործադրութիւնը: Այս առթիւ հետեւեալ պայմանները պիտի առաջարկուին Յունաստանի եւ Թուրքիոյ.—

1. Ազատ մուտք ամերիկացի պաշտօնեաներուն, ստուգելու համար թէ տրամադրուած օգնութիւնը իր նպատակին կը գործածուի՞:

2. Երաշխաւորել ամերիկացի թղթակիցներու իրաւունքը՝ տեղեկութիւններ տալու համար տրամադրուած վարկերու գործածութեան մասին, առանց գրաքննութեան:

3. Ուրիշ կառավարութեան մը չփոխանցել տրամադրուած օգնութիւնը:

Երկու ապրելիկ ծերակուտականներ կը պահանջեն որ առաջ քուէարկել օրէնքը, որպէսզի Յունաստան կարենայ պահել իր դիրքը եւ բանակը, միայն ներքին նպատակներու համար: Ծերակուտական Թէյլըր, որ կը մասնակցէր Փարիզի խորհրդաժողովին, յայտարարեց թէ նախագահին քաղաքականութիւնը նորութիւն մը չէ, քանի որ Անգլիոյ, Ֆրանսայի եւ Իտալիոյ տրուած վարկերուն նպատակն էր «կանխել խառնակութիւնը եւ քաոսը եւ Եւրոպան պաշտպանել համայնավարութեան ծաւալման դէմ»:

★ Մ. Նահանգներու ծովային նախարարութիւնը կը ծանուցանէ թէ մեծ օդանաւակիր մը որ 27.000 թոն տարողութիւն ունի, Տարանթէլ պիտի այցելէ յառաջիկայ ապրիլին, ընկերակցութեամբ երեք թեթեւ յածանաւերու եւ վեց թորփիլահալածներու: Այս մարտանաւերը պիտի հանդիպին նաեւ Կրետէ: Օդանաւակիրը պիտի այցելէ Պոլիս, Նափոլի, Աղեքսանդրիա եւ Ճիպրալթար: Այս պտոյտի ծրագիրը կը քննուէր երկու ամիսէ ի վեր:

ԿԱՊՈՅՏ ԽԱՉԻ ՕԳՆՈՒԹԻՒՆԸ ՅՈՒՆԱՍՏԱՆԻ ԿԱՐՕՏԵԱԼՆԵՐՈՒՆ

Յունաստանի Հ. Կ. Խաչի Շրջ. Վարչութիւնը Ֆր. Կապոյտ Խաչի Շրջ. Վարչութեան ուղղուած նամակով մը ջերմ շնորհակալութեամբ կը յայտնէ թէ ստացած է 1000 (հազար) տոլար, իբրեւ եղբայրական օգնութիւն:

Ինչպէս հաղորդած ենք ատկէ առաջ, այս գումարը ճարուած էր բոլոր մասնաճիւղերուն գործակցութեամբ, զանազան ձեռնարկներով:

72.500 ԾԱՌԵՐ տնկուած են Հալէպի մէջ, անցեալ տարուան ընթացքին: Յառաջիկային պիտի բազմապատկուի այս թիւը:

369.281 ՏԱՐԱԳԻՐՆԵՐ (լեհ եւ հունգարացի) իրենց երկիրները պիտի վերադառնային այս գարնան: Ասոնք գրեթէ կէսն են այն 728.000 տարագիրներուն որոնք կը խնամուին Գերմանիոյ, Աւստրիոյ, Իտալիոյ եւն. գաղթակայաններուն մէջ, Գերմանիոյ պարտութենէն ի վեր: UNRAA, որուն կեդրոնը Փարիզ փոխադրուեցաւ, կ'ուզէ վերջնապէս հաշուեյարդարի ենթարկել տարագիրներու խնդիրը:

200 ԿՐԱՄ ԹԱՐՄ ՄԻՍ պիտի բաժնուի այս շաբթու, մարտի DD եւ DN կտրօններով (100ական կրամ): 100 կրամ խողեղէն՝ մարտի SK կտրօնով:

Նոր դիմում Հայկ. Դատին համար

ԽՄԲ.— Թրքահայ Դատի Պաշտպան Յանձնախումբէն ստացանք հետեւեալ զեկոյցը, Երեքշաբթի ժամը 16ին, երբ արդէն լոյս տեսած էր այլուր (ինչպէս Եւրոպայի կեդր. կոմիտէին զեկոյցները).—

Պարոն նախարար, պարտք կը համարինք անգամ մը եւս հրաւիրել ձեր՝ ինչպէս եւ Մոսկուայի խորհրդաժողովին ձեր պաշտօնակիցներուն ուշադրութիւնը ցաւագին խնդրոյն վրայ Թրքական Հայաստանին, որուն ազատագրումը, ռամկավարական ազգերու կողմէ այնքան երկար ատենէ ի վեր խոստացուած, դեռ չէ իրականացած:

Մոսկուայի խորհրդաժողովը գիտենք որ պիտի զբաղի մի միայն յաղթուած Գերմանիայի պարտադրուելիք հաշտութեան պայմաններով. բայց եթէ 1914ի պատերազմի ատեն Թուրքերը մէկուկէս միլիոն մարդկային արարածներ մեռցուցին Թրքական Հայաստանի ու Փոքր Ասիոյ մէջ՝ ըստ իրենց բանաձեւին Օսմանեան պետութեան հայ ազգաբնակչութիւնը ջնջելով Հայկական Հարցը ջնջելու համար, գերման կառավարութիւնը պատասխանատուութեան իր մեծ բաժինն ունեցած է այդ հակամարդկային հրէշաւոր եղեռնին մէջ, ու մինչեւ այսօր ոչ թուրք դահիճները ոչ ալ իրենց գերման մեղսակիցները այդ վիթխարի ոճիրին համար պատժուած են:

Կը խնդրենք ուրեմն Ձեր Գերազանցութենէն որ հաճիք Մոսկուայի խորհրդաժողովին առաջարկել որ Թրքական Հայաստանի ազատագրման հարցը հաշտութեան խորհրդաժողովներու օրակարգին մէջ դրուի, ու դուք գիտէք թէ մեր բովանդակ ժողովուրդը այսօր կը պահանջէ, ոչ խէ Թուրքիոյ բոլոր հայկական նահանգներուն փրկագործումը, այլ գործադրութիւնը Սեւրի դաշնագրին, ազատագրումը Թրքական Հայաստանի այն շրջաններուն զոր Դաշնակից կառավարութեանց խնդրանքով սահմանագծեց Ուտրօ Ուիլսըն նախագահը եւ անոնց կցումը Խորհրդային Հայաստանի Հանրապետութեան:

Մէկ միլիոնէ աւելի Հայեր որ այլեւայլ օտար երկիրներու մէջ ապաստանած են, կ'ուզեն ունենալ երջանկութիւնը զոր արդէն ունեցան այն 60 հազար գաղթականները որոնք անցեալ տարի՝ հայ կառավարութեան ըմբռնած դիւրութիւններուն շնորհիւ՝ գացին Խորհ. Հայաստանի մէջ հաստատուիլ եւ զոր պիտի ունենան ներկայ տարուան ընթացքին 70.000 հայ գաղթականներ: Խորհրդային Հայաստանի հողամասը շատ անձուկ է կարենալու համար ընդունիլ եւ տեղաւորել այդ հարիւր հազարաւոր Հայերը որոնք Թուրքիոյ հայկական նահանգներու զաւակներ են եւ որոնք 1915-21ի մեծ աղէտէն ճողոպրած, քանի մը հիւրընկալ երկիրներու մէջ ապաստանած՝ հիմա բուռն փափաքն ունին իրենց դարաւոր հայրենիքին նուիրական հողին վրայ երթալու ապրիլ ու աշխատիլ:

Մենք լիայոյս ենք որ այս հարցը քիչ ատենէն Հաշտութեան Խորհրդաժողովներուն օրակարգին մէջ պիտի դրուի եւ արդար լուծում մը պիտի ստանայ, որովհետեւ եթէ այս անգամ ալ մեր ժողովուրդը դոհէին՝ հակառակ այն հերոսական գործակցութեան զոր ան բերաւ Դաշնակից Տէրութեանց եւ այն անսահման կորուստներուն զոր կրեց Ազատութեան Դատին յաղթանակին համար, պէտք պիտի ըլլար մարդկութեան բառարաններուն մէջ Արդարութիւն բառը ջնջել»:

ՍՈՎԸ ԱՏՐՊԱՏԱԿԱՆԻ ՄԷՋ

Թէհրանի վերջին թղթաբերէն կ'իմանանք թէ Ատրպատականի գիւղերուն թշուառութիւնը շատ աւելի ծանր է քան կ'ենթադրուէր: «Ալիք» հետեւեալ հեռագիրը ստացած է Ուրմիայէն.— «Աղէտեալներու վիճակը ծանր է: Շատերը կը պառկին խոտերու մէջ: Կը խնդրենք շուտափոյթ օգնութիւն»:

Ատրպատականի առաջնորդ Մելիքթանգեան արք.ի կոչին վրայ Թէհրանի մէջ կազմուած է հանգանակիչ մարմին մը, օգնութեան համնելու համար սովեալ շրջաններուն: Յանձնախումբը իր կոչով կը խնդրէ փութացնել օգնութիւն «բազարձակ սովի ճիրաններուն մէջ գալարուող Ատրպատականի մեր եղբայրներուն: Կացութիւնը ողբերգական է, կը խնդրենք շտապել»:

Մինչեւ Փետրուար 20 Թէհրանի մէջ հաւաքուած էր 124.000 րիալ:

Ջեկոյց Ներգաղթի հանգանակութեան Ֆրանսայի Կեդր. Յանձնաժողովի

Ներգաղթի Հանգանակութեան Ֆրանսայի Կեդր. Յանձնաժողովը իր լիագումար նիստը ունեցաւ ամիս 7ի ուրբաթ օրը, Հ. Բ. Ը. Միութեան Փարիզի կեդրոնատեղին:

Ներկայ էին, բացի Յանձնաժողովի անդամներէն, Ֆրանսահայ Ազգ. Ընդհ. Միութեան կողմէ մէթր Մարմարեան եւ Լեւոն Զորմիսեան, ինչպէս նաեւ գործի, հիւսուածեղինաց, աղամանդի, կօշիկի ճիւղերու ներկայացուցիչներ:

Ժողովը գոհունակութեամբ տեղեկացաւ թէ Ֆրանսահայ բազմաթիւ գաղութներ եւ Միութիւններ պատասխանելով Կեդր. Յանձնաժողովին անդրանիկ պաշտօնական յայտարարութեան եւ 27 Դեկտեմբեր թուակիր երկրորդ կոչին, իրենց ծոցին մէջ մարմին տուած են հանգանակիչ Յանձնախումբերու, որ վաւերացուելէ վերջ սկսած են գործել իրենց շրջանակներուն մէջ:

Այսպէս Հանգանակիչ մարմիններով օժտուած են հետեւեալ վայրերն ու միութիւնները.—

Փարիզի եւ արուարձաններու մէջ

Փարիզ 14րդ. Թաղամաս, Արժանթէօյ, Արնուվիլ, Գաննեօ, Գուա Քոլոմպ, Անիէռ, Ժանթիյի, Իսի լէ Մուլինօ, Վէնսէն:

Գաւառները

Մարսէյլ, Լիոն, Վալանս, Սէնթ Էթիէն, Տրակինեան, Տէսին, Նիս, Վիլֆրանշ, Գագապլանքա, Պելֆոռ, Պօթէնքուռ, Պուրժ, Պոուօ, Գլէրմոն-Ֆէրրան, Կափ, Լանսէյ, Բիւժէ-Արժան, Ռօան, Ռօման, Սէն Շամոն, Վիէն:

Հայրենակցական միութիւններ

Կեսարիա, Տարօն-Տուրուբերան, Էսկի Շէհիր, Մեծ Նոր Գիւղ, Բարձր Հայք, Սեբաստիա, Տրապիզոն, Պոլու, Համախարբերդցիական եւ Հայկանայց Միութիւն:

Ասոնցմէ ոմանք, արդէն լրացուցած իրենց աշխատութիւնները ըլլայ ուղղակի եւ ըլլայ Պամք Մօրկանի միջոցաւ Կեդր. Յանձնաժողովին յղած են իրենց հաւաքած գումարները, որոնց ընդհանուր ճշգրիտ պատկերը դիւանին կողմէ ժողովին ներկայացուեցաւ, հաշուական երեք տախտակներով:

Ժողովը, յետ խորհրդակցութեան, օգտակար գտաւ որ ձեռք բերուած արդիւնքները հետզհետէ եւ հաւաքական գումարներով յայտարարուին մամուլի միջոցաւ:

(Մնացեալը յաջորդով)

Մեծերը նորէն լարուեցան

ՄՈԼՈԹՈՎ ԿԸ ՄԵՂԱԴՐԷ ԱՐԵՒՄՏԵԱՆ ՊԵՏՈՒԹԻՒՆՆԵՐԸ — ԶՕՐ. ՄԱՐՇԸԼ ԿԸ ՄԵՐԺԷ ՄՈՍԿՈՒԱՅԻ ԱՌԱՋԱՐԿՆԵՐԸ — ՊԻՏՕ ԿԸ ՊԱՀԱՆՋԷ ԱՆՋԱՏԵԼ ՌՈՒՐԻ, ՀՌԵՆՈՍԻ ԵՒ ՍԱՐԻ ՇՐՋԱՆՆԵՐԸ

Զօրավարու Խորհուրդին Գչ. օրուան նիստին մէջ, մթնոլորտը նորէն պղտորեցաւ, երբ Մոլոթով մեղադրեց Անգլիան եւ Ամերիկան թէ 2500 միլիոն սթերլինի արժողութեամբ հատուցում ստացած են իրենց գրաւման շրջաններէն, եւ Պիտօ պարզեց իր ծրագիրը՝ Գերմանիոյ ապագայ կազմակերպութեան մասին: Պ. Պեվին եւ զօր. Մարշըլ անմիջապէս հերքեցին Մոլոթովի վերագրումը, աւելի կամ նուազ ուժգնութեամբ: Հերքեցին նաեւ այն մեղադրանքը թէ ստացած են Գերմանիոյ ամբողջ ոսկիի պահեստը, որ կը մնայ Հատուցումներու Յանձնաժողովին տրամադրութեան տակ: Միայն Հունգարիոյ վերաբերեալ ոսկին վերադարձուած է:

Վիճաբանութեանց ընթացքին, երեւան հանուեցան Եալթայի համաձայնութեան գաղտնի պայմանները: Զօր. Մարշըլ վճռապէս յայտարարեց թէ Եալթայի նախնական համաձայնութեանց տեղ հաստատուած են Փոցտամի համաձայնութիւնները, եւ թէ ինք պիտի չհետեւի Պ. Մոլոթովի, «Փոցտամէն Եալթա նահանջելու համար»: Յետոյ յայտարարեց թէ իր կառավարութիւնը հակառակ է որ հատուցումներ առնուին Գերմանիոյ ներկայ արտադրութիւններէն կամ աշխատաւորներ գործածելով:

Իրազեկներու կարծիքով, այս յայտարարութիւնը ծանր վտանգ մը կը կազմէ Մոսկուայի խորհրդաժողովին համար:

Գալով Պ. Պիտոյի ծրագրին, նոյնքան ծանր տպաւորութիւն գործեց: Ֆրանսայի արտաքին նախարարը, որ մէկուկէսժամուան տեսակցութիւն մը ունեցած էր ստորապետ Սթալինի հետ, հետեւեալ պահանջները կը դնէր, միշտ իբրեւ սեւեռակէտ ունենալով ապահովութեան խնդիրը.—

1. Զվերահաստատել Գերմանիոյ տնտեսական միութիւնը.— 2. Զաւելցնել Գերմանիոյ պողպատի արտադրութիւնը.— 3. Վերահաստատել ապրանքներու փոխադրութիւնը արեւմտեան շրջաններէն, իբրեւ հատուցում.— 4. Անջատել Ռուրի, Հռենոսի եւ Սարի շրջանները:

(Լուրերու շարունակութիւնը կարդալ Դ. էջ)

ՆԱՄԱԿՆԵՐ ԺԸՆԵՒԷՆ

150 ՄԻԼԻՈՆ

Ատկէ առաջ գրած էի թէ Թուրքիա, քայլ առ քայլ կը կորսնցնէ իր անկախութիւնը, սկսելով իր տնտեսական անկախութենէն ։ Ան յամրաբար եւ սակայն ապահով կ'իյնայ դրամատիրական պետութեանց ցանցին մէջ, քանի ստիպուած է իր գոյութիւնը պահել անոնց «բարեգործութիւններ»ով ։ Բնական է օր մը պիտի գայ, ուր լեցուն հաշուեցոյցի մը առջեւ պիտի գտնէ ինքզինքը։ Բայց ինչո՞վ պիտի վճարէ զայն։

Գ. Թրումընի 150 միլիոնը յայտնութիւն մըն է Թուրքիոյ տնտեսական վիճակի մասին։ Երկիր մը որ պատերազմի ոչ մէկ աւեր ունեցած է, այլ խաղաղ աշխատելու կարելիութիւնը պահելէ վերջ տակաւին կը գտնուի, պատերազմին աւեր խեղճ եւ համակրելի Յունաստանի մը աստիճանին, կը նշանակէ թէ երբեք պիտի չկրնայ վճարել իրեն փոխ տրուած դրամը։

Տնտեսական նկատումով եղած փոխառութիւն մը, երկրին վերելքին ծառայելու համար, հասկնալի է. քանի որ փոխ առնուած դրամը շահաբեր ձեռնարկներու գործածելով, երկիրը զարգացնելէ զատ, տոկոս ա՛լ վճարելու եւ պարտքը մարելու միջոց կ'ըլլայ։

Արդ՝ եթէ Գ. Թրումըն չունի իր նախորդին տաղանդը, ունի սակայն միամիտ անկեղծութիւն մը։ Ան իր ճառին մէջ ըսաւ՝ ամենայն անկեղծութեամբ՝ թէ այդ գումարը կուտայ Թուրքիոյ որպէսզի կարենայ դիմադրել «օտար» ճնշումին։ Այս խօսքերէն կ'երեւայ թէ այդ գումարը պիտի յատկացուի նորէն սպառազինութեան։ Այսինքն՝ ոչինչ պիտի արտադրէ, գոնէ իր տոկոսը կարենալ վճարելու համար։ Ուրեմն՝ Թրքական խարխուլ տնտեսութեան վրայ ծանր բեռ մը եւս կ'աւելնայ որ շիտակ ճամբով տանի՝ նախ տնտեսական, ապա քաղաքական ստորադասութեան՝ ուրիշ խօսքով՝ անկախութեան կորուստի։

Եթէ խնդիրը Խ. Միութեան կարենալ դիմադրելու համար է, անկեղծօրէն ըսելով՝ 150 միլիոնը քիչ է։ Մէկ միլիոն զինուոր զէնքի տակ ունեցող երկրի մը համար, որպիսին է Թուրքիան, 150 միլիոն տոլարը (զինուոր գլուխ 150 տոլար), հազիւ թէ բաւէ քանի մը ամիս միայն։ Անկից վե՞րջ։ Բայց Խ. Միութիւնը միշտ Թուրքիոյ դիմացը կեցած է իր պահանջները ձեռքին։ Ուրեմն պէտք պիտի ըլլայ նորանոր «օգնութիւններու։ Բայց մինչեւ ե՞րբ։ Թերեւս՝ մինչեւ որ Գ. Թրումըն ձանձրանայ դրամ տալէ եւ իր տուածները ետ ուզէ եւ կամ մինչեւ որ տնտեսական տագնապը որ կը նախատեսուի երկու երեք տարիէն Մ. Նահանգներու համար, գայ կարճ կապել «օգնութեան» բոլոր փափաքները։

Խնդիրը խորքին մէջ համայնավարութեան դէմ չէ, այլ Խ. Միութեան, այսինքն Ռուսիոյ դարաւոր ձգտումներուն դէմ է ուղղուած։ Ռուսաստանը ըլլայ համայնավար, ցարական, քաղքենի թէ դրամատիրական, միշտ ալ պիտի գտնուի Թրումըն մը որ աջէն եւ ձախէն արբանեակներ եւ վարձկաններ միշտ ռուսական պետութեան դէմ պայքարին։ Եւ ասիկա պարզապէս անոր համար որ, այսօր Խ. Միութիւնը միակ ոյժն է որ կրնայ մրցիլ տնտեսական գետնի վրայ Մ. Նահանգներուն հետ եւ թէ Խ. Միութիւնը տակաւին ունի շատ մը կարելիութիւններ։

Մ. Նահանգները կը նմանին ներքնաշխարհ չունեցող նաւահանգիստներու ։ Այս ժողովուրդը կը նեղուի իր կարճ պատմութենէն, որ չի տար իրեն դարաւոր փորձառութիւն եւ աւանդութիւններ։ Այս իսկ պատճառով, ան ցոյց կուտայ անհամբեր կեցուածք մը որ սխալ քայլեր առնելու կը մղէ զինքը։ Օրինակ, Գ. Թրումընի 150միլիոնը, որ ճիշդ Մոսկուայի ժողովին կը զուգադիպի։

Խ. Միութիւնը, որ դարաւոր աւանդութիւններու ժառանգորդ է եւ աւելի՛ն՝ արեւելեան իմաստութիւնը ունի, շատ լաւ գիտէ թէ իր նպատակին հասնելու լաւագոյն եւ ապահով միջոցը՝ «ժամանակն» է։ Ի՞նչ են քանի մը տարիները, նոյն իսկ տասնեակ տարիները ժողովուրդի մը կեանքին մէջ, մեծ իրականացումներու հասնելու համար։

Գ. Թրումըն ո՞րքան ատեն կրնայ «օգնել» Թուրքիոյ. ահա հարցը։ Այն օրը որ կը դադրի Թուրքիոյ «բարեգործութիւն» ընելէ, այդ օրը իսկ Թուրքիան պիտի գտնէ իր դէմ կեցած հսկայ Խ. Միութիւնը իր պահանջներովը։ Այդ օր՝ Թուրքիա ստիպուած պիտի ըլլայ խոնարհիլ այդ պահանջներուն առջեւ, միեւնոյն ատեն վճարել ամերիկեան առատաձեռնութեանց տոկոսները։

Կարեւորը «ժամանակն» է։ Կարեւորը, Խ. Միութեան հնգամեակին յաջող լրացումն է։ Մինչ այդ տակաւին շատ մը ուրիշ դիւանագիտական հարուածներ պիտի ստանայ Խ. Միութիւնը։ Համբերութիւն եւ յարատեւութիւն, ահա այս պէտք է ըլլայ նշանաբանը մեզ՝ Հայերուս համար ալ, որովհետեւ հայրենիքը մէկ օրէն միւսը չի կազմուիր եւ ընդարձակուիր։

ՊԵՐՃ

ՆՈՐ ՍԵՐՈՒՆԴԻՆ ՀԱՄԱՐ

ԶԻՆԱՎԱՐԺՈՒԹԻՒՆ.— Դ.

Մէկ ժամ վերջ Գիալին կը գտնուինք, անոր վերի մասը՝ ուռեններով շրջապատուած վայրը ։ Կը հանգստանանք քիչ մը։

Բովընտի ժայռերուն տակ գտնուած երկու քարայրները մեր օթեւանները կը հանդիսանան ։

Փոքրիկ ծակերէն ներս կը սողոսկինք ։

Մենք ազատ կը շրջագայինք, բայց մեզմէ քանի մը երկայնահասակները հարկադրուած են գլուխները միշտ ծռած պահել։

Կը տեղաւորենք մեր պայուսակները եւ վերարկուները, իսկ զէնքերը դուրսը՝ տասնեակներով եւ գլուխ - գլխի կը շարենք։

Խարոյկը կը բոցավառի եւ անշէջ պիտի մնայ, մինչեւ մեր մեկնումը ։

Կը բոլորուինք խարոյկին շուրջ, բայց անհամբեր ենք։

Վանքին մշակները կը բերեն մեր ճաշը (թանապուր, պանիր, խաշած միս)։

Ճաշէն վերջ,կը ցրուինք ձորակի մէջ, ոմանք փայտ եւ գեազ (փուշ) կը հաւաքեն, ոմանք «մըկնալուճ» (տեսակ մը վայրի, կարմիր կաղինի մեծութեամբ պտուղ)։ Ոմանք ագահօրէն կը խմեն «Ապարանջան» աղբիւրի անմահական ջուրը։

Վազգէնն ու Ղասապը կը հետեւին մեր շարժումներուն եւ ուրախութիւններուն։

Ահա ցանկալի վայրկեանը ։

Նախ «մի շարք», «թիւ տա՛ւր», «երկշա՛րք», «չորս շարք», «ուղղեակ» շարքային մարզանքներ, առանց զէնքերու ։

Բայց ե՞րբ զէնքերով վարժութիւնը... Նշանառութիւնը, անհամբերութիւնը կը սաստկանայ, դէմքերը կը խոժոռին, փափաքը ծայր կուտայ։

«Այս մարզանքները դպրոցին մէջ ալ սորված ենք» կը գանգատի Գ...։

Վազգէն կը ժպտի եւ կը շարունակէ... «քայլ առաջ», «խումբ կաց»,«տեղ քայլ»,«ետ դարձ» եւ այսպէս մէկուկէս ժամ անընդհատ ։

Ոչ միայն ցուրտ չենք զգար, այլ քրտնած ենք։

Թէյի համար խոշոր պղինձը կ'եռայ կրակին վրայ։Վանքի մշակներէն մէկը ոչխար մըն ալ մորթած, կը քերթէ, վանքի խոշոր, երկու գամբռներ իրենց առջեւի թաթերը երկնցուցած կը սպասեն, մերթ ընդ մերթ ձորակէն անցնող ագռաւներուն «հաֆ» ընելով եւ սպառնալով ։

« Հանգիստ» — ահա վերջին հրամանը, ու կը ցրուինք։

Թէյը պատրաստ է, հաց ու պանիր եւ թէյ ։ Կեանքիս մէջ որեւէ ատեն որեւէ համադամ կերակուր այդ հաց ու պանիրին չափ համեղ չդարձաւ։

Ու մինչեւ այսօր, ինչ խնճոյքի, ինչպիսի ճոխ կերուխումի որ հրաւիրուած եմ միշտ յիշած եմ այն օրուան հացն ու պանիրը, որոնք ցարդ անփոխարինելի կը մնան։

Նախընթրիքէն վերջ, մեզի հաճելի անակնկալ մը եղաւ ձորին վարի ծայրը գտնուող հսկայ ընկուզենին, որ բեռնաւորուած կը մնար խոշոր - խոշոր ընկոյզներով ։

Մոռացութեա՞մբ թէ դիտմամբ, այդ ծառին ընկոյզները հաւաքուած չէին վանականներու կողմէ ։

Աքանչելի դիւտ մը, հարստութիւն մը միանգամայն, բայց դժուարամատչելի ։

Ընկուզենիէն երեք մեթր հեռաւորութեամբ, առու մը կը վազէր, որուն երեսը ծածկուած էր նօսր սառոյցով մը։ Կասկած չկար որ պիտի կոտրէր մեր ծանրութենէն ու պիտի թրջէինք։

Դարձեա՛լ մեր հնարագէտ խմբապետը։

«Գերաններէն մէկը բերենք եւ կամուրջ շինենք», պոռաց Ա. Ճանկցեան ։

Վեց հոգի վազեցին եւ չորս մեթր երկարութեամբ գերանը բերին, խմբապետը բոպիկցաւ, բռնեց գերանին ծայրէն եւ մտաւ ջուրը։ Օրինակը հրահանգիչ էր, բոլորս ալ բոպիկնալ փորձեցինք, բայց ան սաստեց եւ մենք համակերպեցանք ։

Կամուրջը պատրաստ էր։ Մեզմէ ոմանք ձիւնի վրայ թափած ընկոյզները կը հաւաքէին, ոմանք ծառը բարձրացան։ Այնքան հրապուրիչ էր որսը, որ չէինք լսեր «հաւաքումի» սուլիչին ձայնը, մինչեւ որ ընկեր մը եկաւ մեզ կանչելու ։

Մեր բոլոր գրպանները, թաշկինակներ լեցուած էին ընկոյզներով։ Բայց ամէնէն ուրախալին այն էր, որ ընկուզենին շատ հարուստ էր եւ կրնար երկար դիմանալ մեր պահանջներուն ։

Հաւաքուեցանք բարձր բլուրին ստորոտը։

— « Առանց կատակի, առանց իրար հրելու, զգուշաւոր եւ լուրջ կերպով բարձրացէք այդ բլուրը, այս փայտէ խաչը հոն տնկեցէք, խաչին շուրջ, շուրջպար բռնեցէք եւ սահելով վար իջէք ։ Զմոռնաք որ անզգոյշ եւ անխորհուրդ շարժում մը, կրնայ մեծ վտանգ յառաջ բերել։ Ա. տասնեակ, պատրաստ», ըսաւ Վազգէնը ։

Եւ Ա. տասնեակը մագլցիլ սկսաւ ձիւնապատ բլուրն ի վեր։ Ոմանք կ'իյնային, ոմանք կը գլտորէին։ Նորէն կը մագլցէին, նորէն կ'իյնային, ու վերջապէս հասան դագաթը, տնկեցին խաչը, պարեցին ու վար սահեցան անվնաս ։

Այսպէս բոլոր տասնեակները հերթով մասնակցեցան վերելքին ու վայրէջքին։ Որոշուած պայմանաժամը լրանալէն վերջն ալ դեռ երկար ատեն շարունակուեցան փորձերը։

(Մնացեալը յաջորդով)

Վ. ՀԱՄԱԶԱՍՊ

«ՀՐԱԺԱՐԱԿԱՆ»ՆԵՐՈՒ ԽԵՂԿԱՏԱԿՈՒԹԻՒՆԸ

400 ՆՈՐ ԱՆԴԱՄՆԵՐ Հ.Մ.Ը.Մ.-Ի

ԽՄԲ.— Հ.Մ.Ը.Մ.ի Միջին Արեւելքի Պատգամ. ժողովին առթիւ, որուն մանրամասնութիւնները հաղորդած էինք երէկ, Կեդր. Վարչութեան տեղեկագիրը կը խօսի նաեւ անցեալ տարի սարքուած գռեհիկ խաչակրութեան, «հրաժարական»ներու խեղկատակութեան մասին։ Ահաւասիկ հիմնական մասերը.—

— «Այս տարուան զուգադիպեցաւ Ներգաղթի այնքան սպասուած եւ պատմական դէպքը։ Երբեք պիտի չուզէինք մեր ընդհանուր տեղեկագրին մէջ յիշատակել այն տխուր եւ տմարդի պայքարը, որ շղթայազերծուեցաւ մեր Միութեան դէմ ։ Չէինք ուզեր թարմացնել դէպքերը։ Անցողակի ըսենք միայն, թէ մինչեւ այսօր ալ մեզի համար անծանօթ մնացող պատճառներով, յանկարծ հայ մամուլին մէկ մասին կողմէ, բոլոր թերթերը միաբերան սկսան յարձակիլ մեր վրայ։ Մէկ օրէն միւսը Հ. Մ. Ը. Մ.ը դարձաւ Հայաստանի թշնամի, յետադիմական, հիթլէրական, մուսոլինեան, ճափոնական։ Պարզուեցաւ որ Հայաստանը պատրուակ էր. մարդիկ կ'ուզէին քանդել մեր Միութիւնը. կեղծ հրաժարականներով լեցուեցան թերթերը ։ Բայց պատիւ մեր Միութեան, պատիւ մեր անդամներուն եւ մանաւանդ պատիւ մեր սկաուտ աստիճանաւորներուն եւ առաջնորդներուն, մեր Միութիւնը մնաց աւելի քան կանգուն եւ զօրաւոր. ո՛չ մէկ աստիճանաւոր, ո՛չ մէկ առաջնորդ լքեց իր Միութիւնը, չդաւաճանե՛ց իր երդումին։

«Մեր անդամներէն 20—25 հոգի միայն մեկնեցան Հայաստան։ Հրաժարելէ ետք իսկ մենք սիրով ճամբու դրինք զիրենք, յայտարարելով թէ Հայաստան մեկնիլը ամէն Հ.Մ.Ը.Մ.ականի նուիրական պարտականութիւնն է։

«Հրաժարած եւ հոս մնացած անդամներ ունինք,որոնք հրապարակաւ հրաժարելէ ետք, Վարչութեանս ուղղած յուզիչ նամակներով կը յայտնեն իրենց սէրը՝ Միութեանս հանդէպ։

«Թերթերու միջոցաւ հրաժարողներու թիւն է 304 հոգի, որոնցմէ 97 հոգիին անունները երբեք չգտանք մեր տոմարներուն մէջ, իսկ մնացեալներուն մեծ մասը, տարիներու ընթացքին եկած ու գացած անդամներ են, որոնք արդէն անդամակցութենէ դադրեցուած էին։ Ուրախ ենք յայտարարելու, որ ներկայ շրջանի ընթացքին ունեցած ենք 400 նոր անդամներ,որ անշուշտ շառաչուն պատասխան մըն է Միութեանս քայքայում տեսնելու ցանկութիւնը ունեցող մութ տարրերուն»։

Այս առթիւ *Արեւելք* իրաւամբ կը շեշտէ (23 փետր.).

Ի՛նչ կարելի է աւելցնել վերի տողերուն ։ Վարչութիւնը առարկայօրէն կը գծէ ողբերգութեան եւ զաւեշտին ամբողջ պատկերը, մենք կը տեսնենք քայքայումի յայտնի ու անյայտ բոլոր ասպետներուն դէմքերը, կը տեսնենք անոնց անփառունակ պարտութիւնը։

Ըստ «յառաջդիմական» թերթերուն, Հ.Մ.Ը.Մ.էն հրաժարած են 304 անդամ, մինչդեռ ըստ տոմարներու եւ ըստ բացայայտ ճշմարտութեան, հրաժարած եւ Հայաստան մեկնած են 20—25 հոգի։ Վարչութիւնը հրահանգած է որ մեկնին նաեւ ուրիշներ, որովհետեւ իւրաքանչիւր Հ.Մ.Ը.Մ.ականի նուիրական պարտականութիւնն է հայրենիք մեկնիլը, բայց դժբախտաբար, հերթը անոնց հասած չէ, «չէ ելած» անոնց քարտը։ Եւ այսպէս հարիւրի մօտ Հ.Մ.Ը.Մ.ական առոյգ տղաներ, հակառակ իրենց ակամայ հրաժարականին, չկարողացան մտնել իրենց երազներու աշխարհը, կրկին կասկածելի մնացին «Յառաջդիմական» ղեկավարներու աչքին, ու հիմա, ինչպէս Վարչութեան տեղեկագիրը կ'ըսէ, «յուզիչ նամակներով կը յայտնեն իրենց սէրը Միութեանս հանդէպ»։

*«97 հոգիին անունները երբեք չգտանք մեր տոմարներուն մէջ», կ'ըսէ նոյն տեղեկագիրը։ Որո՞նք են այս «*նշանաւոր Հ. Մ. Ը. Մ.ականները*» որոնք առանց Միութեան մը անդամ ըլլալու, կը հրաժարին իրենց չպատկանած Միութենէն։*

Եւ այս բոլորին դիմաց, Հ.Մ.Ը.Մ.ը անցնող շրջանին ունեցած է 400 նոր անդամներ. 400 երիտասարդ հայորդիներ նոր երդում եւ ուխտ ըրած են հաւատարիմ մնալու այս հայադրոշմ Միութեան նպատակներուն եւ ոգիին։

Ահա՛ «Քայքայումը եւ ահա «շառաչուն պատասխանը Միութիւնը քայքայուած տեսնելու ցանկութիւնը ունեցող մութ տարրերուն» ։ Հ.Մ.Ը.Մ.ը ո՛չ մէկ ատեն այսքան միակամ, այսքան ուժեղ ու այսքան ժողովրդական եղած չէ։ Կարելի է շնորհակալութիւն յայտնել «յառաջդիմական» մամուլի ներկայացուցիչներուն եւ բոլոր «մութ տարրերուն»։

ԹՈՒՐՔԻԱ

ԱՆԳԱՐԱՅԻ ՈՒՍԱՆՈՂՆԵՐՈՒՆ ՑՈՅՑԸ ԿԱՐՄԻՐՆԵՐՈՒՆ ԴԷՄ

Պոլսոյ թերթերէն կը քաղենք հետեւեալ տեղեկութիւնները, ուսանողական խլրտումներու մասին.—

Անգարայի համալսարանականներուն ջղագրգռութիւնը, որ օրերէ ի վեր սկսած էր, իր ծայրայեղ համեմատութեան հասաւ Մարտ 6ին եւ տեղի տուաւ հրապարակային պոռթկումի մը:

Հազարէ աւելի ուսանողներ յուզումնալից ժողով մը գումարեցին համալսարանի բանախօսութեան սրահին մէջ, եւ յետոյ խմբակներու բաժնուելով՝ գացին հաւաքուիլ Ուլուսի հրապարակը: Հոն կրակոտ ճառեր խօսելէ վերջ, գացին Սամանփազար եւ ճամբան դրամով գնեցին «24 Սաաթ» եւ «Մարքօ Փաշա» թերթերը, եւ զանոնք պատռեցին եւ ոտքերու տակ կոխկռտեցին:

Անգարայի աշխարհագրական համալսարանը երկար ատենէ ի վեր հակամարտ հոսանքներու թատր հանդիսացած էր: Նախորդ կրթական գործավար Հասան Ալի Եիւճէ առ ի զգուշութիւն պաշտօնազուրկ ըրած էր Աոնան Ճէմկիլ, Նիյազի Պէրքէզ, Մեհրիհա Պէրքէզ Նաիլ Պօրաթամ անուանով դասախօսները, ինչպէս նաեւ Սապահէտտին Ալին: Անոնք ճանչցուած էին իբրեւ ձախակողմեան դէմքեր, «Եուրտ վէ Տիւնեա»ի կուսակից: Կախակայուած այս դասախօսները դիմած էին սակայն պետական խորհուրդին որ բեկած էր կրթական գործավարութեան որոշումը եւ վերստին դասախօսելու իրաւունք տուած էր իրենց: Միմիայն Սապահէտտին Ալի վերադարձած չէր իր պաշտօնին եւ սկսած էր հրատարակել «Մարքօ Փաշա» երգիծաթերթը Իսթանպուլի մէջ:

Այս մթնոլորտը կը տիրէր համալսարանին մէջ, երբ մէկ շաբաթ առաջ Անգարայի մէջ սկսաւ հրատարակուիլ «Պայրագ» անուն քաղաքական շաբաթաթերթ մը, Հալք կուսակցութեան կողմէ: «Պայրագ»ի առաջին էջին վրայ կ'երեւար չնդալից գրութիւն մը ուղղուած վարչապետին, կրթական եւ ներքին գործավարներուն ու կը ծանրանար համայնավար խմորումներուն եւ ծածուկ գործունէութեան վրայ եւ պետական վարիչներուն ուշադրութիւնը կը հրաւիրէր:

— Կրթական բեմերէ համայնավարական թոյն կը սրսկեն տակաւին եւ այսպիսի դասախօսներ կան դեռ, կ'ըսէր այդ գրութիւնը եւ իբր ձախակողմեան կ'ամբաստանէր վերոյիշեալ դասախօսները, որոնք կը հրատարակեն համայնավարական երկու հանդէսներ, «Եուրտ վէ Տիւնեա» եւ «Աօրմ-յար»: Երիտասարդութեան ձայնը բարձրացած է ալ եւ կը պահանջենք որ հեռանան այս ուսուցիչները համալսարանէն:

Այս հանրագրութիւնը ջղայնոտ մթնոլորտը աւելի գրգռեց եւ համալսարանականները որոշեցին լսեցնել նաեւ փրոֆ. Փերթեւ Նայիլին, որ բանախօսութիւն մը պիտի տար: Ժամանակին լուր տրուեցաւ Փրոֆ.ին որ չեղաւ բանախօսութեան եւ այսպէս առաջքը առնուեցաւ բարդութիւններու:

«ԱՆԿՑԻՆ ՔՕՄԻՒՆԻՍՏՆԵՐԸ»

Այս էր կացութիւնը, երբ ոստիկանութիւնն ու համալսարանի վարչութիւնը այս անգամ կանուխէն միջոցներ ձեռք առին, որովհետեւ լսած էին որ դէպք մը պիտի ծագի: Համալսարանի բանախօսութեան սրահը կղպուած էր եւ դուրսը ոստիկանական կարեւոր ուժ մը դիրք բռնած էր: Հազարի մօտ համալսարանականներ բռնի բանալ տուին բանախօսութեան սրահը, եւ հոն ճառեր խօսեցան համայնավարներուն դէմ, «Անկցին կարմիրները, անկցին քօմիւնիստները», կը պոռային:

Ուսանողներէն Սալահէտտին Էրթիւրք ըսաւ.

— Ոստիկանութիւնը դուրսը կը հսկէ, բայց մենք պէտք չունինք ոստիկանական միջամտութեան: Ձախերուն պիտի ապացուցանենք թէ երիտասարդութիւնը առանց որեւէ միջադէպի գիտէ աղաղակել իր արդար ընդվզումը: Ներքին գործավարը հաստատեց թէ «Եուրտ վէ Տիւնեա»ն համայնավար է եւ զայն հրատարակողներն ալ ձախեր են, ինչո՞ւ դատ չբացին եւ չըսին թէ ղրպարտութիւն մըն է ասա: Հիմա պիտի երթանք Ուլուսի հրապարակը եւ հոն պիտի պարզենք մեր զգացումները:

Նոյն պահուն բեմ բարձրացաւ ապահովութեան քաղաքական բաժնի տնօրէն Էքրէմ եւ ըսաւ.

— Տղաք, կառավարութիւնը կը գնահատէ ձեր այս ազնիւ յուզումը, բայց օրէնքը գերիվեր է բոլորէն: Եթէ միթինկ կ'ուզէք, պիտի ստիպուինք միջամտել:

Ուսանողները հետեւեալ պահանջները ներկայացուցին վերատեսուչին.

Ա.— Զարբերական բանախօսութիւնները չարունակել, բայց խօսք չտալ կասկածելի մարդոց:

Բ.— Հեռացնել ձախակողմեան դասախօսներն ու ուսանողները:

Գ.— Հաւաքել անոնց հրատարակած «Եուրտ վէ Տիւնեա»ները, որոնք Հասան Ալի Եիւճէլի օրով դպրոցներու մէջ մուտ գործած էին: Դատել անոնց հրատարակիչները եւ մինչեւ դատավարութեան վախճանը զանոնք հսկողութեան տակ պահել: Այս պահանջներէն վերջ, համալսարանի վերատեսուչ Շէվքէթ Քանսու ստիպուեցաւ աթոռի մը վրայ ելլել, եւ ըսաւ.— Շատ յուզուած եմ եւ դժուար կը զսպեմ արցունքներս: Ես ճանչցայ Աթաթիւրքը, իր սեղանը նստայ, իր հրահանգները լսեցի: Իր փափաքով բացինք այս համալսարանը: Կը յարգեմ, կը սիրեմ ձեր գեղեցիկ յուզումը, ձեր մաքուր պոռթկումը եւ ձեզ սրտիս վրայ կը սեղմեմ, լիովին կ'ըմբռնեմ ձեր իտէալը, որովհետեւ գիտութեան մարդը սիրտ պէտք է ունենայ ամէն բանէ առաջ:

Քանի մը երիտասարդներ վճռական խօսքով ուզեցին վերատեսուչէն վերոյիշեալ պահանջներուն համար, բայց ան չխօսեցաւ այլեւս:

Այնուհետեւ ուսանողները անկախութեան քայլերգը երգեցին, եւ նորէն կրկնեցին «անկցին կարմիրները»: Ցետոյ դուրս ելան, ուր ոստիկանները, ոստիկան - զինուորները հրշէջներ իրենց ջուրէ խողովակներով կը հսկէին: Ուսանողները խուսափեցան ծայրայեղութենէ եւ խումբերու բաժնուեցան: Ճամբան ցրուիչներէն խլեցին «Մարքօ Փաշա» և «24 Սաաթ» թերթերը, անոնց պատի ծանուցումները պատռեցին: Իրենցմէ մին ցրուիչին ըսաւ.— Ուղեղդ կը պայթեցնենք եթէ անգամ մըն ալ ծախես այս թերթերը:

Ուսանողներէն ոմանք փափաքեցան «24 Սաաթ»ի տպարանը երթալ, բայց ոստիկանութիւնը արգիլեց:

ՈՐԲԻ ՄԸ ՑԱՒԸ

Ահա կը մօտենան դաժան օրերը մեր ցաւերուն, մեր որբութեան: Կը նորոգուին հի՜ն հին վէրքերը: Գարուն է, կ'ըսեն, մեր դուռներուն մօտ եւ արեւոտ օրերու հեռանկարը մեր առջեւ, բայց մեր վէրքերը բաց են միշտ, թաց են տակաւին:

Դարերը չեն կրնար դարմանել զանոնք, երբ մեր արիւնին մէջ լողացող հրէշներ կենդանի են, ողջ, ի պատուի:

Գարուն է դուրսը, մանուշակներու թոյրն ու բոյրը կը դգլխէ քեզ. բայց իմ որբի ճակատագիրս սեւ է միշտ, իմ ցեղս թափառական: Բլուրներ զարդարուեր են հորիզոններու վրայ, դաշտերը կանաչ են հագեր, բայց իմ հայրենի բուխերիկս կը մխայ անտէր: Իմ գիւղս, իմ նուիրական սրբութիւններս, իմ յիշատակներս միշտ հեռու, թշնամին ծածկեր է զանոնք աւերակներու կոյտով: Իմ պարտէզիս պտուղները լերան արջերու բաժին է դեռ, իմ դաշտերուս բերքը ո՞ր հնձուորն է որ կը բեռցնէ սայլին:

Հեռու է գերեզմանը իմ նահատակ հօրս, ի՞նչպէս ծնրադրել անոր առջեւ աղօթելու կամ վրէժ աղաղակելու համար:

Այո՛, կ'ապրինք մենք, «Ապրիլեան Սերունդ»ս, բայց կ'ապրինք մեր յիշատակներու հետ, մեր մեռելներուն, մեր սուրբ մեռելներուն գերեզմաններուն կողքին: Ցոյսը մեր սրտին մէջ իբրեւ խորան, մեր կորովը իբրեւ խունկ, երախտագիտութեամբ պիտի նուիրենք զանոնք օր մը ձեր անմոռաց գերեզմաններուն որոնց տէրն ենք եւ ժառանգը:

Մ. ՍՈՒՔԻԱՍԵԱՆ

ԳԻՏԱԿԱՆ ԱՐՇԱՒՆԵՐ ՀԱՅԱՍՏԱՆԻ ՄԷՋ

Անցեա՛լ տարեշրջանին Խ. Հայաստանի գիտութեան Ակադեմիայի հետախուզական կաճառները 100է աւելի գիտական արշաւներ կազմակերպեցին հնգմեայ ծրագրով նախատեսուած խնդիրներու մասին: Այսպէս, երկրախոյզներ Հայաստանի զանազան մասերուն մէջ գտան 200է աւելի ակեր, որոնք ժողովրդատնտեսական մեծ արժէք կը ներկայացնեն: Ուրիշ արշաւախումբեր մեկնեցան փրկելու գիրք մը իբրեւ առաջին կայան ուսումնասիրութեան գետերու յատակին կազմութեան մասին: Բուսաբանական արշաւախումբ մը ուսումնասիրած է Արագած լերան լեռնային բուսաբանութիւնը: Հնէաբանութեան մասնագէտ խումբ մը հաւաքած է ուսումնասիրութեան թանկարժէք նիւթեր Հայաստանի, Վրաստանի եւ Ատրպէյճանի մէջ երկար ճամբորդութենէ վերջ:

«ՑԱՌԱՋ»Ի ՊԱՏՄՈՒԱԾՔՆԵՐԸ

ԵՐԲ ՇԷՆ ԷՐ ՄԵՐ ԲՈՅՆԸ

ՕՐՈՒԱՆ ՄԸ ԿԵԱՆՔԸ

Ան ալ մեր հողը չէր, ուրիշ առթիւ զափ-խէի մը՝ շուքէն ծակէ ծակ մտնելու կը դատապարտուէինք մեր մեծերէն, փակ այդ օ՞ր. աշխարհը մերն էր, մեր գրպանը լեցուն էր կլոր երկաթաքարերով մեր պարսատիկներուն համար, մեր ուսերուն վրայ ալ բազմաթիւ նետեր:

Երկարատեւ բանտ - գիւղէն փախած էինք շրդթայաղերծ, եւ մեր շրթունքներուն կղպանքները խորտակած: Ըսէք, կ'աղաչեմ, եթէ մեր գերեզմաններէն, ծանրաթմբիծ տապանաքարերու տակէն յանկարծ մեռելները դուրս ելլեն առանց պատանքի, եւ իրենց ոսկոր մատները նիզակներու պէս երկարած դէպ յառաջ գրոհ տան, ինչ՞ն պիտի վախնան, ինչէն, մենք տարբեր չէինք անոնցմէ ու այժմ ալ նոյնն ենք:

Ողջ մեռելներ, մեր օրօրոցներէն իսկ, — սո՛ւս, Տաճիկը եկաւ. զգոյշ, Թուրքը դուրսն է: Մի երգեր, մի խօսիր, մի շնչեր, նոյնիսկ մի մտածեր, թշնամին գլխուդ նստած է ամէն տեղ է... քու մէջդ է, քու մէջդ է, այո եւ երբեմն անունը փոխուած: Մինչ Թուրք մայրը քսակի աւելը իր լակոտին առջեւ կը նետէ իբրեւ կնավուր, որպէսզի ան ծեծել սպաննել սորվի դարերէ ի վեր, հայ մայրերը, «օ՛ր օ՛ր, Թուրքն եկաւ,» վայելով մահելով խմոր կը շաղէին ու հիմա ալ եղեր են օտարութեան մէջ լաւաշ հացեր:

Մենք՝ սակայն այդ օրը ողջընցեր էինք հրաշքով, անծանօթ հով մը կը փչէր մեր վրայ ու մեր գիւղի վերջին սերունդի չափահասներէն ոչ ոք կը բացակայէր: Վարժապետին սահմաններն ուր, մենք ուր, ու վստահ էինք որ մեր մէջ ոչ լրտես կար, ոչ ալ գաղտնի կառավարիչ:

Թաղարէն հոսող մեծ գետը, նազանքով պատառուն քող մը առած երեսին կը սահէր հեռուէն, հազարաւոր բուրվառներ կը խնկարկուէին անոր ծոցերէն, ամպերն ու մրշաղ ափերէն դիւթական զուլաներ կը բարձրանային դէպի մեզ: Երանաւէտ երաժշտութիւնը բնութեան դեռ նոր կը սկսէր, օդէն, ջրէն ու ցամաքէն ճթճթոցը կենսունակութեան կը բազմապատկուէր: Կեանքը կ'աճէր դաղտնապէս մինչեւ մեր սրտերուն մէջ:

Հասած էինք արդէն Մորսակալ կիրճին բարձունքը: Արեւը յանկարծ դիմացէն գլուխը դուրս հանեց ու կարծես մեզի կը լրտեսէր իր նայուածքով մկները քարացնող Նայիրցի կատուի մը պէս պռռալով.

— Ծօ հոտ ի՞նչ կ'ընէք, Անդուստայ արջեր...

Ի պատասխան մենք քաշեցինք մեր պարսատիկները թէ Համիտը չկար արեւը հոս էր, եւ սկսանք տարբներով շղթայակապ գերիներու խոյանքով դէպի արեւը կլոր երկարաքարեր արձակել, մեղուներու փախչող պարսերու ձայներ հանելով: Ստիպելով զայն վախէն վեր վեր բարձրանալու թոթովախօսի մը պէս աչքերը քթթելով: Գետին միւս եզերքէն կոչուորներ կ'անցնէին, անոնց լօ՛ լօ՛նքը կանգ առին եւ սկսան բաց բերան մեզ դիմել: Մինչ մենք զուարճանալով եւ ու յառաջ իրարու հետ կը կռուեցնէինք մեր բարտիի չափ ստուերները: Պաշ մը այնքան հրապուրուած էինք նախապատմական մարդոց նմանող մեր շուքերով՝ որ մեր կռնակը արեւէն սկսանք զանազան ծամածռութիւններով սարսափելի տեսարաններ ուրուագծել:

— Մեր պապերը, ահա այսպէս տիտաններ են եղած, բացատրեց Բարթողը.

Հետաքրքրութեամբ իրար դիտեցինք, մեր խոշոր փորերը սկսած էին մաշիլ կարծես, ամքած տիկերու պէս: Երանի մենք ալ այդ հսկաներուն նման ըլլայինք, ի՞նչ ընելու ենք որ հասնինք մեր փափաքին:

Ցանկարծ՝ Զնկռենց Թորոսը, որ բարձր քարի մը վրայ պպզած՝ իր ճերմկած մազերով աղուէսի մը կը նմանէր, ըսաւ.

— Եկէք Ֆէտայի խաղանք:

Այս խաղը ճիշտ է թէ ամենքս ալ կը սիրէինք, բայց դժուար կէտ մը կար որ ահագին վէճի առարկայ կը դառնար, — դերակատարներուն մէջ քանի մը Թուրքեր պէտք էին. եւ բոլորս ալ կը նախընտրէինք շան դեր առնել, իշու գործ ստանձնել եւ՝ Թուրք չըլլալ: Բայց եւ այնպէս չմերժեցինք առաջարկը: Դիմեցինք քուէին. տասը քար պահեցինք, հինգին սեւ թքած էինք կուշտ մը. ով որ վերցնէր այդ քարերէն մին, Թուրքի դերը ինք պիտի կատարէր: Վիճակը միշտ յարգուած էր մեր մէջ ճակատագրի պէս:

Շուտով զատուեցան մեզմէ հինգ ակամայ «Թուրքեր» ու գացին ծպտուիլ, տաճկանալ: Մենք ալ «հարսնիք» մը կազմակերպեցինք: Հարս ու փեսայ, առջեւէն պարելով երգելով ճամբայ ինկանք: Մեր ուրախութիւնը շուտով մեռաւ երբ երկու «Թուրք»եր մեր առջեւը կտրելով «հարսը» փախցուցին. հարսնեւորները փախան, փեսան սկսաւ լալ, ինչպէս մանուկ մը՝ իր կորսնցուցած շաքարին համար կը հեկեկայ, ու խրտուիլակի մը պէս մնաց մինակը: Բայց ահա ժայռերուն ետեւէն անծանօթներ դուրս կը նետուին զինուած ու քաջակորով: Ֆէտայիներ են, հարցուփորձ կ'ընեն ու կը յուսադրեն մեր փեսան. «Իրենք ինչո՞ւս Ֆէտայի են որ չպիտի կրնան հարս մը ազատել Տաճկին ձեռքէն».

Բայց ահա հետզհետէ խաղը եղերական դոյն կը ստանայ, մինչեւ այդ թաղստոցները սմքածներ հրապարակ ելլելով կ'ազդեն, խրատ կուտան որ ամէն մարդ ծանր նստի իր տեղը, թէ չէ հիւքիւմէթին լուր կուտան, «Մենք ո՞վ կ'ըլլանք որ «տէրութեան» դէմ դնենք, աղջկան մը համար «ազգը» պիտի այրենք, են: Խաղը աւելի կը տաքնայ:

(4)

ԽՈՍՐՈՎ ՎՇՏՈՒՆԻ

Ֆրանսական ծրագրով, Գերմանիա պարտաւոր է ամէն տարի արտածել իր ածուխին մէկ մասը: Մինչ միւս երեք պետութիւնները համաձայն են աւելցնելու պողպատի արտադրութիւնը, Ֆրանսա կ'ընդդիմանայ: Ֆրանսա հակառակ է կեդրոնական վարչութեանց հաստատութեան, գործափ չեն ճշդուած Գերմանիոյ վերջնական սահմանները: Վերջապէս շատ աւելի մեծ հատուցումներ կը պահանջէ եւ արագօրէն: Պ. Պիտոյի կարծիքով բարգաւաճ Գերմանիա մը վտանգաւոր կրնայ դառնալ:

ՖՐԱՆՍԱՅԻ ՆԵՐՔԻՆ ՀՈԳԵՐԸ

Նոր ձերբակալութիւններ

Նախարարական Խորհուրդը Գշ. օր երկար օրէն զբաղեցաւ ներքին նախարար Պ. Տէփռէյի յայտարարութեամբ, զոր հրատարակեր էինք երէկ: Այս առթիւ կարգ մը թերթեր կը գրեն թէ պիտի փոխուի ոստիկանութեան վերատեսուչը, Պ. Լիւիզէ, իբրեւ հետեւանք Եովանովիչի գայթակղութեան: Պ. Լիւիզէ գործօն դեր կատարած է Դիմադրական Ճակատին մէջ, բայց դիտել կուտան թէ անհրաժեշտ ուշադրութիւնը չէ ընծայած իր պաշտօնէութեան եւ Եովանովիչի կատարած դերին: Կ'ըսուի թէ նոր ձերբակալութիւններ պիտի կատարուին ոստիկանական վերատեսչութեանմէջ:

Գալով զէնքի գաղտնի պահեստներուն, կը հաւաստեն թէ ներքին նախարարը անոնց կատարեալ ցանկն ունի ձեռքի տակ եւ գիտէ թէ զէնքերը ուրկէ առնուած են:

Ամէն պարագայի մէջ, յարաբերութիւնները շատ լարուած են աջ եւ ձախ հոսանքներուն միջեւ: Համայնավարները կը մեղադրեն թէ վանքերը ապաստան կուտան հանդիպողին, նոյնիսկ Ֆրանսայի ոխերիմ թշնամիներուն: Վանքերու եւ ուրիշ կրօնական հաստատութեանց խուզարկութիւններ պիտի շարունակուին գաւառի մէջ ալ: Առջի օր ձերբակալուեցաւ Բենեդիկտեաններու վանքին մեծաւորը, հայր Գալիատ: Կալանաւորներէն երեքը, ժէզիւիթ մը եւ երկու բենեդիկտեաններ, ենթակայ են պատժական օրէնքի 61 եւ 153 յօդուածներուն (չարագործներ պահել եւ ինքնութեան թուղթ կեղծել):

Առջի օր խիստ խուզարկութիւններ կատարուեցան Եովանովիչի Անկէնի բնակարանին մէջ, բայց կարելի չեղաւ կարեւոր փաստաթուղթեր գտնել: Վեց տեսակ ամբաստանագիրներ կան այս մարդուն դէմ որ ունի հինգ անձնագիրներ, երեք բնակարաններ, ութ կառքեր եւ անբաւ հարստութիւն եւ որուն ձերբակալութեան կամ անձնատւութեան կը սպասուի այսօր-վաղը: Ոստիկանութիւնը վստահ է թէ պահուած է Փարիզի մէջ: Վերջին պահուն փորձած էր 50 ամերիկեան կառքեր (ճիփ) ծախել ոստիկանութեան:

ՔԱՆԻ ՄԸ ՏՈՂՈՎ

ԳԵՐՄԱՆ ԳԵՐԻՆԵՐԸ ազատ աշխատաւոր պիտի դառնան հետզհետէ, համաձայն Նախարարական խորհուրդին որոշման: Առ այժմ ամիսը 25000 հոգի պիտի ընդունուին եւ եթէ փորձըյաջողի, այս թիւը պիտի բարձրանայ:

ՀՆԴԿԱՉԻՆԻ ՄԱՍԻՆ նորէն բուռն վիճաբանութիւններ տեղի ունեցան Ազգ. Ժողովին մէջ: Գաղթային նախարարը, Պ. Մութէ յայտարարեց թէ Դեկտեմբեր 19ի ապստամբութիւնը սարքուած էր կանխաւ, եւ թէ Հնդկաչինի վարիչները կուզէին զարկել Ֆրանսան, միեւնոյն ատեն բանակցութիւններ կատարելով: Նախապէս Պ. Փիէռ Քոթ առաջարկած էր բանակցութիւններ կատարել, եւ վերջ տալ պատերազմին:

ՀԱՆՐԱՊԵՏՈՒԹԵԱՆ ԽՈՐՀՈՒՐԴԻՆ Նախագահ ընտրուեցաւ սեւամորթ մը, Պ. Մոնէրվիլ, անդամ արմատական կուսակցութեան եւ ներկայացուցիչ Ֆրանսական Կուեանի: Շահած էր 141 քուէ, համայնավար Մարթէլի 131 քուէներուն դէմ:

ՈՂՈՂՈՒՄՆԵՐԸ կը շարունակուին Անգլիոյ մէջ, ահագին աւերներ գործելով: Աւելի քան 300 ճամբաներ անանցանելի դարձած են 44 շրջաններու մէջ, իբրեւ հետեւանք ողողումներու, ձիւնի, սառի, ինչպէս եւ հազարաւոր ծառերու տապալման: Ուրիշ լուրի մը համաձայն խեղդուած են աւելի քան մէկ միլիոն ոչխարներ:

ԳԵՐԱԳՈՅՆ ԱՏԵԱՆԸ առջի օր դատեց Փիէռ Քաղիօն, 71 տարեկան, որ հողագործական նախարար եղած էր Փէթէնի կառավարութեան մէջ եւ որ կը մեղադրուի մամնաւորապէս երկու ճառերու համար: Ցաճախ ընդդիմացած է Գերմանիոյ պահանջներուն:

ԻՏԱԼԻՈՅ Սահմանադիր Ժողովին մէջ բուռն խօսքեր փոխանակուեցան աջերուն եւ ձախերուն միջեւ, քաղաքացիական պատերազմի սպառնալիքով, իբրեւ հետեւանք հակաբոլշեւիկ լրագրողի մը՝ Ֆրանքօ Ականծիոյի սպանութեան: Այս դէպքը շատ կը նմանի ընկերվարական Մաթթէոթթիի սպանութեան՝ ֆաշականներու կողմէ, 25 տարի առաջ:

ՀԱՆԳԱՆԱԿՈՒԹԻՒՆ ՆԵՐԳԱՂԹԻ ՀԱՄԱՐ

ՆՈՎԻԼ (Ռօն), 16 Մարտ.— Մենք ալ մը Հայեր, մեր մասնակցութիւնը բերելու համար հայրենադարձի նուիրական գործին, որոշեցինք հանգանակութիւն մը կատարել մեր մէջ: Թէեւ ամէնքըս ալ գործաւորներ ենք եւ զաւակներով բեռնաւորուած, սակայն սիրով մասնակցեցանք հանգանակութեան եւ հաւաքեցինք 16.150 Ֆրանք: Ահաւասիկ ցանկը.— Հ. Սամուէլեան 2000, Խ. Յովհաննէսեան 2000, Գ. Խարբութլեան, Ժ. Օհաննէսեան, Պ. Հէքիմեան, Մ. Դաւիթեան, Յ. Նաճարեան, Խ. Աւետիսեան, Ս. Աֆարեան, Օ. Պեզիրճեան 1000ական Ֆրանք, Յ. Օհաննէսեան 600, Տ. Խաչէրեան 600, Ե. Տիրիմսիզեան, Խ. Ղազարեան, Մ. Մուրատեան 500ական, Պ. Ասուրեան, Յ. Հեքիմեան, Գ. Գրիգորեան 300ական, Ղ. Փելլիքեան, Ա. Սարիկարապետեան 200ական, Տիկին Գրիգորեան 100, Տիկին ոմն 50 Ֆր., գումար 16.150 Ֆրանք:

Կը խնդրուի Լիոնի Հանգանակիչ Յանձնախումբէն համապատասխան ընկալագրով ստանալ սոյն գումարը Խ. Յովհաննէսեանէ եւ Պ. Գ. Խարբութլեանէ, rue Victor Hugo 27,Nauville S)s(Rhône):

ՓՈՆ ՏԸ ՇԷՐԻԻ, 16 Մարտ.— Այստեղ ալ կազմուեցաւ Ներգաղթի Հանգանակիչ Յանձնախումբ մը մասնակցութեամբ բոլոր կազմակերպութեանց եւ հաւաքուեցաւ 32.000 Ֆրանք: Թէեւ շատ մեծ գումար մը չէ մեր գաղութին համար եւ կրնար շատ բարձրանալ, բայց կը պակսէին համերաշխութիւնը եւ եռանդը: Մաղթենք որ ասկէ վերջը մէկդի դրուի անհամերաշխութիւնը եւ ամէնքս մէկ ներդաշնակօրէն ջանանք վառ պահել մեր բոլոր ազգային գործերը:— Յ.Մ.Պիչաքճեան

Թատերական երեկոյթ

Անիէր Գուա Քոլոմպի Հայ Ուսանողներու մասնաճիւղին թատերական երեկոյթը, Մարտ 22ին շաբաթ երեկոյ, Գուա Քոլոմպի Թաղապետարանի սրահին մէջ, (կայարանին մօտ), կը ներկայացուի «ՓԱՐՈՍԻ ՊԱՀԱՊԱՆՆԵՐԸ»: Հասարակութեան փափաքին ընդառաջելով երկրորդ անգամ պիտի ներկայացուի «ԹԻՒ 5 ԽԵԼԱԳԱՐԸ»:

ՇՆՈՐՀԱԿԱԼԻՔ.— Ֆր. Կ. Խաչի Շրջ. վարչութիւնը շնորհակալութեամբ ստացած է Այրի Տիկին Հ. Գիւլխանտանեանէ, իր ամուսնոյն մահուան տարելիցին առթիւ անոր հեղինակութիւններէն «Կովկաս» գիրքը 40 օրինակ, իր մասնաճիւղերուն և գրադարաններուն յատկացնելու համար:

★ Նոյնպէս շնորհակալութեամբ ստացած է բարեսէր Հայուհիէ մը 2000 Ֆրանքը ի նպաստ իր հիւանդներուն:

ԿԸ ՓՆՏՌՈՒԻ.— Յարութիւն (Արթին) Տիգրանեան: 1914 Յուլիսին Պոլսէն մեկնած է Ռուսիա, 1921էն ի վեր լուր չկայ իրմէ: Վերջերս իմացուած է որ Մարսէյլ է: Հայրը՝ Տիգրան, մայրը Անպէր: Եղբայրը՝ Ալիքսան եւ քոյրը Մատլէն, այժմ Նիւ Եորք: Տարիքը 54: Պոլսէն փախած է Անէսթի Փէթրիտիս կեղծանունով: Գրել «Յառաջ»ի, կամ իր եղբօրը՝ Alex Dikranian, 2512, 43rd Street Long Island City, 3, New York, U. S. A.: Լուր տուողին նիւթական վարձատրութիւն:

ԹԱՏԵՐԱԿԱՆ ՆԵՐԿԱՅԱՑՈՒՄ

Ֆր. Կապոյտ Խաչի Վիէնի մասնաճիւղի կողմէ: Մարտ 23ին կիրակի կէսօրէ վերջ, ժամը 2.30ին, Սէրքլը Կաթոլիկ սրահին մէջ: Առաջին անգամ ըլլալով կը ներկայացուի տեղւոյս մէջ «ՏԱՆՋՈՒԱԾՆԵՐԸ» տարագրութեան կեանքէն առնուած, դրամա մը: 4 արար, մասնակցութեամբ կարող ուժերու:

ՀԱՅԿԱԿԱՆ ԵՐԳՉԱԽՈՒՄԲԻ տարեկան պարահանդէսը Մայիս 3ին, շաբաթ: Կը խնդրուի նկատի ունենալ:

ԲԱՑԱՌԻԿ ԵՐԳԱՀԱՆԴԷՍ

«Սիփան - Կոմիտաս» երգչախումբի կողմէ, ղեկավարութեամբ Գ. Մ. ԱԼԷՄՇԱՀԻ, այս երկուշաբթի 24 Մարտ, ժամը 9ին, Arnouville-les-Gonnesseի մէջ, Cinéma - Casino, Ave. de la Gare:

ԳՐԱԽՈՒԱՑ ՕՐ

Պետ. Կ. Խաչի Ցերեկոյթ - Պարահանդէսը, 22 Յունիսին, Միութեան Համագումարին յաջորդ օրը: Կը խնդրուի նկատի ունենալ այդ թուականը:

ԸՆՏԱՆԵԿԱՆ ԽՆՋՈՅՔ.— Կազմակերպուած Տիվրիկի Խուռնավիլ գիւղի Հայր.Միութեան կողմէ, Ծաղկազարդի օրը (30 մարտ), կիրակի կէսօրէ վերջ ժամը 3էն իրիկուան 7.30, 66 Route Nationale, Viroflay: Ճոխ պիւֆէ, զանազան անակընկալներ:

Le Gérant: L. KRIKORIAN
Imprimerie DER-AGOPIAN, 17 Rue Damesme - 13e
Travail executé par des ouvriers syndiqués

ՄԵՐ ԲԱԺԱՆՈՐԴՆԵՐՈՒՆ ՈՒՇԱԴՐՈՒԹԵԱՆ

Յառաջիկայ ապրիլ 8ին կը լրանայ ՅԱՌԱՋի երկրորդ տարին: Պիտի խնդրէինք մեր այն բաժանորդներէն որ չեն վճարած տակաւին 1946ի բաժանեգինը, փակել իրենց հաշիւները տարեվերջէն առաջ:— ՎԱՐՉՈՒԹԻՒՆ

ՅՈՒՇԱՏԵՏՐ

ՄԱՐՍԷՅԼ-ՊՕՄՈՆ.— Հ. Յ. Դ. Պօմոնի «Զաւարեան» ենթակոմիտէի ընդհ. ընկերական ժողովը այս շաբաթ իրիկուն ժամը ճիշդ 8.30ին, սովորական հաւաքատեղին: Կարեւոր օրակարգ:

ՄԱՐՍԷՅԼ.— «Ակնունի» ենթակոմիտէի ընդհ. ժողովը՝ այս շաբաթ երեկոյ ժամը ճիշդ 9ին, սովորական հաւաքատեղին: Կարեւոր օրակարգ:

Հ. Յ. Դ. ՆՈՐ ՍԵՐՈՒՆԴԻ Փարիզի մասնաճիւղին դասախօսութիւնը այս հինգշաբթի, ժամը 8.30ին, կը խօսի ՀՐԱՆՏ ԲԱԼՈՒԵԱՆ, նիւթը՝ «Ժամանակակից բանաստեղծներ, Տէրեան եւ Մեծարենց, իրենց կեանքն ու գրականութիւնը»: Այս զոյգ բանաստեղծներու գործերէն կտորներ՝ պիտի արտասանուին: Société Savantesի սրահը:

ՄԱՐՍԷՅԼ.— Հ. Յ. Դ. Նոր Սերունդի «Գիւլխանտանեան» խումբի առաջին դասախօսութիւնը՝ այս ուրբաթ Bar Centralի մէջ, ժամը 8.30ին: Կը հրաւիրուին բոլոր ընկերները եւ համակիրները:

ՄԱՐՍԷՅԼ.— Հ. Յ. Դ. Կարտանի Նիկոլ Դուման ենթակոմիտէն կազմակերպած է ընկերա-համակրական խնջոյք մը, այս կիրակի ժամը 3.30ին, Հ. Յ. Դ. Պիֆլոի տան մէջ: Գեղարուեստական բաժնին կը մասնակցին Նոր Սերունդը եւ Կապոյտ Խաչի Սանուհիները:

ԴԱՍԱԽՕՍՈՒԹԻՒՆ

Փարիզի Ֆր. Կապոյտ Խաչի մասնաճիւղին հերթական ընկերական հանդիպումը, 22 Մարտ, շաբաթ կէսօրէ վերջ, ժամը ճիշդ 3ին, Sociétés Savantesի սրահը: Պիտի դասախօսէ Պ. ՇԱՒԱՐՇ ՆԱՐԴՈՒՆԻ: Նիւթ՝ Կնոջ դերը հերոսներու ստեղծման մէջ: Կը հրաւիրուին մասնաճիւղերու ընկերուհիները:

ՖՐ. ԿԱՊՈՅՏ ԽԱՉԻ ԼԻՈՆԻ մասնաճիւղին խնջոյքը, 30 Մարտ, կիրակի կէսօրէ վերջ, Յոյներուն սրահը: Մանրամասնութիւնները յաջորդով:

ՕՐԱԹԵՐԹ

LE PREMIER QUOTIDIEN ARMENIEN EN EUROPE

HARATCH — Fondé en 1925 — R. C. Seine 376.286

Directeur-Propriétaire : SCH. MISSAKIAN
17, Rue Damesme — PARIS (13e)
Tél.: GOB. 15-70 — C. C. P. Paris 1678-63

Տար. 1000, 6ամս. 500, Եռամս. 300, Ֆր., Արտաս. 10 Տոլ.

Vendredi 21 MARS 1947 Ուրբաթ 21 ՄԱՐՏ

ԺԹ. ՏԱՐԻ — 19e Année N° 4990-Նոր շրջան թիւ 599 Խմբագիր՝ Շ. ՄԻՍԱՔԵԱՆ ԳԻՆ՝ 4 Ֆր.

ՄԵՐ ԽՕՍՔԸ

ՆՈՐԷՆ ԱՋՆ ՈՒ ՁԱԽԸ

Օրուան լուրերը երար կը հրմշտկեն : Այնպէս որ հազիւ կարելի կ'ըլլայ հարեւանցի ակնարկ մը նետել շատ մը բախտորոշ երեւոյթներու վրայ :

Այդ կարգէն է մեր բնակած երկրին նոր տագնապը,— քաղաքական, տնտես. եւ ընկերային :

Ազատագրութենէն վերջ, բոլոր հոսանքներուն առաջին մտահոգութիւնն եղաւ ապահովել երկրին նոր կարգուսարքը, արդիական սահմանադրու-թեամբ մը :

Երկար տեւեց երկունքը, անգամ մը եւս երեւան հանելով հին կիրքեր : Սաստկացաւ լարուածութիւնը աջին ու ձախին : Բայց ի վերջոյ կարելի եղաւ քուէարկել նոր Սահմանադրութիւնը, որուն խմբագրութեան մէջ տիրական դեր կատարեցին ձախերը :

Շատ աւելի արմատական էր անոր առաջին նախագիծը, որ մերժուեցաւ : Երկրորդը «կլորցնելու» համար բաւական քրտինք թափեցին Ժողովրդականները (M. R. P.), մասնաւորապէս յաջողցնելով երկրորդ ժողովի մը հաստատումը (Հանրապետութեան Խորհուրդ) :

Նոր տարուան հետ, Նոր Սահմանադրութիւնն ալ սկսաւ ճլտորիլ, առանց ուժգին ցնցումներու :

Ամէնէն ծանր միջադէպերը պատահեցան վերջին տասը օրերու ընթացքին, երբ համայնավարները երեք անգամ ձգեցին հեռացան Ազգ. Ժողովէն, Հնդկաչինի հարցին քննութեան առթիւ :

Եւ ահաւասիկ նոր ճեղքը,— Համայնավարները մասնակցելով հանդերձ կառավարութեան, կը պայքարին անոր գաղթային քաղաքականութեան դէմ, եւ կը մերժեն քուէարկել զինուորական վարկերը :

Շատ աւելի խոր են այս տագնապին պատճառները : Ոչ միայն աջին եւ ձախին յաւիտենական պայքարը, այլեւ ներքին ապահովութեան խնդիրն է որ կը պղտորէ միտքերը :

Պատահական դէպք մը չէ գաղտնի զինապահեստներու յայտնութիւնը, Փարիզի թէ գաւառի մէջ :

Ոչ միայն Ներքին Նախարարը, այլեւ մամուլը նախընտրեցին կարճ կապել այս պատմութիւնը, ամբողջ գործին քննութիւնը յանձնելով ոստիկանութեան :

Ինչպէս բոլոր փշոտ խնդիրներուն մէջ, այստեղ ալ աջն ու ձախը սկռայ կը կճռեն, փոխադարձաբար :

Աջերը կը կարծեն թէ կառավարութիւնը կ'ուզէ զոհացում տալ համայնավարներուն, հետապնդումներ կատարելով նոյնիսկ վանականներու դէմ : Իսկ ձախերը անվերջ կը հնչեցնեն ահազանգը եւ կը պահանջեն անխնայ ջախջախել յետաշրջական շարժումը :

Ամէն պարագայի մէջ, ստոյգ է որ երկու կողմերն ալ զինուած են : Եւ սակայն կառավարութիւնը վստահ է իր ուժերուն վրայ, ինչպէս յայտարարեց Ներքին Նախարարը, Պ. Էտ. Տէփռէօ (ընկերվարական) :

Շատ ալ զարմանալի չեն այս խմորումները երկրի մը համար, որ լման չորս տարի քամեց օտար գրաւման լեղին, ինչպէս եւ մաշած կարգուսարքի մը ահաւոր հետեւանքները :

Երբ ամբողջ Եւրոպան խոր ջղաձգութեան մը մատնուած է, այս յեղափոխական երկիրը չէր որ բացառութիւն պիտի կազմէր :

Որքան ալ դիւրագրգիռ, Ֆրանսացի ժողովուրդը, գիտէ, ամէնէն տագնապալի պահուն իսկ, լսել տրամաբանութեան ձայնը :

Մանաւանդ որ, երկիրը ամէն բանէ առաջ անդորրութեան եւ վերակազմութեան կը կարօտի :

Արտասահմանի թերթերը յաճախ շռնդալից լուրեր կը հրատարակեն, Ֆրանսայի ներքին կացութեան մասին :

Մասնաւորապէս անգլոսաքսոն շրջանակները ուշադրութեամբ կը հետեւին ներքին եւեւէջներուն, ուր տիրական դեր կը կատարեն ծայրագոյն ձախերը :

Կան թերթեր ալ որ այժմէն կը խօսին զօր. տը Կոլի վերադարձի մասին, արտակարգ նշանակութիւն ընծայելով անոր խօսելիք երկու ճառերուն :

Այս բոլորը մտքի մարզանքներ են : Չորրորդ Հանրապետութիւնը բաւական զօրաւոր է, դիմանալու համար զանազան ցնցումներու :

Շ.

ԷՏԿԱՐ ՇԱՀԻՆԻ ՄԱՀԸ

Վերջին պահուն ցաւով կ'իմանանք թէ երկու օր առաջ մեռած է հանրածանօթ նկարիչը, Էտկար Շահին, որ երկար ատենէ ի վեր անկողին գամուած էր : Վերջերս իր բոլոր գեղարուեստական գործերը նուիրած էր Երեւանի պետական թանգարանին :

Թաղումը պիտի կատարուի այսօր, ուրբաթ, ժամը 14.15ին, Փարիզի Հայոց եկեղեցին :

Զեկոյց Ներգաղթի հանձնախումբի Ֆրանսայի Կեդր. Յանձնաժողովի

(Բ. եւ վերջին մաս)

Ժողովը գոհունակութեամբ տեղեկացաւ որ, Ռուանի եւ Իսի լէ Մուլինոյի գաղութները շնորհաւորելի շարժումով գերակատարած են իրենց պարտականութիւնները, եւ յոյս յայտնեց թէ ամէն հայ գաղութ եւ անհատ անխտիր պիտի ձգտի իր կարողութեան գերագոյնովը սատարել հայրենադարձի այս հսկայ ձեռնարկին :

Ժողովը այս առթիւ լսեց Պ. Լեւոն Զորմիսեանի կողմէ, Ֆրանսահայ Ազգ. Ընդհ. Միութեան անունով ներկայացուած շահեկան խորհրդածութիւններն ու թելադրութիւնները, ներգաղթի պահանջներուն եւ զանոնք գոհացնելու համար Ֆրանսահայ գաղութէն ակնկալուած զոհաբերութեանց մասին, եւ յանպեցաւ այն եզրակացութեան թէ՝ մեր ունեւոր դասակարգը մանաւանդ՝ պարտ էր այս պատմական առիթով, կարկառուն ապացոյցը տալ իր հայրենասիրական բարձր գիտակցութեան :

Լսուեցաւ եւ արձանագրուեցաւ նաեւ արհեստակցական մարմիններու յարգելի ներկայացուցիչներու գործնական թելադրութիւնները առաջադրուած դիմումներուն կատարման լաւագոյն ձեւին մասին :

Ժողովը կարգ մը որոշումներ առաւ հանգանակութիւնը ընդհանրացնելու համար բոլոր հայաբնակ վայրերու մէջ : Շուտով, Փարիզի բոլոր թաղամասերը ինչպէս եւ արուարձանները, թիւով 60, պիտի ունենան իրենց մասնայատուկ հանգանակիչ մարմինները, տուն առ տուն կատարուելիք դիմումներուն համար :

Ժողովը որոշեց նաեւ քաջալերել արհեստակցական կազմակերպութիւններու ներքին հանգանակութիւնները, որպէսզի ներգաղթող հայ արհեստաւորները ի վիճակի ըլլան հայրենիք գալու արդիւնաբեր գործիքներով, մեքենաներով.

Այս առթիւ Կեդր. Յանձնաժողովը անգամ մը եւս ջերմ գոհունակութեամբ արձանագրեց այն իրողութիւնը թէ Ֆրանսահայ ներգաղթի հանգանակութիւնը առաջին օրէն իսկ բախտ ունեցած է վայելելու թանկագին հովանաւորութիւնը Կաթողիկոսական պատուիրակ՝ Գեր. Տ. Արտաւազդ արքեպիսկոպոսի որ լիովին գիտակ ձեռնարկին ազդ կարեւորութեան, չէ վարանած եւ այժմ ալ կը շարունակէ իր բարձր հեղինակութիւնը, իր հայրենաշունչ խօսքը, գիրն ու գործը ի սպաս դնել հանգանակութեան գործին, ստեղծելով մեծ ոգեւորութիւն եւ յարուցանելով արտասովոր նուիրատուութիւններ :

Շնորհակալութեամբ յիշուեցաւ գնահատելի դերը Ֆրանսայի Ազգ. Ընդհ. Միութեան վարչութեան եւ տեղական կոմիտէներուն, որ մեծապէս դիւրացուցած են հանգանակիչ մարմիններու կազմութիւնը հոն ուր կը պակսէին Բարեգործականի մասնաճիւղեր, ինչպէս նաեւ այն անձնուէր կամաւորներուն, որ Հանգանակիչ Յանձնախումբերու կազմին մէջ սատարած են եւ կը շարունակեն սատարել նուիրահաւաքութեան արդիւնաւորման :

Կեդր. Յանձնաժողովին համար հաճելի պարտականութիւն մըն է սրտագին շնորհակալութիւն յայտնել նաեւ Ֆրանսահայ մամուլին եւ անոր աշխատակիցներուն որ իրենց յօդուածներով կը շարունակեն զօրավիգ կանգնիլ հանգանակութեան, եւ մանաւանդ բոլոր այն պարտաճանաչ ազգայիններուն, որ բերին իրենց լիաբուռն մասնակցութիւնը ի նպաստ համազգային այս մեծ գործին :

Վերջացնելով իր այս հակիրճ տեղեկատուութիւնը, Ներգաղթի հանգանակութեան Ֆրանսայի Կեդր. Յանձնաժողովը անգամ մը եւս կոչում կ'ընէ ազգասիրական բարձր գիտակցութեանը բոլորին եւ մասնաւորապէս մեր բարեկեցիկ հայրենակիցներուն որ ցարդ չեն մասնակցած հանգանակութեան կամ մասնակցած են անբաւարար նկատուած չափով, որպէսզի, այս հանգանակութեան առթիւ փութան բարձրագոյն աստիճանի վրայ գերակատարել իրենց պարտականութիւնը հանդէպ հայ որբազան Հայրենիքին եւ ազգին, արժանանալով մեր սիրեցեալ Սովետ. հայկական կառավարութեան, Վեհ. Հայրապետին եւ սփիւռքի հայութեան բարձր գնահատանքին :

Լիայոյս թէ ձմեռնային խստաշունչ եղանակի մը պարտադրած բազմազան նեղութիւններէն եւ դժուարութիւններէն ետք, եւ մանաւանդ Ֆրանսայէն եւս տեղի ունենալիք ներգաղթին նախօրեակին, մեր այս երկրորդ կոչը արձագանգ պիտի գտնէ հայ զգայուն հոգիներուն մէջ, կը փութանք յանուն ազգին եւ հայրենիքին ուղղել բոլորին սրտագին շնորհակալութիւն :

Փարիզ, 13 Մարտ 1947

Ի դիմաց Ֆրանսայի Ներգաղթի Հանգանակութեան Կեդր. Յանձնաժողովի ատենապետ՝ Ե. Պարկիրճեան, ատենադպիր՝ Ա. Չաքրեան :

ՆԱԽԱՐԱՐԱԿԱՆ ՏԱԳՆԱ՞Պ

Համայնավարները չեն քուէարկեր Հնդկաչինի զինուորական վարկերը

Նախարարական խորհուրդը արտակարգ նիստ գումարեց երէկ առտու, քննելու համար նոր տագնապ մը որ հետեւանք է համայնավարներու բռնած դիրքին, ուրիշ խօսքով՝ Հնդկաչինի պատերազմին :

Երեքշաբթի օր, երբ Նորէն կը քննուէր այս փշոտ խնդիրը, գաղթային նախարարը՝ Պ. Մութէ երկար ճառով մը պարզեց կացութիւնը եւ կառավարութեան տեսակէտները : Վիճաբանութիւնները շարունակուեցան մինչեւ առտուան ժամը չորս, երբ վարչապետը, Պ. Ռամատիէ բեմ բարձրացաւ, լրացուցիչ բացատրութիւններ տալու համար : Ըսաւ թէ վիճաբանութիւնները կը հաստատեն երկու պարագաներ,— 1. Ֆրանսա պէտք է մնայ Հնդկաչինի մէջ.— 2. Գաղթային հին մեթոտներու ժամանակը անցած է : Յետոյ կրկնեց թէ պատերազմը պարտադրուեցաւ, եւ խորհրդարանն ու կառավարութիւնը հարկադրուեցան ընդունիլ : Այս առթիւ կառավարութեան մեծարանքը եւ երախտագիտութիւնը յայտնեց բանակին, որ կը կռուի հերոսաբար : Երեսփոխանները ոտքի ելան եւ ջերմապէս ծափահարեցին, բացի համայնավարներէն : Նախկին նախարար մը, Փլէվէն, պոռաց,— Կը տեսնեմ որ ազգ. պաշտպանութեան նախարարը ոտքի չելլեր (Պ. Թիյեօն, համայնավար) : Պ. Ռամատիէ անուշի կապելու համար, պատասխանեց,— վարչապետին կը վերաբերի յայտնել ազգ. ժողովին եւ երկրին զգացումները : Եւ շարունակեց.

—« Մենք ոչ Հնդկաչինի տիրել կ'ուզենք, ոչ ալ հպատակեցնել զայն, այլ միայն ընկերակցիլ : Մենք տէրեր չենք, այլ կրնանք ըլլալ ուսուցիչներ եւ խորհրդականներ : Այս սկզբունքներէն կը հետեւի թէ մենք կը յարգենք Ֆրանսական Միութեան (գաղթավայրերու) բոլոր ժողովուրդներուն անկախութիւնը : Ահա թէ ինչո՛ւ յունուար 21ին խօսեցայ անկախութեան մասին, Ֆրանսական Միութեան շրջանակին մէջ : Անկախութիւնը՝ այս սահմաններուն մէջ՝ կը նշանակէ ժողովուրդներուն իրաւունք տալ իրենք զիրենք կառավարելու, իրենց կառավարութիւնն ընտրելու, իրենց կենցաղը որոշելու : Մենք նախապատուութիւն չունինք այս մասին, ոչ ալ կ'ուզենք մեր տեսակէտները պարտադրել » :

Նկրակացնելով, Պ. Ռամատիէ շեշտեց թէ ան [illegible] որ ամբողջ Ֆրանսան [illegible] այս դիրքը, եւ կառավարութեան քաղաքականութիւնը չդառնայ մեծամասնութեան մը քաղաքականութիւնը փոքրամասնութեան մը դէմ, այլ Ֆրանսայի քաղաքականութիւնը, խորհրդարանին կամքով : Յետոյ խօսքն ուղղելով համայնավարներուն, յայտարարեց.— Ահաւասիկ մեր քաղաքականութիւնը, ազատութիւն եւ Ֆրանսական Միութիւնը : Կ'ընդունի՞ք կամ կը մերժէ՞ք: Ա՛յս է բունհարցը» :

Յետոյ քուէարկութիւն կատարուելով, 421 քուէարկողներու միաձայնութեամբ վստահութիւն յայտնուեցաւ կառավարութեան : Համայնավարները ձեռնպահ մնացին :

Այս անցուդարձին վրայ էր որ թերթերը գրեցին թէ Նախարարական տագնապը անխուսափելի է : Պ. Ռամատիէ անմիջապէս նիստի հրաւիրեց նախարարական խորհուրդը եւ այս առթիւ անգամ մըն ալ հաստատուեցաւ թէ համայնավարները համաձայն չեն գահլիճին քաղաքականութեան : Բայց եւ այնպէս թէ վարչապետը եւ թէ անպաշտօն նախարար մը, Իվօն Տէլպոս յայտարարեցին թէ կառավարական տագնապ չկայ : Ժողովէն վերջը վարչապետը Էլիզէի պալատը երթալով, երկար տեսակցութիւն մը ունեցաւ Հանրապետութեան Նախագահին հետ :

Կացութիւնը աւելի պղտորեցաւ երէկ, երբ համայնավար կուսակցութեան կեդր. կոմիտէն

(Լուրերու շարունակութիւնը կարդալ Դ. էջ)

ՈՒՍԱՆՈՂՈՒԹԻՒՆ ԵՒ ՀՊԱՐՏՈՒԹԻՒՆ

Բ.

Փարի՛զ, ի՞նչ ըրիր զիս։

Ճիշտ 25 տարեկան էի՝ երբ Ֆրանսա մտայ։ Մազերս եբենոսի գոյն եւ առատ։ Աչքերս լոյսով ու շողով լեցուն, ինչպէս ակունքները մեր գիւղին լանջերուն։ Հոգւոյս մէջ՝ անհուն տենչ մը ուսանելու եւ հմտութիւն ամբարելու։

Քիչ կուգար բժշկական համալսարանին տուաճը։ Ազատ ժամերուս՝ կը վազէի Սորպոն, ու գիշերները՝ Սէնթ-Ժընըվիէւի մատենադարանը։ Բոց կար երակներուս մէջ, կանա՞նչ բոց մը, լափող եւ սպառիչ բոց մը,— այնպէս որ տակաւին ժամանակ ալ կը գտնէի՝ հետեւելու համար Օփերային, Քոմէտի Ֆրանսէզին, Օփերա Քոմիքին, Կէթէ Լիրիքին, Ֆոլի Պէրժէրին, Սառա-Պէռնարին, Օտէոնին ու Շաթըլէին, այլ մանաւանդ գերազանցօրէն յեղափոխական եւ յառաջապահ թատրոններուն նորութեանց, գրօսատուններուն խենթութեանց, կիներու հանդիսադրութեանց, ցաւելով որ չէի կրնար միջոց մը գտնել՝ ներս մտնելու համար Քլիշէի գաղտնի տուներէն, «հաշիշի աշխարհ» անունով ծանօթ։ Կ'ուզէի տեսնել, դիտել, ուսումնասիրել,— ամէ՛ն բան, ամէ՛ն բան։

Եւ սակայն ոչինչ ունէի գրպանիս մէջ։

Ուս. Միութիւնը սկիզբները 100 Ֆր. կուտար ամսական նպաստ, յետոյ՝ 150։ Ամսական 100 Ֆր. եւս կը ստանայի՝ Ֆրանսերէնի դաս տալու համար հայ աշխատաւորներուն, Ալֆորվիլի Ֆրանսական վարժարանին մէջ, շաբաթը 2—3 երեկոյ։ Ուրեմն ամբողջ ունեցածս էր ամսական 200 ֆրանք առաջին տարին, 250 Ֆր. յետագային։ Ուրիշ ոչ մէկ «եկամուտ»։ Պատահարար՝ փոքրիկ գումար մը մօրմէս, զոր կը խաբէի ըսելով թէ մեծագումար ամսական կը ստանամ, եւ ազգականներէս։ Ուրիշ ուսանողներ եւս կը ստանային նոյն նպաստը։ Բայց կը ստանային նաեւ կարեւոր գումարներ, զորս գաղտնի կը պահէին, որովհետեւ Ուս. Միութիւնը պիտի մերժէր վճարել իր նպաստը։ Վերջերը իմացանք, որ Կովկասեան Ուս. Միութիւն մը 40 տոլար նպաստ կուտար իր անդամներուն, ուսանող որսալու նպատակով՝ Լէնինի սպասարկու, բայց կարգ մը ուսանողներ, աւելի ճարտար որսորդ, նպաստ կ'առնէին թէ՛ մէկէն եւ թէ՛ միւսէն, առանց ....ուսանելու։ Տոլարը երբեք չյաջողեցաւ հրապուրել զիս, եւ ապրեցայ ամսական 200 ֆրանքով,— դեռ այդ նպաստը ստանալու համար՝ պայման էր ներկայանալ համալսարանի տարեվերջի քննութեանց եւ յաջողիլ։ Փակագիծի մէջ՝ կ'ուզէի այստեղ խոստովանիլ որ, երբ ձեռքս կը գտնուէր Ուս. Միութեան վարչութիւնը անգամ մը աչք գոցեցի՝ նոյն նպաստը տալու համար մէկ-երկու ընկերներու, որոնք վերաքննութեան մնացած էին Յուլիսէն (տարեվերջ) Նոյեմբերին (տարեմուտ), բայց նոյն այդ ընկերներս ձայնիկ մը չհանեցին՝ երբ, այդ արդար զանցառութեանս համար իբրեւ պատիժ, ընդհ. ժողովին մէջ ոչ միայն վտարուեցայ Վարչութենէն, (ինքնապաշտպանութեան առիթ անգամ չտալու համար ինծի՝ ժողովը գումարած էին հիւանդանոցի հերթապահութեանս մէկ գիշերը), այլեւ զեղչուեցաւ (25 ֆրանք) ինծի տրուած ամսական նպաստը, որպէսզի չկարենամ շարունակել ուսանողութիւնս,— երիտասարդի նախանձ։

Եւ սակայն շարունակեցի ուսանողութիւնը,— այդ ամսական 200, երբեմն 225, երբեմն ալ 250 ֆրանքով՝ վճարեցի սենեակիս վարձքը (երկու ընկեր մէկ սենեակի մէջ), հանապազօրեայ փում-փըրթըով հացս, համալսարանին տուրքը, գիրքերուս դրամը, հագուստ-կապուստս, լուացքը, ու նաեւ այն բացառիկ ծախքերը, որոնց կ'ենթարկէի ինքզինքս՝ Փարիզը յաւ ճանչնալու ցանկութեամբ։ Հետեւեցայ ամէնէն ծայրայեղ քննադատութեանց՝ հոգւոյս մէջ զարգացնելով դժուարահաճութիւնը, դժգոհութիւնը, յեղափոխութեան սէրը։ Միտքս յագեցաւ Մարքսի, յետոյ Ֆրոյտի գրականութեամբ,— սկսայ կոմունիստ վարդապետութեան պրիսմակով դիտել արուեստ եւ պատմութիւն, գերիրապաշտներուն հետ՝ արհամարհել Եւրոպան եւ պանծացնել Ասիան, որ զիս պիտի առաջնորդէր, ետքէն, գտնելու Միջերկրականը, պորտաքարն իմ պատմափիլիսոփայական տեսակէտներուս, ոգին իմ գրական հանգանակիս։ Նորութեան սէրն էր ու պրպտումներու ոգին, որ զիս առաջնորդեց ներծոր գեղձերու հոգեբնախօսութեան, այն օրերուն՝ երբ դեռ... սնոպիսմ կը համարուէր խօսիլ նման նիւթի մը մասին։

Ի՞նչպէ՛ս կարելի էր ե՛ւ ապրիլ, ե՛ւ ուսանիլ ամսական 200 ֆրանքով։

Անօթի չա՛տ եմ մնացեր Սեւ Ծովին եզերքը, թրքական գիւղի մը մէջ, (Գուրու-Տէրէ՛, անունը կը բացատրէ տառապանքս,— ուտելի կանաչութիւն իսկ չկար), ուր աքսորուած էինք՝ իբրեւ զինուորի ընտանիք, (հայրս զինուոր էր)։ Ուրեմն անօթութենէն վախ չունէի Փարիզի մէջ, բայց պէտք էր վճարել համալսարանին արձանագրութեանց եւ քննութեանց տուրքը, (քանիցս շահած եմ այդ ծախքերը, այսինքն չեմ վճարած՝ ի վարձատրութիւն քննութեանց մէջ ստացած բարձր նիշերուս)։ Պէտք էր վճարել գիրքերը, (ընդհանրապէս մատենադարանին մէջ կ'անցընէի ժամերս՝ պատրաստելու համար դասերս, իսկ քննութեանց ժամանակ՝ վարձքով կ'առնէի քանի մը օրուան համար, երբ հարկ կ'ըլլար գիշերներ լուսցնել)։

Ամէնէն աւելի կը սարսափեցնէին զիս հագուստի եւ կօշիկի ծախքերը։ Ձմեռը, ցուրտին դէմ կը դողայի ամառուան մաշած հագուստներուս մէջ։ Օր մը, նախանձով դիտեցի ընկերս, ինծի պէս փտտած մը, երբ կը հագնէր տաք վերարկուն, զոր իրեն նուէր ըրեր էր իր ուսուցիչը, Առաքել Զաքրեան։ Անգամ մը հօրեղբօրս տղան, Ամերիկայէն, ուր թէ կ'ուսանէր եւ թէ հանքերու մէջ կ'աշխատէր, 600 ֆրանք ղրկեր էր ինծի,— անմիջապէս գնեցի ձեռք մը զգեստ, զոր երբ տեսան ընկերներս՝ յանձնարարեցին, որ շատ չմօտենամ անասուններուն, կրնայ ըլլալ որ խոտի դէզ կարծեն եւ բանան իրենց երախը։ Գնեցի նաեւ զոյգ մը կօշիկ,— ա՛խ, այդ կօշիկները, մանաւանդ ձմրան եղանակին։ Հիւանդանոցներուն մէջ, սրահներուն տախտակամածը այնքան մաքրուած կ'ըլլար ամէն առաւօտ, որ կը պսպղար կարծես ։ Կօշիկներս, մաշած ու ծակած, կամ կարերը քակուած, երբ վեր կը վերցնէի՝ լեցուն կ'ըլլար մօտ կէս լիթր ջուրով, եւ երբ գետին կը կոխէի՝ դուրս կը ցայտէր այդ ամբողջ ջուրը։ Ու սեւ, աղտոտ, ցեխոտ ջուրը հիւանդանոցին տախտակամածին վրայ կը գծէր կօշիկներուս պատկերը,— տեսնելո՛ւ էր հիւանդապահուհիներուն կատաղութիւնը։ Ուրիշ միջոց չունէի,— երբ փրոֆէսէօրին հետ, առաւօտուն, ուսանողական երամ մը կ'անցնէր հիւանդներուն առջեւէն, կը մտնէի երամին կեդրոնը, որպէսզի հիւանդապահուհիները չկարենային տեսնել թէ որո՛ւն կօշիկն է յանցաւորը։ Յաճախ կը փրթէր կօշիկիս ներբանը,— սուր punaise մը կ'առնէի, գետին կը դնէի, կը կոխէի վրան, եւ այսպէս քանի մը punaise, ու կօշիկս կը նորոգուէր։ Շատ եմ փորձած կարել, բայց շուտ կը մաշէր կարը եւ կը փրթէր, մինչդեռ punaiseը կը դամէր ամրօրէն, — սիկա իմ գիւտս է։

Դժուարին էր գուլպային հարցը,— երբ մաշէին ու ծակէին գուլպաներս, կը կտրէի ոլոքներէն եւ մերկ ոտքերս կը խօթէի կօշիկիս մէջ, բաւական էր որ գուլպայ տեսնուէր ոլոքէն վեր։ Ձմեռը կը փաթթէի լաթով մը կամ հին թաշկինակով, եւ վրայէն կը քաշէի կտրուած գուլպային սրունքի մասը։

Շ. ՆԱՐԴՈՒՆԻ

Իրաքը երէկ եւ այսօր

ԽՄԲ. — Ամերիկեան թերթի մը թղթակիցը, որ Իրաք այցելած էր վերջերս, կը նկարագրէ երկրին վիճակը եւ Մեծերու մրցակցութիւնները. —

Այս փոքր երկիրը որ պարզ ակնարկով մը կը թուի ամբողջովին բաղկացած ըլլալ չոր ցեխէ, կը կազմէ կատարեալ տարրալուծարանի նմոյշ մը ամբողջ Միջին Արեւելքի խնդրին։ Հոս կը գտնուին տարրերը այն կացութեան որ հետզհետէ կը գրաւէ Ամերիկայի քաղաքական առաջնորդներուն ուշադրութիւնը։

Բացատրենք։ Աւերիչ թշուառութիւն։ Մուրացիկ կիներ՝ իրենց նիհար ու յոգնաբեկ աչքերով երախաները գրկած («Ճօնի, Ճօնի, երախային բան մը տուր, Ճօնի»)։ Նեխած, ճանճերով լեցուն, ցեխով շինուած հիւղակներ։ Քուրձեր, անբաւարար սնունդ։ Թրախոմա եւ հիւծախտ, ճահճատենդ, ժանտատենդ։

Կարելիութիւնները. — Եփրատի եւ Տիգրիսի միջեւ գտնուող սիկային դաշտին անգամ մը եւս հարուստ եւ առատ դրախտի մը վերածուելու հեռանկարը, որ շատ դիւրութեամբ կարելի է գործադրել։ Քուպլիա Խանին դաժան տղան՝ Հուլագու նախ քան Միջագետքի ոռոգման միջոցները քանդելը, այս շրջանը կը կերակրէր երեսուն միլիոն ժողովուրդ։ Այժմ մշակուած հինգ միլիոն արտավար հողը կ'ապրեցնէ հինգ միլիոն բնակիչ, մեծ մասով շատ խեղճ։ Մերձաւոր Արեւելքի ամերիկեան հողագործական քննիչ յանձնախումբի տեղեկագրին համաձայն, չկայ աշխարհի վրայ ուրիշ շրջան մը ուր կարելի ըլլար այնքան դիւրութեամբ բարուոքել ժողովուրդին ապրուստի միջոցները — նուազ աշխատանքով եւ նուազ դրամով — որքան այդ երկրին մէջ։ Յանձնախումբը այն եզրակացութեան եկած է թէ հարիւր միլիոն տոլար ծախսելով կարելի պիտի ըլլայ տասը միլիոն հեքթար մշակելի հող աւելցնել, եղածին վրայ։

Առատ քարիւղը որ կը փռուի թշուառ Ֆէլլահին ոտքերուն տակ, զինքը չի հարստացներ։ Անգլիոյ դիրքը իբրեւ մեծ պետութիւն ու նաեւ իր ամբողջ տնտեսութիւնը՝ կախում ունի այս եւ դրացի Պարսկաստանի քարիւղէն։

Անգլիացիները Միջին եւ Մօտաւոր Արեւելքի մէջ ամէն տեղ կը կրճատեն իրենց յանձնառութիւնները, բայց այստեղ շատ չէ փոխուած իրենց քաղաքականութիւնը։ Բրիտանական կայսերական մեթոտները նոյնութեամբ կը բանին հոս։ Անգլիոյ այս դիրքը կրնայ բացատրուիլ Իրաքցիներու հետեւեալ կատակով.— «Մ՞ուր կ'երթաս», կը հարցնէ իրաքցին սենեակէն մեկնող իր հայրենակցին։ — Փէրոուէն կ'երթամ, հրահանգներ ստանալու համար, կը պատասխանէ միւսը։ Սթիւըրտ Փէրոուն անգլիացի շատ զարգացած, պաղարիւն եւ ուշիմ գաղթային խորհրդականն է։ Անոր ամենակարողութիւնը անկասկած չափազանցուած է իր բազմաթիւ թշնամիներուն կողմէ։ Պարզ է սակայն որ իր եւ ուրիշ Բրիտանացիներու ազդեցութիւնը մեծ է Իրաքի քաղաքականութեան վրայ՝ մինչեւ իսկ Իրաքի դահլիճներուն կազմութեան վրայ։ Եւ սակայն ամենամեծ կայսերամիտ Անգլիացին անգամ տարտամօրէն գիտէ թէ տեսակ մը փոփոխութիւն կատարուելու վրայ է։ Մարդ այն տպաւորութիւնը կ'ունենայ թէ հոս անգլիական քաղաքականութիւնը տեսակ մը անշարժութեան քաղաքականութիւն մըն է։

Էֆէնտիները, շէյխերը, վարիչ դասակարգը, շատ մը անկեղծ հայրենասէրներ, շատեր որոնք մինչեւ 300.000 արտավար հող ունին, բոլորն ալ կը դողան իրենց առանձնաշնորհներուն վրայ։ Անգլիա իր հակակշիռը կը գործադրէ այս փոքրամասնութեան մէկ փոքր մասին շնորհիւ։ Եթէ բրիտանական մեթոտը արմատապէս չփոխուի, ճարտարագործական ծրագրէն ամէնէն առաջ օգտուողները պիտի ըլլան շէյխերն ու էֆէնտիները։ Նոր հողը պիտի ըլլայ իրենց հողը։

Ռուսերը իրենց աչքերը տակաւին յառած են Միջին Արեւելքի հարուստ աւարին վրայ։ Իրաքը՝ առաջին գծին վրայ չի գտնուիր, ինչպէս Պարսկաստանը, Թուրքիան կամ Յունաստանը եւ երբեք չէ զգացած Սովետներու ամբողջական ճնշումը։ Եւ սակայն ունէ բանիմաց մարդու համար կանխորոշ նշաններ,— Սովետներու կարճատեւ սիրաբանութիւնը Իրաքի Քիւրտերուն հետ, Քէրքիւքի քարիւղի հանքերուն գործադուլը, որ զուգադիպեցաւ Սովէտներէն ներշնչուած անգլեւիրանեան հանքերու գործադուլին, Համայնավար գաղտնի կազմակերպութեան մը յայտնութիւնը Յունուարի ընթացքին, ղեկավարութեամբ Մոսկուա մարզուած Արաբի մը, որ ինքն իրեն առասպելական ընձառիւծ (ֆահատ, կամ լէօփառ) անունը տուած էր։ Ռուսերն ալ Անգլիացիներուն նման, գիտեն թէ փոփոխութիւնները տեղի պիտի ունենան այս շրջանին մէջ։ Ռուսերը կը կարծեն գիտնալ թէ ո՛ր ուղղութեամբ պիտի կատարուի այդ փոփոխութիւնը։ Միւս կողմէ, Պաղեստինը առաջնակարգ խնդիր մըն է Իրաքի համար։

Ասոնք են ահա գլխաւոր հանգոյցները Միջին Արեւելքի տարօրինակ եւ չափազանց բարդ քաղաքական ցանցին։ Մէկ բան որոշ է, որ ասիկա դիւրաւ կարգադրելի խնդիր մը չէ եւ ամերիկեան մոգական գաւազանով մը չի լուծուիր։ Սակայն կամ վճռական եւ լուրջ աշխատանք պէտք է կատարել այս շրջանին մէջ ամրապնդելու համար քաղաքական եւ տնտեսական կացութիւնը եւ կամ պէտք է որ Միացեալ Նահանգները պատրաստուին հանդիսատես ըլլալու համաշխարհային զօրութեան կշիռքին ամբողջական տակնուվրայութեան, որ տեղի պիտի ունենայ ուշ կամ կանուխ։ Այս է բոլոր հեղինակաւոր մարդոց ընդհանուր կարծիքը այս շրջաններուն մէջ։

Փարիզահայ Ուսանողական Միութեան կեանքէն

Մարի Նուպար Ուսանողական Օթեւանին մէջ վերջերս կազմուեցաւ Փարիզահայ Ուսանողական Միութիւնը, որ պատերազմի հետեւանքով դադրած էր գործունէութիւն ունենալէ։

Միութեան նորընտիր վարչութիւնը այսու կը փափաքի ուսանողական կեանքով հետաքրքրուող հանրութեան սեփականութիւնը դարձնել կարգ մը տեղեկութիւններ վասն լուսաբանութեան։

Միութիւնը կենդանացնելու առաջին աշխատանքները սկսած են 1946 Նոյեմբերէն Փետրուարի վերջերը։ Նախաձեռնող ուսանողները մամուլի միջոցաւ կոչ մը հրատարակեցին բարձրագոյն ուսմանց հետեւող Փարիզահայ բոլոր ուսանող-ուսանողուհիներուն եւ նաեւ 1939ի վերջին վարչական մարմնի անդամներուն մասնակցելու առաջին ընդհանուր ժողովին։ 1947 Փետրուար 4ին տեղի ունեցաւ այս ժողովը, որուն ներկայ էին Ուսանողական Տունէն 22 ուսանողներ, եւ ուր ընտրուեցաւ Յանձնախումբ մը, տանելու համար նախապատրաստական աշխատանքները։ Փետր. 13ին, Յանձնախումբը աւարտելով՝ Մ.թիւնը կեանքի կոչելու անհրաժեշտ աշխատանքները, 25 ուսանողներէ բաղկացած Բ. ընդհ. ժողովին յանձնեց իր խնամքով պատրաստուած տեղեկագիրը եւ իր օրինական հրաժարականը։ Սոյն ժողովին, համաձայն Միութեան Ծրագիր Կանոնագրին, ընտրուեցաւ 5 անդամներէ բաղկացած եւ մէկ տարուան համար վարչութիւն մը։ Նորընտիր մարմնի անդամները, նոյն օրն իսկ հետեւեալ ձեւով կազմեցին իրենց դիւանը.— Պ. Պ. Տիրան Ոսկերիչեան՝ ատենապետ, Վահէ Օշական՝ ատենադպիր, Շաւարշ Ադխաչերեան՝ գանձապահ, Տոքթ. Կարպիս Գարակէօզ-

եան եւ Պ. Յովկար Շահվէքիլեան՝ խորհրդական-ներ։

Նորընտիր վարչութիւնը պատրաստութեան վրայ է գործունէութեան ծրագրի մը եւ բացման հանդէսի մը՝ ապահովելու համար կարօտ ուսանողներու յատկացուելիք ֆոնտ մը, որ միշտ այս Միութեան պարտականութիւններէն մին եղած է։

Հոս շնորհակալութեամբ կը յիշենք այն քաջալերանքը որուն արժանացաւ Միութեանս վերակազմութեան գաղափարը փարիզահայօրաթերթերէն «Յառաջ»ի մէջ, տեղ տալով մէկէ աւելի անգամներ մեր յայտարարութիւններէն դուրս խրախուսիչ գրութիւններու։ Շնորհակալութիւն կը յայտնենք նաեւ Հ. Բ. Ը. Մ. Փարիզի Կեդր. Վարչութեան որ մօտէն կը հետաքրքրուի ուսանողական կեանքով, խոստանալով բարոյական եւ նիւթական օժանդակութիւն ապագային։ Այս զգացումէն թելադրուած որոշած է սարքել Մարի Նուպարի տան մէջ թէյասեղան մը, հայ ուսանողութեան բարեգալուստ մաղթելու եւ ծանօթանալու անոր հետ։

Նո՛ր, երիտասարդ է սերունդը ուսանողներու որ յանձն կ'առնէ շարունակել 60 տարիներու վրայ տարածուած այս շարժումը։ Նո՛ր են եւ տագնապները, խոչալները որոնց առջեւ կը գտնուի ան այս պահուս։ Միջազգային ու մանաւանդ ազգային հեռապատկերները, իրենց ստեղծած խռովքով չեն կրնար չազդել մեր վրայ։ Օրուան թափին, օրուան կշռոյթին մէջ մտած, կ'անդրադառնանք այն պահպանողականութիւնը որ մնայուն դիծը եղած էր կարծես մեզ կանխողներուն։ Ու՝ նախ այն բոլորը որ այս պահուս կը սպասուի մեզմէ։ Մէջն ենք մեր ուսումներուն։ Կ'ուզենք մէջն ըլլալ գաղթահայ կեանքին ու անոր տրամադրել մեր ժամանակին լաւագոյն մասը — այն կեանքին՝ որ ունի դժբախտաբար, իր մեծութիւններու կողքին իր փոքրութիւնները եւս։ Կողքին ենք բոլոր անոնց որոնք կը պայքարին ի խնդիր մեր Մշակոյթի գերագոյն շահերուն, ի խնդիր մեր ազգային գոյութեան։ Եւ միրջապէս, սպասին մէջ ենք քաղաքակիրթ երկիրներու երիտասարդական խոչալի եւ հետանկարներուն։

Առանց մեծամտութեան, առանց նախապաշարումներու, եւ մանաւանդ առանց քաղաքական վարդապետութիւններու կապանքին, կը փափաքինք որ այս աւելի քան կէս դարու կեանք ունեցող Հայ Ուսանողական Միութիւնը կրկին մտնէ հայ ազգի սրբազան ծառայութեան։

ՎԱՐՉՈՒԹԻՒՆ

ՍՏԱՑԱՆՔ

ՀԱՆԴԷՍ ԱՄՍՕՐԵԱՅ, հայագիտական հանդէս, 1947 յունուարի թիւ։ Հասցէ.— 4 Mechitaristengasse, Vienne 62 (Autriche)։

ՀԱՅ ՕԳՆՈՒԹԵԱՆ ՄԻՈՒԹԻՒՆ, եռամսեայ պարբերաթերթ, Բ. տարի թիւ 2 (30), 1947 Յունուար։ Տարեկան բաժնեգին 1 տոլար։ Հասցէ. — A. R. S. 212 Stuart St. Boston, Mass. (U. S. A.)։

Հ. Մ. Ը. Մ.-Ը ՄԱՐՍԷՅԼԻ ՄԷՋ

ՄԱՐՍԷՅԼ — Հ. Մ. Ը. Մ.-ի Ա. խումբը իր ախոյեանական 9րդ խաղարկութիւնը ունեցաւ Provençalի խումբին դէմ, Madrague Villeի մէջ։

Հ. Մ. Ը. Մ.-ի միրահարները այս անգամ եւս խուռներամ կը հետեւէին օթօներով եւ քամիոններով, կրկին աշխուժութեան մատնելով Փրանսական շրջանակը։

Առաջին անգամն էր որ Provençalի մարզադաշտը այսքան բազմութիւն կը տեսնէր։ Ամբողջ մրցումի ընթացքին մեր տղաքը ամէն ջանք թափեցին ցոյց տալու գեղեցիկ խաղարկութիւն մը, բայց դաշտին պզտիկութիւնը մասամբ արգելք դարձաւ։ Հակառակ անոր Հ. Մ. Ը. Մ.-ը տարաւ յաղթութիւնը 1ի դէմ 3 նշանակէտով։

Շնորհաւորելի են մեր ֆութպոլիստները իրենց տարած յաղթութեան համար, բայց դեռ պզտիկ պակասութիւններ կան խումբին մէջ։ Կը յուսանք որ Հ. Մ. Ը. Մ.-ի աննման մարզիչը, Պ. Լեւոն Գաքրճեան քիչ ժամանակի մէջ պիտի կարենայ իր խրատներով սրբագրել զանոնք։ Հ. Մ. Ը. Մ.-ի ներկայ Ա. խումբը լաւագոյն ընկերական եւ Հ. Մ. Ը. Մ.-ական ոգիով օժտուած, անխորտակելի ույժ մը կը ներկայացնէ։ Մասնաւոր գովասանքի արժանի է բերդապահ Ժիրայր Ոսքըճեան եւ demie Վարուժ Օշիքեան որոնք մեծապէս նպաստեցին շահուած յաղթութեանց։

Այս կիրակի, 23 մարտ, Միութեանս մարզադաշտին St. Loupի մէջ Հ. Մ. Ը. Մ.-ի Ա. խումբը պիտի ունենայ իր 10րդ ախոյեանական խաղարկութիւնը Port de Boucի դէմ։ Առաջին խաղարկութեան Հ. Մ. Ը. Մ.-ը հաւասար մնաց, բայց այս անգամ մեր տղաքը պէտք է իրենց բոլոր ույժը ի գործ դնեն որպէսզի կարենան տանիլ յաղթութիւնը։ Այս խումբին դէմ կատարուելիք խաղարկութիւնը պիտի ըլլայ Հայ Մարզական Ը. Մ.-ի ամենադժուար խաղերէն մին։ Անշուշտ հանդիսականները խուռներամ դիմելով մարզադաշտը, պիտի խրախուսեն մեր տղաքը։— Վահան Շամլեան

ՄԱՐԶԱԿԱՆ ԿԵԱՆՔԸ ՎԱԼԱՆՍԻ ՄԷՋ

ՎԱԼԱՆՍ, **16** Մարտ. — Մարտ 9ի կիրակին Հայ Մարզականը U.S.A. իր դաշտին վրայ խաղաց ծրագրուած ախոյեանական խումբերէն գլխաւոր հանդիսացող եւ միշտ première série U.S. Andancetteի դէմ։ Մերոնք շահեցան 4 նշանակէտ, իսկ հակառակորդը 1։ Այս առթիւ Լիոնի հին եւ տարածուած օրաթերթերէն Le Progrèsի Մարտ 11ի թիւին մարզական բաժնին ճակատը զետեղած էր մեր երեք գլխաւոր խմբապետներուն լուսանկարները, եւ նկարագրելով յար եւ նման Յառաջի Մարտ 3ի թիւին մէջ լոյս տեսած մեր թղթակցութեան, ինչ որ տեսնուած չէր քանի տարիէ ի վեր, Տոմ-Արտէշի գնդախաղի պատմութեան մէջ։ Թերթը կը վերջացնէ մեր երեք խումբերուն արի խմբապետներու ուղղուած քաջալերական խօսքերով եւ կ'արձանագրէ անունները.—Ա. խումբի խմբապետ Սարգիս Միքիլեան, պատանիներու խմբապետ Ժամագործեան եւ կրտսերներու խմբապետ Ա. Սարոյեան։ Մեր U.S.A.ի վարչութիւնը եւ օժանդակ խնամակալութիւնը ամէն իրիկուն իրենց խորհրդակցութիւնները շարունակեցին մինչեւ 15 Մարտ, մասնակցութեամբ մարզիկներուն։ Իսկ այս կիրակի, 16 Մարտ, Հայ Մարզականին Ա. խումբը երկու ինքնաշարժերով (car) եւ տասնեակ մը անհատական կառքերով ժամը 10—12 յաջորդաբար մեկնեցան Laforge գիւղաքաղաքը, չէզոք վայր մը, մրցելու համար Bourg St. Andiol խումբին դէմ որ իր շարքին մէջ Բ. լաւագոյն հանդիսացած էր։ Մերոնք շահեցան 2, հակառակորդը 0։ Խաղը սկսաւ ժամը 3.15ին։ Նկատելի էր դատաւորին թուլութիւնը։ Խաղարկութենէն քառորդ ժամ վերջը, հակառակորդ խումբէն մէկը ծանրապէս վիրաւորուեցաւ։ Առաջին կիսախաղը կը վերջանար 0—0։ Երկրորդ կիսախաղին մեր յարձակողականը գրեթէ կատաղի երեւոյթ մը ունեցաւներկաներուաղմուկին մէջ։ Վերջապէս խաղը լրանալուն քառորդ մնացած Գաղանճեան գնդակը առնելով իջաւ։ Հակառակորդին բոլոր ճիգերը ապարդիւն անցանկեցնելու համար։ Մեր յառաջապահը՝ Մուղթարեան շահեցաւ ուղիղ նշանակէտ մը, 5 վայրկեան վերջը լաւագոյն նշանակէտ մըն ալ շահեցաւ Կեմիքսիզեանը։ Եւ վերջացաւ 2—0։ Կ'արժէ յիշել օրուան լաւագոյն հանդիսացողներէն Աւետիս Գաղանճեան, Թէպոյեան Օսկին եւ Roux։ Իսկ հակառակորդ խմբի բերդապահը, մինչեւ վերջը ծափեր խլեց։

Մեր պատանիները մրցեցան մեր դաշտին վրայ, նոյնպէս ½ Finale le Teilի U.S.P.L.M.ի դէմ ուր շահեցան 4—0ով։ Գէշ հով մը կը փչէր, բայց մեր տղաքը Ա. կիսախաղին շահեցան 3 նշանակէտ։ Բ. կիսախաղին հովը աւելի սաստկացաւ, բայց չորս վայրկեան մնացած վերջին նշանակէտ մը եւս, ու խաղը վերջացաւ մեր յաղթութեամբ, 4—0։ Կ'արժէ յիշել լաւագոյնս հանդիսացողներէն՝ Մարգարեան, Զորգոթեան, Ռոմանօ, Սիրունեան, Մինասեան, եւ ընդհանրապէս բոլորը։

Ժամը 13.30ին կը մեկնէր մեր կրտսերներուն խումբը (cadet) Clerieux գիւղաքաղաքը մրցելու համար U. CAPի դէմ։ Մեր կրտսերները որ անցեալ տարի ախոյեանական մրցումներուն Տոմ-Արտէշի ախոյեան տիտղոսը շահած են, այս անգամ խաղացին ½ Finaleի համար եւ շահեցան 4, իսկ հակառակորդը 2։

Այսպէս մեր երեք խումբերը յաջորդաբար վերադարձան Վալանս, անցնելով Dauphiné Libre թերթին սալոնէն, ուր մեծ գրատախտակի մը վրայ կ'արձանագրուէին օրուան մրցումներուն արդիւնքը։ Հոս եւս կը փայլէր U.S.A.ի յաղթանակը։

Այս առթիւ յիշենք որ մեր Մարզականը եղանակին սկիզբէն ի վեր մօտ 600.000 ֆրանք ծախսած է եւ դեռ պիտի ծախսէ։ Վարչութիւնը ուրբաթ (Մարտ 21) թատերախաղ մը կազմակերպած է։ Միութեան պատուոյ նախագահ Պ. Վ. Պապիկեան որ ներկայիս Մարսիլիա է, 600 Ֆր. նուիրեց մեր կրտսերներուն մրցման օրը գովացուցիչ գնելու համար։ — Քրիստափոր

ԱՄԵՆԱԵՐՋԱՆԻԿ ՀԱՄԲՈՅՐԸ (Նայիրեան հէքեաթ), գրեց՝ Սողոմոն Մելիք Յակոբեան (եղբօրորդի Րաֆֆիի)։ Թէհրան, 1945, Գին 30 ռիալ։

«ՅԱՌԱՋ»Ի ՊԱՏՄՈՒԱԾՔՆԵՐԸ

ԵՐԲ ՇԷՆ ԷՐ ՄԵՐ ՔՈՅՆԸ

ՕՐՈՒԱՆ ՄԸ ԿԵԱՆՔԸ

Թուրքերը կուգան ձերբակալել Փէտայիներէն ոմանք եւ դեռ ուրիշներ, նոյնիսկ «խոհեմներ», ու կը սկսին տանջել բոլորը, իրական չարչարանքներով. մազերը քաշել, եղունգները աղնտել կարծր փուշերով, լեզուն քաշել, եւն եւն։ Մեզի համար Փէտայիի խաղը հող էր որ աւելի գրաւիչ կը դառնար։ Զարքաշութեան վարժուելու մտքով հնարած էինք այդ ամէնը, մեր լսածներուն մասամբ ալ տեսածներուն վրայ հիմնուելով։ Վա՜յ թէ մեր մեծերը նշմարէին մեզ այս վիճակին մէջ, մեր վերջին օրն էր…։ Արիւն քրտինք մտած, միջին դարու սուրբերու կամ պարսիկ աղանդաւորներու պէս մենք մեզ կ'ենթակէինք զարմանազան տանջանքներու, որպէսզի երբ օր մը Փէտայի ըլլայինք, կարենայինք դիմադրաւել թշնամիին…։

Մեր մեղքէն այդ միջոցին գլտորուած քարերու տակէն՝ օձերով օձ մը կարմրորակ փորով սկսաւ իր զզուանքի անհամար ոլորտները քակել, մանրանկար ուլի մը գլուխը վեր բարձրացուցած իբրեւ նախկին իշխան մը շրջակայ աւերակներուն։ Ասկէ աւելի պատուական առիթ երբեք պիտի չներկայանար մեզի. մեր աղեղներուն թիրախ ըրինք զինքը, եւ քայլ առ քայլ մեր բոլորակը սեղմելով, միշապաքաղ մեր նախնիքներուն պէս, գիապաստ ըրինք դեռ զով գիշերուան քունը գլխուն։ Ընկեր մը առաջարկեց փորել անոր պառկած տեղը, որովհետեւ կը հաւատայինք որ այդ տեսակ օձերը հին գանձերու պահապաններն են։ Ուրիշ ընկեր մը, դեռ նախկին խաղին ազդեցութեան տակ ըսաւ.

— Ինչո՞վ պիտի փորենք, լաւ է այդ անիծածը խորովենք։

Շատ հաճելի էր գաղափարը։ Անմիջապէս մեր չուրջէն աղուամազի պէս մետաքս չոր խոտեր ժողվեցինք եւ կայծաքարերով բոնկեցուցինք։ Քիչ առեններ կրակը պատրաստ էր մեր որսը շամփրելու համար։ Նախ ճենճախանծի հոտ մը տարածուեցաւ օդին մէջ. բայց քիչ վերջ ախորժագրգիռ բուրումը մեր մէջ արթնցուց վայրի փափաք մը զայն համտեսելու։ Լսած էինք որ Փէտայիները մէկ թիզ գլխէն, նոյնքան ալ պոչի կողմէն կտրելով, մնացեալը կ'ուտեն եղեր անօթի եղած ժամանակ։ Չէ՞ որ մենք ալ «Փէտայի» էինք։ Իսկապէս ալ համեղ էր, աւելի համով քան մեր ծրարներուն մէջ գտնուած չոր միսէն ու ապուխտէն, չոր սերէն եւ տկի պանիրէն, երշիկէն եւ չէչպանիրէն, կարագ եւ մեղրէն ու քիչ վերջ վարը գետակերքը եփուելիք ձուկերէն ու կրակին վրայ ցատկոտող ձուկերէն։ Մինչ մենք մեր մատները կը լզէինք՝ զանազան մեղմ հովեր ընդդիմադիր, վէճի մէջ էին մեր չուրջը։ Երանը դարաւեներու մեխակի պէս ծաղիկները համբուրելով միջոցը կը մաքրագործէր հո՜յ հո՜յ հո՜յ երգ մը յօրինելով։ Զեփիւռը անոր լռեցնելու համար՝ թի՛ւ թի՛ւ, ես՛ս ս՛ կը սուլէր մէկ լուիճները պրկելով մէկ մեղուածաղիկները։ Մանրանկար թառթառը նղէոպատրայի նման պորտ խաղցնելով կը պարէր։ Գետին ջուրը այլեւս տաքցած ըլլալու էր եւ լոգանքի յարմար այլեւս։

Ինէն տասնըչորս տարեկան տղոց մեր խումբը կը նմանէր վայրի ձիերու երամակի մը, միաձոյլ եւ անզուսպ, կատաղի եւ անխորհուրդ։ Մեր վայրէջքը կը նմանէր հեղեղի մը տարերային յորձանուտ գալարումներուն։ Ոմանք քարէ քար կը ցատկէին ու շատեր խելապտոյտ կը դառնային, կամ լոգտորներու պէս կը ճմլէին կ'անցնէին։ Կոտակները մանաւանդ կը կայթռէին կայթ ի կայթ իրենց հետ գլորելով քարեր ու հողաշերտեր, արմատախիլ յոգնած բոյսեր։ Մեր եռեւէն թափանցիկ փոշիին մէջէն կ'երեւար նոր ճամբայ մը ուրկէ ոչ ոք պիտի համարձակէր վար իջնել, եթէ գիտնար թէ անոր վերջաւորութիւնը կախուած էր Եղներու Լճին խոր անդունդին վրայ։ Մեզմէ շատեր լողալ չէին գիտեր, բայց մաս կազմելով ընդհանուր շղթային եւ անգիտակից մեծ վտանգին՝ անբաժան էինք դեպի դաւադիր հրապոյրներուն մէջ նոյնիսկ։

Կարմրխայտերու եւ արծաթաձուկերու վտառները խելայեղ, ժայռերու տակ կ'ապաստանէին։ Մեր խլացուցիչ եւ անսպասելի աղմուկներէն՝ թռչուններ, անհամար ու բազմազան խոյս կուտային սպառնացայտ ժայռերէն, խութերէն։

Դիմացէն յաղթանդամ արջեր խումար մարդոց պէս երկու ոտքերու վրայ երերկտալով քարեր կը գլտորէին դէպի մեզ, մինչ իրենց թոժիկները սարսափովքարանձաւներուն մէջ կ'անհետանային։

Քառասուն Մանկանց փլատակ մատուռին քովէն երկու ճամբորդ ի զուր իրենց թաթերը հեռադիտակ ըրած մեր ինքնութիւնը կը ջանէին հասկնալ։ Կիրակի էր և ամայութիւնըկատարեալ։

Դուրս կ'ելլենք զով ջրէն, փոքրիկ ալիքներ նաժիշտներու պէս փրփուր ղենչակներ կը նետեն մեր պորտերուն ու կարծես ջրանոյշներ մեր գարշապարներէն բռնած դէպի խորերը կը քաշէին։ Կարգը մեր հագուստ-կապուստներու պահապաններուն էր, մինչ անոնք նուազ խանդավառ թեւ կը զարնեն դէպի միւս ափը, մենք օճախներ կը շինենք ու կրակներ կը վառենք։ Այդ աշխատանքը վերապահուած էր աւելի փոքրերուն, եթէ կ'ուզէին մաս կազմել ընդհանուր խաղերուն. հոգ չէ թէ մէկը միւսին հրամայողը կարգ մը վեր ըլլար դպրոցին մէջ։ Մեր տարիքն ու արժէքը դպրոցի դասաւորումէն միայն կ'որոշուէին։

(5) ԽՈՍՐՈՎ ՎՇՏՈՒՆԻ

յայտարարեց պաշտօնապէս, թէ չեն կրնար քուէարկել զինուորական վարկերը (մինչդեռ քուէարկած էին ելմտական յանձնաժողովին մէջ): Այս առթիւ հրատարակուած զեկոյցը հաւանութիւն կը յայտնէ համայնավար երեսփոխաններու բռնած դիրքին (ընդդիմութիւն եւ ձեռնպահութիւն) եւ կ՚ըսէ .— «Հնդկաչինի ժողովուրդին դէմ մղուած թշնամութիւնները, որոնք կը խախտեն սահմանադրութեան սկզբունքները, անվրէպ պիտի քանդեն մեր ազդեցութիւնն ու դիրքերը Ծայր. Արեւելքի մէջ, ինչպէս եղաւ երբեմն Սուրիոյ եւ Լիբանանի մէջ»: Ուրիշ մտահոգութիւններ ալ յայտնելէն վերջ, Կեդր. Կոմիտէն կը պահանջէ դադրեցնել պատերազմը եւ վերսկսիլ բանակցութիւնները :

Ինչպէս միւս հոսանքները, ընկերվարականներն ալ խստօրէն կը դատապարտեն համայնավար կուսակցութեան ընթացքը եւ յիշեցնելով անոր ծանր պատասխանատուութիւնը, կը հարցնեն, — նախարարական տագնա՞պ է ձեր ուզածը: Ընկերվարական կուսակցութեան ազգ. խորհուրդը, որ բացառիկ նիստի հրաւիրուած է, հաւանութիւն յայտնեց դահլիճին քաղաքականութեան :

Մեծերը միշտ կը վիճին

Չորսերու Խորհուրդին Դշ. օրուան նիստին մէջ (8րդ), Մոլոթով հաստատեց թէ Խ. Միութիւնը աւելի մեծ հատուցումներ կը սպասէ, իբրեւ հիմնական սկզբունք եւ թէ միայն այս պայմանով կը հաւանի Գերմանիոյ տնտեսական միաւորման: Զօր. Մարշըլ եւ Պ. Պէվին անմիջապէս պատասխանեցին թէ չեն կրնար ընդունիլ այս պայմանը, իսկ Պ. Պիտօ յաջորդ օրուան յետաձգեց իր պատասխանը:

Պ. Պէվին շեշտեց թէ Անգլիա չի կրնար երբեք տոլարով հաշուել հատուցումները, թէ Սթալին ինք խնդրած էր արեւմտեան պետութիւններէն համաձայնիլ որ հատուցումները կատարուին ապրանքով եւ մասնաւորապէս գործարաններով, թէ կարելի չէ բաժին սպասել ընթացիկ արտադրութիւններէն եւն.: Բացատրեց նաեւ թէ Չըրչիլի օրով իսկ իրենք հաշուած էին որ 5.000.000.000 սթերլինի հատուցումը շատ մեծ գումար է: Պէվին մերժեց նաեւ ջնջել Գերմանիոյ անգլիական եւ ամերիկեան շրջաններուն միացումը, Ռուրը չորս պետութեանց հսկողութեան ենթարկելու ծրագիրը, Ֆրանսայի ածուխ ճարելու պայմանը եւն.:

Մոլոթով կրկին խօսք առնելով, մեղմօրէն բացատրեց թէ անկարելի չէ որ Չորս Մեծերը ի վերջոյ համաձայնութեան մը յանգին վիճելի խնդիրներու մասին:

ՔԱՆԻ ՄԸ ՏՈՂՈՎ

ՊՈԼՍԷՆ հասած լուրերու համաձայն, ժողովուրդը մեծապէս խանդավառուեցաւ, երբ պաշտօնապէս հաղորդեցին թէ ամերիկեան նաւատորմին մը Տարտանէլ պիտի այցելէ յառաջիկայ ապրիլին: Թէեւ շատոնց որոշուած էր այս այցելութիւնը, բայց Թուրքերը զայն կը կապեն Նախագահ Թրումընի վերջին յայտարարութեան հետ, որով կ՚առաջարկէր 400 միլիոն տոլար տրամադրել Յունաստանի եւ Թուրքիոյ:— Անգարայի ամերիկեան դեսպանը Ուաշինկթըն մեկնեցաւ, երկար տեսակցութիւն մը ունենալէ վերջ Թուրքիոյ վարչապետին հետ:

ՋԱՐՀՈՒՐԵԼԻ ԼՈՒՐԵՐ կը հասնին Անգլիոյ ողողումներու մասին: Հարիւրաւորներ կը փախչին հեղեղներէն որոնք աւերած են ահագին տարածութեամբ ագարակներ եւ դաշտեր: Միայն մէկ շրջանի մէջ 100 քառ. մղոն տարածութեամբ արտեր թաղուած են ջուրերուն տակ, ցորենի եւ գետնախնձորի բերքերով: Խեղդուած են անհամար ոչխարներ, ձիեր, խոզեր, հաւեր եւ վառեակներ: Բանակը եւ օդանաւեր շարժման մէջ դրուած են, աղէտեալներուն օգնելու համար :

ՊԵԼԺԻՈՅ վարչապետը, Պ. Սփաք, երկթեւ դահլիճ մը կազմեց մասնակցութեամբ ութ ընկերվարականներու, ինը կաթոլիկներու եւ երկու մասնագէտներու: Դուրս կը մնան համայնավարները եւ ազատականները :

ԳԵՐԱԳՈՅՆ ԱՏԵԱՆԻ երդուեալները 15 ժամ խորհրդակցելէ վերջ, ցկեանս ազգ. իրաւազրկութեան եւ գոյքերու կէսին գրաւման դատապարտեցին Վիշիի հողագործական նախարարը, Քաղիօ, որ Գիւղացիական Արհեստակցութիւն մը կազմած էր հետեւողութեամբ Մուսոլինիի: Երէկ դատուեցան երկու գաղթային կառավարիչներ, Պուվիէ եւ Ռնէ, որոնց պարագան աւելի ծանր է:

ԱՆԳԼԻՈՅ արտաքին նախարարը նամակ մը ուղղելով Սթալինի, տրամադրութիւն յայտնեց վերսկսելու բանակցութիւնները, վերանորոգելու համար 1943ի անգլօ-խորհրդային դաշինքը, համաձայն նոր կացութեան:— Կ՚ըսուի թէ զօր. Մարշըլ գաղտնի տեսակցութիւն մը ունեցած է Սթալինի հետ:

ՉՈՐՍ ԴԻՄԱԿԱՒՈՐ ԱՒԱԶԱԿՆԵՐ գրականութեան եւ Արուեստներու Ակումբը խուժեցին սպասարգէն, կապեցին դռնապանն ու կինը եւ դրամարկղը բանալ տալով, յափշտակեցին մօտ երկու միլիոն ֆրանք :

ԴԱՍԱԽՕՍՈՒԹԻՒՆ

Փարիզի Յր. Կապոյտ Խաչի մասնաճիւղին հերթական ընկերական հանդիպումը, 22 Մարտ, շաբաթ կէսօրէ վերջ, ժամը ճիշդ 3ին, Sociétés Savantesի սրահը: Պիտի դասախօսէ Պ. ՇԱՒԱՐՇ ՆԱՐԴՈՒՆԻ: Նիւթ՝ Կնոջ դերը հերոսներու ստեղծման մէջ : Կը հրաւիրուին մասնաճիւղերու ընկերուհիները:

ՈՒՐԲԱԹ ԳԻՇԵՐ 21 ՄԱՐՏ ԺԱՄԸ 8.30ԻՆ
ԹԱՏԵՐԱԿԱՆ ԲԱՑԱՌԻԿ ՆԵՐԿԱՅԱՑՈՒՄ

Հայ թատերգութեան մեծ վարպետին Ա. ՇԻՐՎԱՆԶԱՏԷԻ գլուխ գործոցը՝

"ՆԱՄՈՒՍ,,Ը

Խնամուած բեմադրութիւն, մասնակցութեամբ Ա. ԳՄԲԷԹԵԱՆԻ, ԳՐԻԳՈՐ ՎԱՀԱՆԻ, Ս. ՄԱՔՍՈՒՏԵԱՆԻ, ՏԷՐՎԻՇԵԱՆԻ, Մ. ԱԶՆԱԻՈՐԵԱՆԻ, ՏԻԿԻՆ Բ. ԴԱՒԻԹԵԱՆԻ, Պ. ԱԼԹՈՒՆԵԱՆԻ եւ ուրիշներու, Théâtre d'Iéna, 10 Ave. d'Iéna, métro Iéna:

Թատերական երեկոյթ

Անիէր Պուա Քոլոմպի Հայ Ռազմիկներու մասնաճիւղին թատերական երեկոյթը, Մարտ 22-ին շաբաթ երեկոյ, Պուա Քոլոմպի թաղապետարանի սրահին մէջ, (կայարանին մօտ), կը ներկայացուի «ՓԱՐՈՍԻ ՊԱՀԱՊԱՆՆԵՐԸ»: Հասարակութեան փափաքին ընդառաջելով երկրորդ անգամ պիտի ներկայացուի «ԹԻՒ 5 ԽԵԼԱԳԱՐԸ» :

ԹԱՏԵՐԱԿԱՆ ՆԵՐԿԱՅԱՑՈՒՄ

Կազմակերպուած Վալանսի Հայ Մարզականի կողմէ, ղեկավարութեամբ Մ. Ժամգործեանի : Սիրայօժար մասնակցութեամբ տեղւոյս կարող ուժերու, 21 Մարտ, ուրբաթ երեկոյեան ժամը 20.30-ին, Théâtre Municipal պետական թատրոնի սրահը: Խնամեալ պատրաստութեամբ կը բեմադրուի Պ. Յ. Ամիրեանի ԹԻՒ 5 ԽԵԼԱԳԱՐԸ, քրքջալից կատակերգութիւն երեք արար մէկ պատկեր:

ՍԷՕԼԷՕԶԻ Վերաշ. Հայր. Միութեան թէյասեղանը 23 Մարտ կիրակի կէսօրէ վերջ ժամը 2.30ին Իսի լէ Մուլինոյի «Երիմեան» դպրոցը: Առաջին անգամ ըլլալով կը ներկայացուի «ՏՕՔՍԱՆԸ», Սէօլէօզի կեանքէն առնուած ծիծաղաշարժ փիէսը: Գեղարուեստական բաժին, տոմսերը ապահովել Զատիկեան եւ Մելքոնեան սրճարաններէն եւ բոլոր անդամներուն մօտ :

ԲԱՑԱՌԻԿ ԵՐԳԱՀԱՆԴԷՍ

«Սփյուռք - Կոմիտաս» երգչախումբի կողմէ, ղեկավարութեամբ Գ. Մ. ԱԼԷՄՇԱՀԻ, այս երկուշաբթի 24 Մարտ, ժամը 9ին, Arnouville-les-Gonesseի մէջ, Cinéma - Casino, Ave. de la Gare:

ՀԱՅ ԵԿԵՂԵՑԻՈՅ Կրօն. Ընկերակցութեան բոլոր անդամները կը հրաւիրուին խորհրդակցական ժողովի, այս կիրակի կէսօրէ վերջ ժամը 2.30ին, Ս. եկեղեցւոյս մէջ, ուր պաշտօնէ դադրած վարչութեան անդամներուն պարագան նկատի առնելով՝ նոր ընտրութեան հարցի շուրջ պիտի կատարուի խորհրդակցութիւն: Ժողովը խորհրդակցական ըլլալով ներկաներու թիւը մեծամասնութիւն պիտի նկատուի :— Վարչութիւն

ՆԱՄԱԿԱՏՈՒՓ, Մարտ 1—15

Շնորհակալութեամբ ստացած ենք հետեւեալ գումարները .—

ՓԱՐԻԶ (19)՝ Մել. 500, ՓԱՐԻԶ (14)՝ Մոս. 500, ՓԱՐԻԶ (19)՝ Հեպ. 500, ՓԱՐԻԶ (9)՝ Ալե. 1000, ՆԷՕՅԻ՝ Ոսկ. 500, ՎԻԼ Տ՚ԱՎՐԷ՝ Զաք. հազար, ԷՔՍ՝ Մաք. հազար, ԳԱՐԻ՝ Սուք. 1200, ՀՈԴԼԻՒՍ՝ Քեն. 525, ԱՐՏԷՇ՝ Գալ. հազար, ԱՐՏԷՇ՝ Սարգ. հազար, ԻՍԻ՝ Զաք. 500, ՎԱԼԱՆՍ՝ Փափ. 300, Թեր. 500, ՎԻԼԺԻՒՖ՝ Ցեն. 1000, ՄՈՆՖԵՐԱՆ՝ Քէչ. 500, ՄԱՐՍԷՅԼ՝ Շաք. 1200, Գաբ. 500, Կիւր. 500, Պ. OSSO՝ Փետրուարը, ՄԱՐՍԷՅԼ՝ Շահ. 2000, Երե. հազար, ԻՍԻ՝ Ուզ. հազար, ՄԱՐՍԷՅԼ՝ Ծեր. 577—582, ՄԵԶՈՆ ԱԼՖՈՐ՝ Թրա. 500, ՓԱՐԻԶ (6)՝ Թոր. 500, ԿԱՐՏԱՆ՝ Աղա. հազար, ԱՆԻԷՐ՝ Ամիր. 500, ՄԱՐՍԷՅԼ՝ Վեմ. 1625, Զոր. հազար, Տոլ. 500, ԼԱՆՍԷՅ՝ Օհա. հազար, ՎԱԼԱՆՍ՝ Գալ. հազար, ՎԱԹ՝ Դաւ. 1200, ՓԱՐԻԶ (16)՝ Բաղ. 500, ԱՌՆՈՒՎԻԼ՝ Տիա. հազար, ՍԵԼԱՆԻԿ՝ Ղուկ. 500, ԱԼՖՈՐՎԻԼ՝ Եաղ. հազար, ՄՈՆԹՐԷՕՅ՝ Եսի. 1700, ԱՌՆՈՒՎԻԼ Կար. 500, ՔՈԼՈՄՊ՝ Խճ. հազար, ՎՈՔԼԻՒԶ՝ Հայ. 500, ՎԻԷՆ՝ Թեր. 500, ԷՆ՝ Կոս. հազար, ՏՈՒՊ՝ Խվը. 450, ՏԷՍԻՆ՝ Գործ. Փետրուարը, ԼԻՈՆ՝ Ղազ. հազար, ԻՍԻ՝ Ազգ. հազար, ԱՐՏԷՇ՝ Աւա. հազար, ԼԱ ՍԻՕԹԱ՝ Թաչ. 500 ԼԻՈՆ՝ Գօզ. 500, ՄԱՐՍԷՅԼ՝ Սուք. հազար, ԼԻՈՆ՝ Թոփ. հազար, ԳՈՒՊԱ՝ Հալ. 1250, ՓԱՐԻԶ՝ Գոտ. հազար, ՔՈԼՈՄՊ՝ Երա. 200, ՓԱՐԻԶ՝ Աքն. հազար, ԿՐԸՆՈՊԼԸ՝ Տէգ. հազար, ՓԱՐԻԶ՝ Հ. եկեղ. հազար, ՄԱՐՍԷՅԼ՝ Ծերիկ. 583—588, ԱԼՖՈՐՎԻԼ՝ Գալ. 500 ֆրանք :

ՄԵՐ ԲԱԺԱՆՈՐԴՆԵՐՈՒՆ ՈՒՇԱԴՐՈՒԹԵԱՆ

Յառաջիկայ ապրիլ 8ին կը լրանայ ՅԱՌԱՋի երկրորդ տարին: Պիտի խնդրէինք մեր այն բաժանորդներէն որ չեն վճարած տակաւին 1946ի բաժանեգինը, փակել իրենց հաշիւները տարեվերջէն առաջ:— ՎԱՐՉՈՒԹԻՒՆ

ՅՈՒՇԱՏԵՏՐ

ՄԱՐՍԷՅԼ-ՊՕՄՈՆ.— Հ. Յ. Դ. Պօմոնի «Զաւարեան» ենթակոմիտէի ընդհ. ընկերական ժողովը այս շաբաթ իրիկուն ժամը ճիշդ 8.30ին, սովորական հաւաքատեղին: Կարեւոր օրակարգ :

ՄԱՐՍԷՅԼ.— «Ակնունի» ենթակոմիտէի ընդհ. ժողովը՝ այս շաբաթ երեկոյ ժամը ճիշդ 9ին, սովորական հաւաքատեղին: Կարեւոր օրակարգ :

ՄԱՐՍԷՅԼ.— Հ. Յ. Դ. Նոր Սերունդի «Գիւլխանտանեան» խումբի առաջին դասախօսութիւնը՝ այս ուրբաթ Bar Centralի մէջ, ժամը 8.30ին: Կը հրաւիրուին բոլոր ընկերները եւ համակիրները:

ՄԱՐՍԷՅԼ.— Հ. Յ. Դ. Կարտանի Նիկոլ Դումանի ենթակոմիտէն կազմակերպած է ընկերա-համակրական խնջոյք մը, այս կիրակի ժամը 3.30ին, Հ. Յ. Դ. Պիվէռի տան մէջ: Գեղարուեստական բաժնին կը մասնակցին Նոր Սերունդը եւ Կապոյտ Խաչի Սանուհիները:

Հ. Յ. Դ. «Արծիւ» ենթակոմիտէին ընդհ. ժողովը՝ այս շաբաթ երեկոյ, ժամը ճիշդ 9ին, իր ակումբին մէջ: Խիստ կարեւոր օրակարգ :

Le Gérant: L. KRIKORIAN
Imprimerie DER-AGOPIAN, 17 Rue Damesme - 13e
Travail executé par des ouvriers syndiqués

ՕՐԱԹԵՐԹ

LE PREMIER QUOTIDIEN ARMÉNIEN EN EUROPE

HARATCH — Fondé en 1925 — R. C. Seine 376.286

Directeur-Propriétaire : SCH. MISSAKIAN

17, Rue Damesme — PARIS (13e)

Tél.: GOB. 15-70 — C. C. P. Paris 1678-63

Տար. 1000, Վեցամս. 500, Եռամս. 300, Ֆր., Արտաս. 10 Տոլ.

Samedi 22 MARS 1947 Շաբաթ 22 ՄԱՐՏ

ԺԹ. ՏԱՐԻ — 19e Année Nº 4991-Նոր շրջան թիւ 600 Խմբագիր՝ Շ. ՄԻՍԱՔԵԱՆ ԳԻՆ՝ 4 Ֆր.

ՄԵՐ ԽՕՍՔԸ

ԱԽՏԱՆՇԱՆՆԵՐ

Միջազգային մամուլը կը շարունակէ քրքրել անգլեւսաքսոն աշխարհավարութեան ծալքերը, նախագահ Թրումընի ծանօթ յայտարարութեան առթիւ (400 միլիոն տոլար տրամադրել Յունաստանի եւ Թուրքիոյ)։

Միեւնոյն ատեն հարցումներ եւ հարցապնդումներ՝ խորհրդարաններու մէջ։

Առաջին հարցումը ուղղուեցաւ Մեծն Բրիտանիոյ երեսփ. ժողովին մէջ, եւ արտաքին նախարարին փոխանորդը գոհացաւ դիւանագիտական, այսինքն խուսափողական պատասխանով մը։

Աշխատաւորական երեսփոխան մըն էր որ կը հարցնէր փոխ-նախարարին.

— Լման կարդացա՞ծ էք նախագահ Թրումընի յայտարարութիւնը։ Կրնա՞ք համդարտութեամբ ընդունիլ հարաւային-արեւելեան Եւրոպայի այս արշաւանքը։

Փոխ-նախարարը, Պ. Մք Նիլ պատասխանեց, նկարագրով չափաւոր(?)։

— Կը կարծէ՞ք թէ անպատկառութիւնը պիտի ունենամ այս ժողովին ներկայանալ առանց կարդալու յայտարարութիւնը։

Եւ կարճ կապեց, ըսելով թէ ի վիճակի չէ լրիւ յայտարարութիւն մը ընելու Մ. Նահանգներու այս ձեռնարկի մասին։ Իր կարծիքով, քաղաքական պայմաններ դրուած չեն նախագահին առաջարկած օգնութեան առթիւ։

Շատ աւելի ծանրակշիռ հարցումներ եւ հակաճառութիւններ՝ Մ. Նահանգներուն մէջ։

Յիշենք ամենավերջինը, որ տեղի ունեցաւ հինգշաբթի օր, երեսփ. ժողովի սրահներուն մէջ։

Արտաքին գործերու յանձնախումբը նիստ գումարած էր զօր. Մարշըլի փոխանորդը։ Շատեր մտահոգութիւն կը յայտնէին թէ Մ. Նահանգներ՝ օգնելով Յունաստանի եւ Թուրքիոյ, պայքարելու համար համայնավարութեան դէմ, Եւրոպայի եւ Մօտաւոր Արեւելքի մէջ, ի վերջոյ դուռ պիտի բանան պատերազմի։

Հարցը դրուած էր չէզոքի եւ փոխ-նախարարը, էջսըն, պատասխանեց ամերիկեան սառնարիւնութեամբ, հատիկ հատիկ ընտրելով բառերը.

— Կ'ուզէի ըսել թէ կարելիութիւն չկայ որ նախագահին ծրագիրը պատերազմի առաջնորդէ մեզ։ Այո, ես չեմ կարծեր թէ պատերազմի պիտի առաջնորդէ։ Ժողովրդապետութեան եւ ազատութեան ուժերուն զօրացումը մեծապէս պիտի օգնէ վանելու ընդհարումը մեծ պետութեանց միջեւ»։

Վարժ դիւանագէտ, փոխ-նախարարը չուզեց ուղղակի պատասխանել ուրիշ նեղացուցիչ հարցումի մը.

— Մ. Նահանգներուն ապահովութիւնը պիտի վտանգուի՞, եթէ Յունաստան եւ Թուրքիա կործանին, եւ Խ. Միութիւնը դառնայ Միջերկրականեան պետութիւն մը։

Այս առթիւ մանաւորապէս պարզելով Յունաստանի տնտեսական կացութիւնը, դիտել տուաւ թէ այս ամսու վերջը պիտի դադրի արտաքին օգնութիւնը.

— «Երկու շաբաթ առաջ Յունաստանի տրամադրելի տոլարի գումարն էր միայն 14 միլիոն, որ հազիւ կը բաւէ մէկ ամսուան ուտելիք եւ ուրիշ անհրաժեշտ պիտոյքներ ներածելու քաղաքացիներուն եւ բանակին համար։ Եթէ ներածումները դադրին, հաւանաբար հետեւանքը պիտի ըլլայ վերջ Յունաստանի ազատութեան եւ անկախութեան։ Եւ եթէ Յունաստանի հողային ամբողջութիւնը եւ անկախութիւնը կորսուին կամ վտանգուին, անխուսափելի է հետեւանքը Թուրքիոյ վրայ»։

Փոխ-նախարարը շատ աւելի ծանր հետեւանքներ կը նախատեսէ հարեւան երկիրներուն մէջ, եթէ Յունաստան եւ Թուրքիա կործանին, եւ միահեծան (ամբողջատիրական) իշխանութիւններ հաստատուին այնտեղ։

Ինչպէս կը տեսնէք, ամբողջ քաղաքական ծրագիր մըն է որ կը հետապնդէ ամերիկեան կառավարութիւնը, տնտեսական եւ ընկերային օգնութեան քօղին տակ։

Բուն բառով՝ ազդեցութեան պայքար։ Մանաւանդ հիմա որ Ամերիկա կը տեղաւորուի Միջին եւ Մօտաւոր Արեւելքի մէջ, շահագործելու համար անոր անբաւ հարստութիւնները։

Այս պայքարին ամէնէն ցայտուն ախտանշանները կ'երեւան Մոսկուայի խորհրդաժողովին մէջ, Մարտ 10էն ի վեր։

Շ.

ՕՐԸ ՕՐԻՆ

ՁԻ՞ՆՁ ՈՒ ՁԻՆՁ ՏԱՄ...

Ելլադան ողջակէզ, ցնծութեան մէջ է։ Որոշեր են չգիտեմ քանի միլիոն տոլար տալ, զէնք տալ, աս տալ, ան տալ։

Ի՛նչ մարդասիրութիւն, կեցցե՛ն քաղաքակիրթ մեծ ազգերը։

Ապերախտ չըլլանք, մարդիկ ամէն բան կ'ընեն փոքր ժողովուրդները փրկելու համար։

Նախ մեզ փրկեցին հուրէն ու սուրէն, փուքսօլ խաղալով Կիլիկիոյ ափերուն վրայ, երբ Թուրքը մեր մանուկներու գանկերով կը խաղար Տէր Զօրի անապատներուն մէջ։ Եւ եթէ Ֆրանսան չըլլար՝ մեր քաջարիՄուսէ լերան եւս իր անունն իսկ թաղած պիտի ըլլար Տաւրոսի անդնդախոր ձորերուն մէջ, ինչպէս Ուրֆայի 600 կտրիճները ճամբայ չինեցին իրենց ոսկորներով Ինճիլլիէն Հալէպ։ Մեծ մարդասէրներու քիթին տակ։

Մենէ վերջ փրկուածներ շատ կան։ Երկար է ցանկը։

Ճամբուն վրայ տուն մը ունիս, պէտք է փախչիս այս կամ այն հակառակորդէն։ Մէկը դուռդ պիտի ջարդէ, միւսը պատուհանդ։ Ինչքերդ պաշտպանելու համար երիտասարդ տղաքդ կրակը պիտի նետես։ Ամէն բան մոխիրի պիտի վերածուի ուրիշին շահուն, ուրիշին մանուածապատ հաշիւներուն համար։

Կոտորակուած, սովալլուկ կտոր մը տախտակ ձեռք կը բերես հիւղակդ նորոգելու եւ ընտանիքիդ մնացած անդամները հաւաքելու համար։

Խե՞նդ ես, մարդ, ծով ու արեւ ունիս, այսինչ կամ այնինչին դրացի ես, չեղա՛ւ։ Առ քեզի զէնք, դրամ, ջարդէ՛ դրացիդ, վառէ նորէն տունդ։

Ու այսպէս պատմէ որքան որ կրնաս։

Ո՞ր մէկը սակայն։ Ի՛նչ երջանիկ են սա փոքր ազգերը, Ֆիններէն մինչեւ Հելլէնները։

Մարդ կը փորձուի ըսել.— խնդրեմ, այդպէս երդում պատառ մի՛ ըլլաք, կը հաւատանք որ փոքր ազգերու ազատութեան եւ բարօրութեան համար է ձեր կռիւը։ Դուք քարիւղը ի՞նչ պիտի ընէք որ, շատ շատ պիտի գտնէք, անկէ անուշահոտութիւն շինելով եւ ձրի բաժնելով փոքր ժողովուրդներուն արդուզարդին համար։

ՍՕՍԻ

ՆԵՐԳԱՂԹԻ ՀԱՆԳԱՆԱԿՈՒԹԻՒՆԸ

ՊՕԼՈՒԻ եւ Շրջ. Հայր. Միութեան Կեդր. վարչութիւնը կը խնդրէ մեզմէ ծանուցանել թէ իբրեւ երկրորդ առաքում հարիւր հազար (100.000 ֆրանք) եւս ղրկած է Ներգաղթի Հանգանակիչ Կեդր. Յանձնաժողովին, գումար 200.000 ֆրանք։ Այս առթիւ շնորհակալութիւն յայտնելով Լիոնաբնակ հայրենակիցներուն, կը յուսայ թէ մօտերս պիտի արդիւնաւորուին նաեւ Ֆրանսայի միւս քաղաքներուն մէջ ցրուած հայրենակիցներու ձեռնարկները։

Թշուառութիւնը Պուլկարիոյ մէջ

Անհատական նամակէ մը կը քաղենք հետեւեալ տեղեկութիւնները.—

Երբեմն կը խորհիմ երչիկ եւ պաստուխ ղրկել, բայց եկուր տես որ այդ ուտելիքները մեզի համար ալ դարձած են հին օրերու յիշատակ։ Մենք հոս երբեմն հազիւ երկու-երեք շաբաթը անգամ մը մարդ գլուխ 200 կրամ միս կը ստանանք, այն ալ կարօնով։ Բրինձին անունը եւ գոյնը շատոնց մոռցած ենք։ Հասարակ գետնախնձորին ալ կը քաշենք։ Զոր լուբիան ալ կարօնով է եւ հրապարակէն անհետացած։ Պանիրը, ճերմակ թէ քաշքավալ, երբեմն անունը կ'իմանանք երախաներու համար։ Այդ ալ բան մըն է, որպէսզի բոլորովին չմոռնանք անունը։

Շաքարը նմանապէս։ Տղայութեանս օրերէն կը յիշեմ գոյութիւնը լեմոնին, նարինջին, որոնց գոյնը եւ համը շատոնց մոռցած ենք եւ երախաներուն կը պատմենք իբրեւ հէքեաթ։ Շոքոլա՞, քաքաօ՞,— ո՞վ է տեսեր։

Հագուստ-կապուստի պակասը այնքան զգալի է որ, եթէ մէկը պատահաբար կապոց մը ստանայ Ամերիկայէ՛ն կամ Ֆրանսայէն, անմիջապէս աչքի կը զարնէ իբրեւ բախտաւոր մարդ։

Ասոնք մարմնական զրկանքներն են։ Մնացեալը, մանաւանդ հոգեկան մտաւորը կրնաք պատկերացնել առանց մեծ դժուարութեան։

ԴԱՀԼԻՃԸ ՊԻՏԻ ՀՐԱԺԱՐԻ ԱՅՍՕՐ, ԵԹԷ...

«Ո՞վ կ'ուզէ տանիլ ճանրապետութիւնը եւ Ֆրանսան

Ռամատիէի դահլիճը պիտի հրաժարի այսօր, եթէ վերջին պահուն ելք մը չգտնուի։ Ուրիշ խօսքով, եթէ համայնավարները մերժեն քուէարկել Հնդկաչինի համար պահանջուած զինուորական վարկերը։ Ամփոփենք այս ծանր տագնապին ելեւէջները.—

Ազգ. ժողովին Եչ. օրուան նիստին մէջ, երբ կը քննուէին 1947ի զինուորական ծախքերը, որոնց մէջ են նաեւ Հնդկաստանի համար պահանջուած վարկերը (34 միլիառ ֆրանք), համայնավար խմբակցութեան առաջնորդը, Ժաք Տիւքլօ, դիտել տուաւ թէ Հնդկաչինի պատերազմը օրական 100 միլիոն ֆրանքի կը նստի, թէ ծանր զէնքեր կ'ապսպրուին արտասահմանէ, փոխանակ բանակցելու եւ կռիւը դադրեցնելու։ Յետոյ յայտարարեց.

— «Մենք պիտի չքուէարկենք պահանջուած վարկերը։ Եւ մեր այս ձեռնպահութեան կուտանք այն իմաստը ինչ որ երէկուան ձեռնպահութեան։ (ԽՄԲ.— Ձեռնպահ մնացին, երբ կառավարութիւնը վստահութեան քուէ կը պահանջէր)։

Այս յայտարարութեան վրայ, թեր ու դէմ վիճաբանութիւններէ վերջ բեմ բարձրացաւ Պ. Ռամատիէ, եւ անգամ մը եւս պարզելով կառավարութեան տեսակէտը Հնդկաչինի դէպքերու մասին, պարձաւ համայնավար երեսփոխաններուն եւ յայտարարեց.

— «Կը հարցնեմ ձեզի, աչք աչքի,— քաջութիւն ունի՞ք դուք, ապացոյցներ կան, բայց բուն քաջութիւնը այն է որ մարդ չհակասէ ինքն իրեն եւ չքօղարկէ խնդիրները։ (Բուռն ծափեր)։ *Դուք գիտէք թէ խնդիրը ո՛ւր կրնայ յանգիլ, եթէ յամառիք ձեռնպահ մնալ, ինչ որ ալ ըլլան խորհրդարանական ճարպիկութիւններն ու հնարամտութիւնները։ Մինչեւ հանրապետութեան վախճա՞նը կ'ուզէք երթալ, մինչեւ Ֆրանսայի վախճա՞նը* (ծափեր)։ *Եթէ յամառիք ձեր ձեռնպահութեան մէջ, եթէ կապերը խզէք, Ֆրանսական քաղաքականութիւնը պիտի վերադարձնէք սա հիմնական ընդդիմութեան,— համայնավարութիւն եւ հակահամայնավարութիւն, քաղաքականութիւն մը որմէ խուսափելու համար ամէն բան ըրինք։ Մենք չենք կրնար գործել առանց անկեղծութեան եւ յստակութեան։ Ուստի, վստահութեան խնդիր կը յարուցանեմ յանուն կառավարութեան։* (Բուռն ծափեր, աջէն ու կեդրոնէն։ Երեսփոխաններու ոտքի ելլելով կ'ողջունեն վարչապետը։ Կառավարական ամպիոնին մէջ նստած կը մնան Թորէզ եւ Պիյու)։

Պ. Ռամատիէ իր յայտարարութեան սկիզբը ջերմապէս գնահատեց Մորիս Թորէզը, որ համամտութիւն յայտնած էր դահլիճին քաղաքականութեան։

Վարչապետին ազդարարութեան պատասխանեց Ժաք Տիւքլօ, որ չէշտեց թէ Սահմանադրութիւնը կ'արգիլէ աշխարհակալութեան պատերազմը.— «Արդ, մենք պատերազմ կը մղենք, բայց չենք համաձայնիր ըսել։ Մինչեւ վերջին վայրկեանը մենք յուսացինք թէ կառավարութիւնը պիտի հանդարտեցնէ միտքերը։ Հիմա որ վստահութեան խնդիր դրած է, մենք ձեռնպահ կը մնանք եւ աւելի բան մը չենք կրնար ընել։ Համայնավարութեան դէմ պայքարը շատ չարիքներ գործեց այս երկրին մէջ, այդ պայքարին հետեւանքով էր որ շատեր դաւաճանեցին։ Համայնավար կուսակցութիւնը այժմ կենդանի է աւելի քան երբեք։ Հակառակ ձեր յուզիչ կոչին, Պ. վարչապետ, չենք կրնար հետեւիլ ձեզի։ Ձենք կրնար ուրիշ զիջումներ ընել»։

Յետոյ խօսեցան միւս հոսանքներու ներկայացուցիչները, յայտարարելով թէ պիտի քուէարկեն պահանջուած վարկերը։ Սահմանադրութեան տրամադրութեամբ, երբ կառավարութիւնը վստահութեան խնդիր կը դնէ, պէտք է մէկ օր անցնի։ Հետեւաբար քուէարկութիւնը պիտի կատարուի այսօր, շաբաթ։

Տագնապը ինքնին բացուած ըլլալով, հանրապետութեան նախագահը յաջորդաբար պայման

(Լուրերու շարունակութիւնը կարդալ Դ. էջ)

Հայ Ազգ. Ճակատի անդամներ կը դատապարտուին

Մարսէյլի La France թերթին մէջ կը կարդանք (19 *Մարտ*).—

1944 *Սեպտեմբերին չորս Հայեր, Քալիմանթիս (Քլէման?) Փարասքէվան?, Փօլ Քամպոյեան, Ժորժ Մանուկեան եւ Պէրքէլ (Պարգեւ?) Դարբինեան, անդամ Հայ Ազգ. Ճակատի, մաքսանենգ(?) բազմաթիւ պատրուակով 200000ֆր.ի գումարմը շորթած էին իրենց մէկ հայրենակիցէն, Տէր Զաքարեան, կօշկակար։ Այս վերջինը դատ բացաւ երկու տարի վերջը եւ դրամաշորթները խոստովանեցան։ Փարասքէվան եւ Դարբինեան դատապարտուեցան երկու տարի բանտարկութեան, իսկ Քամպոյեան եւ Մանուկեան նոյն պատիժը պիտի կրեն 18 ամիս։*

ԹՇՈՒԱՌՈՒԹԻՒՆ
ԵՒ ՀՊԱՐՏՈՒԹԻՒՆ

Գ.

Ամէնէն աւելի տառապած եմ հիւանդանոցի ճերմակ շապիկին համար։ Երբ կէսօրին կը մեկնէինք հիւանդանոցէն, մեր շապիկները կը ձգէինք հանդերձարանին մէջ։ Ժամանակ մը շապիկի գողութիւնը սովորական դարձաւ, եւ օր մըն ալ թռցուցին իմ շապիկս, մաքո՛ւր, անունս ալ վրան նախշուած՝ աղջկան մը մատներով եւ Պոլսէն ինծի նուէր ղրկուած։ Հազիւ հազ կը հասնէի առօրեայ ծախքերուս, ի՞նչպէս շապիկ ճարէի։ Ստիպուած, առտու մը, գացի ուրիշ հիւանդանոց մը, եւ կէսօրին, երբ մեկնեցայ, պայուսակիս մէջ դրած էի արդէն նոր շապիկ մը,— ամօթալի օր մըն էր այդ օրը ինծի համար, շունչս բռնուած էր կարծես եւ կրակներու մէջ էի։ Ամիս մը ետքը նորէն գողցան շապիկս։ Այս անգամ քիչ մը վրէժխնդրութիւն կար հոգւոյս մէջ, քիչ մըն ալ քաջութիւն, երբ ուրիշին շապիկը դրի պայուսակիս մէջ։ Երրորդ անգամ՝ նոր շապիկ մը թռցուցի, կարծես թէ մեր տունէն առնէի։ Շապիկի գողութիւնները երբ շատցան, այլեւս հարկ չտեսնուեցաւ երթալ ուրիշ հիւանդանոց,— սկսանք հագնիլ ո՛ր շապիկը որ հանդիպէր, «իմս գողցան, քուկդ հագայ առժամաբար», արդարացումը բաւական էր։ Եւ կամ յաճախ միասին կը պտըտցնէինք շապիկը՝ հիւանդանոցէն պանդոկ, պանդոկէն հիւանդանոց։

Սարսափելի էր նաեւ հաշիւ ունենալ պանդոկապետին հետ,— կը խաբէինք հազար ու մէկ սուտերով, բայց եւ այնպէս կը դիզուէր պարտքը եւ կը վճարուէր ի վերջոյ մե՛ծ դժուարութիւններով։ Ոմանք պանդոկին փոքր կարասիները կը թռցնէին, կը ծախէին եւ կը վճարէին պանդոկին վարձքը։ Այդքան կարողութիւն կը պակսէր ինծի։

Ամէնէն դիւրին բանն էր խաբել ստամոքսը,— օրական 3 ֆրանքով փոր կշտացնելը կը կոչէինք թագաւորական։ Կէսօրին՝ մէկ ֆրանք փոմ-ֆրիթ եւ 40 սանթիմ հաց, նոյնքան՝ երեկոյին։ Մէկուկէս ֆրանքով փոր կշտացնելը կը կոչէինք իշխանական,— կէսօրին փորդ կուշտ, երեկոյին ալ կանուխիկ մը անկողին՝ փառաւոր երազով մը հասնելու համար խնջոյքի։ Մէկ ֆրանքով փոր կշտացնելը կը կոչէինք գիւղացիական,— ցամաք հաց։ Սէն-Ժագ փողոցին անկիւնը, Սէն գետին մօտիկ, փոմ-ֆրիթ ծախող մը կայ, ի՛նչքան է կերեր իմ մէկուկէս ֆրանքս,— կը հաւատացնեմ ձեզ, որ շա՛տ ախորժաբեր էր իր փոմ-ֆրիթը։ Երբ հարուստ ըլլայի, փոմ-ֆրիթին հետ խոզի իւղին մէջ կը նետէր մատ մը ձկու երշիկ, որ այրած այդ իւղին մէջ կը կարմրէր ճակնդեղի պէս։ Այնքան համեղ կ'ըլլար, որ վրայէն երկու-երեք գաւաթ ջուր կը խմէի՝ փորս ուռեցնելու աստիճան։ Հիմակ, ամէն անգամ որ կ'անցնիմ այդ անկիւնէն, զօրաւոր փափաք մը կ'ունենամ փոմ-ֆրիթ ուտելու, ուսանողութեանս տաժանելի բայց անուշ օրերը յիշելով,— ափսո՛ս, գիւղացիի իմ առողջ ստամոքսս այնքան տկարացաւ այդ իւղերէն,— ո՞վ գիտէ, ի՞նչ իւղեր էին,— որ այսօր ի վիճակի չէ ամէն բան մարսելու։

Այն տարիներուն պտուղի տարօրինակ կարօտներ կ'ունենայի, աչքերս դուրս կ'իյնային՝ երբ հայրենի երկրիս պտուղները կը տեսնէի,— պտուղի հայրենաբաղձութիւն։ Այսուհանդերձ կարելի էր խօսք հասկցնել իմ խելօքիկ ստամոքսիս, որ գիտէր հրաժարիլ պտուղէն, բայց չէր կրնար հանդուրժել ջրոտ կերակուրի մը պակասին։

Ժամանակ մը, ընկերս ըսաւ թէ ինք լաւ խոհարարութիւն գիտէ, կրնայ կերակուր եփել՝ աւելի աժան քան փոմ-ֆրիթը։ Ու լամբ մը առինք, մէկ սան, երկու պատառաքաղ եւ saindouxով գետնախնձոր եփեցինք,— այնքան համեղ էր, որ միսով գետնախնձորի տեղ անցաւ։ Գոհ էի։ Խոհանոցին անունը դրինք Վառնա, (ընկերս, Կէօվճեան, ծնած էր Վառնա)։ Միակ դիտողութիւնս այն էր որ կերակուրին ջուրը քիչ կը դնէր,— պէտք է որ ջուրը շատ ըլլայ, հացս բրդեմ, թաթխեմ եւ ուտեմ։ Պատասխանեց թէ օրէնքով ջուրը քիչ պէտք է ըլլայ, լաւ խոհարար մը ջուրը քիչ կը թողու, կերակուրը պէտք է ծծէ ջուրը, եւ այլն։ Ըսի թէ համը ջուրին մէջն է, յետոյ ջուրը ո՛րքան շատ ըլլայ, այնքան կը շահինք։ Եւ երբ շատ երկնցուցի պատճառաբանութիւններս, խոհարարը ըսաւ թէ կերակուր եփելն ալ գիտութիւն է եւ գիւղացիները գաղափար չունին խոհարարութեան մասին։ Ինք ինծի գիւղացի՞ ըսէ, ես ալ քաղքցի ըսի իրեն եւ այնքան հեգնեցի որ կռիւ եղաւ,— իրարու հետ քէն ըրինք եւ «Վառնա» խոհանոցը փակուեցաւ։

Շաբաթ մը ետքը, ըսի թէ մէկ հաւկիթ եւ տասը սոլիկ արժող ճաշ մը կ'ըլլայ թէ համեղ, թէ առատ, թէ խնայողական,— նոյն ճաշը կէսօրին եւ երեկոյին։ «Վառնա»ն վերաբացուեցաւ։ Ճաշը համեղ էր, խնայողական եւ այնքան առատ, որ եպիսկոպոսի փորի պէս կուշտ ու կլոր՝ երկնցանք անկողիններուն վրայ, կէսօրուան ճաշէն ետքը, պուրժուայի պէս վեր վար փարտելով ոտքերը։ Բայց քիչ ետքը, երբ ընկերս հրամայեց, իբրեւ խոհարարապետ, լուալ ամանները, բացարձակապէս մերժեցի,— այդ բանը չեմ ըներ, աման չեմ լուար։ Ա՛խ, այդ արհե՛ստը կսկծալի յիշատակներ կ'արթնցնէ հոգւոյս մէջ։ Աքսորի տարիներուն, Սեւ ծովի եզերքներէն փախչելով քալելով գացի Ատափազար, բեռնակրութիւն ըրի, փայտ կոտրեցի, փուռերուն մէջ պառկեցայ, պարտէզներուն մէջ գիշերեցի, եւ օր մըն ալ, անօթի, մտայ թաթարի մը ճաշարանը,— աման լուացի։ Գարշելի հոտերէն, սխտորի եւ քացախի գոլորշացող հոտերէն այնքան աղտուեցայ, որ նուաղեցայ ինկայ,— երբ ուշքի եկայ, թուրք մը կ'ըսէր.— «Նմոյշի՞ համար ողջ պահեր են հոս»։ Ձգեցի թաթարական ճաշարանը, դարձեալ գացի պարտէզները,— ձմեռ էր, գետինը սառած, սկսայ պրաս հանել հողէն, մաքրել քար դարձած դուղձերէն, լեցնել ֆիւֆէներու մէջ, շալկել եւ քաղաք տանիլ հինգ քիլոմեթր ճամբայ։ Չէ՛, աման չեմ լուար, ըսի՝ տառապանքի օրերուս յիշատակով սիրտս բաբախուն։ Թէ կերակուր եփեմ, թէ աման լուամ, իսկ դուն նստիս՝ դա՞ս սորվիս,— հրամմե՛ր ես, իշխան, ըսաւ ընկերս արդարօրէն։ Եւ առինք տուինք, նորէն քէն ըրինք եւ Վառնայի խոհանոցը անգամ մը եւս փակուեցաւ։

Ամիս մը ետքը, պատկից սենեակին մէջ բնակող ուսանող մըն ալ միացաւ, եւ աւելի խնայողական ճաշելու համար՝ այս անգամ Վառնան բացինք երեք ընկերներով։ Խոհարարապետը՝ Վառնացին, ամանլուացողը՝ դրացին, գնում կատարողն ալ՝ ես։ Մեծ էր յաջողութիւնը։ Մէկ վախ ունէինք,— պանդոկին սենեակներուն մէջ արգիլուած էր կերակուր եփել։ Աման լուացողը այնքան «աշխատեցաւ» սենեակին լուացարանին մէջ, որ ծորակը խցուեցաւ ի վերջոյ։ Ճարտարագէտի պզտիկ փորձառութիւններ ունիմ, անմիջապէս գործի անցայ, քակեցի պտուտակները, զարկի մուրճը եւ այնքան աղմուկ հանեցի ապահովաբար, որ պանդոկապետը լսեց վարէն եւ հակառակ սանդուխին գլուխը դէտ սպասող մեր ընկերոջ զգուշութեան՝ մարդը յանկարծ տնկուեցաւ սենեակին մէջ,— խոհարարապետը ժամանակին փչեցուց բուխերիկին կափարիչը, բայց ես չկրցայ խողովակները դնել իրենց տեղը։ Ամէն բան պարզուեցաւ, մարդը պանդոկէն վտարելու սպառնալիք ըրաւ եւ մեկնեցաւ հայհոյութիւնը բերնին մէջ։ Ապշած՝ կը նայիմ, մուրճը ձեռքիս մէջ։ Խոհարարապետը վերցուց բուխերիկին կափարիչը, ի՞նչ տեսնենք,— ձանձախարիթ թափեր էր կերակուրին մէջ եւ բոլորովին սեւցուցեր, կերակուր չէր այլեւս, այլ կուպրէ խաւիծ։ Այսօր անօթի կ'անցընենք, ըսինք մխիթարութեան համար։ Այդ ալ մեծ զրկա՞նք մը ըլլար։ Արդէն շատ կը պատահէր, որ Վառնան փակէինք՝ երբ պակսէր «կուտը», գնումի մեր կարողութիւնը։ Եւ անօթի ծարաւ, քալելով՝ կ'երթայինք հիւանդանոց։

Տ. ՆԱՐԴՈՒՆԻ

ԵՐԳԻԾԱՆՔ

Մահիկը եւ աստղերը

Աստեղագիտական տեսութիւն մը կամ Գամիլ Ֆլամարիոնի l'Univers անուն հսկայ հատորէն դուրս մնացած գիտական մէջբերում մը չէ ըսելիքս, այլ, պարզ զուգադիպութիւն մը։ Ոչ թէ անհունին ներդաշնակութիւնը խանգարող, այլ, մեր սրտերը ու մտքերը տակնուվրայ ընող այլակերպութիւն մը, որ տեղի ունեցաւ սա երկիր կոչուած մոլորակին վրայ։

Աստղերը մօտեցան ...մահիկին։

Այս պատահարը՝ գլխովին անսպասելի, եթէ իրապէս վերը պատահէր, այս տողերը գրողը, դուն ազնիւ ընթերցող, եւ բոլոր աշխարհը հիւլէի պիտի վերածուէին, հիւլէ ռումբին քթին խնդալով։ Բարեբախտաբար եղածը միայն դրօշակներու վրայ երեւցող նշաններուն միջեւ մերձեցում մըն է։ Եօթնաստեղեան Ամերիկեանը եւ պաղած, անկենդան ու դալկադէմ մահիկը, որոնք պիտի ծածանին իրարու առընթեր։

Դո՛ւն, անողոք քաղաքականութիւն, մինչեւ ե՞րբ պիտի խարազանես ՀԱ՛ՅԸ։ Դուն, ով մարդկութիւն, մինչեւ ե՞րբ պիտի խնդաս ՀԱՅՈՒՆ քթին։ Վերջապէս դո՛ւն, ով Աստուած, ե՞րբ պիտի դադրիս ու հրաժարիս քու անտարբերութենէդ ու գոնէ պիտի խնայես որդիդ պաշտող ազգին մնացորդներուն կեանքին։

Աշխարհի է՛ն քաղաքակիրթ ազգին ղեկավար նախագահը կ'ուզէ ու կ'առաջարկէ տիղմին մէջ մխրճուած, ու մեղքի մէջ արիւնաթաթախ ժողովուրդի մը օգնութեան հասնիլ նիւթապէս, անոր Դանայեան կարասը լեցնելով Տոլարով ու Ինէօնիւին ձեռքը տալով այն նոր զէնքերը որոնցմով գերմանական օրինակելի բանակը քիթը կախեց։ Ինչո՞ւ...։

Այս հարցումին պատասխանը միմիայն politique կոչուած եօթնագլխեան գազանը կրնայ տալ, ուրիշներ՝ ոչ։

Ու կը զարմանամ։ Եօթնաստեղեան դրօշակին տէրն ու տիրական նախագահը, որուն մտքին առջեւէն պէտք է անցած ըլլան հայկական ջարդերուն կարմիր ժապաւէնները, երբ քրիստոնեայ ու բողոքական, փոխանակ առիթը փնտռելու բողոքելու համար այդ տմարդի արարքներուն պատճառ եւ հեղինակ ազգութեան դէմ, կ'օժանդակէ անոր, թեւ կուտայ կը մեծարէ նիւթապէս թէ բարոյապէս, առանց նկատի առնելու ողջակէզ ազգի մը արցունքները, որոնք դեռ չեն ցամքած։

Պարզ Մէհմէտէֆի դեսպանի մը դիակը՝ «Միսուրի»ի շքեղ զրահաւորով մը իր ծննդավայրը փոխադրելը չէր բաւեր կարծես, այս անգամ ալ դրամական փոխառութիւն, բարոյական աջակցութիւն, զինուորական ձեռնտուութիւն։ Համմէ՞։

Արդ, այս պարագային ի՞նչ կը խորհին մեր ինքնակո՛չ դեսպանները, որոնք պաշտօն եւ յոյս ունէին թռուցիկի պոչի պէս հետեւիլ չորս ջոջերու ժողովներուն, Հայուն բաղձանքը լսելի ընել տալու համար։

Ռուսիա.— Ես իմ մարդկային պարտականութիւնս կատարեցի, հող, տեղ տուի եւ ստանձնեցի հոն հաւաքուած հայ բեկորներուն պաշտպանութիւնը, ալ ի՞նչ կը կամիք ինէ ...։

Անգլիա.— Այս պահուս նոյնիսկ բնութիւնը հակառակ է ինծի, փոթորիկները իրարու կը յաջորդեն, գաղթավայրերս իրենց գլուխը վերցուցած են, նոյնիսկ Մուսոնները եւ Ավռամները պոմպա կը տեղան գլխուս, ի՞նչպէս կ'ուզէք որ ձայնս լսելի ընեմ տամ անոր՝ որուն օժանդակութեան պէտք ունենամ, թերեւս ...։

Ֆրանսա.— Համբերեցէք սա ներքին դժուարութիւններս հարթեմ, փառքիններու կժատութիւնները վերջ գտնեն, դրամը իր արժէքը գտնէ, այն ատեն ես ալ «Աղիատէ»ի երկրին պէս պիտի կրնամ ինքզինքս սիրցնել աշխարհի, այն ատեն թերեւս խօսքս նկատի առնուի մասամբ...։

Ամերիկա.— [illegible], որպէսզի մենք ալ մեր մատը խառնենք եւրոպական ապուրին մէջ։ Պէտք է գիտնաք որ, հեռուին սուրբը միշտ զօրաւոր է։ Ուժով ենք, հարուստ ենք, խելացի ենք, եւրոպական խառնարանէն հեռու ենք, եւ աւելին... պոմպաթօմիք ունինք։ Թուրքին օգնելուս համար դիս մի մեղադրէք, ան ալ որսացի, պայուսակիս մէջն է, մինչեւ ի լրումն մեր վարած քաղաքականութեան ...։

ՀԱՅԱՍՏԱՆ.— Ինծի չի դպող օձը հազար ապրի։ Ես անբարբառ մի մանուկ, երկու ձեռքս պարզեցի, եւ իմ հուժկու թեւերովս, ազատութիւն խնդրեցի, զոր չտուիք, զլացաք, բայց ես ԱՌԻ ...։ Ձեր ուզածին չափ պարարտացուցէք հարեւանս, անոր տուէք եւ յատկացուցէք իրեն պէտք եղածէն ալ աւելին։ Ի՞նչ փոյթ, մենք ամէն ինչ ունինք, մեր ուժը միութիւնն է, մեր հարստութիւնը, մեր բազուկներն են, մեր դրամը աշխատութիւնն է եւ մեր ապագան եւ անոր յոյսը՝ ԱԶԳԱՅԻՆ ՍԷՐԸ։

Թուրքը մեզ զինեց, Ամերիկա զայն կը զինէ։ Never mind!։ Թրումընի ճառը, դաս մըն է մեզի տեսնելու մեր գլխուն... ճարը։

ԼԻԼԱ

«ՎԱՆ ՀԱՅԿԱԿԱՆ ՔԱՂԱՔ ՄԸՆ Է», ԿԸ ԳՐԷ ԹՈՒՐՔ ՊԱՇՏՕՆԵԱՅ ՄԸ

ԽՄԲ.— Պոլսոյ Թասվիր թերթը կը պատմէ...

Մէկ ամիս առաջ կուսակալութեան պաշտօնաթերթին մէջ լոյս տեսաւ Մութլու ստորագրութեամբ եւ «Բարի-Սիրական» խորագրով յօդուած մը։ Յօդուածագիրը դարաւոր Թուրք Վանը ցոյց կուտար իբրեւ Հայերուն մշակութային կեդրոնը եւ Բարի Սիրական անուն հայ ընկերակցութեան բարոյական ու ընկերային արժանիքներուն ներբողը հիւսելով կ'ըսէր թէ մենք ալ նման ընկերակցութեան մը կը կարօտինք եւ այս կերպով կը վիրաւորէր ազգային զգացումները։ Այս յօդուածին հրատարակութիւնը Սպարթայի երիտասարդութեան ցասում պատճառեց եւ «Թասվիր» Փետր. 14ի թիւին մէջ թարգման հանդիսացաւ այս ցասումին։

Վանէն հասած բազմաթիւ հեռագրեր նողկանքով կը պախարակէին այս վարկաբեկիչ յօդուածը, գրի առնուած խմբագիր Ակեաս Երճէյի կողմէ, որ միանգամայն թղթատարական պաշտօնեայ է Սպարթայի մէջ։

Ընդհանուր դատախազը դատ բացաւ Ակեաս Երճէյի դէմ։

Ամբաստանագիրը բառ առ բառ կը վերլուծէր յօդուածը եւ դիտել կուտար թէ խեղաթիւրուած է Ազգային Պատմութիւնը եւ վիրաւորուած են ազգային զգացումները։

Ամբաստանեալը, ըսաւ թէ այս ցասումը ծնունդ առած է ոչ թէ իր յօդուածէն, այլ «Թասվիր»ի լուրէն որ իր յօդուածին վերլուծումը կ'ընէր եւ թէ ընդհանուր դատախազութիւնը Վանէն հասած հեռագրերուն ազդեցութեան տակ դատ բացած էր իրեն դէմ։

Յաջորդաբար կարդացուեցան Վանի երիտասարդութեան, Վանի Հալքէվին եւ Հալք կուսակցութեան նախագահներուն կողմէ ընդհ. դատախազութեան, կուսակալութեան, Հալքի եւ Հալքէվին քաշուած հեռագրերը որոնք կը մերժէին

ԼՐԱՏՈՒ ԱՐՈՒԵՍՏԻ

Այս խորագրին տակ ընթերցողը միշտ կը սպասէ զանազան տեղեկութիւններ նկարահանդէսի, երգահանդէսի կամ նուագահանդէսի մասին։

Ձեր միտքէն կ'անցնէ՞ր խօսիլ կօշիկի մասին. — Արուեստագէտի եւ ոչ թէ արհեստաւորի պատրաստած կօշիկին մասին։ Ինչ ճաշակ, ինչ երեւակայութիւն, ի՛նչ նրբութիւն պէտք են, ստեղծելու համար այն կօշիկը որ պիտի յարմարի այն ինչ ոտքին։

Երեքշաբթի օր Ambassadeursի մէջ տեղի ունեցաւ «Mardis de l'Elégance»ի հանդիպումներու շարքին, «Entente Professionnelle de la Haute Botterie Création»ի ցուցահանդէսը։ Տասնըվեց արուեստագէտ կօշկագործներ (կարծեմ bottierի ճշգրիտ թարգմանութիւնը չունինք) ներկայացուցին 16 [illegible]ներու միջոցաւ 64 զոյգ կօշիկներ, քաղաքի, գրօսական պտոյտի գիշերուան կամ ամառուան։

Առանց ազգային կողմնակցութեան, առաջին տեղը կը գրաւէր Գ. Ս. Տէր Գալեան, պարծանք չէ՞ Հայերուն համար որ այստեղ ալ, այդ սահմանափակ եւ մասնայատուկ շրջանակին մէջ ունին իրենց ներկայացուցիչը, Գ. Տէր Գալեան ունի ստեղծագործութեան համար թէ ինքնատպութիւն եւ թէ երեւակայութիւն մը, —ի հարկին զգուշանալով արտակեդրոն մարզանքներէ — եւ թէ նուրբ խառնուրդ մը գոյներու։ Միւս modèleները մեծ մասով դասական են, իսկ մեր հայրենակիցը օտար ըլլալով, իրեն չէին տուած այն բացառիկ տեղը որուն արժանի էր։ Բայց ոչինչ, մասնագէտները եւ ինքն ալ միասին շատ լաւ գիտեն իր իսկական արժէքը։

Աւելի modéliste քան bottier, Գ. Տէր Գալեան Ամերիկա եւս ուղարկած է իր ստեղծագործութիւնները, իսկ Ambassadeursի շքեղ մթնոլորտին մէջ ներկայացուց չորս զոյգ զանազան կօշիկներ, առաջինը՝ «Tout en flânant», կարելի է ըսել ամէնէն գեղեցիկը եւ ինքնատիպը, պէտք է տեսնել ոչ թէ իբրեւ կօշիկ մը, այլ իբրեւ արուեստի, վայելչութեան, Ֆրանսական ճաշակի ամէնէն յատկանշական մէկ նմոյշը։ Ունէր ուրիշ երեք շատ գեղեցիկ նմոյշներ,— «Palm - Beach», «Bagatelle» եւ «Bal des petits lits blancs»։

Պէտք է շնորհաւորել Գ. Տէր Գալեանը որ կրցած է Ֆրանսական ճաշակին ամենաբարձր ներկայացուցիչներուն մօտ ապահովել պատուաւոր տեղ մը, եւ անգամ մը եւս ապացուցանել թէ արեւելեան ժողովուրդ մը, Հայն ալ կրնայ տալ գեղեցիկ նպաստ մը արեւմտեան ճաշակի եւ նոր ձըգտումներուն։

Ա. Միսաքեան

յօդուածին փաստարկութիւնները եւ ի վեր կը հանուէր որ Վան ի վաղուց թրքական ստանձ մըն է։

Վանի Հալքի Նախագահութենէն հասած հեռագրին մէջ կը հաղորդուէր որ յօդուածագիր ամբաստանեալը Վանայ մէջ թղթատարի պաշտօնեայ, եղած շրջանին պետական դրամարկղէն յափշտակած 125 ոսկեդրամով հայ հրոսախումբերուն միացած է։

Երբ հեռագրին ընթերցումը աւարտեցաւ, ամբաստանեալը Ակեահ Երեճէ դէմքը ծածկելով ունկնդիրներէն, արցունքները կը սրբէր եւ դժուարաւ ոտքի ելլելով պատասխանեց.

Այո, այն ատեն նման դէպք մը պատահեցաւ։ Բայց միւնգրին մըն է դրամարկղը խորտակող։ Ես ալ իբրեւ գանցառու դատապարտուեցայ։ Սուտ է այն պնդումը թէ հայ հրոսախումբերուն միացած եմ։ Պաշտօնէս հեռանալուս պատճառն է նախարար Ռսկան էֆէնտիի հետ ծագած տարակարծութիւն մը։ Այս շրջանին քաղաքապահ ուժերուն ալ յարեցայ։

Ընդհ. դատախազը պահանջեց որ լուսին այն վկաները որոնց անունը կը յիշատակուի Վանէն հասած հեռագրին մէջ եւ յօդուածը քննուի Իսթանպուլի Համալսարանին դասախօսներէն բաղկացեալ մարմնի մը կողմէ։

ԼԻՈՆ - ՏԷՍԻՆ Հ.Մ.Ը.Մ.Ի ՅԱՂԹՈՒԹԻՒՆՆԵՐԸ

Լիոն, 17 Մարտ — Կիրակի Լիոն Տէսին Հ. Մ. Ը. Մ.ը խրախճանքի մէջ էր, եւ իրաւունք ալ ունէր, քանի որ իր չորս խումբերէն 3ը փայլուն յաղթութիւններ տարին իր սեփական դաշտին վըրայ։ Մասնաւորի Ա. խումբը որ կատարեց եղանակի ամէնէն դժուարին մրցումը յաղթութեամբ, այժմէն իսկ ապահովելով իր դասակարգի խումբերուն ախոյեանական տիտղոսը եւ բարձրանալով մէկ աստիճան եւս հասնելու համար վերջին աստիճանին։

Խաղը սկսաւ ժամը 3.30ին։ Մեր սիրտերը կը տրոփեն աւելի ուժգին քան թէ խաղացողներունը։ Մերոնք կը խաղան հովին հետ այնպէս որ մեծ առաւելութիւն ունին, պէտք է որ առաջին կիսախաղին օգտուին, որպէսզի կարենան երկրորդ կիսախաղին իրենց բերդը պաշտպանել թէ հովէն եւ թէ հակառակորդ խաղացողներու դէմ։ Այդ իսկ պատճառով սկսան իրենց սովորական յարձակողականին, բայց հովը չի ձգեր որ իրենց ուզածին պէս դասաւորեն իրենց խաղը։ Ամէն փոքր հարուած գնդակը օդը կը հանէ, պէտք է որքան կարելի է գետնէն խաղան, բայց անօգուտ։ Այս անգամ ալ հարուածները կը հանդիպին մէկ այս մէկ այն ձողին։ Մեր տղաքը առանց վհատելու փոքր փասերով կը մօտենան հակառակորդի բերդին մէջ տեղէն ձախ, ձախէն ալ աջ, բայց հովը զօրաւոր է, ահա գնդակը դուրս պիտի ելլէ, բայց մեր փոքր աջ ծայրը ճարպիկ եւ արագ հարուածով մը կը տեղաւորէ գնդակը հակառակորդի բերդէն ներս։ Տասը վայրկեան կայ, տղաքը, թէեւ ջղայնացած հովէն, կամաց կամաց կը մօտենան հակառակորդի բերդին եւ նոյն ձեւով կը նշանակեն երկրորդ կէտը։ Ահա երկրորդ կիսախաղը։ Այժմ մեր տղաքը կը խաղան հովին դէմ, տեղացիները իրենց կարգին կ'ուզեն օգտուիլ առիթէն եւ ապահովել յաղթութիւնը, բայց մեր բերդապահը առիւծ է կարծես իր վանդակին մէջ, ոչ մէկ գնդակ կը վրիպի իր ձեռքերէն, պաշտպանողական գիծն ալ վաղերու պէս միշտ գնդակին վրայ, չի ձգեր որ հակառակորդները իրենց ուզած ձեւով հարուածեն գնդակին, իսկ յառաջապահներու գիծը աղուէսներու նման փոքր հարուածներով հովին դէմ կը յառաջանան դէպի հակառակորդ բերդը ծափերու տեղատարափի մը տակ։ Իսկապէս 2—300 հանդիսականները զարմացած են մեր տղոց ճարպիկ խաղարկութեան եւ տեղացիներու հետ եկողներն ալ կը գնահատեն Հ. Մ. Ը. Մ.ի խաղարկութիւնը։ Դժբախտաբար օրուան իրաւարարը մեր պաշտպանողական գծի խաղացողներէն մէկուն դէմ սխալ մը կը սուլէ, պէտք է որ 12 մեթրէն գնդակը մեր բերդէն ներս հարուածէ ինչ որ կը յաջողի։ Այդ սխալը չի վհատեցներ Հ.Մ.Ը.Մ.ի խաղացողները որոնք կը գործեն աւելի արագ եւ աւելի ճարպիկ մինչեւ խաղի վերջը ապահովելով յաղթութիւնը 2—1։

Ջերմապէս գնահատելի են Հ. Մ. Ը. Մ.ի բոլոր խաղացողները, որոնք ունեցան եղանակի ամէնէն լաւ խաղարկութիւնը։

Խաղէն վերջ Լիոն Տէսին Հ. Մ. Ը. Մ.ի խումբի վարչութիւնը, շնորհաւորելու համար շահուած յաջողութիւնը, սարքեց փոքր խնջոյք մը, ուր շամփանիայի գաւաթները պարպելով տեղի ունեցան, բաժակաճառեր մասնաւորապէս իր սիրելի նախագահին Խ. Սողոմոնեանի կողմէ, որ յուզուած այդ ուրախ մթնոլորտէն ըսաւ.— Տղաք, այսօր տարիք ձեր ամէնէն փայլուն յաղթութիւնը, շարունակեցէք ըլլալ եղբայրներ իրարու հանդէպ եւ միշտ բարձր պահեցէք Հ. Մ. Ը. Մ.ի դրօշը։ Յետոյ խօսք առաւ Լիոն - Տէսին Հ. Ը. Մ. Ը.ի վարչական անդամներէն Գ. Դաւիթեան, որ պարզելով Հ. Մ. Ը. Մ.ի կատարած մեծ գործը հայ երիտասարդութեան համար, աւելցուց.— սիրելի կրտսեր եղբայրներ, ուրախ եմ ձեր յաջողութեանց համար, շարունակեցէք։ Ահա ներդաշթը, մեր սիրելի հայրենիքը դուռները բացեր է մեզի։ Մեր հայրենիքը մեկնելէ առաջ ցոյց տանք տեղացի մարզիկներուն թէ մենք ալ ազգ ենք, ունինք մարզուած եւ մաքուր երիտասարդութիւն, որպէսզի մեր հայրենիքի մարզիկներն ալ իմանան թէ մենք բարձր կը պահենք հայ մարզիկին դրօշը եւ հայ ազգին պատիւը։

Նոյն օրը առտուն նոյն դաշտին վրայ Հ. Մ. Ը. Մ.ի պատանիներու (junior) խումբը յաղթեց Croponին 2—0, իսկ կրտսերներու (cadet) խումբը յաղթեց U. S. Charlyի 4—1։

Կիրակի, 23 Մարտ, Լիոն - Տէսին Հ. Մ. Ը. Մ.ի Ա. խումբը իր սեփական դաշտին վրայ կը մրցի St. Georgesի Ա. խումբին դէմ (ախոյենական)։ Այս մրցումին հասոյթն ալ ամբողջութեամբ պիտի յատկացուի Ներգաղթի Ֆոնտին։ Կը հրաւիրենք Լիոնի եւ Տէսինի հայ գաղութը որ քաջալերէ հայ մարզիկներու սոյն ձեռնարկը։

Մարգիկ

ՆՈՐ ՄԵՐՈՒՆԴ

Փարիզի բժշկական համալսարանի externatի քննութեանց այս տարի ներկայացած էին 2500 թեկնածուներ։ Այս հսկայ բազմութենէն յաջողած են 315 ուսանողներ, որոնց մէջ 17րդ հանդիսացած է Օր. Նորա Տամլամեան (Տոքթ. Տամլամեանին աղջիկը)։

«ՅԱՌԱՋ»Ի ՊԱՏՄՈՒԱԾՔՆԵՐԸ

ԵՐԲ ՇԷՆ ԷՐ ՄԵՐ ԲՈՑՆԸ

ՕՐՈՒԱՆ ՄԸ ԿԵԱՆՔԸ

Խաղերը միշտ կը փոխուէին։ Թէ կ'ուտէինք, թէ կը խաղայինք, ուտելու մասնաւոր ժամանակ յատկացնելը մեծ կորուստ մըն էր մեզ համար։ Երբ կը յոգնէինք խաղալէն եւ ուտելէն, կը յարձակէինք ջրշուններու, ձկնկուլներու պէս գետին տեղդաներուն մէջ խանուած կոյտ կոյտ արծաթ ձուկերու վրայ, որոնք կարծես մարդ տեսած չէին բնաւ, եւ չէին գիտեր թէ կրակի վրայ պիտի քաւեն իրենց միամտութիւնը։

Ցանկարծ թաւուտներուն ետեւէն Բարունականց Վարդանը մարտակոչ մը արձակելով մէջտեղ ելաւ իր հետեւորդներով, անոնք իրենց գլուխները դրած էին սաղաւարտներու նմանող գուգուլներ, հիւսուած եղեգնային մասնաւոր խոտերով, եւ կուրծքերուն կապած խոշոր կաղնեփայլուններով ժամբըշտակալներ։ Անոնք ունէին հարուստ կապարճներ, նետեր։ Կատարելապէս ծպտուած էին իրենց հագուստներու աստառով։

Կրակները մարեցան, ամէն ոք պահ մը քարացած մնաց, ուտելիքը նոյնիսկ կոկորդները մնացին։ Բոլորս ալ մեր զէնքերուն վազեցինք, «Վարդանանց, Վարդանանց» պոռալով։

Այդ օրը ես Վասակ եղած էի, շատ հետեւորդներ ունենալու հաճոյակատար փառասիրութեամբ։ Կռուի սաք բոպէներուն, մեր կողմէն Ղեւոնդը աւելի հրահարելու համար, այսահարի պէս կեցած տեղը ցատկելով կը կանչռտէր. «Վարդան - Վարդան - Վարդան - չորթան»։

Մեզի համար Պարսիկներ չկային այդ գոյամարտին մէջ. այլ Վասակ ու Վարդան։ Դարերու ընթացքին պատմութեան այդ փառաւոր էջը պատռուած, խանձուած, մարած մոլեռի մը պէս կերպարանափոխուած մեզ հասած էր միայն բնազդօրէն, Վասակի պարտութիւնը պայման ըլլալով։

Ամէն ինչ փթփթած թեւերով շինուած էր մեր մէջ։ Կուիւը սկսանք խորունկ եւ երկար փոսի մը երկու աւազուտ ու լերկ կողերը գրաւելով։ Փիղերը միայն կը պակսէին։

Խաղը վերջ չունէր այնքան խանդավառուած էինք, երբ ես ճակտէս ստացայ պարսաքար մը եւ սկսայ գալարուիլ աւազուտին մէջ։ Ընկերներս նախ կարծեցին թէ պայմանադրական անկումն էր։ Որովհետեւ մեր այս խաղին մէջ Վասակը միայն կը մեռնէր։ «Իմացեալ» մահէն գաղափար չունէինք։

Բոլոր ընկերներս ճնճղուկներու պէս գլխուս հաւաքուած եղբայր - զաւեշտական ձեւով սկսան մեներգել «Լռեց»։ Ամպերը եկան ծածկեցին իբրեւ վերջաւորութիւն։ Այդ միջոցին եթէ մեռնէի ալ, մէկուն հոգը չէր, միայն մերՄանուկը, առրակտոր քովս վազեց եւ գիտէր որ ես այլեւս Վասակը չեմ, ու տաք մոխիրին մէջէն քար մը վերցնելով սեղմեց ճակտիս բուսած գունտին վրայ որ հեւզհեւէ կը սեւնար։

Չեմ գիտեր թէ՝ տեսողութիւնս սկսաւ մռայլիլ, ամբողջ գետին վրայ սաւան մը բռնած էին կարծես, ու հեռուէն երեւցան նիզակաւոր ձիաւորներ, բնազդաբար իրար դիտեցինք, ու վերադարձի ճամբուն բարակ ժապաւէնը սկսանք արագօրէն փաթթել մեր ոտքերուն։ Լուռ ու մունջ հասանք Սէյմէնները։ Երբ գիւղը երեւցաւ, լուսինը ծագեցաւ մեր սրտերուն մէջ եւս, բայց մենք կարծես մեռեալթաղներու պէս իրարու սեղմուած էինք։ Շատեր մերկացած էին իրենց զէնքերէն։

Մեզմէ ոմանք դեռ սիրտ ունէին երգելու, թէեւ մեր երգարաններուն ցանկը աւարտած էինք այդ օր, սակայն անցեալ Վարդավառին՝ քաղքէն եկած երկու բամպոզի նման տղաք նոր երգեր էին բերեր մեզ ընծայ, Մուշեղ վարդապետին «Աստղով բանուած գիշերին մէջ» եւ «... Լուսնակ շուտ փախիր ամպերուն ետին», որոնք շատ յարմար էին երգելու դէպի գիւղ բարձրանալու ատեն, թոյլ ու մեղկ, յագեցած, յոգնած ու զղջահար, մտահոգ։ Լաւ որ իրար չէինք դիտեր, այլ գլխիկոր ու յանցաւոր կը յառաջանայինք։

Աներես մժեղներու պարս մը գլխուս վրայ եւ ականջներուս մէջ դեռ գետի խուլ մրմունջը, կը քալէի ինքնամոռաց, կարաւանին ետեւը մնացող կուզիկի մը նման։ Ընկերներս զանազան ճամբաներէ գիւղ մտան, երբ առջեւս ելաւ փոքր եղբայրս Գօգոսը, մեր յաղթանդամ մերկ եւ անսանձ ճերմակ ձիուն վրայ հեծած, մէկ ակնարկով հասկըցանք իրար։ Ան այսօր մինակ մնացած էր եւ ատոր համար ալ մասնաւոր ատելութեամբ վերջացուց իր կաֆը ըսելով — օ՛խ, տուն եկուր որ տեսնես, ամբողջ օրը քեզ փնտռած ենք, ու նետի պէս դէպի տուն արշաւեց կարծր քարերէն կանանչ կայծեր ցրուելով իր ետին։

Ես մինակ մնացած աղէ արձան մըն էի, պատրաստ փլելու ոտքերուս վրայ առաջին հպումով իսկ։ Սարսափը ջերմի պէս քանի մը անգամ շրջան բրաւ երակներուս մէջ։

Ճնճղուկի մը պէս մտայ մացառներու տակ ու պահուիլ փորձեցի։ Ամէն շարժում, ամէն մէկ տուեր ձայնի փոխուեցաւ, ու կը լսէի անունս որ ամէն կողմէ կը կանչուէի։ Սողալով, մերթ վազելով աւելի ապահով տեղ մը կը փնտռէի։ Քանի ձայները գիս կը հալածէին, ես կը հեռանայի գիւղէն քաշքշելով միանգամայն նոյն կանչերէն։

Պահ մը թուեցաւ, թէ մինակ չեմ, ինծի հետ հորիզոնական գլխիվար կը թռէին ձուկերու լուսարձակ կմախքներ։

(6)

ԽՈՍՐՈՎ ՎՇՏՈՒՆԻ

հրաւիրեց բոլոր հոսանքներու ներկայացուցիչնե֊րը, եւ մասնաւորապէս Պ.Պ. Թորէզն ու Տիյըօն, որպէսզի միջին ճամբայ մը գտնեն։ Թորէզ աւելի հաշտարար կ'երեւայ, բայց կուսակցութիւնը տարբեր որոշում տուած է։

«Տէյլի Մէյլ» կը գրէ թէ կարգ մը քաղաքա֊կան շրջանակներու մէջ կը խօսին «քաղաքացիա֊կան պատերազմ»ի մասին, եթէ համայնավարները զանոնք ընդդիմադիր կուսակցութիւն։ Չիւանդա֊գին ենթադրութիւններ են այս զրոյցները։ Աւելի շատ հաւանական է որ ընդհանուր գործադուլներ սարքուին։

Ֆրանսայի վերջնագիրը Մոսկուայի ժողովին մէջ

Պ. Պիտօ, Ֆրանսայի արտաքին նախարարը, տեսակ մը վերջնագիր ներկայացուց Չորսերու ժո֊ղովին Եչ. օրուան նիստին մէջ, հետեւեալ յայ֊տարարութեամբ.

— «Հրահանգ ստացած եմ կառավարութենէս յայտարարել թէ պիտի չմասնակցինք Գերմանիոյ տնտեսական միութեան, ճարտարարուեստութեան մակարդակի եւ հատուցումներու մասին ծրա֊գրուած համաձայնութեան, եթէ հանքածուխի արտածումները չկարգադրուին համաձայն մեր պահանջներուն»։

Այս յայտարարութիւնը ուղղակի պատասխան մըն էր Պ. Պէվինի, որ առջի օր վճռապէս մերժեց Ֆրանսայի ծրագիրը՝ ածուխի արտածման մասին։ (Պ. Պիտօ կը պահանջէր դաշնագրին մէջ տեղաւո֊րել յօդուած մը որուն համաձայն Գերմանիա պարտաւոր պիտի ըլլայ արտածել իր հանքածու֊խին մէկ մասը)։

Մոսկուայի քաղաքական շրջանակներուն մէջ կը կարծեն թէ Պիտօ ի վերջոյ պիտի բարեխոսէ իր վճռական պահանջը։ Անոնց կարծիքով, Ֆրան֊սայի գլխաւոր պատուիրակին նպատակն է կարելի եղածին չափ շատ ածուխ ապահովել, որովհետեւ չի կրնար Փարիզ վերադառնալ ձեռնունայն։ Այս առթիւ խօսած ճառին մէջ, Պ. Պիտօ բացատրեց թէ հանքածուխը չուայլօրէն կը գործածուի Գեր֊մանիոյ մէջ, թէ կարելի է ամէն տարի առ նուազն 17 միլիոն թոն խնայել եւ արտածել։ Այս առթիւ նորէն պնդեց թէ միջդաշնակցային մասնաւոր վարչութիւն մը պէտք է հաստատել Ռուրի հա֊մար, կարելի եղածին չափ շուտ, մինչեւ անգամ բրիտանական գրաւման շրջանին։ Ցոյց յայտնեց թէ Անգլիոյ ժխտական դիրքը վերջնական չէ։ «Վերջին 15 ամիսներու ընթացքին որքան աւելցաւ ածուխի արտադրութիւնը, այնքան պակսեցան արտածումները։ Այսօր իւրաքանչիւր Գերմանացի շատ աւելի ածուխ կը սպառէ քան Ֆրանսացին»։

ՔԱՆԻ ՄԸ ՏՈՂՈՎ

ՍԵԼԱՆԻԿԷՆ կը հեռագրեն թէ համայնավար կուսակցութեան վարիչը, Ճօն Զերգոս, որ հողա֊գործական նախարար էր 1944ին, սպաննուեցաւ Եչ. օր, երբ խմբագրատունէն ելլելով ճաշի կ'եր֊թար։ Ահաբեկիչը, որ մօտէն կը հետեւէր նախկին նախարարին, երեք գնդակ արձակեց գլխուն։ Մա֊հը վայրկենական եղաւ։ Սպայ մը ձերբակալեց ա֊հաբեկիչը որ յայտարարեց թէ կ'ուզէր վրէժ լու֊ծել։ Ձերբակալուեցան երեք կասկածելիներ եւ 8—10 համայնավարներ։ Զոհը շատ ժողովրդական էր Աթէնքի մէջ, ուր կռուած էր գերմանական գրաւ֊ման շրջանին, խորապէս տառապելով։

ՃԱՏՐԱԿԻ ՀԱՅ ՍԽՈՅԵԱՆԸ.— Մարտ 8ին Լե֊նինկրատի Համախորհրդային ճատրակի մրցում֊ներուն մէջ հայազգի ախոյեան Գասպարեանը դրա֊ւած է տասներորդ տեղը քսան խաղացողներու մէջ, որոնք բոլորը ճատրակի մեծագոյն վարպետ֊ներն են Խ. Միութեան։ Գասպարեան միակն էր որ չունէր ռուսական կամ հրէական ծագում։

ՆԵՐՔԻՆ ՆԱԽԱՐԱՐԸ կախակայեց ոստիկա֊նութեան վերատեսուչը, Պ. Լիւիզէ, միեւնոյն ա֊տեն բացատրելով թէ այս տնօրինութիւնը երբեք չի դպչիր անոր պատուաւորութեան։ Պ. Լիւիզէ որ եւ է կապ ունեցած չէ Եովանովիչի գործին հետ։ Պարզապէս իր բարոյական մաքրագործումի քա֊ղաքականութիւնն է որ նախարարին հաւանու֊թեան չէ արժանացած։ Փախստական Եովանովիչ ձերբակալուած չէ տակաւին։

ՉԼՆՔԻ ԵՐԵՔ ՊԱՀԵՍՏՆԵՐ եւս երեւան հան֊ուեցան, մէկը Ժընըվիլիէ, երկրորդը՝ Փիւթօ, երրորդը՝ Անիէռ։

ՈՍՏԻԿԱՆԱԿԱՆ ԱՒԼՏՈՒՔ ՄԸ կատարուեցաւ առջի օր սակարանի կողմերը եւ կարգ մը թաղե֊րու մէջ։ Բազմաթիւ կասկածելիներ հարցաքնն֊նուեցան (ոսկիի եւ օտար դրամներու առեւտուր)։

ՓԱՐԻԶԻ ՄՍԱՎԱՃԱՌՆԵՐԸ պարտաւոր են շաբաթը առ նուազն երեք օր բաց պահել խանութ֊ները (հինգշաբթի, ուրբաթ եւ շաբաթ)։ Անսաս֊տողները պիտի պատժուին։

15 ՄԱՀԱՊԱՐՏՆԵՐ գնդակահարուեցան Պա֊տըն Պատընի մէջ, իբրեւ պատերազմի ոճրագործ։

ՁԵՐԲԱԿԱԼՈՒԵՑԱՒ Հնդկաչինի պատուիրա֊կութեան Բ. Նախագահը, Տուօնկ Պաչ Մէ, որու մասին ծանր ամբաստանութիւններ կան։ Կա՛մ Փա֊րիզի մէջ պիտի դատուի եւ կամ Սայկոն պիտի փոխադրուի։

ԴԱՍԱԽՕՍՈՒԹԻՒՆ

Փարիզի Ֆր. Կապոյտ Խաչի մասնաճիւղին հերթական ընկերական հանդիպումը, 22 Մարտ, շաբաթ կէսօրէ վերջ, ժամը ճիշդ 3ին, Sociétés Savantesի սրահը։ Պիտի դասախօսէ Պ. ՇԱՒԱՐՇ ՆԱՐԴՈՒՆԻ։ Նիւթ՝ Կնոջ դերը ժողովուրդներու ստեղծու֊մին մէջ։ Կը հրաւիրուին մասնաճիւղերու ընկե֊րուհիները։

Ցերեկոյթ պարահանդէս

Կազմակերպուած Ալֆորվիլի «Գուսան» երգ֊չախումբի կողմէ, հովանաւորութեամբ Հայ Ռազ֊միկներու Միութեանց, կիրակի, 30 մարտ կէսօրէ վերջ ժամը 16.30էն մինչեւ կէս գիշեր, Salle des Sportsի մեծ սրահը, 158 rue Jean Jaurès, Maison Alfort: Գեղարուեստական ճոխ բաժին, երգչա֊խումբի անդամներու կողմէ եւ առատ պիւֆէ դիւրամատչելի գիներով։ Եւրոպական պարեր, կը նուագէ GARO SARIANի նուագախումբը, մուտք 75 ֆրանք։ Charenton Ecoleէն առնել 181 թիւ հանրա֊կառքը եւ իջնել Terminus: Ցերեկոյթին ամբողջ հասոյթը պիտի յատկացուի երգչախումբին մօտ ատենէն կազմակերպելիք առաջին համերգին։

ՍԷՕԼԷՕԶԻ Վերաշ. Հայր. Միութեան թէյա֊սեղանը 23 Մարտ կիրակի կէսօրէ վերջ ժամը 2.30ին Իսի լէ Մուլինոյի «Խրիմեան» դպրոցը։ Ա֊ռաջին անգամ ըլլալով կը ներկայացուի «ՏՕՔՍԱ֊ՆԸ», Սէօլէօզի կեանքէն առնուած ծիծաղաշարժ փիէսը։ Գեղարուեստական բաժին, տոմսերը ապա֊հովել Զատիկեան եւ Մելքոնեան սրճարանները եւ բոլոր անդամներուն մօտ։

ԲԱՑԱՌԻԿ ԵՐԳԱՀԱՆԴԷՍ

«Սիփան ‒ Կոմիտաս» երգչախումբի կողմէ, ղեկավարութեամբ Գ. Մ. ԱԼԷՄՇԱՀԻ, այս երկու֊շաբթի 24 Մարտ, ժամը 9ին, Arnouville-les-Gonnesseի մէջ, Cinéma ‒ Casino, Ave. de la Gare:

ՏԷՍԻՆ.— Տ. Տ. Հ. Միութեան մասնաճիւղը իր ցաւակցութիւնը կը յայտնէ հայրենակից Պ. Ա֊ռաքել Զաքրեանին եւ բոլոր պարագաներուն իր մօր՝ ՏԻԿԻՆ ԱՐՍԻՆԷ ԶԱՔՐԵԱՆի մահուան առ֊թիւ։

ՆՈՒԱԳԱՀԱՆԴԷՍ ՀԱՅ ՍԻՆՖՕՆԻՔ ԵՐԱԺՇՏՈՒԹԵԱՆ

Մարսէյլ, Théâtre d'Alger, կիրակի 13 Ապրիլ, ղե֊կավարութեամբ ԱՐԱ ՊԱՐԹԵՒԵԱՆի։ (Մանրամաս֊նութիւնները յաջորդով)։

Ռազմիկի գիշեր

Կազմակերպուած Հայ Նախկին Ռազմիկներու Միութեան կողմէ, Շաբաթ 29 Մարտ, ժամը 22էն մինչեւ առաւօտ։

Պատուոյ Նախագահութեամբ Gen. Delattre de Tassigny, ներկայութեամբ Gén. Reversի։

Գեղարուեստական բաժին.— Tango-Morino եւ իր նուագախումբը, Jazz.— H. Cooper, Yochka Nemeth եւ իր ցիկանները։

Ալէմշահ եւ իր խումբը մասնակցութեամբ Օր. Ա. ԱՌԱՔԵԼԵԱՆի, Alexandre Gourdji եւ իր պարի խումբը, անակնկալ մը, պիւֆէ, պար, հայկական Cabaret, երեկոյեան զգեստը փափաքելի է։

Տոմսերը ապահովել.— Garabedian, 22 rue Botzaris, Bot. 53-74, Nalbandian 15 Bld. Bonne Nouvelle, Gut. 93-70, Haroustian 7 rue Mulhouse, Gut. 91-94, Maladjian 32 rue de Cléry, Cen. 95-94 եւ Djermaghian 35 rue La Boëtie, Ely. 35-48։

Տարեկան պարահանդէս

ՖՐ. ԿԱՊՈՅՏ ԽԱՉԻ ՇԱՎԻԼԻ ՄԱՍՆԱՃԻՒՂԻՆ

23 Մարտ, ժամը 3էն կէս գիշեր, քաղաքապե֊տարանի սրահը, Rue Stalingrad։

Կը մասնակցի Րաֆֆի երգեցիկ խումբը, ղե֊կավարութեամբ Պ. Ս. Յովհաննէսեանի։ Հ. Յ. Դ. Նոր Սերունդը կը ներկայացնէ Սուրէն Պարթեւ֊եանի՝ ԱՆՄԱՀ ԲՈՑԸ, եւ զաւեշտ մը, ՏՈՆՈՑ ՓԵՍԱՑՈՒՆ, բեմադրութեամբ Պ. Բ. Հայպէշեանի։ Մուտք 75 ֆրանք։ Հասոյթին կէսը կը յատկացուի ներգաղթին։

ԿՈՉ ՀԱՅ ԳԻՒՂԱՏՆՏԵՍՆԵՐՈՒՆ

Գիւղատնտեսական վարժարան աւարտած խումբ մը հայրենակիցներ կ'առաջադրեն կազմել Հայ Գիւղատնտեսներու Ընկերակցութիւնը, ո֊րուն նպատակը պիտի ըլլայ ծառայել հայրենիքի գիւղատնտեսութեան եւ ընկերակցական շրջանակ ստեղծել այդ ճիւղով հետաքրքրուող հայրենա֊կիցներու միջեւ։ Ուստի կը հրաւիրուին Գիւղա֊տնտեսական վարժարան աւարտած կամ գիւղա֊տնտեսական գործնական ծանօթութիւններ ունե֊ցող մեր հայրենակիցները յարաբերութեան մէջ մտնել Ժպտունիի հետ 12 Pass. du Caire, Paris (2), Tél. Cen. 72-75, որպէսզի հրաւիրուին մօտերս գու֊մարուելիք ընդհ. ժողովի մը, հիմը դնելու հա֊մար Հայ Գիւղատնտեսական Միութեան եւ վաւե֊րացնելու համար մշակուած ծրագիր ‒ կանոնա֊գիրը։

ՄԵՐ ԲԱԺԱՆՈՐԴՆԵՐՈՒՆ ՈՒՇԱԴՐՈՒԹԵԱՆ

Յառաջիկայ ապրիլ 8ին կը լրանայ ՅԱՌԱՋի երկրորդ տարին։ Պիտի խնդրէինք մեր այն բաժա֊նորդներէն որ չեն վճարած տակաւին 1946ի բաժ֊նեգինը, փակել իրենց հաշիւները տարեվերջէն առաջ։— ՎԱՐՉՈՒԹԻՒՆ

ՅՈՒՇԱՏԵՏՐ

ՄԱՐՍԷՅԼ-ՊՕՄՈՆ.— Հ. Յ. Դ. Պօմոնի «Զաւարեան» ենթակոմիտէի ընդհ. ընկերական ժո֊ղովը այս շաբաթ իրիկուն ժամը ճիշդ 8.30ին, սո֊վորական հաւաքատեղին։ Կարեւոր օրակարգ։

ՄԱՐՍԷՅԼ.— «Ակնունի» ենթակոմիտէի ընդհ. ժողովը՝ այս շաբաթ երեկոյ ժամը ճիշդ 9ին, սո֊վորական հաւաքատեղին։ Կարեւոր օրակարգ։

ՄԱՐՍԷՅԼ.— Հ. Յ. Դ. Կարտանի Նիկոլ Դու֊ման ենթակոմիտէն կազմակերպած է ընկերա֊հա֊մակրական խնջոյք մը, այս կիրակի ժամը 3.30ին, Հ. Յ. Դ. Պիվէռի տան մէջ։ Գեղարուեստական բաժնին կը մասնակցին Նոր Սերունդը եւ Կապոյտ Խաչի Սանուհիները։

Հ. Յ. Դ. «Արծիւ» ենթակոմիտէին ընդհ. ժո֊ղովը՝ այս շաբաթ երեկոյ, ժամը ճիշդ 9ին, իր ա֊կումբին մէջ։ Խիստ կարեւոր օրակարգ։

ՄԱՐՍԷՅԼ.— Մալաթիոյ Կրթասիրաց Ընկ. մասնաճիւղին ընդհ. ժողովը՝ այս կիրակի կէս֊օրէ վերջ, ժամը 3ին, Bar du Globeի ժողովասրա֊հը, 7 Bld. d'Athenes: Խիստ կարեւոր օրակարգ։

Հ. Յ. Դ. Պօմոնի «Զաւարեան» ենթակոմիտէն իր խորին ցաւակցութիւնը կը յայտնէ ընկեր Սար֊գիս Պօղոսեանի եւ իր զաւակներուն, իր տիկնոջ, ՏԻԿԻՆ ՍԻՐԱՆՈՒՇ ՊՕՂՈՍԵԱՆի զառնակսկիծ մահուան առթիւ։

Հ.Մ.Ը.Մ.ի պարահանդէսը Մարսէյլի մէջ

Մարտ 29, Շաբաթ իրիկուն ժամը 9էն մին֊չեւ լոյս, Salons de l'Hôtel de la Plageի (ex. Sabatier) սրահներուն մէջ։

Գեղարուեստական բաժին, անակնկալներ, ճոխ պիւֆէ։ Աճուրդ չկայ։

Նուագախումբ, Bertho եւ իր խումբը «Paris Montmartre»էն։ Կարգապահութիւնը ապահով֊ուած է։

Le Gérant: L. KRIKORIAN
Imprimerie DER-AGOPIAN, 17 Rue Dameame ‒ 13e
Travail executé par des ouvriers syndiqués

LE PREMIER QUOTIDIEN ARMENIEN EN EUROPE
HARATCH — Fondé en 1925 — R. C. Seine 376.286
Directeur-Propriétaire : SCH. MISSAKIAN
17, Rue Damesme — PARIS (13e)
Tél.: GOB. 15-70 — C. C. P. Paris 1678-63
Տար. 1000, 6ամս. 500, Եռամս. 300, Ֆր., Արտաս. 10 Տոլ.
Dimanche 23 MARS 1947 Կիրակի 23 ՄԱՐՏ
ԺԹ. ՏԱՐԻ — 19e Année N° 4992-Նոր շրջան թիւ 601 Խմբագիր՝ Շ. ՄԻՍԱՔԵԱՆ ԳԻՆ՝ 4 Ֆր.

ՄԵՐ ԽՕՍՔԸ

ԶՐՈՅՑ ԱՆՑՈՐԴԻ ՄԸ ՀԵՏ

— Ջերմապէս կը գնահատեմ ձեր կուսակցութեան ջանքերը, նոր սերունդին փրկութեան համար: Այստեղ եւ ամէն տեղ: Բայց, ապառաժի վրայ նետուած հունտեր չե՞ն ինչ որ կը ցանէք...

= Եթէ ձեզի պէս մտածէինք, ամէն շարժում ինքնին կը դադրէր: Կեանքն իսկ ամենօրեայ պայքար մը չէ՞ բազմաթիւ խոչընդոտներու դէմ: Քար, խիճ, ապառաժ, փուշ, թակարդ, ծով կամ ճախճախուտք.— ի՞նչն է որ կը պակսի մեր ճամբուն վրայ: Տակաւին չենք հաշուեր յուսախաբութիւնները ու վիշտերը, բարոյական տառապանքներն ու դաւերը: «Մարդ մարդու գայլ», ըսեր են իմաստուն մարդիկ: Եւ սակայն, մարդկութիւնը չի յուսահատիր: Անընդհատ կը բանի: Կը ծրագրէ, կը գործէ, կը փորձէ:

— Ըսել կ'ուզէի թէ արդիւնքը համապատասխան չէ ձեր թափած քրտինքին: Հազիւ 10%:

= Երբ ուզածդ չես կրնար ընել, կրցածդ կ'ընես: Զանցառելի քանակութիւն մը չէ հարիւրին տասն իսկ, նկատի առնելով պարագաները: Լպրծուն է գետինը: Հազարումէկ փորձութիւն՝ ճամբուդ վրայ: Միջավայրը կ'առնէ կը տանի, ապակրթող՝ դպրոցը, չափահասութեան՝ փողոցը:

— Միակ արմատական դարմանը՝ հայրենիքն է: Հայրենադարձ:

= Հասարակ ճշմարտութիւն մը: Մինչեւ որ օձը հասնի, մատաղը կը հասնի: Այս տարի 7000 հոգի է ներգաղթի մեր բաժինը: Գալիք տարի ալ կրնայ շարունակուիլ, երրորդին, չորրորդին ալ: Մինչ այդ՝ հազարաւոր մանչեր եւ աղջիկներ պիտի մեծնան այնպէս ինչպէս մինչեւ հիմա: Բոլորովին պիտի մոռնան լեզուն, կամ պիտի հնարեն իրենց յատուկ բարբառ մը.— «Ես մէյօտի էյլիգ երթամ չեմ»: Լեզուն մոռնալով, միտքն ալ պիտի դառնայ բանուկ ածու մը, պատրաստ՝ ամէն տեսակ հունտի, բաց ի հայկականէն:

— Սա ցիրուցան ծաղկոցնե՞րն են որ պիտի խափանեն այդ ահաւոր չարիքը: Եւ կամ պարբերական դասընթացքներն ու դասախօսութի՞ւնները, քաղաքէ քաղաք:

= Այդպէս արհամարհանքով մի՛ խօսիք: Ի վերջոյ ի՞նչ է ձեր միտքը: Հայաջինջ սարսափներուն ատեն, երբ Նիկոմիդիայէն, Պարտիզակէն, Ատափազարէն եւ Բիւթանիոյ միւս շրջաններէն հասած կարաւանները շաբաթներով կը կենային ճամբան, Գոնիայի դաշտին մէջ կամ այլուր, երբ շուները դիակներ կամ երախաներ կը յափշտակէին վրաններէն, համեստ այլ սրտցաւ մարդիկ մանուկները հաւաքելով, Ա. Բ. Գ. կը սորվեցնէին: Այսօր աւելի՞ յուսահատական է մեր կացութիւնը... Պէտք է խառնուիլ հօտանքին, չափելու համար կորուած ճամբան:

— Կը խոստովանիմ որ միշտ հեռու մնացած եմ ազգային գործունէութենէ: Տղաքս ալ իրենք իրենց գլխուն ձգուած, բառ մը հայերէն չեն խօսիր: Սիրտս կ'արիւնի, բայց...

= Մի՛ կեղծէք: «Սիմ կ'ըսէք, Սիմաւոն չէք ըսեր»: Կա՛մ այն է որ չէք հաւատար որեւէ բանի, եւ կամ արդէն ընտրած էք ձեր ճամբան,— թող իրենց ուզածին պէս մեծնան, ի՞նչ ազգ, ի՞նչ հայրենիք...

— Կը սխալիք: Հարցումներս անգամ չե՞ն ապացուցաներ թէ կը հետաքրքրուիմ ազգով ալ, հայրենիքով ալ:

— Վանականներ կան որ օրն ի բուն «Տէրն մեր Յիսուս Քրիստոս» կը հոլովեն, բայց իրենց մատը մոխիրը չեն թաթխեր, մերձաւորին կամ ուրիշին օգտակար ըլլալու համար: Ինչո՞ւ կը վարանիք, երբ այնքան ճամբաներ կը փորձուին, ի խնդիր սերունդի փրկութեան: Սկսէք ձեր տունէն: Հետաքրքրուեցէք թէ ի՛նչ կ'ընէ ձեր հարեւանը: Ցանց մը դուռնէ դուռ, պատուհանէ պատուհան: Եւ առտու մը դուք անգամ պիտի զարմանաք, տեսնելով արդիւնքը: Ձեր հոգին պիտի խայտայ, ամէնէն առաջ ողջունելով ձեր իսկ զաւակներուն փրկութիւնը:

— Այս ճակատին վրայ եւս ճամբաները բաժնուած են, դժբախտաբար:

= Ոչի՛նչ: Կ'ուսումնասիրէք եւ կ'ընտրէք լաւագոյնը, համաձայն ձեր ճաշակին եւ զարգացման: Ամէն Միութիւն իր գործերով, ամէն աշխատանք իր արդիւնքով կը դատուի: Մենք ուժ տալով Հ. Յ. Դ. Նոր Սերունդին, երբեք ատելութիւն չենք սերմաներ ուրիշներու հանդէպ: Ամէն մէկը իր դաշտին մէջ:

Շ.

Ֆր. Կապոյտ Խաչը 100,000 ֆրանք կը տրամադրէ Ներգաղթի հանգանակութեան

Ուրբաթ օր Ֆր. Կապոյտ Խաչի Շրջ. Վարչութեան ներկայացուցիչները Կաթող. պատուիրակ Արտաւազդ արք.ի ներկայանալով 100.000 (հարիւր հազար) Ֆրանքի չէք մը եւ նամակ մը յանձնեցին անոր, յանուն Ֆրանսայի իրենց ամբողջ կազմակերպութեան:

Կաթող. պատուիրակը իր ջերմ շնորհակալութիւնները յայտնելով Միութեան, այս գեղեցիկ մտածումին համար, յարատեւութիւն եւ յաջողութիւն մաղթեց անոր: Այս առթիւ յիշեց նոյն Միութեան քոյր՝ Սուրիոյ եւ Լիբանանի Օգնութեան Խաչին գործունէութեան բարիքները, որոնց մօտէն հետեւած եւ քաջալերած է:

Ահա Շրջ. Վարչութեան նամակը, ուղղուած Կաթող. պատուիրակին, որ միեւնոյն ատեն պատուակալ նախագահն է Ներգաղթի Հանգանակութեան Կեդր. Յանձնաժողովին.—

«Ֆրանսահայ Կապոյտ Խաչի վերջին Պատգ. ժողովը միաձայնութեամբ որոշեց յանուն Ֆրանսայի իր կազմակերպութեան 100.000 (հարիւր հազար) Ֆրանք տրամադրել Ներգաղթի Ֆոնտին, աջակցելով այն ընդհանուր ճիգին որ կը փորձուի յօգուտ հայրենիք վերադարձող մեր հայրենակիցներուն:

Այդ գումարը Ձեր Սրբազնութեան տրամադրութեան տակ դնելով, կը խնդրենք որ թարգմանը ըլլաք նաեւ մեր զգացումներուն՝ որոնցմով մեր 25 մասնաճիւղերը իրենց 1500 անդամուհիներով կը խոստանան կատարել միշտ իրենց պարտականութիւնը հանդէպ մեր հայրենիքին եւ ժողովուրդին»:

Խ. ՀԱՅԱՍՏԱՆԻ ԳՐԱԿԱՆՈՒԹԻՒՆ

Խնջոյքի երգ

Սեղանն է առատ,— Դիմացն՝ Արարատ,—
Հնչում են երգեր — Ուրախ ու զուարթ:
Լցնենք ընկերնե՛ր — Բաժակները լի, — Թող
Հայոց գինին — Մեզ անուշ լինի:
Փառք տանք մայր - հողին,— Արեւի շողին,
— Գինի պարգեւող — Հայոց խաղողին:
Լցնենք, ընկերնե՛ր,— Բաժակները լի,— Թող
Հայոց գինին — Մեզ անուշ լինի:
Փառք տանք նոր կեանքին:— Հողի մշակին —
Որ միշտ կանաչեն — Մեր դաշտն ու այգին:
Լցնենք ընկերնե՛ր .. Բաժակները լի — Թող
Հայոց գինին .. Մեզ անուշ լինի:
Գովենք դարէ դար — Աշխատանքն արդար ,—
Հայոց աշխարհի — Արեւը պայծառ:
Լցնե՛նք, ընկերնե՛ր,— Բաժակները լի,—Թող
Հայոց գինին — Մեզ անուշ լինի:

ՍԱՐՄԷՆ

Վայրէջք

Անսալով ահա իմ հոգու ձայնին,
Որ ամէն քայլիս՝ նոյնն էր շշնջում,
Մենակութիւնս թողած լեռներին
Իմ լոյս գանձերով աշխարհն եմ իջնում
Ու թող վայրէջքս իմաստուն լինի՝
Ես կ'իջնեմ ինչպէս ձիւները լերան՝
Կը հալուեմ՝ կ'իջնեմ՝ լա՛ւ է՝ իմ ճամբին
Սպիտակ պահեմ ջաղացի ճամբան,
Քան թէ ձիւն մնամ մենութեան ժայռին,
Իսկ կեանքի հովտում ծարաւեն նրան...
Ու կ'իջնեմ ահա գետի պէս գարնան՝
Հոգուս ծաղկունքը ափերիս տանում,
Բացում ամէնքի սարն ի վեր ճամբան,
Նրանց վերելքով ես թեթեւանում՝
Աղբիւր եմ դառնում ծարաւ ճամբորդին,
Եւ կոյր աչքին՝ լոյս, եւ կաղին՝ յենակ
Կեանքս բովանդակ՝ ցրում ճամբէքին՝
Անցնում իմ ուրախ՝ որ իմ կրծքի տակ
Ինչ որ ունէի գեղեցիկ ու վեհ՝
Ամէ՛նքի ճամբին՝ շա՛տ տուի սիրով,
Շա՛տ տուի խի՛նդս ու՝ թեթեւացա՛ծ
Ու երջանկացա՛ծ ուրիշի խինդով՝
Իմ հոգուս ձայնը այսպէս շշնջաց՝
— Սիրտ իմ, դեռ գնա, ճիշդ է այս ճամբէդ
Ինչ որ քեզ պահես՝ հէնց այն է կորած
Ինչ տաս աշխարհին՝ այն քոնն է յաւէտ...

Յ. ՇԻՐԱԶ

Դահլիճին տագնապը

Հանրապետութեան նախագահը երկու օրէ ի վեր ամէն միջոց կը փորձէր, որպէսզի Ռամատիէի դահլիճը չհրաժարի: Բոլորն ալ անխուսափելի կը համարէին հրաժարումը, մանաւանդ որ Գ. Ռամատիէ յայտարարած էր ընկերվարական ազգ. համագումարին մէջ թէ պիտի քաշուի, եթէ համայնավարները մերժեն վստահութեան քուէ տալ: Վերջին պահուն վարչապետը կը յայտարարէր.— «Բոլոր կամուրջները քանդուած չեն»:

Ամէնէն փափուկ պարագան այն է որ ոչ ընկերվարականները, ոչ ալ ժողովրդականները կ'ուզեն նոր կառավարութիւն մը կազմել առանց համայնավարներուն, իսկ այս վերջինները անհաշտ կը մնան կարգ մը կէտերու մէջ: Կը յուսացուի ելք մը գտնել Հնդկաչինի պատերազմը կարճ կապելու համար: Ընկերվարական համագումարն ալ համաձայն է որ բանակցութիւնները վերսկսին, առաջին առթիւ:

Կիրքերը այնքան լարուած են որ, ամէն անգամ նոր միջադէպ մը կը ծագի: Ուրբաթ օր, երբ կը քննուէր 1936—1945ի դէպքերու քննութեան համար կազմուած յանձնաժողովին Նախագահութեան խնդիրը, համայնավար անդամները ձգեցին գացին, որովհետեւ տրամադրութիւն չկար ընտրելու իրենց ընկերը, զոր. Ժուանվիլ:

Նոր հետապնդումներ

Ոստիկանական վերատեսուչ Լիւիզէի կախակայման առթիւ, թերթերը անոր կը վերագրեն ոչ թէ որեւէ մեղսակցութիւն, այլ պարզապէս թուլութիւն: Այսպէս, ոստիկանական տեսուչ Ֆուանէ, որ ձերբակալուած է, ժամանակին լուր տուած էր Եովանովիչի թէ պիտի ձերբակալուի: Այդ օրէն ի վեր քրջահաւաք միլիոնատէրը ի դերեւ հանած է Ազգ. Ապահովութեան ջանքերը եւ տակաւին պահուած կը մնայ: Կ'ըսեն թէ արտասահման փախած է, իսկ ոստիկանութիւնը կը հաւատայ թէ Փարիզ կամ շրջակաները կը գտնուի:

Փախստականին Փարիզի բնակարաններէն մէկն ալ խուզարկուեցաւ անցեալ օր: Կ'ըսուի թէ կարեւոր փաստաթուղթեր գտնուած են, ուր կ'երեւան շարք մը ականաւոր անուններ:

Ներքին նախարարը կախակայեց Ազգ. Ապահովութեան տեսուչներէն Փուզէլը, որ պաշտօն ստացած էր փնտռելու Եովանովիչը: Կախակայուած է նաեւ դատական ոստիկանութեան մէկ պաշտօնատարը, իսկ ձերբակալուած կը մնան երկու տեսուչներ, Ֆուանէ եւ Լիւսիէն Փիէնուար:

Շարունակելով իրենց հետապնդումները, Ապահովութեան տեսչութեան պաշտօնեաները խուզարկեցին ոստիկանական վերատեսչութեան այն յարկաբաժինը ուր կ'աշխատէր Ֆուանէ, իր ձերբակալութենէն առաջ: Արդիւնքը գաղտնի կը պահուի: Հայր Միշէլ Ռիքէ, անդամ Յիսուսեան Միութեան (Ճէզվիթ), բաց նամակ մը ուղղելով Հանրապետութեան նախագահին, կը բողոքէ վանքերու մէջ կատարուած խուզարկութեանց դէմ: Այս առթիւ կը մեղադրէ ներքին նախարարը, առանց անունը յիշելու, դիտել տալով թէ վանականները երբեւ դաւաճան ամբաստանելէ առաջ, հարկ է փաստեր ցուցնել: Եւ «զրպարտութիւն» կը կոչէ մամուլին մէջ հրատարակուած մեղադրումները:

Նամակագիրը, որ պերճախօս քարոզիչ մըն է եւ գործնապէս մասնակցած Դիմադրական Ճակատին, յիշելէ վերջը Գերմաններու կողմէ չարչարուած եւ սպաննուած քահանաները, եւ իր իսկ ձերբակալութիւնը 1944 Յունուարին, չորս տարուան դիմադրական պայքարէ վերջ, կը յայտարարէ.

— «Ես անտեղեակ չեմ որ սպասեցին մինչեւ 1941 յունիս 22, զէնք բարձրացնելու համար Գերմանիոյ դէմ կամ միանալու դիմադրական շարժումին: Բայց ես իմ կարելիս պիտի փորձեմ Ֆրանսայի ժողովուրդին մատնանշելու համար անոնք որ վերջին երկու տարիներու ընթացքին ամէն բան ըրին ատելութեան, գռեհիկ վրէժխնդրութեան, մատնութեան եւ հաւատաքննութեան մթնոլորտ մը ստեղծելու համար, բոլորն ալ ժառանգուած նացիական գրաւման օրերէն»:

Հայր Ռիքէ այս առթիւ կը թուէ իր ստացած շքանշանները եւ բարձր գնահատանքները դիմադրական ճակատէն, աքսորականներու եւ ռազմիկներու Միութիւններէն եւն.:

★ Paris - Presse կը գրէ թէ Եովանովիչ որոշած է անձնատուր ըլլալ, կարգ մը պայմաններով: Ոստիկանական տեսուչ Ֆուանէ նորէն հարցաքննուեցաւ՝ ուրբաթ օր, թէեւ կը մերժէ որեւէ պատասխանատուութիւն: Զրոյցի մը համաձայն Եովանովիչ Լիվրիոյ կը գտնուի:

Ուրբաթ առտու նոր խուզարկութիւններ կատարուեցան, բայց արդիւնքը գաղտնի կը պահուի:

★ Զօր. Ալամիշէլ, որուն ձերբակալութիւնը պիտի կարդաք մանր լուրերուն մէջ, 36 ժամ հարցաքննուելէ վերջ, ատրճանակ մը ուզեց, անձնասպան ըլլալու համար: 1939ին եղած է տնօրէն օդանաւային վարժարանին:

(Լուրերու շարունակութիւնը կարդալ Դ. էջ)

ԹՇՈՒԱՌՈՒԹԻՒՆ ԵՒ ՀՊԱՐՏՈՒԹԻՒՆ

Դ.

Կը բնակէինք Քիւժաս փողոցը:

Եւ առտու մը, առջի օրուընէ անօթի, ընկերոջս հետ ձեռք ձեռքի, սովորական ճամբով, «ոտոմոպիլով», գացինք հիւանդանոց Սէն-Լուի: Պիւռնիէ շատ խիստ էր իր դասերուն մէջ, կը սկսէր ու կը վերջացնէր ժա՛մը ժամին:

Այն օրը, երբ գլուխս կը վժար եւ ճակատս կը ցաւէր անօթութենէն, աչքերս պղտորած, ականջներուս մէջ զօզզօոց,— բան մը չեմ հասկնար չուրջս խօսուածէն,— չար բախտէս՝ Պիւռնիէ մէջտեղ կանչեց զիս, հիւանդի մը քով: Ցաղթահասակ մարդ մըն էր հիւանդը, մօրէ մերկ, կանգնած կը դիտէր չուրջը, կարծես հոգն իսկ չէր որ ժանդոտեր ու խոցոտեր էր Ադամին ցնցուղը: Պիւռնիէ, մասնագէտ վեներական հիւանդութեանց, հրաւիրեց զիս քննել եւ ախտաճանաչութիւնը կատարել:

Շարժելու տրամադրութիւն չունիմ, աշխարհի դէմ քէնոտած բան մը դարձեր եմ այդ պահուն, կզակս չի բացուիր, խօսելու վարժութիւնն իսկ կորսնցուցեր եմ:

— Վերցո՛ւր Թանկագին ապրանքը, քննէ՛ եւ ըսէ՛:

Կ'ուզէի ըսել թէ հիւանդ եմ, գլուխս կը ցաւի, բայց ահա.

— J'ai faim, ըսի:

Տաք ջուր թափեցաւ կարծես վրաս: Ե՞ս ըսի այդ յիմար խօսքը, բայց ինչո՞ւ ըսի: Ուրիշ բան կ'ուզէի ըսել սակայն, ըսել միայն թէ հիւանդ եմ, գլուխս կը ցաւի: Խօսքի մեքենան չհպատակեցաւ ինծի, կամ պատշաճութեան, կամ արժանապատուութեան: Ցիմարացաւ լեզուս եւ դուրս տուաւ ապուշ խոստովանութիւն մը: Լռութիւն տիրեցպահ մը: Եւ յանկարծ, սրահին պատի մեծ ժամացոյցը սկսաւ զարնել տա՛նկ, տա՛նկ, տա՛նկ, 12:

— Moi aussi, ըսաւ Պիւռնիէ եւ զուարթ չարժումով մը ոտքի նետուեցաւ: Բոլորը խնդացին Դասը վերջացած էր:

Ընդհանուր այդ աղմուկին եւ Պիւռնիէի զուարթ տրամադրութեան մէջ՝ ուշադրութիւն չգրաւեց յիմար խօսքս:

Դուրս ելանք հիւանդանոցէն:

Քալելով, պահ մը անխօս, ընկերոջս հետ մխրճուեցանք փողոցներուն մէջ, սովորական ճամբով:

— Ինչո՞ւ ըսիր «անօթի եմ», խելքդ կերա՞ր, հարցուց ընկերս քիչ ետքը:

Չպատասխանեցի: Աչքերս լեցուած էին: Հոգիս դարկաւ եւ արցունքներս յորդեցան:

Քալեցի՛ր, քալեցինք:

Օթէլ տը Վիլէն անդին, երբ կը մօտենայինք փամփրիթի խանութին, ընկերս ըսաւ որ մինակս պանդոկ երթամ, ինք քանի մը Ֆրանք պիտի գտնէ փոխ եւ փոմ-փրիթ պիտի գնէ:

— Այսօր պէտք է ճաշել, ըսաւ:

— Ո՛չ, ըսի, անօթի չեմ:

Իրաւ որ անօթի չէի այլեւս: Փիլիքապէս հանգչած եւ խաղաղած, կուշտ մարդու զգացողութեամբ, որեւէ պահանջ չէի զգար այդ պահուն: Միայն միտքս էր որ կը զործէր, ինքզինքս նուաստացած կը տեսնէի, պզտիկցած, խեղճացած, ողորմելի, հոգիով վիրաւոր, բարոյական արժէքներս կորսնցուցած, հակազդեցութիններուս զսպանակը կոտրած, անհատականութիւնս փշրուած:

Ես ինքզինքիս դէմ բարկացած:

Երբ Ֆրանսա մտայ եւ ուսանող արձանագրուեցայ, կառավարական պաշտօնեաները կը թելադրէին.

— Գրուեցէ՛ք աշխատաւոր: Անսպառ աշխատանք կայ, ի՛նչ գործ ուզէք կայ, դրամ կը դիզէք, կը հարստանաք, խե՞նթ էք որ կը գրուիք ուսանող:

Արդարեւ, փեթակի մը կը նմանէր Ֆրանսան, այդ օրերուն: Դրամը կը հոսէր, վաճառի մեքենաները կը դառնային գիշեր ցերեկ: Թուրքիոյ մէջ, մեր մտաւորականները աշխատա՛նք կը մուրային,— շատեր պիտի կտրէին իրենց դրիչը՝ եթէ կարենային գտնել աշխատանք մը, որ ապրեցնէր զիրենք, ընտանիքով: Եւ անոնք, դյառնութեամբ լեցուած, տրտնջալով, անիծելով, հայհոյելով՝ փակեր էին այն ապերախտ ասպարէզին, որ մտաւորական հայ մշակինն է:

Այստեղ, ընդհակառակն, կա՛յ աշխատանք՝ որ քեզի կը հայթայթէ դրամ ու վայելք,— կրնաս շահիլ՝ որքան ուզես, կրնաս վայելել՝ ինչքան ուզես եւ ինչ որ ուզես: Բայց դուն կր մերժե՛ս, յիմա՛ր, կը մերժես՝ մտաւորականի տիտղոսի մը համար, հայ միտքին ջահը վառ պահելու համար, հայ մշակոյթի դաշտին նոր ծաղիկ մը տալու համար, յանձն առնելով անհատականութեանդ խորտակումը, նուաստացո՛ւմդ օտարին առջեւ: Կը մերժե՛ս, յիմա՛ր, նախընտրելով մարտիրոսի մը տառապանքը, Փիզիքական առողջութեանդ քայքայումը, երիտասարդ օրերուդ սպառումը, որպէսզի չփշրուի՜ ազգային քաղաքակրթութեան շղթան, հոգ չէ թէ փշրուի քու ողնայարդ:

Բայց գը՞յշ, կը քամէ քեզ Փարիզը, այս դիւային, այս ջատուկ կինը:

Մե՜ծ է 'գոհողութիւնը՝ զոր յանձն առեր ես, ուժերէդ վեր, կարողութենէդ վեր: Մեծ մտաւորական ըլլալու համար անհրաժեշտ է հարստութիւն: Աղքատիկ միջոցներով, անօթի մնալու նման հերոսութիւններով կարելի չէ հասնիլ իտէալին: Շարունակէ, եւ կը տեսնես: Եթէ անկողին չինկար, հայելի մը առ եւ տե՛ս,— աչքերդ մըթնած, մազերդ թափած: Այն ատեն, սարսափով, պիտի հարցնես.

— Փարի՛զ, ի՞նչ ըրիր զիս:

Շ. ՆԱՐԴՈՒՆԻ

Իրապաշտութիւնը գրականութեան մէջ

Դասական դպրոցի համամարդկային բայց գաղափարական տիպարներէն ու վիպապաշտութեան անհատական եւ առաւելապէս զգայնական ու երեւակայական հերոսներէն վերջ, գրականութիւնը ձգտեցաւ տալ իրական էակներ: Փողոցի սովորական մարդն իսկ դարձաւ հետաքրքրութեան արժանի եւ ենթարկուեցաւ մանրակրկիտ վերլուծումի մը: Մեքենաներու շնորհիւ արագօրէն ծաւալող ճարտարարուեստ մը, կրօնքին տկարացումը, հոգեբանութեան եւ մարքսեան վարդապետութեան, ինչպէս եւ վիրաբուժութեան զարգացումը մղեցին գրականութիւնը փնտռել նիւթական ու իրապաշտ ուղղութեամբ կեանքի նոր ըմբռնում մը:

Ընդունուեցաւ մարդուն հաւաքական էակ մը ըլլալը: Միս ու ոսկոր էր ան հոգի ըլլալէ առաջ: Ու ծայրայեղ մտայնութիւն մը վերածեց զայն առարկայի մը՝ ուրանալով անոր մէջ անհատական բոլոր ձգտումներն ու զգացումները: Ան պիտի ծառայէր հաւաքականութեան եւ անկէ պիտի առնէր իր ապրելու իրաւունքը: Ու ան պիտի աշխատէր այդ հաւաքականութեան մէջ՝ ստեղծելու համարընդհանուրին անհրաժեշտ (հետեւաբար եւ իրեն) նիւթական պայմաններու բարեկաւում մը՝ որմէ կախում ունէր երջանկութիւնը: Հոգեկան տուեալները չէին այլեւս որ պիտի մխիթարէին թշուառները, եւ աշխարհիկ դրախտը նախընտրելի պիտի ըլլար այն միւսէն որ երազային ու ցնորական էր, այն ձեւով ինչպէս որ կրօնքները կուտային: Այլ խօսքով՝ առաջնութիւնը կը տրուէր մարմնական պահանջներուն եւ զործնականին:

Նման իրապաշտութիւն մը սակայն, չուտով պիտի մատնէ ոչ միայն հակասութիւն մը, այլեւ վերացական խորք մը: Եւ պիտի գանք այն եզրակացութեան թէ իրապաշտութիւնը բառ մըն է եւ անկարելի է անոր կատարեալ կիրարկումը: Որովհետեւ մարդ էակը անասուն մը չէ միայն, այլ եւ ունի մտաւորական մաս մը: Եւ մէկին կամ միւսին զանցառումը կը ստեղծէ անհաւասարակշռութիւն մը որ կը դառնայ դժբախտութեան եւ սխալ ապրումի մը պատճառը: Պատմութեան մէջ ամէնէն բախտաւոր շրջանները եղած են անոնք ուր նկատի առնուած է այդ աւասարակշռութիւնը: Անկէ դուրս կը սկսի կեղծիքը որմէ տուժեցին կրօնքները, քայքայուեցան նոյնիսկ: Այդ կեղծիքը կ'երեւայ մինչեւ կրօնաւորներուն մէջ իսկ՝ որոնք իրենց վերացումին մէջ՝ պէտքը կը զգան գոհացնել իրենց մարմինը եւ կը ծածկեն այդ գոհացումները՝ դերծ մնալու համար դայթակղութենէ եւ անպատմ մեկնութիւններէ: Միւս եզրին վրայ, հոն ուր կ'անտեսուի հոգին, մարդուն մտաւոր ու անհատական կեանքը, կը տիրէ դարձեալ կեղծիք մը, որովհետեւ մարմնական բոլոր յագեցումները կը ստեղծեն ընդհակառակն մօքի ելք մը փնտռելու պէտք մը: Մարդը կը ձանձրանայ ի վերջոյ տարիներով հանգիստ ու ճոխ կեանք մը, կամ տարիներով միօրինակ ու տաժանակիր բանուորութենէ մը՝ ու կ'ապաստանի գաղափարներու մէջ: Ասոնք կը ստեղծեն հակասական ու կեղծ դրութիւն մը, եթէ չեն մղեր մարդը վէպի անկում, ձանձրոյթ եւ ղեղխութիւն: Անոնց բերած խանդավառութիւնն ու հաւատքն իսկ, ի վերջոյ, վերէն նայողին համար, կը թուին պատրանքներ: Հետեւեալ խօսքը մարդկային յուսահատութեան գլխաւոր խոստովանութիւնն է: «կարեւորը նպատակը չէ այլ նպատակի մը, որեւէ բանի մը հաւատալը ... յոյսն ու սէրը»:

Նիւթապաշտ վարդապետութիւնը կը դիմէ հոգեկան նոր խոյանքներու:

Մարդուն այդ դժբախտութիւնն ու ապրելու դարդութիւնը արդիւնքն են նիւթականեւ հոգեկան անկայուն աշխարհներուն: Ծնած օրէն յեղաշրջումի մէջ է իր մարմինը, ինչպէս եւ իր հոգին: Կը փոխուին մարմնին պահանջները, կը փոխուին նաեւ ճշմարտութեան ըմբռնումները, ինչպէս եւ կեանքի պայմանները: Իսկ ամէնէն կարեւոր կէտը այն է որ մարդը անկարող է ինքզինք ճանչնալու եւ առաւելապէս անկարող չուրջիններուն հոգիէն ներս թափանցելու: Դարերու փորձերը ցոյց կուտան թէ մարմիններու մերձեցումը անբաւարար է տեւական կապ մը ստեղծելու համար երկու էակներու միջեւ: Ու առաւել դժուար հոգիներու մերձեցումը այդ երկու մարմիններուն միջէն: Եղածները ժամանակաւոր են: Ամէնէն մտերիմ ընկերութիւնն իսկ, ամէնէն սեղմ մտերմութիւնն անգամ այր եւ կնոջ միջեւ անկարող են փակելու կեղծիքին բոլոր դռները: Երկու հոգիները ունին իրենց առանձնացման ոլորտները ուր կը քաշուին առեն առեն: Որովհետեւ առանձին են անոնք իրենց էութեանը մէջ, կատարելապէս անջատ աշխարհէն, կեանքին պայմաններով միայն կապուած իրարու, փոխադարձ չահերով կամ նկատումներով միացած: Որովհետեւ դարձեալ, կարելի չէ կատարեալ անկեղծութիւն մը՝ որ չենք գիտեր ուր կը սկսի եւ ուր կը վերջանայ, երբ ի վիճակի չենք մենք իսկ զանազանելու զայն մեր մէջ մեր իրականութենէն. Բացարիկ պահերու անկեղծութիւնն իսկ կը հաստատէ կեղծիքի մը գոյութիւնը եւ բացարիկ այդ պահերէն առաջ կամ վերջ, երբ կը մնանք մենք մեզի հետ, կեղծիք մըն է որ կ'ապրինք կրկին: Ո՞վ պիտի ըսէ թէ մեր մտածումներն ու զգացումները անկեղծ են: Անոնք եկած ծաւալած, հասունցած են մեր մէջ, շնորհիւ դաստիարակութեան, այսինքն արտաքին աշխարհէն, որ տեսանք, վաւերական ճշմարտութիւն մը չէ մեզի համար, քանի որ սխալ կը ճանչնանք զայն:

Այսպէս է որ, երբ մահը կը մօտենայ մեզի մեր ծերութեան, կ'ըմբռնենք թէ ամբողջ կեանքը երազի մը պէս անցած, խաբկանք մըն է եւ մտահոգ ենք մեր միութեամբ՝ սուզուելէ առաջ անյայտին մէջ ուր չենք գիտեր ի՞նչ վերապրուած է մեզի, կատարեալ անէացո՞ւմ մը թէ տարբեր, աւելի կատարեալ գոյութիւն մը: Անձկոտ է մարդուն խորքը: Միսը կորսուելիք բան մըն է: Տկար: Հոգին անըմբռնելի՝ առանց միսին ու ոսկորին, անկատար:

Ի՞նչպէս կարելի է իրապաշտ ըլլալ մարդկային ճակատագրի այս պայմաններուն մէջ եւ ունենալ յաւակնութիւնը իրականութիւնը տեսնելու: Ճշմարտութիւնը կը խուսափի միշտ մենէ: Փակ ենք մարմնով ու հոգիով արտաքին աշխարհին առջեւ: Եւ սակայն, մեր մարմինն ու գիտակցութիւնը կ'աճին այդ աշխարհին շնորհիւ: Անհունութիւն մըն ենք մենք մեր մէջ: Եւ սակայն աննշան կէտ մըն ենք արտաքին ու մանաւանդ տիեզերական անհունութեան մէջ: Շատեր գերծ են անշուշտ այս բարդութիւններէն եւ կեանքը կ'առնեն եղածին պէս ու կը վայելեն, բայց անոնց զիւնիւթիւնն ու կուրութիւնը չեն ջնջեր այդ բարդութիւնը՝ որուն տեղեակ են ոմանք: Եւ այս վերջիններն են ի վերջոյ որ կը ներկայացնեն քաղաքակրթութիւնը եւ կը բացատրեն հայելիներուն խաղը, հոգիէ հոգի եղող արձագանգը, իրարու արձագանգը:

Բարդութիւն մը: Կը գտնենք աշխարհը անկէ առաջացած մեր միջոցներով [illegible] ցումներ ունենալ միայն, համաձայն մեր զարգացումին եւ գիտակցութեան որոնք շատ աւելի անվստահելի պէտք է ըլլան քանի որ ապրացած ենք անոնց անցեալին մէջ երբ նուազ կատարեալ էինք: Կասկածելի է մեր մտաւոր ամբողջ կառուցուածքը: Ու կուգայ օր մը երբ մեր բնազդները կ'աղաղակեն մեր գերութեան դէմ որուն կ'ենթարկէ մեզ մեր անձը, զերին՝ իր կարգին արտաքին աշխարհին: Եւ մեր չեչտուած անհամապատասխանութեան մէջ իսկ՝ կը զգանք թէ տէրը չենք մեր էութեան: Բայց կը զգանք նոյն ատեն թէ մենք անձնականութիւն մըն ենք ըլլալով այլակերպումը դուրսի աշխարհին, տարբեր մեր չուրջիններէն՝ մեր մէջ կատարուած յեղաշրջումովը: Նման ենք բոլորս ալ իրարու շատ մը կիրքերով ու առաքինութիւններով, բայց այս բոլորը՝ վարիանտով՝ մը որ կը չեշտէ մեր անհատականութիւնը: Ճշմարտութիւնները տարբեր արտացոլումներ կ'առնեն ամէն մէկ էակի մէջ, ամէն տարիքի համաձայն, համապատասխան առողջ կամ տկար մեր մարմնին ու հոգիին:

Սխալ պիտի ըլլար հետեւաբար դարձեալ փնտռել հիմնական կէտեր կիրարկելու համար իրապաշտութիւն մը: Միշտ պիտի մեկնինք զգայարանքներէն եւ գիտակցութենէն՝ ընելու համար մեր դատումները ուրիշներուն վրայ եւ ոչինչ հիմնական ու կայուն է մեր մէջ՝ կարենալ ըսելու համար թէ մեր տեսածն ու զգացածը, մեր վերլուծած մարդը, մեր վէպին հերոսը իրականութիւնն է, մանաւանդ որ անպայման բան մը կը խառնենք մենէ անոր պատկերին: Եւ առօրեայ, մակերեսային իրականութիւնը չէ որ պիտի տայ մեզի էակներուն ու իրերուն իրականութիւնը, երբ չենք գտներ զայն խորունկէն իսկ երթալով:

Անշուշտ պէտք է գոհանալ եղածով եւ ընդունիլ կեղծիքը, որուն համար, Փասքալ կ'ըսէ թէ նոյնքան բնական է մեզի որքան ճշմարտութիւնը: Եւ նոյնիսկ կը նախընտրենք զայն իրականութենէն, որ իրական չէ: Չենք սիրեր լսել ճշմարտութիւնը որ վիրաւորիչ է մեզի համար եւ չենք ուզեր ըսել զայն մեր չուրջիններուն՝ պահելու համար մեր յարաբերութիւնները: Արուեստն իսկ կեղծուած ճշմարտութիւն մըն է կամ ճշմարտանման կեղծիք մը:

Բայց այս բոլորին մէջ իսկ կը տեսնենք թէ սխալ ըմբռնում մըն է իրապաշտութիւնը:

Ն. ՍԱՐԱՖԵԱՆ

ՔԻՆԱՍՏԱՆԻ ազգայնական բանակը գրաւեց համայնավարներուն մայրաքաղաքը, Եէնան: Հեռագիրը կ'ըսէ թէ 10.000 համայնավարներ սպաննուեցան, 2000 հոգի գերի բռնուեցան:

ՆՈՐ ՍԵՐՈՒՆԴԻՆ ՀԱՄԱՐ

ՁԻՆԱՎԱՐԺՈՒԹԻՒՆ. — Դ.

Ընթրիքէն վերջ, մեր յոգնած մարմինները տաքուկ անկողին կը փնտռէին ։

Նորէն պահակներու կարգադրութիւն եւ ապաքում մը քարայրներու մէջ, յատկապէս յատակին փռուած ցորենի ծղօտներու վրայ, մեր պայուսակները բարձի եւ վերարկուները վերմակի տեղ գործածելով:

Պահակներ նշանակուեցան միայն մէկ կէտի համար: Ջորաբերանը դտնուող կորացած ժայռի մը տակէն, պէտք է հետազօտուէր Նոր Գիւղի ճամբան: Ուրիշ կողմէ վտանգ չէր սպասուեր ։

Պարտաւոր էինք ահազանգի սուլոցը լսելուն պէս հագուիլ եւ վերցնել զէնքերը, կազմ ու պատրաստ սպասել հրահանգի ։

Միայն երեք վայրկեան էր պայմանաժամը ։

Մեր տասնեակին մէջ կը գտնուէր Ա. Տայեան, մեր թաղի մեծահարուստին տղան, փափկասուն օրիորդի մը ձեւերով, շատ հանգստաւէտ կեանքի վարժուած ու թուլակազմ պատանին, զոր «Աղջիկ Արամ» կ'անուանէինք երբեմն ։

Գիշերուան կէսէն վերջ, պահակ էին Աղջիկ Արամն ու Գարօ Հացագործեանը (Փետրուարեան ապստամբութեան հերոսներէն եւ զոհերէն)։

Անոնք նկատած էին, որ ձիւնին վրայ մէկը կը յառաջանայ դէպի ընկուզենին, մերթ կենդանիի ձեւ առնելով, մերթ մարդու նման կանգնելով ։ «Ո՞վ ես, հարցուցած էին. մարդ կարծուածը կեցեր, լսեր ու նորէն յառաջանալ սկսած էր ։

— Արամ, վազէ քարայրը եւ լուր տուր, ես կը հսկեմ ու եթէ պէտք ըլլայ, կը կռուիմ, պատուիրած էր Գարօն։

Արամը սարսափով դիտած էր անծանօթը եւ իրեն թուած էր թէ՝ մէկ չէ ան, այլ՝ բազմաթիւ հետեւորդներ ալ ունի եւ այդ կերպ այ խմբադրած էր իր լուրը։

Ահազանգի սուլիչին ձայնէն վեր թռանք, պատրաստուեցանք եւ մտանք մօտակայ ժայռերը։

— «Մենք կը կռուինք ու դուք զգոյշ կերպով, մէկիկ-մէկիկ կը բարձրանաք Վերին Վարագը, պատուիրեց Վազգէն եւ Ղասապի հետ յառաջացան: Երբ մօտեցած էին Գարօին, տեսած էին որ անծանօթը կը ծռէ ծառէն վար կախուած ճիւղերը, ինկոյզ կը փրցնէ, կը կոտրէ եւ կ'ուտէ ։

Վազգէնն ու Ղասապը լուծած էին գաղտնիքը։

Մինչ մենք սրտատրոփ կը սպասէինք հրահանգի, յանկարծ երկու հրացաններու միաժամանակ որոտումը, արձագանգելով լեռ ու ձորը ։

Կռիւն սկսաւ, կը մտածէինք բոլորս ։

Շուտով հասաւ Գարօն եւ պատուիրեց որ Վազգէնի քովը երթանք ։

Աճապարանքով կը չտապէինք, զանազան ենթադրութիւններ ընելով ։

Հասանք դէպքին վայրը: Խաղաղ էր, Վազգէն յուռ կը ծխէր ու մեզ կը դիտէր, ապա դառնալով Արամին ըսաւ,— Մէկը սպաննեցինք, միւսները ո՞ւր թռան ...

Արամը կմկմաց ու լռեց ։

Ղասապը չկար, հետեւած էր որսին:

— «Լաւ է որ միշտ այսպէս անվախ ըլլաք» շարունակեց Վազգէնը, հիմա պիտի տեսնէք թէ ո՞վ էր եկողը, որ պատժուեցաւ»:

Եւ Ղասապը վերադարձաւ մեզի նուէր բերելով արջի գլուխ մը:

Բոլորս կը խնդայինք: Ղասապը արջերու մասին բացատրութիւններ կուտար ։

Բայց Արամը տխուր էր ու գլխիկոր ։

Եւ այդ Արամն ալ ժամանակի ընթացքին յեղափոխական — Դաշնակցական կեանքի մէջ դարձաւ տոկուն, անվախ ու քաջ հայդուկ մը, եւ զոհ մը Վանի փառապանծ հերոսամարտին:

Քարայրին քով, հաստ փայտերը կը ճարճատէին, քունը փախեր էր մեր աչքերէն, անվերջ կը խնդայինք արջի-գլուխը դիտելով, մինչեւ որ լուսցաւ ։

×

Արեւը խիստ ախորժելի էր այդ օրը: Լեռ ու ձորը կարծես կը խնդային մեզի:

Զէնքերը բռնած հրամանի կը սպասէինք, երբ հրահանգ տրուեցաւ Վերի Վարագը բարձրանալ:

Վերելքը թէեւ բաւական դժուար, բայց մեզի համար խիստ հաճելի եղաւ ։

Վերի Վարագ կը կոչուի Վարագն ու Ս. Գրիգորի վանքը իրարմէ բաժնող վերելքը, ուր կը մնային հինաւուրց եկեղեցիի մը պատերը միայն:

Երկչարքի կեցած երկու լեռներու միացման կէտին վրայ շինուած է եղեր վանքը: Հակառակ իր բարձրադիր կեցուածքին, ցուրտ չէր: Փլփլած եկեղեցիին շրջապատը բաւական ընդարձակ հարթութիւն մըն է։

Այնտեղ, մինչեւ կէսօրը մենք զէնքով, շարքային մարզանքներ կատարելէ վերջ, պատրաստուեցանք նշանառութեան ։

Հինգ հարիւր քայլի վրայ տնկուեցան արջի գլուխը, որուն ճակտին փակցուած էր կլոր թուղթ մը: Նշանակէտին ետեւը փոս մը, ուր պիտի կենար ստուգիչ անձը — Ղասապը:

Մեզի տրուած էր երեքական հատ ծխանոր հրացանի (բերդանի եւ այնճալոսի) փամփուշտներ:

Հինգ հարիւր քայլի նշանառութեան փորձը մեծ մասամբ յաջող էր, մէյմէկ փամփուշտով:

Նշանակէտը տեղափոխուեցաւ 800 քայլի վրայ, ապա 1500 քայլի: Արդիւնքը ընդհանրապէս գոհացուցիչ էր, մենք ուրախ եւ հպարտ ։

Ժամը 3ին, Ս. Գրիգորի կողմէ եկաւ Իշխանի խումբը, քանի մը աւելի սպառազէն հայդուկներով, Դատուանցի Հսկայ Սօղօն, Շիրին, Գրիգոր Պուլկարացին, ռումբ շինող Թուրէնը, Սիւրիւճի Դաւօն, Մելքիսէթ Էյնաթեան (մեռած Հայաստանի մէջ), Միհրդատ Միրզախանեան, Քոթութ Պօղոս եւ ուրիշներ:

Բոլորն ալ մօսինով եւ տասնոցներով զինուած:

Ողջագուրուեցանք «երկնային մարդոց» հետ եւ չարաճճիեցինք գործը:

Անմահն Իշխան ուշի ուշով կը զննէր մեզ եւ մեր աշխատանքները: Ի վերջոյ գոհ մնալով արդիւնքէն երեքական հատ մօսինի փամփուշտ նուիրեց մեզի:

Այս արդէն մեծագոյն շնորհն էր որ չափահաս ընկերներու նախանձը կը շարժէր:

Մեզի տուին մօսիններ եւ այս անգամ Իշխանն էր ղեկավարը: Անձամբ նօթագրեց արդիւնքը եւ մեզմէ քանիները վարձատրուեցան Հ. Յ. Դ. զինանշան կլոր արծաթեայ շքանշաններով եւ Քրիստափորի նկարներով ։

Երջանկութիւն բառը հազար անգամ բազմապատկուելէ վերջ ալ չէր հաւասարեր մեր իրական երանութեան ։

Նշանառութիւնէն ետք, Իշխանը դասախօսեց մեզի զինուորական տարրական գիտելիքներու մասին: Ապա շարունակեցինք ընթրիքի սեղանին շուրջ ։ Երգ, արտասանութիւն, ճառ ։

Այդ օրը, բոլորս ալ համոզուեցանք որ Իշխան բազմակողմանի ընդունակութիւններով օժտուած, տաղանդաւոր ու հազուագիւտ յեղափոխական մըն է: Ան լաւ ծրգիչ էր, լաւ հռետոր, բանաստեղծ, հրապարակագիր, զինուորական, քաջ կռուող եւ անհարբեկիչ: Յետագային պարզուեցաւ որ ան նշանաւոր դաշնակահար եւ ձիավարժ մըն ալ է ։

Բախտ ունեցանք օր մըն ալ «լերան մարդոց» անմահ Հայերու, գիւղացի հայդուկներու հետ ապրելու, անոնցմէ ներշնչուելու եւ անոնցմով հիանալու ։

Երրորդ օրը երեկոյեան զէնքերը հոն ձգեցինք ու նոր սերնդականները միայն վերադարձանք քաղաք ։

Լեռ բարձրացանք պատանի, ու վերադարձանք նշանառու, անվախ, տոկուն եւ երիտասարդ դարձած յեղափոխականներ ։

(վերջ) Վ. ՀԱՄԱԶԱՍՊ

ՊՈՒՑՄ ՏԻՑԱՂ

Ջարդագին

Հարսնիք կայ Թուրքերուն տունը:

Նոր կնքահայր մըն ալ գտած են հիմա: Հինը, Յովհաննէս, կնքահայրը, այլ անուամբ Ճօնպուլ յոգնած է, իր տեղը կ'անցնի Սամուէլ Հօբարը:

Ամերիկան, հարիւր յիսուն միլիոն տալէր պահիշիշ պիտի դրկէ Անգարա, իբրեւ վարձք վերջին պատերազմի միջոցին, Թուրքերու մատուցած ծառայութիւններուն:

Մենք խառնուելու իրաւունք չունինք թէեւ, բայց եւ այնպէս, յուլթեամբ անցնիլն ալ մեր դիւանագէտի պատույն կը դպի կարծէք: Թող Ամերիկայի Հայերը հետաքրքրուին այդ խնդրով, քանի որ ամերիկեան բանակի մէջ՝ իրենց կեանքի կէսը մէջ դրին, ի հաշիւ արդարութեան եւ դեմոկրասիի յաղթանակին: Դրամն ալ մեր դրպանէն չէ որ կ'ելլէ... Մարդիկ ազատ են, իրենց դրամը ուզած ձեւով գործածելու: Պատը փակցնելու, կոտրած ապակիները կպցնելու եւ նոյնիսկ բռնի Թուրքին գրպանը թխելու, որ երթայ ճէփ ընէ եւ Ալլահին փառք տայ ։

«Ինչու Թուրքին կուտա՞ն»: Է՛հ, ան դրամ քաշելու, ուտելու ձեւը գիտէ: Հինգ հարիւր տարիէ, բիւզանդացիներէն սկսած, պատրաստ դրամ ուտելու մասնագիտութիւն ձեռք բերած է: Շափգալը կեավուրները հերթի կը սպասեն իրենց ժամուցը մատուցանելու համար ամենակուլ Թուրքին:

Ատեն մը, Կարմիր Սուլթանին քղանցքները խնկարկեցին՝ յանուն միապետութեան, հիմա՝ «հանրապետական» Թուրքիան կը հովանաւորեն, միմիայն Դեմոկրասիի սկզբունքները յարգելու համար ...

Գէ՞շ կ'ընեն: Երբեք: Աւետարանը կ'ըսէ, «սիրէ քու թշնամիներդ»: Թշնամիներդ սիրելը աւետարանական պատգամ է, առաքինութիւն է, ուրեմն ուրիշներուն թշնամին սիրելը գերագոյն առաքինութիւն պէտք է նկատել:

Հարիւր յիսուն միլիոն տոլա՜ր: Եթէ Թուրքիան քսան միլիոն բնակիչ ունի, ամէն մէկ Թուրքին տասը տոլարի կլորիկ գումար մը կ'իյնայ: Ալ աշխատելու ինչ պէտք ունին

Եւ երբ, մէկ միլիոն Հայ ջարդուած է, Թուրքիոյ մէջ, մէկ Հայու համար տասնըհինգ տոլար ջարդագին վճարած կ'ըլլան՝ Ամերիկայի քրիստոնեաները: Ամէն մէկ նահատակուած Հայ, տասնըհինգ տալէր եկամուտ բերած կ'ըլլայ Թուրք «Հանրապետութեան» դանձին:

Այս կէտը մեր ամէնուն հպարտութիւնը շոյելու է ... Մասնաւորապէս, բարի միսիօնարները որոնք քրիստոնեայ Հայերը վերստին քրիստոնեայ ըլլալու համար այնքան քրտինք թափեցին ժամա -

«ՅԱՌԱՋ»Ի ՊԱՏՄՈՒԱԾՔՆԵՐԸ

ԵՐԲ ՇԷՆ ԷՐ ՄԵՐ ԲՈՅՆԸ

ՕՐՈՒԱՆ ՄԸ ԿԵԱՆՔԸ

Թումբերու վրայ երկու ոտքի վրայ կանգնած փորսողներ կը նշմարէի որոնք փայտահատի պէս աս հա՛, աս հա՛ ընելով ծակէ ծակ պահուըտուք կը խաղային հոտած շուններէ։

Աներեւոյթ թռչուն մը իր կարգին ա՛յ ա՛յ ա՛, կանչալով անկողին կը փոխէր: Լուսինն ալ շատոնց երես պահած էր ինծմէ եւ ամպերու ետեւ տարիներու փնտռտուքը կը շարունակէր ։

Գիտէի որ այս ժամուն Տէրսիմցիներն ու քարանցաւներու շատ մը գազաններ գողութեան կուգային դէպի մեր գիւղը, քոնիքոս, դաւաղիր աներես Գնչուներու պէս ու միշտ ալ կը յաջողէին պատառ մը փրցնել դուրսը մնացածէն: Ես անոնց ճամբաներուն վրայ կը գտնուէի եւ ի զուր ապահով տեղ մը կ'որոնէի, երբ լոյս մը ծագեցաւ մտքիս մէջ: Սկսայ վազել դէպի կալերը ։

Հիմա մեր գիւղը կալհոս մեքենայ մը ունէր որ գիշեր ցերեկ կը գործէր, ուղղուեցայ անոր թաքա թաք թաքը, աշխատանքի ձայնին ամէնէն վստահելին բոլոր ձայներուն: Շատ գոհ էի ըրած գիւտէս եւ անճշմարելի կերպով հասնելով մտայ յուրանաձեւ շարուած սրահներուն մէջ ապահով ու տաքուկ, քիչ առնէն թաղուելով մրեղին տակ:

Երկու աչքերէն ծաղկակուր Շուշանին Գրիգոր աղբարն էր մեքենան դարձնողը, կեսարի մը արձանին պէս գլուխը միշտ դէպի երկինք տնկած: Ձեռքարի նման երեսին մշտաժպիտ յոյս մը, մօտէն կախուած միացող լապտերին ցոլքերուն մէջ կը խլրտար: Սողկանց Սաթենիկին սիրահարուէլէն ի վեր անոր բոլոր շարժումները տարօրինակ աշխուժութիւն մը հագած էին, երբ կը քալէր՝ փոթորկոտ նժոյգի մը հանգոյն շատ բարձրէն նայելով ոտքերուն տակ դողացող սալերը, թաքա թաք թաք ազմկելով իր վարած մեքենային պէս: Ձեռքէն թռչուն չէր ազատեր, նոյնիսկ սկսած էր գեղաքանդակ մաղիկներ շինել ընկոյզի աղիւ փայտով քաղւոր աղջիկներու մատները անցընելու համար ։

Դիւրին չէր Սաթենիկի սիրտը գրաւել, եւ անոր սէրն էր որ կը լուսաւորէր իր վարագուրուած աչքերը: Եւ ահա ան հոս մինչեւ լոյս մեքենայ կը դարձնէր եւ իր թեւերը յոգնիլ չգիտէին երբեք ։ Թաղստոցէն խաւարին մէջ երկար ատեն զինքը կը դիտէի, երբ նշմարեցի կալտէրը... որ իր սեփական ցորենէն մաս մը գաղտնի մօտակայ պարտէզը կը փոխադրէր, տասանորդի ծանր տուրքէն մասամբ զերծ մնալու համար, այսպէս գիւղացին ստիպուած էր «գողնալ» իր արդար քրտինքէն, եթէ կ'ուզէր ապրիլ, բանտերուն մէջ փտելու գնով ։

Այսպէս ես սրտիս մորմոքը մոռնալու համար կ'աշխատէի ուրիշ բաներ մտածելանճիտուելիքաքլորի մը նման որ չի մոռնար կուկուլիկուն, մինչեւ որ անուշ քունը, մրեղոտ բոժոժի մը մէջ զիս պարտկեց մեքենայի թաքա թաք թիքը կամովին ականջէս անբաժան, որովհետեւ որոշած էինկալերէն ալ փախիլ, երբ դադրէր անոր աղմուկը այդ օրուան կեանքը երկարելու յոյսով ։

Կռանի ու մուրճի սաեղծագործ ճնշումին ենթակայ կը զգայի: Գլխուս մէջ հրաշէկ երկաթ մը ձեւեր կը փոխէր, պատրաստ վարպետ ձեռքերու համար անկէ կոփելու ցանկալի առարկան:

Մրափիս մէջ գիւղ մը գիւղով տողանցք ըրին, հակակրօնքի նետեր արձակելով, դետի հոսանքէն բշուող հրդեհուած հոգիիս Յանկարծ աղմուկները դադրեցան, եւ դարձեալ լսուեցան զիս փնտռողներու ծանօթ ձայները: Լոյսի մը ճաճանչներէն աչքերս բացի ակամայ, Տէփոյենց Մարտիկն էր, գոյնզգոյն լապտեր մը ձեռքը, այնքան արագօրէն զիս շալակը նետեց որ չկրցայ հզալ նոյնիսկ, եւ պարզապէս աւերակի մը վերջին քարին պէս փլայ իր լայն կռնակին վրայ պաքտուած եւ վերստին յանձնուած գիւղի ժանգոտ շղթաներուն: Եւ օրը կը վերջանար ....

(7րդ եւ վերջ) ԽՈՍՐՈՎ ՎՇՏՈՒՆԻ

նակին, ուրախ պիտի ըլլան տիրոջ անդառնալին արդիւնքը տեսնելով... Զկնային լռութիւնով մը իրենց հաւանութիւնն ալ պիտի յայտնեն Մր. Թրումընին ;

Մեր քաղաքը երկաթուղի եւ դրամատուն կար, որոնց տնօրէնները եւ գլխաւոր պաշտօնեաները Հայեր, Յոյներ կամ Եւրոպացիներ էին, իսկ պահակի պաշտօնը տրուած էր Թուրք զապտիէյի, Քոտուռ Սիւլէյման չաւուշ եւ Վէլի աղայի: Երկաթուղիի հսկիչը, ձեռքը ճիպոտ մը, խաղաղ այցելուները վախցնելով, երկաթուղիէն հեռու պահելու պաշտօն ունէր եւ վիզը ծուռ բարեւի կը կենար հաստատութեան հայ, յոյն, կամ եւրոպացի պաշտօնեաներուն առջեւը:

Ներկայիս, Թուրքը կրկին նոյն պաշտօնը կը վարէ իր «անկախ» եւ ինքնիշխան» երկրին մէջ: Բարեւի կը կենայ մեծերուն եւ զօրաւորներուն առջեւ ի հաշիւ պախշիշի, իսկ իր քրիստոնեայ անպաշտպան հպատակները, ճիպոտը ահուդողի կը մատնէ, մինչեւ իսկ քիթը խօթելով անոնց ժամերուն կանթեղներուն մէջ:

Նախանձի՞նք անոնց այս զապտիէյայի պատօնին...

Կ. ՊԵՏՈՒՇ

ՔԱՆԻ ՄԸ ՏՈՂՈՎ

ՅՈՒՆԱՍՏԱՆԻ կառավարութեան ներկայացուցիչը յայտարարեց թէ բանակը յարձակողական ձեռնարկած է մարտ 20ին, Քասթորիայի շրջանին մէջ, ուր ապստամբները կը գործեն հրամանատարութեամբ «զօր. Մարկոսի»: Այս այն շրջանն է ուր գացեր էին Միացեալ Ազգերու քննիչ յանձնախումբին անդամները, տեսակցելու համար զօր. Մարկոսի հետ: Երկու օր սպասելէ վերջ, միայն սլաւ պատուիրակները մնացին: — Աթէնքի դրամատան տնօրէնը յայտարարեց թէ մեծապէս պակսած է ոսկիի եւ օտար դրամներու պահեստը: Շրջաբերութեան հանուած թղթադրամներու գումարն է 600.000 միլիոն տրախմի :

ՍԵԼԱՆԻԿԻ համայնավար առաջնորդին՝ Եանի Զերտոսի սպանութեան առթիւ, թերթերը կը գրեն թէ սպանեալը, 40 տարեկան, մէկն էր ԷԱՄԻ դիմադրական բանակին 250 հրամանատարներէն որոնք վերադարձան Թեսալիոյ լեռներէն, երբ 1945 յունուարին վերջացաւ քաղաքացիական պատերազմը: Նախապէս ուսուցիչ էր: Անցեալ տարի ալ մահափորձ մը կատարուեցաւ, երբ ճառ կը խօսէր Կորնթոսի մէջ: Այն ատեն ըսուեցաւ թէ արքայականներ են դաւադիրները :

ԳԵՐԱԳՈՅՆ ԱՏԵԱՆԸ վերջացնելով երկու նոր ամբաստանեալներու դատավարութիւնը, Վիշիի գաղթային նախարարը՝ Պուէվիէն դատապարտեց տասը տարի թիապարտութեան, ցկեանս ազգային իրաւազրկութեան եւ գոյքերու գրաւման, իսկ Մատակասքարի կառավարիչը՝ Անէն ցկեանս ազգային իրաւազրկութեան:

ՁԵՐԲԱԿԱԼՈՒԵՑԱՒ օդանաւային զօրավար մը, Ալամիշէլ, նախկին պատասխանատու վարիչ Դիմադրական ճակատի «Ալիանս» գծին որ Գերմաններուն կողմն անցնելով, անոնց յանձնած էր ռազմական գաղտնիքներ: Հիւսիսային շրջանին մէջ գործած ատեն, ձերբակալուած էր իր սիրուհիին հետ: Թերթերը կը գրեն թէ Կէսթափօն այս կինը կը տանջէր իր աչքին առջեւ, եւ զօրավարը չդիմանալով անձնատուր եղաւ: Իր արձակումէն վերջ մօտ 50 հայրենասէրներ ձերբակալուեցան : Գերմանները պահանջեցին որ իրենց համար աշխատի: Զօրավարը այն ատեն Անգլիա, յետոյ Ալժէ անցաւ, եւ ի վերջոյ մատնուեցաւ հայրենասէրի մը կողմէ ;

ԱՆԳԼԻՈՅ պատերազմական նախարարը յայտարարեց երեսփ. ժողովին առջեւ թէ Միացեալ Ազգերու Կազմակերպութեան առաջին շրջաններուն մեծ պետութիւնները չեն կրնար հրաժարիլ իրենց անջատ զինեալ ուժերէն: Ըսաւ նաեւ թէ Մեծն Բրիտանիա այլեւս պիտի չյայտնէ իր զինեալ ուժերուն քանակը, «որովհետեւ, ցորչափ միջազգային համաձայնութիւն գոյացած չէ փոխադարձաբար տեղեկութիւններ հաղորդելու համար, սխալ է վերադառնալ մեր նախապատերազմեան սովորութեան»:

400 ՆՈՐ ԹԵՐԹԵՐ պիտի հրատարակէ Անգլիոյ աշխատաւորական կուսակցութիւնը, մանաւանդ գաւառական քաղաքներու մէջ ուր պահպանողականներուն ձեռքն է մամուլը:

ՌՈՒՄԱՆԻՈՅ ներքին նախարարը, Թէնօարի Եորկէսքու (համայնավար), յանելով ազգ. գիւղացիական կուսակցութեան դանդատները, յայտարարեց թէ Պուքրէշի մէջ ձերբակալուած ընդդիմադիրներուն թիւն է 300: Այս առթիւ պնդեց թէ կալանաւորները դրդած են գիւղացիներուն որ ընդդիմանան ցորենի հաւաքման, նոր սերմնացանին եւ թէ հակախորհրդային քարոզութիւններ կատարած են: Տասը կալանաւորներ արձակուեցան:

ԳԵՐՄԱՆԻՈՅ հաշտութեան դաշնագրին պատրաստութեան առթիւ, Մոսկուայէն կը հաղորդեն թէ խորհրդաժողովին մէջ պիտի լսուին այն փոքր պետութիւնները որ մասնակցած են պատերազմին:

ՀՈՒՆԳԱՐԻՈՅ մասին երկրորդ ծանուցագիր մը ուղղած էր Մ. Նահանգներու կառավարութիւնը, բողոքելով խորհրդային հրամանատարութեան ոտնձգութեանց դէմ: Այս վերջինը դարձեալ մերժեց բողոքագիրը:

ՄԵՐ ԲԱԺԱՆՈՐԴՆԵՐՈՒՆ ՈՒՇԱԴՐՈՒԹԵԱՆ

Յառաջիկայ ապրիլ 8ին կը լրանայ ՅԱՌԱՋի երկրորդ տարին: Պիտի խնդրէինք մեր այն բաժանորդներէն որ չեն վճարած տակաւին 1946ի բաժանեգինը, փակել իրենց հաշիւները տարեվերջէն առաջ:— ՎԱՐՉՈՒԹԻՒՆ

Ցերեկոյթ պարահանդէս

Կազմակերպուած Ալֆորվիլի «Գուսան» երգչախումբի կողմէ, հովանաւորութեամբ Հայ Ռազմիկներու Միութեանց, կիրակի, 30 մարտ կէսօրէ վերջ ժամը 16.30էն մինչեւ կէս գիշեր, Salle des Sportsի մեծ սրահը, 158 rue Jean Jaurès, Maison Alfort: Գեղարուեստական ճոխ բաժին, երգչախումբի անդամներու կողմէ եւ առատ պիւֆէ դիւրամատչելի գիներով: Եւրոպական պարեր, կը նուագէ GARO SARIANի նուագախումբը, մուտք 75 ֆրանք: Charenton Ecoleէն առնել 181 թիւ հանրակառքը եւ իջնել Terminus: Ցերեկոյթին ամբողջ հասոյթը պիտի յատկացուի երգչախումբին մօտ ատենէն կազմակերպելիք առաջին համերգին:

«ՅԱՌԱՋ» ԿԸ ՆՈՒԻՐԵՆ

Բիւժէ Սիւր Արժանէն Պ. Արմենակ Դաւիթեան վեցամսեայ «Յառաջ» կը նուիրէ իր քեռորդիներուն, Պ. Գեորգ Դրօշակիրեանի եւ Եղիշէ Մաշօեանի, Ամերիկա:

ՊԻՑԱՆՔՈՒՌ.— Ամիրխանեան, Թօլեան, Հերպոյեան, Փափազեան, Հօրթեան եւ Մելքոնեան ընտանիքները իրենց խորին շնորհակալութիւնը կը յայտնեն բոլոր անոնց, որոնք անձամբ թէ նամակով ցաւակցութիւն յայտնեցին, իրենց եղբօր եւ ազգականին՝ ԽԱԶԻԿ ԱՄԻՐԽԱՆԵԱՆի անդառնալի կորուստին առթիւ:

ԱԲՐԱՀԱՄԵԱՆ Արմենակ (Զալիբեկի), կը փնտռէ իր մօրեղբայրը՝ Սուքիասեան Զիվան Գեւորգ, ծնած 1918ին: Իմացնել Abrahamian A., 39 rue Kléber, Le-Teil, (Ardèche):

ԿԸ ՓՆՏՌՈՒԻ.— Յարութիւն (Արթին) Տիգրանեան: 1914 Յուլիսին Պոլսէն մեկնած է Ռուսիա, 1921էն ի վեր լուր չկայ իրմէ: Վերջերս իմացուած է որ Մարսէյլ է: Հայրը՝ Տիգրան, մայրը Անայէր: Եղբայրը՝ Ալիքսան եւ քոյրը Մատլէն, այժմ Նիւ Եորք: Տարիքը 54: Պոլսէն փախած է Անէսթի Փէթրիտիս կեղծանունով: Գրել «Յառաջ»ի, կամ իր եղբօրը՝ Alex Dikranian, 2512, 43rd Street Long Island City, 3, New York, U. S. A.: Լուր տուողին նիւթական վարձատրութիւն:

ԿԸ ՓՆՏՌՈՒԻ Հայաստանէն, Վանի Աւանց գիւղացի Հայաստան Խաչատուրեան, հօր անուն Ղեւոնդ, մօր անուն Լուսիկ, քրոջ անուն Աորինէ, բանակի մէջ զինուոր եղած է պատերազմէն առաջ: Փնտռողն է հայրը Ղեւոնդ, Երեւան, հօրեղբայրը Աւետիս Փանոսեան Ֆրանսա, Կարտան: Կը փնտռուի նոյնպէս Լեւոն Մաթէոսեան, հօր անուն Գագիկ, մօր անուն Սաթենիկ, կնոջ անուն Լուսիկ, աղջկան անուն Դոնարայ, ունի նաեւ երկու եղբայրներ Լենինական: Լուր ունեցողներէն կը խնդրուի իմացնել՝ Աւետիս Փանոսեանի, Կարտան, Rue Franklin, No. 5, Gardanne, (B. du R.):

ՊԱՏՐԱՍՏՈՒԵՑԷՔ

Դպրոցասէրի պարանցիկ ցերեկոյթին, նախագահութեամբ Պ. Գեորգ Գալըգճեանի, ապրիլ 13ին Կիրակի կէսօրէ վերջ, ժամը 3—12, Hôtel Georges Vի շքեղ սրահներուն մէջ, Ave. Georges V: Գեղարուեստական բաժին.— Orchestre Fernand Bouillon:

Տոմսերը ապահովելու համար դիմել յանձնախումբի գանձապահ Պ.Ա. Աճէմեանի, 12 rueCadet:

ՀԱՅ - ԲՈՅԺ

ԺՈՂ. ԱՄՍԱԹԵՐԹ ԲԺՇԿՈՒԹԵԱՆ
ԵՕԹՆԵՐՈՐԴ ՏԱՐԵՇՐՋԱՆ

ՀԱՅ - ԲՈՅԺ որոշած է բարձրացնել բաժնեգինը: Անոնք որ մինչեւ Ապրիլ 1 կը վճարեն, բաժնեգինը կ'ընդունուի հին հաշիւով: Ապրիլ 1էն սկսեալ՝ Ֆրանսայի համար բաժնեգինն է 300 Ֆր., Ամերիկայի եւ Անգլիոյ համար՝ 400 ֆրանք, մնացեալ երկիրներու համար 350 ֆրանք:

ՀԱՅ - ԲՈՅԺ կը ղրկուի միայն կանխիկ վճարողներուն: Ձրի կը ղրկուի ազգ. հաստատութիւններու եւ դպրոցներու:

ՀԱՅ - ԲՈՅԺի ամբողջական հաւաքածոն (վեց տարի) սպառած է: Սպառած են նաեւ 1946 տարուան թիւերը: Անոնք որ մեզի կը վերադարձնեն մասնաւորաբար 66, 68, 69, 70 եւ 71 թիւերը, փոխարէն կը ստանան նոր թիւեր 1947 տարեշրջանէն: (Կ'ընդունինք նաեւ թիւ 60, 62, 64):

ՀԱՅ - ԲՈՅԺ իր բարեկամներէն կը խնդրէ անյապաղ հայթայթել յիշեալ թիւերը, ղրկել իրենց բաժանորդագրութիւնը նորոգող անձերուն անունները եւ հասցէները՝ տպագրութեան համար:

ԳՈՒՇԱԿԵՑԷՔ

ՎԻԷՆԻ Հ. Մ. Ը. Մ.ի ընդհ. անդամական ժողովը՝ Մարտ 28ին, Ուրբաթ իրիկուն, ժամը 8.30ին, Սէն Մարթէնի սրահը: Շատ կարեւոր օրակարգ:

ՄԱՐՍԷՅԼ.— «Զամալեան» խումբի ժողովը՝ այս չորեքշաբթի իրիկուն ժամը 8.30ին, սովորական հաւաքատեղին: Կը հրաւիրուին Պուլվար Օտտոյի Հ. Յ. Դ. «Վռամեան» ենթակոմիտէի, Նոր Սերունդի ընկեր - ընկերուհիները եւ Կապոյտ Խաչուհիները:

ՄԱՐՍԷՅԼ.— Հ. Յ. Դ. Սէն Ժէրոմի «Հայաստան» ենթակոմիտէի ընկերները իրենց խորունկ ցաւակցութիւնը կը յայտնեն ընկեր Ս. Պօղոսեանի եւ պարագաներուն իր տիկնոջ՝ ողբացեալ ՏԻԿԻՆ ՍԻՐԱՆՈՅՇի մահուան առթիւ: Նոյնպէս ցաւակցութիւնը կը յայտնեն ընկեր Ղազար Տէրտէրեանի (եւ պարագաներուն) իր տիկնոջ կսկծալի մահուան առթիւ.

ՄԱՐՍԷՅԼ.— Ընկեր Գ. Խոզեանի նշանախօսութեան առթիւ ոմն, 200 Ֆրանք կը նուիրէ Հ. Յ. Դ. Ֆոնտին:

Ծախու է

Bottier - կօշկակարի խանութ մը finissageի մեքենայով մը: Խանութը ունի իրեն հետ բնակարան մը, երեք գլխաւոր սենեակներով, խոհանոց եւ մուտք: Դիմել «Յառաջ»ի, Ն. սկզբնատառով:

Ամենակարեւոր հասցէ մը

ԼՈՒՏԵՐ ՖԷՆԷՐՃԵԱՆԻ

Աշխատանոցը բացուած է եւ կը ստանձնէ շէնքի նորոգութեան եւ զետեղումներու ամէն կարգի աշխատանք վարպետներու ձեռքով: Նորոգութիւն աղօրքներու, արդուկներու եւ կազի վառարաններու: Բաղնեսենեակի եւ խոհանոցի նորոգութիւն եւ ապակիներու զետեղում: Դիմել՝ Entreprise Générale Etablissement LODER, 25 Route de Villejuif, L'Hay-les-Roses, հեռաձայն Ita. 38-36: Autobus 186:

Ծախու նոր տուն եւ նուկայի գործարան

Սեվրանի մէջ ծախու է երկյարկանի տուն մը հոթը սենեակներով: Իրեն կից ունի Նուկայի գործարան մը եւ կառատուն:

Տունը օժտուած է ամէն յարմարութիւններով, ջուր, ելեկտրականութիւն, հաւնոց, աղաւնոց, նապաստակնոց, 600 քառ. մեթր պարտէզ, շրջապատուած նոր եւ հաստատուն պատերով:

Ծախողը պատրաստ է Nougat պատրաստելն ալ սորվեցնել:

Հասցէ.— 12 rue de L'Independance, Sévran (S. et O.) :

ՈՒՇԱԴՐՈՒԹԻՒՆ՝ ՍԱՓՐԻՉՆԵՐ՝
ԵՒ ՎԱՐՍԱՅԱՐԴԱՐՆԵՐ

Foire Internationale de Lyon du 12 au 21 Avril, 1947
Groupe 34 Bâtiment 13, Stand 14

136 RUE BOILEAU, LYON

Լիոնի Միջազգային Տօնավաճառին մէջ կը ցուցադրէ իր զանազան տեսակի անուշահոտութիւնները :

Ուշադրութի՛ւն կօշկակարներուն

Ունինք կաշիի վաճառատուն **Crepin եւ Tannerie:** Ձեր բոլոր գնումներու համար դիմեցէք Յ. Գ. Փափազեան վաճառատունը, **223, r. Tolbiac, Paris (13)** Tél. Gob. 64-54: Բաց է ամէն օր ժամը 8—12 եւ 14—18, գոց է ուրբաթ եւ շաբաթ օրերը: Հաղորդակցութիւն՝ métro: **Tolbiac, Place d'Italie, Clacière:**

Le Gérant: L. KRIKORIAN
Imprimerie DER-AGOPIAN, 17 Rue Damesme - 13e
Travail executé par des ouvriers syndiqués

ՅԱՌԱՋ
ՕՐԱԹԵՐԹ

LE PREMIER QUOTIDIEN ARMENIEN EN EUROPE
HARATCH — Fondé en 1925 — R. C. Seine 376.286
Directeur-Propriétaire : SCH. MISSAKIAN
17, Rue Damesme — PARIS (13e)
Tél.: GOB. 15-70 — C. C. P. Paris 1678-63
Տար. 1000, 6ամս. 500, Եռամս. 300, Ֆր., Արտաս. 10 Տոլ.
Mardi 25 MARS 1947 Երեքշաբթի 25 ՄԱՐՏ

ԺԹ. ՏԱՐԻ — 19e Année N° 4993 - Նոր շրջան թիւ 602 Խմբագիր՝ Շ. ՄԻՍԱՔԵԱՆ ԳԻՆ՝ 4 Ֆր.

ՄԵՐ ԽՕՍՔԸ

«Կ'ՕԳՆԵՆՔ ՈՐ ԴԻՄԱՆԱՑ»

Ցնծութեան աղաղակներ Պոլսէն եւ Անգարայէն մինչեւ յետին գիւղը, նախագահ Թրումընի պատմական ճառին առթիւ։ Լո՛յս իջած է Թուրքիոյ վրայ։ Նոյն իսկ ամբողջ աշխարհի վրայ, ինչպէս կը յայտարարէ «Վաթան»ի խմբագրապետը, Ահմէտ Էմին Եալման, որ վերջերս Ամերիկա գացած էր։

— «Բովանդակ աշխարհի համար ցերեկը սկսած է եւ գիշերը այլեւս պատմութեան խառնուած» (13 Մարտ)։

Ուրիշ ամբոխավար թերթ մը, «Ճիւմհուրիյէթ», այլապէս պատկերալից տպաւորութիւն մը կ'արձանագրէ.

— «Թուրքիա որ պատերազմ մը պայթած պարագային նինջինը կը նկատէ կրակի առաջին գծին վրայ, հիմա տոգորուած է այն անխառն գոհունակութեամբ որ կ'ունենայ իրեն Ամերիկացիները տեսնելով ճիշդ իր կողքին եւ վնռականի»։

Անգարայի կիսապաշտօնական բերանը, «Ուլուս», նոյնպէս գոհունակութիւն կը յայտնէ մատը վէրքին վրայ դնելով.

— «Ներքին ապահովութեան փոխարէն երկու տարիէ ի վեր արտաքին ճնշում կը գործադրուի։ Հաւաքական պաշտպանութեան անունով խարխափ պահանջուած է Նեղուցներու մէջ։ Արեւելեան նահանգներէն հող կորզելու սպառնալիք եղած է, անարդարօրէն եւ առ ոչինչ համարելով ներկայ դաշնագիրները»։

Դեռ ո՛րքան պերճախօս ապացոյցներ ուրախութեան եւ երախտագիտութեան։ Բայց կը բաւէ, այսօրուան համար։

Բուն գործին դաղտնիքը պէտք է փնտռել Ատլանտեանէն անդին, Մ. Նահանգներուն մէջ, ուր պաշտօնական շրջանակները եւ մամուլը կը շարունակեն մերկացնել կացութիւնը եւ խոստացուած օգնութեան խմասը։

Ուրբաթ օր, Մ. Նահանգներու երեսփ. ժողովին արտաքին յարաբերութեանց յանձնաժողովը կրկին քննեց այս խնդիրը, շարք մը նոր հարցումներ ուղղելով փոխ-նախարարին, Պ. Տին Էչիսընի։

Այս վերջինը իր պատասխաններուն մէջ սահեցուց խօսք մը որ ամէն բան կը բացատրէ.

— ԿՕԳՆԵՆՔ ԹՈՒՐՔԻՈՅ ՈՐՊԷՍԶԻ ԿԱՐԵՆԱՅ ԴԻՄԱՆԱԼ ԱՐՏԱՔԻՆ ՃՆՇՈՒՄՆԵՐՈՒՆ»։

Այս առթիւ խոստացաւ հրատարակութեան տալ «գաղտնի փաստաթուղթեր» Յունաստանի եւ Թուրքիոյ մասին։

Երեսփոխան մը դիտել տուաւ թէ Թուրքերու կարծիքով Խ. Միութիւնը ջլամարտ մը կը մղէ Նեղուցներու մասին եւ սահմանագլուխին վրայ, «հետեւաբար մեզմէ կը խնդրուի հոն երթալ»։

Ուրիշ մը հարցուց թէ գաղափարական պայքար մը չէ՞ որ կը մղուի։ «Եթէ Թուրքիան արտաքին ճնշումի ենթարկուած է, ինչո՞ւ խնդիրը չէք ներկայացներ Միացեալ Ազգերու Ապահովութեան Խորհուրդին։ Եթէ երկիր մը պիտի արշաւէ Թուրքիոյ սահմանին վրայ, 700.000 զինուորներ չեն որ պիտի կեցնեն զայն»։

Փոխ-նախարարը գոհացաւ հետեւեալ յայտարարութեամբ.

— «Ինչ որ տեղի ունեցած է, համոզած է Թուրքերը թէ պարտաւոր են զէնքի տակ պահել իրենց բանակը»։

Յետոյ բացատրեց թէ ամերիկեան քաղաքականութիւնը չի նշանակեր Միացեալ Ազգերու սնանկութիւնը։ «Ոչ ալ վերադարձ դէպի ուժերու հաւասարակշռութիւն»։

Անգլեւասաքսոն թերթերը աւելի բացորոշապէս «կը լուսաբանեն» այս խնդիրը։

Անոնք պարզապէս կը հասկցնեն թէ Մ. Նահանգները պարտաւոր են ամէն աջակցութիւն ընծայել Յունաստանի եւ Թուրքիոյ, կասեցնելու համար ռուսական յառաջխաղացութիւնը, գաղափարական թէ քաղաքական։

Մնաց որ, փոխ-նախարարը ինք իր լուսաբանութեանց ընթացքին հասկցուց թէ Մ. Նահանգներուն ապահովութիւնը պիտի խանգարուի, եթէ խորհրդային իշխանութիւն հաստատուի Յունաստանի եւ Թուրքիոյ մէջ։

Այս յայտարարութենէն քանի մը շաբաթ առաջ, հռչակաւոր հրապարակագիրը, Լիփմըն, որուն տեսութիւնները միաժամանակ լոյս կը տեսնեն բազմաթիւ թերթերու մէջ, կը թելադրէր դինակցութիւն կնքել Թուրքիոյ հետ...

Շ.

Ի՞նչպէս պիտի կազմակերպուի վաղուան Գերմանիան

ԾՐԱԳԻՐՆԵՐԸ ՄԵԾԱՊԷՍ ԿԸ ՏԱՐԲԵՐԻՆ

Չորսերու Խորհուրդը այժմ զբաղած է Գերմանիոյ վարչական կարգուսարքին սահմանումով։ Ուրբաթ օր Պ. Պէվին ներկայացուց իր ծրագիրը, որ միջին ճամբան է բաղդատելով Ֆրանսայի եւ Խ. Միութեան ծրագիրներուն հետ։ (Ֆրանսա կ'առաջարկէ պարզապէս դաշնակցային պետութեանց վերածել Գերմանիան, իսկ Խ. Միութիւնը կը պահանջէ կատարեալ կեդրոնացում)։ Այս առթիւ Պ. Պէվին բացորոշապէս յայտարարեց թէ Մեծն Բրիտանիա երբեք պիտի չթոյլատրէ որ վերահաստատուի միակ կուսակցութեան դրութիւնը, որուն շնորհիւ Հիթլէր յաջողեցաւ իշխանութեան գլուխ հասնիլ։ Անգլիոյ արտաքին նախարարը չարտասանեց համայնավար կուսակցութեան անունը, բայց իմաստը շատ որոշ էր, երբ ըսաւ.

— «Մենք (Անգլիա) չենք հաւատար թէ Գերմանիան պէտք է պարզապէս նացիական կուսակցութենէն վերածուի ուրիշ կուսակցութեան մը, ոչ ալ նացիական գաղափարականէն ուրիշ գաղափարականի մը»։

Աւելորդ է ըսել թէ ակնարկը ուղղուած էր Խ. Միութեան դէմ որ միակ կուսակցութեան դրութիւնը հաստատած է իր շրջանին մէջ, Միացեալ Ընկերվարութիւն կուսակցութեան մէջ ձուլելով ընկերվարականները եւ համայնավարները։

Բրիտանական ծրագիրը շատ կը նմանի Աւստրալիոյ սահմանադրութեան։ Խստօրէն որոշուած եւ սահմանափակուած են կեդրոնական կառավարութեան իրաւասութիւնները, մնացեալ ամբողջ իշխանութիւնը յանձնելով գաւառական կառավարութեանց (Լանտէր)։

Յաջորդ օրը, Պ. Մոլոթով ներկայացուց իր կառավարութեան ծրագիրը, առաջարկելով Գերմանիոյ Վայմարի Սահմանադրութեան։ Այս առաջարկը անմիջապէս մերժուեցաւ Անգլիոյ եւ Ֆրանսայի ներկայացուցիչներուն կողմէ։ «Վայմարի ուրուականը հաճելի չէ Ֆրանսայի համար», ըսաւ Պ. Պիտօ։

Մոլոթովի ծրագրին համաձայն, նոր Գերմանիան պիտի ունենայ խորհրդարան մը բաղկացած երկու ժողովներէ, հիմնուելով Վայմարի սահմանադրութեան վրայ։ Զայնակցելով Պ. Պիտոյի, Պէվին դիտել տուաւ թէ այդ սահմանադրութիւնը շատ մը տկար կողմեր ունի, օրինակ՝ նախագահին իրաւունքը՝ կախակայելու սահմանադրութիւնը, բան մը որուն շնորհիւ Հիթլէր փշխանութեան բարձրացաւ։

Մոլոթով իր ծրագիրը պարզած ատեն խստօրէն քննադատեց դաշնակցային դրութիւնը, զայն համարելով դաւ մը «Գերմանիան անդամատելու»։ Իր տեսակէտին ուժ տալու համար, յիշեց Ճափոնը, ուր ժողովուրդը իր կառավարութիւնն ունի դրամատէր իշխանութեանց ղեկավարութեան տակ։ Այս առթիւ առաջարկեց հանրաքուէ կատարել։ «Եթէ գերման ժողովուրդը դաշնակցային դրութիւն վճռէ, դրամատէր պետութիւնները պէտք է ընդունին»։ Յետոյ քանիցս կրկնեց թէ Գերմանիան առժամեայ կառավարութիւն մը ունենալու է, որպէսզի կատարէ զանազան պարտաւորութիւններ (հատուցում եւն)։

Ֆրանսական ծրագիրը կը տրամադրէ հաստատել ապակեդրոնացեալ, թուլօրէն դաշնակցային կառավարութիւն մը, մէկ խորհրդարանով որ պիտի ընտրուի դաշնակցային պետութեանց կողմէ։ Պ. Պիտօ չեշտեց թէ Ֆրանսա հակառակ է որ եւ է գերման կառավարութեան հաստատման, ըլլայ իսկ առժամեայ։ Իր կարծիքով, կանխահաս է այդ խնդիրը։ Զօր. Մարշըլ համաձայն կ'երեւայ խորհրդային ծրագրին։

★ Այսօր, երեքշաբթի, չորս արտաքին նախարարները պիտի վերսկսին ընդհ. վիճաբանութիւնները Գերմանիոյ հաշտութեան դաշնագրի պատրաստութեան մասին։ Խորհրդաժողովը այժմ հասած է որոշումներ տալու շրջանին։

ՀԱԿԱՆԱՅԻ առեանի մը համայնավար անդամը, Ռայնհօլտ Հուպ սպաննուեցաւ երկու անծանօթներու կողմէ, Շթութկարթի մօտ։ Առաջին անգամն է որ Գերման մը կը սպաննուի հականացի գործունէութեան համար, ամերիկեան շրջանին մէջ, թէեւ ուրիշ առեան դժգոհութեան ցոյցեր կատարուած են։

ԴԱՀԼԻՃԸ ՓՐԿՈՒԵՑԱՒ

Վստահութեան քուէ 411 ձայնով

Շնորհիւ հանրապետութեան նախագահին միջամտութեան եւ վարչապետին վճռականութեան, շաբաթ օր կարելի եղաւ փրկել դահլիճը։ Համայնավար կուսակցութեան Քաղաքական Բիւրոն վերջին պահուն դիջում մը եւս կատարեց, արտօնելով որ իր նախարարները «չխզեն դահլիճին համերաշխութիւնը»։ Ուրիշ խօսքով, համայնավար երեսփոխանները ձեռնպահ պիտի մնային Հնդկաչինի համար պահանջուած զինուորական վարկերու քուէարկութեան ժամանակ, բայց նախարարները պիտի քուէարկէին կառավարութեան համար։

Այս հիման վրայ, շաբաթ օր Ազգ. Ժողովի քուէարկութեան մասնակցեցան 411 երեսփոխաններ, եւ բոլորն ալ միաձայնութեամբ վստահութիւն յայտնեցին, քուէարկելով զինուորական վարկերը։

Համայնավարները վերջին պահուն միջին բանաձեւը առաջարկեցին այն մտահոգութեամբ որ՝ երկիրը առանց կառավարութեան չմնայ ճիշդ այն պահուն երբ Գերմանիոյ ճակատագիրը կը վճռուի Մոսկուայի մէջ, մասնակցութեամբ Ֆրանսայի։ Բանաձեւը որոշապէս կ'ըսէ թէ համայնավար երեսփոխաններուն ձեռնպահութիւնը «չի կրնար խնդրոյ առարկայ դարձնել կառավարութեան քաղաքականութեան միւս երեսները»։

Արմատականներն ալ, որոնք նախապէս որոշեր էին քաշել իրենց նախարարները, վերջին պահուն փոխեցին իրենց որոշումը, մասնակցելով քուէարկութեան։

★ Շաբաթ առտու, երբ Ազգ. Ժողովը բացուեցաւ, համայնավարները բացակայ էին, մասնաւոր խորհրդակցութեան հրաւիրուած ըլլալով։ Հարկ եղաւ զանազան գործերով զբաղիլ, մինչեւ անոնց վերադարձը։ Յետոյ խորաքանչիւր խմբակցութիւն իր տեսակէտները պարզեց, յայտարարելով թէ վստահութեան քուէ պիտի տայ։ Համայնավար ներկայացուցիչը, Ժաք Տիւքլօ, կրկնեց թէ Ինչ. օր տրուած որոշման համաձայն քուէ պիտի չտան զինուորական վարկերուն համար, բայց հակառակ ալ պիտի չքուէարկեն եւ թէ իրենց նախարարները արտօնուած են քուէարկելու։ «Կ'ընդունինք թէ ներկայ պարագաներուն մէջ դժուար է Ֆրանսան կառավարել առանց խառն կառավարութեան մը. մեր արտաքին նախարարը Ֆրանսայի դատը կը պաշտպանէ Մոսկուայի մէջ։ Նկատի առնելով այս պարագան եւ կարգ մը մութ խաղեր հանրապետական վարչաձեւին դէմ, մինչեւ ծայրը տարինք հաշտարար ոգին»։

Վարչապետը, Պ. Ռամատիէ բեմ բարձրանալով [illegible] ... յութիւնը վերահաստատուեցաւ շնորհիւ մեր զինուորներուն քաջութեան եւ հերոսութեան։ (Բուռն ծափեր, երեսփոխանները ոտքի կ'ելլեն, բացի համայնավարներէն։ Թօրէզ ծափահարելով հանդերձ նստած կը մնայ։ Աջերը կը բողոքեն)։ Կը խնդրեմ ձեր արտայայտութեանց մէջ չմոռնալ անոնք որ կը կռուին։ Երբ հանրապետութեան Նախագահը զիս նշանակեց, ես մինակս ձեզի ներկայացայ նախարարական յայտարարութեամբ։ Դուք վաւերացուցիք զայն։ Հաստատեցիք իմ պաշտօնս։ Պայմանագիր մը կնքուեցաւ ձեր եւ իմ միջեւ։ Ես համոզուած եմ թէ հաւատարիմ մնացի այդ պայմանագրին։ Ճիշդ հիմա պիտի ըսէք թէ բոլորս ալ հաւատարիմ մնացի՞նք։ Դուք պիտի ըսէք ձեր մեծամասնութեամբ թէ պայմանագիրը գոյութիւն ունի՞ տակաւին։ Մնաց որ, տեւէ կառավարութիւն չի կրնար ապրիլ առանց նախարարական համերաշխութեան (միաձայն ծափեր)։ Երբ մեզմէ մէկը համաձայն չէ, իրաւունք ունի վերադառնալու իր ազատութիւնը, բայց մինչեւ այդ կապուած է համերաշխութեամբ։ Կառավարութիւնը խստօրէն պիտի համակերպի սահմանադրութեան ոգիին եւ տառին»։

Այս ճառէն վերջը, ամէնէն առաջ խօսք առաւ ընկերվարական ներկայացուցիչը, որ յայտարարեց թէ պիտի քուէարկեն զինուորական վարկերը։ Սահմանադրական մեծամասնութիւնը 310 ձայն էր, բայց քուէարկութիւնը եղաւ միաձայն (411)։

Իրադէկներու կարծիքով, այնքան խոր ճեղքեր բացուած են որ, դահլիճին համերաշխութիւնը շատ երկար չի կրնար տեւել, մանաւանդ երբ Մոսկուայի խորհրդաժողովը վերջանայ։ Հնդկաչինի

(Լուրերու շարունակութիւնը կարդալ Դ. էջ)

«ԴԱՏԱՊԱՐՏԵԱԼՆԵՐԸ ՀԱՅ ԱԶԳ. ՃԱԿԱՏԻ ԱՆԴԱՄՆԵՐ ՉԵՆ»

ԽՄԲ.— Ֆր. Ազգ. Ընդհ. Միութեան Հայաս. Ֆրանսայի Շրջ. վարչութիւնը կը խնդրէ մեզմէ հրատարակել հետեւեալ ճշդումը, վերի խորագրին տակ.—

ՄԱՐՍԷՅԼ, 22 Մարտ.— Քալամանթիս Փարաքէվան, Փօլ Քամպոյեան, Ժորժ Մանուկեան եւ Գերքէլ (Գարդէւ) Դարբինեան որ դատապարտուեցան, կոչկակար Տէր Զաքարեանի բողոքին վրայ, ոչ անցեալին եւ ոչ ալ ներկայիս ոեւէ կապ չեն ունեցած Հայ Ազգային Ճակատի հետ։ (Դիւան եւ կնիք)։

ՆԱՄԱԿՆԵՐ ԱԼԺԵՐԻԱՅԷՆ

Մոռցուած գաղութի մը կեանքէն

Ա.

Պատերազմէն առաջ, ամէն տարեգլուխի Յառաջ պարբերական թղթակցութիւններով կամ տարեկան տեսութիւններով կը ներկայացնէր իւրաքանչիւր գաղութի պատկերը, նիւթական թէ բարոյական: Այս պարտականութիւնը առաւելապէս կ'իյնայ «Յառաջ»ի սանէրուն եւ թղթակիցներուն վրայ: Թող ալքնին, սերտեն եւ լոյս ընծայեն իրենց գաղութներու կեանքի չարն ու բարին, իբրեւ պատկեր կամ հում նիւթ պատմութեան:

Վերջերս շատ մօտիկ բարեկամ մը հանդիսատես խոռվեց, իր մեկնումին առթիւ ինծի յանձնելով խոշոր ծրար մը, տետրներ, հաշուական տոմարներ, պաշտօնական թուղթեր եւ կնիք մը: Քանի գացեր է ամբողջ օրեր միտքս կեդրոնացած է այս ծրարին վրայ: Քրքրեցի փաստաթուղթերը եւ գտայ մոռցուած, ինքնիր վիճակին ձգուած գաղութի մը անցեալ կեանքը, շատ մը տխուր երեւոյթներով: Երբեք պիտի չուզէի խօսիլ այս գաղութի մասին, եթէ մեծ բաժին մը բերած չըլլայի իր ազգային կեանքին մէջ: Ահա թէ ինչո՛ւ հոգիս կը խռովի եւ պարտականութեան գիտակցութիւնը կը մղէ գիս գրի առնել, պատմութեան յանձնել Ալժերիոյ հայ գաղութին կեանքը, իր կարճ մեղրալուսնի գործունէութեամբ:

Նախ քիչ մը պատմութիւն: Ո՞ւրկէ ուր, եւ ո՞ր թուականներուն ոտք կոխած է առաջին Հայը Ալժերիոյ մէջ: Չէ՞ որ «Յառաջ» ամէն օր թիւ ու թուական, համրանք կը պահանջէ: Ուրեմն խօսինք թիւերու լեզուով:

Պլիտայի հայ գաղութին ամենահին եւ երիցագոյն անդամն է Պ. Քերոբ Թորոսեան, Քեմախցի: Դիմեցի անոր եւ ստացայ հետեւեալ տեղեկութիւնները.—

Իր հայրը, Թորոս Մաստիկեան, թրքական լուծէն ազատելու համար կ'որոշէ շատ շատերու նման արտասահման գաղթել: Քեմախէն կ'անցնի Կիպրոս, բայց հոն իր ակնկալած միթնոլորտը չի գտներ, գործը ձախող կ'երթայ, տան ապրուստը պինք կը մտատանջէ. պէտք է բան մը աւելի շահիլ որ տուն ղրկէ: Կ'որոշէ աւելի հեռաւոր երկիրներ երթալ բախտ փնտռելու, տուն ու տեղ ապրեցնելու մտահոգութեամբ:

1892ին Մարսէյլ կը հասնի, հոն կը լսէ որ Ալժերիա արաբական երկիր ըլլալով, կրնայ իր գիտցածով ապրիլ: Կը հաստատուի Ալժէ: Կարճ ժամանակ մը առանձին կ'անցընէ. 1893ին եղբայրը բերել կու տայ, համոզուած ըլլալով որ կրնայ շահիլ եւ տուն ապրեցնել: Նոյնիսկ կը նախատեսէ եղբօրը հետ փոխն ի փոխ հայրենիք վերադառնալ եւ կարօտը առնել իր սիրելիներէն:

1896ին Վէմեան ընտանիքը կը հասնի ու կը հաստատուի Ալժէ: Իզմիրցի Վէմեան թրքական կառավարութեան հետ կալուածական խոշոր դատ մը կ'ունենայ, կառավարութիւնը կը գրաւէ բոլորը եւ մոխիրի վրայ կը նստեցնէ հայ ընտանիքը: Այս կորուստէն վերջ, հայր Վէմեան կը վախնայ իր կեանքի ապահովութենէն ու օրին մէկը իտալական շոգենաւով մը կը հասնի Իտալիա: Ամբողջ ընտանիքով փախստական, շատ մը զրկանքներ քաշելէ վերջ, Ֆրանսա կու գայ: Հոս ալ չի յարմարիր իր բախտէն: Ծանրաբեռնուած չորս զաւակներով, վերջապէս չուանը կ'առնէ Ալժերիա:

Թափառական կեանքէն յոգնած ամէն դնով կ'որոշէ տեղէն չշարժիլ: Բաւական նեղութիւն կը քաշէ, բայց Հայու յամառ նկարագրով կը դիմաւորէ ամէն խոչընդոտ: Այդ օրերուն պզտիկ գործ մը կը գտնէ ծխախոտի արհեստանոցի մը մէջ: Հոն կը նշմարէ որ ծխախոտի կոթերը, թափթփուքները չեն գործածեր, կը նետեն աղբանոց եւ կամ ծովը: Ժամանակ մը կը խորհի այս անպիտան կոթերու մասին եւ օր մը կը մտածէ նմոյշ մը ղրկել անգլիական ընկերութեան մը: Պատասխանը գոհացուցիչ, գինը լաւ: Շուտով պայմանագրութիւն մը կը կնքէ անգլիական տան հետ, ապահովելով տեւական գործ եւ իրեններուն ապրուստ: Զինք ճանչցողները կը կոչեն «աղբանոցի հարուստ»: Հայր Վէմեան մեռաւ քանի մը տարի առաջ, իր զաւակները՝ երկու մանչ եւ երկու աղջիկ ամուսնացած են տեղացիներու հետ: Մեծ տղան, Տիգրանը ներկայիս ունի ապահովագրութեան գրասենեակ մը:

1897ին կը հասնին Փալանճեան եղբայրները (Երզնկացի): Անոնք ալ կը փարին սուրճի փորձին: 1910ին Կիւլպէնկեան, կինը Սպանուհի, ունի երկու մանչ զաւակներ, մեծը լաւ գնդակխաղացող է տեղական խումբերու մէջ: Հայր Կիւլպէնկեան եւս մեռած է:

1908ին Մաստիկեան բաւական չտկած ըլլալով իր դիրքը, կը փափաքի իր մանչ զաւակը ազատել: Քերոբ 18 տարու է, կը մօտենան զինուորագրութեան օրերը: Կը դիմէ Երզնկայի «Ընկերութեան մարդոց» որոնք զինք կը ղրկեն Տրապիզոն: Հոն կը ներկայանայ Հ.Յ.Դ. Կոմիտէին: Պ. Մաստիկեան կը պատմէ թէ Կոմիտէն մասնաւոր մարմին մը ունէր, որուն պարտականութիւնն էր ներքին գաւառներէն հասնող տղոց փախուստը կազմակերպել դէպի Եւրոպա: Քերոբ Մաստիկեան կ'ըլլայ Թորոսեան և ֆրանսական շոգենաւով կը հասնի Մարսէյլ: Մարսէյլ զինք կ'առաջնորդեն Վրթանէս Ղազարեանի միակ հայկական պանդոկը, որ իջեւանն էր բոլոր նոր եկուորներու:

Երիտասարդ Քերոբ Ալժէն չի սիրեր. նորէն եկած է փաթթոցաւորներու երկիրը: Հօրը չի հնազանդիր եւ 1909ին կը մեկնի Ամերիկա, Արշակ Ցարութիւնեանի հետ, (այս վերջինը այժմ հաստատուած է Մարոք):

Ամերիկայի գործարանային աշխատանքը ծանր կու գայ, Քերոբ կը հիւանդանայ եւ 1910ին կը վերադառնայ երկիր: Շուտով կը մտնուի եւ հետապնդուելով, կը վերադառնայ հօրը քով: Ալ մեծցած է, կ'ուզէ առանձին գործ ընել: 1913ին պզտիկ դրամագլուխով կը հաստատուի վերջնապէս Պլիտա, սուրճի առեւտուրով: Այն ժամանակ քանի մը քիլօ սուրճ, քանի մը քիլօ սիսեռ բաւական էր նախնական ձեռնարկի համար, ամբողջ դրամագլուխ ունենալով 100 ֆրանք: 1914էն արդէն բաւական թիւով պանդուխտներ կը հաստատուին Ալժերիոյ զանազան քաղաքներուն մէջ,— Սէթիֆ՝ Գալուստեաններ, Կոստանդին՝ Ֆիլիփովիչ, Միքայէլեաններ, Պօն՝ կոյր Պօղոս, բոլորն ալ Քէմախցի, իսկ Օրանի նահանգին մէջ կը հաստատուի Տոքթ. Շահինեան:

Այս բժիշկը անձամբ ճանչցայ. պատուական Հայ, Պանք Օթոմանի հայրենասէր հայորդիներէն մէկը, մասնակցած է ռումբերու փոխադրութեան: Շատ շատերու նման փախստական հասած է Ֆրանսա, իր ետին թողելով ծնողք, տուն – տեղ: Այդ օրերուն Ֆրանսա լոյս աշխարհ էր բոլոր յեղափոխական երիտասարդներու համար: Շահինեան կը նետուի իր սիրած ասպարէզին մէջ, յաջեցնելով ուսման ծարաւը: Կը մեկուսանայ բոլորովին, թէ կ'աշխատի եւ թէ կ'ուսանի Պոստոյի բժշկական վարժարանը յաճախելով: 1911ին կ'աւարտէ շրջանը, կ'ամուսնանայ Ֆրանսուհիի մը հետ, ու կը հաստատուի Օրան, Սէն-Քլու օդաւէտ գիւղաքաղաքը: Ներկայիս ունի իր բուժարանը, թէեւ ծերացած է: Իր երեք զաւակները պատիւ կը բերեն առնելով իր տեղը, Երուանդը ղեղագործ, Արմէնը բժիշկ, Հայկը քիմիագէտ:

Պ. ԿԱՐՕՏՈՒՆԻ

Երեք մեծ արուեստագէտներ

ԽՄԲ.— «Սովետական Հայաստան» ամսագրին 1946 Նոյեմբերի թիւէն, մեր հայերէնով.—

Սովետական արուեստի տաղանդաւոր գործիչներուն Ստալինեան մրցանակի պսակաւորի (լաուրեա՛տ) պատուաւոր կոչում շնորհուեցաւ նաեւ Հայկական ՍՍՌ ժողովրդական արուեստագէտներ՝ Արմէն Գուլակեանի, Միքայէլ Թաւրիզեանի և Շարա Տալեանի, Երեւանի Ա. Սպենդիարովի Լենինի շքանշանակիր Օփերայի ու Պալէթի պետական թատրոնին մէջ «Արշակ Երկրորդ» ներկայացման համար:

Անոնք իրենց երկար տարիներու ստեղծագործական բեղնաւոր գործունէութեամբ եւ անխոնջ աշխատանքով խթանած են հայկական արուեստի ծաղկումը եւ բարգաւաճումը:

Սովետական Հայաստանի աշխատաւորութիւնը մեծ գոհունակութեամբ ընդունեցաւ առաջնորդի անունը կրող մրցանակներու շնորհումը՝ իբրեւ հայ ժողովուրդի արուեստի եւ երաժշտական մշակոյթի նոր նուաճումներու, ստեղծագործական նոր յաջողութիւններու ցուցադրութեան լաւագոյն գնահատական մը:

Ստալինեան մրցանակի պսակաւոր ժողովրդական արուեստագէտ Արմէն Գուլակեանի անունը սերտօրէն կապուած է սովետահայ թատրոնի վարիչի (ռեժիսորական) մշակոյթի զարգացման հետ: Քսան տարիէն աւելի է որ ան իր ստեղծագործական ուժերը ի սպաս դրած է հայ ժողովուրդի թատերական մշակոյթի զարգացման:

Տակաւին երիտասարդ թատրոնի վարիչ՝ Արմէն Գուլակեանի բեմական գործունէութեան առաջին քայլերը կը սկսին Երեւանի Գ. Սունդուկեան պետական թատրոնին մէջ տուած բեմադրութիւններով «Խաթաբալա», «Պէպօ», «Քանդուած օջախ»: Յետագայ տարիներուն Գուլակեան ձեռնամուխ կ'ըլլայ արեւմտա-եւրոպական եւ ռուսական դասական թատերգութեան լաւագոյն ներկայացուցիչներու՝ Շէյքսփիրի, Գորկիի, Օստրովսկիի ստեղծագործութիւններու բեմական կերպարներու մեկնաբանութեան: Գուլակեանի վարիչի արուեստը իր ցայտուն արտայայտութիւնը գտած է նաեւ սովետական թատերգութեան բեմական կերպարներու մեկնաբանութեան մէջ: Այդ բնագաւառին մէջ նոյնպէս Գուլակեան երեւան բերած է բեմական արուեստի բարձր հասկացողութիւն եւ նուրբ ճաշակ:

Մասնաւորապէս ուշագրաւ եւ արժէքաւոր են Ա. Գուլակեանի վերջին տարիներու բեմական ստեղծագործական լուրջ նուաճումները Երեւանի Լենինի շքանշանակիր Օփերայի եւ Պալէթի թատրոնին մէջ: Օփերա-թատրոնին մէջ՝ ան երեւան կու գայ մեծակառոյց իր շարք մը բեմադրութիւններով, «Անուշ», «Քարմէն», «Օթելլօ», «Հիւկենոտներ», «Իվան Սուսանին» եւ այլն, որոնց բեմադրութեան մէջ Գուլակեան դրսեւորած է վարիչի արուեստի բարձր մշակոյթ: Բեմական արուեստի «մանր» երկրորդական տեսարաններէն մինչեւ խոշոր զանգուածային տեսարանները, գլխաւոր հերոսներու կերպարներու, անոնց անհատական, ներքին հոգեբանական ապրումներու բացայայտման ամէնաբարդ խնդիրներու լուսաբանումն են Ա. Գուլակեանի թատրոնի եւ օփերայի մէջ դրած վարիչի արուեստի խոր գիտելիքներու առանձնայատկութիւնները:

«Արշակ Երկրորդ» օփերայի մեծակառոյց բեմադրութիւնը կը հանդիսանայ Գուլակեանի ստեղծագործական փայլուն նուաճումը, որուն համար արժանավայել կերպով շնորհուեցաւ Ստալինեան պսակաւորի բարձր եւ պատուաւոր կոչումը:

Ստեղծագործական վառ երեւակայութեամբ օժտուած ժողովրդական արուեստագէտ Միքայէլ Թաւրիզեան Սովետական Միութեան ղեկավարողի (դիրիժորական) արուեստի ճանչցուած վարպետներէն մէկն է:

Թաւրիզեանի երաժշտական կատարողական արուեստը կազմաւորուած է Լենինկրատի երաժշտանոցին մէջ: Տարիներ շարունակ աշխատելով համանուագային (սիմֆոնիկ) նուագախումբին մէջ իբրեւ ջութակահար, անմիջական եւ սերտ շփման մէջ ըլլալով ռուսական եւ արեւմտաեւրոպական դասական երաժշտական բազմահարուստ մշակոյթին հետ, իսկ յետոյ հանդէս գալով իբրեւ ղեկավար, Թաւրիզեանն իր գործունէութեան առաջին օրերէն աչքի կ'իյնայ բացառիկ երաժշտականութեամբ, նուրբ ճաշակով եւ երաժշտական ստեղծագործութիւնները խորապէս զգալու եւ զայն ըմբռնելու բարձր իմացութեամբ-կարողութիւններով:

Հայաստանի օփերային թատրոնի հիմնադրութեան առաջին իսկ տարիներուն՝ Միքայէլ Թաւրիզեան իր ղեկավարողի արուեստին խոր ներգործութեամբ կրցաւ գրաւել հասարակութեան համակրանքը: Այնուհետեւ լուրջ կերպով աշխատելով իր արուեստին կատարելագործութեան համար, ան անշեղօրէն աճեցաւ, ապրելով իր ղեկավարողի արուեստին վերելքի շրջանը: Երեւանի թատրոնը հանդիսացաւ անոր ստեղծագործական աշխատանքներու իսկական փորձաքարը: Անոր ղեկավարողի ստեղծագործական գործունէութիւնը [illegible] բեմադրութիւններով: Ան կրցած է դրսեւորել երաժշտական երկի գաղափարական նպատակայնութիւնը եւ յուզական (էմոցիոնալ) բովանդակութիւնը, ցուցաբերելով երաժշտական – գեղարուեստական կերպարները եւ հանդիսատեսը հաղորդակից դարձնելով կատարողական վարպետութեան:

Այդ կը վկայեն Թաւրիզեանի ղեկավարած «Ռիգոլետտօ», «Թոսկա», «Թրուվաթոր», «Լաքմէ», «Անուշ», «Լուսաբացին», «Թագաւորի հարսանիքը», «Այիտա», «Պիկովայա Դամա», «Օթելլօ», «Իվան Սուսանին», «Հուգենոտներ» բարդ եւ կատարողական դժուարութիւններ պարունակող օփերաները:

Միքայէլ Թաւրիզեան մէկն է այն արուեստագէտներէն, որոնք շատ խստապահանջ են իրենց արուեստի նկատմամբ: Ան չի հանգստանար ստեղծագործական յաջողութիւններու դափնիներու վրայ եւ անվերջ կը ձգտի հարստացնել իր արուեստի գանձարանը նոր եւ հետաքրքիր նորմուծութիւններով:

Տ. Չուհաճեանի «Արշակ Երկրորդ» օփերայի երաժշտական ղեկավար Մ. Թաւրիզեանի ջանքերով Երեւանի Օփերա-թատրոնի բեմէն լիարժէք հնչականութեան հասան այդ վառ եւ տպաւորիչ երաժշտական երկի մասերուն բոլոր բաղկացուցիչ տարրերը: Նուրբ ճաշակով ու վարպետօրէն մշակուած «Արշակ Բ.» օփերայի տարբեր գործողութիւնները, ինչպէս նաեւ ներկայացումը ամբողջութեամբ՝ երաժշտական մեծակառոյց ստեղծագործութեան հասան շնորհիւ Թաւրիզեանի ղեկավարական արուեստի հմուտ իմացութեան:

Ժողովրդական արուեստագէտ Շարա Տալեանի անունը հանրապետութեան մէջ եւ անոր սահմաններէն դուրս ժողովրդական լայն զանգուածներուն յայտնի անուններէն մէկն է: Այդ պատուին արժանացած է իր երկարամեայ բեմական երաժշտական, հասարակական բեղնաւոր գործունէութեամբ ժողովուրդի հետ ունեցած մշտական կենդանի կապի շնորհիւ: Շարա Տալեան հայկական ձայնական կատարողական արուեստի ականաւոր վարպետներէն մէկն է: Պատանեկան տարիներէն մինչեւ այսօր ան իր երաժշտական փայլուն ընդունակութիւնները ի սպաս դրած է հայ երգի եւ օփերային արուեստի զարգացման:

1912ին Շարա Տալեան Թիֆլիսի մէջ հանդէս կու գայ Չուհաճեանի «Լէպլէպիճի» (Կարինէ) գուարթ օփերային մէջ: Նոյն թուականին Ալեքսանդրապոլի (Լենինական) մէջ, առաջին անգամ հրա-

Թշուառութիւնը Ռումանիոյ մէջ

Ռոյթէրի թղթակիցը կը հեռագրէ Վիէննայէն.—

Ռումանիա ներկայիս կ'անցնի թղթադրամի տեղատարափի այն տեսակ տագնապ մը, նման անոր որուն ենթարկուեցաւ Հունգարիա անցեալ տարի պայման :

Լէյի գինը ամէն օր կը փոխուի, հետզհետէ իյնալով: Ապրանքներու գիներն ալ կը փոխուին, սակայն շարունակ բարձրանալով: Տեղական որեւէ ապրանքի մը գինը հարցուցած ատենդ, խանութպանը կ'առնէ միջազգային ապրանքներու ցուցակը, կը հաշուէ այդ օրուան տոլարին համապատասխան արժէքը, յետոյ զայն կը վերածէ լէյի: Արդիւնքը կ'ըլլայ գումար մը որ խելքի պտոյտ կու տայ:

Առաւելապէս հողագործական այս երկրին ելեւմուտը մեծապէս նուազեցաւ իբրեւ հետեւանք երկու տարուան երաշտին: Դեռ ուրիշ պարագայ մը: Քարիւղի հանքերը, պետական անտառները եւ զանազան մեծ ճարտարարուեստները նախապէս օտարներու կը պատկանէին եւ սակայն կառավարութեան կը վճարէին ահագին տուրքեր: Այս բոլոր ճարտարարուեստներուն արտադրութիւնները այժմ կամ գրաւուած են Ռուսերու կողմէ իբրեւ պատերազմ. հատուցում, կամ ծախուած Խ.Մ.եան, այժմու արտադրութեան արժէքին շատ վար, 1938ի գիններով: Իբրեւ արդիւնք ելեւմուտներու նուազութեան, ճիշդ այն միջոցին երբ ծախքերը երթալով կ'աւելնան, կառավարութիւնը ստիպուած է օգտագործել իր տպագրական մեքենան, հոգալու համար իր ծախքերը: Մինչեւ տարեվերջ, Ազգային Դրամատունը՝ որ հիմա ամբողջովին կառավարութեան ձեռքերուն մէջ կը գտնուի, հրապարակ հանած է օրական 36.000.000.000 լէյ: Անկէց ի վեր ոեւէ զեկուցում չէ եղած, բայց կը կարծուի թէ պետական տպագրական մեքենաները օրական կը տպեն առնուազն 42.000.000.000 լէյ:

Պուքրէշի վաճառատուները լեցուն են պերճանքի առարկաներով, բայց գիները անմատչելի են միջին դասակարգին համար: Եաշի մէջ ուր գիները աւելի աժան են եւ աւելի կայուն քան Պուքրէշի մէջ, առօրեայ պիտանի ապրանքներու գիներն են.— հաց՝ միշտ կը փոխուի, քիլօն 20.000էն 80.000 լէյ: Փայտ՝ գլխաւոր վառելանիւթը, թոնը 800.000: Ճերմակ լուբիա՝ քիլօն 40.000: Միս քիլօն 20.000էն 40.000 (աժան է, որովհետեւ կենդանիները կը մորթեն կերի պակասին պատճառով): Գետնախնձորը՝ քիլօն 12.000: Կաղամբ՝ հատը ութ հազար: Սոխ՝ քիլօն 40.000: Խնձոր՝ 30.000 քիլօն: Շաքար՝ քիլօն 120.000էն 150.000: Կաթ՝ 12 հազար լիթրը: Հաւկիթ՝ հատը ութ հազար: Իւղ՝ լիթրը 85.000: Պանիր՝ 80.000 լէյ: Ալիւր 50.000:

Այս թիւերէն կը հետեւի թէ Եաշ բնակող ուսուցիչ մը օրինակ, որ ամսական կը ստանայ 200 հազար լէյ, հոգալու համար իր ընտանիքին ապրուստը, ամբողջ ամիսը կրնայ գնել չորս քիլօ հաց՝ ամէնէն աժան տեսակէն, մէկ քիլօ պանիր եւ հինգ կաղամբ: Հապա տան վա՞րձքը, հագուստեղէ՞նը, վառելի՞քը, եւն:

Կարգ մը ընդդիմադիր վարիչներ, մասնաւորաբար Ազատականներ, որոնց գլուխը կը գտնուի վաղեմի դրամատէր - քաղաքագէտ Կոստանդին Պրաթիանօ, կը յայտարարեն թէ դրամական այս ողողումը մաս կը կազմէ կառավարութեան խնամքով պատրաստած մէկ ծրագրին: Անոնց կարծիքով, կառավարութիւնը կը պատրաստուի ազգ. դրամատան ոսկի պահեստը տրամադրել, դուրսէն գնելու համար ուտելիք եւ բանուկ ապրանքներ: Անգամ մը որ այս պահեստը սպառի, կ'ըսեն անոնք, ոչ մէկ բան կրնայ փրկել Ռումանիոյ անկախութիւնը կատարեալ քայքայումէ:

Ուրեմն անոնք կը հետեւցնեն թէ՝ երբ երկիրը տնտեսական կատարեալ քայքայման ենթարկուի եւ անկարող ըլլայ դիմադրելու, համայնավար կառավարութիւնը իր ձեռքը պիտի առնէ երկաթուղիները եւ տակաւին Սովէտներու ձեռքը չանցած ճարտարարուեստները պիտի յանձնէ Նոր Սովռոմներու (50 % ռուսական, 50 % ռումանական) հաստատութիւններուն որոնք պիտի շահագործեն ի հաշիւ Խ. Միութեան:

պարակ կուգայ Ա. Տիգրանեանի «Անուշ» օփերայի անդրանիկ բեմադրութեան մէջ, Սարոյի դերով: Տաղանդաւոր արուեստագէտը հայ իրականութեան մէջ կը կերտէ մինչեւ այսօր չգերազանցուած Սարոյի բեմական կերպարը:

Աւելի քան երեսուն տարիներու իր գեղարուեստական գործունէութեամբ, Շ. Տալեան կազմակերպած ու ստեղծած է հայկական բազմաթիւ երաժշտական հաւաքոյթներ: Անդրկովկասի եւ Հիւսիսային Կովկասի գրեթէ բոլոր քաղաքներուն մէջ անոր ղեկավարութեամբ հիմնադրուած ու կազմակերպուած են երաժշտական ողբերգութեան եւ զաւեշտի անդրանիկ բեմադրութիւնները, ինչպէս նաեւ 1925ին Լենինականի մէջ կազմակերպած է օփերայի խումբ, որ հայերէն լեզուով բեմադրած է «Ֆաուստ», «Քարմէն» եւ այլ օփերաներ:

Շարա Տալեանի գեղարուեստական գործունէութեան մէջ մասնաւորապէս ուշագրաւ ու արժէքաւոր է հայ ժողովրդական եւ աշուղական արուեստի քարոզչութիւնը: Հայ երաժշտական մշակոյթին բազմավաստակ Տալեան տասնեակ տարիներու ընթացքին հաղորդակցութեամբ հաւաքած ու գրի է առած ժողովրդական ու աշուղական հիասքանչ երգերը, իր անզուգական կատարումով, շունչ ու կենդանութիւն է տուած ժողովրդական ստեղծագործութեան այդ թանկարժէք գոհարներուն եւ ամէնուրեք արժանացած ջերմ ընդունելութեան: Անոր անմիջական ղեկավարութեան տակ, կազմակերպուած են հանրապետութեան գրեթէ բոլոր աշուղական ու գուսանական համանուագները.

Հայ ժողովրդական երգ — արուեստին վարպետօրէն գործադրութիւնը եւ քարոզչութիւնը անկասկած ժողովրդական արուեստագէտ Շարա Տալեանի գեղարուեստական գործունէութեան ամենափայլուն էջերէն մէկն է:

Երեւանի Օփերա - Թատրոնի հիմնադրութեան առաջին օրերէն՝ հանդիսանալով զայն կազմակերպող հիմնական սիւներէն մէկը՝ Շարա Տալեան իր ստեղծագործական բոլոր ուժերն ի սպաս է դրած հայկական Օփերա-Թատրոնի խաղացանկին ստեղծումին եւ զարգացումին: Ժողովրդական երգի հարուստ մշակոյթի բարձր իմացութիւնը եւ մեծ փորձը ան օգտագործած է ազգային խաղացանկը կատարողական վարպետութեան բարձր աստիճանի հասցնելու:

Շարա Տալեանի միշտ թարմ ու հնչեղ ձայնը, առաջնակարգ ձայնական արուեստը, յստակ առոգանութիւնը եւ առաջատար մեներգողի բնորոշ բեմական վարպետութիւնը հնարաւորութիւն տուած են անոր, Օփերա-Թատրոնին մէջ կերտելու Սարոյի (Անուշ), Թաթուլի (Ալմաստ), Գրիգորի (Լուսաբացին), Ռուստամի (Նամուս), Արշակ Երկրորդի, Քէօռ-Օղլուի, Քիացոյի (Թախիր), Սկարիայի, Ռիգոլէտոյի, Էսկամիլիոյի եւ բազմաթիւ այլ կերպարներ:

Երեւանի Սպենդերեան Օփերա-Թատրոնին մէջ, Շարա Տալեանի ձեռք բերած ստեղծագործական այդ բարձր արժանիքներու եւ առանձնապէս Արշակ Երկրորդի դժուարին դերը վարպետօրէն գործադրելուն համար, ան արժանացաւ Ստալինեան մրցանակի պատկառելի պատուաւոր կոչումին: Շարա Տալեան Հայաստանի Օփերա-Թատրոնին մէջ ստեղծած է Արշակ Երկրորդի բեմական լիարժէք ու ամբողջական կերպարը:

Տարակոյս չկայ որ Ստալինեան մրցանակի նոր պսակաւորները իրենց ստեղծագործական նոր նուաճումներով կը նպաստեն սովետական արուեստի յետագայ զարգացման:

ՍԱՄՍՈՆ ԳԱՍՊԱՐԵԱՆ

ՁԱՅՆԵՐ ԳԱՒԱՌԷՆ

ԵՐԵԿՈՅԹ ՄԸ ՆՈՐ ՍԵՐՈՒՆԴՈՎ

ՊՈՌՏՕ.— Նոր Սերունդն է որ ասպարէզ կուգայ. ճամբա՛յ եւ գործ կը պահանջէ: Առանց բացառութեան, ամէնքն ալ ծնած ու սնած այս օտար ափերու վրայ, մնացած են զգայուն հայորդիներ. կը դժուարանան, երբեմն կամաց մը կ'ըմբոստանա՞ն, բայց երբ կը յիշեցնես իրենց դիրքն ու պարտականութիւնը, ցեղային ծագումն ու ժառանգը, լրջութեամբ, գիտակցութեամբ կը փարին գործի: Օրինակներ կ'ուզէ՞ք. առէք մեր բոլոր հանդէսները, եւ պիտի գտնէք իրական նոր սերունդին ոգին:

Այս տղաքն ու աղջիկները որոնք մեր բեմերու զարդը կը կազմեն, ե՞րբ եւ ինչպէ՞ս սորվեցան իրենց մայրենի լեզուն: Թողուած պատահական դպրոցին, կլանուած ամբողջովին իրենց առօրեայ ֆրանսական դասերով, անոնք միջոց են գտեր սորվելու նաեւ մայրենիքը, եւ ի՛նչ հարազատութեամբ կը հնչեն զայն, եւ կ'ուզեն որ ունկնդրենք զիրենք:

16 Մարտ կիրակի կէսօրէ վերջ արդէն Ընկերվարականներու սրահն ենք: Առատ ընկերներ եւ Նոր Սերունդիօրիորդներ կանոնաւորած են սրահը, մաքուր եւ ներկայանալի:

Արդէն ժամը երեքն է, ու տիկին Եղիս Կարապետեան կը յայտարարէ հանդէսին բացումը՝ քանի մը խօսքով կը բացատրէ հանդէսին իմաստը. ապա բեմ կը հրաւիրէ Օր. Մարի Քէնտիրեանը, որ գրաւոր ընդարձակ զեկուցում մը կու տայ Նոր Սերունդի գործունէութեան մասին, խլելով ծափեր: Եւ ահա դաշնակը՝ օրիորդներ Շաքէ եւ Մարի Քէնտիրեաններու կողմէ Շուպէրթի քայլերգը չորս ձեռքով: Սա արդէն բացառիկ երեւոյթ էր մեր մէջ:

Սան-Սանուհիներու կողմէ խմբերգ մը՝ «Սարէն եկաւ ձիաւոր», դաշնակի ընկերակցութեամբ օր. Շաքէի: Սարգիս Տօնէրեան ճարտարօրէն ջութակի վրայ նուագեց հունգարական պարը, ձգելով ներկաներուն վրայ թախծոտ հեւք մը:

Կատակերգութիւն մը զարմիկներ Յակոբ եւ Վարդեր Քէնտիրեաններու կողմէ, կուշտ ու կուռ խնդացուց ներկաները: Օր. Մաքրուհի Խաչատուրեան երգեց Հայաստանի նոր երգերէն, խլելով ջերմ ծափեր. մէկը որ ապագայ ունի: Խումբը դարձեալ բեմի վրայ. խմբերգ մը՝ «Ալագեազ»ը: Ահա մեր դպրոցին կրտսերը, փոքրիկն Եղիսաբէթ Հաթրեան որ մեծ յաջողութեամբ արտասանեց «Ողջո՜յն հայ զինուորին», Խ. Հայաստանի գրականութենէն: Մեներգ մը Յակոբ Քէնտիրեանէն. օր. Վարդեր բեմի վրայ հայկական տարազով՝ պարելու համար հայկական սքանչելի պար մը ժողովուրդի ծափերու տակ:

Հոս վերջացած էր հանդէսի առաջին մասը. տասը վայրկեան դադարէ վերջ սկսաւ ներկայացումը, «48 քիլոնոց գլխու փորձանքը» երկու արարով: Շնորհաւորելի են օրիորդներ Շուշանիկ Յակոբեան, Մաքրուհի Խաչատուրեան եւ Մարի Քէնտիրեան. երիտասարդներ Վարդան Վարդանեան, Պօղոս եւ Պետրոս Քէնտիրեան: Միայն կը թելադրենք իրենց դերերը աւելի լաւ սորվիլ եւ այն ատեն իրենք զիրենք աւելի ազատ պիտի զգան բեմի վրայ:

Մեներգ մը օր. Վարդեր Քէնտիրեանէ, նուագ մը Յակոբ Քէնտիրեանէ, մեներգ մը Պետրոս Քէնտիրեանէ եւ կրկին զաւեշտ մը, Վարդան Վարդանեանէ եւ Պօղոս Քէնտիրեանէ, որոնք յաջող էին եւ արժանացան անվերջանալի ծափերու:

Երեք մեներգ իրարու ետեւէ տիկ. Վասկանուշ Ճերմակեանէ թնդացուցին սրահը:

Հայկական պար մը եւս օրիորդներ Ճերմակեաններէ, Վարդան Վարդանեանէ եւ Պօղոս Քէնտիրեանէ: «Անուշ հովիկ»ի քաղցրալուր մեղեդիով (խմբերգ) բաժնուեցաւ ժողովուրդը սրահէն, տանելով իրեն հետ անմոռանալի օրուան մը յիշատակը:

Սիրելի Յառաջ, մասնաւոր թուեցի բոլոր անունները, հոգեկան հաճոյք մը պատճառելու համար բոլորին: Պիտի խնդրէի որ մէկ անգամուան համար մէկզի դնէիր կարմիր մատիտը:

Հայկունի

ԶԱՒԱՐԵԱՆ ԿՈՄԻՏԷԻ ԽՆՋՈՅՔԸ

ԻՍԻ-ԼԷ-ՄՈՒԼԻՆՕ.— Անցեալ կիրակի տեղի ունեցաւ Հ.Յ.Դ. Զաւարեան կոմիտէի կազմակերպած խնջոյքը, ընկեր Ազատի սրահին մէջ, որ լեցուած էր ընկերներու եւ համակիրներու կոկիկ բազմութեամբ: Ժամը 4ին ընկ. Յովհաննէսեան հանդէսը բանալով, առաջարկեց երգել «Մշակ բանուոր»ը յոտնկայս: Յետոյ խօսք տրուեցաւ ընկեր Հայկ Սերենկիւլեանի, որ ներկայ էր իբրեւ հիւր: Ընկերը ծանրացաւ մասնաւորապէս օրուան քաղաքականութեան վրայ եւ ըսաւ թէ շատ լաւ օրեր չենք տեսներ: Կարգ մը մարդոց նման պէտք չէ աչքը գետնէն կտրել: Անդրադառնալով Հայկական Հարցի եւ Ներգաղթի, ըսաւ թէ երախտապարտ ենք խորհրդային իշխանութեան որ անցեալ տարուընէ սկսաւ ներգաղթը, ինչ որ Հ.Յ.Դաշնակցութեան պահանջն էր 25 տարի շարունակ: Մեր հակառակորդները յաճախ կ'աւետեն Դաշնակցութեան «լուծումը». բայց Դաշնակցութիւնը կայ եւ պիտի մնայ ցորչափ հայկական հողերը չեն միացած մեր հայրենիքին, եւ հայութեան մէկ մասը դուրս կը գտնուի իր հայրենիքէն:

Գեղարուեստական բաժնին իրենց մասնակցութիւնը բերին Օր. Քէօսէեան, Օր. Շ. Պէնկեան, իրենց երգերով, իսկ օրիորդներ Շ. Յովհաննէսեան, Էմիրեան՝ արտասանութեամբ:

Յետոյ սկսաւ կերուխումը որուն կը սպասարկէին Նոր Սերունդի օրիորդները: Սրահը կը թնդար ազգային եւ յեղափոխական երգերով: Խնջոյքը տեւեց մինչեւ գիշերուան ժամը 11: Միջանկեալ խօսք առին ընկերներ Ս. Օհանեան, Սէլթիկեան եւ ուրիշներ: Սթանպոլցի երկու հայրենակիցներ, Բարաթեան եւ Պօյաճեան կը մասնակցէին ուրախութեան իրենց ուտով եւ ջութակով: Օր. Սրբուհի Շահինեանի հայկական պարը շատ գեղեցիկ էր: Ընկերոջ մը կողմէ խոշոր ափսէ մը թերթանուշ նուիրուած էր Կոմիտէին: Վիճակախաղի դրուելով շահեցան Տիկ. Շահինեան եւ Օր. Մ. Օհանեան, որոնց փափաքով բաժնուեցաւ բոլորին:

Լրատու

ՊԱՏՄՈՒԹԻՒՆ ՀԱԼԷՊԻ ՀԱՅՈՑ

Նոր ստացանք Արտաւազդ արք. Սիւրմէեանի այս գործը, որ կը բաղկանայ երկու հաստափոր հատորներէ, առաջինը՝ 1092, երկրորդը 977 մեծադիր էջերէ, պատկերազարդ:

Ա. հատորը Սուրիոյ պատմութիւնն է, տպուած 1940ին, երկրորդը՝ բուն Հալէպի պատմութիւնը, տեղագրական, վիճակագրական եւ պատմագրական: (Տպուած 1946ին, Պէյրութ): Բուն հայկական մասը՝ Հայ Հալէպ, լոյս պիտի տեսնէ երրորդ հատորով մը, նոյնքան ընդարձակ, իսկ աւելի վերջը՝ Պէյրութի կամ Լիբանանի Հայոց պատմութիւնը:

Առանձին գրախօսական մը կ'արժեն հրատարակուած երկու հատորները, որոնք կը պարունակեն բազմաթիւ հում նիւթեր, թէեւ քիչ մը շատ խճողուած: Ամէն պարագայի մէջ, ինչպէս այս հրատարակութիւնները, միւս պատրաստ ձեռագիրներն ալ արդիւնք են տարիներու աշխատութեան: Անոր գործերու կարգին յիշենք — Պատմութիւն Կիլիկիոյ հայ վանքերու, Պատմութիւն Կիլիկիոյ հայկական բերդերու եւ ամրոցներու, Ընդարձակ բառարան Ս. Գրոց եւն:

համար քուէարկուած վարկն է 34 միլիառ ֆրանք, 100.000նոց բանակի մը համար։ Այդ դաղթավայ-րին խորհրդատր նախագահը, Հօ Շի Մին, նորէն հաշտութեան առաջարկ ներկայացուցած է անթել-լով, բայց պաշտօնական շրջանակները վաւերա-կան չեն նկատեր, ուրիշ առեն ալ փորձած ըլլա-լով։ Համայնավարները կը պահանջեն օր `առաջ դադրեցնել կռիւը ։

ՔԱՆԻ ՄԸ ՏՈՂՈՎ

ԵՐՈՒՍԱՂԷՄԷՆ կը հեռագրեն թէ սուրբերու պատկերներ եւ գոհարեղէններ գողցուած են Ս. Ծննդեան եկեղեցիէն ։ Միեւնոյն առեն ջախջախ-ուած է ապակիէ տուփ մը որ կը պարունակէր Ս. Կոյս Մարիամի արձանիկը։— Սուրիական Որբա-նոցի թաղին մէջ ձերբակալուեցաւ հրեայ ահա-բեկիչ մը։ Խուզարկութեանց հետեւանքով երե-ւան հանուեցան տուփը շինուած ռումբեր, ժէլա-թին, պայթուցիկներ եւն. ։

ԻՏԱԼԻՈՅ հետ կնքուած պայմանագրով, ամէն ամիս 17.000 բանուորներ պիտի գան Ֆրանսա, համագումար 200.000 հոգի որ կրնայ բարձրանալ 500 հազարի։ Բանուորները արտօնուած են միա-սին բերելու իրենց ընտանիքները։ Պայմանագրին տրամադրութեամբ, կրնան իրենց վաստակին 40 առ հարիւրը Իտալիա ղրկել, եթէ առանձին են կամ իրենց ընտանիքները Իտալիա կը գտնուին։ Իսկ եթէ ընտանիքով եկած են, 20 առ հարիւր միայն կրնան ղրկել իրենց երկիրը։

ԱԹԷՆՔԷՆ կը հեռագրեն թէ հարիւր ըմբոստներ սպաննուեցան Քոանթիի մօտ (արեւմտեան Մա-կեդոնիա), իբրեւ հետեւանք ոստիկան - զօրքի հետ եղած ընդհարումի մը։ Ամբողջ օր մը կռիւ տեղի ունեցաւ Լամիայի մէջ (Աթէնքէն հարիւր մղոն հեռու)։ 15 ըմբոստներ սպաննուեցան, 8 հոգի գերի բռնուեցան։ Արտակարգ միջոցներ ձեռք առնուեցան Պելոպոնէսի շրջանին մէջ։ Զրոյ-ցի մը համաձայն, 40 քաղաքական յանցաւորներ ջարդուած են Կիւթիոնի բանտին մէջ, իբրեւ փոխ-վրէժ արքայական Քացարիսի սպանութեան։

ՄԷԿ ՄԻԼԻՈՆ ՏՈԼԱՐ արժէքով ամերիկեան բամպակ (16.000 հակ) վառեցաւ Հավրի Նաւա-հանգստին մէջ։ Ամենամեծ հրդեհն է այս պատե-րազմէն ի վեր։ Հրշէջներուն օգնութեան հասան զինուորներ եւ գերման գերիներ, բայց անօգուտ։

ՄԻ ՄՈՌՆԱՔ յայտարարել ձեր եկամուտի տուրքը մինչեւ Մարտ 31։ Ազատ են անոնք որոնց տարեկան վաստակը 40.000 ֆրանքէն աւելի չէ։

ՀԻՆԳ ՏԱՐԻ ազգային իրաւազրկութեան դա-տապարտուեցաւ Պ. Լէմէռի, 72 տարեկան, որ հինդ ամիս նախարար եղած էր Փէթէնի դահլիճին մէջ։ Վճիռը անմիջապէս ջնջուեցաւ, նկատի առ-նելով իր ծառայութիւնը Դիմադրական ճակա-տին մէջ ։

ԽՈՒԶԱՐԿՈՒԹԻՒՆՆԵՐ կատարուեցան Թու-լուզի կարգ մը վանքերուն մէջ։ Արդիւնքը գաղտնի կը պահուի ։

10 եւ 20 ՍԱՆԹԻՄՆՈՑ մետաղ դրամները հրա-պարակէն պիտի քաշուին մօտերս եւ այլեւս ար-ժէք պիտի չունենան ապրիլ 1էն սկսեալ ։

15 ՀՈԳԻ ՁԵՐԲԱԿԱԼՈՒԵՑԱՆ եւ երեք միլիոն ֆրանքի ոսկի եւ օտար դրամներ բռնուեցան Մասլէնի եւ ուրիշ թաղերու մէջ։ Գլխաւոր ամ-բաստանեալներէն մէկը Զուիցերիացի մըն է, Եօ-ժէն Միւլլէր որ ծանօթ էր «Փէրնօ» անունով։ Ամբաստանութեան տակ են նաեւ Սլիկման դրա-մատան կարգ մը պաշտօնեաները։

11.481 ՀՈԳԻ ՑՈՒՐՏԷՆ ՄԵՌԱԾ ԵՆ Անգլիոյ մէջ, համաձայն առողջապահական նախարարու-թեան յայտարարութեան ։

Մ. ՆԱՀԱՆԳՆԵՐՈՒ համայնավար կուսակցու-թիւնը մեծ հանդանակութեան մը ձեռնարկած է, պայքարելու համար օրինագծի մը դէմ որ եթէ քուէարկուի խորհրդարանին կողմէ, կուսակցու-թիւնը օրէնքէ դուրս պիտի հռչակուի։ Օրինագիծը մշակուած է աշխատանքի նախարարին կողմէ։ Ա-մէն պարագայի մէջ կասկածելի պաշտօնեաները պիտի արձակուին վարչական շրջանակներէ։

ԽԱՌՆ ԱՄՈՒՍՆՈՒԹԻՒՆՆԵՐԸ արգիլուեցան Խ. Միութեան Գերագոյն Խորհուրդին մէկ հրամա-նագրով որ հրատարակուեցաւ մարտ 21ին։ Պատե-րազմի առեն անգլիացի զինուորներու հետ ամուս-նացած 27 խորհրդային աղջիկներէ 12ը արտօնուե-ցան երկրէն հեռանալու, շնորհիւ Սթալինի մօտ կատարուած դիմումներու, իսկ մնացեալ 15ը հրաման չեն ստացած տակաւին ։

ՑՈՐԵՆԻ ՏԱԳՆԱՊԻՆ առթիւ բուռն քննադա-տութեանց ենթարկուեցաւ հողագործական նա-խարարը, Թանկի Փռիժան, Ազգ. ժողովին մէջ ։ Նախարարը ազդարարեց թէ ստիպուած են գոր-ծածել Ամերիկայի փոխ տուած տոլարները, 2.690.000 կենդինար ցորեն գնելու համար, այլա-պէս հացի տագնապը անխուսափելի է։ Ցորենա-շատ նահանգի մը երեսփոխանը դիտել տուաւ թէ հողագործները յուսահատած են կառավարութեան քաղաքականութենէն եւ քանի մը տարուան մէջ տարեկան հունձքը 12.000.000 կենդինար պակասած է. քանակութիւն մը որ բաւական էր առաւելին փճացած բերքին տեղը բռնելու եւ ուրիշ պէտքեր հոգալու։ Առաջարկուեցաւ վերահաստատել հողա-գործներուն սահմանուած նպաստը։

ՀՐԵԱՆԵՐՈՒ ՆԵՐԳԱՂԹԻՆ ՀԱՄԱՐ 12 մի-լիոն տոլարի վարկ մը սահմանած է Հրէական գործակալութիւնը, որուն այս տարուան ելեւ-մուտքին գումարը կը հաշուէ 36—40 միլիոն տոլար։ Հանգանակութեան 80 առ հարիւրը պիտի ճարուի Ամերիկայի մէջ։ Կը յուսան 22.500.000 տոլար ալ ստանալ տարագիրներու Միջկառավարական յանձնաժողովէն, որ 25 միլիոն տոլար ստացած է պետութիւններէն, տարագիրներու տեղաւորման համար, 90առ հարիւրը յատկացնելով Հրեաներու։

ԻՐԱՆ ԱԼ կարեւոր վարկ մը, 65 միլիոն սթեր-լին խնդրած է Միջազգային դրամատունէն, ինչ-պէս յայտարարեց վարչապետը, եօթնամեայ ծրա-գրի մը գործադրութեան համար։ Այս առթիւ խօ-սած ճառին մէջ, Ղավամ Սալթանէ յիշեց թէ բա-րեկամական յարաբերութիւններ կը մշակեն Խ. Միութեան, Անգլիոյ եւ Մ. Նահանգներուն հետ։ Շահն ալ նոր տարուան առթիւ ճառ մը խօսելով, յորդոր կարդաց միութեան եւ աշխատանքի։ Ցե-տոյ շեշտեց թէ Իրանը «շատ հարուստ երկիր մըն է, բնական հարստութիւններով, եւ ամէն մարդ կրնայ բաւական սնունդ, հագուստ եւ մաքուր բնակարան ունենալ»։

ԱՄԵՆԱՄԵԾ ՊԱՅԹԻՒՆԸ տեղի պիտի ունե-նայ քանի մը օրէն Եւրոպայի մէջ, քանդելու հա-մար Հէլիկոլանտի միջնաբերդը։ Պիտի գործածուի 6.700 թոն պայթուցիկ, հիւլէական ռումբի տպա-ւորութիւնը գործելով։ Պայթիւնը պիտի լսուի անթելի միջոցաւ։ Այս գործողութեամբ միանգամ ընդ միշտ պիտի քանդուի Գերմանիոյ ամէնէն զօ-րաւոր միջնաբերդը Հիւսիսային ծովուն մէջ ։ Պայթուցիկ նիւթեր դրուած են գետնին տակ, 14 մղոն տարածութեամբ։ Հէլիկոլանտ Անգլիոյ կը պատկանէր նախապէս եւ Գերմանիոյ ձգուեցաւ 1886ին, Զանզիպարի փոխարէն ։

Հ.Մ.Ը.Մ.ի պարահանդէսը Մարսէյլի մէջ

Մարտ 29, Շաբաթ իրիկուն ժամը 9էն մին-չեւ լոյս, Salons de l'Hôtel de la Plageի (ex. Sabatier) սրահներուն մէջ։

Գեղարուեստական բաժին., անակնկալներ, ճոխ պիւֆէ։ Աճուրդ չկայ ։

Նուագախումբ, Bertho եւ իր խումբը «Paris - Montmartre»էն։ Կարգապահութիւնը ապահով-ուած է։

Ռազմիկի գիշերը

Կազմակերպուած Հայ Նախկին Ռազմիկներու Միութեան կողմէ, Շաբաթ 29 Մարտ, ժամը 22էն մինչեւ առաւօտ։

Պատուոյ նախագահութեամբ Gen. Delattre de Tassigny, ներկայութեամբ Gén. Reversի։

Գեղարուեստական բաժին.— Tango-Morino եւ իր նուագախումբը, Jazz.— H. Cooper, Yochka Nemeth եւ իր ցիկանները։

Ալէմշահ եւ իր խումբը մասնակցութեամբ Օր. Ա. ԱՌԱՔԵԼԵԱՆի, Alexandre Gourdji եւ իր պարի խումբը, անակնկալ մը, պիւֆէ, պար, հայկական Cabaret, երեկոյեան զգեստը փափաքելի է։

Տոմսերը ապահովել.— Garabedian, 22 rue Botzaris, Bot. 53-74, Nalbandian 15 Bld. Bonne Nouvelle, Gut. 93-70, Haroustian 7 rue Mulhouse, Gut. 91-94, Maladjian 32 rue de Cléry, Cen. 95-94 եւ Djermaghian 35 rue La Boëtie, Ely. 35-48։

«ՅԱՌԱՋ» ԿԸ ՆՈՒԻՐԵՆ

Պանեէօյէն Տիկին Է. Նորիկեան մէկ տարեկան «Յառաջ» կը նուիրէ Պ. Քէչիչեանի, Մօնթէվիտէօ (Հարաւ. Ամերիկա)։

ԱՌԱՔԵԼ, ՅԱԿՈԲ եւ Տիկին Հռիփսիմէ ՉԱ-ՔՐԵԱՆՆԵՐ իրենց խորին շնորհակալութիւնը կը յայտնեն բոլոր անոնց որոնք անձամբ կամ գրաւոր ցաւակցութիւններ յայտնեցին իրենց ողբացեալ մօր մահուան առթիւ։ Մասնաւոր շնորհակալու-թիւններ Ազգ. իշխանութեանց, Բարեգործական եւ հանրային բոլոր միութիւններու եւ թերթերու խմբագրութեանց, որոնք նոյնպէս փութացած էին յարգել ողբացեալին յիշատակը ։

ՏԻԿԻՆ ՌՕԶ եւ Օր. Մարօ Հանըմեաններ, ի-րենց ամուսնոյն եւ հօր՝ ԱՐՏԱՒԱԶԴ ՀԱՆԸՄԵԱՆի մահուան Բ. տարելիցին առթիւ հազար ֆրանք կը նուիրեն Ֆր. Հ. Կապոյտ Խաչի Անկէնի մասնա-ճիւղին ։

ՀՐԱՊԱՐԱԿԱՅԻՆ ՄԵԾ ԺՈՂՈՎ

Կազմակերպուած Ժանթիյի - Պիսէթրի եւ շըր-ջանի ներգաղթի ենթակոմիտէի կողմէ, 29 մարտ, շաբաթ իրիկուն, ժամը 8.30ին 32 rue Danton, Bicêtre։ Նախագահութեամբ Կաթող. պատուիրակ ԱՐՏԱՒԱԶԴ ԱՐՔ.ի եւ մասնակցութեամբ Պ. Ս. Քարեանի, ներկայութեամբ Հ. Բ. Ը. Մ. ներկա-յացուցիչին, որոնք խօսք պիտի առնեն ։

ՑՈՒՑԱՏԵՏՐ

Հ. Յ. Դ. ԵԳԻՊՏԱՑԻ ԿՈՄԻՏԷԻ ընդհ. ժողո-վը՝ այս շաբաթ ժամը 8.30ին, ընկերվարականնե-րու սրահը, 9 rue Victor Massé։ Խիստ կարեւոր օ-րակարգ ։

ՄԱՐՍԷՅԼ.— «Քրիստափոր» ենթակոմիտէի ժողովը՝ այս հինգշաբթի իրիկուն, ժամը 8ին, Պար տիւ Կլօպի մէջ։ Կարեւոր օրակարգ։

Հ. Յ. Դ. Նոր Սերունդի Փարիզի մասնաճիւ-ղին դասախօսութիւնը՝ այս հինգշաբթի ժամը 8.30ին Sociétés Savantesի սրահին մէջ։ Կը խօսի ՀՐԱՆՏ ՍԱՄՈՒԷԼ, նիւթ ունենալով՝ « Առաջին յեղափոխական շարժումները.— Ս. Կուկունեան խումբի արշաւանքը »։

Հ. Յ. Դ. ՆՈՐ ՍԵՐՈՒՆԴԻ Պանեէօ Քաշանի մասնաճիւղին դասախօսական ժողովը՝ այս չո-րեքշաբթի ժամը 8.30ին, սովորական հաւաքա-տեղին ։

Հ. Յ. Դ. ԱՆԻԷՌ ԲՈՒԱ ՔՈԼՈՄԲԻ «Արամ» ենթակոմիտէի ժողովը այս չորեքշաբթի ժամը 8.30ին, սովորական հաւաքատեղին։ Խիստ կարե-ւոր օրակարգ ։

- ՎԻԷՆԻ Հ. Մ. Ը. Մ.ի ընդհ. անդամական ժո-ղովը՝ Մարտ 28ին, Ուրբաթ իրիկուն, ժամը 8.30-ին, Սէն Մարթէնի սրահը։ Շատ կարեւոր օրա-կարգ ։

ՄԱՐՍԷՅԼ.— «Զամալեան» խումբի ժողովը՝ այս չորեքշաբթի իրիկուն ժամը 8.30ին, սովորա-կան հաւաքատեղին։ Կը հրաւիրուին Պուլվար Օտ-տոյի Հ. Յ. Դ. «Վռամեան» ենթակոմիտէի, Նոր Սերունդի ընկեր - ընկերուհիները եւ Կապոյտ Խաչուհիները։

ԱՒՐԻԼ 11Ի ԱՌԹԻՒ.—Ռոմանի Կ. Խաչի մաս-նաճիւղը ժողովի կը հրաւիրէ բոլոր կազմակեր-պութիւնները վաղը, չորեքշաբթի իրիկուն ժամը 8.30ին, Պ. Լ. Զիլինկիրեանի բնակարանը, խոր-հրդակցելու համար Ապրիլ 11ի սգահանդէսի մա-սին որ չէր տօնուած անցեալ տարի ։

Le Gérant: L. KRIKORIAN
Imprimerie DER-AGOPIAN, 17 Rue Damesme - 13e
Travail executé par des ouvriers syndiqués

LE PREMIER QUOTIDIEN ARMENIEN EN EUROPE

HARATCH — Fondé en 1925 — R. C. Seine 376.286
Directeur-Propriétaire : SCH. MISSAKIAN
17, Rue Dameme — PARIS (13e)
Tél.: GOB. 15-70 — C. C. P. Paris 1678-63

Տարեկ. 1000, 6ամս. 500, Եռամս. 300, ֆր., Արտաս. 10 Տոլ.

Mercredi 26 MARS 1947 Չորեքշաբթի 26 ՄԱՐՏ

ԺԹ. ՏԱՐԻ — 19e Année № 4994 - Նոր շրջան թիւ 603 Խմբագիր՝ Շ. ՄԻՍԱՔԵԱՆ ԳԻՆ՝ 4 Ֆր.

ԳԱՂՏՆԻ ՓԱՍՏԱԹՈՒՂԹԵՐ ՅՈՒՆԱՍՏԱՆԻ ԵՒ ԹԻՒՐՔԻՈՅ ՄԱՍԻՆ

«ԱՆԱՐԴԱՐԱՆԱԼԻ» ԿԸ ԳՏՆԵՆ ԿԱՐՍԻ ԵՒ ԱՐՏԱՀԱՆԻ ՄԱՍԻՆ ԴՐՈՒԱԾ ՊԱՀԱՆՋՆԵՐԸ

Ամերիկեան կառավարութիւնը մարտ 24ին հրատարակութեան յանձնեց արտաքին գործերու նախարարութեան այն գաղտնի փաստաթուղթերը որոնց հիման վրայ Թրումըն 400 միլիոն տոլարի վարկ մը պահանջած էր Յունաստանի եւ Թուրքիոյ համար: Այս փաստաթուղթերը բացառաբար հրատարակուեցան, խորհրդարանին բացորոշ պահանջին վրայ: Թէ երեսփոխանները եւ թէ ծերակուտականները կ'ուզեն կատարելապէս լուսաբանուիլ, պահանջուած վարկերը քուէարկելէ առաջ:

Ահաւասիկ այդ փաստաթուղթերուն ամփոփումը, համաձայն տեղական թերթերու հրատարակութեանց.—

ՅՈՒՆԱՍՏԱՆԻ ՄԱՍԻՆ

Գաղտնի տողեկագիրներէն միկուն համաձայն, Յունաստանի բրիտանական զօրքին թիւը կրճատուած է վերջերս եւ անգլ. զինուորները պարզապէս քաղաքական եւ հոգեբանական դեր մը կը կատարեն, այսինքն թոյլ չտալ որ Եուկոսլաւիոյ, Ալպանիոյ եւ Պուլկարիոյ կառավարութիւնները յարձակողական գործողութիւն կատարեն Յունաստանի դէմ: Ամերիկեան ներկայացուցիչները այն համոզումն ունին թէ Յունաստանի հիւսիսային դրացիները այդ երկիրը կը նկատեն հասուն պտուղ մը որ իրենց ափին մէջ պիտի իյնայ քանի մը շաբաթէն, իբրեւ հետեւանք արեւմտեան ժողովրդապետութեանց անտարբերութեան:

Ուրիշ տեղեկագիր մը կը պարզէ Յունաստանի համայնավարներուն գործունէութիւնը: Տեղեկագիրը 13.000 կը հաշուէ սահմանագլուխին վրայ գործող համայնավարական ուժերուն թիւը: «Անոնց նպատակն է նրբանցք մը հաստատել Ալպանիոյ սահմանագլուխէն մինչեւ Ողիմպոսի արեւելեան կողմը, որով Յունաստանը պիտի բաժնուի երկու մասերու: Այս առթիւ կը յիշէ թէ հրոսախումբերու պետերը բացարիկ մարզանք մը ստացած են եւ թէ յունական բանակը պիտի չկրնայ վերահաստատել բարեկարգութիւնը, եթէ իր թիւը եւ ռազմավարութիւնը չաւելնան:

Տեղեկագիրը խոր մտահոգութիւն յայտնելով Յունաստանի եւ իր դրացիներու միջեւ ծագած վէճերուն առթիւ, հիմնական կապ մը կը տեսնէ այս խնդիրներուն եւ Մ. Նահանգներու ապահովութեան միջեւ:

Ուրիշ փաստաթուղթեր կը ճշդեն Մ. Նահանգներուն դիրքը կարգ մը յունական խնդիրներու մասին: Այսպէս, կ'առաջարկեն պահպանել 1939ի սահմանները, ազատ նաւահանգիստ մը հաստատել Սելանիկի նաւահանգստին մէջ, առեւտրական ելք մը տալու համար Պուլկարիոյ եւ Եուկոսլաւիոյ, Եգէականի վրայ, Յունաստանի յանձնել Կիպրոսը, բարեկամութեան ու նաւարկութեան դաշնագիր մը կնքել Յունաստանի հետ, ընդլայնել Յունաստանի ներկայ դահլիճը եւն.:

ԹՈՒՐՔԻՈՅ ՄԱՍԻՆ

Քննելով Թուրքիոյ եւ Խ. Միութեան յարաբերութիւնները, ուրիշ փաստաթուղթ մը մանաւանդ կը պարզէ այն ջանքերը զոր կը թափէ Մոսկուա, «ներքին խռովութիւններ յարուցանելու եւ Թուրքիոյ ներկայ կարգուսարքը տապալելու համար»: Եւ կը շեշտէ թէ Մ. Նահանգներուն կողմէ տրուելիք վարկերը պիտի ապահովեն Թուրքիան թէ իր դերիշխանութեան դէմ յարձակում մը անպատասխանի պիտի չմնայ:

Գալով Կարսի եւ Արտահանի մասին տրուած պահանջներուն, տեղեկագիր մը կ'ըսէ.

(Լուրերու շարունակութիւնը կարդալ Դ. էջ)

· ՅՐ ԽՕՍՔԸ

ԱՄԵՐԻԿԵԱՆ «ԳԱՂՏՆԻՔՆԵՐԸ»

Գաղտնիք մնա՞ց այլեւս, ամերիկեան ճակատին վրայ, նախագահ Թրումընի ծանօթ ճառէն ի վեր:

Ահաւասիկ ցանուցուած «գաղտնի փաստաթուղթեր»ն ալ, որոնք անգամ մը եւս կը պարզեն Մ. Նահանգներուն մտահոգութիւններն ու առաջադրութիւնները՝ Մօտաւոր Արեւելքի մասին:

Երէկ անգլեւսաքսոն մամուլը կը հաղորդէր կարգ մը նոր տեղեկութիւններ՝ երեսփ. ժողովի եւ Ծերակոյտի համապատասխան յանձնաժողովներուն առջեւ տրուած լուսաբանութեանց մասին:

Արձանագրենք այդ պաշտօնական տեղեկութիւններն ալ: Մանաւանդ որ, խնդիրը սերտ կապ ունի ոչ միայն Խ. Միութեան, այլեւ հայկական պահանջներուն հետ.—

Մ. Նահանգներու արտաքին նախարարին օգնականը, Պ. Էչիսըն, յայտարարեց.

— «Մենք Յունաստանի կամ Թուրքիոյ հետ չունինք որեւէ համաձայնութիւն, բերանացի կամ ուրիշ, զօրք ղրկելու համար այդ երկիրները: Մեր զինուորական պատուիրակութիւնները պիտի ըլլան փոքրաթիւ: Անոնց պաշտօնը պիտի ըլլայ հաւանաբար քննել տեղական պահանջները զինուորական ստորաբաժանման մասին եւ ստուգել որ պէտք եղած նիւթերը յանձնուին համապատասխան իշխանութեանց: Մեր պատուիրակութիւնները պիտի բաղկանան դիտողներէ եւ խորհրդականներէ»:

Այս նոյն հարցի մասին խօսեցաւ նաեւ պատերազմական նախարարը, Պ. Փէթըրսըն, կրկնելով թէ զինուորական խորհրդականներուն թիւը պիտի ըլլայ շատ սահմանափակ, տասնէն քսանէն: Եւ իր կարգի հաւաստեց թէ զինուոր ալ ղրկելու խնդիր չկայ:

Միւս կողմէ, ծովային նախարարը յայտարարեց թէ պատրաստ են անմիջապէս փոքրաթիւ մասնագէտներ ղրկելու Յունաստան եւ Թուրքիա, քննելու համար նաւային պէտքերը:

Արտաքին նախարարութեան ուրիշ մէկ օգնականը, Քլէյթըն շեշտեց թէ առաջարկուած դրամական օժանդակութիւնը անհրաժեշտ է, որովհետեւ Ամերիկայի տեսակէտով «բոլոր դերիշխան պետութիւնները պէտք է պահեն իրենց հողային ամբողջութիւնը եւ ազատութիւնը, եթէ կ'ուզենք պահպանել աշխարհի խաղաղութիւնը»:

Այս պաշտօնատարը այնքան առատաձեռն է որ, կ'առաջարկէ 400 միլիոն տոլարի (100 միլիոն սթերլին) գումարը տրամադրել ոչ թէ իբրեւ փոխատուութիւն, այլ իբրեւ պարգեւ:

Իր կարծիքով, առաջարկուած 100 միլիոն սթերլինի վարկին 75 միլիոնը պիտի յատկացուի Յունաստանի, հաւասարապէս բաժնուելով զինուորական եւ քաղաքական պէտքերուն համար: Իսկ Թուրքիոյ սահմանուած 25 միլիոն սթերլինը պիտի գործածուի «ամրապնդելու այդ երկրին ապահովութիւնը»: Մեծագոյն մասը պիտի ծախսուի զինուորական սպառազինութեան համար, մաս մըն ալ փոխադրութեանց բարւոքման:

Վկայութիւններն ու հարցաքննութիւնները կը շարունակուին տակաւին, երկու մասնաւոր յանձնաժողովներուն առջեւ:

Արտաքին նախարարին փոխանորդը իր վերջին ըեկուցման առթիւ ձեռքն ունէր աւելի քան 125 հարցումներ, ուղղուած՝ ականաւոր ծերակուտականներու կողմէ: Ինչ որ կ'ապացուցանէ թէ խոր լուսաբանութեանց կը կարօտի նախագահ Թրումընի առաջարկած ուղեգիծը:

Այս բոլոր տեղեկութիւններուն մէջ, որոնք դեռ պիտի շարունակուին, կան երկու հիմնական պարագաներ, հայկական տեսակէտով,—

1. Անգլիայէն վերջ, Մ. Նահանգներն ալ անհրաժեշտ կը գտնեն Թուրքիոյ հողային ամբողջութիւնը եւ դերիշխանութիւնը: Եւ պատրաստ են ամէն աջակցութիւն ընծայելու, տրպէսզի անխախտ մնան երկուքն ալ:

2. Նոյնպէս «անարդարանալի» կը գտնեն հայկական պահանջները: Մինչեւ անգամ Կարս-Արտահանի հարցը, որ շատոնց հասունցած կը համարուէր եւ որ չի լուծեր բուն Հայկական Դատը:

Կ'արժէ առանձին քննել այս պարագան, միշտ հետեւելով օրուան անցուդարձին:

Պարապ տեղը չէ որ Թուրքերը թեւ առած են, Թրումընի ճառէն ի վեր: Առեւտրական հրապարակն անգամ ոգեւորուած է եւ առաջարկներ կը տեղան Ամերիկայէն:

Շ.

Ուսանողական Տան հաւաքոյթը

Փարիզի Հայ Ուսանողական Միութեան վերակազմութեան առթիւ կիրակի օր հաւաքոյթ մը կազմակերպած էր Բարեգործականի Փարիզի մասնաճիւղը, Հայ Ուսանողական Տան մէջ, թէյասեղանի մը շուրջ:

Փոքր սրահին մէջ հաւաքուած էին նախ Ուս. տունը բնակող 37 ուսանողները, Բարեգործականի տեղական մասնաճիւղին բոլոր անդամները, եւ տակաւաթիւ հրաւիրեալներ, տրոնց կարգին հիմնադրին զաւակը, Զարեհ պէյ Նուպար իր երկու աղջիկներով, Տիկին Գալուստ Կիւլպէնկեան, չէնքին Ֆրանսացի կառավարիչը եւն: Մամուլի կողմէ ներկայ էր միայն «Յառաջ»ի աշխատակիցը:

Թէյի եւ խմորեղէններու սպասարկութենէն վերջ, Հ. Բ. Ը. Մ. Փարիզի մասնաճիւղի ատենապետ, Պ. Մ. Ոսկերիչեան նախ հրաւիրեց յոտընկայս յարգել յիշատակը Համալսարանական Տան հիմնադիր Պօղոս Նուպարի որուն այս հեռատես ու գեղեցիկ գաղափարը կոչուած է մեծ ծառայութիւն մը մատուցանել մասնաւորապէս մեր ուսանող երիտասարդութեան եւ ընդհանրապէս հայ մշակոյթին: Յետոյ խօսքը տղոց ուղղելով ըսաւ.

— «Հպարտ էք անշուշտ որ ուրիշ շատ մը մեծ ազգերու կարգին՝ դուք ալ ունիք ձեր սեփական տունը: Ի՞նչ նշանակութիւն ունի թիւով փոքր ազգ մը ըլլալ, երբ մշակոյթով բարձր է ան: Ահա Հելլէնները որ աշխարհը լուսաւորած են դարերով, եւ մինչեւ այսօր յարգանք եւ հիացում կը պարտադրեն իրենցմէ տասնապատիկ թիւով մեծ ազգերու»: Յորդորեց երիտասարդները պահել — իրենց ազգ. ոգին, Հայ մնալ եւ ըլլալ պատրաստուած, գիտուն մարդիկ որոնց այնքան պէտք ունի հայրենիքը:

Պ. Վահան Խմէրեան՝ Բարեգործականի Կեդր. վարչութեան կողմէ Ֆրանսերէն ճառով մը բարի գալուստ մաղթեց բարերարին որդւոյն, ներկայացուց Ուսանողական Տան նշանակութիւնը հայ գաղութին համար Ֆրանսական համաշխարհային մտքի այս վառարանին մէջ, շնորհակալութիւն յայտնելով Ֆրանսական կառավարութեան եւս որ ամէն առթիւ իր գուրգուրանքը եւ ամէն կարգի դիւրութիւններ չէ զլացած մեր ուսանողական հաստատութեան համար: Բարեգործականի Նախագահը, Տօքթ. Քօյօլեան բացակայ ըլլալով, Պ. Խմէրեան կարդաց անոր մէկ նամակը ուղղուած ուսանողներուն, քաջալերելու համար զանոնք վառ պահել իրենց հայ զգացումները եւ կապուած մնալ իրենց ազգային աւանդութեանց եւ իրենց սիրելի հայրենիքին:

Գեղարուեստական հաճելի բաժին մը յանպատրաստից, երիտասարդ ուսանողներուն կողմէ, ջերմիկ մթնոլորտ մը ստեղծեց սեղաններու շուրջ: Արտասանութիւններ, մեներգ, խմբերգ, սրամիտ պատմութիւններ իրարու յաջորդեցին, նոյնիսկ առանձին ու խմբական պարեր, բոլորն ալ ուսանողներուն կողմէ, պատուելու համար իրենց հիւրերը եւ անոնց փոխանցելու խանդավառ շունչը եւ ոգեւորութիւնը ուսանող երիտասարդութեան:

Բժիշկ Գարակէօզեան վրէն հետ Հայաստանէն բերած հայկական նամականիշներու շարք մը նուիրեց ուսանողներուն, աճուրդի դրուելով գումար մը ապահովելու համար Միութեան Ֆոնտին: Աճուրդը զոր կը վարէր Պ. Մոսսիչեան բարձրացաւ 22000 Ֆր.ի: Առատաձեռնութեամբ մասնակցեցան Զարեհ պէյ Նուպար, Պ. Պետրոս Պալըքճեան, Քէպապճեան: Ուսանողները իրենք եւս եւ միւս ներկաները: Նամականիշները յանձնուեցան Օր. Զ. Նուպարի:

Խօսք տրուեցաւ նաեւ Վիէննայի Միաբանութեան երիտասարդ անդամներէն Խսապալեան վարդապետի, որ ներկայացուց այդ վառարանին ներքին ազգային կեանքը, տղոց իրարու հանդէպ ունեցած ընկերական ջերմ վերաբերումը, եւ եղբայրական սէրը:

Ուսանողական Միութեան նախագահը, Պ. Տիրան Ոսկերիչեան փակելով հանդէսը, երախտագիտութեամբ յիշեց մեծ Հայուն, Նուպար փաշայի այս գեղեցիկ հաստատութեան նուէրը հայ ժողովուրդին, շեշտելով անոր մշակութային նշանակութիւնը եւ թուեց անոր միւս նուէրները, — դպրոցներ, ակնաբուժարան, ուսանողական ֆոնտ, ուսանողներու տուն եւն.:

Շնորհակալութիւն յայտնեց Բարեգործականի տեղական մասնաճիւղին, անոր ստեղծած այս գեղեցիկ առիթին համար որով օտար երկիրներէ հաւաքուած ափ մը երիտասարդներ շփում ունեցան Փարիզի հայ գաղութին հետ:

Ուսանող տղոց մեծամասնութիւնը Սուրիայէն եւ Լիբանանէն եկած ըլլալով ջերմ զգացումներով կապուած են արաբական այդ երկու փոքր երկիրներուն հետ, որ եղբայրական վերաբերում ունեցած են միշտ մեր ժողովուրդին հանդէպ, գաղթականութեան ամէնէն տաժանելի օրերուն: Տղաքը յոտնկայս երգեցին անոնց ազգային քայլերգները, ջերմապէս ծափահարուելով ներկաներէն:

★ Շէնքը որ ծանօթ է Փարիզի հայութեան, քաղաքին հարաւային ծայրը լայն պողոտայի մը վրայ, Ուսանողական Ոստանին սկիզբը, Հայկական ոճով գեղեցիկ ճարտարապետութեամբ հաստատութիւն մըն է 70 սենեակներով, կահաւորուած: Ունի ամէն յարմարութիւններ եւ առողջապահական պայմաններ: Ընթերցարան, հաւաքման սրահ, ընդարձակ պարտէզներ տրամադրելի են տղոց, ինչպէս եւ յարմար գիներով ճաշարաններ:

Սուրիայէն, Լիբանանէն, Պաղեստինէն, Եգիպտոսէն եւ ուրիշ զանազան վայրերէ քառասունի մօտ տղաքներ նոր կեանք եւ ոգեւորութիւն մտցուցած են այդ շէնքէն ներս: Հայերէն երգը, խօսքը կը հնչեն ամէն կողմ:

Փարիզի գաղութին եւ անոր զանազան Միութիւններուն կը մնայ պէտք եղած գուրգուրանքով շրջապատել զանոնք եւ լրացնել պակասները:

ՇՐՋՈՒՆ ԹՂԹԱԿԻՑ

Խ. ՀԱՅԱՍՏԱՆԻ 1947Ի ՆԱԽԱՀԱՇԻՒԸ

Որեւէ երկրի կացութիւնը բնորոշող անվրիճելի երեւոյթներից մէկն է նրա տարեկան նախահաշիւը։ Երբ այնտեղ պետութեան եկամուտը տարէց տարի բարձրանում է ու ծախքերն ընդարձակւում, դա նշան է, որ կայ յառաջդիմութիւն, նիւթական ու նաեւ հոգեկանարժէքների կուտակում ու սրտապնդիչ ապագայի հեռանկար։

Անշուշտ այս դատողութիւններն ուղեկցուած են բազմաթիւ «եթէ»ներով։ Եթէ, օրինակ, դրամի գնողական ոյժն ու ապրանքների գները մնում են անփոփոխ, եթէ եկամուտները հոսում են դէպի կառավարական գանձարան իբրեւ հետեւանք ժողովուրդի աստիճանական բարեկեցութեան եւ ոչ թէ տուրքերից ճնշուելուն, եթէ ծախքերի մի կարեւոր մասը գնում է մշակութային նպատակներին, նոր արտադրական ու հանրային օգտակարութեան շինարարութիւններին եւ ոչ թէ գրեթէ ամբողջովին կլանւում է բանակից, ոստիկանական ու վարչական պաշտօնէութիւնից, պարտքերի ու նրանց տոկոսների վճարումից եւայլն։

Պետութիւնն էլ մի ընտանիք է եւ տնտեսական տեսակէտից եկամուտների ու ծախքերի օրէնքները նոյնն են նրանց համար բացի մէկից — ընտանիքը ձգտում է որքան կարելի է շատ մի կողմ դնել, յաճախ իրեն զրկելով, ժողովրդավար պետութիւնն իրեն համարում է յաւիտենական, ծերանալու վախը չունի եւ «զուլպան» բացակայում է նրա մօտ։

1947ի խորհրդային նախահաշիւը հաստատուեցաւ Գերագոյն Խորհուրդի կողմից Փետրուարի 24ին։ Իրաւակարգերի տարբերութիւնը թոյլ չի տալիս համեմատութիւններ անել խորհրդային եւ դրամատիրական պետութիւնների նախահաշիւների միջեւ։ Խորհրդային պետութիւնը տէր ու տիրական է երկրի բովանդակ տնտեսութեան. նրան աւելի դիւրին է հաւասարակշռել իր ելքն ու մուտքը, քան մասնաւոր՝ սեփականութեան իրաւունքը յարգող պետութիւններին։ Փաստ է, որ այսօր վերջինները տնտեսապէս ծանր կացութեան մէջ են. նախահաշուի կողմից գրեթէ ամէնքը, մանաւանդ պատերազմին մասնակցողները բացեր ունին, որոնք երբեմն վտանգաւոր չափերի են հասնում ու ծայրը ծայրին բերելու համար բացառիկ աղբիւրներ են փնտռում — պարտք՝ ներքին ու արտաքին, ռազմական հատուցումներ, արտասահմանում ունեցած գոյքերի վաճառք եւն։ Խ. Միութեան մի կարեւոր մասը, բացի Գերմանիայից, ամէնէն աւերեալ երկիրն է։

Առանց մի տոլար պարտք խնդրելու ամերիկեան «քեռուց», արագ ու տենդագին թափով վերաշինւում է Կասպից ու Բալթեան ծովերի միջեւ ընկած հսկայ տարածութիւնը։ Բացի այդ նպատակով արուած արտակարգ ու պետական մեքենան դրձնելու սովորական ծախքերից, կան նաեւ հսկայ յաւելեալ գումարներ հնգամեայ ծրագրի երկրորդ տարուայ համար։ Հակառակ այդ բոլորին, 1947ի խորհրդային պետական նախահաշիւը կազմուած է հաւասարակշռութեամբ հաւասարութեամբ յաւելումով։ Այս երեւոյթն առաջին հայեացքից կը թուէր հրաշք, եթէ չունենար իր բացատրութիւնը խորհրդային վարչաձեւի առանձնայատկութեան մէջ։ Բացատրութիւն, որ ոչ միայն տնտեսական է, այլ եւ քաղաքական։ Խորհրդային վարչաձեւը պետական դրամատիրութիւն է։ Նա շահագործում է աշխատաւորին թերեւս աւելի, քան քաղքենի դասակարգը իր տիրապետութեան ենթակայ երկրներում, միայն թէ ժողոված «յաւելեալ արժէքը» դրամատիրոջ հաճոյքի ու սնամոքսի վրայ չի ծախսւում, այլ երկրի յառաջդիմութեան։ Միլիոնաւոր բազմութիւնների կրած զրկանքի եւ նրանից ստացուած արդիւնքի միջեւ կարելի՞ է դնել հաւասարութեան նշան։ Աւա՜ղ. ի պատասխան երեսուներորդ անգամ երեսուներորդ տարին ստիպուած են կսկիծով մը գլուխը շարժել աջից ձախ։

Խորհրդային զարկերակի իրական անկանոնութիւնը հարեւանցի շօշափելուց յետոյ անցնենք, թղթի վրայ, նրա երեւութական վարդագոյն առողջութիւնը վկայող թուերին։

Ըստ Խորհ. Ընկերվար. Հանրապետութիւնների Միութեան Գերագոյն Խորհրդի որոշումով, 1947ին նատանեանւում է.—

Եկամուտ 394.202.438 հազար րուբլի.
Ծախք 374.105.064 ,, ,,

Յաւելում՝ աւելի քան 20 միլիար րուբլի։

1946ին համապատասխան գումարներն էին.
333.536.814 հազ. ր. եւ 319.423.814 հազ. ր.
յաւելում աւելի քան 14 միլիար րուբլի։

Խորհրդային նախահաշիւները երկու մասից են բաղկացած — կեդրոնական կառավարութեան եւ դաշնակցային հանրապետութիւնների։ Երկուքը միասին առնուած, մտնում են յիշուած գումարների մէջ։ Դաշնակցային հանրապետութիւնների մուտքերն ու ծախքերը հաւասարակշռուած են. յաւելման ամբողջութիւնը մտնում է Միութեան նախահաշուի մէջ։

Այսպէս, 1947ին Միութեան մուտքն է 311.882.879 հազար րուբ., ծախքը 291.785.505 հ. ր.։

1946ին համապատասխան գումարներն էին՝ 268.139.204 հ.ր. եւ 254.024.204 հ.ր.

1947ին Դաշնակցային 16 հանրապետութիւնները մուտք 82.319.559 հ. ր. ելք՝ նոյնքան։ 1946ին համապատասխան գումարներն էին մուտք՝ 65.397.610 հ. ր. ելք՝ նոյնքան։

Հաճոյքով արձանագրում ենք, որ Խ. Հայաստանի 1947ի նախահաշիւն անցնում է մէկ միլիառ րուբլուց. ճիշտ գումարը՝ մուտք 1.051.609 հ. ր. ելք նոյնքան։ Անցեալ տարի՝ 856.864 հ.ր. թէ մուտք, թէ ելք։ Խ.Հայաստանի նախահաշիւն այսպիսով 1947ին աւելացել է 22.7%։ Վրաստանինը՝ 27,4%, Ադրբէջան 18,6%։ Ամենախոշոր յաւելումը Կարելօ-Ֆիննական հանրապետութեան նախահաշիւն է ունեցել — 36,3%։ Անցեալ 1946ին Հայաստանի նախահաշուի յաւելումը 1945ի հետ համեմատելով 30,9% էր, Վրաստանինը՝ 21,6%, Ադրբէջանինը 35,1%։

Խ. Հայաստանը նախահաշուի տեսակէտից շարունակում է մնալ 10րդը 16ի մէջ։ Եթէ նախահաշուի գումարը բաժանենք բնակիչների թուի վրայ, հիմք ունենալով 1939 Յունուար 17ի մարդահամարը, կը տեսնենք որ ամբողջ Միութեան մէջ դաշնակցային հանրապետութիւնների նախահաշուից մարդգլուխ մուտք եւ ելք է լինում 430 րուբլի։ Հայաստանում 1947ին այդ գումարը բարձրանում է 800 րուբլու, Վրաստանում 610, Ադրբէջանում 550։ Դժբախտաբար անկարելի է ստուգել, թէ համամիութենական նախահաշուից ինչ գումարներ են ծախսւում հանրապետութիւնների մէջ, բայց անկասկած է, որ առիւծի բաժին է ընկնում մեծ եւ հարուստ երկիրներին, ուր շինւում են հսկայ գործարաններ, կամ շահագործւում հանքեր, որոնք ունեն համամիութենական նշանակութիւն։ Խ. Հայաստանը զուրկ է դրանցից. իր փոքրիկ տարածութեան վրայ նա կարող է զարգացնել փոքրիկ եւ միջակ արդիւնաբերութիւն, օգտագործելով ջրաելեկտրակայանների գրեթէ ձրի ստացւող ուժը։ Խ. Հայաստանի վարիչները թող յարեն իրենց արթնութիւնը, որ այդ համեստ ճարտարարուեստը թերացումներ չունենայ։ Ցաւով կարդացինք «Իզվեստիա»յում հայկական հիւսուածեղէնի թուլացման մասին — 60% միայն կատարուած է 1946ի ծրագիրը։ Նոյնը նաեւ աղիսի եւ շաղախի արդիւնաբերութեան մէջ։ Բարեբախտաբար, ընդհանուր առմամբ մերհայրենիքը քայլում է համընթաց իր քոյր հանրապետութիւնների հետ, որոնք նոյնպէս այս կամ այն մարզում ունին փոքրիկ բացեր։

Վստահ սպասելով այն լուսաւոր օրուան, երբ մեր հայրենիքը կ'ունենայ տարածուելու եւ կամք ու մտածողութիւն արտայայտելու ազատութիւն, այսօր չկայ մեզ համար ուրիշ հրամայական գործ, քան նպաստել ներգաղթի — ցրուած ստեղծագործ ուժերի ներհաւաքման ու կենդրոնացումի աշխատանքին։

Չմոռնանք, որ իր հանրապետական նախահաշւով մեր հայրենիքը ունի գրեթէ այնքան մուտք ու ելք, որքան երկու անգամ աւելի բնակչութիւն եւ տարածութիւն ունեցող Լիտվիան։ Նոյն տեսակէտից կէս մուտք եւ ելքն ունի Վրաստանի, ունենալով մէկ երրորդը նրա բնակչութեան։ Որքան ալ առարկեն այս չոր փաստերի դէմ, այնուամենայնիւ կշիռի վրայ մնում է մի ծանրութիւն։

ՀԱՅԿ ՍԱՐԳՍԵԱՆ

ԼՈՒՐԵՐ ԿԻՊՐՈՍԷՆ

ՆԻԿՈՍԻԱ (Յառաջ). — Կիպրոսի նորընտիր առաջնորդ Ղեւոնդ Ծ. Վրդ. Ճէպէճեան Կիլիկիոյ կաթողիկոսին հրաւէրով Սուրիա մեկնեցաւ եւ Անթիլիասի մէջ եպիսկոպոս ձեռնադրուեցաւ, ուրիշ չորս վարդապետներու հետ։

● Թեմական ու վարչական զոյգ խորհուրդներու անդամ Պ. Օննիկ Շաքարեան, որ միշտ կը ձգտի բարձրացնել կիպրահայ թեմին արժէքը, նորանոր նուէրներով մղում կուտայ ամէն հանգանակութեան եւ ազգօգուտ ձեռնարկի։ Գաղութը հիմա իրմէ կը սպասէ որ նախաձեռնարկ ըլլայ Նիկոսիոյ մէջ կառուցանելու Ազգ. Առաջնորդարան մը, ու կարգադրէ նաեւ Ս. Մակարի վանքին արդի դժուարին խնդիրները։ Սոյն մենաստանը դարերէ ի վեր Հայոց կը պատկանի, ու միակ հասութաբեր աղբիւրն է Կիպրահայ ազգ. սնտուկին։

★ Նիկոսիոյ Հայ Երիտասարդաց Միութիւնը մեծ պատրաստութեամբ տօնեց Վարդանանց յիշատակը, Փետր. 14ին։ Գեղարուեստական բաժինը կը կազմէին Միութեան քառաձայն խումբը եւ Պ. Զաւէն Մաքսուտեանի նուագած քանի մը երգերը։ Հոգեպարար էր քառաձայն երգչախումբին երգած «Նորահրաշ»ը։ Շատ յաջողօրէն մանտոլինի վրայ նուագեց, Պ. Զաւէն Մաքսուտեան «Տէր կեցո», ու «Լռեց ամպերը», իբր սօլօ։ Այս երիտասարդը եղբայրն է «Յառաջ»ի եւ ուրիշ թերթերու աշխատակից Նուպար Մաքսուտեանին։ Օրուան բանախօսն էր Պ. Յակոբ Փալամուտեան (անդամ Կիպրոսի վարչական խորհուրդին) որ պարզեց Վարդանանցի ոգին ու Հայ. եկեղեցւոյ մեծ դերը՝ ազգապահպանման գործին մէջ։ Նիկոսիոյ Հայ Երիտասարդաց Միութիւնը արժմ կը պատրաստուի տօնելու Մայիս 28ի գերագոյն տօնը։ — Ն. Մ.

ՄԱՄՈՒԼ

Նոր աւետիսը

ԽՄԲ.—Ինչպէս հաղորդած էինք, այստարի 15-17.000 հայրենակիցներ Հայաստան պիտի փոխադրուին Յունաստանէն։ Այս լուրը պաշտօնապէս Ազգ. Առաջնորդարանին հաղորդած է Աթէնքի խորհրդային դեսպանը, աւելցնելով թէ ամրան սկիզբը պիտի գան երեք լիազօրներ, փորձը կազմակերպելու համար։

Աթէնքի մեր պաշտօնակիցը, «Ազատ Օր», հետեւեալ խորհրդածութիւնները կ'ընէ այս աւետաբեր լուրին առթիւ (1 Մարտ).

— «Տակաւին գարունը չողջունած, աւետաբեր լուրը հասաւ — 15-17.000 Յունահայեր 1947ի ընթացքին, բախտաւորութիւնը պիտի ունենան հայրենիքի պաշտելի հողը համբուրելու եւ Հայաստանի քաղաքացիներ դառնալու, հրաժարելով վերջնականապէս պանդուխտի անհրապոյր եւ հալածական կեանքէն։

Սովիէթ դեսպանի փոխանորդն է որ Առաջնորդ Սրբազան Հօր եւ Ազգ. Կեդր. Վարչութեան անդամներուն հաղորդած է այս երջանկաբեր լուրը, աւելցնելով թէ՝ Մոսկուայի Գերագոյն Սովիէթի կողմէ տրուած է որոշումը և հաղորդուածԱթէնքի դեսպանին որ լիազօրուած պիտի ըլլայ յունահայ ներգաղթի կազմակերպութեամբ՝ իրեն օժանդակ ունենալով գալիքն վերջին օրերը Հայաստանէն Աթէնք սպասուող ներգաղթի երեք պատուիրակները եւ տեղւոյս ներգաղթի Կեդր. Յանձնախումբի անդամները։

Այս խիստ բերկրաւիթ աւետիսը պէտք չէ պատճառ ըլլայ սակայն, չափազանցեալ խանդավառութեան արդիւնք՝ հապճեպ եւ անժամանակ հաշուեյարդարի մը։ Մեր հայրենադարձ բազմութիւնները հիմա է որ ցոյց պիտի տան թէ գիտեն չափ դնել իրենց խանդավառութեան՝ փութկոտ կարգադրութիւններէ խուսափելով։

Սովիէթ դեսպանատան ուղղակի հսկողութիւնը, ներգաղթի կազմակերպութեան եւ կարաւաններու առաքման գործին նուիրուած ազգային մարմիններու ձեռք ձգած փորձառութիւնը՝ անցեալ տարի գործուած անկանոնութիւններէն եւ սխալներէն, կը ստիպեն մեզ հաւատալ թէ՝ այս տարի հայրենադարձը, այս կենսական գործի կազմակերպութիւնը պիտի դրուի առողջ եւ ապահով հիմերու վրայ։ Որով, մինչեւ կարաւաններուն մեկնումի օրը, ներգաղթողները շաբաթներ առաջ տեղեակ պիտի ըլլան իրենց մեկնումի մօտաւոր թուականին, եւ հետեւաբար, ժամանակ պիտի ունենան հաշուեյարդար կատարելու իրենց գործերուն եւ կալուած ու աւելորդ գոյքերուն, եւ հանդարտօրէն մեկնումի պատրաստութիւններ տեսնելու։

Ներգաղթի վերստուգուած ցանկերու պատրաստութեան ձեռնարկած ներգաղթի Կեդր. Յանձնախումբը, պարտի ուրեմն, այժմէն իսկ ձեռք առնել բոլոր այն միջոցները, որոնցմով պէտք է ապահովուի անազմուկ կազմութիւնը կարաւաններուն՝ նախապատուութեան կարգով, տրուն Ա. գրծին վրայ կուգան Թրակիոյ, Թեսալիոյ եւ Մակեդոնիոյ, ինչպէս նաեւ Պելոպոնէզի հայ բեկորները։ Ներգաղթի Կեդր. Յանձնախումբը, մինչեւ ամառ իր առջեւ ունի երեք ամիսներ, հետեւաբար բաւականաչափ ժամանակամիջոց, իրեն յանձնուած պատասխանատու գործը մեթոտիկ կերպով գլուխ հանելու համար։

Նոյնպէս, ներգաղթի Կեդր. Յանձնախումբին կ'իյնայ համերաշխութեան եւ միասնականութեան կոչով մը հրաւէր կարդալ բոլորին՝ խմբուելու իր շուրջը, վերջ տալու գրչապայքարին եւ վէճերուն, դադրեցնելու՝ համայնքէն ներս ներգաղթի հակառակ տարրեր եւ հոսանքներ տեսնելու խիստ վտանգաւոր եւ վնասակար մտայնութիւնը, համագաղութային միացեալ ճիգով մը նիւթապէս եւ բարոյապէս զօրավիգ կանգնելու հայրենադարձին, որուն մէջ կը կայանայ մեր փրկութիւնը, եւ որով միայն պիտի կրնանք իրականացնել ազգային ամբողջացումը։

... Այս առթիւ, աւելորդ չըլլար յիշեցնել Հ. Բ. Ը. Միութեան եւ Հ. Կ. Խաչի Շրջ. Վարչութեանց որ գրեն զոյգ Ամերիկաներու իրենց քոյր Մասնաճիւղերուն, ուրկէ ալ ղղեստեղէնի մասնաւոր սոսաքումներ ընեն անոնք, յատկացուելու համար բացառաբար այն ներգաղթողներուն՝ որոնք կիսամերկ են եւ դժբախտաբար մեծ թիւ մը կը կազմեն անոնք։

Վերջապէս, առէն ինչ ներգաղթին համար եւ բոլորս ալ ներգաղթի Յանձնախումբին զօրավիգ»։

Մ. ՆԱՀԱՆԳՆԵՐԷՆ ցորեն պիտի ստանան յառաջիկայ մայիսին.— Ֆրանսա՝ 100.000 թոն, Պելժիա՝ 40.000, Հոլանտա 56 հազար, Գերմանիոյ Ֆրանսական շրջանը 38 հազար, անգլեւամերիկեան շրջանը՝ 330.000, Իտալիա 145 հազար, Յունաստան 38 հազար թոն։

ՈՂՋՈՅՆ Հ. Յ. Դ. ՆՈՐ ՍԵՐՈՒՆԴԻՆ

ՎԻԷՆ.— Ձեր կոչումի բերումով, կը մտնէք ասպարէզ մը, որ ձեզմէ կը պահանջէ ըլլալ դրական, պահանջկոտ եւ զոհաբերող։ Սիրել ազգ. եւ հայրենիք։ Այդպէս է ազնիւ եւ գիտակից երիտասարդի մը ձգտումը։

Հայրենիք սիրելը, հայրենիքը ճանչնալու մէջն է։ Նախ պէտք է ծանօթանալ հայրենիքի անցեալի սրբազան փառքերուն, անոր մարտնչումներուն, զոհաբերութեան, անցուցած փոթորիկներուն։

Գիտցէք, եւ մի մոռնաք, որ անոր ճամբան անցած է արցունքի եւ արեան ծովերէն, եղած է փշոտ ու քարքարուտ, բայց երբեք կանգ առած չէ որեւէ խոչընդոտի առջեւ։ Ազատութիւնը եղած է իր նշանաբանը, իր սիրոյ կրակը, եւ իր այն կրակոտ ծոցէն թռած են բազմաթիւ հերոսներ, որոնց համար անարժէք եղած է կեանքը առանց հայրենիքի ազատութեան։ Այդ սիրով անոնք իրենք զիրենք նուիրեցին փրկութեան գործին։

Կոչման արժանի ըլլալու, ձեր պարտքն է ճանչնալ ձեր ազգին հերոսները, ճանչնալ զանոնք ոչ թէ անունով, այլ անոնց գործնական կեանքով, ու թուիչքներով։ Անոնց կատարած աշխատանքն ու անցուցած փոթորիկները, առանց քիթրումի (չեղելու) թող դրոշմուին ձեր մատաղ սրտերուն մէջ, որպէսզի դառնաք անոնց ջահակիրները։

Սորվեցնք որ Հայը մեռնիլ չգիտցող, մահուընէ չվախցող ազգերէն է։ Փոթորկոտ է անոր պատմութիւնը, արիւնով ծփուն, ու կոտորածներով ընդհատուած, բայց արտասովոր՝ իր դիմադրական ճիգերով։

Մտէք բոլոր շրջանակներու մէջ, սորվեցէք ամէնէն բարին, զարգացուցէք ձեր մայրենի լեզուն, եւ ձեր հայրենագիտութիւնը, ձեռք բերէք ամէն ինչ որ օգտակար է հայրենիքին եւ երբեք մի մոռնաք թէ ձեր սորված արհեստն ու արուեստը հայրենիքի համար են։ Երբ որ բացուին դռներն յուսոյ... եւ ահա այն ատեն կ'արժանանաք ձեր կոչումին։ Յառաջ անստասան, յառաջ անվհատ։

Մարգար Բարխեան

ԳԱՂՈՒԹԷ ԳԱՂՈՒԹ

ՍՈՒՐԻՈՅ ՆԱԽԿԻՆ ՎԱՐՉԱՊԵՏ Սաատալլա պէյ Ճապրիի Դամասկոս ժամանումը մեծ խանդավառութիւն ստեղծած է ժողովուրդին մէջ։ Հալէպէն դացող 300 պատուիրակներուն մէջ կը գտնուէր նաեւ Հայկական պատուիրակութիւնը, հայ երեսփոխաններ Պ. Պ. Հրաչ Փափազեան եւ Մովսէս Սալաթեան։ Պատուիրակութիւնը գլխաւորութեամբ հայ երեսփոխաններուն, այցելած է նաեւ Սուրիոյ Նախագահ Շիւքրի պէյ Քուաթլիի պալատը, անոր Պէյրութէն վերադարձին բարի գալուստ մաղթելու համար եւ արձանագրած է պատուոյ տոմարին մէջ։

ՍՈՒՐԻՈՅ ՀԱՆՐ. ՆԱԽԱԳԱՀ Շիւքրի պէյ Քուաթլիի Լիբանանի հանրապետութեան նախագահին այցելութեան առթիւ Պէյրութի մէջ հանդիսաւորընդունելութիւն մը կատարուած է։ Նախագահական թափօրը Այնճարէն անցած պահուն Ճէպէլը Մուսայի հայութիւնը արտակարգ ընդունելութիւն մըն է ցոյց տուած։ Փառաշուք կամար մը կանգնած էր ճամբուն վրայ, զարդարուած Լիբանանեան եւ սուրիական դրօշակներով։ Երկար պաստառի մը վրայ արաբերէն խոշոր տառերով արձանագրուած էր «Ճէպէլը Մուսայի հայութիւնը բարի գալուստ կը մաղթէ Սուրիոյ հանրապետութեան մեծանուն նախագահին»։ Այնճար տօնական երեւոյթ ստացած էր։ Կամարին քով կանգ կ'առնէ նախագահին ինքնաշարժը ուր Օգն. Խաչին կողմէ անոր կը տրուի ծաղկեփունջ մը եւ բարի գալուստի մաղթանքներ կ'ըլլան։

Մասնաւոր պատուիրակութիւն մը գլխաւորութեամբ Գարեգին կաթողիկոսի, եպիսկոպոսներու, ազգ. կեդր. վարչութեան ատենապետ Պ. Սրապեանի եւ հայ վարժարաններու քննիչ Պ. Իսկէնտէրեանի բարի գալուստի գացած է նախագահին, ուր փոխանակուած են սիրալիր խօսքեր եւ բարեմաղթութիւններ։

ՎԵՐՋԵՐՍ ՆԻՒ ԵՈՐՔԻ մէջ մեռած է Գրիգոր Եարտըմ 86 տարեկան։ Ամերիկա հաստատուած էր վաթսուն տարիներ առաջ։ Գործօն անդամ մըն էր «Եարտըմ եղբարք եւ ընկ.» առեւտրական տունին, որ մէկն է եղած արեւելեան գորգերը Ամերիկա ներածելու գործին մէջ։ Հանգուցեալը այս ընկերութեան տեղական գնորդը եղած էր Պոլսոյ մէջ այն տեսակ ատեն մը, երբ քաղաքական կացութիւնը շատ խառնակ էր, եւ սակայն յաջողած էր շնորհիւ իր կամքին եւ անկախութեան։

ՊՈԼՍՈՅ թերթերը կը գրեն թէ Կեդրոնական վարժարանի շէնքը որ ներկայիս 400է աւելի երկսեռ աշակերտութիւն կը պարունակէ, սկսած է պղտիկցալ։ Թաղի Միւթէվէլլին և տեսչութիւնը, համախորհուրդ որոշած են վարժարանին յարակից թափուր գետինը գնելով ընդարձակել վարժարանը եւ զայն օժտել արդիական ամէն յարմարութիւններով։ Արդէն սկսած են նախապատրաստական խորհրդակցութիւնները եւ հաշուի առնուած է ընդհ. ծախքը։

ՀԱՅ ԳԱՂԹԱԿԱՆԱՑ ԿԵԴՐ. ՕՖԻՍԸ

Հայ Գաղթականաց Կեդր. Գրասենեակը (Օֆիս), որ տարեսկիզբէն ի վեր փոխադրուած է 7 rue Copernic, Paris (16), (métro: Boissière կամ Victor Hugo), անգամ մը եւս կը յիշեցնէ գաղթական Հայերուն թէ՝ ամբողջ Ֆրանսական հողին վրայ ինք միայն իրաւունք ունի տալու զանազան վկայագրեր, որոնք ընդունելի են պետական պաշտօնատանց մօտ։

Օֆիսը կուտայ հպատակութեան, ծննդեան, ամուսնութեան եւայլ վկայագրեր, ոեւէ դիմումի առթիւ օգտագործուելու համար։

120 ֆրանք պէտք է վճարել այն վկայագրերուն համար, որոնց վաւերացումը կը պահանջուի եւ որոնք Ֆրանսական քաղաքային ու դատական իշխանութեանց մօտ իսկական եւ հիմնական վկայագրերու արժէք կը ներկայացնեն (actes originaux ou de notoriété), 75 ֆրանք պէտք է վճարել այն վկայագրերուն համար, որոնք պաշտօնատուններու կը ներկայացուին պարզ տեղեկութեան համար։ Թղթատարի ծախքը առանձին։

Վճարումէ զերծ կը կացուցուին աղքատները, ինչպէս նաեւ անոնք որ վկայագրերու պէտք ունին ընկերային ապահովագրութեանց (assurances Sociales) պետական Նպաստի (Assistance), Թոշակի (pension) եւ պատերազմի վնասուց (dommages de guerre) համար։

Օֆիսը նոյնպէս վկայագրեր կուտայ աղքատներուն՝ զանոնք զերծ կացուցանելու համար ինքնութեան թուղթի նորոգման առթիւ վճարուելիք պետական տուրքէն եւ Նանսէնեան դրոշմանիշէն։

Ոեւէ վկայագիր ստանալու համար անհրաժեշտ է ներկայացնել ինքնութեան թուղթը կամ անոր առաջին երեք էջերուն վաւերացուած ընդօրինակութիւնը։ Ասկէ զատ, վաւերացուած վկայագրեր ստանալու համար, պէտք է ներկայացնել ծննդավայրի իշխանութիւններէն ստացուած ինքնութեան թուղթ մը (նուֆուս թէզքէրէսի եւն) կամ, ատիկա չունենալու պարագային, Ֆրանսա մտնելու անցագիրը, եւ կամ extrait du registre d'immatriculation մը, որ ժամանակին կը տրուէր օտարականներուն՝ իրենց անցագրի հիման վրայ։

Հարաւային Ֆրանսա բնակող մեր հայրենակիցները կրնան դիմել Մարսիլիոյ մեր գրասենեակը, 6 rue d'Arcole, Marseille:

ՁԱՅՆԵՐ ԳԱՒԱՌԷՆ

ԿԱՊՈՅՏ ԽԱՉԻ ՁԵՌՆԱՐԿԸ

ԿՐԸՆՈՊԼԸ.— Այս անգամ, Կապոյտ Խաչի հանդէսներու վարժուած - սարսափելի[illegible] պահանջին ընթացք տալով է [illegible] ներ տիկինները կազմակերպեցին պարահանդէս[illegible]ը։ Կիրակի 16 մարտ, ժամը 4էն մինչեւ կէս գիշեր ղուաճացան բոլոր ներկաները անխտիր։ Այս անգամ ալ սրահը փոքր եկաւ։

Յայտագիր, պիւֆէ, սպասարկութիւն, կարգապահութիւն, ամէն ինչ անթերի էր եւ ժողովուրդը այնքան գոհ մնաց որ հակառակ հանդէսի փակման յայտարարութեան, անկարելի եղաւ սրահը պարպել կէս գիշերէն առաջ։

Մասնաւոր գնահատութեան արժանի են Կ. Խաչի տիկինները՝ իրենց գեղարուեստական բաժնի պատրաստութեամբ։ Անոնք չեն գոհանար տրամադրելի ուժերը օգտագործելով եւ կը պատրաստեն նորերը։

Հանդէսին բացումը կատարուեցաւ երեք խմբերգներով՝ առաջնորդութեամբ ընկեր Եր. Մարաշլեանի եւ մասնակցութեամբ «Նոր Սերունդ»ի եւ Սանուհիներու Միութեան անդամներու։ Հանդէսին յատուկ փայլ տուին Նոր Սերունդի երիտասարդները՝ որոնցմէ յաջողապէս երգեցին, արտասանեցին եւ նուագեցին Գ. Նահապետեան, Պօղ. Աբրահամեան եւ Ղ. Մարտիրոսեան, ջերմ ծափերու մէջ։ Յաջողապէս երգեցին Օր.ներ Ս. Տէրկոմսեան, Տ. Աւալեան, ինչպէս նաեւ օր.ներ Ալթունեան, Թ. Մարտիրոսեան եւ ներկաներէն Տիկ. Ճերմակեան։ Արտասանեցին նոյնպէս յաջողութեամբ Օրիորդներ Գ. եւ Պ. Թրոսեաններ, Ալ. Աբաղեան, Գլճեան եւ Ալիքեան։

Խանդավառ, ընտանեկան ջերմ մթնոլորտի մը մէջ խօսք առնելով, Տիկին Ս. պարզեց Կ. Խաչի բարեսիրական եւ կրթական գործունէութեան ընդհ. պատկերը։ Անդրադառնալով «Կաղանդի ծառ»ին եւ այս հանդէսի ընթացքին բեմ հանուած երիտասարդութեան հայեցի կրթութեան՝ որով կրնայ հպարտանալ Կրընոպլի գաղութը, ըսաւ. «Առանց Կապոյտ Խաչի գործունէութեան, այս երիտասարդութիւնը մեզի համար կորսուած պիտի ըլլար։ Մինչ այսօր անոնք արժանաւոր յաջորդներ ըլլալու ամէն հաւաստիք կուտան։ Հայրենասիրական շունչով պատրաստուած երիտասարդներու այս գեղեցիկ փունջը Կ. Խաչի կողմէ լաւագոյն նուէրն է մեր հայրենիքին համար եւ մենք, այս նուէրն է որ կը կոչենք «պատկառելի» եւ կ'ընդգծենք այս բառը։

Տեղի ունեցաւ աճուրդ մը որմէ վերջ ալ ներկաները շարունակեցին ընել նուէրներ եւ գոյացաւ երկու հազարէն աւելի։ Ընդհ. մուտքը եղաւ 33000

ԷՄՄԱՆՈՒԷԼ ՓԱՓԱԶԵԱՆԻ ԵՐԳԱՀԱՆԴԷՍԸ

Երգիչ Փափազեանի Սալ Կավոյի հանդէսը իրական վայելք մըն էր գեղեցիկ երգը (պէլ քան-թօն) սիրողներուն համար, որովհետեւ մեր համակրելի հայրենակիցին մշակուած, տաք եւ զգայուն դրոշմով ձայնը յարմար էր իր յատագրին առած երգերու մեծամասնութեան։

Անշուշտ իտալական դպրոցին այս հարազատ արտայայտիչը դժուար պիտի կրնար տալ Պախի կրօնական շունչն ու խորութիւնը ամբողջ իր մեծութեամբ, բայց իր Զայքովսքին, Վերտին, նոյնիսկ Մասընէն եւ Պիզէն որոնցմէ կտորներ կրկնուեցան հանդիսականներու խանդավառ ծափերով, մեզի տուին նուրբ եւ գեղեցիկ իր vocaliseներուն հաճոյքը։

Հայ արուեստագէտը առաջին անգամն էր որ կը ներկայանար իր հայրենակիցներուն իր երեք հայերէն երգերով, երեքն ալ Վաղապետէն «Կռունկ»ը, «Անտունին» եւ «Միրանի ծառ»։ Դժուար է տարիներով հայկական միջավայրէ դուրս ապրած արուեստագէտին համար հարազատ շունչ դնել այդ երգերուն մէջ։ Գեղեցիկ ձայն, մարզուած ծանօթ արուեստի բոլոր նրբութիւններուն, Փափազեան պէտք ունի հայ հասարակութեան որպէսզի կարենայ նախ անոր աչքերուն մէջ կարդալ եւ անոր դէմքին վրայ տեսնել մեր երգերուն տուած յուզումը, կարենայ արտայայտելու համար զանոնք յետոյ իր սրտին խորէն եկած ձայնով։

Քսանըհինգ տարուան մեր չփումը օտար արուեստի ոստաններուն հետ՝ տուին մեզի եւրոպական իմաստով արուեստագէտներ, որոնցմէ էմմանուէլ Փափազեան միշտ ալ սիրով պիտի ողջունուի Փարիզի հայ գաղութին կողմէ իր «թէնոր լէժէ»ի տաք ձայնով եւ նուրբ արուեստով։

Արուեստասէր

ՀԱՅԿ. ԹԱՏՐՈՆ ՊՐԻՒՍԷԼԻ ՄԷՋ

ՊՐԻՒՍԷԼ.— Նախկին Փարիզահայ Տրամաթիք Թատերախումբի հիմնադիր-ղեկավար եւ յայտնի դերասան Տրդատ Նշանեան եւ իր տիկինը Սիրուհի Նշանեան թատերական բացառիկ ներկայացում մը տուին Պրիւսէլի մէջ, կիրակի, Մարտ 16ին, մասնակցութեամբ տեղական ուժերու եւ հովանաւորութեամբ դաշտ. վարչութեան օժանդակ Հայ Տիկնանց Միութեան։ Գրեթէ ամբողջութեամբ ներկայ էին Պրիւսէլի եւ Անվէրսի հայրենակիցները։

Ներկայացման նիւթերն էին՝ Ճիաքօմէթիի աչխարհահռչակ Ֆօրրատօն «Ճճրագործին ընտանիքը», ընտանեկան բարոյալից տրամ մը, ինչպէս նաեւ մէկ արար ծիծաղաշարժ կատակերգութիւն մը «Ընկերային ոճիրը», Մ. Հէննըքէնիի։ Երկուքն ալ հայերէն։

«Ֆօրրատօ»ն ծանօթ ըլլալով, տեղի անձկութեան պատճառաւ զանց կ'առնեմ հոս նշանակել թատերախաղին մանրամասնութիւնները։ Տ. Նշանեան եւ իր տիկինը ներկայացման բոլոր դրուագներուն մէջ անգամ մը եւս ցոյց տուին իրենց փորձառու դերասանի կարողութիւնը։ Ժողովուրդը, որ բազմութեամբ լեցուցած էր սրահը, իւրաքանչիւր արարուածէ վերջ խանդավառ ծափերով բեմ հրաւիրեց դերակատար ամոլը։ Զաւեշտի բաժինին մէջ յիշատակութեան արժանի էր տեղական ուժերէն՝ Ա. Կ. Տէվլէթեանի յաջող խաղարկութիւնը։

Ներկաներու փափաքին գոհացում տալու համար, Տիկին Նշանեան արտասանեց Հայաստանի գրականութենէն՝ Գէորգ Էմինի «Կռունկի երգը», ջերմապէս գնահատուելով։

Այս առթիւ կ'արժէ յիշել անձնուէր ու եռանդուն ջանքերը Հայ Տիկնանց Միութեան երկու ղեկավար անդամուհիներուն՝ Ատենապետուհի՝ Տիկին Մեղրիկ Էմիրզեանի եւ Տիկին Նուարդ Մալըեանի, որոնք պատերազմի դժուարին օրերուն քանիցս հանգանակութիւն կատարելով, նիւթապէս ու բարոյապէս օժանդակեցին գաղութիս կարօտեալներուն, հիւանդներուն եւ բանտարկեալներուն։ Հիմա ալ երբ առիթը ներկայացաւ, սիրայօժար տրամադրեցին իրենց գործօն աջակցութիւնը Նշանեան արուեստագէտ ամոլին, որ յառաջիկային պիտի մեկնի Հայաստան։

Հ. ՏԷՐՈՍԿԻ

ՄԵՐ ԲԱԺԱՆՈՐԴՆԵՐՈՒՆ ՈՒՇԱԴՐՈՒԹԵԱՆ

Յառաջիկայ ապրիլ 8ին կը լրանայ ՅԱՌԱՋի երկրորդ տարին։ Պիտի խնդրէինք մեր այն բաժանորդներէն որ չեն վճարած տակաւին 1946ի բաժնեգինը, փակել իրենց հաշիւները տարեվերջէն առաջ։— ՎԱՐՉՈՒԹԻՒՆ

Ֆրանք։ Շատեր մեկնելէ առաջ կ'ուզէին յաջորդ հանդէսի թուականն իմանալ։ Ապրիք, Կ. Խաչուհիներ։ Շարունակեցէք ձեր ճամբան։ Այս ժողովուրդը միշտ ալ գիտէ գնահատել արդիւնաւէտ գործը։— Ս. Ս.

— « Կարելի չէ պատմական, իրաւական կամ ազգագրական արդարացում գտնել այս մասին» :

Եւ կը բացատրէ թէ այս խնդիրը կապ ունի ցարական Ռուսիոյ եւ խորհրդային իշխանութեան վերջին տենչերուն հետ, ուրիշ խօսքով՝ ապահովել Կովկասի քաղաքական հաստատութեանց ապահովութիւնը, ծովային ելք մը ճարել Գարսից ծոցին վրայ եւ ճնշել որպէսզի Թուրքիան սովետական դիրք մը բռնէ եւ Խ. Միութեան համար նպաստաւոր կարգուսարք մը հաստատուի Թուրքիոյ մէջ :

Գալով Վրաստանի պահանջներուն, տեղեկագիրը այս հարցին մէջ կը տեսնէ ոչ միայն վրացական, այլեւ հայկական եւ ատրպէյճանեան տենչեր, եւ նորէն կը յիշեցնէ թէ այս պահանջներն ալ արդարացում չունին ազգագրական տեսակէտով :

★ Ռոյթըրի գործակալութիւնը վերջին պահուն կը տեղեկացնէ թէ Կիպրոսի մասին դրուած պահանջը եւ Սելանիկի ազատ նաւահանգստի խնդիրը վերջին պահուն եւ առնուած են ամերիկեան ծրագիրներու ցանկէն :

«Զօրք պիտի չղրկենք Յունաստան եւ Թուրքիա»

Մ. Նահանգներու արտաքին փոխ-նախարարը, Գ. Էչիսըն, որ անցեալ շաբթու կարգ մը լուսաբանութիւններ հաղորդած էր երեսփ. ժողովի արտաքին յարաբերութեանց յանձնաժողովին, երկուշաբթի օր ալ հարցումներու տեղատարափի մը ենթարկուեցաւ Ծերակոյտի արտաքին յարաբերութեանց յանձնաժողովին առջեւ: Նախագահ Թրումընի պահանջած վարկերուն առթիւ վճռապէս յայտարարեց թէ Յունաստանի եւ Թուրքիոյ համար առաջարկուած օգնութեան ծրագիրը «չի տրամադրեր զօրք ղրկել: Այդպիսի բան խնդրուած չէ մեզմէ: Մենք չենք նախատեսեր այդպիսի պէտք եւ միտք չունինք այդպիսի բան ընելու »:

Եւ նորէն կրկնեց թէ ինք չի կարծեր որ ամերիկեան այս ծրագիրը կրնայ պատերազմի առաջնորդել:«Ես ճիշդ հակառակը կը մտածեմ: Այս առաջարկները սահմանուած են աւելցնելու քաղաքական կացութեան ամրութիւնը եւ զօրացնելու ժողովրդապետութիւնը երկու երկիրներուն մէջ» որոնք շատ կարեւոր են համաշխարհային համերաշխութեան համար: Այդ ծրագիրները կ'օգնեն պաշտպանելու հողային ամբողջութիւնը եւ անկախութիւնը երկու պետութեանց: Այս՝ մէկն է այն սկզբունքներէն որոնց վրայ հիմնուած է աշխարհի խաղաղութեան ամբողջ ճիգը:

Արտաքին նախարարութեան ուրիշ մէկ օգնականը, Քլէյթըն, իր կարգին բացատրութիւններ տալով երեսփ. ժողովի արտաքին յարաբերութեանց յանձնաժողովին առջեւ, ըսաւ թէ անհրաժեշտ է ծրագրուած վարկէն անմիջապէս 100 միլիոն տոլար քուէարկել Յունաստանի համար : Եւ շեշտեց թէ զինուորական նպատակներու համար առաջարկուած օգնութիւնը «կենսական ըլլալով մեր իսկ ապահովութեան համար», պէտք է տրուի իբրեւ բացորոշ պարգեւ եւ ոչ թէ փոխատուութիւն: Իր կարծիքով, տնտեսական օգնութիւնն իսկ պէտք չէ փոխառութիւն համարուի:

ՔԱՆԻ ՄԸ ՏՈՂՈՎ

ՄՈՍԿՈՒԱՅԻ խորհրդաժողովի վերջին նիստին մէջ, զոր. Մարշըլ առաջարկեց կրճատել Գերմանիոյ զրահման բանակները, նուազագոյն չափին իջեցնելով:— Վիճաբանութիւնները կը շարունակուին Գերմանիոյ ապագայ կազմակերպութեան մասին: Այս շաբաթը վճռական պիտի ըլլայ: Շատեր յոռետես են վերջնական համաձայնութեան մասին :

ՓՈՑՏԱՄԻ ՀԱՄԱՁԱՅՆՈՒԹԵԱՆ մէկ գաղանի յօդուածը մէջտեղ հանուեցաւ, որուն տրամադրութեամբ Անգլիա, Մ. Նահանգները եւ Խ. Միութիւնը որոշեր են հաստուցում չպահանջել Աւստրիայէն: Բշ. օր երբ արտաքին նախարարներու փոխանորդները կը քննէին այս խնդիրը, խորհրդային պատուիրակը մերժեց այս որոշումը եւ պահանջեց որ Աւստրիա 37.500.000 սթերլին հատուցում վճարէ Եուկոսլաւիոյ :

ԳԱՂՏՆԻ ԶԻՆԱՊԱՀԵՍՏ մը եւս գտնուեցաւ Վերսայլի անտառին մէջ, երբ խումբ մը տղաքներ կը խաղային: Պահեստը կը պարունակէր 30 գնդացիրներ, 10 հրացան ու մեծաքանակ ռազմանիւթ : Արտադրութիւնները՝ ռուսական, ամերիկեան եւ ֆրանսական :

480 ԹՈՒՐՔ ՆԱՒԱՁՆԵՐ Փլիմութ (Անգլիա) երթալով, Թրքական դրօշը պարզեցին ութ ականահաւաք նաւերու վրայ որոնք Ամերիկայի կողմէ փոխ տրուած էին Անգլիոյ եւ յետոյ ծախուած Թուրքիոյ: Այս առթիւ Թուրքերուն յանձնուեցան նաեւ անգլիական օդանաւեր եւ ուրիշ ռազմական պիտոյքներ:

ՑԽՍՈՒՍԵԱՆ ՔԱՐՈԶԻՉԸ, հայր Ռիքէ, որ բողոքագիր մը ուղղած էր վարչապետին, վանականներու դէմ բացուած պայքարին առթիւ, կիրակի օր ջերմապէս ծափահարուեցաւ Նօթր Տամի մայր եկեղեցիին մէջ, երբ կը խօսէր այս նիւթին վրայ: Բացառիկ երեւոյթ.— Փուաթիէի մէջ վանական մը ձերբակալուեցաւ եկեղեցիէն դուրս ելած ատեն:

ՍԹԱԼԻՆԻ ՀԵՏ մասնաւոր տեսակցութիւն մը ունեցաւ Անգլիոյ արտաքին նախարարը: Մանրամասնութիւնները գաղտնի կը պահուին:

ՆՈՐԷՆ ՁԵՐԲԱԿԱԼՈՒԵՑԱՒ գնդ. Հարտի, Դիմադրական ճակատի «Երկաթ» խումբին հիմնադիրը, որ ամբաստանուած էր թէ մատնած է ճակատին նախագահը, Ժան Մուլէն (գնդակահարուած): Գնդապետը այս անգամ խոստովանեցաւ թէ 1943 Յունիսին ձերբակալուած էր Կէսթափոյին կողմէ եւ քանի մը օր վերջը արձակուած, յանձն առնելով ծառայել Գերմաններուն:

Ցերեկոյթ պարահանդէս

Կազմակերպուած Ալֆորվիլի «Գուսան» նուագախումբի կողմէ, հովանաւորութեամբ Հայ Ռազմիկներու Միութեան, կիրակի, 30 մարտ կէսօրէ վերջ ժամը 16.30էն մինչեւ կէս գիշեր, Salle des Sportsի մեծ սրահը, 158 rue Jean Jaurès, Maison Alfort: Գեղարուեստական ճոխ բաժին, երգչախումբի անդամներու կողմէ եւ առատ պիւֆէ . դիւրամատչելի գիներով: Եւրոպական պարեր, կը նուագէ GARO SARIANի նուագախումբը, մուտք 75 ֆրանք: Charenton Ecoleէն առնել 181 թիւ հանրակառքը եւ իջնել Terminus: Ցերեկոյթին ամբողջ հասոյթը պիտի յատկացուի երգչախումբին մօտ ատենէն կազմակերպելիք առաջին համերգին:

Հ.Մ.Ը.Մ.ի պարահանդէսը Մարսէյլի մէջ

Մարտ 29, Շաբաթ իրիկուն ժամը 9էն մինչեւ լոյս, **Salons de l'Hôtel de la Plage**ի (ex. Sabatier) սրահներուն մէջ:

Գեղարուեստական բաժին, անակնկալներ, ճոխ պիւֆէ: Աճուրդ չկայ :

Նուագախումբ, Bertho եւ իր խումբը «Paris - Montmartre»էն: Կարգապահութիւնը ապահովուած է:

Ռազմիկի գիշերը

Կազմակերպուած Հայ Նախկին Ռազմիկներու Միութեան կողմէ, Շաբաթ 29 Մարտ, ժամը 22էն մինչեւ առաւօտ: Բարձր հովանաւորութեամբ Հանրապետութեան նախագահին :

Պատուոյ նախագահութեամբ Gen. Delattre de Tassigny, ներկայութեամբ Gén. Reversի:

Գեղարուեստական բաժին.— Tango-Morino եւ իր նուագախումբը, Jazz.— H. Cooper, Yochka Nemeth եւ իր ցիկանները:

Ալէմշահ եւ իր խումբը մասնակցութեամբ Օր. Ա. ԱՌԱՔԵԼԵԱՆի, Alexandre Gourdji եւ իր պարի խումբը, անակնկալ մը, պիւֆէ, պար, հայկական Cabaret, երեկոյեան զգեստը փափաքելի է:

Ընտրութիւն գեղեցկութեան թագուհիին :

Տոմսերը ապահովել.— Garabedian, 22 rue Botzaris, Bot. 53-74, Nalbandian 15 Bld. Bonne Nouvelle, Gut. 93-70, Haroustian 7 rue Mulhouse, Gut. 91-94, Maladjian 32 rue de Cléry, Cen. 95-94 եւ Djermaghian 35 rue La Boëtie, Ely. 35-48:

Ի ՏԵՂԵԿՈՒԹԻՒՆ

Ապրիլ 27ին կիրակի օր Հայ Ուսանողական Միութիւնը գեղարուեստական ցերեկոյթ մը կը կազմակերպէ Sorbonneի Salle Richelieuի մէջ :

ՄԱՅԻՍ 4ին, Հ. Յ. Դ. Նոր Սերունդի Փարիզի մասնաճիւղին տարեկան ցերեկոյթ պարահանդէսը ժամը 3էն 12, Salle Jean Goujonի մէջ :

ԱԲՐԱՀԱՄԵԱՆ Արմենակ (Զալիբէկի), կը փնտռէ իր մօրեղբայրը՝ Սուքիասեան Ջիվան Գեվոյ, ծնած 1918ին: Իմացնել Abrahamian A., 39 rue Kléber, Le-Teil, (Ardèche):

Le Gérant: L. KRIKORIAN
Imprimerie DER-AGOPIAN, 17 Rue Damesme - 13e
Travail executé par des ouvriers syndiqués

ԳՈՒՇԱԿԵՏԵՐ

Հ. Յ. Դ. ԵԳԻՊՏԱՑԻ ԿՈՄԻՏԷԻ ընդհ. ժողովը՝ այս շաբաթ ժամը 8.30ին, ընկերվարականներու սրահը, 9 rue Victor Massé: Խիստ կարեւոր օրակարգ :

ՄԱՐՍԷՅԼ.— «Քրիստափոր» ենթակոմիտէի ժողովը՝ այս հինգշաբթի իրիկուն, ժամը 8ին, Պար տիւ Կլոպի մէջ: Կարեւոր օրակարգ:

Հ. Յ. Դ. Նոր Սերունդի Փարիզի մասնաճիւղին դասախօսութիւնը՝ այս հինգշաբթի ժամը 8.30ին Sociétés Savantesի սրահին մէջ: Կը խօսի ՀՐԱՆՏ ՍԱՄՈՒԷԼ, նիւթ ունենալով՝ « Առաջին յեղափոխական շարժումները.— Ս. Կուկունեանի խումբի արշաւանքը »:

Հ. Յ. Դ. ՆՈՐ ՍԵՐՈՒՆԴԻ Պանթէօ Քաշանի մասնաճիւղին դասախօսական ժողովը՝ այս չորեքշաբթի ժամը 8.30ին, սովորական հաւաքատեղին :

Հ. Յ. Դ. ԱՆԻԷՌ ՊՈՒԱ ՔՈԼՈՄՊԻ «Արամ» ենթակոմիտէի ժողովը այս չորեքշաբթի ժամը 8.30ին, սովորական հաւաքատեղին: Խիստ կարեւոր օրակարգ :

ՎԻԷՆԻ Հ. Մ. Ը. Մ.ի ընդհ. անդամական ժողովը՝ Մարտ 28ին, Ուրբաթ իրիկուն, ժամը 8.30ին, Սէն Մարթէնի սրահը: Շատ կարեւոր օրակարգ :

ՄԱՐՍԷՅԼ.— «Ջամալեան» խումբի ժողովը՝ այս չորեքշաբթի իրիկուն ժամը 8.30ին, սովորական հաւաքատեղին: Կը հրաւիրուին Պուլվար Օտտոյի Հ. Յ. Դ. «Վռամեան» ենթակոմիտէի, Նոր Սերունդի ընկեր - ընկերուհիները եւ Կապոյտ Խաչուհիները:

ԱՊՐԻԼ 11Ի ԱՌԹԻՒ.— Ռօմանի Կ. Խաչի մասնաճիւղը ժողովի կը հրաւիրէ բոլոր կազմակերպութիւնները այսօր, չորեքշաբթի իրիկուն ժամը 8.30ին, Պ. Լ. Զիլինկիրեանի բնակարանը, խորհրդակցելու համար Ապրիլ 11ի սգահանդէսի մասին որ չէր տօնուած անցեալ տարի :

ՇԱՎԻԼԻ Հ. Յ. Դ. Արղութեան խումբի ժողովը՝ այս շաբաթ երեկոյ ժամը 9ին, ծանօթ հաւաքատեղին :

ԻՍԻ ԼԷՄՈՒԼԻՆՈՅԻ Խրիմեան դպրոցի աշակերտներու ծնողները ժողովի կը հրաւիրուին այս ուրբաթ իրիկուն ժամը 8.30ին, դպրոցի մէջ Ներկաներու թիւը մեծամասնութիւն պիտի համարուի :

ՄԱՐՍԷՅԼ. Հ. Յ. Դ. Էյս «Քեռի» խումբի ընդհ. ժողովը՝ այս ուրբաթ երեկոյ, սովորական հաւաքատեղին :

Հ. Յ. Դ. ՎԱՐԴԱՆ ենթակոմիտէի ընդհ. ժողովը՝ այս կիրակի կէսօրէ վերջ ժամը 3ին, Սարսէլի մէջ, սովորական հաւաքատեղին: Կարեւոր օրակարգ: Կը խնդրուի բոլոր ընկերներէն ներկայ գտնուիլ :

ՄԱՐՍԷՅԼ.— Հայ Կապոյտ Խաչի Քաղաքի մասնաճիւղի անդամուհիներու ընդհ. ժողովը՝ այս հինգշաբթի կէսօրէ վերջ ժամը 3ին, Քաֆէ Նուայի ներքնասրահը: Կարեւոր օրակարգ: Զեկոյց նիւթական եւ բարոյական գործունէութեան:

ՓՈՆ Տ'ՕՊՆԱՅԻ Հ. Յ. Դ. «Կորիւն» խումբին ընդհ. ժողովը՝ այս կիրակի, 30 մարտ, կէսօրէ վերջ, ժամը ճիշդ 3ին, սովորական հաւաքատեղին: Կարեւոր օրակարգ :

ՎԱԼԱՆՍ.— Ֆր. Հայ Կապոյտ Խաչի ընդհ. անդամական ժողովը՝ այս ուրբաթ իրիկուն, ժամը 8.30ին Ահարոնեան Ակումբին մէջ :

ՕՐԱԹԵՐԹ

LE PREMIER QUOTIDIEN ARMENIEN EN EUROPE

HARATCH — Fondé en 1925 — R. C. Seine 376.286
Directeur-Propriétaire : SCH. MISSAKIAN
17, Rue Damesme — PARIS (13e)
Tél.: GOB. 15-70 — C. C. P. Paris 1678-63

Տար. 1000, 6ամս. 500, Եռամս. 300, Ֆր., Արտաս. 10 Տոլ.

Jeudi 27 MARS 1947 Հինգշաբթի 27 ՄԱՐՏ

ԺԹ. ՏԱՐԻ — 19e Année N° 4995-Նոր շրջան թիւ 604 Խմբագիր՝ Շ. ՄԻՍԱՔԵԱՆ Գին՝ 4 Ֆր.

ՄԵՐ ԽՕՍՔԸ

ՈՒՐԻՇ «ԳԱՂՏՆԻՔՆԵՐ»

Օր նոր, ծաւլք նոր, իբրեւ հետեւանք նախագահ Թրումընի շնդալից յայտարարութեան :

Ինչպէս հաղորդած էինք երէկ, Մ. Նահանգներու արտաքին նախարարութիւնը հրատարակութեան յանձնեց կարգ մը գաղտնի փաստաթուղթեր: Խորհրդարանի անդամները անհրաժեշտ համարած էին անոնց հրատարակութիւնը: Նախագահը ինքն ալ յարմար կը դատէր, պաշտպանելու համար իր նոր քաղաքականութիւնը,— օգնել Յունաստանի եւ Թուրքիոյ (ի հարկին ուրիշ պետութեանց), որպէսզի կարենան դիմանալ արտաքին ճնշումներու : Ուրիշ խօսքով, պահել իրենց հողային ամբողջութիւնը, անկախութիւնը եւ ներքին կարգուսարքը :

Բացատրութեան չի կարօտիր թէ որո՛ւ դէմ ուղղուած է այս աջակցութիւնը: Մանաւանդ որ, ինչպէս արտաքին նախարարին փոխանորդը, նոյնպէս ուրիշ օգնական մը, Քլէյթըն, բացորոշապէս պարզեց ամբողջ պատկերը, ի պատասխան հարիւրաւոր հարցումներու :

Ո՛րքան պերճիմաստ էին Քլէյթընի բացատրութիւնները, Ծերակոյտի Արտաքին Յարաբերութեանց Յանձնաժողովին առջեւ:

Ան յատկապէս կը խնդրէր որ Յունաստանի եւ Թուրքիոյ զինեալ ուժերուն սահմանուած գումարները տրուին իբրեւ պարգեւ, նուէր, եւ ոչ թէ փոխառութիւն :

— « Ես կը կարծեմ թէ զինուորական նպատակներու համար օգնութիւնը էական ըլլալով մեր անփական ապահովութեան համար եւ ոչ թէ ֆինանսական վճարելի, պէտք է տրուի իբրեւ բացարձակ շնորհ մը»:

[illegible] վրայ դնելով հանդերձ, ամերիկացի պաշտօնատարը կը թելադրէր չդնել այնպիսի պարտաւորութիւններ որոնց վճարման հաւանականութիւն չկայ:

Այս առթիւ, կը յայտնէր նաեւ թէ ինչպէս պիտի բաժնուի առաջարկուած 400 միլիոն տոլարը.— 150 միլիոն տոլար Յունաստանի, բանակը զինելու, զգեստաւորելու, պարենաւորելու համար, որպէսզի կարենան «արդիւնաւորապէս գործել ըմբոստներուն դէմ »:

Հարիւր միլիոն Թուրքիոյ, զինուորական օգնութեան եւ հանրօգուտ ծրագիրներու գործադրութեան համար (երկաթուղիներ եւն.): Մնացեալ 150 միլիոնը Յունաստանի, (20 միլիոն հողագործութեան, 130 միլիոն ճարտարագործական եւ հիմնական վերաշինութեան համար):

Սպասելով որ Մ. Նահանգներու Խորհրդարանը վաւերացնէ այս վարկերը, պարզենք այլապէս շահեկան «գաղտնիք» մը:

Զուգադիպութի՞ւն թէ դիւանագիտական հնարամտութիւն, ճիշդ այն օրը երբ կը հրատարակուէին ամերիկեան գաղտնի փաստաթուղթերը, Մ. Նահանգներու արտաքին նախարարութիւնը մէջտեղ կը հանէր զանազան գաղտնի յօդուածներ՝ Թէհրանի, Եալթայի եւ Փոցտամի խորհրդաժողովներու ատենագրութիւններէն:

Յիշենք ամէնէն «զգայացունց»ը, որ կապ ունի Թուրքիոյ հետ եւ որ կը բացատրէ շատ մը մութ երեւոյթներ :

1943 Դեկտեմբեր 1ին Թէհրան էին նախագահ Րուզվէլթ, Չըրչիլ եւ Սթալին: Երեքը միասին «կը համաձայնին թէ զինուորական տեսակէտով խիստ ցանկալի է որ Թուրքիա պատերազմին մասնակցի Դաշնակիցներու կողքին, տարին չլրացած»:

Այս առթիւ, երեք պետութիւնները «կ'արձանագրեն մարէշալ Սթալինի հետեւեալ յայտարարութիւնը.—

Եթէ Թուրքիա պատերազմի բռնուի Գերմանիոյ հետ եւ իբրեւ արդիւնք Պուլկարիա պատերազմ յայտարարէ Թուրքիոյ դէմ կամ յարձակի անոր վրայ, Խ. Միութիւնը անմիջապէս պատերազմի պիտի բռնուի Պուլկարիոյ հետ»:

Խորհրդաժողովը կ'արձանագրէ նաեւ թէ կարելի է այս պարագան բացորոշապէս յայտարարել, յառաջիկայ բանակցութեանց մէջ, Թուրքիան պատերազմի մղելու համար:

Պատմութիւնը անքան խօսուն է որ մեկնութեան չի կարօտիր: Եւ լրիւ ալ չէ, այլ մասնիկ մը: Ամբողջական բնագիրներ չեն՝ որ կը հրատարակուին, այլ որոշ մասեր :

Շ.

ՕՐԸ ՕՐԻՆ

ՀՈԳԻՈՎ ԱՂՔԱՏՆԵՐՈՒՆ

Յաճախ լսած եմ օտարներ, որոնք զարմանքով կը հարցնեն թէ ի՞նչպէս կ'ըլլայ որ այսքան փոքր ժողովուրդ մը միլիոններ կը հաւաքէ իր տասնոցներով, հանրային նպատակի համար:

Ինչպէ՞ս կ'ըլլայ որ մեր տասնապատիկը համբանք ունեցող ազգեր չեն կրնար պահել այնքան հանրօգուտ հաստատութիւններ, իսկ մենք, Հայերս, կը պահենք Հիւանդանոց, Մատենադարան, Ուսանողական Տուն, Ապաքինարան, Կոյրերու յատուկ ապաստանարան, Ճեմարաններ, դպրոցնե՛ր ու դպրոցնե՛ր:

Պատճառը շատ պարզ է:

Չունենալով պետական միջոցներ, ստիպուած ենք մեր գլխուն ճարը նայիլ:

Օտարին ձեռք չերկարելու առաքինութիւնն ալ ուրիշներէն փոխ առած չենք:

Չեմ գիտեր թէ ուրիշներ դիտա՞ծ են նաեւ որ այդ գումարները առաւելապէս կը հաւաքուին ժողովրդական քսակներէ :

Չունեւորին լուման է մեզի համար յարգին եւ ոչ թէ Կրեսոսին գանձը:

Մեր ջոջերը ընդհանրապէս եկեղեցի շինելու առաքինութեամբ կրնան պարծենալ, իսկ «ձեռքի տակէ», անունը չարձանագրուելիք տեղեր դրամ տալու վարժութիւնը ցամքեր է իրենց քով:

Ներգաղթի համար հաւաքուած գումարնե՞րը: Եթէ 12—15 միլիոն հաշուենք, ջոջերուն տուածը հազիւ երկու - երեք միլիոն կը բռնէ, մնացեալը տուած են միջին եւ չունեւոր դասերը:

Անուններ կան որոնց ոչ մէկուն հանդիպեցանք ցանկերուն գլուխը: Իսկ ես հանդիպեցայ անանուն անունի մը որ կրնայ պետական բացեր փակել, [illegible] կենլով ամէնէն սրտառուչ կոչերու առջեւ...

Ականջը խօսի Տիկին Ն.-ին ...

ՍՕՍԻ

«Ի՛նչպէս սպաննեցի Մուսոլինին»

«Գնդապետ Վալէրիօ», բուն անունով Ուոլթըր Օտիզիօ, 37 տարեկան համայնավար մը, որ սպաննած էր Մուսոլինին իր կուսակցութեան հրամանով, Գշ. օր հրապարակաւ պատմեց ամէն բան, ժողովի մը մէջ եւ լրագրական տեսակցութիւններով: Ահաւասիկ իր յայտարարութեանց ամփոփումը.

— « Սպաննեցի փոքր գնդացիրի մը հինգ գնդակներով: Միտք չունէի սպաննելու իր սիրուհին, Քլարէթթա Փէթթաչին, բայց ան Առաջնորդին առջեւը նետուեցաւ, աղաղակելով,— «Մուսոլինի պէտք չէ մեռնի»: Ըսի որ հեռանայ, բայց ան կը շարունակէր խլրտիլ անոր առջեւ: Չեմ ըղձար զայն ալ սպաննած ըլլալու համար: Մուսոլինի մեռաւ վախկոտի մը պէս, ահուսարսափէն դողալով պատի մը առջեւ: Հազիւ կրնար թոթովել.

— « Մա, մա, մա, Սինեօր Քոլոնէլլօ՛ (բայց, բայց, բայց, պարոն գնդապետ): Յետոյ դիակները փոխադրեցի Միլան, Փիացցա Լորէթօ, ուր ցուցադրուեցան հանրութեան, ըմբոստական շարժումին վարիչներուն հրամանով: Տասնըհինգ ըմբոստներ սպաննուած էին այդ վայրին մէջ, Մուսոլինիի հրամանով: Անոր դիակին ցուցադրութիւնը վերջաբանն էր Դիմադրական Ճակատի փառաւոր պայքարին: Այնպէս որ կասկած չի կրնար ըլլալ թէ մեռած է: Ուզեցինք ապացուցանել թէ գտած է արժանի պատիժը :

« Ես Մուսոլինիին սպաննելու հրամանը ստացայ Ազատութեան կամաւորներու հրամանատարութենէն, 1945 Ապրիլ 27ին: Ամէնքն ալ համաձայն էին որ սպաննուի եւ ձեռքս թողուցին, երբ մեկնեցայ: Չեմ յիշեր թէ ո՛վ ներկայ էր տեսակցութեան : Ես չէի գիտեր թէ զինադադարի պայմանագրով Մուսոլինի պէտք էր Դաշնակիցներուն յանձնուէր: Մնաց որ, Դաշնակիցները երբեք բան մը չըսին այս մասին, սպանութենէն վերջը:

«Երբ հասայ Տոնկոյի մօտակայ ագարակը, ուր պահուած էին Մուսոլինի եւ իր սիրուհին, տեսայ որ երկուքն ալ վերէն վար հագուած էին եւ Մուսոլինի կը շրջէր սենեակին մէջ: Դիկտատորը հարցուց սարսափահար, երբ դուռը բացի,— «Ի՞նչ կ'ուզէք»: Ըսի թէ եկած եմ ազատելու ձեզ: Այդպէս ըսի, որպէսզի տեսարաններ չպարզուին: Երբ կառք նստանք գնդակահարութեան վայրը երթալու համար, Մուսոլինի ճաղատ գլուխը բռնելով ըսաւ.— «Պիտի ճանչնան զիս, ի՞նչ պիտի ընեմ» : Ըսի որ գլուխը ծածկէ: Երբ կառքէն դուրս ելանք եւ զայն կեցուցի պատին դէմ, տակաւին չէր գիտեր ինչ ընելիքը: Երբ կարդացի մահավճիռը յանուն Ազատութեան կամաւորներու հրամանատարութեան, սկսաւ դողալ: Քաշեցի գնդացիրի ըլլթակը, բայց կրակ չառաւ: Ատրճանակ մը քաշեցի, նոյնպէս չբռնեց: Յետոյ քիչ մը անդին երթալով առի ընկերոջս զէնքը: Մուսոլինի փորձեց փախչիլ կամ իմ վրայ յարձակիլ, բայց տեղէն չշարժեցաւ: Երբ վերադարձայ, դեռ կը դողար: Մեռաւ առանց բառ մը ըսելու Քլարէթթային կամ որեւէ ձեւով զայն փրկելու »:

ԲԱՆՈՒՈՐՆԵՐՈՒ ՑՈՅՑԸ ԱՊՐՈՒՍՏԻ ՍՂՈՒԹԵԱՆ ԴԷՄ

Քաղաքական խնդիրներ ալ կը խառնուին

Աշխատանքի Դաշնակցութեան որոշումով, երեքշաբթի օր բանուորական ցոյցեր տեղի ունեցան ամբողջ Ֆրանսայի մէջ: Գլխաւոր պահանջն էր միջոցներ ձեռք առնել ապրուստի սղութեան եւ թղթադրամներու յաւելման դէմ, խստօրէն պատժել սեւ շուկացիները, պարտաւորիչ աշխատանքի ենթարկել բոլոր Ֆրանսացիները, 18—55 տարեկան եւն.: Սակայն քաղաքական խնդիրներ ալ խառնուեցան: Այսպէս, ցուցարարները կը պահանջէին անմիջապէս դադրեցնել Հնդկաչինի պատերազմը, եւ կը բողոքէին Մ. Նահանգներու արտաքին քաղաքականութեան դէմ, աշխարհակալութիւն համարելով անոր միջամտութիւնը Յունաստանի ներքին գործերուն մէջ:

Թերթերը 100—150.000 կը հաշուեն Փարիզի ցուցարարները որոնք թափոր կազմելով քաղաքին զանազան պողոտաներէն, համախմբուեցան Շան տը Մառս, Էյֆէլի աշտարակին տակը: Համայնավար օրկանը, «Իւմանիթէ», կէս միլիոն կը հաշուէ այդ հրապարակին վրայ խռնուած բազմութիւնը, 120.000 Լիոնի մէջ, 80.000 Պոռտօ, 60 հազար Մարսէյլ եւայլն: Այս առթիւ ճառեր խօսեցան Աշխատանքի Դաշնակցութեան ընդհ. քարտուղարը, Լէոն Ժուհօ եւ իր օգնականը, Պընուա Ֆռաշօն (համայնավար), Փարիզի մասնաճիւղին ընդհ. քարտուղարը՝ Էօժէն Հէնաֆ (նոյնպէս): Այս վերջինը ճաղկելով ամերիկեան քաղաքականութիւնը, յայտարարեց թէ «Թրումընի երեւութական նպատակն է օգնել Յունաստանի, բայց իրականին մէջ՝ պաշտպանել անոր ֆաշական կառավարութիւնը»:

Ճառերէն վերջը Պընուա Ֆռաշօն բանաձեւ մը կարդաց, որով Մեծն Բրիտանիա եւ Մ. Նահանգները կը հռչակուէին իբրեւ «բռնի միջամտողներ» (էնտերվանսիոնիստ !) Յունաստանի մէջ եւ կը պահանջուէր չխառնուիլ այդ երկրի ներքին գործերուն :

Ցոյցերուն կը մասնակցէին նաեւ պետական պաշտօնեաներ: Երկաթուղիներու երթեւեկն ալ կրճատուեցաւ մինչեւ փրկումը ուշ ատեն: Կազմուած էին վեց գլխաւոր թափորներ: Առանձին տեղ մը տրուած էր Հնդկաչինի բանուորներուն որոնք մասնաւոր նշանաբաններով կը պահանջէին դադրեցնել պատերազմը:

[illegible] նախօսներն ալ պահանջեցին [illegible] աշխատաւորութեան պահանջներուն:

Գերման ժողովուրդը պէտք է ընդունի դաշնագիրը

Մոսկուայի խորհրդաժողովին Գշ. օրուան նիստին մէջ, Մ. Նահանգներու արտաքին նախարարը, զօր. Մարշըլ առաջարկեց Գերմանիոյ նոր սահմանադրութեան մէջ դնել յօդուած մը, որուն համաձայն ամբողջ գերման ժողովուրդը եւ ոչ թէ կառավարութիւն մը պէտք է ընդունի հաշտութեան դաշնագիրը: Զօրավարը պնդելով այս յեղափոխական որոշման վրայ, բացատրեց թէ այս պահանջը տրամաբանական հետեւանքն է Գերմանիոյ անպայման անձնատուութեան: Յետոյ պաշտպանեց փոքր պետութեանց մասնակցութեան իրաւունքը: «Զայնէ չի կրնար զրկուիլ ոեւէ պետութիւն որ նպաստած է ընդհանուր յաղթանակին»: Ըսաւ նաեւ թէ անհրաժեշտ է պատեհութիւն ընծայել որպէսզի գերման ներկայացուցիչներ իրենց տեսակէտները յայտնեն հաշտութեան դաշնագրի մասին, իսկ անոր ընդունելութիւնը պէտք է պարտադրել ամբողջ գերման ժողովուրդին:

Պ. Պիտօ համակերպեցաւ զօր. Մարշըլի, իսկ Պ. Պեւին ընդդիմացաւ, օրինաւոր չգտնելով այդպիսի պայման մը: Յետոյ իր կարգին անհրաժեշտ գտաւ բոլոր պետութեանց մասնակցութիւնը, դիտել տալով թէ Չորս Մեծերը պէտք չէ դիկտատորական եղանակով գործեն: Պ. Մոլոթով պնդեց թէ հաշտութեան դաշնագիրը պէտք է ստորագրուի գերման կառավարութեան կողմէ: Այս առթիւ ա-

(Լուրերու շարունակութիւնը կարդալ Դ. էջ)

ՆԱՄԱԿՆԵՐ ԱԼԺԵՐԻԱՅԷՆ

Մոռցուած գաղութ մը կեանքէն

Բ.

1914.— Համաշխարհային պատերազմին թղթակցութիւնները կը դադրին, մտահոգութիւն պատճառելով բոլորին։ Սակայն շուտով կը հասնին սեւ լուրերը տեղահանութեանց եւ ջարդերու։ Բոլորը անձկութեամբ կը սպասեն պատերազմի վախճանին, լուր մը առնելու համար իրենց սիրելիներէն։

1918. Զինադադար։ Բոլորը իրար անցած են օր առաջ օգնութեան հասնելու համար իրենց մնացորդներուն։ Ցոյսեր, երազներ, ի դերեւ կ'ելլեն։ Շատ քիչեր բախտ կ'ունենան սրտակից մը, հարազատ մը գտնելու։ Պահ մը վհատեցան, յետոյ կը սկսին ամփոփուիլ եւ նոր բոյներ կազմել, ամուսնանալով որբուհիներու հետ։ Շատեր կ'օգնեն իրենց հայրենակիցներուն եւ նոր եկուորներով կը բազմանայ գաղութը։

Մօտաւոր գաղափար մը տալու համար կ'արժէ քիչ մը թիւերով խօսիլ։ Ալժերիա կը բաղկանայ երեք նահանգներէ, ուր բոյն կազմած են մեր հայրենակիցները.— Ալժէ, Կոստանդին եւ Օրան։ Քաղած տեղեկութիւններս հետեւեալ պատկերը կը ներկայացնեն այս երեք նահանգներուն մէջ.—

Ալժէ	22	ընտանիք	71	հոգի
Պլիտա	25	,,	102	,,
Աֆֆրէվիլ	3	,,	11	,,
Կոստանտին	5	,,	26	,,
Սուքարաս	4	,,	17	,,
Պօն	5	,,	22	,,
Ֆիլիփվիլ	3	,,	9	,,
Սէթիֆ	6	,,	25	,,
Պօրճ Պուարըրիճ	6	,,	27	,,
Օրան	7	,,	32	,,
Սիտի Պէլ Ապպէս	4	,,	13	,,
Գումար	90	,,	355	,,

Անշուշտ այս թիւերուն վրայ կարելի է աւելցնել մոռցուածներ, խուլ անկիւններ մնացածներ եւ ամուրիներ որոնք մեզի ծանօթ չեն։ 400 հոգինոց գաղութ մը ցիրուցան՝ ընդարձակ տարածութեան մը վրայ։ Այս համրանքէն 56 երիտասարդներ զինուոր եղած են 1939-40ին, եւ 1943էն մինչեւ զինադադար։ Բարեբախտաբար ունեցած ենք [illegible] եւ [illegible]ներ։ Ունեցանք անձնազոհ քաջեր, որոնք արժանի հպարտութեամբ զարդարեցին իրենց կուրծքերը զինուորական շքանշաններով։ Այս հայորդիները մասնակցած են գրեթէ բոլոր ճակատագրական կռիւներուն, Ափրիկէէն մինչեւ Իտալիա, Ֆրանսա եւ Գերմանիա, կրելով անհաւոր ոմբակոծութիւններու սարսափը, պատերազմին ամբողջ արհաւիրքը որ երբեմն կը յիշեցնէր 1915-22ի օրերը։

Ինչպէս ամէն գաղութ, մենք եւս ունինք մանուկներու, նորահասներու բազմութիւն մը։ Կը մեծնան հասակ կը նետեն բոլորովին անտեղեակ իրեց ինքնութեան։Միայն անունի տարբերութիւնն է որ իրենց զգալ կուտայ թէ հայորդիներ են։ Քիչեր կան որ կտորիկ մը կը թոթովին քանի մը հայերէն բառեր, այն ալ աղճատուած։ Այս սեւ տախտակին մէջ դժբախտաբար տեղ կը բռնեն իմիններս ալ…

Անցնինք մեր պրպտումներուն։ Ինչպէս տեսանք, Ալժերիոյ գաղութին հիմնաքարը դրած են Քէմախցիներ, յետոյ կուգան ուրիշներ, Երզնկացի, Իզմիրցի, Պոլսեցի, Քէօթահեացի, Սիվրիհիսարցի, Այնթապցի, Սասփայարցի, Խարբերդցի, Շ. Գարահիսարցի նոյնիսկ Թիֆլիզցի եւն.։ Ընդհանրապէս բոլորն ալ բարեկեցիկ դիրքերու տիրացած են շնորհիւ իրենց տոկուն եւ յամառ աշխատանքին։ Կան փայլուն դիրքի տէր անհատներ, որոնք միշտ խուսափած են ցուցամոլութենէ։Գրեթէ բոլորն ալ ունին իրենց սեփական գործերը եւ արհեստները, — առեւտրական, նպարավաճառ, սրճագործ, ոսկերիչ, դերձակ, կօշկակար, մսավաճառ, պանդոկատէր, ճաշարանատէր, սափրիչ, աղիքի եւ մորթի արհեստանոց, ներածումի եւ արտածումի գրասենեակ, ապահովագրական տուն, պաշտօնեայ, դրագիր եւ հաշուակալ, մէկ բժիշկ, մէկ երկրաչափ ու մաս մըն ալ շրջուն լուսանկարիչներ։ Անհատապէս բոլորն ալ հայրենասէր են եւ հիւրասէր, բայց հաւաքաբար, ապիկար, ինչպէս հաստատեց փորձը։ Նո՛րէկ մը կ'արժանանայ բոլորին հիւրասիրութեան. մէկը միւսին հետ կը մրցի, բան մը աւելի ընելու համար։ Դեռ կը պահեն մեր ազգային աւանդութիւնները ։ Բոլորն ալ անխտիր օգտուեցան մանաւանդ պատերազմի շրջանին։

Քանի՛ քանիներ եկան ու անցան, Ամերիկայէն մինչեւ Սուրիա մատղաշ երիտասարդութիւնը, եւ ի՛նչ. յուզումնալից տեսարաններ, Ովկիանոսն ու Միջերկրականը կտրելով մինչեւ Ափրիկէ նետուած հերոսներու կեանքէն։ Ահաւասիկ հատ մը խօսուն եւ սրտաճմլիկ, մանաւանդ այդ օրերուն։ Զինուոր մըն էր որ կ'աղաղակէր.—

… «Մայրիկ, մի վախնար. մենք հայ ենք, մեզի բան չըլլար, ասիկա դեռ բան մը չէ, մենք աւելի աւելին տեսանք երբ՝ դեռ առանք կը քնանային, աշխարհի բաներէն լուր չունէին։ Նոր է որ սորվիլ սկսան իրենց մորթին վրայ կրել հալածանքը, տանջանքը, տուն ու տեղ ձգել-փախչիլը։ Ալ հիմա թերեւս հաւատան մեր պատմութեան, մեր խօսքին, քանի որ իրենց աչքերուն առջեւ կատարեցինք մեր տղամարդու քաջագործութիւնները, ապացուցանելով թէ մենք վախկոտ սարուկներ չենք։

«Թող կարդան ու սորվին մեր պատմութիւնը, միշտ կռուած ենք սարկութեան դէմ եւ հաւատացած Արդարութեան, Ազատութեան։ Մենք ալ իրենց հետ ըլլալով կը նորոգենք մեր երդումը, մեր ուխտը։ Հարկաւ, ինչո՞ւ չէ, այս անգամ լոյս մը, լոյս մը պիտի ծագի մեզի ալ…»

■

Երրորդ շրջան.— Ազգային շարժում։ 1918էն վերջ նորեկներով բազմացած է գաղութը։ Մինչեւ 1923 Պլիտայի մէջ միակ Հայը Քերոբ Թորոսեանն էր. այնուհետեւ հատիկ հատիկ, իրարու ետեւէ հասնողներ տուն տեղ եղած, կազմած են այսօրուան համրանքը։ Մասնաւորելով մեր խօսքը Պլիտայի վրայ, առածի կարգ անցած է, թէ ան որ այստեղի ջուրը կը խմէ ու կոնակը կը տաքցնէ արեւի դիւթիչ ճառագայթներուն տակ, ա՛լ դիւրին չի կրնար բաժնուիլ այս սիրուն, արեւահամ քաղաքէն։

Ամբողջ Ալժերիոյ մէջ որեւէ ազգային ձեռնարկ եղած չէ մինչեւ 1934։ Ամէն անհատ ինքն իր վիճակով տապկուած, միայն բարեկամական, ընտանեկան այցելութիւններով յարաբերութիւն պահած են։ Անշուշտ եղան վէճեր, խօսքեր տաք ու պաղ, մանաւանդ երբ նորեկները ուզեցին համերաշխութեամբ ստեղծել ազգային շարժում մը ։

Պ. ԿԱՐՕՏՈՒՆԻ

(Մնացեալը յաջորդով)

Ալեքսանդր Սպենդիարով

Ա.

ԽՄԲ.— «Սովետական Հայաստան» ամսագրի 1946 Նոյեմբերի թիւէն, մեր հայերէնով.—

1946 Նոյեմբերի սկիզբը հայ հասարակութիւնը նշեց անուանի երգահան, հայկական երաժշտութեան դասական հեղինակ, Ալեքսանդր Սպենդիարովի ծննդեան 75 ամեակը։

Ալ. Սպենդիարովը ծնած է 1871 Նոյեմբեր 1ին Դնեպրի ափերու վրայ, Կախովկա գիւղը։

Սպենդիարով իր երաժշտական ձիրքը ժառանգած է մօրմէն, որ շատ լաւ դաշնակ կը նուագէր։ Այդ հանգամանքը մանկան մէջ սէր արթնցուց դէպի երաժշտութիւնը։

Երախայի մէջ արթնցած երաժշտական ընդունակութիւններն ու հակումը դէպի ստեղծագործական աշխատանքը դրդեցին ծնողքը սորվեցնել անոր նուագել դաշնակ, աւելի ուշ նաեւ ջութակ։

Ալ. Սպենդիարովի երաժշտական լուրջ ուսուցումը կապուած է անոր ուսանողական տարիներուն հետ, Մոսկուայի Համալսարանի իրաւաբանական բաժինը։ Հօն երիտասարդ ուսանողին երաժշտական արտասովոր ընդունակութիւնները կը նկատէ Մոսկուայի մէջ յայտնի երաժշտագէտ եւ մանկավարժ Ն. Ս. Սլէնովսկին։ Անոր ղեկավարած ուսանողական երաժշտախումբի ջութակահարներու առաջին շարքին վրայ կընուագէր Սպենդիարով։

Գիմնազիական եւ ուսանողական տարիներուն Սպենդիարով շատ կ'աշխատէր սիրերգներ եւ ջութակի, թաւջութակի եւ դաշնակի համար փոքրիկ կտորներ յօրինել ։

Բայց Սպենդիարովը երկար տարիներ համոզուած չէր իր յօրինողի ձիրքին վրայ ։ Անոր այս երկբայութիւնը շուտով փարատեցուց ականաւոր յօրինող Ն.Ա.Ռիմսկի-Կորսակովը, որ ծանօթանալով անոր ստեղծագործութիւններուն, ոչ միայն յայտնեց թէ ան ունի ստեղծագործական բոլոր տուեալները, այլ և պատրաստակամութիւն յայտնեց դառնալու անոր ուսուցիչը։

Այնուհետեւ սկսան Սպենդիարովի եռանդուն պարապմունքները Ռիմսկի-Կորսակովի մօտ, որ չափազանց բարերար ներգործութիւն ունեցաւ Սպենդիարովի յօրինողական տաղանդին զարգացման վրայ։

Հաւատալով իր կարողութիւններուն, Սպենդիարով յետագայ քանի մը տարիներու ընթացքին կը գրէ իր առաջին մեծ աշխատանքները համանուագային (սէմֆոնիկ) նուագախումբի համար, ինչպէս օրինակ «Համերգային ուվերտիւրան» Մաքսիմ Գորկիի բնագրի հիման վրայ նուագախումբի հետ երգուող «Ձկնորսն ու փերին» դեղօնը (բալադ), այնուհետեւ «Ղրիմի էսքիզներու» առաջին շարքը, որ հեղինակի շուրջ մեծ ժողովրդականութիւն ստեղծած է։ Ի դէպ Սպենդիարովի եւ Մ. Գորքիի միջեւ հաստատուած էին ամենասերտ բարեկամական եւ ստեղծագործական կապեր։

1905ին Փեթերպուրկի մէջ հեղինակին ղեկավարութեամբ կատարուեցաւ «Երեք Արմաւենիներ» (ըստ Մ. Լերմոնտովի) համանուագային պատկերը։ Այդ գործը վերջնապէս հաստատեց յառաջադէմ երաժշտական շրջաններու կարծիքը Սպենդիարովի մասին՝ իբրեւ յայտնի յօրինող եւ նուագախմբային երաժշտագրութեան վարպետ ։

Հետու ըլլալով անհատապաշտական տրամադրութիւններէ, Սպենդիարով առողջ, գեղարուեստական բնազդով շարունակ կը ձգտէր ստեղծագործօրէն իւրացնել ժողովրդական երաժշտութեան հարուստ գանձերը։ Ռուսական, ուկրայնական, Ղրիմի եւ հայկական երգերու անոր ազատ մշակումները կը հանդիսանան արդարեւ երաժշտական մշակոյթի իսկական, իսկ որոշ պարագաներու մէջ նաեւ չգերազանցուած գլուխ-գործոցներ։

Շահեկան է նշել որ Սպենդիարովի՝ ռուս բանաստեղծներու խօսքերուն վրայ ամբողջ շարք մը ռոմանսներ՝ գրուած կանուխէն, ողողուած են արեւելեան գոյներով։ Այս հանգամանքը ստեղծագործական յետագայ զարգացման մէջ կը ստանայ չափազանց իւրայատուկ եւ բարդ երանգաւորում։ Բայց Սպենդիարովը երաժշտական այդպիսի գունաւորումը չէր դարձներ իր ստեղծագործական գաղափարներու հիմնական նպատակը, այլ կ'ենթարկէ իր ստեղծագործութիւններու հիմնական գաղափարներուն։

Անշուշտ անոր բարեկամական կապերը ռուսական մշակոյթի յառաջդիմական գործիչներու Ն.Ա. Ռիմսկի-Կորսակովի, Ա. Կ. Գլազունովի, Ա. Պ. Չեխովի, Մ. Գորկիի հետ, իրենց կնիքը դրին երաժշտագէտին ստեղծագործական կերպարի և այլ գաղափարական նպատակասլացութեան վրայ, որ կ'երեւայ Սպենդիարովի բազմաթիւ ստեղծագործութիւններուն մէջ։1905ի ահեղ իրադարձութիւններու նախօրեակին, ան կը գրէ «Սպասում» մեծ արիոզոն. 1917ին, ան կը ստեղծէ «Մայիսմէկեան հիմն»ի խօսքերն ու երաժշտութիւնը։ Ունենալով իսկական արուեստագէտի յատուկ զգացողութիւն, ան կը շարունակէ ռուսական երաժշտութեան դասականներու յաւագոյն աւանդութիւնները, քաղելով իր ստեղծագործութիւններու նիւթը ժողովրդական երաժշտութեան գանձերէն։

Սպենդիարովի ստեղծագործութիւնները իրենց հարուստ բանաստեղծական կերպարներով, ազգային ոճով, պատկերաւոր դրուագներով եւ մեղեդիական ճկուն պատկերներով, ինչպէս եւ յօրինուածքի բազմազանութեամբ, մեծ հնարաւորութիւններ կ'ընձեռնեն անոր աշխատութիւններու կատարողական մեկնաբանութեան համար։

Յօրինողի գունեղ, բոլորէն ճանչցուած համանուագային հմուտ երաժշտաւորումները կը թողուն խոր տպաւորութիւն ունկնդիրներու վրայ։

Գ. ԲՈՒԴԱՂԵԱՆ

(Հայկ. ՍՍՌ. ժողովրդական արուեստագէտ)

(Մնացեալը յաջորդով)

Քիչ մը վերապահութիւն

Նկատի ունենալով թէ աշխարհի մէջ ոչինչ կայ բացարձակ, եւ իմաստութեան հիմնական սկզբունքներէն մին է թէ ամէն ինչ յարաբերական է, կեանքի բոլոր իրադարձութիւններուն մէջ, հարկ է դնել քիչ մը վերապահութիւն։

Հայութիւնը՝ այս տեսակէտով, հին շրջաններէն ի վեր, միշտ անզգոյշ դիրք բռնած է, տարաբախտաբար։Օրինակ, երբ քրիստոնէութիւնը երեւան եկաւ, հայ ազգը ամէնքէն առաջ դիմաւորեց եւ ողջագուրեց զայն։ Համաշխարհային պատմութեան մէջ, պաշտօնապէս՝ քրիստ. կրօնքը ընդունող վեհապետը Հայ է (Տրդատ Թագաւոր)։

Վերջին եւ նորագոյն շրջաններուն մէջ, նմանապէս Հայեր՝ կարապետի եւ մոլեռանդ ազդակի դերեր կատարած են, բազմաթիւ պարագաներու մէջ։ Այլապէս ըսելով, թագաւորէն աւելի թագաւորական, Պապէն աւելի կաթոլիկ։

Մեր կարճատեւ կեանքին տեւողութեան ընթացքին, արդէն ականատես եղանք ուժգին փոփոխութիւններու եւ հիմնայատակ յեղաշրջումներու։ Առարկայի մը գոյնէն աւելի կարեւոր է իր կազմութիւնը եւ հանգամանքը՝ ճերմակ, կարմիր, կանաչ կամ դեղին կը կազմեն անցողական պիտակներ միայն։

Բազմաթիւ Հայեր՝ անդիտակցաբար կը տարուին հոսանքէն եւ առէպ ջուրը չտեսած կը հանեն իրենց տոնմամանները։ Ուրիշներ ալ, զուրկ հեռատեսութենէ, հոգիով, մարմինով կը փարին որեւէ նորաթեք որեւոյթի։ Օրուան մթնոլորտը կը պաշարէ ու կը սահմանափակէ իրենց միտքը։Օրինակ, եթէ այսօր՝ անձրեւ կը տեղայ, կլիման կը չափուի միայն անձրեւով, առանց նկատի առնելու արեւի պարագան։

Այս դասակարգի հայրենակիցներ կարելի չէ՛ որակել պատեհապաշտ անունով, որովհետեւ անոնց մէջ կան անկեղծ ու հաւատաւոր անձեր, անքասիր եւ բարեմոյն։ Սակայն շատեր ալ կը սայթաքին գիտակցաբար, իրենց համար բան, գործ ընտրելով կեղծիքն ու ստութը, նենգն ու դաւը եւ պղտոր ջուրի մէջ ձկնորսութիւնը։

1914—18ի պատերազմի ընթացքին դտնուեցան Հայեր, որոնք ուղակի դաւաճանեցին ցեղին դէմ։ Ուրիշներ ալ վնասեցին իրենց անխորհուրդ

վարմունքով։ Բազմաթիւ անհեռատես Հայեր, հրապարակաւ ցոյց տուին իրենց զգացումները ։ Այդ առթիւ էր որ Թուրք թերթ մը, «Գարակէօզ» կը չարախօսէր,— «Պատերազմին ընթացքը իմա-նալու համար, պէտք չունինքռադիոներ կարդալու, դիտեցէք Հայու մը դէմքը, եւ այլն» Մինչդեռ ուրիշ ցեղեր, օրինակ, Հրեան միշտ վերապահ դիրք բռնեց։

Այժմ, Հայաստանի գոյութեան եւ ներգաղթի նման կարեւոր հարցերու առթիւ, կենսական խնդիրն է համերաշխութիւնը։ Այս անհրաժեշտ նպատակին իրագործումը կը պահանջէ պաղարիւն, անհատական եւ կուսակցական փոքրոգի հաշիւներէ հրաժարում։

Համօրէն մարդկութիւնը մատնուած է ան նախընթաց տագնապի մը։ Արեւելքէն արեւմուտք, հարաւէն հիւսիս՝ խանձոտ հոտեր կ՚ապականեն մթնոլորտը։Թուրքը կը հսկէ։Ջուրերը կը քնանան, բայց թշնամին ո՛չ։ Հորիզոնը անստոյգ է եւ մութ։ Համաշխարհային դիւանագիտութեան դարշահոտ կաթսան կրակին վրայ դրուած է։ Մի քիչ վերապահութիւն։

ԳՐԻՄԻԹԷԼ

ԳԱՐՈՒՆ Է...

Երէկ էր դեռ. քաղաքն ամբողջ ծածկուած էր ձիւնէ սպիտակ պատմուճանով։ Ահա՛ գարունը, հասած յաղթական իր երկինքին ջինջ կապոյտով, իր արեւուն գաղջ ցոլքերով ու խումբ խումբ թռչնիկներու հեշտանուագ դայլայլիկով ողջունուած։

Գարուն է, թարմ գարուն, յոյսի ու երազի քաղցրաշունչ շտեմարան։

Գարուն է, ծմրան բուքով մռայլամած մթնոլորտը կը խայտայ խինդ ու ծիծաղով։ Ջուարթուն ծիլ ու տերեւ, վարդ ու ծաղիկ կենդանութիւն կը սփռեն ծառերու կմախացած ճիւղերուն։

Գարուն է, ամայացած դաշտեր ու պարտէզներ եռուզեռ են հագած, մեղուներու պէս բզզող, կեանքին ձմրան դեռ անդիտակ մանուկներու անմեղ խաղով։

Գարուն է, չրջուն երգիչ մը ահա, ճամբուն վրայ սիրոյ երգ մը կ՚երգէ, զայն ունկնդրող մատղաշ աղջնակներ, իրենց սիրտերը բա՛ց կը ձայնակցին իր յանկերգին. սէ՛ր, ամէնէն քաղցր գարուններուն եւ է՛ն ալ դաժան ձմեռներուն։

Քիչ անդին, աճպարար մը իր մարմինը կը կապկպէ հաստ երկաթով. կը գալարուի աջ ու ձախ, դեռնէ դետին կը զարնուի մինչեւ որ կարենայ քակել կապը իր մարմինը կաշկանդող շղթաներուն։ Կարմիր կապոյտ խոշոր հետքեր մաշկին վրայ, երակներն ալ այնքան ուռած՝ կարծես պիտի պայթին։ Միայն այդ չէ, ան իր քով ունի երեքէն տասը տարու հինգ փոքրիկներ. անոնց մին կ՚անէ ձեռքին, միւսը ուսին, ուրիշ մը գլխուն վրայ ու կը դառնայ հոլի նման։ Քիչ վերջ փորձել կուտայ մանկիկներուն հազարումէկ ոստոստումներ, կեանքի պայքար մը շողեփինդ, համայն ընտանեօք...։

Գարուն է, կամուրջի մը ճիշտ մէջտեղը, պատառ պատառ ցնցոտիով մուրացիկ մը դալկահար, ողորմութիւն կ՚աղերսէ ի խնդիր հացի։ Գարուն է, իր դալուկան մարմնոյն զոհ՝ անդամալոյծ մը կիսամեռ գամուած կը կառչի իր անկողնոյն իբրեւ երկինք իր սենեակին ձեղունը միայն ունենալով։

Գարուն է. տես սա կոյրը, խարխափելով մթութեան մէջ իր միշտատեւ, քարշ կուտայ իր վարանոտ քայլերուն։

Գարուն է, աշխարհն աշխարհն է, ըլլայ գարուն թէ ձմեռ.....։

ԳԵՂԱՄ ՏԷՐ ԱՆԴՐԷԱՍԵԱՆ

ԳԱՂՈՒԹԷ ԳԱՂՈՒԹ

ՄԿՐՏԻՉ ԴԵՐՁԱԿԵԱՆ

Աթէնքի «Ազատ Օր»էն կ՚իմանանք թէ փետր. 23ին, 83 տարեկանին յանկարծամահ եղած է Մկրտիչ Դերձակեան որ ծանօթ էր Մաղնիսայի մէջ։ Հանգուցեալը հրաշքով ազատած էր Իզմիրի աղէտէն, ուր կորսնցուց որդին՝ Թագւորը, եւ հաստատուած էր Աթէնք։ Եւ ահա քամնելի դժբախտութիւն մը եւս, իր կեանքի վերջին օրերուն,— Իր աղջկան՝ Արմենուհիի եւ փեսին՝ Պետրոս Խաչատուրեանի սպանութիւնը՝ հայ հրէշի մը ձեռքով։ Ինքն է որ կը գրէ, իր սանին ուղղուած նամակով մը.— «Սեդրակ, զաւակս, Թոռնիկիս համար ինքզինքիս կորով կը ներշնչեմ եւ կ՚ուզեմ քիչ մը եւս երկարաձգել կեանքս։ Ամբողջ հոգիովս կ՚ըմբոստանամ, սակայն, երբ կը վերյիշեմ այդ ոճրագործ Դարբինեան Մանուկ ըսուածը, որ ուրիշ մէկ երկու ընկերներու հետ ամիսներով կերաւ, խմեց եւ վտանգի օրերուն՝ ապաստան գտաւ մեր տունը, փեսիս եւ աղջկանս մօտ, որոնք քանիցս այդ հրէշին եւ անոր ընկերներուն նիւթապէս ալ օգնած էին։ Ապերախտ եւ անկուշտ շունը մեզ բոլորովին կողոպտելու համար դիմեց այս սոսկալի ոճիրին, չխնայելով նոյնիսկ աղջկանս, որուն ցաւը անպայման պիտի տանի զիս օր մը, թերեւս շատ շուտով»։

ՋԱՅՆԵՐ ԳԱՒԱՌԷՆ

«ԱՐՄԵՆԻԱ» ԵՐԳՉԱԽՈՒՄԲԸ ՊՈՄՈՆԻ ՄԷՋ

ՄԱՐՍԷՅԼ.— Պոմոնի Թաղ. խորհուրդին հրաւէրով, «Արմենիա» երգչախումբը, ղեկավարութեամբ Պ. Վ. Սարգիսեանի, Մարտ 16ի կիրակին տուաւ իր տոհմիկ համերգը, Նորակառոյց սրահին մէջ, ի ներկայութեան երկսեռ հասարակութեան։ Այս առթիւ Պ. Սարգիսեան անգամ մը եւս փայլեցաւ իր խումբին հետ, հմայիչ ազդեցութեան տակ պահելով սրահը երկուեւկէս ժամ։

Համերգը կը բաղկանար Կոմիտաս վարդապետի, Այվազեանի, Եկմալեանի եւ Վ. Սարգիսեանի կողմէ դաշնաւորուած տոհմիկ երգերէ։ Բացումը կատարուեցաւ «Ծաղկիր ազատ իմ հայրենիք» կիսապաշտօնական քայլերգով (յոտնկայս), յօրինուած Ա. Այվազեանէ եւ քառաձայն դաշնաւորումը կատարուած Պ. Վ. Սարգիսեանի կողմէ։

Ա. մասը կը բաղկանար երեք կտոր պատարագի երգերէ.— Սուրբ-սուրբ, Մ. Եկմալեանի, Աղօթք Տէրունական եւ Քրիստոս ի մէջ մեր յայտնեցաւ (երկսեռ խումբ)։

Հայաստանեան երգեր.— Թագւորի մեր, դուս արի, Խումար պառկէ երես բաց (երկսեռ խումբ) եւ մեներգ օր. Ա. Սահակեան։

Գեղջուկ սիրերգ եւ պարերգ.— Եար ջան արի, Ջուր կուգայ, էս օր ուրբաթ է պաս է (երկսեռ խումբ)։

Բ. մաս.— Հայ գաւառական պարանուագ,— Ետ-առաջ, Երանգի, Շուշիկի-Ունաբի, Շօրօր պար ընկերակցութեամբ (դաշնակ) օր. Փօլօթասի։ Երկու մեներգ «Անուշ»ի շարքէն (Վ. Սարգիսեանի), տիկին Զապէլ Մօռընօնի կողմէ։ Եւրոպական երկու պարեր, փոքրիկն Անիթա Սարգիսեանէ, դաշնակի ընկերակցութեամբ օր. Փօլօթասի կողմէ։

Դաշտային աշխատանքի երգեր. — Կալերգ՝ Հօոօլօ, Սայլերգ՝ Հօլ արա եզօ (երկսեռ խումբ) եւ մեներգ օր. Ա. Սահակեան ընկերակցութեամբ պ. Գ. Ստեփանեանի։

Հովուական. — Արեւ թրվռով ելաւ, Ջինարի եարը, (երկսեռ խումբ) եւ մեներգ օր. Արմ. Սերէնկիւլեանէ։

Երկու շարք գեղջուկ երգերու.— 1. Սիրերգներ՝ Երեւան բաղ եմ առել, Տըլէ մը կօնաէ, Սուսամ սիւմբիւլ, 2. Պարերգներ՝ Ծանր պար, Թրւնոցի պար (Սօնա եար) երկսեռ խումբ եւ մեներգ Պ. Գուրգէն Քրմոյեանէ։

Փոքրիկն Անիթա Սարգիսեան (9 տարեկան) իր պարերով անակնկալի մը առջեւ դրաւ ներկաները։ Թաղ. Խորհուրդի ատենապետ Տօքթ. Ց. Փափազեան խորապէս յուզուած՝ երկու խօսքով իր շնորհակալութիւնը յայտնելէ վերջ, դեղեցիկ ծաղկեփունջ մը նուիրեց փոքրիկն Սարգիսեանի, իսկ ներկաները սրտաբուխ ծափերով իրենց գնահատանքը յայտնեցին։ Նոյնպէս խանդավառ ծափերու արժանացան մեներգողներէն Տիկ. Զ. Մօռընօն, օրիորդներ Ա. Սահակեան, Ա. Սէրէնկիւլեան, եւ Պ. Պ. Գ. Շէհրէրեան, Գ. Քրմոյեան եւ Գ. Ստեփանեան, դաշնակահարուհի օր. Փօլօթաս։

Թղթակից

ՀԱՅՐԵՆԱԿՑԱԿԱՆ — ՆՈՐ ԵԳԵՍԻԱ

ՊՈՒԷՆՈՍ-ԱՅՐԷՍ, 27 Փետր.— Հայրենակիցներ, մեր սովետական հայրենիքը հետզհետէ կը զարդանայ շինարար աշխատանքներով։ Ամէն տեղ կը շինուին եւ կը պատրաստուին բնակարաններ, ներգաղթի առթիւ։

Զանազան Հայրենակցական Միութիւններ նոր գիւղեր եւ աւաններ շինած են արդէն, իրենց երբեմնի ծննդավայրերու անունով։ Հերոսական Եդեսիան կրնա՞յ բացառութիւն կազմել այս ճամբուն վրայ, իբրեւ փնքնապաշտպանութեան ռահվիրաներէն մէկը։

Ուստի Եդեսիոյ Հայր. Վերաշինաց Միութիւնը կոչ կ՚ընէ Եդեսիայի բոլոր Միութեանց եւ Ընկերութեանց եւ անհատներու, որպէսզի ընծայեն իրենց օժանդակութիւնը, շինելու համար Նոր Եդեսիան։ Այս առթիւ գործի պիտի լծուին իրենց անխոնջ բազուկներովը հայրենիք վերադարձող Եդեսացիները։ Անոնք իրենց տքնաջան աշխատանքովը, իսկ մենք մեր նիւթականովը պիտի կերտենք Նոր Եդեսիան։

Պիտի կազմակերպենք մանաւորապէս այս նպատակին համար հանգանակութիւն մը որուն գումարը անձեռնմխելի պիտի մնայ։ Անշուշտ հանգանակութեան պիտի մասնակցին բոլոր Եդեսացիները, շրջանին բնակիչները եւ համակիրները։ Բոլորին անունները պիտի արձանագրուին մասնաւոր տոմարի մը մէջ, իրենց նուիրած գումարներով։

Պիտի ունենանք նաեւ ընդհանուր հաշուետումար մը, որպէսզի նուէրներէն զատ արձանագրուին բաղձանքներ, կտակներ եւն։ Ասոնց պատճէնը պարբերաբար պիտի ղրկուի ուր որ անկ է։

Այս գեղեցիկ ծրագիրին իրականացման համար Տէր եւ Տիկին Գէորգ Տէր Հայրապետեան արդէն բերած են իրենց սիրայօժար օժանդակութիւ-

ՕՏԱՐԱԼԵԶՈՒ ԹԵՐԹԵՐԸ Մ. ՆԱՀԱՆԳՆԵՐՈՒՆ ՄԷՋ

Միացեալ Ազգերու Կազմակերպութեան գրասենեակին ներկայացուած զեկուցումէ մը կը քաղենք հետեւեալ տեղեկութիւնները.—

Մ. Նահանգներուն մէջ 18.000 օրաթերթերէն եւ պարբերաթերթերէն 1010ը օտար լեզուներով կը հրատարակուին։ Այս ոչ-անգլերէն մամուլը կը գործածէ 39 տարբեր լեզուներ, որոնցմէ գլխաւորներն են։ Սպաներէն 130, գերմաներէն 115, իտալերէն 102, լեհերէն 79, հունգարերէն 54, չեխերէն 52, ֆրանսերէն 43, ռուսերէն 17, հայերէն 17, ռումաներէն 6, պուլկարերէն 4, սերպերէն 4, եւայլն ։

1739ին գերմաներէն լեզուով լրագիր մը երեւցաւ Փէնսիլվանիոյ մէջ, առաջին անգլերէն թերթէն 35 տարի ետք։ Ֆրանսական լրագիրներ երեւցան Պոսթընի եւ Տիթրոյիթի մէջ։

Իսկ քաղաքացիական պատերազմէն վերջ՝ յաջորդական ներգաղթի ծաւալումով երեւցան առաջին դանիական, իտալական, նորվեկեան, եւայլն թերթերը։ 1867ին երբ Մ. Նահանգները Ալասքան գնեցին Ռուսիայէն՝ ռուսական թերթ մը հրատարակուեցաւ Սան Ֆրանչիսկոյի մէջ։ 19րդ դարուն վերջը արդէն երեւցան արաբերէն, հայերէն, կարպատեան-ռուսերէն, չինարէն, յունարէն եւ ուրիշ ոչ-անգլերէն թերթեր։ 1917ին օտար թերթերու թիւը հասաւ մինչեւ 1350ի։ Բայց գաղթականութեան օրէնքին սեղմումի պատճառաւ այս թիւը իջաւ ։

Օտար թերթերը լոյս կը տեսնեն 48 Նահանգներէն 36ին մէջ, մեծագոյն թիւը ըլլալով Նիւ Եորքի մէջ 290, Իլլինոյզի մէջ 121, Փէնսիլվանիոյ մէջ 83, Քալիֆորնիոյ մէջ 66, Մէսէչուսէթի մէջ 53 եւայլն։ Օտար թերթերուն մէկ չորրորդը կը հրատարակուի Նիւ Եորքի մէջ։

1010 ոչ-անգլերէն հրատարակութիւններէն 95ը օրաթերթ է, 38ը կէս շաբաթեայ, 401ը շաբաթական, 71ը կիսամսեայ, 312ը ամսական, իսկ 93ը անկանոն։ Օրաթերթերու ամէնէն մեծ թիւը րէն 4.949.780, յունարէն 273.520, իտալերէն 3.766-

1840—1940 Մ. Նահանգները մտած են 37.529.494 գաղթական, աշխարհի ամէն անկիւնէն։ Այս նորեկներուն համար հրատարակուեցաւ ամերիկեան թերթ մը որ անոնց մայրենի լեզուով կը տպուէր։ Կապ մըն էր ասիկա անոնց եւ որդեգրած երկրին միջեւ ծանօթացնելու ամերիկեան պատմութիւնը, բարքերը եւայլն։

Ոչ միայն օտարածին կամ օտար ծնողքէ սերած մարդիկ ամերիկեան ժողովուրդին մէկ չորրորդը կը կազմեն, այլ 1940ին մարդահամարը ցոյց տուաւ որ 21.996.240 անձ իրենց «մայրենի լեզուն» ցոյց կուտային ոչ անգլերէնը ։ Այդ լեզուներն էին, արաբերէն 107.240, հայերէն 68.320, չինարէն 77.504, ֆրանսերէն 1.412.000, գերմաներէն 1.861.400 եւն.։ Եիտիշ 1751000 ։
820, լեհերէն 2.416.320, ռուսերէն 585.080, սպաներէն 1.861.400 եւն., Եիտիշ 1751000 ։

Այս անձերէն շատեր երկ-լեզուեան են, թէ իրենց, թէ անգլերէն լեզուն կը խօսին։

Ոչ-անգլերէն թերթերը Մ. Նահանգներուն մէջ շատ փոքր ծաւալէն մինչեւ 6 էջնոց թերթեր են ։ Անոնց հրատարակութիւնները ունին միեւնոյն առանձնաշնորհները ինչ որ իրենց անգլերէն մրցակիցները։

Միլիոնաւոր նորեկներու համար այս ոչ անգլերէն հրատարակութիւնները կապ մըն են նորեկին սփիւռքեան միջավայրին եւ ժառանգութեան։ Հազարաւոր Ամերիկացիներու համար, որոնք երկ-լեզուագիտեն, անոնք կուտան տեղեկութիւններ զոր չեն կրնար ստանալ անգլերէն մամուլէ ։

ԵԳԻՊՏՈՍԻ Ֆարուք Թագաւորը Անգլիայէն գնած է չորս շունի ձագեր, տասը շաբթուան, Պէսէնճի ցեղէն։ Այս շուները որոնք չեն հաչեր՝ նկարուած են Փարաւոններու դամբարաններուն վրայ։ Ուրեմն անոնք գոյութիւն ունէին հինգ հազար տարի առաջ։ Հազարաւոր տարիներէ ի վեր Պէսէնճի շուներու ցեղը կորսուած էր, սակայն մէջ։ Կեդր. Ափրիկէի ցեղը անհետանալու վրայ է։ խումբերուն մօտ՝ անգլիացի լորտի մը տիկնոջ կողմէ, որ զանոնք Անգլիա փոխադրեց 1923ին։

Այսպէս հինգ հազար տարուան բացակայութենէ մը վերջ Փարաւոններուն շուները կը վերադառնան իրենց նախահայրերուն երկիրը։ Զհաչող շուներէն 150 հատ միայն կը գտնուին Անգլիոյ մէջ։ Կեդր. Ափրիկէի ցեղը անհետանալու վրայ է։ Անոնք փոքր են եւ ունին կարմիր մորթ ։

նը 2000 (երկու հազար) փէսոյի նուէրով մը, որ կը գտնուի Եդեսիոյ Հայր. Վերաշինաց Միութեան տրամադրութեան տակ։

Ուրեմն կը հրաւիրենք բոլոր հայրենակիցները ձեռք ձեռքի տալ, օր առաջ կառուցանելու համար Նոր Եդեսիան, մեր ամենասիրելի Խ. Հայաստանի մէջ։ — Գէորգ Տէր Հայրապետեան

ԿԸ ԽՆԴՐՈՒԻ ԹՂԹԱԿՑՈՒԹԻՒՆՆԵՐԸ ԿԱՐՃ ԳՐԵԼ, ԺԱՄԱՆԱԿԻՆ ԳՐԵԼ, ՄԱՔՈՒՐ ԳՐԵԼ ։

առաջարկեց որ Իրան եւ Ալպանիա եւս հրաւիրուին խորհրակցական ժողովին։ Նիստը փակուեցաւ առանց վերջնական որոշումի ։

★ Նախարարներու փոխանորդները նորէն քննելով Աւստրիոյ խնդիրը, համաձայնեցան որ անոր բանակը բաղկանայ միայն 53.000 զինուոր-ներէ ։

ԱՆԳԼԵՒԽՈՐՀՐԴԱՅԻՆ ԲԱՆԱԿՑՈՒԹԻՒՆՆԵՐԸ

Սթալին - Պէվին տեսակցութեան առթիւ լաւատեսութիւն կը տիրէ Մոսկուայի քաղաքական շրջանակներուն մէջ, թէեւ մանրամասնութիւնները գաղտնի կը պահուին ։ Իրազեկներու կարծիքով, տեսակցութեան ատեն քննուած են շարք մը հիմնական խնդիրներ, մասնաւորապէս Միջին Արեւելքի մասին։ Կ'ըսուի թէ Սթալին այս առթիւ շօշափած է նաեւ անգլեւամերիկեան նոր քաղաքականութիւնը Յունաստանի եւ Թուրքիոյ հանդէպ։ Խորհրդային մամուլին հրատարակութիւններէն կը հետեւի թէ Մ. Նահանգները կը փորձեն Անգլիոյ տեղը անցնիլ Միջին Արեւելքի մէջ։ Այժմ կը սպասուի որ Սթալին տեսակցութեան հրաւիրէ նաեւ զօր. Մարշըլը, բացորոշապէս արտայայտուելու համար ամերիկեան քաղաքականութեան մասին ։

ՔԱՆԻ ՄԸ ՏՈՂՈՎ

40 ՄԻԼԻԱՌ ՖՐԱՆՔ ԵՒՍ պիտի տրամադրուի կառավարութեան, Պանք տըՖրանսի կողմէ ։Տախտակէ տաղաւարներու շինութիւնը պիտի բազմապատկուի, մեղմացնելու համար բնակարանի տագնապը։— Միսի խնդիրը նորէն քննուեցաւ նախարարական խորհուրդին կողմէ ։— Մամուլի աշխատաւորներու աշխատանքն վարչապետին ներկայանալով, խնդրեց փութացնել մարտ 13ի համաձայնութեան գործադրութիւնը ։

Խ. ՄԻՈՒԹԻՒՆԸ ՀԻՒԼԷԱԿԱՆ ՌՈՒՄԲ ՊԻՏԻ ՈՒՆԵՆԱՅ երեք կամ հինգ տարիէն, ըստ Ամերիկեանին, համաձայն գերման գիտնականի մը յայտարարութեան։ Այս գիտնականը փախած է Ռուսաստանէն եւ շատ հետաքրքրական բաներ կը պատմէ ։ Մանրամասնութիւնները յաջորդով ։

ՀԻՆԳ ՏԱՐԻ ԲԱՆՏԱՐԿՈՒԹԵԱՆ, ցկեանս իրաւազրկութեան եւ գոյքերու գրաւման դատապարտուեցաւ Պ. Ք. Շոթան, որ քանիցս վարչապետ եղած է Ֆրանսայի եւ այժմ Ամերիկա կը գտնուի։ Այս առթիւ Գերագոյն Ատեանը վկայութեան կանչած էր նախկին վարչապետ մը՝ Փոլ Ռէյնօ եւ երկու գրագէտներ՝ Ժիւլ Ռոմէն եւ Ա. Մոռուա։ Ամբաստանեալը զանազան վայրեր եւ ապա Ամերիկա ղրկուած էր մասնաւոր առաքելութեամբ, Փէթէնի կողմէ, մեծ գումարներ ծախսելով,— երեք ամիս Լիզպոնա՝ 300.500 ֆրանք, երեք օր Մարոք՝ 20.000 ։ Ամերիկայի մէջ ծախսած էր 730.000 ֆրանք, (ամսական 90 հազար թոշակ որ կտրուեցաւ 1941 հոկտեմբերին) ։— Ի բացակայութեան մահուան դատապարտուեցաւ ուրիշ փախստական մը, Ժագ Կէռառ, ընդհ. քարտուղար Վիշիի կառավարութեան ։

175 ԿՐԱՄ ՊԱՀԱԾՈՅ ՄԻՍ պիտի բաժնուի Մարտ 24—30, Մարտի DE կտրոնով, 100 կրամ խողեղէն՝ SM կտրոնով ։

ՁԵՐԲԱԿԱԼՈՒԵՑԱՒ M. L. N.ի (Ազգ. Ազատագրութեան Շարժում) ընդհ. քարտուղարը։ Ամբաստանուած է թէ անխոստովանելի նպատակներու գործածեր է հարիւրաւոր միլիոններ որոնք ղրկուած էին Լոնտոնէն եւ Ալժէէն, Դիմադրական Ճակատի զանազան կազմակերպութեանց համար։ Երեք հարիւր միլիոն կը հաշուեն իր կատարած զեղծումներուն գումարը։ Թերթերը կը գրեն թէ սնանկ սեղանաւոր մըն էր, որ 8—10 տեսակ առեւտրական գործեր բացաւ յետոյ, շնորհիւ այս մեծագումար զեղծումներուն ։

1933—1945Ի ԴԻՊՔԵՐՈՒՆ քննիչ յանձնաժողովին անդամակցութենէն հրաժարեցան համայնավար երեսփոխանները, իրենց կուսակցութեան դէմ ուղղուած ցոյց մը համարելով զօր. Ժուանվիլի նախագահութեան բեկանումը։

ՆՈՎԱՆՈՎԻՉԻ գործին առթիւ ամբաստանութեան տակ առնուեցաւ դատաւոր մը, Մաշա, ոստիկանական տեսուչ մը՝ Վէռավէն։ Ուրիշ բարձր պաշտօնատարներ ալ հարցաքննութեան պիտի կանչուին ։

ԱԼՊԱՆԻԱՆ յանցաւոր համարուած էր Ապահովութեան Խորհուրդին առջեւ, Քորֆուի Ջրանցքին մէջ տեղի ունեցած պայթումին առթիւ, որուն զոհ գացին 44 անգլիացի նաւաստիներ։ Խորհրդային պատուիրակը, Կրոմիքօ, ջուրը ձգեց այս որոշումը, օգտուելով վեթոյի իրաւունքէն ։

1946Ի ԶՕՐԱԴԱՍԻՆ ԶԻՆՈՒՈՐՆԵՐԸ միայն 11 ամիս պիտի ծառայեն զօրծանը բանակին մէջ, 20 օր սովորական, 10 օր ալ բացառիկ արձակուրդ ստանալով։ Հնդկաչին պիտի չղրկուին այն զինուորները որոնց հայրը, զաւակը կամ եղբայրը սպաննուած է պատերազմի դաշտին վրայ, 1939 Սեպտ. 2էն սկսեալ։

ԱՀՌԵԼԻ ՈՂՈՂՈՒՄՆԵՐ տեղի ունեցան Գերմանիոյ մէջ, Օտէր գետին յորդումով։ Թումբերը խորտակուեցան, ողողելով 28.000 հէքթար տարածութիւն խորհրդային շրջանին մէջ։ Ուրիշ 15.000 հէքթար ալ վտանգի տակ է։ Անպատսպար կը մընան 15.000 հոգի։ Զոհեր ալ կան։

Ցերեկոյթ պարահանդէս

Կազմակերպուած Ալֆորվիլի «Գուսան» երգչախումբի կողմէ, հովանաւորութեամբ Հայ Ռազմիկներու Միութեան, կիրակի, 30 մարտ կէսօրէ վերջ ժամը 16.30էն մինչեւ կէս գիշեր, Salle des Sportsի մեծ սրահը, 158 rue Jean Jaurès, Maison Alfort: Գեղարուեստական ճոխ բաժին, երգչախումբի անդամներու կողմէ եւ առատ պիւֆէ դիւրամատչելի գիներով։ Եւրոպական պարեր, կը նուագէ GARO SARIANի նուագախումբը, մուտք 75 ֆրանք։ Charenton Ecoleէն առնել 181 թիւ հանրակառքը եւ իջնել Terminus: Ցերեկոյթին ամբողջ հասոյթը պիտի յատկացուի երգչախումբին մօտ ատենէն կազմակերպելիք առաջին համերգին ։

Երեկոյթ - պարահանդէս

Կազմակերպուած Հ. Յ. Դ. Նոր Սերունդի Իսիի մասնաճիւղին կողմէ, այս շաբաթ ժամը 8.30—12, «Ազատ»ի սրահը, 4 rue de la Défense :

Գեղարուեստական բաժին, ղեկավարութեամբ Ս. ՅՈՎՀԱՆՆԷՍԵԱՆԻ ։

Ի ՏԵՂԵԿՈՒԹԻՒՆ.— Վալանսի կազմակերպութիւններէն կը խնդրուի նկատի ունենալ, յառաջիկայ 14 Մայիսի թուականը, որպէսզի Կրթական Մարմնոյ կազմակերպած դպրոցական հանդէսը չխաչաձեւուի ։

ԱԲՐԱՀԱՄԵԱՆ Արմենակ (Զալիբեկլի), կը փնտռէ իր մօրեղբայրը՝ Սուքիասեան Զիվան Գեվոյ, ծնած 1918ին։ Իմացնել Abrahamian A., 39 rue Kléber, Le-Teil, (Ardèche) :

Պ. Ա. ՉԱՔԸՐԵԱՆ իր մօր ՏԻԿԻՆ ԱՐՍԻՆԷ ՉԱՔԸՐԵԱՆի մահուան առթիւ Փարիզի Հայ Աղքատախնամ ընկերութեան կը նուիրէ 1000 Ֆր. ։ Նոյն առթիւ Աղքատախնամը փոխան ծաղկեպսակի շնորհակալութեամբ ստացած է հետեւեալ նուէրները.— Պ.Պ. Ե. Գարկիրճեան 2000, Ա. Աճէմեան, Ժ. Ֆրէնկեան, Տօքթ. Քօյօլեան, Էմէրեան, Վ. Զիլինկիրեան, Եր. Սարաֆեան, Գ. Զամիչեան 1000ական ֆրանք, Գ. Հայթայեան 500, Մ. Գաղանճեան 500, Լ. Զօրմիսեան 200, Գ. Պահթիարեան 500, Յ. Սարաֆեան 1000 ։

Գործաւորուհիներ կ'ուզուին

Կնոջ հագուստի ճօնֆէքսիօնի համար գործաւորուհիներ կ'ուզուին։ Դիմել Գ. ՄԻՆԱՍԵԱՆԻ, 32 rue des Annelets, Paris (19) :

ՀՈԳԵՀԱՆԳԻՍՏ.— Այս կիրակի Ծաղկազարդի առաւօտուն, Կաթող. պատուիրակ Արտաւազդ Արք. Ս. պատարագ պիտի մատուցանէ եւ հոգեհանգստի պաշտօն պիտի կատարուի հանգուցեալ Յովհաննէս, Նազելի եւ Ատոմ Խարճանեաններու (ՍԻԱՄԱՆԹՕ) համար։ Կը խնդրուի բարեկամներէ եւ ծանօթներէ յարգողներէ ներկայ գտնուիլ։

ՀՐԱՊԱՐԱԿԱՅԻՆ ՄԵԾ ԺՈՂՈՎ

Կազմակերպուած Ժանթիյի - Պիսէթրի եւ շրջանի ներգաղթի ենթակոմիտէի կողմէ, 29 մարտ, շաբաթ իրիկուն, ժամը 8.30ին 32 rue Danton, Bicêtre ։ Նախագահութեամբ Կաթող. պատուիրակ ԱՐՏԱՒԱԶԴ ԱՐՔ.ի եւ մասնակցութեամբ Պ. Ս. Քարեանի, ներկայութեամբ Հ. Բ. Ը. Մ. ներկայացուցիչին, որոնք խօսք պիտի առնեն ։

ՊԱՏՐԱՍՏՈՒԵՑԷՔ

Դպրոցասէրի պարանցիկ ցերեկոյթին, նախագահութեամբ Պ. Պետրոս Պալըզճեանի, ապրիլ 13ին Կիրակի կէսօրէ վերջ, ժամը 3—12, Hôtel Georges Vի շքեղ սրահներուն մէջ, Ave. Georges V: Գեղարուեստական բաժին.— Orchestre Fernand Bouillon :

Տոմսերը ապահովելու համար դիմել յանձնախումբի գանձապահ Պ.Ա. Աճէմեանի, 12 rue Cadet :

ՄԱՍՆԱՒՈՐ ԴԱՍԵՐ

ՄԱՐՍԷՅԼ.— Այցելու ուսուցիչ մը պատրաստ է դասաւանդել՝ հայերէն, ֆրանսերէն եւ անգլերէն լեզուները դիւրամատչելի գիներով։ Փափաքողները արձանագրութեանց համար, կը հրաւիրուին դիմել հետեւեալ հասցէին.— Noroyan Frères. 57 rue Barnard du Bois, Marseille :

ՄԱՐՍԷՅԼ.— Սէն Ժէռոմի թաղականութիւնը կը ծանուցանէ թէ այս ուրբաթ առաւօտ Ս. եկեղեցւոյ մէջ վերջին անգամ ըլլալով Արեւագալի շարականներու երգեցողութիւններ, գիշերն ալ ժամը 8ին խաղաղականի եւ եկեղեցի պաշտամունքը տեղի պիտի ունենան։

ԳՈՒՇԱԿՆԵՐ

Հ. Յ. Դ. ԵԳԻՊՏԱՑԻ ԿՈՄԻՏԷԻ ընդհ. ժողովը՝ այս շաբաթ ժամը 8.30ին, ընկերվարականներու սրահը, 9 rue Victor Massé: Խիստ կարեւոր օրակարգ ։

Հ. Յ. Դ. Նոր Սերունդի Փարիզի մասնաճիւղին դասախօսութիւնը՝ այս հինգշաբթի ժամը 8.30ին Sociétés Savantesի սրահին մէջ։ Կը խօսի ՀՐԱՆՏ ՍԱՄՈՒԷԼ, նիւթ ունենալով՝ « Առաջին յեղափոխական շարժումները.— Ս. Կուկունեան խումբի արշաւանքը »։

ՎԻԷՆԻ Հ. Մ. Ը. Մ.ի ընդհ. անդամական ժողովը՝ Մարտ 28ին, Ուրբաթ իրիկուն, ժամը 8.30ին, Սէն Մարթէնի սրահը։ Շատ կարեւոր օրակարգ ։

ՇԱՎԻԼԻ Հ. Յ. Դ. Արզութեան խումբի ժողովը՝ այս շաբաթ երեկոյ ժամը 9ին, ծանօթ հաւաքատեղին ։

ԻՍԻ ԼԷՄՈՒԼԻՆՈՅԻ Խրիմեան դպրոցի աշակերտներու ծնողները ժողովի կը հրաւիրուին այս ուրբաթ իրիկուն ժամը 8.30ին, դպրոցի մէջ։ Ներկաներու թիւը մեծամասնութիւն պիտի համարուի ։

ՄԱՐՍԷՅԼ.— Հ. Յ. Դ. Էքս «Քեռի» խումբի ընդհ. ժողովը՝ այս ուրբաթ երեկոյ, սովորական հաւաքատեղին ։

Հ. Յ. Դ. ՎԱՐԴԱՆ ենթակոմիտէի ընդհ. ժողովը՝ այս կիրակի կէսօրէ վերջ ժամը 3ին, Սարսէլի մէջ, սովորական հաւաքատեղին։ Կարեւոր օրակարգ։ Կը խնդրուի բոլոր ընկերներէն ներկայ գտնուիլ ։

ՄԱՐՍԷՅԼ.— Հայ Կապոյտ Խաչի Բաղարի մասնաճիւղի անդամուհիներու ընդհ. ժողովը՝ այս հինգշաբթի կէսօրէ վերջ ժամը 3ին, Քափէ Նուայի ներքնասրահը։ Կարեւոր օրակարգ։ Զեկոյց նիւթական եւ բարոյական գործունէութեան։

ՓՈՆ Տ'ՕՊՆԱՅԻ Հ. Յ. Դ. «Կորիւն» խումբին ընդհ. ժողովը՝ այս կիրակի, 30 մարտ, կէսօրէ վերջ, ժամը ճիշդ 3ին, սովորական հաւաքատեղին։ Կարեւոր օրակարգ ։

ՎԱԼԱՆՍ.— Ֆր. Հայ Կապոյտ Խաչի ընդհ. անդամական ժողովը՝ այս ուրբաթ իրիկուն, ժամը 8.30ին Ահարոնեան Ակումբին մէջ ։

ՎԱԼԱՆՍ.— Մալաթիոյ Կրթասիրացի ընդհ. ժողովը՝ այս ուրբաթ երեկոյեան ժամը 9ին, Հայ Երիտասարդներու սրահը։ Բոլոր անդամները կը հրաւիրուին։

ԱՊՐԻԼ 11—24Ի ՍԳԱՏՕՆԸ ՌՈՒՄԱՆԻ ՄԷՋ

Նախաձեռնութեամբ նախկին Զ. Ո. Մ.ի եւ Ֆր. Կապոյտ Խաչի։ Մանրամասնութիւնները յառաջիկային։

Ուշադրութի՛ւն կօշկակարներուն

Ունինք կաշիի վաճառատուն Crepin եւ Tannerie: Ձեր բոլոր գնումներու համար դիմեցէք Յ. Գ. Փափազեան վաճառատունը, 223, r. Tolbiac, Paris (13) Tél. Gob. 64-54: Բաց է ամէն օր ժամը 8—12 եւ 14—18, գոց է ուրբաթ եւ շաբաթ օրերը։ Հաղորդակցութիւն՝ métro: Tolbiac, Place d'Italie, Glacière:

Ծախու է

Bottier - կօշկակարի խանութ մը finissageի մեքենայով մը։ Խանութը ունի իրեն հետ բնակարան մը, երեք գլխաւոր սենեակներով, խոհանոց եւ մուտք։ Դիմել «Յառաջ»ի, Ն. ակզըմատատով։

ՈՒՇԱԴՐՈՒԹԻՒՆ՝ ՍԱՓՐԻՉՆԵՐ՝
ԵՒ ՎԱՐՍԱՅԱՐԴԱՐՆԵՐ
Foire Internationale de Lyon du 12 au 21 Avril, 1947
Groupe 34 Bâtiment 13, Stand 14

136 RUE BOILEAU, LYON

Լիոնի Միջազգային Տօնավաճառին մէջ կը ցուցադրէ իր զանազան տեսակի անուշահոտութիւնները ։

Le Gérant: L. KRIKORIAN
Imprimerie DER-AGOPIAN, 17 Rue Damesme - 13e
Travail executé par des ouvriers syndiqués

ՅԱՌԱՋ

ՕՐԱԹԵՐԹ

LE PREMIER QUOTIDIEN ARMÉNIEN EN EUROPE

HARATCH — Fondé en 1925 — R. C. Seine 376.286

Directeur-Propriétaire : SCH. MISSAKIAN

17, Rue Damesme — PARIS (13e)

Tél.: GOB. 15-70 — C. C. P. Paris 1678-63

Տար. 1000, 6ամս. 500, 3ամս. 300, ֆր., Արտաս. 10 Տոլ.

Vendredi 28 MARS 1947 . Ուրբաթ 28 ՄԱՐՏ

ԺԹ. ՏԱՐԻ — 19e Année N° 4996-Նոր շրջան թիւ 605 Խմբագիր՝ Շ. ՄԻՍԱՔԵԱՆ . Գին՝ 4 Ֆր.

ՅՆՐ ԽՕՍՔԸ

ԲԱՆ ՄԸ ՓՈԽՈՒԱ՞Ծ Է

Կը թուի թէ տարիներ պէտք է անցնին, մինչեւ որ ամբողջովին լուսաբանուին վերջին պատերազմի ընթացքին կատարուած գաղտնի բանակցութիւնները՝ մանաւանդ Միջին եւ Մօտաւոր Արեւելքի մասին։

Բանակցութիւններ միշտ ի հաշիւ տկարներուն։ Ոչ միայն Հիթլերական Գերմանիոյ, այլ եւ Դաշնակիցներուն կողմէ։

Բարեպաշտ Ամերիկացիները վարպետ խաղ մը կը փորձեն, մաս-մաս հրատարակելով Թէհրանի, Եալթայի եւ Փոցտամի խորհրդաժողովներուն գաղտնի ատենագրութիւնները։

Երէկ հրատարակեր էինք հատ մը, որուն համաձայն Դաշնակիցները վերջին փորձ մը կատարած են 1943 դեկտեմբերին, Թէհրանի մէջ, որպէսզի Թուրքիա մասնակցի պատերազմին, Դաշնակիցներու ճակատին վրայ։

Հրատարակուած ատենագրութեան համաձայն, եթէ Թուրքիա կռուէր Գերմանիոյ դէմ եւ իբրեւ հետեւանք՝ Պուլկարիա պատերազմ յայտարարէր Թուրքիոյ դէմ, Խ. Միութիւնն ալ անմիջապէս պիտի զարնէր Պուլկարիան։

Ինչպէս կ'երեւայ, Թուրքերը չեն ուզած օգտուիլ այս պատեհութենէն եւ ուրիշ խայծերէ։

Անշուշտ այս կարգի սակարկութեանց կ'ակնարկեն Թուրք թերթերը, միշտ յիշեցնելով, Մեզի բաժին խոստացան Կովկասէն, Սուրիայէն, Իրաքէն, բայց մենք մերժեցինք։ Մենք աչք չունինք ուրիշի հողերուն։ (Իրենց 750.000 քառակուսի քիլոմեթր տարածութեան ո՞րքանը իւրն է եւ իսկ թրքական սեփականութիւն է)։

Ուրեմն, երկու կողմերն ալ խայծեր կ'առաջարկէին, միեւնոյն ատեն գինելով Թուրքիան, որ [illegible] տարածաշրջանի պահերուն։

Անգլեւսաքսոնները ընդհանրապէս զգոյշ էին եւ հրապարակաւ չէին յայտներ իրենց դիտումները։ Ուրիշներ բացէ ի բաց կը պարզէին իրենց քաղաքական տեսակէտը։

Օրինակ, Թէհրանի ժողովէն շատ առաջ, պատահաբար ձեռք անցած Թուրքերէն թերթեր կ'արտատպէին գերման զօրավարի մը մէկ տեսութիւնը, որ կ'ապացուցանէ՞ր թէ Պաթումը Թուրքիոյ կը պատկանի հարիւր տարիէ ի վեր, եւ պէտք է անոր վերադարձուի։

Աւելի վերջը, Թուրանական Միութիւն մը կը կազմուէր Պոլսոյ մէջ, անմեղ անունի մը տակ։

Տեղեկութիւն չունինք թէ Ամերիկացիները ի՞նչ կը գրէին այդ օրերուն։ Բայց ինչ որ կ'ըսեն այսօր, պատահական երեւոյթ մը չէ։

Մ. Նահանգները Միջին եւ Մօտաւոր Արեւելքի մէջ տեղաւորուելու, քարիւղի հոտը աւելի մօտէն շնչելու որոշումը տուեր էին այն օրէն, երբ կրակը նետուեցան իրենց անսպառ հարստութեամբ եւ աշխարհաղորդ ազատականութեամբ։

Ուրիշ կերպ կարելի չէ բացատրել այն «գաղտնի» վկայութիւնը, որուն համաձայն «ոչ պատմական, ոչ փրաւական, ոչ ալ ազգագրական հիմքեր» կը գտնեն, Կարս-Արտահանի շրջանները բուն տիրոջը վերադարձնելու համար։

Այդ առարկութիւնը պիտի ընէի՞ն արդեօք, եթէ խորհրդային բանակը Պերլին մտած օրն իսկ եկած առած ըլլար Կարս-Արտահանը, իբրեւ լրացուցիչ մասը 1914ի սահմաններուն...

Ամէն տեղ կտրեցին-թափեցին, կարեցին-ձեւեցին, վեր ի վայր հրջելով պատմութիւնն ու աշխարհագրութիւնը։ Իսկ երբ կարգը մեզի եկաւ, նորէն պատմութիւն եւ աշխարհագրութիւն կը թղթատեն։

Միւս կողմէ, բուն իրաւատէրն ալ կը դոհանայ շլամարտով, որուն դէմ ահա ճակատ են սարքեր Անգլեւսաքսոնները։

Բան մը փոխուա՞ծ է դիւանագիտական բարքերուն մէջ, 1914էն ի վեր։

Ընդհակառակն։ Նոյն հակամարտ ուժերը, բոլոր ճակատներուն վրայ։ Քաղաքական ազդեցութեան, գաղափարական տիրապետութեան, տնտեսական շահագործման նոյն պայքարը՝ ամէն տեղ։

Նոյն խատուտիկ նշանախօսքերը՝ թմրեցնելու համար փոքր եւ անճար ժողովուրդներու քաղաքական գիտակցութիւնը։

Եւ նոյն անթափանցելի գաղտնիքները, մութ, անշնչելի մթնոլորտի մը մէջ։

Շ.

ՕՐԸ ՕՐԻՆ

ԱՋ ՈՒ ՁԱԽ ԿԸ ԲԱԺՆԵՆ

Թուրք մըն ալ Թրումըն պայթեցուց, անգամ մը եւս խառնելով այն Ապուրը որ կը կոչուի «Մօտաւոր Արեւելք»։

Ծրիմեան Հայրիկին պատմական շերեփը երկաթ էր այս անգամ, բայց նորէն դժուար է բաժին ստանալ հերիսայէն։ Եւ արդէն ո՞ր ապուրէն կամ հերիսայէն բաժին առած ենք մինչեւ հիմա։ Ուրիշներ մեր հերիսան դգալած են իրենց ուզածին պէս, ամանին բերանը եւ դգալն ալ մեզի լզել տալով։

Մարդոց փորը կուշտ, կռնակը տաք, գրպանները լեցուն, աջ-ձախ կը բաժնեն։ Ոչ միայն տոլար, այլեւ զէն ու զրահ, «Թոփ-Թիւֆէնկ» ղրկելով Արեւելքի «ճէնթըլմէն»ին, որուն պահապանը ըլլալու դժբախտութիւնը ունինք։

Իրենց սիրալիր յարաբերութիւնները եթէ քիչ մըն ալ լրջանան, կրնան քանի մը հարիւր հազար երիտասարդ ալ մորթել տալ։ Ո՞վ է հաշուած ինչ որ մորթուեցաւ 1914—18ին։ Ո՞վ հաշուեց 1939էն մինչեւ այսօր կոտորուած մարդկային էակներու թիւը։ Տոլարի հաշիւ չէ որ խնամով անցընեն մուտքին ու ելքին։

Ես կը տարակուսիմ նոյնիսկ, որ տոլարաբաշխ մեծաւորները տեղեակ ըլլան Հայաստան աշխարհին գոյութեան, մեր օրինաւոր եւ արդար պահանջներուն, 32 տարի առաջ այդ հողերուն վրայ անցած ողբերգութեան։

Բողոքե՞նք, պահանջե՞նք։

Ինչո՞ւ չէ։ Բայց անոնք շատոնց գոց ըրած են պատասխանը,— Հայեր չկան այդ նահանգներուն մէջ։ Գիտնալով հանդերձ որ երէկ ալիւր եւ խառցած կաթ կը բաժնէին այդ ժողովուրդի մնացորդներուն...

ՍՕՍԻ

ՆԵՐԳԱՂԹԸ ԵԳԻՊՏՈՍԻ ՄԷՋ

Վերջերս քանի մը անգամ առիթ ունեցանք տեղեկութիւններ հաղորդելու Եգիպտոսի ներգաղթի արձանագրութեանց մասին։

Գահիրէի վերջին թղթարերէն կ'իմանանք թէ Մարտ 1ին հանդէս մը տեղի ունեցած է ամերիկեան համալսարանի մեծ սրահին մէջ, հովանաւորութեամբ Ծերակոյտի նախագահ Հիւսէյն Հէյքալ փաշայի։ Սրահը լեցուած էր հայ եւ եգիպտացի հրաւիրեալներով։ Գեղարուեստական բաժինէն վերջ, Հէյքալ փաշա ջերմապէս գնահատած է հայ ժողովուրդին հաւատարմութիւնը եւ աշխատասիրութիւնը, ողջերթ մաղթելով ներգաղթողներուն։ Այս առթիւ արաբերէն ուղերձ մը կարդացուած է, գնահատելով Եգիպտոսի ժողովուրդին հիւրընկալութիւնը։ Ազգ. Խորհուրդին Նախագահը, Ա. Սարուխան նախ հայերէն, յետոյ Ֆրանսերէն ուղերձով մը յայտնած է Եգիպտոսի ժողովուրդին շնորհակալութիւնը։

★ Ինչպէս գրած էինք, ներգաղթի համար արձանագրուած են 14.000 հոգի, այր, կին թէ մանուկ, 8000ը Գահիրէի, 6000ը Աղեքսանդրիոյ մէջ։ Եգիպտական թերթերը կը գրեն թէ մինչեւ Պաթում փոխադրութեան ծախքն է մարդ գլուխ 15 ոսկի։ Զքաւորները ձրի պիտի փոխադրուին։

★ Եգիպտոսի վարչապետը, Նոքրաշի փաշա, պատասխանելով երեսփ. ժողովին մէջ եղած հարցումի մը, յայտարարեց թէ Հայոց առաջնորդարանէն ուղած են Հայաստան մեկնողներու անուանացանկը։ Ցետոյ շեշտեց, ինչպէս գրած էինք արդէն.

— «Մենք բնաւ չենք ուզեր արգելք ըլլալ որ համայնք մը հեռանայ երկրէն, բայց կառավարութիւնը որեւէ պարագայի տակ թոյլ պիտի չտայ որ մեկնողները կրկին վերադառնան Եգիպտոս։ Ի գործադրութիւն այս քաղաքականութեան, կառավարութիւնը պահանջած է ներգաղթողներէն՝ գրաւորապէս հրաժարիլ իրենց հպատակութենէն եւ մեկնելէ առաջ ծախել իրենց կալուածները։ Գալով իրենց ունեցած դրամը միասին տանելու հարցին, այդ խնդիրը կը քննուի ելմտական նախարարութեան կողմէ։

ԹՈՒՐՔԻԱ ամերիկեան մասնագէտներ հրաւիրեց, լայն իրաւասութիւններով, կարգի դնելու համար երկաթուղիները եւ նաւահանգիստները։ Ապրիլին պիտի հասնին 40 մասնագէտներ, օդակայաններ շինելու համար։ Այս առթիւ օրինագիծ մը պիտի ներկայացուի, 15—43 միլիոն ոսկի վարկ պահանջելով։

ԹՐՈՒՄԸՆ Կ'ԱՃԱՊԱՐԷ

Ուաշինկթընէն կը հեռագրեն թէ Նախագահ Թրումըն կ'աճապարէ, օգնութիւն հասցնելու համար Յունաստանի, Մարտ 31էն առաջ, երբ անգլ. զօրքը պիտի քաշուի։ Նկատելով որ խորհրդարանը պիտի չկրնայ վաւերացնել 400 միլիոն տոլարի վարկը՝ Յունաստանի եւ Թուրքիոյ համար, անհրաժեշտ կը համարուի անմիջապէս 100 միլիոն տոլար հասցնել Յունաստանի, ուր կացութիւնը շատ ծանր է։

Նախագահը արտօնեց որ Միացեալ Ազգերու Կազմակերպութեան ամերիկեան ներկայացուցիչը, Ու. Օսթին, ուրբաթ օր (այսօր) ճառ մը խօսի Ապահովութեան Խորհուրդին առջեւ, պարզելով իրենց տեսակէտները Յունաստանի եւ Թուրքիոյ մասին։

Նախագահը միեւնոյն ատեն հաղորդեց թէ Պելկրատ պիտի չվերադառնայ ամերիկեան դեսպանը, Փէթըրսըն, որ վերջերս շարք մը դատախօսութիւններ տուած էր մառէշալ Թիթոյի եւ Եուկոսլաւիոյ մասին, մեծ դժգոհութիւն պատճառելով Պելկրատի մէջ։ Այս յայտնութիւններէն առաջ հրաժարած էր Վարշաւայի ամերիկեան դեսպանը, ըսելով թէ կ'ուզէ ազատ ըլլալ, պարզելու համար Լեհաստանի իրական կացութիւնը։

★ Հէրոլտ Լասքի, Անգլիոյ աշխատաւորական կուսակցութեան նախկին նախագահը, յօդուածով մը կը քննադատէ նախագահ Թրումընի քաղաքականութիւնը (օգնել Յունաստանի եւ Թուրքիոյ), զայն համարելով «ամենամեծ քայլերէն մէկը զոր առած են Մ. Նահանգները՝ կասեցնելու համար ընկերվարութեան ծաւալումը Եւրոպայի մէջ»։ Իր կարծիքով, այս քաղաքականութիւնը ուղղակի կը ժխտէ այն բոլոր բաները որոնց համար ստեղծուեցաւ Միացեալ Ազգերու կազմակերպութիւնը։

Օրերը անօգուտ կ'անցնին Մոսկուայի մէջ

Մոսկուայէն կը հեռագրեն թէ Զորս Մեծերը 4ուկէս ժամ ժողով գումարեցին չորեքշաբթի օր, առանց որոշ ելքի մը յանգելու։ Ամբողջ օրը անցաւ անօգուտ վիճաբանութիւններով։ Եուկոսլաւիոյ ներկայացուցիչը կ'ուզէր խօսիլ Աւստրիոյ եւ Թրիեսթէի մասին, կարգ մը պահանջներ դնելով։ Ցետաձգուեցաւ յաջորդ օրուան։ Երկրորդ խնդիր մը՝ Չինաստան պիտի մասնակցի՞ հաշտութեան խորհրդաժողովի հրաւէրման։ Խնդիրը մնաց առկախ։ Համաձայնութիւն չգոյացաւ նաեւ երրորդ հարցի մասին.— [illegible] դաշնագրին քննութեան համար։ Ցետոյ մէկ ժամ ալ խօսեցան յաջորդ օրուան օրակարգի մասին։

Զօր. Մարշըլ, Մ. Նահանգներու արտաքին նախարարը յանկարծ անհամբերութիւն յայտնելով, դիտել տուաւ թէ ժամավաճառ կ'ըլլան երկրորդական խնդիրներու համար, անվերջ ձգձգելով խորհրդաժողովին հիմնական աշխատանքները։ Ընդհանուր կարծիքն այն է թէ խորհրդաժողովը պիտի վերջանայ ապրիլ 15ին, բայց տակաւին ոչ մէկ հիմնական խնդիր կարգադրուած է։ Մինչեւ անգամ չէ որոշուած թէ ինչպէս պիտի հրաւիրուի հաշտութեան խորհրդաժողովը։ Խ. Միութիւնը կ'առաջարկէ հրաւիրել 18 պետութիւններ, իսկ Անգլիան ալ հաշուելով՝ 19։ Զօր. Մարշըլ կ'առաջարկէ հրաւիրել բոլոր այն պետութիւնները որ այսպէս կամ այնպէս մասնակցած են Գերմանիոյ դէմ մղուած պատերազմին. ուրիշ խօսքով՝ այն 51 պետութիւնները որ ձեռնարկեցին Միացեալ Ազգերու կազմակերպութեան։ Համաձայնութիւն չգոյացաւ։ Վէճ մըն ալ Չինաստանի մասին ծագեցաւ։ Անգլիա, Մ. Նահանգները եւ Ֆրանսա համաձայն են որ Չինաստան ալ ստորագրէ հաշտութեան խորհրդաժողովին հրաւիրագիրները։ Խ. Միութիւնը կ'ընդդիմանայ, թէեւ համաձայն է որ Չինաստանի ներկայացուցիչն ալ կարգով նախագահէ ժողովներուն։

★ Պերլինի խորհրդային շրջանի թերթը, «Պերլինամ Միթթակ» երեք օր դադարման եւ 5000 մարք տուգանքի դատապարտուեցաւ, խստօրէն քննադատած ըլլալով Պ. Պիտօն, որ թելադրած էր արտագաղթի մղել գերման ժողովուրդը, որպէսզի վտանգ մը չդառնայ ապահովութեան համար։ Գերման թերթը այս առթիւ դիտել կուտար թէ Ֆրանսայի արտաքին նախարարը այդ առաջարկութեամբ իւրացուցած կ'ըլլայ Նացիներու մէկ կտակութիւնը,— «ժողովուրդ առանց տարածութեան»։

★ Վերջին լուրերու համաձայն, Մ. Նահանգները եւ Խ. Միութիւնը պատրաստ են զիջումներ կատարելու մանր հարցերու մասին, որպէսզի կարելի ըլլայ համաձայնութեան մը յանգիլ։ Պ. Պիտօ եւս տրամադիր կ'երեւայ զիջումներ ընելու։

(Լուրերու շարունակութիւնը կարդալ Դ. էջ)

ՓԱՆՍՏԱԿԱՆ Եովանովիչի եղբայրը, Մարսէլ, ձերբակալուեցաւ խուզարկութեան մը առթիւ, բայց յետոյ արձակուեցաւ։ Այս առթիւ քիչ մնաց որ իրար զարնէին ոստիկանները, կեղծ ոստիկաններու գրոյց մը հրջած ըլլալով։ Ձերբակալուեցաւ նաեւ լեհ փաստաբան մը։

ՀՐԷԱՍՏԱՆԻ ԱԶԱՏԱԳՐԱԿԱՆ ՊԱՅՔԱՐԸ

Միջին Արեւելքի բարդ խնդիրներէն մէկն ալ անպահովաբար կը հանդիսանայ Պաղեստինի տագնապը։

Կատարեալ հնոցի մըն է վերածուած աշխարհն ամբողջ, ուր կ'եռան ու կը դարբնուին գաղափարական թէ գործիական զէնքերու տարրերը, իբրեւ հետեւանք աշխարհաւեր պատերազմին յառաջ բերած թշուառութեանց, ժողովուրդներու ինքնադիտակցութեան զարթումին՝ ընդդէմ իրենց ազատութիւնն ու անկախութիւնը կապտելու ձգտող իշխող պետութիւններուն, ընկերային անարդարութեանց եւն.։ Իրենք զիրենք մեծ պետութիւն եւ տիպար իրաւակարգի տէր կարծող երկիրներն անգամ զերծ չեն այս ներքին խլրտումներէն, որ կը յայտնուին գործադուլներով, խափանարար ձեռնարկներով եւ տարբեր զանազան միջոցներով։ Հին կարգերն են որ կը ճարճատին ի խնդիր նոր եւ տանելի պայմաններու։ Այս խնդրին մէջ ալ իր դլուխը կը բարձրացնէ աշխատաւոր զանգուածը որ հետզհետէ կը դառնայ աւելի անհաշտ ու պահանջկոտ հանդէպ տիրող անարդարութիւններուն։

Այս իրողութեան ցայտուն օրինակներէն մէկը կը ներկայացնէ Պաղեստինի խնդիրը, որուն մասին ամէն օր կը խօսուի այս էջերուն մէջ։

Երբեմնի խաղաղ Երուսաղէմը իր շրջաններով՝ կատարեալ ռազմադաշտի է վերածուած եւ երկու անհաւասար ուժեր.— անգլ. զինուորական իշխանութիւնն ու հրեայ ահաբեկչական կազմակերպութիւնները իրարու ասպարէզ կը կարդան։ Ու տակաւին կան Արաբները, նոյնքան բուռն եւ անհաշտ՝ օտար տնձղութիւններու հանդէպ։

Պաղեստինի հրեայ ահաբեկչական կազմակերպութեան զինուորական հրամանատարն է Մանահիմ Պէկին՝ ծնած Լեհաստան։ Իր ուսումը ստացած է Վարշաւայի իրաւաբանական համալսարանին մէջ։ Իբրեւ գլխաւոր ղեկավարներէն մէկը Լեհաստանի երիտասարդական շարժման, 1939ին կը փախչի Լիթուանիա։ 1940ին երբ խորհ. բանակը գրաւեց այս երկիրը, սովետները զինքը կը ձերբակալեն եւ ութ տարուան տաժանակիր աշխատանքի դատապարտելով Սիպերիա կ'աքսորեն իր սիոնական գործունէութեան պատճառով։ 1943ի համաձայնութեամբ ազատ կ'արձակուի եւ կը մտնէ Ռուսիոյ մէջ կազմուած լեհական զօրաբանակը, որուն հետ կ'երթայ Պաղեստին։ Հոն ժամանակ մը կ'աշխատի բրիտանական վերին հրամանատարութեան մօտ, մինչեւ իր արձակուիլը

Ահա այս է այն մարդը որ փախցուցած է քունը Անգլիոյ քաղաքագէտներուն եւ զինուորականներուն, որուն ձերբակալման համար անոնք խոստացած են երկու հազար անգլ. ոսկիի պարգեւ մը։

Պաղեստինի խնդիրը լուծելու մասին կարգ մը առաջարկներ եւ ծրագիրներ հրապարակ դրուած են։ Ասոնցմէ մէկն է օրինակ, քանի մը Ամերիկացիներու ծրագիրը ։ Անոնք կ'առաջարկեն, իբրեւ հիմնական դարման աւելի քան մէկ միլիոն Արաբներ փոխադրել Իրաք, ուր այնքան խոպան դաշտեր կան, եւ անոնց տեղ ներս առնել քանի մը հարիւր հազար հրեայ գաղթականներ ։

Խնդիրը լուծուեցաւ, վերջացա՜ւ։ Հապա ատրաբական աշխարհը՞, իր բազմադէմ՝ ազգային, տնտեսական, քաղաքական պահանջներով ու ձգտումներով...

Բայց դառնանք մեր նիւթին։

Ամերիկացի թղթակից մը վերջերս մասնաւոր տեսակցութիւն մը ունեցած է «Իրկուն Զվայ»ի պետ Մանահիմ Պէկինի հետ, Պաղեստինի մէջ ծածուկ վայր մը, համեստօրէն կահաւորուած սենեակի մը մէջ։ Թղթակիցը կ'ըսէ թէ իր սենեակ առաջնորդուած կամ հոն գտնուած միջոցին որեւէ ժամանակ աչքերը չեն կապուած։

Պատասխանելով ամերիկացի թղթակցին հարցումներուն՝ Մանահիմ յայտարարած է, թէ բրիտանական իշխանութիւններուն զինուորական ծայրայեղ միջոցները որեւէ կերպով պիտի չազդեն իրենց ապագայ գործունէութեան վրայ ։ Իրենք պատրաստուած են, Անգլիացիներուն նման, անողոք պայքար մղել, որուն հետեւանքով քաղաքային բնակչութիւնը նեղութեան կ'ենթարկուի։ Սակայն այս նեղութիւններըանխուսափելի են, շահելու համար վերջնական յաղթանակը։ Իրենք որեւէ զինադադար չեն սպասեր անգլ. իշխանութիւններէն, երբ Երեսփ. Ժողովին մէջ կարգ մը երեսփոխաններ պարտք կը դնեն կառավարութեան վրայ՝ պահել Անգլիոյ արժանապատուութիւնը։ Արդ, այդ արժանապատուութիւնը կը նսեմանայ «Իրկուն Զվայ»ի գործունէութիւնով։

— Գանակոծութեան դզուելի պատժաձեւը տակաւին կը գործադրուի բրիտանական շատ մը գաղթավայրերուն մէջ։ Մենք ալ որդեգրեցինք նոյն դրութիւնը իբրեւ փոխ վրէժ։ Իւրաքանչիւր հրեայ մահապարտի դէմ մեր փոխ-վրէժը պիտի շարունակուի։ Պիտի ձերբակալենք անգլիացի սպաներ եւ զանոնք պիտի դատենք ստորերկրեայ հրէական դատարաններու առջեւ, իբրեւ ապօրինաբար երկիր մտնողներ, արգիլուած զէնք կրողներ։ Անոնք պիտի նկատուին «ահաբեկչական կազմակերպութեան մը անդամները», ուրիշ խօսքով՝ գրաւման բանակ մը, որ ճանչցուած չէ ստորերկրեայ կազմակերպութեան կողմէ։

«Մենք չենք սիրեր փոխվրէժի այս դրութիւնը։ Կ'ուզենք որ վերջ գտնէ։ Եթէ Անգլիացիները մեզ նկատեն իբրեւ պատերազմիկ, այդ պարագային վերջ պիտի գտնէ այդ դրութիւնը»։

Հրամանատարը խուսափած է յայտնել իրենց ռազմիկներու ամբողջական թիւը, սակայն ըսած է թէ պիտի յարձակին Պաղեստինէն դուրս ալ։

Հրէաստանի ազատագրութեան ազգ. մարմնին կամ ապագայ կառավարութեան իբրեւ կեդրոն Փարիզը ընդունելուն նպատակը այն է, որ ան ազատութեան աւանդական քաղաքն է եղած։ Իրենք Պաղեստինի Ֆրանսական իշխանութեանց հետ որ եւ է կապ չունին, Փարիզի մէջ այդ յարաբերութիւնը կայ թէ ոչ՝ ինք չի գիտեր։

Ինքը համաձայն չէ որ հրէական խնդիրը ՄԱԿի խորհուրդին յանձնուի. այդ պիտի նշանակէր ներկայ դժբախտ դրյավիճակին շարունակութիւնը։ Սակայն եթէ հարկ ըլլայ, պիտի չհակառակին։ «Որ եւ է հրապարակային վիճաբանութիւն որ կը կատարուի մեր դատի մասին լաւ է։ Մենք վստահ ենք մեր դատին մասին»։

Անդրադառնալով այն հարցումին թէ Խ. Միութիւնը կրնա՞յ քաջալերել Արաբները Միջին Արեւելքի մէջ եւ թէ իրենք ինչ բանի կը վերագրեն Խ. Միութեան բացայայտ ընդդիմութիւնը հրէական պետութեան մը կազմութեան Պաղեստինի մէջ, «Իրկուն Զվայ»ի հրամանատարը յայտարարած է թէ ինքը չի կարծեր որ Խ. Միութիւնը դիրք բռնած է հրէական եւ արաբական այս վիճաբանութիւններուն մէջ։ «Այդ խնդիրը ամէնէն առաջ կը զբաղեցնէ անգլիական միտքը։ Խ. Միութիւնը բնականաբար Միջին Արեւելքի մասին իր քաղաքականութիւնը ունի եւ չուզեր որ Անգլիա զինուորական խարիսխներ պահէ Պաղեստինի եւ իր շրջականներուն մէջ»։

Իրենք կը կարծեն թէ խնդրին Միացեալ Ազգերու Կազմակերպութեան ներկայացուած ատեն՝ Խ. Միութիւնը պիտի պահանջէ անգլ. զինուորներու Պաղեստինէն հեռացումը, ինչպէս նաեւ շատ հաւանաբար՝ պարպումը Միջին Արեւելքի միւս երկիրներու զինուորներուն։

Խ. Միութեան ակներեւ ընդդիմութիւնը հրէական պետութեան մը կազմութեան մասին, հիմնուած է կարգ մը դործօններու վրայ։ Նախ այդ պետութեան կազմութեամբ հրէական գաղթականութիւններ պիտի տեղաւորուին այնտեղ։ Արդ, Խ. Միութիւնը միշտ դէմ եղած է զանգուածներու արտագաղթին։ Խ. Միութեան մէջ սիոնական շարժումը նկատուած է իբրեւ ազգայնական, կղզիացման կուսակից շարժում մը, հետեւաբար ոչ հանդուրժելի։ Անոնց մէջ տակաւին կը տիրէ այն համոզումը թէ սիոնականութիւնը անգլ. աշխարհակալութեան գործիք մըն է եւն։

Սխալ է կարծել թէ իրենք ֆաշականներ են. բացարձակ հակառակորդ իշխանասատ կառավարութեան, իրենք պարզապէս կը ձգտին երկիրը ազատագրել օտար լուծէն։

Ա. ՀԱՐԻԼԵԱՆ

Աղեխսանդր Սպենդիարով

(Բ. եւ վերջին մաս)

Ապրելով Հայաստանէն հեռու, Սպենդիարովը միշտ ալ կենդանի հետաքրքրութիւն կը ցուցաբերէր իր ժողովուրդի պատմութեան, գրականութեան եւ երաժշտութեան հանդէպ։ Իր ստեղծագործական կեանքի ամբողջ ընթացքին, ան շարունակ կը դիմէր հայկական երաժշտական նիւթին եւ հայկական բանաստեղծութեան։ Ցատապէս այս ասպարէզին մէջ վառ կերպով երեւան եկաւ Սպենդիարովի արտակարգ տաղանդը եւ ներաշխարհը։ Հայկական նիւթով (թեմատիկա) գրուած ստեղծագործութիւններուն մէջ աւելի ուժով արտայայտուած են յառաջադէմ արուեստագէտի նուիրական մտածումները։ Անոնք յագեցած են դէպի հարազատ հայրենիքը, անոր բնութիւնն ու լուսագոյն մարդիկն ունեցած անկեղծ եւ անսահման սիրով։ Անոնց մէջ կ'արտայայտուի Սպենդիարովի՝ դէպի հայրենի երաժշտութիւնն ու մշակոյթը ունեցած թախիծին ամբողջ խորութիւնը։ Սպենդիարովի «Այ վարդը», «Մի յար բլբուլ» (ըստ Ալ.Ծատուրեանի), «Օրօրոցի երգը» (ըստ. Ռափայէլ Պատկանեանի), «Ղարիբ բլբուլը» (Սայաթ Նովայի երգերէն) կը պատկանին անոր երաժշտական քնարերգութեան լաւագոյն էջերուն։

Խորապէս վերապրելով հայ ժողովուրդի 1914-1915ի մռայլ օրերը, Ռուսաստանի եւ Եւրոպայի մէջ շատոնց ճանչցուած անուանի յօրինողը կը գրէ «Այնտեղ, այնտեղ, դէպ այն դաշտը» (ըստ Խ. Աբովեանի «Վէրք Հայաստանի» վէպի)։ Ցիշատակութեան արժանի է այն որ այդ ստեղծագործութեան ռուսական բնաբանը գրած է ինք հեղինակը։ Հոս ան հանդէս կուգայ ոչ միայն իբրեւ երաժշտական բանաստեղծութեան վարպետ, այլեւ իբրեւ բոցավառ հայրենասէր։

Սէմֆոնիկ նուագախումբի նուագածութեամբ թենոր ձայնի համար գրուած այս գործը կը դրաւէ ունկնդիրները երաժշտական - գաղափարական բովանդակութեան խորութեամբ եւ հերոսական խանդավառութեան անկեղծ ներշնչումով։

«Առ Հայաստան» երգը (խօսք Յ. Յովհաննէսեանի) նուիրուած է հայ ժողովուրդի նուիրական խոհերուն։ Հարազատ Հայաստանին ուղղուած էջերը համակուած են անկեղծ սիրով դէպի հայրենի երկիրը եւ այն հաւատքով, որ ան կը տածէր դէպի իր ժողովուրդի լուսաւոր ապագան։

Վերջին երկու ստեղծագործութիւնները Սպենդիարովի ազգային երաժշտական ոճի ձեւակերպման մէջ վճռական դեր խաղացին։

Իր ժողովուրդին, իր հարազատ միջավայրին մօտ ըլլալու անդուսպ ցանկութիւնը կը քաշէր զայն, կը գրաւէր։ Այդ տարիներուն է որ ան կը յղանայ հայ ժողովուրդի հերոսական անցեալի վերաբերեալ հօյակապ երաժշտական երկ ստեղծելու միտքը։

1916ին Թիֆլիսի մէջ տեղի ունեցաւ Սպենդիարովի եւ Յովհաննէս Թումանեանի հանդիպումը։ Հանդիպումը շատ նշանակալից է եւ երջանիկ դէպք էր մեր մշակոյթին համար։ «Թմկաբերդի առումը» փոքրիկ բանաստեղծութիւնը հանդիսացաւ այն հիմքը, որուն վրայ յետագային ստեղծուեցաւ «Ալմաստ» օփերան։ Զապասելով թատերատեքստին (լիպրետօ) վերջանալուն, Սպենդիարով, տոգորուած իր երազին իրագործման ցանկութեամբ, կը սկսի խոր կերպով ուսումնասիրել հայկական ժողովրդական երաժշտութիւնը ։ Ատկէ զատ Սպենդիարովը կ'ուսումնասիրէ նաեւ իրանական երաժշտութիւնը, որուն անհրաժեշտութիւնը կը թելադրուի օփերայի նիւթով։ Օփերայի ստեղծման կարեւոր աշխատանքներու սկիզբը պէտք է նկատել 1918ը երբ պատրաստ ու ճշտուած էր թատերատեքստը ու բեմական ծրագիրը։

Երեւան երթալու հրաւէրը ղրկած էր Սովետական Հայաստանի կառավարութիւնը, Սպենդիարով ընդունեցաւ իբրեւ հայրենիքի կանչ։ 1924ին գնաց Սովետական Հայաստան եւ սկսաւ անսովոր ուրախութեամբ եւ ստեղծագործական ոգեւորութեամբ վարել վերածնած երկրի երաժշտական կեանքը։

Եռուն մանկավարժական եւ երաժշտական կազմակերպչական գործունէութիւնը ոչ թէ խանգարեցին անոր ստեղծագործական աշխատանքները, այլ հանդիսացան նոր մղիչ ուժ անոր տաղանդին լիակատար ծաւալումին համար։

Սպենդիարովի տաղանդը իր բուռն ծաղկումն ապրեցաւ սովետական շրջանին, երբ մէկը միւսին ետեւէն գրեց իր նշանաւոր ստեղծագործութիւնները։ Այն քանի մը տարիները որ Հայաստանի մէջ ապրեցաւ (մեռած 1928 մայիս 7ին) ան գրեց «Երեւանեան էտիւդները», «Ղարիբ բլբուլը» եւ փայլուն կերպով աւարտեց «Ալմաստ» օփերան։

Հայկական Օփերայի մշակոյթի պատմութեան զարգացման մէջ, «Ալմաստը» կը գրաւէ իր յատուկ եւ պատուաւոր տեղը ։ Սպենդիարով նոր, առանձնայատուկ ազգային ոճ ստեղծելու համար կ'օգտագործէ եւրոպ. երաժշտական արհեստագիտական վարպետութիւնը։ Օփերային մեծ ձեւերուն արտայայտչական հարուստ միջոցները լայնօրէն կ'օգտագործուին «Ալմաստ»ին մէջ ։ Նիւթը կազմապէս կը զարգանայ ամբողջ օփերայի ընթացքին, որ կազմուած է երաժշտական թատերական մեծ տեսարաններէ, որոնք դրամաբանական են եւ ինչպէս միշտ, ձեւի տեսակէտէն պարզ են «Ալմաստ» օփերայի երաժշտութեան ամենաուժեղ կողմը կը հանդիսանայ անոր կենդանի կապը հայ ժողովրդական երաժշտութեան եւ անոր պատկերներու եւ գաղափարներու հետ։

Հիանալի խմբերգները, պարերը, քայլերգը հիմնուած են իսկական ժողովրդական - երաժշտական նիւթերու վրայ։ «Աշուղի երգը» որ ան կառուցած է երգչի ազատ ափյափոյ յօրինուածքի ձեւով — կը բնորոշէ օփերայի իւրայատկութիւնը։ Այդ դրուագներուն մէջ կ'ամրացուին հայկական երաժշտութեան նոր ոճի արժէքաւոր տարրերը։ «Ալմաստ» օփերայի գաղափարական մտայղացումը, անոր պատկերները, որոնք տոգորուած են Յովհաննէս Թումանեանի հրաշալի բանաստեղծութեան ոգիով, ազնիւ են եւ վէս, ձեւի տեսակէտէն հօյակապ են եւ դասական պարզութիւն ունին։

X

Սպենդիարովի յիշատակը Սովետական Հայաստանի մէջ շրջապատուած է հայկական կառավարութեան բացառիկ խնամքով եւ համաժողովրդական սիրով։ Երկրին ամենամեծ հիմնարկութիւններէն մէկը, օփերայի եւ պալէթի պետական թատրոնը կը կրէ Սպենդիարովի անունը։ «Ալմաստ» օփերան 14 տարիէ ի վեր թատրոնի խաղացանկին մէջն է։ Անոր համանուագային, ձայնական եւ գործիական ստեղծագործութիւնները կը վայելեն տեւական յաջողութիւն եւ կը կազմեն հանրապետութեան ֆիլհարմոնիի եւ ռատիոհաղորդման ծրագիրներու զարդը ։ Սպենդիարովի ստեղծագործութիւնները կը գործադրուին եղբայրական հանրապետութիւններու քաղաքներուն մէջ եւ Սովետական Միութեան մայրաքաղաք Մոսկուայի, եւ Օտեսայի ու Թիֆլիսի մէջ։ Սպենդիարովի անունը կը կրեն Պետական Լարային Քառեակը, որ մեծ յաջողութեամբ կը գործէ Հայաստանի մէջ, եւ Երեւանի երաժշտական դպրոցներէն մէկը, ուր ներկայիս կ'ուսանին 630 մանուկներ։

Սպենդիարովի երաժշտական ժառանգութիւնը հաւաքուած է եւ կը պահուի Հայկական ՍՍՌ Գիտութիւններու Ակադեմիայի երաժշտութեան սյատ-

Գիտական անկիւն

Մարդ կրնայ բնակիլ չափազանց տարբեր բարեխառնութիւն ունեցող կլիմաներու տակ, հասարակածի այրեցեալ գօտիներուն մէջ, ինչպէս նաեւ բեւեռային սառուցապատ հողամասերուն վրայ:

Փորձերը հաստատած են թէ մարդ կրնայ, առանց մեծ անպատեհութեան, քանի մը վայրկեան մնալ 100-120 աստիճան տաք բաղնիքի մը մէջ: Միւս կողմէ՝ յանդուգն բեւեռախոյզներ դժուարին ճամբորդութիւններ կատարած են զէրոյէն 40 աստիճան վար ցրտութեան մէջ:

Հակառակ այս ծայրայեղ պարագաներուն, մարդուն մարմինը կը պահէ միեւնոյն ջերմութիւնը, այսինքն 37°: Ասկէ կը հետեւի թէ ան իր մէջ ունի ջերմութեան կայուն աղբիւր մը, կանոնաւորուած այնպիսի ձեւով մը՝ որ կրնայ պայքարիլ արտաքին ցուրտին դէմ, միեւնոյն ատեն ստեղծել չափաւորիչ պայմաններ, որպէսզի այդ ջերմութիւնը պէտք եղածէն աւելի չբարձրանայ:

Հաշիւ եղած է որ մարդ 24 ժամուան մէջ միջին թիւով 2700-3250 գոլ կ'արտադրէ: (Գոլը ջերմութեան այն քանակութիւնն է որ անհրաժեշտ է մէկ քիլոկրամ ջուրի բարեխառնութիւնը 0էն 1 աստիճանի բարձրացնելու համար): Քունի ատեն այդ համեմատութիւնը աւելի նուազ է քան արթուն վիճակի մէջ:

Հիները կը կարծէին թէ մարդու կենդանական ջերմութիւնը բնածին զօրութիւն մըն է, որուն կեդրոնը կը գտնուի սրտին մէջ: Այդ կարծիքը տիրեց ամբողջ միջին դարու ընթացքին, մինչեւ որ Ֆրանսացի նշանաւոր քիմիագէտ Լավուազիէ վերջնապէս երեւան հանեց շնչառութեան իսկական բնոյթը, գործողութիւն մը՝ որուն նպատակը կիզում է, աղբիւր կենդանական ջերմութեան:

Քլոտ Պէրնար իր կարգին հաստատեց թէ քիմիական բոլոր գործողութիւնները, որոնք տեղի կ'ունենան մարմնահատական տարրերու մէջ, առաջ կը բերեն ջերմութեան ուրիշ աղբիւրներ:

Ամէնուն ծանօթ իրողութիւն մըն է թէ տաքնալու յաւագոյն միջոցը կը կայանայ հիւթեղ ճաշ ուտելուն մէջ: Ասկէ զատ, օդը որչափ ցուրտ ըլլայ, ա՛յնքան աւելի պէտք կը զգանք ուտելու: Միւս կողմէ՝ երկարատեւ ծոմապահութիւնը ցրտութիւն առաջ կը բերէ մարմինին մէջ:

Իւրաքանչիւր մկան որ կը կծկուի, այսինքն ամէն մկանային ճիգ կ'արտադրէ ջերմութիւն: Միեւնոյն արդիւնքը կուտայ նաեւ արեան շրջաբերութիւնը: Գործունէութեան մէջ գտնուող գեղձէ մը դուրս ելած արիւնը աւելի տաք է, քան թէ հոն ժամանող արիւնը:

Ջերմութիւնը մարմինի զանազան մասերուն մէջ կը ներկայացնէ թեթեւ տարբերութիւններ: Այսպէս, սրտէն հեռու գտնուած մասերը աւելի ենթակայ են մսելու, ինչպէս՝ քիթը, ականջները, ձեռքերը եւ ոտքերը: Անութի խոռոչին եւ ոտքին միջեւ ջերմութեան տարբերութիւնը 2 աստիճան է: Ջերմութիւնը կը տարբերի նաեւ տարիքի համաձայն: Նորածինին եւ ծերունիին ջերմութիւնը նուազ է չափահասի մարմինին ջերմութենէն: Այս վերջինը աւելի կը տոկայ ցրտառութեան պատճառներուն քան թէ միւսները:

Բազմաթիւ հիւանդութիւններու ընկերացող տենդի ատեն, մարմինի ջերմութիւնը կը բարձրանայ մինչեւ 40 աստիճան, երբեմն 42 եւ 43°: Ընդհակառակն, քոլերայի եւ ուրիշ հիւանդութիւններու միջոցին, այդ ջերմութիւնը զգալի նուազում մը կը կրէ:

Ցուրտին դիմադրութիւնը, եւ մարմինի յարատեւ բարեխառնութեան պահպանումը, որ սահմանուած է վառ պահելու բնախօսական գործունէութիւնը եւ առանց որու՝ մեր գործարանները թմրութեան ու մահուան պիտի դատապարտուէին, միակ նպատակը չեն կազմեր կենդանական ջերմութեան արտադրութեան, այլ ան փակական աղբիւր է նաեւ մկաններու բոլոր ճիգերուն եւ կատարած աշխատանքին:

Ուրեմն, կենդանական ջերմութիւնը կը վերածուի մեքենական ուժի, ճիշտ ա՛յնպէս ինչպէս շոգեշարժ մեքենայի հնոցին մէջ այրող վառելանիւթը աղբիւր է այն ուժին՝ որ շարժման մէջ կը դնէ մեքենային անիւները:

Հ. ՏԷՐՈՍԿԻ

մութեան մասնաբաժինին մէջ եւ կը հանդիսանայ երկրի ականաւոր երաժշտագէտներու խոր եւ բազմակողմանի ուսումնասիրութեան առարկան:

Կառավարութեան որոշումով հայկական ՍՍՌ Գիտութիւններու Ակադեմիայի երաժշտութեան պատմութեան եւ տեսութեան բաժինը կը նախապատրաստէ Սպենդիարովի երկերու ամբողջական ակադեմական հրատարակութիւնը:

Սպենդիարովի ստեղծագործութիւնը թողած է իր խոր հետքերը հայ երաժշտութեան պատմութեան զարգացման մէջ: Ան կրցած է հայկական երաժշտութիւնը բարձրացնել եւրոպական երաժշտական մշակոյթի մակարդակին, փոխանցել ռուսական դասական երաժշտութեան հարուստ փորձը հայկական երաժշտական մշակոյթի բնագաւառ:

Գ. ԲՈՒԴԱՂԵԱՆ
(Հայկ. ՍԱՌ ժողովրդ. արուեստագէտ)

Թուրքիա կը ցնծայ...

Ինչպէս գրած էինք Պոլսոյ վերջին թղթաբերը շռնդալից մանրամասնութիւններ կը հաղորդէ Նախագահ Թրումընի ճառին առթիւ: Բոլորն ալ կը ցնծան, աւետելով թէ Ամերիկա վճռապէս դիրք գրաւած է Թուրքիոյ կողքին: «Ճիւմհուրիյէթ»ի թղթակիցը կը հեռագրէ Անգարայէն.—

Թուրքիա որ պատերազմ մը պայթած պարագային ինքզինք կը նկատէ կրակի առաջին գծին վրայ, հիմա տոգորուած է այն անխառն գոհունակութեամբ որ կ'առթէ իրեն Ամերիկացիները տեսնելով ճիշդ իր կողքին եւ վճռական:

Կարելի է այս պարբերութեամբ ամփոփել այն արձագանգները, որոնց ծնունդ տուած է Նախագահ Թրումընի ճառը ամբողջ երկրին մէջ: Կարելի է ըսել որ ոչ մէկ ճառ Թուրքիոյ մէջ այնքան խոր շահագրգռութիւն պատճառած է որքան Նախագահ Թրումընի վերջին յայտարարութիւնը: Ճառը արտասանուելէ գրեթէ տասը վայրկեան վերջ՝ Անգարայի ձայնասփիւռը մասնաւոր հրատարակութեամբ ժողովուրդին հաղորդեց ամփոփումը, որ մինչեւ գիւղերը ամենուրեք շահագրգռութեամբ ունկնդրուեցաւ եւ արտակարգ գոհունակութիւն առթեց:

Միւս կողմէ բազմաթիւ օտար գործակալութեանց եւ թերթերու թղթակիցներ Անգարայէն քաշեցին հեռագրեր որոնք թարգման կը հանդիսանան Թրումընի յայտարարութեան ծնունդ տըւած արձագանգներուն: Կարգ մը օտար թղթակիցներ արտաքին գործավար Հասան Սաքայէն ալ տեսակցութիւն խնդրեցին: Արտաքին գործավարը շեշտեց որ վարչապետին Իսթանպուլի յայտարարութիւնը լիովին պարզած է մեր տեսակէտը առանց որ հարկ ըլլայ իր կողմէ կարծիք մը յայտնել:

« Ուլուս» այս խնդրոյն նուիրուած առաջնորդողին մէջ կ'ըսէ.— Նախագահ Թրումըն ամենապերճախօս կերպով Ամերիկայի ձայնը բարձրացուց այն պահուն երբ Մոսկուայի մէջ ամենակնճռոտ խնդիրները լուծել կ'աշխատին: Նախագահին խօսքերը մէկ կողմէ յոյսի եւ քաջալերութեան նոր աղբիւրներ կը կազմեն բազմաթիւ ազգերու համար, միւս կողմէ հաւանական նախայարձակներն ու գրգռիչները կը մղեն անգամ մըն ալ լրջօրէն անդրադառնալու այն ճակատագրին վրայ որ կը սպասէ արկածախնդիրներու: Փայլուն ներքին ապահովութեան մը փոխարէն Թուրքիոյ վրայ երկու տարիէ ի վեր արտաքին ճնշում ի գործ կը դրուի: Հաւաքական պաշտպանութեան անունով խարիսխ ուզուած է Նեղուցներու մէջ: Արեւելեան նահանգներէ հող կորզելու սպառնալիք կատարուած է, անարդարօրէն եւ առոչինչ համարելով ներկայ դաշնագրերը:

Թուրքիա կուրծք կուտայ այս ծանր ճնշումին, բանակին կարեւոր մէկ մասը զէնքի տակ է. իւրաքանչիւր ողջամիտ մարդ դիւրաւ կ'ըմբռնէ որ ինչ կը նշանակէ պատերազմին սկիզբէն ի վեր զէնքի տակ պահել մէկ միլիոն հոգի: Այս պատճառաւ ցնցումներ կ'անցընէ թուրք տնտեսութիւնը: Յետաձգուած է ազգային վերականգնումի ծրագիրը, զոր ստիպուած ենք արագօրէն իրագործել: Կարճ՝ Թուրքիա եւ Յունաստան ստիպողական օժանդակութեան կը կարօտին: Աշխարհի ճակատագիրը պիտի վճռէ այն իրողութիւնը, որ այս երկու երկիրները թումբ պիտի կանգնին հաւանական յարձակումի մը դէմ »:

ՁԱՅՆԵՐ ԳԱՒԱՌԷՆ

Հ. Մ. Ը. Մ.Ը ՄԱՐՍԷՅԼԻ ՄԷՋ

ՄԱՐՍԷՅԼ. — Խուռներամ բազմութեան մը ներկայութեան Հ.Մ.Ը.Մ.ը ունեցաւ իր վերջինթեր ախոյեանական մրցումը Port de Bouchի դէմ եւ յաղթական ելաւ 0ի դէմ 2 նշանակէտով:

Մեր տղաքը այս անգամ ալ յաջողեցան ի դերեւ հանել Ֆրանսական խումբին բոլոր յոյսերը եւ անգամ մըն ալ հաստատեցին իրենց Հ.Մ.Ը.Մ.ական բարձր ոգին, բուռն ծափերու մէջ:

Բոլորն ալ արժանի են գնահատութեան, բայց մասնաւորաբար Պ. Օհանեան որ պաշտպանողական գծի վրայ կը փայլէր իր կրակոտ խաղարկութեամբ թշնամի խումբին յառաջապահներուն դէմ:

Սոյն յաղթութեամբ այլեւս Հ.Մ.Ը.Մ.ը բոլորեց վտանգաւոր barrageներու շրջանը եւ արդէն իր groupeին 4րդը դասուած է:

Գալով Հ. Մ. Ը. Մ.ի Junior խումբին իր դասակարգի բոլոր խումբերուն յաղթելէ վերջ ունեցաւ classementի շատ կարեւոր մրցում մը համբաւաւոր Olympique de Marseilleի ախոյեան Junior խումբին դէմ: Մեր տղաքը պարտութեան մատնեցին 1ի դէմ 2 նշանակէտով: Մեծ է ուրախութիւնը մեր կրտսեր տղոց, քանզի կը յուսան թէ աւելի փայլուն յաղթութիւններ շահելով պիտի պանծացնեն Հ.Մ.Ը.Մ.ի չորս ոսկեզօծ տառերը:

Վահան Շահինեան

ՄԱՐԶԱԿԱՆ ԿԵԱՆՔԸ ՎԱԼԱՆՍԻ ՄԷՋ

ՎԱԼԱՆՍ, 23 Մարտ.— Մարտ 21ին, ուրբաթ իրիկուն տեղի ունեցաւ Վալանսի Հայ Մարզականին (U.S.A.) թատերական ներկայացումը, «Թիւ 5 խելագարը»: Ժամանակէն առաջ լեցուած էր պետական թատրոնը: Վարագոյրը բարձրացած ատեն Հայ Մարզականի «Թեքնիք»ի վարիչը, ընկեր Գ. Սինապեան բեմ գալով ներկաներուն շնորհակալութիւն յայտնելէ վերջ, աւելցուց թէ մեր ֆութպոլիստ տղաք եղանակին սկիզբէն մինչեւ այսօր կը շրջին Տռոմ եւ Արտէշի տասնեակ գիւղեր ու քաղաքներ: Այսպէս ո՛չ միայն հայ անունը կը տարածենք, այլ եւ կը ծանօթացնենք մեր քաղաքակրթական արժէքները: Մեր Մարզականը հռչակ հանած է ամէն տեղ: Այն դաշտերը ուր մենք կը մրցինք, մեծ բազմութիւններ ներկայ կ'ըլլան, միջազգային մրցումներուն երեւոյթը առնելով»:

Ապա կարգով բեմ եկան մարզիկները խաղի համազգեստներով: Առաջին մուտք գործողներն էին «մինիմ»ները ուր թէքնիք վարիչը յայտարարեց թէ Տրոմի մէջ միայն U.S.A. է որ ունի այս խումբը: Եւ կարգով անունները հանրութեան կը ներկայացուէին: Ժողովուրդը խելայեղօրէն կը ծափահարէր: Յաջորդաբար բեմ եկան մեր աննման կրտսերները (cadet) ուր վարիչը յայտարարեց թէ 1946ի շրջանին շամփիոն Տրոմ Արտէշ, իսկ այս տարի ալ երկրորդ ½ Finale շահած են արդէն: Յետոյ երեւցաւ պատանիներու խումբը. նոյն ծափերն ու կեցցէները. ասոնք ալ եղանակին ½ Finaleը շահած են: Վերջին մուտք գործողներն էին մեր քաջարի Ա. խումբը խլացուցիչ ծափերու տակ: Այս խումբը երկու տարիէ ի վեր կը խաղայ 1ère série: Շահած են անցեալ տարուան ախոյեանական տիտղոսը եւ այս տարի կը սպասուի, Promotionի: Ապա մեկնեցան տողանցքով մը:

Յաջորդ վարագոյրները ներկայացուցին փայլուն խաղարկութիւն մը շնորհիւ ճոխ տէքորներուն: Պ. Ժամագործեան ամբողջ երկու ժամ ծիծաղով լեցուց սրահը, «Թիւ 5 խելագար»ի դերին մէջ: Շնորհաւորելի էին բոլոր դերակատարները:

★ Կիրակի, 23 մարտ, Վալանսէն երկու խոշոր ինքնաշարժներ կը մեկնէին դէպի Rhodia գիւղաքաղաքը ուր պիտի մրցէր մեր Ա. խումբը Annonayի դէմ: (terrain neutre): Հոս տեղի ունեցաւ եղանակի չորս գլխաւոր հանդիպումներէն ½ Finaleի առաջին բաժինը մեր եւ յիշեալ խումբին միջեւ: Խաղը անշուշտ ճակատագրական էր: Նուազագոյն տասը խումբեր պարտութեան մատնելէ վերջ, հոս պիտի վճռուէր կողմերէն մէկուն դէպի Finale երթալու բախտը որմէ վերջ այնքա՜ն սպասուած Promotionը:

Խաղը սկսաւ ժամը 3.30ին: Հակառակորդ խումբէն դուրս եկան մէկ երկու կեղծուած լիսանսներ: Ասոնք իրաւարարին պահանջով դուրս հանուեցան: Մերոնք խաղալէ առաջ ներկայացուցին օրինաւոր բողոքը: Ներկայ էր 700ի մօտ բազմութիւն մը, հայ թէ տեղացի: Մերոնք հակառակորդ խումբին թէքնիքը հասկնալէ վերջ սկսան յարձակողականի եւ հինգ վայրկեան ետքը շահեցան առաջին նշանակէտը, յետոյ երկրորդ մը: Մենք Հայերս գոնէ լայն շունչ մը առինք: Տեղացիներուն դոռում գոչումը մթնոլորտը կը թնդացնէր, երբ հակառակորդը երբեմն կը մօտենար մեր բերդին: Մեր աննման վերջապահները Աւետիս, Փափազեան ու Թեպոյեան եւ մանաւանդ բերդապահ Գասեան, աչք թարթել չէին տար եւ կրկին գնդակը ետ կը մղուէր: Վերջապէս առաջին կիսախաղը լրանալէն առաջ Գազանճեան գեղեցիկ զիկզակ փասերով շահեցաւ երրորդ նշանակէտ մը, եւ կիսախաղը վերջացաւ մեր յաղթութեամբ, 3—0, հիացում պատճառելով տեղացիներուն:

Երկրորդ կիսախաղին հակառակորդը տգեղ հրմշտուքներուն պատճառով քանիցս դիտողութիւն լսեց իրաւարար Fontainէն որ շրջանիս լաւագոյն դատաւորներէն է: Խաղը պահ մը շփոթ ձեւ առաւ ու հակառակորդը նշանակէտ մը շահեցաւ: Տեղացիներուն ուրախութեան սահման չկար: Մերոնց յարձակողականը աւելի սեղմեց հակառակորդը եւ ահա մեր քաջարի յառաջապահը, Ժամագործեան յաջորդաբար նշանեց երկու նշանակէտ եւս ու խաղը վերջացաւ մեր յաղթութեամբ, 5—1: Նշանաւոր էր հակառակորդ խմբի բերդապահը որ շատ մը վտանգաւոր շիւթեր կեցուց: Ջերմօրէն շնորհաւորելի էին մեր խումբին բոլոր խաղացողները:

★ Այս կիրակի ծրագրուած Finaleը տեղի պիտի ունենայ Վալանսի V. S.ի դաշտին վրայ մեր եւ Lavoultի խումբին միջեւ: Մենք վերջին առաջին հանդիպողներն ենք. իսկ մեր cadetներն ալ դասաւորուած են նոյն օրը խաղալու Ouverture de Rideau, Lavoultի կրտսերներու դէմ, դարձեալ Finale: Ուրեմն այս կիրակի, 30 Մարտ, Վալանսահայեր դէպի V. S.ի դաշտը քաջալերելու մեր երկու աննման ախոյենական տիտղոսին տիրացած խումբերը, անշուշտ լուրջ եւ կարգապահ:

Քրիստափոր

ԿԸ ԽՆԴՐՈՒԻ ԹՂԹԱԿՑՈՒԹԻՒՆՆԵՐԸ ԿԱՐՃ ԳՐԵԼ, ԺԱՄԱՆԱԿԻՆ ԳՐԵԼ, ՄԱՔՈՒՐ ԳՐԵԼ:

Նոր դաւ մը Գերմանիոյ մէջ

Գերմանիոյ ամերիկեան շրջանին հրամանատարութիւնը կը ծանուցանէ թէ երեւան հանուած է գաղտնի կազմակերպութիւն մը, որ ունէր «բազմաթիւ եւ համատարած ճիւղաւորումներ» եւ կը կոչուէր «Գերմանական Ազատութեան Եղբայրակցութիւն»։ Կազմակերպութեան գլուխը կը գտնուէին չորս բարձր աստիճանաւորներ, չորսն ալ նախկին վարիչներ հիթլերական խմբակցութեանց։ Անթիւ գաղտնի կայաններէ կոչեր պիտի ուղղուէին գերման ժողովուրդին, որպէսզի շարժի։ Այդ մեքենաներէն մէկը բռնուեցաւ։ Դաւադիրները որոշած էին գործել թէ ամերիկեան եւ թէ անգլիական գօտիներուն մէջ։ Կազմակերպութեան ծրագիրը կը բաղկանար 25 յօդուածներէ, հիմնուած Նացիներու քաղաքական կուսակցութեան ծրագրին վրայ։ Նպատակն էր «վերահաստատել Գերմանիայէն խլուած բոլոր հողերը եւ անխնայ ոչնչացնել բանակի եւ օդատորմիղի այն դաւաճանները որ պատասխանատու են Գերմանիոյ պարտութեան»։

Ամերիկեան հրամանատարութիւնը կը յայտարարէ թէ այս կազմակերպութեան գործունէութիւնը դիտէին սկիզբէն իսկ, եւ արագ ձերբակալութիւններ կատարելով, խափանեցին անոր ծրագիրներուն գործադրութիւնը։ Զորս գլխաւոր կազմակերպիչներէն երկուքը զօրավար են, երկուքը գնդապետ, անդամ՝ զինուորական ամէնէն մոլեռանդ կազմակերպութեան որ կը գտնուէր Հիթլերի անձնական հրամանատարութեան տակ։ Զորսն ալ ձերբակալուած էին անցեալ յուլիսին, բայց լուրը գաղտնի կը պահուէր, երեւան հանելու համար ամբողջ ցանցը։

ՔԱՆԻ ՄԸ ՏՈՂՈՎ

ԲՆԱԿԱՐԱՆՆԵՐՈՒ ՆԵՐԿԱՅ ՕՐԷՆՔԸ երկարաձգուեցաւ մինչեւ 1947 Օգոստոս 1, Ազգ. Ժողովին որոշումով։ Անհրաժեշտ էր առժամեայ օրէնք մը քուէարկել, քանի որ ներկայ դրութիւնը կը վերջանայ մարտ 31ին, իսկ ընդհանուր եւ կատարեալ օրինագիծը ներկայացուած չէ տակաւին։ Նոր օրէնքով, ամէն տանտէր կամ վարձակալ կը մնայ իր բնակած վայրին մէջ, բացի անոնցմէ որ իսկապէս չեն գրաւեր զայն կամ ուրիշ բնակարաններ ունին։ Տանտէր մը կրնայ ետ առնել իր վարձու տուած չէնքը եթէ ֆրանսացի է, եթէ սեփականութիւնը 1935 Սեպտ. 2էն առաջ է, եթէ ուրիշ բնակարան չունի, բայց չի կրնար ետ առնել, նոյնիսկ վերի պայմանները լրացնելով, եթէ վարձակալը ունի առ նուազն երեք զաւակներ որ իրեն հետ կ'ապրին, եթէ 65 տարեկանէն վեր է, անկար կամ հիւանդ, եթէ տանտիրոջ ընտանիքը այնքան բազմանդամ չէ որքան իրենը, եթէ չէնքը կը գտնուի աւելի քան 1 երրորդով աւերուած քաղաքի մը մէջ։ Այն տանտէրները որոնք իրենց «ռըփրիզ»ի իրաւունքը պահանջած ըլլալով հանդերձ չեն օգտագործեր վեց ամսուան մէջ եւ առնուազն երեք տարի, կը դատապարտուին 3000էն 300.000 Ֆր. տուգանքի։ Միեւնոյն ատեն պարտաւոր են վերահաստատել վարձակալը կամ անոր վճարել տուգանքը՝ համարժէք մէկէն հինգ տարի վարձակալութեան։

800 ԽՈՐՀՐԴԱՅԻՆ ԳՈՐԾԱԿԱԼՆԵՐ կը գործեն Մ. Նահանգներուն մէջ, համաձայն առեւտրական ներկայացուցիչի յայտարարութեան։ Բոլորն ալ մարզուած են Մոսկուայի Լէնինեան Կաճառին մէջ։

ԱՂԵՔՍԱՆԴՐԻՈՅ ամերիկեան հիւպատոսը սպառնագիր մը ստացաւ, որովհետեւ մերժած էր եգիպտական դրօշն ալ պարզել ամերիկեանին հետ։ Սպառնագիրը կ'ըսէ նաեւ թէ հիւպատոսարանը օդը պիտի հանուի։

ՏԱՍԸ օդանաւեր, մեքենաներ եւ ուրիշ գոյքեր այրեցան Սէն-Սիրի օդակայանին մէջ։ Վնասը՝ 125.000 ստերլին։

ԶՕՐ. ՏԸ ԿՈԼ կիրակի օր ճառ մը պիտի խօսի Դիմադրական Ճակատի վարիչներուն առջեւ, Բրիւնվալի մէջ (Նորմանտիա), արձանի մը բացման առթիւ։ (1942 Փետր. 27ին անգլիացի ռազմիկներ եւ ֆրանսացի դիմադրականներ արշաւ մը կատարեցին այդ քաղաքին մէջ)։ Զօրավարը ուրիշ ճառ մը եւս պիտի խօսի եւ հաւանական է որ շօշափէ օրուան խնդիրները։

ԽՍՏՕՐԷՆ ԿԸ ՓՆՏՌՈՒԻ Ռընէ Հարտիի կինը, Լիտի Պասթիէն, որուն համար կ'ըսեն թէ շատ մը գաղտնիքներ գիտէ։ Դիմադրական Ճակատի դաւաճան ռազմիկը, Հարտի, որ ամէն բան խոստովանեցաւ, նորէն պիտի դատուի զինուորական ատեանի մը առջեւ։ Կը կարծուի թէ երկդիմի գործակալի դեր կատարած է։ «Իւմանիթէ» կը պարծենայ թէ միայն ինք չհաւատաց Հարտիի անմեղութեան, երբ անպարտ կ'արձակուէր երկու ամիս առաջ։

ԼԻՈՆԻ եւ ՇՐՋԱՆԻ «Արթիզան» կօշկակարներու սէնտիքային կողմէ Syndicat des cordonniers et artisanats) ի կողմէ, Մարտ 21ին բացուած մրցումին մէջ, առաջին մրցանակը շահած է, Պ. Աստուր Տուտաքեան (Bottier), 107 Quai Pierre - Seize, իսկ երկրորդ մրցանակը կրկին շահած է Պ. Յակոբ Քէլէշեան։

Ցերեկոյթ պարահանդէս

Կազմակերպուած Ալֆորվիլի «Գուսան» երգչախումբի կողմէ, հովանաւորութեամբ Հայ Ռազմիկներու Միութեան, կիրակի, 30 մարտ կէսօրէ վերջ ժամը 16.30էն մինչեւ կէս գիշեր, Salle des Sportsի մեծ սրահը, 158 rue Jean Jaurès, Maison Alfort: Գեղարուեստական ճոխ բաժին, երգչախումբի անդամներու կողմէ եւ առատ պիւֆէ դիւրամատչելի գիներով։ Եւրոպական պարեր, կը նուագէ GARO SARIANի նուագախումբը, մուտք 75 Ֆրանք։ Charenton Ecoleէն առնել 181 թիւ հանրակառքը եւ իջնել Terminus: Ցերեկոյթին ամբողջ հասոյթը պիտի յատկացուի երգչախումբին մօտ ատենէն կազմակերպելիք առաջին համերգին։

Ռազմիկի գիշեր

Կազմակերպուած Հայ Նախկին Ռազմիկներու Միութեան կողմէ, Շաբաթ 29 Մարտ, ժամը 22էն մինչեւ առաւօտ, Georges V.ի սրահը։ Բարձր հովանաւորութեամբ Հանրապետութեան Նախագահին։

Պատուոյ նախագահութեամբ Gen. Delattre de Tassigny, ներկայութեամբ Gén. Reversի։

Գեղարուեստական բաժին.— Tango-Morino եւ իր նուագախումբը, Jazz.— H. Cooper, Yochka Nemeth եւ իր ցիկանները։

ԱԼԻՄՇԱՀ եւ իր նուագախումբը Օր. Ա. ԱՌԱՔԵԼԵԱՆ, Alexandre Gourdji եւ իր պարախումբը, անակնկալ մը, պիւֆէ, պար, հայկական Cabaret, երեկոյեան զգեստը փափաքելի է։

Ընտրութիւն գեղեցկութեան թագուհիին։

Տոմսերը ապահովել.— Garabedian, 22 rue Botzaris, Bot. 53-74, Nalbandian 15 Bld. Bonne Nouvelle, Gut. 93-70, Haroustian 7 rue Mulhouse, Gut. 91-94, Maladjian 32 rue de Cléry, Cen. 95-94 եւ Djermaghian 35 rue La Boëtie, Ely. 35-48։

ՇՆՈՐՀԱԿԱԼԻՔ

Պ. Պ. Եղիշէ եւ Աշոտ Մէրանկուլեան եւ Տէր եւ Տիկին Սայլանեան շնորհակալութիւն կը յայտնեն բոլոր անոնց որ անձամբ, նամակով եւ ծաղկեպսակով ցաւակցութիւն յայտնեցին իրենց՝ մօր՝ ՏԻԿԻՆ ՎԱՐՍԵՆԻԿ ՄԷՐԱՆԿՈՒԼԵԱՆի մահուան առթիւ։

Ղազար Տէրտէրեան եւ զաւակները իրենց խորին շնորհակալութիւնը կը յայտնեն բոլոր անոնց որոնք անձամբ, նամակով եւ Ամերիկայէն ալ հեռագրով ցաւակցութիւն յայտնեցին իրենց ողբացեալ կնոջ եւ մօր՝ ՏԻԿԻՆ ՖՆՏՈՒԽ Ղ. ՏԷՐՏԷՐԵԱՆի կսկծալի մահուան առթիւ։

Երեկոյթ - պարահանդէս

Կազմակերպուած Հ. Յ. Դ. Նոր Սերունդի Իսիի մասնաճիւղին կողմէ, այս շաբաթ ժամը 8.30—12, «Ազատ»ի սրահը, 4 rue de la Défense։

Գեղարուեստական բաժին, ղեկավարութեամբ Ս. ՅՈՎՀԱՆՆԷՍԵԱՆի։

Գործաւորուհիներ կ'ուզուին

Կնոջ հագուստի ֆոնփէքսիոնի համար գործաւորուհիներ կ'ուզուին։ Դիմել Պ. ՄԻՆԱՍԵԱՆԻ, 32 rue des Annelets, Paris (19)։

ՀՐԱՊԱՐԱԿԱՅԻՆ ՄԵԾ ԺՈՂՈՎ

Կազմակերպուած Ժանթիյի - Պիսէթրի եւ շրջանի ներգաղթի ենթակոմիտէի կողմէ, 29 մարտ, շաբաթ իրիկուն, ժամը 8.30ին 32 rue Danton, Bicêtre: Նախագահութեամբ Կաթող. պատուիրակ ԱՐՏԱՒԱԶԴ ԱՐՔ.ի եւ մասնակցութեամբ Պ. Ս. Քարեանի, ներկայութեամբ Հ. Բ. Ը. Մ. ներկայացուցիչին, որոնք խօսք պիտի առնեն։

Ի ՏԵՂԵԿՈՒԹԻՒՆ.— Աննախընթաց նուագահանդէս դասական եւ Կոմիտասեան կտորներու, Ապրիլ 21։ երեկոյեան ժամը 20.30ին, Մարսէյլ Պոմոնի Florealի մէջ։ Կը խնդրուի չխաչաձեւել։

Կ'ՈՒԶՈՒԻ լաւ ափփրէթէօռ մը եւ օգնական մը աշխատանոցի մէջ աշխատելու համար, լաւ վճարում։ Դիմել Պ. ՄՈՒՐԱՏԵԱՆԻ, 13 rue Saulnier, Paris (9): Tél. Prov. 41-29:

ԱԲՐԱՀԱՄԵԱՆ Արմենակ (Զալիբեկի), կը փնտռէ իր մօրեղբայրը՝ Սուքիասեան Զիվան Գեվոյ, ծնած 1918ին։ Իմացնել Abrahamian A., 39 rue Kléber, Le-Teil, (Ardèche):

Ուշադրութի՛ւն կօշկակարներուն

Ունինք կաշիի վաճառատուն Crepin եւ Tannerie: Ձեր բոլոր գնումներու համար դիմեցէք Յ. Գ. Փափազեան վաճառատունը, 223, r. Tolbiac, Paris (13) Tél. Gob. 64-54: Բաց է ամէն օր ժամը 8—12 եւ 14—18, գոց է ուրբաթ եւ շաբաթ օրերը։ Հաղորդակցութիւն՝ métro: Tolbiac, Place d'Italie, Glacière:

ՑՈՒՑԱՏԵՏՐ

Հ. Յ. Դ. ԵԳԻՊՏԱՑԻ ԿՈՄԻՏԷԻ ընդհ. ժողովը՝ այս շաբաթ ժամը 8.30ին, ընկերվարականներու սրահը, 9 rue Victor Massé: Խիստ կարեւոր օրակարգ։

ՇԱՎԻԼԻ Հ. Յ. Դ. Արդութեան խումբի ժողովը՝ այս շաբաթ երեկոյ ժամը 9ին, ծանօթ հաւաքատեղին։

ԻՍԻ ԼԷ ՄՈՒԼԻՆՈՅԻ Խրիմեան դպրոցի աշակերտներու ծնողները ժողովի կը հրաւիրուին այս ուրբաթ իրիկուն ժամը 8.30ին, դպրոցի մէջ։ Ներկաներու թիւը մեծամասնութիւն պիտի համարուի։

ՄԱՐՍԷՅԼ.— Հ. Յ. Դ. Էքս «Քեռի» խումբի ընդհ. ժողովը՝ այս ուրբաթ երեկոյ, սովորական հաւաքատեղին։

Հ. Յ. Դ. ՎԱՐԴԱՆ ենթակոմիտէի ընդհ. ժողովը՝ այս կիրակի կէսօրէ վերջ ժամը 3ին, Սարսէլի մէջ, սովորական հաւաքատեղին։ Կարեւոր օրակարգ։ Կը խնդրուի բոլոր ընկերներէն ներկայ գտնուիլ։

ՓՈՆ Տ'ՕՊՆԱՅԻ Հ. Յ. Դ. «Կորիւն» խումբին ընդհ. ժողովը՝ այս կիրակի, 30 մարտ, կէսօրէ վերջ, ժամը ճիշդ 3ին, սովորական հաւաքատեղին։ Կարեւոր օրակարգ։

ՎԱԼԱՆՍ.— Ֆր. Հայ Կապոյտ Խաչի ընդհ. անդամական ժողովը՝ այս ուրբաթ իրիկուն, ժամը 8.30ին Ահարոնեան Ակումբին մէջ։

ՊԱՏԱՐԱԳ - ՀՈԳԵՀԱՆԳԻՍՏ

ՀՈԳԵՀԱՆԳԻՍՏ.— Այս կիրակի Ծաղկազարդի առաւօտուն, Կաթող. պատուիրակ Արտաւազդ Արք. Ս. պատարագ պիտի մատուցանէ եւ հոգեհանգստի պաշտօն պիտի կատարուի հանգուցեալ Յովհաննէս, Նազիկի եւ Ատոմ Խարբանեաններու (ՍԻԱՄԱՆԹՕ) համար։ Կը խնդրուի բարեկամներէ եւ յիշատակը յարգողներէ ներկայ ըլլալ։

Տէր եւ Տիկին Հայկ Զաթիկեան կը տեղեկացնեն բոլոր բարեկամ եւ ազգականներու որ Մարտ 30ին Ծաղկազարդի կիրակին հոգեհանգստեան արարողութիւն պիտի կատարուի Պոմոնի Ս. Գրիգոր Լուսաւորիչ եկեղեցւոյ մէջ, իրենց հօր, մօր եւ եղբօր, ինչպէս նաեւ Զաթիկեան - Մավէլեան եւ Շուշարճեան գերդաստանաց համայն ննջեցելոց հոգւոյն։

Ղազար Տէրտէրեան եւ Դարբինեան ընտանիքը կը ծանուցանեն որ, իրենց սիրեցեալ կնոջ եւ հօրաքրոջ Տիկին ՖԸՆՏՈՒԽ ՏԷՐՏԷՐԵԱՆի (ծնեալ Դարբինեան) մահուան քառասունքի առթիւ հոգեհանգստեան արարողութիւնը տեղի պիտի ունենայ Մարտ 30ին Ծաղկազարդի կիրակին Պոմոնի Ս. Գրիգոր Լուսաւորիչ եկեղեցւոյ մէջ։ Կը հրաւիրուին ննջեցեալին յիշատակը յարգող բոլոր բարեկամ եւ ազգականները։

ՎԻԷՆ.— Տիկին Քնար Թէրզեան իր մօրը Տիկին ՀԱՅԿԱՆՈՅՇ ՓԱՓԱԶԵԱՆի մահուան տարելիցի առթիւ հոգեհանգիստ - պատարագ մատուցանել կուտայ այս կիրակի առաւօտ Լիոնի, Հայոց եկեղեցիին մէջ, Rue Louis Blanc: Կը հրաւիրուին յիշատակը յարգող բոլոր բարեկամները։

Ծախու է

Bottier - կօշկակարի խանութ մը finissageի մեքենայով մը։ Խանութը ունի իրեն հետ բնակարան մը, երեք գլխաւոր սենեակներով, խոհանոց եւ մուտք։ Դիմել «Յառաջ»ի, Ն. սկզբնատառով։

ՈՒՇԱԴՐՈՒԹԻՒՆ՝ ՍԱՓՐԻՉՆԵՐ՝
ԵՒ ՎԱՐՍԱՅԱՐԴԱՐՆԵՐ

Foire Internationale de Lyon du 12 au 21 Avril, 1947
Groupe 34 Bâtiment 13, Stand 14

136 RUE BOILEAU, LYON

Լիոնի Միջազգային Տօնավաճառին մէջ կը ցուցադրէ իր զանազան տեսակի անուշահոտութիւնները։

Le Gérant: L. KRIKORIAN
Imprimerie DER-AGOPIAN, 17 Rue Dameame - 13e
Travail executé par des ouvriers syndiqués

ՕՐԱԹԵՐԹ

LE PREMIER QUOTIDIEN ARMENIEN EN EUROPE
HARATCH — Fondé en 1925 — R. C. Seine 376.286
Directeur-Propriétaire : SCH. MISSAKIAN
17, Rue Damesme — PARIS (13e)
Tél.: GOB. 15-70 — C. C. P. Paris 1678-63
Տար. 1000, 6ամս. 500, 3ամս. 300, ֆր., Արտաս. 10 Տոլ.
Samedi 29 MARS 1947 Շաբաթ 29 ՄԱՐՏ
ԺԹ. ՏԱՐԻ — 19e Année N° 4997-Նոր շրջան թիւ 606 Խմբագիր՝ Շ. ՄԻՍԱՔԵԱՆ Գին՝ 4 Ֆր.

ՄԵՐ ԽՕՍՔԸ

ՋԻՆՈՒՈՐԻՆ ՓԱՌՔԸ

Կա՞յ ռազմադաշտ մը որ ծծած չըլլայ հայկական արիւնը, առաջին թէ երկրորդ Մեծ պատերազմներուն մէջ:

Մանաւանդ այս անգամ, երբ հայկական բազուկը հրաշքներ կը գործէր Ատլանտեանի ափերէն մինչեւ Խաղաղական: Եւրոպայի սառուցեալ գօտիներէն մինչեւ Ափրիկէի անապատները եւ Ծայր. Արեւելքի հրակէզ չամբուտները: Ցամաքի եւ ծովու վրայ թէ օդին մէջ:

Մինչեւ երեք հարիւր հազար քաջեր կռուեցան կարմիր դրօշին տակ: Անծայրածի՛ր տարածութեանց վրայ: Հիւսիսէն հարաւ, դէպի արեւմուտք եւ արեւելք:

Պատմութիւնը կ'ըսէ թէ եղան ճակատներ ուր ամէնէն աւելի հայկական արիւնն էր որ կը հոսէր անխնայ: Առանց ետ, աջ կամ ձախ նայելու: Ո՞վ պիտի կրնար նկարագրել Կէրչի ճակատամարտը, կամ ինչ որ տեղի ունեցաւ բուն կովկասեան շրջանին մէջ:

Իսկ զոհե՞րը: 1941ի ձմրան, երբ օրական 800—1000 գերիներ կը մեռնէին գերման կայաններուն մէջ, իբրեւ հետեւանք անօթութեան եւ համաճարակներու, հայկական կորուստները կը հաշուէին 7—8000: Պատերազմի դաշտին զոհերն ալ հաշուելով, մօտ 80.000 քաջերու կանանչ արիւնն էր որ մարեցաւ ի հաշիւ Խ. Հայաստանի:

Առ նուազն քանի հազար քաջեր ալ կռուի նետուեցան հեռաւոր Ամերիկայէն, շատերը իբրեւ կամաւոր, իրենց արիւնը թափելով յայտնի եւ անյայտ ճակատներու վրայ: Համբաւ շահելով ոչ միայն իրենց մարտական ընդունակութեամբ, այլ եւ զինուորական եւ արհեստագիտական հմտութեամբ:

Այդ ափերէն ամբողջ ընտանիքներ մտան կռուի պատերազմին, իրենց մէկ հատիկ ժառանգով կամ երեք-չորս կորիւններով: Եւ այսօր քանինե՞ր սգաւոր են: Քանինե՛ր չեն գիտեր թէ ո՛ւր ինկան իրենց արի զաւակներուն ջարդուփշուր ոսկորները...

Տակաւին հաշուէի՞նք այն հազարաւորները որ կռուեցան Ֆրանսական դրօշին տակ, Ֆրանսայի ազատութեան եւ աշխարհի խաղաղութեան համար: Անոնք որ լեռները ելան կամ անապատները նետուեցան Յունաստանէն, Սուրիա - Լիբանանէն եւ ուրիշ վայրերէ, իբրեւ կամաւոր կամ զինուոր: Իբրեւ ըմբոստ կամ ահաբեկիչ:

Աշխարհ տեսաւ այս ամէնը, եւ յաղթական ճակատը գեղերով գնահատականներ, մետալներ, շքանշաններ ու պատերազմական խաչեր բաժնեց հայ կորիւններուն:

Միայն Հայաստանի մէջ պարգեւատրուած հայ ռազմիկներուն թիւը կը հաշուեն 42.500: «Հերոս»ի կոչում ստացած են մօտ հարիւր քաջեր եւն.:

Աշխարհ տեսաւ, կառավարութիւններն ալ պաշտօնապէս գնահատեցին, ի լուր ամենեցուն:

Բայց, կարճ է մարդոց յիշողութիւնը: Կը կարդան, կ'իմանան եւ կը մոռնան:

Անհրաժեշտ է յիշատակարան մը, մարմարէ կամ պղնձէ, բանուկ հրապարակի մը կամ պատմական ռազմադաշտի մը վրայ, որպէսզի բազմութիւնները ամէն օր տեսնեն աչօք-բացօք եւ միշտ յիշեն: Յիշեն ու պատմեն:

Մեծերը, բախտաւորները արդէն ունին բազմաթիւ յուշարձաններ եւ միշտ նորերը կը շինեն:

Մենք ինչո՞ւ ետ պիտի մնայինք այս գետնին վրայ, երբ մերիններէն բիւրաւորներ մէկ վայրկեան իսկ չվարանեցան, կրակի առաջին գիծերուն վրայ նետուելու համար:

Եւ ահա Հայ Նախկին Ռազմիկներու Միութիւնը ձեռնարկած է յուշարձանի մը շինութեան:

Դրամագլուխը պիտի ճարուի զանազան ձեռնարկներով: Առաջինը՝ շքեղ պարահանդէս մը, որ տեղի կ'ունենայ այս գիշեր, հովանաւորութեամբ Հանրապետութեան Նախագահին եւ ուրիշ բարձր պաշտօնատարներու:

Անհրաժե՞շտ է սրտառուչ կոչեր ուղղել, այնքան գնահատելի ձեռնարկի մը կատարեալ յաջողութեան համար:

Պարտականութիւններ կան որոնք երկար քննութեան չեն կարօտիր:

Տարրական պարտականութիւն մը չէ՞ վառ պահել հայ զինուորին յիշատակը: Մարմնացնել, «արձանացնել» անոր փառքը՝ այն պողոտաներուն վրայ ուր հայկական արիւնը հոսեցաւ անհաշիւ: Հոսեցաւ առանց փոխարինութեան: Շ.

ՕՐԸ ՕՐԻՆ

ԲԱԶՄԱԼԵԶՈՒ ԵՒ ԲԱԶՄԱՁԱՅՆ

Մեծ ազգերը, իրենց բոլոր մեծութիւններով, հողային, տնտեսական, դիւանագիտական եւ նոյն իսկ զինուորական, չեն կրնար մրցիլ հայ ժողովուրդին հետ մէկ մարզի մէջ,— «Գիտութիւն լեզուաց»:

Ամէնէն խեղճուկրակ Հայը առ նուազն երեք լեզու կը խօսի: Անկէ սկսեալ կրնաք մինչեւ 8—10 լեզու խօսողը դիւրութեամբ գտնել:

Վայրկեան մը ենթադրենք թէ բոլորս հաւաքուեցանք մեր երկրին մէջ: Ես թուեմ, դուք հաշուեցէք հոն խօսուելիք եւ լսուելիք լեզուները:

Նախ հայերէնը, տէրն ու տիրական անշուշտ: Անոր քովիկը ռուսերէնը, քիչ մը վար՝ անտէր թուրքերէնը: Յունաստանէն գացողը Եւլլադայի զմայլելի լեզուն, Պուլկարիայէն եւ Ռումանիայէն գացողները անշուշտ միասին պիտի տանին տեղական բառարանը:

Սուրիայէն եւ Լիբանանէն ալ արաբերէնը գնաց արդէն անցեալ տարի: Իտալիա, Ֆրանսա վար չեն մնար, մանաւանդ Ֆրանսերէնը իբրեւ դիւանագիտական լեզու Հայերուս զէնքն է, եթէ նոյնիսկ մէկ կողմ դնենք իր միւս գեղեցկութիւնները:

Հիւսիսային Ամերիկայէն անգլիերէն, Հարաւ. Ամերիկայէ սպաներէն:

Քանի՞ եղաւ, հաշուեցի՞ք: Վրան աւելցուցէք տակաւին գերմաներէն, հունգարերէն, լեհերէն, չեխերէն մէկ մէկ քիչ, թերեւս լրանայ պատկերը այսինքն մօտաւոր թիւով մը 14 կենդանի լեզուներ:

Այս բոլորը պիտի ձուլուին ու հալին մեր մայրենիին մէջ անշուշտ, բայց պիտի մնան բազ- [illegible]

[illegible] կը զանգատինք մեր խառնակ կեանքէն եւ անոր պատասխանատու «ճէնթըլմէն»էն:

Ինչո՞ւ չենք յիշեր բնաւ թէ շնորհիւ այդ «պտոյտներուն» դարձանք իսկական աշխարհագէտներ եւ լեզուաբաններ:

Բաբելո՞նը պիտի յիշէք: Բայց անոր մեղքը պիտի մնայ անոնց վիզը որ մէկ լեզուով ալ, այսինքն միայն հայերէնով ստեղծեցին այս օրուան բաբելոնը: ՍՕՍԻ

ՎԱՐՉԱՊԵՏԸ ԼԱՒԱՏԵՍ

Վարչապետը լաւատես յայտարարութիւններ ըրաւ անցի օր, մամուլի ներկայացուցիչներուն առջեւ, երկրին պարենաւորման եւ տնտեսական կացութեան մասին: Ըսաւ թէ Ամերիկա մէկ ամիս առաջ պիտի ղրկէ 553.000 թոն ցորենը, որով այլեւս վախ չկայ որ հացի բաժնեչափը կրճատուի կամ տեսակը աւրուի: Ամերիկեան կառավարութիւնը կ'ընդունի նաեւ թէ ածուխի հարցը «թիւ մէկ» խնդիրն է Ֆրանսայի համար: Պիտօ այս մասին խօսած է զօր. Մարշըլի հետ ալ, Մոսկուայի մէջ: Մ. Նահանգները խոստացած են աւելի ածուխ յանձնել այսուհետեւ:

Գալով երկրի ելմտական տնտեսութեան, կացութիւնը տաժանելի է տակաւին, բայց նուազ վտանգաւոր քան վեց ամիս առաջ: Գիներու բարձրացումը կանգ առած է: 1947ի ելեւմուտքը պիտի հաւասարակշռուի: Պարենաւորման մասին շատ բան չկրցաւ ըսել վարչապետը, միսի տաղնապը վերագրելով եղանակի պայմաններուն:

Ազգ. տնտեսութեան նախարարը, Պ. Անտրէ Ֆիլիփ նոյն օրը ճառ մը խօսելով Լիլի մէջ, ըսաւ թէ Ամերիկա մէկ միլիոն թոն ածուխ պիտի ղրկէ ամէն ամիս եւ թէ այս քանակութիւնը պիտի բարձրանայ մինչեւ մէկուկէս միլիոնի: Յետոյ, յայտնեց թէ թղթադրամի շրջաբերութիւնը հինգ միլիառ պակսած է վերջին շաբթուան ընթացքին: Այս առթիւ կրկնեց թէ գիներու կրճատման քաղաքականութիւնը պիտի շարունակուի: Յառաջիկայ երեք ամիսներու ընթացքին ազգ. տնտեսութեան նախարարութիւնը պիտի ուսումնասիրէ իւրաքանչիւր նիւթի արտադրութեան ծախքերը եւ այն ապրանքները որոնք մեծ շահեր կ'ապահովեն արտադրիչներուն, գիներու կրճատման պիտի ենթարկուին մինչեւ 5—10 առ հարիւր եւ աւելի: Իր կարծիքով, ուտեստի եւ հում նիւթերու ներկայ սահմանաւորումը (բաժնեչափ) դեռ երկու - երեք տարի ալ պիտի շարունակուի, մինչեւ որ առատ արտադրութիւն ունենանք, ապահովելու համար հաւասար բաշխումը:

Թուրքիա պիտի կրճատէ՞ զօրքը

ԱՆՀԱՄԲԵՐ ԿԸ ՍՊԱՍԵՆ ԱՄԵՐԻԿԱՅԻ ՕԳՆՈՒԹԵԱՆ

Անգարայէն ամերիկեան գործակալութեանց հաղորդուած հեռագրի մը համաձայն, Թուրքիա գաղտնի ծրագիրներ կը մշակէ, մասամբ արձակելու համար մէկ միլիոնոց բանակը, երբ Մ. Նահանգներու խորհրդարանը վաւերացնէ Նախագահին առաջարկած վարկերը:

Թուրքիոյ զինուորական վարիչները կը յուսան ամերիկեան դրամին եւ արհեստագիտական օգնութեան շնորհիւ բարելաւել երկաթուղիները եւ ճամբաները, այն աստիճան որ մեծապէս շարժուն բայց աւելի փոքր եւ ուժեղ բանակ մը կարենայ պաշտպանել սահմանամերձ շրջանները, որոնք այժմ կը պաշտպանուին զանգուածային բայց անշարժ պահակազօրքերով:

Այդ ծրագիրներուն համաձայն, պիտի ընդարձակուին Թուրքիոյ հնօրեայ երկաթուղիները, նոր մեքենաներ եւ վակոններ պիտի գնուին, արդիական ճամբաներու ցանց մը պիտի շինուի, թերեւս հետեւողութեամբ գերմանական խճուղիներու, այնպէս որ կարելի պիտի ըլլայ աւելի արագօրէն սահմանագլուխ հասցնել զանազան ռազմագիտական կէտերէ: Միեւնոյն ատեն պիտի կազմակերպուին եւ սպառազինուին մեքենաշարժ զօրաբաժիններ, փոխարինելու համար հետեւակազօրքի գունդերը որոնք լայն տեղ կը գրաւեն Թուրքիոյ ներկայ բանակին մէջ:

Պաշտօնապէս դահլիճը վերջնական որոշում տուած չէ ամերիկեան փոխառութեան մասին, բայց զանազան պաշտօնատուններ ծրագիրներ կը մշակեն այժմէն, օգտուելու համար: Զինուորականէն զատ, ճարտարարուեստական եւ հողագործական մեթոտներն ալ պիտի արդիանան, շնորհիւ այդ փոխառութեան: Բանակին մասնակիօրէն [illegible] մը [illegible] բարիք մը պիտի ըլլայ Թուրքիոյ [illegible] համար: Հաշուած է թէ իւրաքանչիւր հինգ Թուրքէն մէկը զինուոր է:

Նոյն աղբիւրին համաձայն, Նախագահ Թրումընի առաջարկած փոխառութիւնը զօրացուցած է Թրքական կառավարութեան դիրքը: Նախագահին [illegible] մեղմացած է [illegible] մասին: Թէ կառավարական եւ թէ ընդդիմադիր [illegible] Նախագահին առաջարկը [illegible]: Այս առթիւ ընդդիմադիր թերթ մը [illegible] Մ. Նահանգ[illegible] թէ Թուրքիան «[illegible]» եւ երբեք [illegible] մը չէ:

Նոր վէճեր Մոսկուայի մէջ

Վերջին լուրերու համաձայն, Չորսերու Խորհուրդը կը շարունակէ վիճիլ զանազան խնդիրներու մասին, առանց վերջնական եզրակացութեան մը յանգելու:

Եշ. օրուան նիստին մէջ, Պ. Մոլոթով վիճում մը կատարեց, հաւանելով վիճաբանիլ Աւստրիոյ գերման ստացուածքներու խնդրի մասին: Այս առթիւ յայտնուեցաւ թէ Թրիէսթէ կը կարօտի 1.250.000 սթերլինի օգնութեան մը: Կը թուի թէ Ամերիկան պիտի ճարէ այս գումարը, քանի որ միւսները ի վիճակի չեն:

Նոյն օրը Չորսերու օժանդակ մասնախումբին խորհրդային ներկայացուցիչը, Վիշինսկի քննադատեց Ֆրանսական այն առաջարկը որ կը տրամադրէ քաջալերել Գերմաններու արտագաղթը, նօսրացնելու համար Գերմանիոյ բնակչութիւնը: Պ. Վիշինսկի դիտել տուաւ թէ գերման փոքրամասնութիւնները շատ անգամ խռովութիւններ յարուցած են իրենց բնակած երկիրներուն մէջ: Այս առթիւ իբրեւ օրինակ յիշեց Մ. Նահանգները «ուր գերմանածին Ամերիկացիները որոշ չափով անհաւատարիմ եղած են իրենց երկրին»: Այս մեղադրանքին անմիջապէս պատասխանեց ամերիկեան ներկայացուցիչը, զօր. Քլէյ, պաշտպանելով իր հայրենակիցները: Եւ յիշեց թէ շատ մը խորհրդային քաղաքացիներ կռուած էին գերման բանակին մէջ, իրենց հայրենիքին դէմ:

★ Ֆրանսայի արտաքին նախարարութեան մէկ ներկայացուցիչը վճռապէս հերքեց այն լուրը թէ ստարապետ Սթալին խոստացած է պաշտպանել Ֆրանսայի տեսակէտը Սարի հովիտի մասին, եթէ Ֆրանսան ալ փոխադարձաբար միանայ Խ. Միութեան՝ կեդրոնացեալ իշխանութիւն մը հաստատելու համար Գերմանիոյ մէջ: Իսկ ուրիշ աղբիւրներէ կը պնդեն թէ Սթալին խնդրած է Պիտոյէն ուժ տալ Մոսկուայի ծրագրին՝ Ռուրի շրջանը չորս պետութեանց հսկողութեան ենթարկելու համար:

(Լուրերու շարունակութիւնը կարդալ Դ. էջ)

ՀԱՑԿԱԿԱՆ ԿԵԴՐՈՆ ՄԸ ԵՒ ԻՐ ԿՐԹԱԿԱՆ ԳՈՐԾԸ

Սփիւռքի հայութեան մէջ շատ կարեւոր տեղ մը կը գրաւէ Սուրիա-Լիբանանը, ուր ունինք հայութեան խոշոր զանգուած մը, որ հաւանաբար անցնի 200 հազարը։ Այդ հայութեան մէկ կարեւոր մասը՝ մօտ 100 հազարը, տեղաւորուած է Հալէպ քաղաքին եւ շրջակայքին մէջ։ Բարեկեցիկ չէ այդ հայութիւնը, նկատի ունենալով որ անոր մէկ կարեւոր մասը դեռ երէկ թողուց իր հայրենի օճախը եւ հազիւ կրցաւ ապաստան գտնել հիւրընկալ երկրի մը սահմաններէն ներս։ Տարիները անցան, գաղթողները քիչ շատ տուն տեղ եղան, չափով մը բուժեցին իրենց վէրքերը եւ, այնուհետեւ, սկսան մտածել դպրոցի, եկեղեցիի, թատրոնի եւ լրագրի մասին ալ։

Անցեալ տարուան Հալէպի Քաղաքական Ժողովի տեղեկագրէն քաղուածք մը, որ լոյս տեսած է այս օրերուս մեզ հասած արտասահմանեան քանի մը թերթերու մէջ, կուտայ թիւեր, որոնք ցոյց կուտան թէ ներկայիս կրթական գործը ինչ ծաւալ ունի Հալէպի հայութեան մէջ։

Մօտ հարիւր հազար հաշուող Հալէպի հայութիւնը այսօր ունի 42 վարժարաններ, որոնց 12ը կեդրոնին՝ Հալէպի մէջ են, իսկ 29ը շրջաններուն մէջ։ Աշակերտութեան թիւը 1944—45 ուսումնական տարիին եղած է 7798, որուն 4221ը մանչեր, 3577ը աղջիկներ։ Կրթական վերջին տարեշրջանին՝ 1945—46ին, աշակերտութեան թիւը եղած է 8093, մանչեր՝ 4357, աղջիկներ՝ 3736։ Ըսել է վերջին տարին՝ աշակերտութեան թիւը աւելցած է մօտ 300ով։

Բայց Հալէպի դպրոցներու աշակերտութեան թիւը այսքանով չի սահմանափակուիր, հոն կան համայնքին չպատկանող վարժարաններ ալ, որոնց մէջ նոյնպէս կը սորվին բաւական մեծ թիւով աշակերտներ։ Ասոնք ալ հաշուած, Հալէպի հայ վարժարաններու աշակերտութեան թիւը կը բարձրանայ մինչեւ 10.000ի։

Համայնքին պատկանող վարժարաններու ուսուցիչներու թիւը նախանցեալ շրջանին եղած է 292 — այրեր ու կիներ, իսկ անցեալ ուսումնական շրջանին՝ 314։ Նախանցեալ տարի 26.7 աշակերտներ ունեցած են մէկ ուսուցիչ, իսկ անցնող շրջանին՝ 25.77 աշակերտներ։ Ուրեմն, նկատելի բարելաւում մը այս գետնի վրայ ալ։

Իսկ ի՞նչ ծախս կ'ըլլայ համայնքին պատկանող այսքան մեծ թիւով [illegible] վարժարաններ[illegible] տեղեկագրէն եղած քաղուածքէն կ'իմանանք որ 1945-46 տարին, 42 վարժարաններու վրայ ծախս եղած է 336,668 սուրիական ոսկի։ Եթէ այս գումարը ամերիկեան տոլարի վերածուի, ոչ պաշտօնական, այլ ընթացիկ սեւ շուկայի գնով, կը ստացուի 112,000 տոլարի մօտ գումար մը։ Այս հաշուով, իւրաքանչիւր ուսուցչի կը վճարուի 357 տոլարի չափ գումար մը։ Եւ ի՞նչ գումար, ուղղակի ծիծաղելի, նկատի ունենալով որ, ինչպէս ամէն տեղ, կեանքը թանկացած է Հալէպի մէջ ալ եւ ուսուցիչ մը, որ իր ամբողջ ժամանակը կրթական գործին կուտայ, չի կրնար այդքան խղճուկ գումարով պահել ինքզինքը եւ իր ընտանիքը։

Բայց այս պարագային մեզ ամէնէն աւելի հետաքրքրողը Հալէպի հայութեան դէպի դպրոցական գործը ցոյց տուած անհուն սէրն ու ձգտումն է։ Եթէ հայութեան թիւը 100 հազար հաշուենք հոն, իսկ աշակերտութեան թիւը 10.000, կը նշանակէ Հալէպի հայութեան մէկ տասներորդը կը սորվի դպրոցներու մէջ։։ Ասիկա փայլուն չափանիշ մըն է, ամերիկեան բառով բէճբըրտ մը, որ պատիւ կը բերէ նախ Հալէպի հայութեան եւ ապա ամէն մէկ Հայու։ Միայն Հայաստանի մէջ չէ, ուրեմն, որ մենք մեծ թիւով աշակերտութիւն ունինք դպրոցներու մէջ, ետ չեն մնար նաեւ Հալէպցիները, որոնք հակառակ իրենց տնտեսական աննպաստ պայմաններուն, լոյս ու կրթութիւն կը ջամբեն իրենց զաւակներուն։

Տեղեկագրէն եղած քաղուածքէն կ'իմանանք, որ այսքան վարժարաններ պիտի չկրնային իրենց գոյութիւնը պահել, անոնցմէ շատեր ստիպուած պիտի ըլլային իրենց դռները փակել, եթէ չըլլային տեղին Ուսումնական Խորհուրդի կրթութեան համար յատկացուցած նպաստի կարեւոր գումարները։ Իսկ ուրկէ՞ կը ստանայ ինքը՝ Ուսումնական Խորհուրդը, իր նիւթական միջոցները։ Գոնէ վերջին երկու տարին — մեզի հասած թերթին մէջ կը կարդանք — Ուսումն. Խորհուրդի եկամուտին մեծ մասը ապահոված է Սիւրիոյ Օգն. Խաչը։ Իսկ մենք գիտենք, որ ամէն տարի Սուրիոյ, Լիբանանի եւ այլ շրջաններու կրթական գործին օգնողն է Ամերիկայի Հայ Օգն. Միութեան Կեդր. Վարչութիւնը՝ իրեն ենթակայ Շրջ. Վարչութիւններու միջոցաւ։

Այն համեստ գումարները, զոր ազնուութեամբ ու սիստեմաթիկ աշխատանքով, ամէն տարի այստեղ կը հաւաքուին եւ կը ճամբուին զանազան շրջաններ, կը կատարեն իրենց փրկարար դերը։ Կրնանք ըսել որ լի ու լի կ'արդարացուին ամերիկա-

Խղճմտանքը

Կայէն երբ անասունի մորթիներ հագած իր զաւակներուն հետ, փոթորիկներուն մէջէն հերարձակ ու կապտացած՝ կը փախչէր Եհովային առջեւէն, իրիկուն եղաւ։ Մռայլ մարդը հասաւ լեռան մը ստորոտը, ընդարձակ դաշտի մը մէջ։

Իր յոգնած կինը եւ շնչասպառ զաւակները ըսին իրեն։

— Պառկինք գետինը եւ քնանանք։

Կայէն չէր կրնար քնանալ եւ կը մտմտար, լեռներուն ստորոտը գլուխը վեր վերցնելով՝ տեսաւ մահաշուք երկինքին խորը, աղջամուղջին մէջ մեծափայլ աչք մը որ սեւեռաբիր իրեն կը նայէր։

— Շատ մօտ եմ անոր, ըսաւ դողդողջուն։ Արթնցուց իր քնացած զաւակները, իր յոգնած կինը, եւ սկսաւ չարաշուքօրէն փախչիլ տարածութեան մը մէջէն։ Քալեց երեսուն օր, քալեց երեսուն գիշեր։ Կ'երթար անխօս, տժգոյն, դողդղալով շըշուկներէն զգուշնի առանց ետին նայելու, անդադար, առանց հանգիստի եւ անքուն։ Հասաւ ծովուն ափունքը, այն երկիրը որ կոչուեցաւ — Ասուր։ «Կանգ առնենք այստեղ» ըսաւ, «որովհետեւ ապահով է այստեղ, այս պատսպարանը, կենանք հոս, աշխարհի ծայրն հասանք արդէն։ Եւ երբ կը նստէր, տեսաւ աչքը, մութ երկինքին մէջ։ Հորիզոնին վրայ միեւնոյն տեղը։

Այն ատեն բռնուեցաւ սեւ սարսուռով մը.

— «Ծածկեցէք զիս» կը պոռար, եւ իր բոլոր զաւակները իրենց մատերը բերաններուն դրած կը դիտէին իրենց վայրագ մեծ հօրը դողդղալը։

Կայէն ըսաւ Ցովէլին՝ որ հայրն եղաւ անապատին մէջ մազէ վրանները ապրող բնակիչներուն։

— Ասդին քաշէ վրանին կտաւը։

Եւ պարզեցին ծփացող պատը, ու երբ կապարէ ծանրութիւններով հաստատեցին զայն։

—Այ բան կը տեսնե՞ս, ըսաւ Սիլլան, աղջիկը իր զաւակներուն, այն խարտեաշ եւ արշալոյսի պէս քաղցրադէմ մանուկը։

Ու Կայէն պատասխանեց։

— Դարձեալ կը տեսնեմ այն աչքը։

Ցոբնաղ հայրը անոնց, որոնք աւանէ աւան կը պտտին փող փչելով ու թմբուկ զարնելով, պոռաց.— Ես հիմա չուառով պարիսպ մը կը շինեմ։

Եւ շինեց պղինձէ պարիսպ մը եւ Կայէնը անոր ետեւը դրաւ։

Բայց Կայէնր ըսաւ.— «Այն աչքը ինծի կը նայի միշտ»։ Ենովք ըսաւ.— «Պէտք է կառուցանել պատնէշի այնպիսի ահարկու գօտի մը, որ բան [illegible] մօտենալ անոր, շինենք քաղաք մը իր միջնաբերդով։ Շինենք քաղաք մը եւ փակենք անոր անցքերը»։

Այն ատեն Թոբէլ, Կայէնին հայրը, ըսաւ դարբիններուն.— Շինեցէք հսկայական եւ գերմարդկային քաղաքը։ Մինչ ինք կ'աշխատէր, իր եղբայրները դաշտերուն մէջ կը հալածէին Ենովսի որդիները եւ Սեթի զաւակները ով որ անցնէր, անոր աչքերը կը փորէին, եւ իրիկունները նետեր կը նետէին աստղերուն։ Կտաւէ պատերով վրանին տեղ բարձրացան կրանիթէ ապառաժի կտորները, իրարու վրայ շարեցին երկաթէ հանգոյցներով եւ քաղաքը կը թուէր դժոխային քաղաք մը, անոր աշտարակներուն շուքը գիշերուան մէջ կը թողուր դաշտավայրերը, պատերուն բարձրութիւնը շինեցին լեռներու բարձրութեամբ եւ դրան վրայ քանդակեցին։ — «Աստուծոյ արգիլուած է ասկէ ներս մտնել»։

Երբ աւարտեցին՝ որմափակերը փոցեցին ամէն անցք, դրին մեծ հայրը քաղաքին կեդրոնը քարէ աշտարակի մը մէջ եւ ան կը կենար հոն թախծագին ու խոժոռ։— Հայրիկ,անհետացա՞ւ աչքը, ըսաւ Սիլլա դողդողջուն։ Եւ Կայէն պատասխանեց.— «Ոչ, հոն է միշտ»։ Այն ատեն ըսաւ անիկա «Կ'ուզեմ գետնին տակը բնակիլ, ինչպէս պիտի բնակէր մենաւոր մարդ մը իր գերեզմանին մէջ, հոն մէկը զիս պիտի չտեսնէ եւ ոչ ալ ես մէկը։ Ուստի փոս մը բացին եւ Կայէն ըսաւ։— Լաւ է։ Ցետոյ միայնակ իջաւ այդ կամարին տակ։ Երբ մութին մէջ նստեցաւ իր աթոռին վրայ եւ իր գլխուն վերեւ փակեցին գետնափոր նկուղը, Աչքը հոն էր գերեզմանին մէջ եւ կը նայէր։

ՎԻՔԹՕՐ ՀԻՒԿՕ

Հայացուց Ա. Տէօքմէճեան

Հայ նուիրատուներու առաջադրութիւնները։ Սերունդ մը որ կրնար օտարութեան մէջ ընդմիշտ կորսուիլ, կը խնայուի հայութեան համար։ Կը փրկուին կեանքեր, կը պահուի մեր համայնքը, շնորհիւ կաթիլ-կաթիլ հաւաքուած գումարներու։

Հալէպի հայութիւնը իր դպրոցներով ճշմարիտ ոգեւորութեան աղբիւր է։ Մեզ համար ցաւալին միայն այն է որ Սփիւռքի մէջ հազուադէպ են Հալէպները։ Քանի հեռանանք մեր Հայրենիքէն, այնքան կը զգանք որ կը տկարանայ հայեցի կրթութեան շունչը օտարութեան մէջ։ Իսկ այստեղ՝ շէնք ու փարթամ Ամերիկայի մէջ, բացառութեամբ քանի մը վայրերու, ուր ճիգ կ'ըլլայ Հայ պահելու մեր երախաները, չափազանց մռայլ է պատկերը։

(Խմբագրական «Հայրենիք»ի)

ԵՐԳԻԾԱՆՔ

Խաբէութեան օրը

Երկու օր ետք, եւ ահա քրիստոնեայ աշխարհը՝ Երեքշաբթի Ապրիլ մէկի առաւօտուն, պիտի փորձէ կրկնել սովորութիւն դարձած տարեկան կատակը՝ խաբէութիւնը։

Դրախտի ծնունդ այս բառը, որուն հեղինակը սատանան, առաջին անգամ էգ բանաւորին վրայ փորձած էր, ան ալ իր կարգին իր արուին փոխանցած ըլլալով, հասած է մինչեւ մեր օրերը։

Դպրոցական միամիտ տղաքներէն մինչեւ մեծերը, մեծամեծները, մինչեւ անգամ երկիրներ կառավարող ջոջ դիւանագէտները կը կրկնեն այս սովորութիւնը։ Վկայ՝ ճիշտ այս օրերը կրկին գումարուող խաղաղութեան ժողովը, որուն հիմը ...խաբէութիւնն է։

Խաբէութիւնը՝ որուն Ֆրանսացիները Poisson d'Avril անունը կուտան մեզ Հայերուս համար poison եղած է։ Խաբէութեամբ օրօրուած ենք, անով թմրած ենք, անով ապրած ոչ թէ Ապրիլի առաջին օրին, այլ տարուան բոլոր շրջանին, պիտի համարձակիմ ըսել՝ դար մը ամբողջ։

Աններելի մեղք համարուած այս բանը, այնքան սովորական դարձած է երկրագունտին բոլոր տարածութեան վրայ, որ կարելի է ըսել՝ առանց անոր կեանք չկայ։

Միթէ դիւանագիտութեան հիմը խաբէութիւնը չէ՞։ Վաճառականին դրամագլուխը խաբէութիւնը չէ՞։ Նոյնիսկ եկեղեցիէն ներս, Քրիստոսի պաշտօնեաները չե՞ն որ գինքը կը խաբեն, շարականներով, երգերով, քառաձայն պատարագներով...

Խաբէութիւն խաբէութեանց, ամենայն ինչ խաբէութիւն է։ Երբ մայրը, իր հանգիստին համար, օրօրոցի անմեղը կը խաբէ, անոր մինինիկ բերանը դնելով պարապ tétineը, որպէսզի տղուն ձայնը կտրէ։ Դպրոցական աշակերտը չի՞ խաբուիր մէկ երկու Ֆրանքով, որպէսզի յօժարի դպրոց երթալու, փոխանակ փողոցները չափչփելու։

Երիտասարդները չե՞ն որ անիրականալի խոստումներով կ'ուղեն սերտօրէն իրենց կապել եւ իրենց կեղծ սիրոյն գերի ընել դիւրահաւան օրիորդները, որոնք յուսով կ'ապրին, իրենց երազային տարիքին մէջ։

Կեղծ հաւատարմութեան խոստումները միջոցներ չե՞ն խեղճ կողակիցները խաբելու համար, որ պէսզի տունէն դուրս անցածը յայտնի չըլլայ ու «խնդիր» չծագի ընտանեկան բոյն բռնած ասնդյա[illegible] րանին մէջ։

Եւ դեռ ինչե՞ր, ինչե՞ր, որոնք խաբէութեան շրջանակին մէջ ըլլալով, անոր կը հպատակին աշխարհ կոչուած այս լաբիւրինթոսին բոլորտիքը։

Խեղճ Ապրիլ մէկ, դուն որ տարին մէկ օր տրամադրած ես մարդկութեան զբօսանքին համար, որպէսզի անմեղ կատակներով իրար խաբեն, անդին տարի մը ամբողջ քու կատակդ իրականութեան կը փոխեն մարդիկ գաղտագողի եւ միայն քու օրդ է որ, անդիմակ ու ճակատաբաց, կը խաբեն իրար։

Գալով մեզի՝ Հայերուս, միշտ խաբէութիւնն է որ մեզ խաղալիկ դարձուցած է մեծերու քաղաքականութեան։

Չէ՛ որ Ապրիլ մէկի այս խաղը միամիտ հոս, հոն, անոր ատր ղրկելու մէջն է որ կ'անցնի։ Ուստի երբ լրջօրէն խորհիք, պիտի համոզուիք լաւածիս, եւ պիտի ընդունիք թէ, մեր հայկական խնդիրը, մեր իրաւունքին հարցը, մինչեւ հիմա եւ տակաւին, անորոշ ժամանակուան մը համար Ապրիլ մէկի խաղ մը եղած է, չորս ջոջերու դիւանագէտներու միջեւ։

— Ֆրանսայի դիմեցէք, անիկա կրնայ օգտակար ըլլալ ձեզի եւ արդէն իր քաղաքականութիւնը կը պահանջէ որ...։ Բայց լաւ կ'ընէք անգամ մը Ամերիկայի դիմելով, կրնայ ըլլալ որ...։

— Ամերիկան յօժար է իր միջամտութիւնը տրամադրելու եւ ձեր արդար իրաւունքը պաշտպանելու, բայց լաւ կ'ըլլայ անգամ մը Անգլիոյ կարծիքը առնէք այդ մասին, քանի որ հինէն ի վեր անիկա զբաղած է այդ խնդրով...։

— Անգլիա սիրով պիտի ուզէր նպաստաւոր ելք մը ապահովել ձեր խնդրոյն, բայց առանց Ռուսիոյ հաւանութեան չէ կարելի վճռական եւ վերջնական խոստում մը տալ։ Պիտի ընենք մեր կարելին, ընդարձակելու համար այն հողամասը զոր յատկացուցինք ձեզի։ Համբերութիւն, պիտի աշխատինք ընել ինչ որ կը փափաքիք։ Համբերեցէք, սա Գերմանիոյ մղձաւանջը առանց վառօդի հոտ հանելու վոտկայով ու խավեարով անուշի կապենք, անկէ վերջ ի կարգին...։

Ու երբ Հայ խնդրարկուն, յոգնած, պարտաւած ինքն իր վրայ կը մտածէր, խորհելով թէ, լաւ եղաւ որ գինքը անգամ մըն ալ Ջինաստանի դիկտատորին՝ Ջան Քայ Ջէքին չղրկեցին, խորունկէն ձայն մը լսեց որ կ'ըսէր դիւահար խնդուքով.

— «Մի աշխատիր որ յոգնած միտքդ այս բանը մեկնէ ...ԱՊՐԻԼԻՆ ՄԷԿՆ է»։

ԼԻԼԱ

ՀԱՅԱՍՏԱՆ

(Քաղուած Երեւանի թերթերէն)

ԳԵՐԱԳՈՅՆ ՍՈՎԵՏԻ ընտրութիւններուն առթիւ Հայաստանի զանազան քաղաքներուն եւ գիւղերուն մէջ տեղի ունեցած են շարժանկարի ներկայացումներ, համերգներ։ Յատուկ համերգներ են կազմակերպուած նաեւ արտասահմանէն ներգաղթած աշխատաւորներուն համար, որպէսզի անոնք ծանօթանան խորհրդահայ երգահաններու լաւագոյն ստեղծագործութիւններուն։

ՄԵՂՐԻ շրջանին «Նոր Կեանք» կոլխոզը մեծ յաջողութեամբ փակեց անցեալ տնտեսական տարին։ Անցեալ տարուան իր եկամուտը եղած է 2 միլիոն 382.356 ռուբլի. 428.000 ռուբլի աւելի քան նախորդ տարին։ «Նոր Կեանք» արտելը կը զբաղի գլխաւորաբար շերամապահութեամբ եւ այգեմշակութեամբ։ Շերամապահութեան գերակատարման շնորհիւ կոլխոզը պետութեան յանձնած է 10.242 քիլօ ընտիր բոժոժ եւ ստացած 600.000 ռուբլի։ Այգեմշակութենէն ստացած է աւելի քան մէկ միլիոն ռուբլի։ Բոժոժի բերքը գերակատարուած է 109 առ հարիւր։ Այգիներու իւրաքանչիւր հեկտարէն նախատեսուած 65 կենտինարի փոխարէն ստացուած է 81 կենդինար, պտղատու ծառերէն՝ 408 թոնի փոխարէն 479 թոն։ Գերակատարուած են անասնաբուծութեան զարգացման պլանական ծրագիրները։ Լաւ աշխատանք կատարող գործաւորութեան իբրեւ վարձատրութիւն տրուած է գինի, խաղող եւ դրամական պարգեւներ։

ՔԱՋԱՐԱՆԻ պղնձա-մոլիբդէնի գործարանի շինութիւնները կը շարունակուին։ Լայնցուած է Ղափան-Քաջարան խճուղին, շինուած են կամուրջներ։ Մեծ թափով կը շարունակուին լեռնային աշխատանքները՝ հետախուզական հիմնական հանքուղիներու եւ անցքերու բացումն ու լայնացումը, ելեկտրական գիծի կառուցումը եւն.։ Շինուած են նոր բնակարաններ, ուր տեղաւորուած են արտասահմանէն վերադարձած 76 ընտանիքներ։

ԳԻՒՂԱՏՆՏԵՍԱԿԱՆ աշխատանքներու մեքենայացումը հետզհետէ կը տարածուի, մեքենաշարժ արօրներու կայանները կ'աճին։ Այս պատճառով ալ գիւղացիները պէտք եղած խնամքը չեն տանիր լծկան անասուններուն եւ կը թերագնահատեն անոնց օգտագործումը՝ գարնանային դաշտային աշխատանքներուն մէջ. «Ս. Հայաստան» (Փետրուար 6) կը յանձնարարէ աւելի լաւ խնամել կենդանիները։

ՍԻՓԱՆ-ԿՈՄԻՏԱՍ ԵՐԳՉԱԽՈՒՄԲԸ ԱՐՈՒԱՐՁԱՆՆԵՐՈՒ ՄԷՋ

Պատերազմէն առաջ, Սիփան-Կոմիտաս երգչախումբը յաճախ կ'այցելէր Փարիզի արուարձանները, կազմակերպելով ներկայացումներ, մասնաւորաբար երգահանդէսներ։

Պատերազմի ընթացքին չէր կրցած իրագործել իր այդ ծրագիրը։ Այժմ սկսած է աշխատանքներ տանիլ այդ ուղղութեամբ — նպատակ ունենալով վառ պահել եւ տարածել հայկ. երգը։ Ուրեմն, բացի Փարիզի մէջ կազմակերպած հանդէսներէն, պիտի այցելէ այն արուարձանները ուր ստուարաթիւ գաղութ մը գոյութիւն ունի։

Այդ նպատակով, առաջին երգահանդէսը տըւաւ Առնուվիլ լէ Կոնէսի մէջ, սինեմա Քազինոյի սրահը։

Ճոխ յայտագրով մը, երգչախումբը ղեկավարութեամբ Պ. Գուրգէն Ալէմշահի, ներկայացաւ հասարակութեան։ Բացի խմբերգներէն օր. Աստղիկ Առաքելեան եւ օր. Անուշ Ատոմեան, ինչպէս նաեւ երկու երիտասարդ մեներգողներ, խումբի անդամներէն, որ առաջին անգամ բեմ կուգային, իրենց հնչուն ձայնով, աւելցուցին հանդէսին փայլը։ Վերջին պահուն երգուած «Սիփանայ քաջեր»ը իսկապէս յայտնութիւն մը եղաւ։ Երկար ժամանակէ ի վեր մեր բեմերու վրայ չլսուած այդ դժուարին խմբերգը, շատ մեծ յաջողութեամբ երգուեցաւ, անշուշտ ղեկավարի եւ անդամներու յարատեւ եւ անխոնջ աշխատանքի շնորհիւ։

Միջանկեալ ըսենք թէ արուարձաններու այս շրջագայութեան ընթացքին, շատ լաւ կ'ըլլար եթէ բացի երգերէն, երգչախումբը իր յայտագրին մէջ մտցնէր հայկական պարերու շարք մը, հայկական տարազներով, ինչ որ պիտի կրկնապատկէր հասարակութեան խանդավառութիւնն ու յայտագրին այլազանութիւնը։

Թղթակից

ՄԵՐ ԲԱԺԱՆՈՐԴՆԵՐՈՒՆ ՈՒՇԱԴՐՈՒԹԵԱՆ

Յառաջիկայ ապրիլ 8ին կը լրանայ ՅԱՌԱՋի երկրորդ տարին։ Պիտի խնդրէինք մեր այն բաժանորդներէն որ չեն վճարած տակաւին 1946ի բաժանեգինը, փակել իրենց հաշիւները տարեվերջէն առաջ։— ՎԱՐՉՈՒԹԻՒՆ

Աշխատաւորական շարժումը Իրանի մէջ

Համաշխարհային Արհեստակցական Դաշնակցութեան կողմէ պատուիրակութիւն մը վերջերս Իրան գնաց, քննելու համար կառավարութեան վերագրուած ճնշումները, աշխատաւորներուն ձերբակալութիւններն ու զոհողութիւնները եւ ազատ ընկերակցութիւններու իրաւունքի ժխտումը։

Պատուիրակութիւնը գացած էր Իրանի Արհեստակցական Դաշնակցութեան Կեդր. Կոմիտէի ընդհ. քարտուղարին առաջարկով եւ հաւանութեամբ կառավարութեան։ Անդամներն էին՝ Անգլիոյ, Խ. Միութեան արհեստ. ընկերակցութեան ներկայացուցիչները եւ Համաշխարհային Ընկերակցութեան մէկ անդամը։

Պատուիրակութեան պետը՝ Մուսթաֆա էլ Արիս կը բացակայէր թէեւ, բայց միւս երեք անդամները անմիջապէս գործի ձեռնարկելով, սկսան տեսակցիլ Արհեստակց. ընկերակցութեան ընդդիմադիր ղեկավար Րըզա Ռուսթայի եւ Իրանի կառավարութեան անդամներուն հետ։

Պատուիրակութիւնը վերջնական եզրակացութեան մը յանգելէ առաջ, պիտի այցելէր հարաւային շրջաններու քարիւղի հանքերը, Սպահանի ճարտարարուեստի կեդրոնը եւ հիւսիս. շրջանը։

Կացութիւնը արմատապէս փոխուեցաւ այն օրէն ի վեր, երբ Համաշխարհային Արհեստակցական Դաշնակցութիւնը ճանչցաւ Ռուսթան իբրեւ ներկայացուցիչը Իրանի գործաւորներու։ Այդ ատենները Թիւտէհ կուսակցութիւնը (ծայրայեղ ձախ) եւ Արհեստակցական ընկերակցութիւնները իրենց մենաշնորհ ըրած էին խօսիլ աշխատաւորութեան անունով եւ կը յայտարարէին թէ 300.000 անդամներ ունին։ Բայց իրենց անդամներէն շատեր կորսնցուցին, իբրեւ հետեւանք կուսակցութեան ընծայած օժանդակութեան Ատրպատականի Դեմոկրատներուն եւ քաղաքական բացարձակ նմանութիւնը։

Յառաջ գալիք փլուզումը կանխելու համար, Կեդր. Կոմիտէն անցեալ յունուարին հրապարակաւ յայտարարեց թէ իրենց մարմինը որեւէ քաղաքական կուսակցութեան կապուած չէ եւ թէ անոր միակ նպատակը կը կազմեն աշխատաւորութեան իրաւունքներու պաշտպանութիւնն ու սահմանադրական սկզբունքներու վերահաստատումը։ Անուրանալի է որ նոր միութիւնները կ'աճին։ Կ'ըսուի թէ միայն Թեհրանի մէջ աւելի քան 25.000 գործաւորներ մրցակից միութիւններու անդամ են։

Իրանի կառավարութիւնը վերջին տասը ամիսներու ընթացքին մեծ աշխատանք տարած է ընկերային օրէնսդրութեան եւ աշխատանքի բարեկարգութեան համար։ Իբրեւ առաջին քայլ նախարարական խորհուրդը 1946 Մայիս 18ին հաստատեց աշխատանքի օրէնքը որ կը ճշդէ աշխատանքի եւ ճարտարարուեստի յարաբերութիւնները, պաշտօնէութեան պայմանները, ընկերային եւ ճարտարարուեստի բարօրութիւնը, առողջապահութիւն եւ ապահովութիւն։ Օրէնքը կը տրամադրէ նաեւ շաբաթը 48 ժամ աշխատանք, աւելիին համար 35 առ հարիւր յաւելում մը օրավարձքին վրայ։ Մէկ տարի յաջորդաբար գործարանի մը մէջ աշխատող գործաւոր մը 15 օրուան վճարովի արձակուրդ պիտի ստանայ։

Մասնաւոր պայմաններ սահմանուած են կիներու եւ պատանիներու աշխատանքներուն համար եւ համաձայն միջազգային աշխատանքի կազմակերպութեան դաշինքին՝ արգիլուած է կիներու եւ անչափահասներու գիշերային աշխատանքը։

Ուրիշ կարգ մը յօդուածներ կը պաշտպանեն բանուորները գործատէրերու կամայականութեանց դէմ։ Գործաւորները իրաւունք ունին դիմելու անկախ ատեաններու։ Այս բոլոր օրէնքները պիտի գործադրուին Մայիս 18էն սկսեալ։

ԿՐՕՆԻ ԽՆԴԻՐԸ ԻՏԱԼԻՈՅ ՄԷՋ

Հռոմէական եկեղեցիին իբրեւ պետական կրօնք իտալական նոր սահմանադրութեան մէջ մտցնելու պարագան նոր երեւոյթ մը ստացաւ։ Այս մասին Հանրապետութեան նախագահին դիտողութիւն ըրած էին հրեայ եւ բողոքական հասարակութեան պետերը։

Իբրեւ պատասխան իրեն տրուած հարցումին, թէ ինչո՞ւ այդ դիմումը կատարած են Հանրապետութեան նախագահի մօտ, երբ ատոր վերջնական որոշումը պիտի տայ երկրին սահմանադիր մարմինը, հրէական միութեան նախագահը յիշած է հրէական հին սովորութիւն մը։ Այդ սովորութեան համաձայն՝ հին Հրեաները երբ կռիւ մը շահէին կամ կորսնցնէին, այդ վայրերուն վրայ նշաններ կը զետեղէին յաւերժացնելու համար կատարուած աշխատանքը։ Ճիշդ նոյն դերը պիտի կատարէ նաեւ իրենց վերջին բողոքը նախագահին մօտ յաջողի կամ ոչ, պատմելու համար յաջորդներուն թէ անհրաժեշտ աշխատանքը կատարուած է այդ մասին։

Իտալիոյ աւետարանական եկեղեցիին ներկայացուցիչն ալ արդիւացումի կողմնակից մըն է։ Իր հաշիւներուն համաձայն երկրին մէջ հարիւր հազար իտալացի բողոքականներ կը գտնուին։ Վերջին վիճակագրութիւնները Հրեաներու թիւը կը ցուցնեն 50.000։ Իտալիոյ ժողովուրդին աւելի քան 99 առ հարիւրը կաթոլիկ է։

Բողոքական եւ հրեայ պետերը նախագահին մատուցած յուշագրով կը պնդեն որպէսզի իտալական սահմանադրութիւնը ճանչնայ «պաշտամունքներու կատարեալ հաւասարութիւնը խղճի բացարձակ ազատութեան մթնոլորտի մը մէջ, որ այժմու իւրաքանչիւր ժողովրդապետական ընկերութեան հիմը կը կազմէ»։

Կրօնական այս վէճին խառնուած են նաեւ քաղաքական տարրերը, որոնք հակառակ կ'արտայայտուին օրէնքին նոր սահմանադրութեան մէջ մըտցուելուն։ Անոնք կը կարծեն թէ այդ օրէնքին որդեգրումովը՝ 1929ին Մուսոլինիի եւ Վատիկանի միջեւ կնքուած դաշինքը նոր սահմանադրութեան մնայուն մասը պիտի կազմէ։ Իսկ Վատիկանի թերթը, «Օսսէռվաթօռէ Ռոմանօ» կը պաշտպանէ օրէնքը, հիմնուելով իտալացի ժողովուրդի կաթոլիկ եկեղեցիին պատկանելու իրողութեան վրայ եւ կ'ըսէ թէ այդ օրէնքը անհրաժեշտ է, ապահովելու համար երկրին կրօնական խաղաղութիւնն ու միութիւնը։

Բողոքականներուն ներկայացուցիչը բողոքած է կաթոլիկ կրօնաւորներուն եւ եկեղեցիներուն պետութենէն ստացած վճարումներուն դէմ։ Այդ դրամները կը վճարուին հրեայ եւ բողոքական անձերէ գանձուած տուրքերէն։

ՁԱՅՆԵՐ ԳԱՒԱՌԷՆ

ԹԱՏԵՐԱԿԱՆ

ՎԻԷՆ (Ցտռաց).— Ժամանակէ մը ի վեր Կապոյտ Խաչի Վիէնի մասնաճիւղի մեր ժրաջան քոյրերը պատրաստութիւններ կը տեսնէին ներկայացումի մը համար, որ ինչպէս միշտ այս անգամ ալ, մեծ յաջողութեամբ պսակուեցաւ։

Անցեալ կիրակի (մարտ 23) Սէրքըլ Կաթոլիկի սրահը լեցուած էր սովորական բազմութեամբ։ Բեմադրուեցաւ Ս. Շահէնի «Տանջուածներ»ը, յուզիչ դրուագ մը 1915ի հայկ. ջարդերէն։ Շարժապատկերի մը պէս մեր աչքերու առջեւէն անցան Տէր Զօրի եւ արաբական անծայրածիր անապատները, ուր տակաւին կը թափառին Թուրք եաթաղանէն ողջ մնացած հայկական բեկորներ։ Հայ մայրեր իրենց երախաներու ձեռքէն բռնած կիզիչ արեւին տակ կարօտ են ումպ մը ջուրի եւ փունջ մը կանանչ խոտի։ Վերյիշումը այդ արիւնաներկ օրերու, թրջեց բոլորին աչքերը մանաւանդ անոնց որ տեսած են այդ դաժան օրերը։

Քաջալերելու համար կ'արժէ յիշել բոլոր դերակատարներուն անունները որոնց մեծ մասը կը պատկանի նոր սերունդին,— Պ. Պ. Սահակ Անդոնեան (Թուրք Զիապէյ), Մովսէս Բարխեան, անոր եղբայրը, Ալեքսան Ալեքսանեան (Թուրք մուխթար մը), Գեղամ Պարոնեան (սպայ մը), Մկրտիչ Անտոնեան (Տէր Յակոբ քահանայ)։ Տիկին Սօնա Լուսարեւեան (քահանային կինը), Տիկին Վարդուհի Ռստիկեան եւ Օր. Մարի Նովէզեան (քահանային երկու աղջիկները)։ Տիկին Շնորհիկ Անտոնեան (Հայաստանի խորհրդաւոր կոյսը)։ Օր. Անժէլ Ուզունեան (գաղթական հայ կին մը), Ահարոն Գալայճեան (քահանայի փեսայ Տիրանը), Աւետիս Նաճարեան (գաղթական Հայ մը), Աւետիս Մաղաքեան (նոյնպէս քաղցած գաղթական մը)։ Գրեթէ բոլորն ալ յաջող էին իրենց դերերուն մէջ։ Ինչպէս միշտ, այս անգամ ալ Տիկին Վարդուհի Ռստիկեան լաւագոյն կերպով կատարեց իր դերը. իր շարժումները ու զգացումները ճիշդ ու ճիշդ կը համապատասխանէին իր դերին։ Նոյնը կարելի է ըսել Օր. Մարի Նովէզեանին, թէեւ շատ քիչ անգամ բեմ ելած է։ Օր. Անժէլ Ուզունեան հակառակ իր փոքր տարիքին շատ յաջող կերպով կատարեց արաբական անապատները չափող տառապած հայ կնոջ դերը իր երախային ձեռքէն բռնած։ Յաջող էր նաեւ Ահարոն Գալայճեան Տիրանի գլխաւոր դերին մէջ։ Գաղթական Հայու դեր մը կատարեց նաեւ Պ. Լեւոն Տօնապետեան։

Ինչպէս յայտարարուեցաւ բեմէն ընկ. Ուզունեանի կողմէ, Կապոյտ Խաչի Վիէնի մասնաճիւղը յատկապէս ընտրած էր տարագրութեան կեանքէն առնուած այս յուզիչ դրուագը ցոյց տալու մեր նոր սերունդին Թուրքերու գործած ոճիրները հայութեան հանդէպ։ Կապոյտ Խաչի վարչութիւնը այս առթիւ իր խորին շնորհակալութիւնները կը յայտնէ բոլոր դերակատարներուն ու նաեւ Պ. Կարապետ Մուրատեանի որ ինչպէս միշտ, այս անգամ ալ սիրով ընդունած էր յուշարարի ծանր պարտականութիւնը եւ Պ. Ուզունեանին որ մինչեւ վերջը հետեւեցաւ փորձերուն։

Գառունի

ԿԸ ԽՆԴՐՈՒԻ ԹՂԹԱԿՑՈՒԹԻՒՆՆԵՐԸ ԿԱՐՃ ԳՐԵԼ, ԺԱՄԱՆԱԿԻՆ ԳՐԵԼ, ՄԱՔՈՒՐ ԳՐԵԼ։

ՔԱՆԻ ՄԸ ՏՈՂՈՎ

ԸՆԴՀ. ԳՈՐԾԱԴՈՒԼԸ անխուսափելի կը համարուի Ռուրի շրջանին մէջ, երբեւ հետեւանք սնունդի պակասին եւ համատարած թշուառութեան ; Կոչեր ուղղուած ենամէնկողմ ,աշխատանքը դադրեցնելու եւ հրապարակային ժողովի մը մասնակցելու համար : Թէեւ հանքագործներուն ուտելիքը գոհացուցիչ կը համարուի, բայց անոնց կիներն ու զաւակները անօթի են : Քէօլնի մէջ 1500 կիներ եւ աղջիկներ ցոյց մը կատարեցին ի խնդիր հացի :

ԵԳԻՊՏՈՍԻ երեսփ. ժողովը քուէարկեց առեւտրական ընկերութեանց օրէնքը, որ մասնաւորապէս ուղղուած է օտարականներու դէմ :Այս օրէնքով, ընկերութեանց պաշտօնեաներուն 75 առ հարիւրը պէտք է եգիպտացի ըլլան, եւ անոնց թոշակները՝ առ նուազն 65 առ հարիւրը իբրեւ թոշակ վճարուած գումարներուն, պարզ բանուորները՝ 90 առ հարիւր եգիպտացի, վարչական խորհուրդի անդամներուն 40 առ հարիւրը եգիպտացի են. :

ԻՏԱԼԻՈՅ ազգ. պաշտպանութեան նախարարը կրկին յայտարարեց Սահմանադիր ժողովին մէջ թէ 70.000 իտալացի գերիներ մնացած են Խ. Միութեան կեդրոնացման կայաններուն մէջ: Ռուսերը կ'ըսեն թէ 21.000 գերիներ վերադարձած են, իսկ Իտալիա կը հաստատէ միայն 12.513 գերիներու վերադարձը :

ԳԵՐԱԳՈՅՆ ԱՏԵԱՆԸ սկսաւ դատել ծովակալ Լապորտը, որ կ'ամբաստանուի թէ կ'ուզէր պատերազմ յայտարարել Անգլիոյ դէմ եւ Ափրիկէ արշաւել 20.000 կամաւորներով, կռուելու համար Ազատ Ֆրանսայի ուժերուն դէմ : Կ'ամբաստանուի նաեւ իբրեւ պատասխանատու Թուլոնի նաւատորմին խորտակման : Ուրիշ ծովակալ մը, Պ. Պլէօ, նամակ մը գրելով Թաքստոցէն, կ'ըսէ թէ փաստհութիւն չունի արդարութեան վրայ :— Կ'ըսուի թէ զօր. տը Կոլ Զատիկին ճառ մը խօսելով Սթրազպուրկի մէջ, ընդհ. ներում պիտի առաջարկէ :

ՄԱՐԴԱՀԱՄԱՐԻ առթիւ, Սուրիոյ բոլոր բնակիչներուն հրամայուեցաւ տուներէն դուրս չելլել 24 ժամ :

ՇԱՔԱՐԻ բաժնեչափը, որ 750 կրամի բարձրացած էր M. եւ C. դասերուն համար, նորէն 500 պիտի ըլլայ ապրիլին : V.երը պիտի շարունակեն 750 կրամ առնել :

ՌՈՒՄԲ ՄԸ ՊԱՅԹԵՑԱՒ Կրընոպլի համայնավար կուսակցութեան կեդրոնին մէջ, կարեւոր վնասներ պատճառելով :Մարդկային կորուստ չկայ :

ԳԱՂՏՆԻ ԶԻՆԱՊԱՀԵՍՏՆԵՐՈՒ հետապնդումը կը շարունակուի ամբողջ Ֆրանսայի մէջ: Շատեր անձամբ կը յանձնեն կամ անտառներու եւ ամայի վայրերու մէջ կը ձգեն իրենց պահած զէնքերը :

ՊԱՐԵՆԱՒՈՐՄԱՆ ՏԱԳՆԱՊԸ սաստկացած ըլլալով Նուկոսլաւիոյ մէջ, Ուաշինկթընի նուկոսլաւ դեսպանը խնդրեց ետ առնել այն որոշումը որով ամերիկեան կառավարութիւնը կը մերժէր ցորեն յանձնել մայիսէն կամ յունիսէն առաջ: Դեսպանը բացատրեց թէ կացութիւնը խիստ ծանրացած է : «Եթէ արագ օգնութիւն չստանանք, օրական ուտեստը պիտի իջնէ 650 գոլի, շատ աւելի պակաս քան Գերմանիոյ մէջ» :

ԱՇԽԱՏԱՆՔԻ նախարարը, Պ. Քռուազա, որ վերջերս Հռոմ գացած եւ պայմանագիր մը կնքած էր 200.000 իտալացի աշխատաւորներ բերելու համար, յայտարարեց թէ եկուորները գլխաւորաբար պիտի աշխատին հանքերու (20.000) մետաղագործութեան, հողագործութեան եւ վերաշինութեան մէջ: Քանի մը ամիսէ ի վեր 25.000 Իտալացիներ Ֆրանսա մտած են գաղտնապէս ,իսկ 11.000 հոգի կանոնաւոր ճամբով: Կառավարութիւնը ամէն դիւրութիւն պիտի ընծայէ բնակարաններ ճարելու համար: Նախարարը կը յորդորէ բարեացակամութեամբ վարուիլ եկուորներուն հետ, չմոռնալով որ եթէ դարման չտանին բանուորներու պակասին, շատ ծանր տագնապ մը պիտի ծագի: Կառավարութիւնը միջոցներ կը մտածէ դատապարտուածները եւ սեւ շուկայինները երեւան հանելու եւ բանեցնելու համար: Կը խորհուի նաեւ օգտագործել 30.000 այր ու կին բանտարկեալներ :

ԺԱՄԱՆԱԿԱՑՈՅՑ ՓԱՐԻԶԻ ՀԱՅՈՑ ԵԿԵՂԵՑԻՈՅ ՏՕՆԱԿԱՆ ՕՐԵՐՈՒ ԺԱՄԵՐԳՈՒԹԵԱՆՑ

ԾԱՂԿԱԶԱՐԴ, Կիրակի 30 Մարտ, սկիզբ ժամը 8, Ս. Պատարագ ժամը 10, Ժրեկոյ դռնբացէք ժամը 16ին :

ԱՒԱԳ ՀԻՆԳՇԱԲԹԻ, 3 Ապրիլ, Առաւօտ. ժամը 7.30ին, Ս. Պատարագ ժամը 10ին, Ոտնլուայ ժամը 16ին, Խաւարումն ժամը 19.30ին :

ԱՒԱԳ ՈՒՐԲԱԹ, 4 Ապրիլ, Խաչելութիւն եւ Թաղում ժամը 17ին :

ՃՐԱԳԱԼՈՅՑ Ս. ԶԱՏԿԻ, Շաբաթ 5 Ապրիլ, սկիզբն ժամերգ. ժամը 15.30ին, Ս. Պատ. ժամը 17ին :

ԶԱՏԻԿ, ԿԻՐԱԿԻ 6 Ապրիլ, սկիզբն. ժամերգ. ժամը 7.30ին, Ս. Պատարագ ժամը 10ին :

ՄԵՌԵԼՈՑ Ս. ԶԱՏԿԻ, Երկուշաբթի 7 Ապրիլ, Ս. Պատարագ ժամը 10ին :— Հոգաբարձութիւն

Le Gérant: L. KRIKORIAN
Imprimerie DER-AGOPIAN, 17 Rue Damesme - 13e
Travail executé par des ouvriers syndiqués

Հ. Յ. Դ. Թանգարան

Այժմ երբ թղթատարական հաղորդակցութիւնները կանոնաւորուած են արտասահմանի բոլոր երկիրներուն հետ, կը խնդրենք մեր հեռաւոր ընկերներէն, բարեկամներէն եւ համակիրներէն, որ եթէ իրենց մօտ կան զանազան յիշատակներ, իրեր, նկարներ եւ պատմական գրութիւններ, մնացած մեր նահատակներու ու մեռածներու կողմէ, որոնք կապ ունին մեր ազատագրական աշխատանքին ու յեղափոխական պայքարին հետ, ուղարկեն մեզ, պահելու համար սրբութեամբ մեր թանգարանին մէջ: Շնորհակալութեամբ կ'ընդունինք նոյնպէս դրամական նուէրներ, թանգարանը ճոխացնելու համար: Մեր մշտական հասցէն է. — K. Balayan, 16, rue des Basserons, Montmorency (S. et O.), France: Կարելի է ուղարկել նաեւ «Յառաջ»ի հասցէով, յանձնելու համար մեզ:

Հ. Յ. Դ. ԹԱՆԳԱՐԱՆԻ ՎԱՐՉՈՒԹԻՒՆ

Յ. Գ. — Կը խնդրուի արտասահմանի մեր թերթերէն արտատպել :

Ցերեկոյթ պարահանդէս

Կազմակերպուած Ալֆորվիլի «Գուսան» երգչախումբի կողմէ, հովանաւորութեամբ Հայ Ռազմիկներու Միութեան, կիրակի, 30 մարտ կէսօրէ վերջ ժամը 16.30էն մինչեւ կէս գիշեր, Salle des Sportsի մեծ սրահը, 158 rue Jean Jaurès, Maison Alfort: Գեղարուեստական ճոխ բաժին, երգչախումբի անդամներու կողմէ եւ առատ պիւֆէ դիւրամատչելի գիներով: Եւրոպական պարեր, կը նուագէ GARO SARIANի նուագախումբը, մուտք 75 ֆրանք: Charenton Ecoleէն առնել 181 թիւ հանրակառքը եւ իջնել Terminus: Ցերեկոյթին ամբողջ հասոյթը պիտի յատկացուի երգչախումբին մօտ ատենէն կազմակերպելիք առաջին համերգին:

Երեկոյթ - պարահանդէս

Կազմակերպուած Հ. Յ. Դ. Նոր Սերունդի Իսիի մասնաճիւղին կողմէ, այս շաբաթ ժամը 8.30—12, «Ազատ»ի սրահը, 4 rue de la Défense:

Գեղարուեստական բաժին, ղեկավարութեամբ Ս. ՅՈՎՀԱՆՆԷՍԵԱՆԻ:

Ռազմիկին գիշերը

ԱՅՍՕՐ ՇԱԲԱԹ, ժամը 21էն մինչեւ լոյս, George V.ի շքեղ սրահներուն մէջ, բարձր հովանաւորութեամբ Հանրապետութեան Նախագահին: Հասոյթը պիտի յատկացուի ՊԱՏԵՐԱԶՄԻ ՀԱՅ ԶՈՀԵՐՈՒ ՅՈՒՇԱՐՁԱՆԻՆ :

ՓԱՐԻԶԱՀԱՅ ԱԶԳ. ԹԱՏԵՐԱԽՈՒՄԲԸ

Վաղը, կիրակի, ժամը 20.30ին Իէնայի թատրոնին մէջ կը ներկայացնէ Ա. Շահխաթունիի թատերախաղը, «ՀԱՅՐԵՆԻՔԸ ՂՕՂԱՆՋՈՒՄ Է», մասնակցութեամբ հեղինակին: Միջանկեալ՝ պար եւ շարժանկար: Գինները սովորական: (10 Ave. de Iena, métro Iena):

Գործաւորուհիներ կ'ուզուին

Կնոջ հագուստի ֆօնֆէքսիօնի համար գործաւորուհիներ կ'ուզուին տունը աշխատելու համար: Դիմել Պ. ՄԻՆԱՍԵԱՆԻ, 32 rue des Annelets, Paris (19):

Laboratoire du Trocadéro
CRÈME DE BEAUTÉ

ROSE DE L'ILE DE FRANCE

Արժանացած ծանօթ մասնագէտներու գնահատանքին

Crèmeին գլխաւոր յատկութիւնն է սնուցանել մորթը եւ պահել անոր փափկութիւնն ու թարմութիւնը, արգիլելով եւ անհետացնելով կնճիռները: Կը գործածուի նաեւ ձեռքի ճեղքուածքներու եւ արեւին դէմ պաշտպանուելու :

Դիմել ուղղակի հաստատութեան անձամբ ձրի խորհուրդ ստանալու համար (երկուշաբթի եւ շաբաթ օրերը) եւ նամակով:

20 Rue Scheffer, Paris (16), métro Trocadéro, Ave. Paul Doumer մօտ, Հեռ. **Klé. 26-49**

ինչպէս նաեւ գլխաւոր դեղարանը,

Grande Pharmacie de France

13 Place du Havre, Paris (Gare St. Lazareի մօտ)

Այժմ լոյս մեր հայ լուսանկարիչներուն

ՀԱՅԱՍՏԱՆ ՄԵԿՆՈՂՆԵՐՈՒՆ 20 % ԶԵՂՉ

Կը ծախենք Ալամինիի գործիքներ, կ'առնենք եւ կը ծախենք նաեւ 13—18, 10—15, 9—12 Ռըփորթաժի մեքենաներ: Ունինք նաեւ թիրէօգ, Գիւվէթ, Ռէֆլէքս եւ Լայքա գործիքներ:

Դիմեցէք ՄԵՐԿԵՐ ԱՌԱՔԵԼԵԱՆ,
2 rue Curie K. Bicetre (Seine), Porte d'Italieէն 7 վայրկեան :

ՅՈՒՇԱՏԵՏՐ

Հ. Յ. Դ. ԵԳԻՊՏԱՑԻ ԿՈՄԻՏԷԻ ընդհ. ժողովը՝ այս շաբաթ ժամը 8.30ին, ընկերվարականներու սրահը, 9 rue Victor Massé: Խիստ կարեւոր օրակարգ :

ՇԱՎԻԼԻ Հ. Յ. Դ. Արզութեան խումբի ժողովը՝ այս շաբաթ երեկոյ ժամը 9ին, ծանօթ հաւաքատեղին :

Հ. Յ. Դ. ՎԱՐԴԱՆ ենթակոմիտէի ընդհ. ժողովը՝ այս կիրակի կէսօրէ վերջ ժամը 3ին, Սարսէլի մէջ, սովորական հաւաքատեղին: Կարեւոր օրակարգ: Կը խնդրուի բոլոր ընկերներէն ներկայ գտնուիլ :

ՓՈՆ Տ'ՕՊՆԱՅԻ Հ. Յ. Դ. «Կորիւն» խումբին ընդհ. ժողովը՝ այս կիրակի, 30 մարտ, կէսօրէ վերջ, ժամը ճիշդ 3ին, սովորական հաւաքատեղին: Կարեւոր օրակարգ :

ԼԻՈՆԻ Կապոյտ Խաչի թէյասեղանը յետաձգուած է Ապրիլ 20ին:

ՊԱՏԱՐԱԳ - ՀՈԳԵՀԱՆԳԻՍՏ

ՏԷՐ ԵՒ ՏԻԿ. ՀԱՅԿ ՋԱԹԻԿԵԱՆ կը տեղեկացնեն բոլոր բարեկամ եւ ազգականներու որ Մարտ 30ին Ծաղկազարդի կիրակին հոգեհանգստեան արարողութիւն պիտի կատարուի Պոմոնի Ս. Գրիգոր Լուսաւորիչ եկեղեցւոյ մէջ, իրենց հօր, մօր եւ եղբօր, ինչպէս նաեւ Ջաթիկեան - Մավէլեան եւ Շուշարճեան գերդաստանաց համայն ննջեցելոց հոգւոյն :

ՂԱԶԱՐ ՏԷՐՏԷՐԵԱՆ եւ ԴԱՐԲԻՆԵԱՆ ընտանիքը կը ծանուցանեն որ, իրենց սիրեցեալ կնոջ եւ հօրաքրոջ Տիկին ՖԸՆՏՈՒԽ ՏԷՐՏԷՐԵԱՆի (ծնեալ Դարբինեան) մահուան քառասունքի առթիւ հոգեհանգստեան արարողութիւնը տեղի պիտի ունենայ Մարտ 30ին Ծաղկազարդի կիրակին Պոմոնի Ս. Գրիգոր Լուսաւորիչ եկեղեցւոյ մէջ: Կը հրաւիրուին ննջեցեալին յիշատակը յարգող բոլոր բարեկամ եւ ազգականները :

ՎԻԷՆ.— Տիկին Քնար Թէրզեան իր մօրը Տիկին ՀԱՅԿԱՆՈՅՇ ՓԱՓԱԶԵԱՆի մահուան տարելիցի առթիւ հոգեհանգիստ - պատարագ մատուցանել կուտայ այս կիրակի առաւօտ Լիոնի, Հայոց եկեղեցիին մէջ, Rue Louis Blanc: Կը հրաւիրուին յիշատակը յարգող բոլոր բարեկամները:

ՆԱՄԱԿՆԵՐ ՈՒՆԻՆ «ՅԱՌԱՋ»Ի ՄՕՏ

Տիկին Հայկանոյշ Մանուկեան (Պուէնոս-Այրէսէն), Պ. Գրիգոր Պ. Դաւիթեան կամ Տիկին Գայիանէ Դաւիթեան (Պավարիայէն), Պ. Յակոբ Թորոսեան (Լաւալէն):

Կ'ՈՒԶՈՒԻ լաւ ափփրէթօռ մը եւ օգնական մը աշխատանոցի մէջ աշխատելու համար , լաւ վճարում: Դիմել Պ. ՄՈՒՐԱՏԵԱՆԻ, 13 rue Saulnier, Paris (9): Tél. Prov. 41-29:

Ուշադրութիւն կօշկակարներուն

Ունինք կաշիի վաճառատուն **Crepin** եւ **Tannerie:** Ձեր բոլոր գնումներու համար դիմեցէք Յ. Գ. Փափազեան վաճառատունը, **223, r. Tolbiac, Paris (13)** Tél. Gob. 64-54: Բաց է ամէն օր ժամը 8—12 եւ 14—18, գոց է ուրբաթ եւ շաբաթ օրերը: Հաղորդակցութիւն՝ métro: **Tolbiac, Place d'Italie, Clacière:**

Ծախու է

Bottier - կօշկակարի խանութ մը finissageի մեքենայով մը: Խանութը ունի իրեն հետ բնակարան մը, երեք գլխաւոր սենեակներով, խոհանոց եւ մուտք: Դիմել «Յառաջ»ի, Ն. ակզմատառով:

ՈՒՇԱԴՐՈՒԹԻՒՆ՝ ՍԱՓՐԻՉՆԵՐ՝
ԵՒ ՎԱՐՍԱՅԱՐԴԱՐՆԵՐ

Foire Internationale de Lyon du 12 au 21 Avril, 1947
Groupe 34 Bâtiment 13, Stand 14

136 RUE BOILEAU, LYON

Լիոնի Միջազգային Տօնավաճառին մէջ կը ցուցադրէ իր զանազան տեսակի անուշահոտութիւնները :

ՕՐԱԹԵՐԹ

LE PREMIER QUOTIDIEN ARMENIEN EN EUROPE

HARATCH — Fondé en 1925 — R. C. Seine 376.286

Directeur-Propriétaire : SCH. MISSAKIAN

17, Rue Damesme — PARIS (13e)

Tél.: GOB. 15-70 — C. C. P. Paris 1678-63

Տար. 1000, 6ամս. 500, 3ամս. 300, Փր., Արտաս. 10 Տոլ.

Dimanche 30 MARS 1947 Կիրակի 30 ՄԱՐՏ

ԺԹ. ՏԱՐԻ — 19e Année N° 4998-Նոր շրջան թիւ 607 Խմբագիր՝ Շ. ՄԻՍԱՔԵԱՆ ԳԻՆ՝ 4 Ֆր.

ՄԵՐ ԽՕՍՔԸ

ԾԱՂԿԱԶԱՐԴ

Ի՜նչ պատկերալից, գունագեղ բառեր նոյնիսկ օրացոյցին մէջ, — Կաղանդ, Բարեկենդան, Ծաղկազարդ, Զատիկ, Վարդավառ:

Ձեւով քրիստոնէական (միջազգային), խորքով՝ հայկական: Տերեւները կրօնաբոյր, միջուկը, ծաղիկը՝ օծուն հայկական չունչով:

Ահաւասիկ այսօրուանը, Ծաղկազարդ:

Քրիստոնէական բոլոր եկեղեցիները կը տօնեն զայն դարերէ ի վեր, իբրեւ նախաբանը Յարութեան տօնին, որ կը կոչուի Զատիկ:

Տարբերութիւնները այնքան ալ խոր չեն դաւանանքէ դաւանանք: Նոյն աւանդական արարողութիւնները, հանդիսաւոր պատարագներով: Եւ ձիթենի կամ ուրիշ ճիւղեր բաժնելու նոյն սովորութիւնը, իբրեւ տեսակ մը շարժուձեւ հաշտութեան: « Ի մարդիկ հաճութիւն »:

Եւ սակայն, տարբերութիւնը շատ է հայկական «Ծաղզարդար»ին եւ միւսներուն միջեւ, բուն ժողովրդական ըմբռնումով: Ինչպէս հայկական Զատիկին եւ միւսներուն միջեւ:

Մէկ խօսքով, հայ ժողովուրդը իր ինքնուրոյն կնիքը դրած է ընդհանրական աւանդութեանց մէջ: Նոյնիսկ օտարէն փոխ առնուած, մկրտուած բառերու մէջ (Կաղանդ եւն.):

Հայկական ոգին եթէ չէ կրցած բոլորովին հայացնել զանազան սովորութիւններ, գոնէ յաջողած է բարեխառնել խորթն ու թթուն:Իր բոյրը, գոյնը եւ չեչաը դրոշմել անոնց վրայ:

Օտարներն անգամ դիտած են այս տարբերութիւնը, հայկական եկեղեցի մը կամ տուն մը մըտած, արարողութեանց եւ սովորութեանց ուշադիր հետեւած ատեն:

Նախահայրերու, հայկական հողի ձայնն է որ եկած հասած է մինչեւ մեզի, իր Ծաղկազարդներով ու Վարդավառներով: Քրիստոնէական Ծոմ... բակի տակ, բայց ինքնուրոյն:

Գարնան ժպիտն իսկ չէ՞ որ կը սարսռայ ձեր դէմքին վրայ, երբ կ'արտասանէք բառը, Ծաղկազարդ: Ծաղիկ ճամբաներուն վրայ եւ ծաղիկ հոգիներու մէջ:

Ինչպէս որ հոգիդ կը զովանայ Վարդավառին, երբ մարդիկ ջուր կը ցանեն իրարու վրայ, կարկաչուն, չարաճճի ծիծաղներ արձակելով:

Այդ ծաղիկն ու ջրցանը, Ծաղկազարդն ու Վարդավառը այսօր ալ կը պահե՞ն իրենց թաքուն խմաստը: Իրենց բարեմիտ հմայքը: Ոչ թէ եկեղեցիներու կամարներուն տակ, հանդիսաւոր ձեւականութիւններով, այլ դուրսը, բուն ժողովուրդին մէջ: Տուներէն մինչեւ բեմերն ու առեւանները:

Ծաղկազա՞րդն է որ կը հեւայ մեր հանրային եւ քաղաքական գործունէութեան ժխորին մէջ, թէ ծաղկամարտը, որ գոնէ Նիսի աւանդական ցոյցին անմեղութիւնն ալ չունի...

« Գաղափարներու զուգորդութեամբ », ինչպէս կ'ըսեն վարժապետները, մեր մտքին մէջ կը ծնի աւելի հիմնական հարց մը. —

Նախահայրերը յաջողեցան հայկական ոգին, հանճարը դրոշմել շատ մը միջազգային, համամարդկային աւանդութեանց, վարդապետութեանց եւ յղացումներու վրայ:

Մենք որ աւելի ուշիմ կը համարուինք, լի գիտութեամբ եւ խորութեամբ, երբեք միտքէ անցուցա՞ծ ենք պահել, զարգացնել, արժեցնել նոյն գիծը: Կրցա՞ծ ենք հօսրացնել, մանրել, հայացնել ինչ որ կը տեսնենք մեր բոլորտիքը: Ինչ որ կը թելադրուի ուրիշներէն:

Երէկ, խաւարակուռ դարերու մէջ, կարելի եղած է պահել մեր տեսակէտներու եւ սովորութեանց անկախութիւնը տարբեր, շատ աւելի զօրաւոր եկեղեցիներու հանդէպ:

Ի՞նչ բան կը ստիպէ մեզ որ այսօր անճրկինք այդ ճամբուն վրայ, թուլամորթութիւնը գիտութիւն եւ ոլոր-մոլոր կապկութիւնը առաքինութիւն համարելով:

Ի՞նչ մնացած պիտի ըլլար մեր սեփական մշակոյթէն, մեր լեզուէն ու պատմութենէն, եթէ, դարեր առաջ, մարդիկ վարուէին այնպէս ինչպէս այսօր: Եթէ տեղի տուած ըլլային զանազան հրապոյրներու եւ ճնշումներու առջեւ:

Կարելի՞ է ինքնուրոյն դիմագիծ պահել, օրօրուելով, տրորուելով, յարմարելով: Սեփական արժէքները` ստորադասելով աւելի զօրաւորներու կամքին կամ հաճոյքին :

Ծաղկազա՛րդ. ծաղիկներու ո՞ր տեսակն է որ կը պակսի հայկական անդաստանին մէջ... Շ.

Հայրենադարձ...

(ՀԱՏՈՒԱԾՆԵՐ)

Երկիր իմ, Մայր իմ, կռունկներ կ'անցնին
Շարան առ շարան
Մութ երկինքներէն՝ անձայն ու լռին,
Մեր աչքերուն մէջ՝ սիրոյդ անսահման
Լուսեղ ապագան՝
Կուգանք դէպի քեզ, մոլցած ամէն բան ,
Բերելով մեզ հետ մեր սիրտը ընծայ
Վսեմ Մասիսդ, սրբազան հողիդ ,
Բերելով մեզ հետ մեր տենչը եսկայ ,
Արցունքը կապոյտ, դարերու ժպիտ,
Մայրական սրտիդ.
Կարօտ ու քանդակ, օրհնուած ճշխար
Նախատակներէդ այն բազմահազար ,
Որոնք քեզ համար, մեր սիրոյն համար,
Մեռան քաջաբար ...

×

Կուգանք դէպի քեզ, եւ ոչ մէկ հարցում մեր շըրթունքներուն ,
Ինչ որ առիր դուն եւ ինչ որ տըւիր, հունձքն է պատմութեան.
Հայոց աշխարհի երկունքէն դաժան,
Ծնաւ վահագնեայ պատանին ժպտուն ,
Մեր փառքը վսեմ, ոգին արութեան,
Ու գիտէ մեռնիլ, ստեղծագործել, դառնալ նաւապետ ,
Գալիքին անյայտ...
Դարերու երգն է, կանչը, կարօտդ, հողիդ օրհնըւած ,
Հող իմ Հայաստան,
Հազար հեղ խաչուած կոթող յաւութեան,
Կուգանք դէպի քեզ, մեր սրտերը բաց,
Երկինքիդ նման եւ Արարատին...
Կռունկներ կ'անցնին
Մութ աշխարհներէն արցունքի փոխան եւ տառապանքի
Հերոսի կեանքիդ փառքը կ'աւետեն
Հերոս հայրենիք, Մայր իմ Հայաստան ,
Կուգանք դէպի քեզ,
Մեր կեանքը տալու
Վերելքիդ լուսեղ եւ ազատութեան ...
....
Պանդուխտի հեւքը հովերը տարին,
Լացող ուռիներ կաղնիներ դարձան,
Եռաչարամեայ մեր լոյս պատմութեան
Անիւն Արարատ ,
Մեր մամիկներուն աղօթքը բուրեան
Այգ եւ այգեստան ,
Բարձունք ու գագաթ ,
Քու սրտիդ վրայ, Մա՛յր իմ Հայաստան ...
Կուգանք դէպի քեզ,
Մեր վէրքերը բաց, անապատ ու չարդ,
Կուգանք դէպի քեզ,
Ապրիլէն ծնած մանուկներ զուարթ ,
Քու երկինքիդ տակ, լեռներուդ լանջին,
Գետերո՛ւդ զուլալ կանանչ ափերուն ,
Կերտելու ներկան եւ մեր ապագան,
Մա՛ր իմ Հայաստան,
Աստղ իմ շողշողուն.
Միշտ եւ յաւիտեան լոյս ըլլայ ճամբան,
Վիշտերդ չափ հզօր եւ արցունքներուդ՝
Կանթեղդ մշտավառ թող ըլլայ պատգամ երկինքիդ կապոյտ

Մա՛յր իմ Հայաստան...

(Բարձունքն իվեր) ԳԷՈՐԳ ՁԷՔԻՃԵԱՆ

ԱՌ ՈՐ ԱՆԿ Է

Ա. Նազարը, 21 Փետրուար, «Պայքար»ի մէջ գրած է, թէ՝ «1945ին, Սան Ֆրանչիսքօ գումարուած Միացեալ Ազգերու կազմակերպական ժողովին առթիւ, իմացուեցաւ, որ Հայաստանի նախկին Հանրապետութեան վտարանդի վարչապետը, որ Ամերիկա կը գտնուի, հետեւորդներով միասին, Թուրքիոյ պատուիրակութեան այցելած է, ինչպէս այսպիսի պարագաներու մէջ սովորութիւն է ընել, «իր յարգանքը մատուցած է»: Այս այցելութիւնը, հարկաւ, ընդհանուր ուշադրութենէ չվրիպեցաւ»:

Կ'ենթադրեմ, թէ այդ «նախկին վարչապետը» ես եմ: Եւ եթէ ես եմ, կը յայտարարեմ բոլոր Նազարներուն եւ բոլոր ոչ-Նազարներուն, որ ո՛չ Սան Ֆրանչիսկոյի ժողովին առթիւ, ո՛չ անկէ առաջ, ո՛չ ալ անկէ ետք ես ոեւէ Թուրքի երես տեսած չեմ, ոեւէ թուրք պատուիրակութեան այցելած չեմ եւ ոեւէ Թուրքի իմ «յարգանքները մատուցած» չեմ:

Ա. Նազար պարզապէս սուտ կը խօսի:

Նիւ Եորք Ս. ՎՐԱՑԵԱՆ

ՆՈՐ ՄԻՋԱԴԷՊ ԱԶԳ. ԺՈՂՈՎԻՆ ՄԷՋ

Նախկին նախարար Տէֆէռ կ'ապտակէ երեսփոխան մը

Ուրբաթ օր նորէն միջադէպ մը ծագեցաւ Ազգ. ժողովին մէջ: Ընկերվարական երեսփոխան Կաստոն Տէֆէռ, նախկին նախարար, ապտակեց արմատական երեսփոխան մը, Պ. Պասթիտ, տնօրէն l'Aurore-ի, որ քննադատած էր զինքը գինիի փոխադրութեան մէջ կատարուած խոշոր զեղծումներու առթիւ:

Միջադէպը ծագեցաւ հետեւեալ պարագաներուն մէջ,— Պ. Կաստոն Տէֆէռ մօտենալով թերթի տնօրէնին, խմբագրապետներու վերապահուած սրահին մէջ, բացատրութիւն պահանջեց նախորդ օրը հրատարակուած մեղադրանքի մը մասին: Անմիջապէս բուռն բանակռիւներ փոխանակուեցան, որոնց ամէնէն թեթեւներն էին «խառնակիչ», «գող», «ծախուած» եւն.: Բարեբախտաբար լրագրողներ եւ բարապաններ միջամտելով աւելի ծանր միջադէպի մը առաջքն առին :

Բայց, քանի մը վայրկեան վերջը նոր միջադէպ մը ծագեցաւ, այս անգամ ժողովարահի նրբանցքներուն մէջ: Պ. Տէֆէռ հանդիպելով Պ. Պասթիտի, որ թերթին քաղաքական տնօրէնն է, բացատրութիւն պահանջեց եւ չառաչուն ապտակ մը իջեցուց, յայտարարելով.— «Ձեզի կը սպասեմ ո՛ր եւ է գետնի վրայ» — « Պարոն, ես ձեր տրամադրութեան տակ չեմ», պատասխանեց Պասթիտ:

Այստեղ ալ բարապանները միջամտեցին, թոյլ չտալով որ երկու հակառակորդները իրար ծեծեն: Այս միջադէպին վրայ Պ. Պասթիտ իր վկաները ղրկեց Տէֆէռի, Պ. Պ. Մոռօ Ժիաֆէռի եւ Կապրիէլ Փիւռոնէ, երկուքն ալ ձախակողմեան խմբակցութենէն: Տէֆէռ ալ ընտրեց երկու ընկերվարական երեսփոխաններ: Ուրեմն պիտի մենամարտին, թէեւ բարեկամներ միջամտած են, հաշտեցնելու համար: Պ. Պասթիտ, որ Գահիրէ պիտի երթար օդանաւով, յետաձգեց իր մեկնումը:

Ազգ. ժողովին մէջ, նախագահ Էռիօ բացատրութիւն պահանջեց Պ. Տէֆէռէն, ազդարարելով թէ պատիժներ պիտի տնօրինուին այն երեսփոխաններուն որ կը խանգարեն խորհրդարանական բարեկարգութիւնը: Եւ խնդրեց որ դուրս ելլէ: Պ. Տէֆէռ խոստանալով հանդերձ իր յանցանքը, յայտարարեց թէ մենամարտի հրաւիրած է հակառակորդը :

Գինիի զեղծումներու հարցին առթիւ Պ. Ֆէլիքս Կուէնի անունն ալ խառնուած ըլլալով, նախկին վարչապետը կ'ուզէ քննիչ յանձնախումբին ... մէջ պատմած է թէ Պ. Պ. Կուէն, իր դիւանապետը՝ Ժան Ձիրպինի, Տէֆէռ եւ ուրիշ պաշտօնատարներ պատասխանատու են հազարաւոր լիտր գինիներու այլուր փոխադրութեան :

Յունաստանի՝ այո, Թուրքիոյ՝ ոչ

ԱՊԱՀՈՎՈՒԹԵԱՆ ԽՈՐՀՈՒՐԴԸ ԿԸ ԼՍԷ ԱՄԵՐԻԿԱՅԻ ԲԱՑԱՏՐՈՒԹԻՒՆՆԵՐԸ

Մ. Նահանգներու Երեսփ. ժողովին եւ Ծերակոյտին անդամներէն անոնք որ կը քննադատեն նախագահ Թրումընի ծրագիրը, այժմ կը փորձեն կրճատել, եթէ ոչ բոլորովին ջնջել տալ Թուրքիոյ բաժինը՝ 400 միլիոն տոլարի վարկէն:

Ինչպէս գրած էինք երէկ, նախկին նախարար Հէնրի Ուօլըս յօդուածով մը պահանջեց «ոչ մէկ սէնթ տալ Թուրքիոյ»: Ուրիշ ծերակուտական մը, Էտուին Ճօնսըն, նոյնպէս հակառակ է Թուրքիոյ դրամ տրամադրելու: Իր կարծիքով, նախագահին ծրագիրը կրնայ պատերազմի առաջնորդել, քանի որ ուղղուած է համայնավարութեան դէմ: Յետոյ աւելցուց թէ ուժգնօրէն պիտի պայքարի, որպէսզի որեւէ օգնութիւն չտրամադրուի Թուրքիոյ: «Ես համաձայն եմ բոլորովին ջնջելու Թուրքիոյ սահմանուած բաժինը:: Ծրագիրը յիշելով Յունաստանի անունը, պարզապէս կ'ուզէ անուշել խորհրդարանը եւ երկիրը, որպէսզի ընդունին օգնել Թուրքիոյ՝ Ռուսիան Տարտանէլէն դուրս ձգելու համար: Ես համաձայն եմ օգնելու յոյն ժողովուրդին, բայց չեմ ընդունիր որեւէ զինուորական օգնութիւն Եորկիոս Թագաւորին կառավարութեան կամ Թուրքիոյ համար» :

Ծերակուտական Ճոնսըն յաճախ արտայայտուած է Հայկ. Դատին պաշտպանութեան համար:

★ Միացեալ Ազգերու Ապահովութեան Խորհուրդի ամերիկեան ներկայացուցիչը ուրբաթ օր լուսաբանութիւններ հաղորդեց նախագահ Թրումընի ծրագրին առթիւ: Բացատրեց թէ Նախագահը առաջարկելով օգնել Յունաստանի եւ Թուրքիոյ, կ'ուզէ ամերիկեան ուժը ի սպաս դնել Միացեալ Ազգերու դաշինքին սկզբունքները պաշտպանելու համար: Շեշտեց թէ Ամերիկա կը յարգէ բոլոր պետութեանց իրաւունքները, իրենց ուզած վարչաձեւը հաստատելու համար, բայց այդ ընտրութիւնը պէտք է ըլլայ ազատօրէն եւ անվախ: Ուեւ

(Լուրերու շարունակութիւնը կարդալ Դ. էջ)

ԹԾՈՒԱԾՈՒԹԻՒՆ ԵՒ ՀՊԱՐՏՈՒԹԻՒՆ

Ն.

— Ի՞նչքան կը յորդէր տրտմութիւնը ձեր վերջին գրութիւններէն, ըսին ինծ։

— Լացուցիր մեզ, ըսին մտերիմներ։

— Իշխանի մը վարդագոյն կեանքը կ'ենթադրէինք քու կեանքդ, ըսին ուրիշներ։ (Անունս, պերճ ծաղիկի մը անունը, թերեւս այդպէ՞ս ենթադրել կուտայ ոմանց)։

— Յնդացինք, թէեւ լալիք բաներ ալ կային պատմութեանդ մէջ, ըսին ոմանք։ («Լացս ծիծաղ եմ արել», պատասխանեցի մտովին՝ մեր ժողովուրդին անմահ խօսքովը)։

Կեանքիս գիրքէն քաղուած փոքրիկ այդ դրուագները՝ վկայութեա՛ն մը համար լոկ, որ ահաւասիկ։

×

Վերջերս, Նոր Սերունդի մէկ հաւաքոյթին մէջ, Հրանտ Բալուեան ճշգրտօրէն կը գծէր երկու սերունդներու կեանքի պայմաններուն պատկերը.

— Մենք՝ երբ Փարիզ հասանք, հայկական այս հոծ գաղութը չկար տակաւին։ Օտարներ էինք, երկրին անծանօթ, բարքերուն անհաղորդ։ Զունէինք նիւթական պայմաններ կամ մայրական հոգածու ձեռք մը մեր վրայ։ Կ'աշխատէինք գործարաններու եւ արհեստանոցներու մէջ՝ գոհացնելու համար մեր ստամոքսը, հոգալու համար մեր հագուստ-կապուստը, ինչպէս եւ սնունդ հայթայթելու համար ուսման ծարաւ մեր հոգիներուն։ Ու տակաւին ժամանակ կը գտնէինք, գիշերները, իջնելով մեր ձեղնայարկերէն, քով քովի գալու, գրական ու վիճաբանական հաւաքոյթներ կազմակերպելու (Ցարդգագը)։

Դուք՝ ահա կը հասնիք, երբ այլեւս կազմակերպուած է հայ գաղութը եւ ամրօրէն հաստատ։ Կ'աճիք ու կը զարգանաք՝ ձեր ընտանիքին անդամներով շրջապատուած։ Միջավայրը, ուր կ'ապրիք, տեսակէտով մը կը համարուի ձեր ծննդավայրը, կամ հայրենիքը,— հո՛ս դպրոց տեսաք, լեզու սորվեցաք (մայրենի լեզուի պէս), տանից բան մը պակաս ունենալու ձեր հաճոյքներէն (սինեմա, թատրոն)։ Ձեր հայրն ու մայրը կ'աշխատէին գործարաններու մէջ, իսկ դուք համալսարան կը յաճախէիք,— իրիկունը պատրաստ էր սեղանը, պատրաստ էր անկողինը, իսկ առտուն՝ նախաճաշը։ Բախտաւո՞ր սերունդ, բախտաւո՛ր մընաք։

Իրապէս բախտաւոր։

[illegible] սերունդին՝ տառապանքներուն մասին, դէթ չի վիճիր այդ մասին, եւ միւս կողմէ՝ մեղի չի հրամցներ Եսաւին կերած ապը՝ ամէն յաւակնութիւն վերապահելու համար իրեն, եւ անձնազոհութեան մէջ, ե՛ւ հայրենանուիրութեան մէջ, ե՛ւ ազգաճանաչութեան մէջ։

Բայց անդրանիկ սերունդը, որ ոչինչ կը գտնէ՝ թէեւ աչքը միշտ ասպին վրայ, աւելի բան գիտէ՞ հոգի բզկտող այն չարչարանքներուն մասին, որոնց մէջ սերո՛ւնդ մը մեծցաւ՝ հայ հոգեկան ժառանգները ուսերուն վրայ բարձրացուցած, ջրասոյզ կորուստէն փրկելու մտահոգութեամբ։

Ցառաջիկային, դէմ յանդիման պիտի դնեմ մեր գրական արժէքները սերունդ առ սերունդ, բաղդատական քննութեամբ մը՝ իմացական անձուկ գիծը բերել կապելու համար այն նոր ոգիին, որ կը սարսէ դարերը, որ դէմ դէմի կը հանէ դարերը, որ դարը դարով կը ջախջախէ՝ կերպարանափոխելու համար մարդը։

Այսօր, ըսելիքս մէկ բան է միայն,— Համաստեղէն մինչեւ Ն. Սարաֆեան, (ահա լուսանուն-ներ՝ յիշելու համար «զերկուսս ի բազմաց»), գրական արդի մեր սերունդը դուրս կ'ելլէ տառապանքէ մը, որուն նմանը տեսած չեն երբեք հիները, չոր հացով ապրած ըլլան թէ հոգարարձուներու ձեռքը գերի։ Եւ կարեւորն այդ չէ,— հակառակ այդ տառապանքին, այս սերո՛ւնդն է որ մեր հայերէն աշխարհաբար լեզուին տուեր է աննախընթաց գեղեցկութիւն(1), արդի գրականութեան տուեր է ոճազեղ կենդանութիւն, դարաշրջունչ թարմութիւն, նոր սարսուռներ։

Ես քանի մը էջ բան պատմեցի իմ կեանքէս ու սարսռացիք, բայց արդի հայ գրականութեան ներկայացուցիչներուն կեանքը թաթխուած է նո՛յն տրտմութեամբ, նո՛յն մրմռացնող ցաւով, նո՛յն ստոյիկեան տառապանքին մղկտանքով։

Արագ նշմար մը, ահաւասիկ։

Ոճի չարաճճի խաղերով, արտայայտութեան թարմութեամբ եւ ազգային աղէտի մը սարսուռին նկարագրութեամբ վարպետ հռչակուած վիպագիր մը, ահա, տարիներէ ի վեր, ողնայարը անկողինի տախտակին գամած, — ան իր արցունքը մշակեց լուսանկարչատան մը մութ խցիկէն հաց եւ արեւ հայցելով։

Այն միւսը, որ մեռաւ Ալպեան լեռներուն մէջ՝ հազալով, խխալով, արիւն թքնելով,— իր արցունքը մշակեց սանաթորիոմներուն մէջ։ Իբրեւ հիւծախտաւոր, սանաթորիոմին ծախքերը վճարելու անկարող, սափրեց սանաթորիոմին հիւծախտաւորները, որպէսզի ապրի, վճարէ եւ... առողջանայ։ Այս մէկը կուգար անապատներէն,— այդ տանջարաններուն ծանօթ էք կարծեմ։ Երկու հատորներէ զատ, որոնց մին (Արեւ, արեւ) հրատարակութիւն «Յառաջ»ի, միւսը փոքրիկ գործ մը (Նուռ), թերթերու մէջ ունի բազմաթիւ կտորներ, որո՛նք կրնան երկու հատոր եւս կազմել,— ամէն մէկ կտորի մէջ կը կերպարանափոխուէր, ամէն մէկ տարի կը թարմանար, եւ դեռ չէ՞ր երեւցած իր անայլայլ դիմագիծով։ Անակնկալնե՞ր ունէր։

Ուրիշ մը, անհանդարտ եւ ըմբոստ, դարձեալ անապատներէն,— ջարդին սարսուռները եւ անօթութեան տուայտանքը հոգւոյն մէջ, կրցեր էր իր հեզասահ արձակին տալ բիւրեղային յստակութիւն մը։ Մեռա՛ւ խոց մը իր թոքերուն մէջ, դիմանալէ ետքը կեանքի բոլոր խոցերուն, Տէր-Զօրի տանջարաններէն մինչեւ Ֆրանսական գործարանները, երբեմն փոմ-փրիթի ինծի ընկեր։

Անապատները յիշեցի, եւ միտքս ինկան Սուրիոյ եւ Լիբանանի մեր ծաղիկ բանաստեղծները, մեր մատղաշ արձակագիրները,— ձեզի՛, սիրելի անուններ, կոչ կ'ընեմ ձեզի, որ գրէք ձեր կեանքին պատմութիւնը, որբանոցներու ցնցոտիներուն մէջէն ձեր քայլը մինչեւ արուեստագէտի ծիրանին։ Քարե՛րն անգամ պիտի լան, գիտե՛մ, երբ լսեն թէ ձեր խանձարուրը կարմրած էր ջարդուած մօր մը արիւնով։ Հօր մը եւ մօր մը ժպիտը չճանչցած՝ կեանքի տաժանքէն ծամածռուած դէմքեր միայն տեսաք, զոյութեան պայքարի դասեր միայն լսեցիք, բայց դուք, փոխանակ ձեր վէրքերը խնամելու, խնամեցիք հայ լեզուն, մշակեցիք հայ գրականութիւնը։

Վերջապէս, արդի մեր մեծագոյն բանաստեղծը ահա կապար կը կլլէ ամէն օր, տպարանի մը մէջ սեւ աշխատաւոր, մինչ արձակի վարպետ մը, ձգախէժի գործարանի մը մէջ, դժոխային հնոցի մը առջեւ, մինչեւ իր արիւնը քամուելէ ետքը, այժմ գրեթէ ցամքած, ոսկորները կը վազցնէ ի խնդիր հանապազօրեայ հացին։

Ծանօթ չեմ Ամերիկայի մեր երիտասարդ գրագէտներուն կեանքին, բայց վստահ եմ թէ, մեքենաներու դժոխային պարին մէջ, որ կը կատարուի այնտեղ, մեր տղաքը աւելի նախանձելի կեանք մը չունեցան երբեք։

Եւ ի՞նչ ուժ է այս, որ կը յաղթէ անօթութեան, հիւանդութեանց եւ մեքենաներուն,— Հայուն ապրելու եւ ստեղծագործելու տենչը։ Կա՛յ այդ տենչը, աւելի զօրաւոր՝ որովհետեւ վտանգը աւելի մեծ, որ արդի արուեստին մեր նուիրեալ սերունդը կը դարձնէ հերոսներ։

Արուեստի հերոսներ։

Մօտիկ իրենց, դուք չէք տեսներ մեծութիւնները։ Վաղը մահը կ'առնէ կը տանի զանոնք, եւ, այն ատեն, տեսնելո՛ւ է հիացումը մեր բոլոր մակարոյծ «քննադատներուն»,— ի՞նչպէս օրհնեն ու գովեն։ Տիկին մը, վերջերս, երիտասարդ դրա[illegible] իր տղոց, որոնք չէին դադրեր հիացում յայտնելէ Մեծարենցին ու Վարուժանին, Արփիարին ու Զօհրապին.— ««Այսօրուան մեր Վարուժաններն ու Զօհրապները՝ ահաւասիկ ձեր չուրջը»։ Այո՛, դիտեցէք ձե՛ր չուրջը,— Վարուժաններ ու Զօհրապներ։

Վասնզի յաւիտենական եւ մէ՛կ է հայ հանճարը,— որ կը կերպարանափոխուի, կը գեղեցկա-

(1) Վերջերս, պատահական յօդուածագիր մը, Ե. Թոփչեան, Հայաստանի գրողներու համագումարին մէջ ջարդեր փշրեր է արեւմտահայ արդի գրականութիւնն ու լեզուն, — եւ խառնեցա՞ն շաբի՞ք բան բսէր։ Կրնա՞ք ըսել։ Լրագրական վիրտուոզէ մը աւելի արժէք չի ներկայացներ այդ «մըշակը»։ Գրական քննադատը չի կրնար դատել ամենա-չափեմ կարծիքներով։ Ե. Թոփչեան ոչ կարողութիւնը ունի մեր արդի գրականութիւնը մարսելու, ոչ ալ կարելիութիւնը։ Իր անունը առաջին անգամ կը լսուի, ու թերեւս ալ չլսուի այսուհետեւ։ Գրագէտ չէ։ Պաշտօնեայ մըն է։

ԳՐԱԿԱՆ ՎԵՐԼՈՒԾՈՒՄՆԵՐ (*)

Նախաբան՝ հարցէ մը առաջ

Մտքի գրական մարզանքներուս միջոցին, մըտածումներս յաճախ կասած են հարցի մը առջեւ, մշակին արօրին նման, որ յանկարծ, արգելքի մը պատճառով, կը դանդաղի ու կը դադրի յառաջանալէ։ Մշակը՝ կը ծռի, կը գտնէ զայն, մէկդի կը դնէ ու վերստին կը սկսի յառաջանալ։ Մինչդեռ ինծ համար, խոչընդոտը, այդ վայրկեանին իսկ, անլուծելի ու բարդ համեմատութիւններ կառնէ, մինչեւ որ մտածումներս գոհացուցիչ ու համոզիչ բացատրութիւն մը գտնեն անոր գոյութիւնը հանդուրժելու։ Նոյնիսկ պահանջելու որ անիկա հոն մնայ տեւականօրէն։ Վասնզի, եթէ մշակին համար կարեւոր է արգելքին բարձումը, իր աշխատանքին յաջող չարունակութեան համար, մտքիս համար այդ հարցին գոյութիւնը ոչ միայն էական է, այլ եւ անոր էութեան մասին ունեցած ճշգրիտ հասկացողութենէս կախում ունի, մտածումներուս անսայթաք ու գիտակից ընթացք մը տալու փափաքիս իրագործումը։

Միտքս զբաղեցնող այդ արգելքը արժէքի հարցն է։

Հանրագիտակներու ու բառարաններու սովորական դարձած սահմանումներով գրութիւնս խըճողելու նպատակ չունիմ։ Անոնց ճշգրտութիւնը հնութեան քօղով ծածկուած է ինծ համար։ Ոչ ալ պէտքը կը տեսնեմ, արժէքներու տեսարանութեան մանուածապատ ոլորտներու մէջ մեկնութիւններ փնտռելու։

Արդէն, գեղարուեստներու չուրջ, արժէքի ըմբռնումը, չափազանցօրէն քաշքշուած ու աղօտած է։ Եւ այդ պատճառով իսկ, քննադատութիւնը, հակառակ դարերու միջոցին կատարած փորձ ու փորձառութեանց(*) այսօր յստակ ու դրական դիմագիծ մը չի ներկայացներ։ (Հայ գրականութեան մէջ այս ճիւղը անհաշմարելի կէտ մըն է։ Հետեւաբար, պէտք չէ ենթադրել այս շարքին մէջ որ եւ է ակնարկ անոր մասին)։

Նիւթիս կ'ուզեմ մօտենալ գիտական ըմբռնումով, ոչ թէ անոր համար որ, գիտութիւնը որեւէ կապ ունի արուեստներու մէջ փնտռուած արժէքներու հետ, ինչպէս սովորաբար կը յեղյեղուի, այլ այն հիման վրայ թէ կարգ ու կանոնով վերլուծուած ու բացատրուած մտածում մը աւելի տրամաբանական է ու աւելի հասկնալի։

Ամէն անգամ որ քննադատներու կամ քննադատութեան մասին կարծիք մը կը յայտնուի, յաճախ ապետական զինանշանի նման մեր առջեւ կը ցցուի «գիտական» բառը, փոր թէ առանց անոր որ եւ է քննադատութիւն չի լրացներ ակնկալուած լրջութիւնն ու հեղինակութիւնը։ Արժէքներ դատելու, գնահատելու ու վերգնահատելու մէջ, գիտութիւնը ոչ մէկ դեր ունի։ Անիկա ոչ մէկ աջակցութիւն կրնայ բերել, փորձը՝ անխախտ վերջնական ձեւին հասցնելու ու անոր վրայ վաւերականի դրոշմը արծնելու համար։

Ինչ որ կարելի է գիտնալ ու սորվիլ, կ'իրագործուի գիտութեան միջոցաւ։ Բայց այն բաները որոնք կապ ունին ուղղակի զգացումներու հետ, դուրս կը մնան անոր սահմաններէն։ Եզանակաւորումներ ուսումնասիրել ու միջոցներ կազմակերպել գիտական աշխատանք մըն է։ Սակայն անոնց վերագրուած նպատակները քննադատելու եւ կամ հոն՝ համադրութիւն մը ստեղծելու հոգը՝ փիլիսոփայութիւն։

Մեզ հետաքրքրող հարցը գեղարուեստական արժէքն է, հետեւաբար իմաստասիրական հարց մը։ Ահա ճիշդ հոս է որ խնդիրը կը կնճռոտի։ Մինչդեռ գիտական հարց մը երբ իր վերջնական լուծումը կը գտնէ, իբրեւ այդ, արդէն ընդունուած է ամէնուն կողմէ։ Անհատական ենթաշխարհի բոլոր զգացողական ապրումները զննելու, եւ կամ անոնց ազդեցութենէն ծնունդ առած արուեստին հաղորդ ըլլալու, կամ թէ անոր արժէքը կշռելու եւ դատելու փորձն ու փորձառութիւնը, առաւելապէս փիլիսոփայական պրպտումներ են։ Ուրեմն հեռու, ընդհանրաչափի մը պայմաններուն հնազանդելու ու հպատակելու կաշկանդումէն։ Բան մը որ կը պատկանի գիտական որոնումներու ենթահողին։

Իմաստասիրութիւնը թող մեզ չխրտչեցնէ։ Ամէն հարց ուսումնասիրութեան կը կարօտի։ Եթէ ոչ ամէնուն հաւանելի պատասխան գտնել, գէթ զբաղիլ անոնցմով, կը նշանակէ փիլիսոփայութիւն ընել։ Մեր գիտակցութիւնները կը ստանանք գիտութեան միջոցաւ։ Դժբախտաբար անոնք բաւական չեն, կամ շատ քիչ են։ Այս պարագան եթէ մոռնանք վայրկեանի մը համար, անտարակոյս, անզգայութիւնը պիտի բթացնէ մեր մտքին աշխոյժը կարեւորագոյն խնդիրներու հանդէպ։ Այս հակադրութիւնը չնշելու մտահոգութիւնս թող աւելորդ չհամարուի։ Որովհետեւ այս կէտին յստակ ըմբռնումովը հետագայ խորհրդածութիւններու պատեհութիւնը աւելի պիտի պարզուի։ Ինչպէս պիտի տեսնենք, ամէն անգամ որ գիտական տեսակէտներու համաձայն, փորձեր ըրած են գեղարուեստական հարցերու մօտենալու, արդիւնքը միշտ աղետալի եղած է։

Գրեթէ անլուծելի դարձած առեղծուածի մը մօտենալ գիւրին գործ չէ։ Բարդ հարցումներու ձեռնարկել միշտ համարձակ ու դրական որոշում-

(*) Յօդուածներու այս շարքը, նախապատրաստութիւն մըն է ուրիշ շարքի մը ուր պիտի վերլուծուին Սփիւռքի աչքառու ու արժանի բանաստեղծներու գործերը։ Մասնաւորապէս՝ 1914ի պատերազմէն ասդին, օտար ափերուն վրայ ծլած ու մեծցած բանաստեղծներուն։

(*) Գրուածքներու այս շարքին մէջ, փորձառութիւն բառը պէտք է առնել, մտքին մէջ ձեւ առնող պատահարի իմաստով։

Ս. Խաչատուրեան եւ Է. Շահին

Երկու շաբաթուան մէջ երկու զոհեր՝ հայ նկարիչներու հին սերունդէն:

Խաչատուրեան Սանասարեանի սան, Շահին՝ Մուրատ-Ռաֆայէլեանի, երկուքն ալ զգացած էին արուեստին սարսուռը, իտալական արուեստի յաւիտենական գեղեցկութեան մէջ:

Խաչատուրեան կ'ուսանի Հռոմ, իբրեւ Սանասարեանի Թոշակաւոր: Բայց իր արուեստին բնավայրը պիտի մնար միշտ Արեւելքը. անոր վառ գոյները հարազատ էին իր տեսողութեան:

Մինչեւ պարսկական որմանկարներու վերարտադրութեան շրջանը, Խաչատուրեան կապուած մնաց հայկական հողին ու կեանքին: Նկարեց միշտ հայրենի բնանկարներ, հարսանիքի տեսարաններ ու մանաւանդ գաղթականներ՝ տառապած դէմքերով ու նկարչագեղ ցնցոտիներով:

Խաչատուրեանի արուեստը դիւրընթեռնելի է: Նոր շարժումներու մտահոգութիւնը չէ ունեցած բնաւ: Կը նկարէր ճոխ եւ վառ գոյներու տպաւորապաշտական ըմբռնումով: Նկարին նիւթին արտայայտութիւնը աւելի կը հետաքրքրէր զինքը քան նկարչութիւնը: Ու բոլոր նիւթերուն մէջ կը տիրապետէր միշտ արեւելեան փօքլորի ոճը: Այդ ոճն էր որ տարաւ զինքը մինչեւ Պարսկաստան ու անկէ ալ Հնդկաստան, Եւրոպա փոխադրելու համար անոնց որմանկարներուն վերարտադրութիւնները: Այս երկու երկիրները երախտապարտ պէտք են ըլլալ Խաչատուրեանի, որ կորուստէ փրկեց իրենց հին արուեստները: Եւրոպայի եւ Ամերիկայի գլխաւոր կեդրոններուն մէջ ցուցադրուեցան Խայեամի հայրենիքին գլուխ գործոցները շնորհիւ Խաչատուրեանի յաջող ընդօրինակութեանց: Նոյն բախտը պիտի ունենային Հնդկաստանինները, եթէ նկարիչին ճակատագիրը այսքան դաժան չըլլար:

Խաչատուրեան Ամերիկայէն Փարիզ եկած էր խանդավառ հոգեպէս, բայց ընկճուած մարմնապէս: Փարիզի «Միւզէ Չէրնուսքիի» սրահներուն մէջ սկսած էր ցուցադրել իր հնդկական արուեստի վերարտադրութեանց հաւաքածոն, ու կը մտածէր ցուցադրել նաեւ Լոնտոն, երբ բժշկական գործողութեան մը ընթացքին մեռաւ:

Խաչատուրեանի մահէն շաբաթ մը վերջ կորսնցուցինք նաեւ Շահինը, որ կորսուած էր արդէն տանջող հիւանդութեան մը մէջ:

Շահին միակն էր մեր մէջ, ու մեծագոյններէն մէկը Եւրոպայի մէջ: Նկարիչներ շատ ունեցած ենք եւ ունինք, բայց eau-fortisteներ չենք ունեցած եւ չունինք: Այս պատճառը աւելի կը մեծցնէ մեր ցաւը եւ զայն կը դարձնէ համազգային:

Շահինի գործերը ոչ մէկ կապ ունին հայկական կեանքին հետ: Եւրոպացի էր ան կեանքով ու գործով: Բայց Եւրոպացի մը՝ որ տիրացած էր համաշխարհային համբաւի :

Շահինի առաջին վարպետն եղաւ Մուրատ-Ռաֆայէլեան վարժարանի գծագրութեան ուսուցիչը՝ Փաօլեթթին, յետոյ Թիէփոլոյի զմայլելի փորագրութիւնները (gravure):

Շահին իր ուսուցչին թելադրութեամբ սկսաւ ընդօրինակել այդ մեծ փորագրիչին գործերը զարմանալի ճշդրտութեամբ: Այդ ձեւով գտած եղաւ իր մեծագոյն վարպետը, ու տիրացած՝ անոր արուեստի արտակարգ գաղտնիքներուն:

Փորագրելէ վերջ Վենետիկի ջրանցքները, կամուրջներն ու փողոցները, Շահին անցաւ Փարիզ, կատարելագործելու համար իր արուեստը, ինչպէս ըրած են տաղանդի մեր բոլոր արուեստագէտները:

Կարճ ժամանակուան ընթացքին, Փարիզի մէջ Շահինի անունը սկսաւ տարածուիլ: Խանդավառուած համբաւի այս արագ աճումէն, սկսաւ անընդհատ աշխատիլ, փոխն ի փոխ գործածելով pointe sècheը, eau-forteը, vernis-mouն. երբեմն ալ բոլորը միասին, հասնելու համար մեծագոյն effetի: Յօդուածներ եւ ուսումնասիրութիւններ սկսան իրարու յաջորդել թերթերուն մէջ, գիրքեր գեղազարդելու ապսպրանքները շատնալ: Գրագէտ եւ քննադատ Կիւսթաւ Քան հիացողներէն էր Շահինի հուժկու արուեստին, որ գիտէր թեքնիքի պէսպիսութիւններով միացնել ուժը շնորհին:

Salon Nationalի Juryին քանիցս անդամ եղած է, ու անդամ եղած է նաեւ Վենետիկի երկամեայ միջազգային ցուցահանդէսի Juryին:

Իր արուեստին կապուած գրագէտներուն մէջ, ամէնէն հաւատարիմը ու նուիրուածը եղաւ Անաթոլ Ֆրանսը: Անոր գիրքերը գեղազարդեց բարձր արուեստով: Բայց գեղազարդուած գիրքերուն մէջ անգերազանցելի պիտի մնայ «Les Fêtes Foraines»ը: Այդ գիրքը կը յայտնաբերէ Շահինի արուեստի բոլոր երանգները:

Երբ, տարիքի բերումով այլեւս չէր կրնար փորագրել Շահին, սկսաւ նկարել, բայց կտաւը երբեք չէր կրնար փոխարինել պղինձը, որուն վրայ դրաւ, գլուխ գործոցներու շարքով մը, իր մեծութիւնը եւ ինքնատպութիւնը:

Շահինով eaû-forteի արուեստը կը կորսնցնէ իր մեծագոյն վարպետներէն մէկը:

ՊԵՏԻԿԵԱՆ

ՊՈՒՏ'Մ ԾԻԾԱՂ

« ԱՅԼՈՒՐ ՀՐԱՏԱՐԱԿՈՒԵԼԷ ԵՏՔԸ...»

Միայն կառավարութիւններո՞ւն յատուկ է պաշտօնական յայտարարութիւններ տալ մամուլին: Մենք Հայերս ալ, ուրիշներէն վար չմնալու համար, ունինք մեր«պաշտօնականք»ը, որ կը ղրկուին հայ թերթերուն տպուելու համար:

Այսպէս: Ներգաղթի, Ազգային Դատի եւ կամ մեր հայ ժամերուն եպիսկոպոսական պատարագիներուն պաշտօնագրերը :

Օտարները, իրենց այս ծանուցումները, միեւնոյն օր, միեւնոյն ժամուն, միեւնոյն թուղթի վրայ գրած, կը ղրկեն բոլոր թերթերուն անխտիր, իսկ մեր մէջ, «ետ-առաջ»ի դիւանագիտութիւն մը կը կարգադրէ այս գործը:

Ըստ «Յառաջ»ի դիտողութեան, իրեն ղրկուած «պաշտօնականք»ը յաճախ տարբեր տեղ հրատարակուելէ ետքը իրեն կը ղրկուի :

Պէտք չէ մասնաւոր նպատակի մը կապել այս խտրականութիւնը: Կ'ենթադրեմ, որ «կամքէ անկախ» պատճառներ կը խանգարեն անոնց առաքումի գործը: Ատենապետը, օրինակի աղագաւ, ուրիշ ժողովներու աթոռապետելու ստիպուած ըլլալով՝ բոլոր օրինակները ստորագրելու ատենչունենալով հետեւեալ օրուան կը թողու մէկ մասը: Կամ, ատենադպիրը «հառաջդիմական» գոյնին պատկանելով, անմիջապէս չի կրնար որոշել թէ իր մականունը «յա՞ն» թէ «եան»ով պիտի պոչաւորէ :

Կրնայ ըլլալ նաեւ, որ «Յառաջ»ը; «հեռագրական» յատուկ գիծ չունենալուն, ինչպէս ունին «Հառաչդիմական - Հայաստանասիրական» թերթերը— իրեն ղրկուելիք յայտարարութիւնը թըղթատարով ղրկելու կը ստիպուին ...

Ասկէ զատ, բոլորին ծանօթ է, որ «Յառաջ»ի ընթերցողները նորակոչ ազգասէրներ չեն: Անոնք հինէն ի վեր ընտելացած ըլլալով ազգային կեանքի բոլոր նրբութիւններուն եւ անցուդարձին, առանց «պաշտօնականք»ի գիտեն ազգին գործերուն առած ուղղութիւնը: Օրը օրին կամ ժամը ժամին տեղեակ են անոնց:

Ուրեմն, կը տեսնէք, որ խնդրին մէջ մասնաւոր նկատում չերեւար: «Յառաջ»ի խմբագրութիւնը կրնայ վստահ ըլլալ այս մասին:

«ՆՈՒԱԶ ԿԱՐԵՒՈՐ... »

Եթէ Հայոց ազգը հրաժարեցաւ «Ազգային օջախ» մը ունենալու երազէն, սակայն, Փարիզի մէջ, «Ազգային Տուն» մը ունենալու փափաքէն չկրցաւ յաղթել: Ունեցաւ զայն: Արդ, պաշտօնական յայտարարութիւն մը, կուգայ մեզ աւետել սոյն երջանկաւէտ լուրը :

Ազգային Տան կարեւորագոյն մասը ազգին ձեռքը անցած է: Միւս մասերն ալ, հաւանականութեան սահմաններուն մօտենալու վրայ են, հայկական հպատակութիւնը որդեգրելու: Այս շէնքին սենեակները վարձու պիտի տրուին եղեր, «համազգային բնոյթ» ունեցող մարմիններու», (քաղաքական կուսակցութիւններէ զատ), մինչեւ մարտ ամսու 31: Եթէ «համազգային» մարմինները

նայ, կը թարմանայ, եւ կը յայտնուի նոր ու նոր անուններով, յարուցեալի պէս :

Գիտնա՛նք ճանչնալ հայ հանճարը իր բոլոր կերպարանափոխութիւններուն եւ դարաշրջանային դիմայեղումներուն մէջ, եւ սիրել զայն, որքան ալ անճանաչելի դառնայ՝ որովհետեւ հինին ոչ-նման, բայց միշտ աւելի գեղեցիկ :

Քննադատին կը մնայ ժողովուրդը առաջնորդել հայ հանճարին անակնկալներուն եւ հրաշքին:

Շ. ՆԱՐԴՈՒՆԻ

ՄԵՐ ԲԱԺԱՆՈՐԴՆԵՐՈՒՆ ՈՒՇԱԴՐՈՒԹԵԱՆ

Յառաջիկայ ապրիլ 9ին կը լրանայ ՅԱՌԱՋի երկրորդ տարին: Պիտի խնդրէինք մեր այն բաժանորդներէն որ չեն վճարած տակաւին 1946ի բաժանեգինը, փակել իրենց հաշիւները տարեվերջէն առաջ:— ՎԱՐՉՈՒԹԻՒՆ

ներու կը կարօտի: Թերեւս՝ իրեն մասնայատուկ փիլիսոփայութեան մը չգոյութեան պատճառաւ է որ, քննադատութիւնը, մարդկային իմացական գործունէութեան ամէնէն անկատար կալուածներէն մին մնացած է: Այսօր ան կը ներկայացնէ քաոսային ու անբացատրելի կառուցուածք մը:

Կը յանգիմ այս եզրակացութեան առանց վարանումի: Տարիներու ընթացքին այս նիւթին շուրջ ըրած պրպտումներս, մտքի մարզանքներուս մէջ անվիճելի ճշդրտութիւն մը նեցուկ ունենալու գրեթէ բնազդ դարձած պահանջս, համոզումիս կուտան գիտական աշխատանքի մը հաւաստիքը: Իր կարգին այս եզրակացութեան վրայ պիտի անդրադառնամ մանրամասնաբար:

Բայց եւ այնպէս, քննադատական գրականութիւնը, դարերու իմացական վաստակին ամէնէն հետաքրքրական էջերը կը բովանդակէ: Արիստոտէլիսէն մինչեւ մեր օրերը, իւրաքանչիւր դարաշրջանին աչքառու մտաւորականութիւնը հոն դրոշմած է իր մտքին լաւագոյն ու ցայտուն փորձառութիւնը: Ինչպէս կը տեսնենք, անիկա արուեստին իսկ անբաժանելի ընկերն է: Հետեւաբար չենք կրնար, ոչ անտեսել, ոչ ալ ուրանալ անոր գոյութիւնը: Հակառակ անոր որ իրարու ետեւէ յաջորդող շրջանները, յեղափոխած են արմատ դրած ամէն ըմբռնում, արուեստներու կատարած յառաջդիմութեան կամ անկման համաձայն: Սակայն եւ այնպէս, արդիական հետաքրքիր ուսանողը դըժուարութեամբ կ'ըմբռնէ անոր ամբողջութեան մէջ տիրող շփոթը:

Իրենց պարզութեան մէջ, հարցերը մնացած են միշտ նոյնը, սակայն փորձառութեան որքան տարբեր ելքերով:

Հետազօտութեան համար, այսօր ալ այդ հարցերը կը պահեն իրենց նախկին թարմութիւնը:

Օրինակներ: Ի՞նչ բանով քերթուած մը կարդալու փորձառութիւնը, կը դառնայ արժէք: Ինչո՞վ այդ փորձառութիւնը կը տարբերի ուրիշ փորձառութենէ մը: Ինչո՞ւ այս նկարը կը նախընտրենք բաղդատմամբ միւսին: Ի՞նչ բանով աւելի լաւ կը վայելենք երաժշտութեան մը այս կամ այն մասը: Քանի՞ անհատներու փորձառութիւնը բաւական կրնայ համարուիլ արուեստի գնահատման ընդհատաչափ մը կազմելու համար: Կամ, աւելի նախնական հարցերու մօտենալով, աւելցնենք, ի՞նչ է պատկեր մը, բանաստեղծութիւն մը ու երաժշտական կտոր մը: Այսպէս ստացուած փորձառութիւնները կարելի՞ է իրարու հետ բաղդատել: Վերջապէս ի՞նչ է արուեստ մը, ի՞նչ է արժէք մը, որոնց լոյսին տակ, կարելի ըլլայ մեզ մօտենալ այս հարցերուն :

Շատերուն համար, այս պարզ հարցումներուն պատասխանել, առաջին ակնարկով հեշտ կ'երեւայ: Եւ յաճախ մեր իմացական գիրքը բարձր պահելու համար, կ'աճապարենք մեր գիտակցութեան տոպրակը պարպել հպարտօրէն: Սակայն շուտով վերահասու պիտի ըլլանք թէ որքան հեռու կը գտնուինք իսկական լուծումէն, եթէ այդ, կարելի իսկ նկատուի:

Հարցերու մասին աւելի լուսաբանուելու համար ,երբ մեր ուշադրութեան առարկայ ընենք արուեստներու փորձառութիւնը կազմող, սահմանումներու ամբողջութիւնը, որոնց վրայ անցեալի իմացականութիւնը իր լաւագոյն վայրկեանները նուիրած է, հիասթափ պիտի մնանք, հոն տիրող շփոթին առջեւ:

Կռահելու քմածին ձեւեր, աժան մեղադրանք, անբաւարար բայց փայլուն ենթադրութիւններ, չափազանցուած հռետորութիւն բանաստեղծական միջամտութեամբ, վարդապետական շուարում, վերապահում, անտեղի միսթիքականութիւն, քիչ մը հայհոյութիւն, նոյնքան ներշնչում, ու անցողակի տեսութիւններ: Ահա ամբողջ հիւսուածքը քննադատական տեսութեան, որուն միջոցաւ, անցեալի խոհուն միտքերը փորձած են արուեստներու արժէքներուն նշանակութիւն մը տալ: Սակայն կեդրոնական հարցը թէ ի՞նչ է արուեստներու նըպատակը, ինչո՞ւ իմացականութեան ընտրագոյն վայրկեանները անոնց համար կը զոհուին, եւ ի՞նչ են անոնց տեղն ու դերը մարդկային ջանքերու դրութեան մէջ, կը մնան գրեթէ անյայտ, չըսելու համար մոռցուած :

Յաւակնութիւն չունիմ քննադատական նոր տեսութիւն մը բանաձեւելու: Այդ արդէն աւելորդ է: Սակայն համոզումը ունիմ թէ, կարելի է տրամաբանական ամբողջութիւն մը կազմել, անցեալ հսկայ միտքերու իմացական դաշտերուն վրայ խղճամիտ քաղհան մը կատարելով: Այդ արդէն ամէնէն վստահ բանաձեւը կ'ըլլայ, ցոլացնելով տեսակէտներու յստակութիւնը ու անոնց վաւերական աղբիւրները: Ի հարկէ, անհատական յայտնատեսութիւնը, որոշ չափով դեր ունի, արուեստի որ եւ է գնահատութիւն մը բանաձեւելու մէջ: Սակայն երբ որոշ փիլիսոփայական ընթացք մը կը տրուի փորձառութեան, տպաւորապաշտ ու յարաբերական բաժինը կազմող տարրերը, նուազ ներգործող կը դառնան կատարուած աշխատանքին վրայ:

Գրականութիւնն ու արուեստը ամէնէն հաւատարիմ ու կանխագուշակ խորհրդանիշները կը կազմեն քաղաքակրթութեան: Բռնադատումով կամ արուեստակեալ միջոցներով տաղանդներ չեն ստեղծուիր: Քննադատութիւնը կրնայ սակայն պատրաստել նպաստաւոր գետին ուր տաղանդը կարենայ գտնել քաջալերանք ծլելու ու ծաղկելու համար: Ահա հոս է որ, քննադատը կրնայ միացնել իր վաստակը արուեստագէտին,— որովհետեւ իր աշխատանքն ալ նոյնքան ստեղծագործ արուեստ մըն է,—այդ հողը միշտ հերկուած պահելու, միշտ բերրի պահելու, ազգի մը յաւէրժութիւնը ապահովող բեղմնաւոր հունտերու արգասաւորումը պանծացնելով :

Մասնաւորելով բանաստեղծութիւնը, ուրեմն, յաջորդ յօդուածին համար՝ Ի՞նչ է արժէք մը:

ԶԱՐԵՀ ԳԱԶԱԶԵԱՆ

մինչեւ այդ Թուականը ուշացնեն իրենց վարձա-կալութեան տրոշումը, վարչութիւնը «Նուազ կարեւոր հայ ընկերակցութեանց»պիտիտրամադրէ եւ-զեր այդ սենեակներուն բանալիները:

Ահա ձեզի դժուարալոյծ ազգային խնդիր մըն ալ: Նախ, «քաղ. կուսակցութիւններէ դատ» պարբերութիւնը շատ մութ է: Ամէն հայ կազմակերպութիւն կը պատկանի քաղաքական կուսակցութեան մը եւ կամ որդեգրուած է անոնցմէ մէկին կամ միւսին:

Իսկ, «Նուազ կարեւոր ընկերակցութիւն», գոյութիւն չունի մեր մէջ: Այս պարբերութիւնն ալ քիչ մը վիրաւորական չէ՞ք գտներ: «Ջինջին Գիւղի Ընդհանուր Միութիւն», «Գուլպայ Նորոգող-ներու Հայ Ընդհ. Ընկերակցութիւն»... Բոլորն ալ, «ընդհանուր» պիտակով ապահովագրած ըլլալով իրենց կազմակերպութիւնը, «համազգային բնոյթ» կը ստանայ:

Քանի որ քաղաքական կուսակցութիւնները սենեակ վարձելու իրաւունքէ կը զրկուին, եւ քանի որ հայոց մէջ «Նուազ կարեւոր ընկերակցութիւն» չկայ, (եթէ գոյութիւն ալ ունենայ, իրենց պատուին պիտի չտան իբր այն ներկայանալ 31 Մարտէն առաջ): Կը վախցուի որ ազգին տունին սենեակներուն մէջ հովն ու օդը պիտի վարձակալեն՝ Ապրիլ 1էն սկսեալ:

Կ. ՊԵՏՈՒՇ

ազգ պէտք չէ միջամտէ ուրիշ ազգերու իրաւունքներուն կամ ազատութեանց: Իր կարծիքով, Ցոնաստանի եւ Թուրքիոյ ըլլալիք ուղղակի օգնութիւն մը նիւթապէս պիտի նպաստէ խաղաղութեան դատին: Այս առթիւ առաջարկեց մնայուն պահակախումբ մը հաստատել Ցունաստանի հիւսիսային սահմանագլուխին վրայ, բարեկարգութիւնը ապահովելու համար:Թուրքիոյ մասին շատ կարճ խօսեցաւ, ըսելով թէ այդ երկիրը քանիցս դրամական օգնութիւն խնդրած էր: Այս առթիւ հաստատեց թէ Ամերիկա 23.750.000 սթերլին տրամադրած է Թուրքիոյ, պատերազմէն անմիջապէս վերջը, բայց չէ կրցած օգնել վերջերս:

100,000 Գերմաններու ցոյցը Անգլիացիներու դէմ

Գերմանիոյ դրաւումէն ի վեր առաջին անգամ ըլլալով, սովահար Գերմաններ հակայական ցոյց մը կատարեցին բրիտանական իշխանութեանց դէմ, ուրբաթ օր, Տիւսէլտորֆի մէջ: Ցոյցին կը մասնակցէին հարիւր հազար Գերմաններ, որոնք շրջեցան փողոցէ փողոց: Բազմութիւնը յարձակեցաւ զինուորական կառքերու վրայ եւ մէկն ալ մոտակայ լիճը գլորեց: Ուրիշներ խորտակեցին կառքերուն ապակիները: Նշանատախտակներու վրայ արձանագրուած էին հետեւեալ ազդարարութիւնները.— «Հաց չունք, չենք աշխատիր», «մի՛ թողուք որ մեր երախաները անօթի մեռնին»:

Արհեստակցական Միութիւնները գործադուլ պատուիրած էին մէկ օրուան համար այնպէս որ երթեւեկը դադրած էր եւ գործարանները փակուած էին: Առտուն կանուխ բանուորներու, տանտիրուհիներու եւ մանուկներու թափօրներ կը շրջէին փողոցներուն մէջ եւ ժամը 11ին ցոյցը երթալով կը ծաւալէր: Տրամադրութիւնները շատ կծու էին: Համազգեստ հագած Անգլիացիները դառն մեղադրանքներ կը լսէին:

Ցոյցէն վերջը բանուորները պատուիրակութիւն մը ղրկեցին բրիտանական հրամանատարին, կարգ մը պահանջներ դնելով, եւ մասնաւորապէս բաւարար սնունդ պահանջելով:

★ Մոսկուայէն հասած վերջին լուրերու համաձայն, Զորսերու Խորհուրդը կատարեալ անելի մը մատնուած է, նոյնինքն Պէվինի բառով: Համաձայնութիւն չէ գոյացած որեւէ հիմնական հարցի մասին: Ուրբաթ օր երկու ժամ ամուլ վիճաբանութիւն մը տեղի ունեցաւ Աւստրիոյ գերմանական ստացուածքներու մասին:

ՔԱՆԻ ՄԸ ՏՈՂՈՎ

2.500.000 ՍԼԱՒՆԵՐ ՍՈՎԻ ՊԻՏԻ ՄԱՏՆՈՒԻՆ 60 օրէն, եթէ օգնութիւն չհասնի: Այս ազդարարութիւնը ուղղեց Լոնտոնի եուկոսլաւ դեսպանը, Անգլիոյ բարոյական աջակցութիւնը խնդրելով, որպէսզի առ նուազն 200.000 թոն ցորեն ճարուի միջազգային կազմակերպութեանց միջոցաւ: Այս առթիւ դեսպանը հաստատեց թէ 30.000 թոն ցորեն ղրկած են Ռումանիա եւ Ալպանիա, անօթութենէ փրկելու համար հարեւանները:

ՄԱՀՈՒԱՆ ԴԱՏԱՊԱՐՏՈՒԵՑԱՒ ծովակալ ժան Լապորտ, 68 տարեկան, իբրեւ պատասխանատու Թուլոնի նաւարաժնին խորտակման, (1942 Նոյեմբեր): Մահապարտը կը կորսնցնէ նաեւ իր ազգային իրաւունքները եւ գոյքերը: Դատավարութեան ընթացքին գնդապետ Ֆուրքօ վկայեց թէ 1941 Օգոստոս 25ին Ֆրանսա եկած էր զօր. տը Կոլի հրամանով եւ մասնաւոր տեսակցութիւն մը ունեցած ծովակալին հետ: Առաջարկած էր վերադինել նաւարաժինը եւ Դաշնակիցներուն միանալ, սակայն ծովակալը մտիկ չէր ըրած: Երկու օր վերջը գնդապետը կը ձերբակալուէր Վիշիի ոստիկանութեան կողմէ:— Ընդհ. դատախազը թէեւ շատ խիստ էր, բայց մահապատիժ չպահանջեց, յիշելով-ամբաստանեալին փառաւոր անցեալը մինչեւ 1940:

ԵՐՈՒՍԱՂԷՄԷՆ կը հեռագրեն թէ հինգ հրէայ ահաբեկիչներ արաբական տարազ հագնելով փորձեցին քանդել Հայֆայի նաւթուղին: Երկրորդ ձեռնարկն է այս, 15 օրուան մէջ: Սպառազէն ահաբեկիչները խզելով պաշտպանութեան գիծը, ռումբեր տեղաւորեցին: Մեծ հրդեհ մը ծագեցաւ եւ ահագին քանակութեամբ քարիւղ վառեցաւ:

ԴԱՒԱՃԱՆ Ռընէ Հարտիի սիրուհին, Լիտի Պասթիէն, որ Զուիցերիա ապաստանած էր, սահմանէն դուրս հանուեցաւ իբրեւ անբաղձալի, անձնատուր ըլլալով Ֆրանսական ոստիկանութեան:

ԱԹԷՆՔԷՆ կը հեռագրեն թէ երկու օրէ ի վեր կատաղի ճակատամարտ մը տեղի կ'ունենայ Պառնաս լերան արեւմտեան կողմը, 1600 ըմբոստներու եւ կառավարական զօրքին միջեւ որ սպառազինուած է թնդանօթներով եւ օդանաւերով: Քառասուն ըմբոստներ անձնատուր եղած են ճակատամարտէն առաջ:

ՄԻՍԻ ՄԱՍԻՆ համաձայնութիւն մը գոյացաւ կառավարութեան միջամտութեամբ: Խանութները բաց պիտի ըլլան շաբաթը երեք օր, փոխն ի փոխ: Ապրիլ 15էն սկսեալ երկու տեսակ միս պիտի ծախուի,— խորովելիք (ռոթի) քիլօն 224 Ֆր., խաշելիք՝ 110 Ֆրանք: Մայիս 1էն սկսեալ արժէք ցուցնող կտրօններ պիտի բաժնուին (tickets-valeur).

ՆՈՎԱՆՈՎԻՉԻ գործին առթիւ կախակայուեցան երկու ոստիկանական քննիչներ, Պաթիւ եւ Պէրնարտի:— Կ'ըսուի թէ փախստականը Անվէրս կը գտնուի:

25.000 ՔՐԻՍՏՈՆԵԱՆԵՐ (Հայեր ե Ասորիներ) կը հալածուին եւ կը թալանուին իրանեան Քիւրտիստանի մէջ եւ կ'ուզեն հեռանալ, ինչպէս կը գրէ «Ֆիկարօ», մասնաւոր յօդուածաշարքով մը:

ԾՈՄԱՊԱՀՈՒԹԵԱՆ ՕՐ

ՄԱՐՍԻԼԻՈՅ Հայ Կապոյտ Խաչի Եօթը քոյր մասնաճիւղերս, միասնաբար «Ծոմապահութեան օր» կը յայտարարենք «Աւագ հինգշաբթի, Ռօնալուսայի օրը», ու կը խնդրենք հասարակութենէն, որ Զատկի այս սուրբ օրերու առթիւ, չմոռնան իրենց կարօտեալ աղքատները եւ մանաւանդ զրկուած թոքախտաւորները, որոնց հայեացքները սեւեռած են դէպի Կապոյտ Խաչ: Ուստի յանուն այդ դժբախտներուն, Կապոյտ Խաչուհին պիտի դիմէ ամէն հայ ընտանիքի, յուսալով որ, ան՝ իր կարողութեան չափով պիտի չզլանայ իր օգնութիւնը:

Ցերեկոյթ պարահանդէս

Կազմակերպուած Ալֆորվիլի «Գուսան» երգչախումբի կողմէ, հովանաւորութեամբ Հայ Բազմիկներու Միութեան, կիրակի, 30 մարտ կէսօրէ վերջ ժամը 16.30էն մինչեւ կէս գիշեր, Salle des Sportsի մեծ սրահը, 158 rue Jean Jaurès, Maison Alfort: Գեղարուեստական ճոխ բաժին, երգչախումբի անդամներու կողմէ եւ առատ պիւֆէ դիւրամատչելի գիներով: Եւրոպական պարեր, կը նուագէ GARO SARIANի նուագախումբը, մուտք 75 Ֆրանք: Charenton Ecoleէն առնել 181 թիւ հանրակառքը եւ իջնել Terminus: Ցերեկոյթին ամբողջ հասոյթը պիտի յատկացուի երգչախումբին մօտ ատենէն կազմակերպելիք առաջին համերգին:

ՓԱՐԻԶԱՀԱՅ ԱԶԳ. ԹԱՏԵՐԱԽՈՒՄԲԸ

Այսօր, կիրակի, ժամը 20.30ին Եէնայի թատրոնին մէջ կը ներկայացնէ Ա. Շահխաթունիի թատերախաղը, «ՀԱՅՐԵՆԻՔԸ ՂՕՂԱՆՋՈՒՄ Է», մասնակցութեամբ հեղինակին: Միջանկեալ՝ պար եւ շարժանկար: Գիները սովորական: (10 Ave. de Iena, métro Iena):

ՄԱՐՍԷՅԼ, Théâtre de la rue d'Alger

Կիրակի, 13 Ապրիլ, կէսօրէ վերջ ժամը 4ին

Մեծ նուագահանդէս, հայ սէնֆօնիք երաժշտութեան, ղեկավարութեամբ ԱՐԱ ՊԱՐԹԵՒԵԱՆԻ:

Կը մասնակցին՝ Mme. Binder-Sorts (ջութակ), soliste des concerts classiques, Օր. Անժէլ Վարժապետեան (երգ), 1er grand prix de la ville de Marseille եւ Մարսէյլի Ռատիօ կայանի մեծ նուագախումբը եւ «ԱՐՄԵՆԻԱ» երկսեռ երգչախումբը (120 հոգի): Կը նուագուին Սպենդիարեանի, Տիգրանեանի, Տէր - Ղեւոնդեանի եւ Պարթեւեանի գործերը, նաեւ «Անուշ» օփերայի վերջին վարագոյրը: Տոմսերը կանուխէն ապահովել, դիմելով երգչախումբի անդամներուն:

ԱԲՐԱՀԱՄԵԱՆ Արմենակ (Զալիբեկի), կը փնտռէ իր մօրեղբայրը՝ Սուքիասեան Ջիվան Գեւոյ, ծնած 1918ին: Իմացնել Abrahamian A., 39 rue Kléber, Le-Teil, (Ardèche):

Ս. ԷԹԻԷՆԻ Ֆր. Կապոյտ Խաչի մասնաճիւղը շնորհակալութեամբ ստացած է Տէր եւ Տիկին Եբեւաննեաններէ 1000 Ֆրանք, իրենց անդրանիկ զաւկին ծննդեան առթիւ:

ԸՆԿԵՐՈՒՀԻ ԱՐՇԱԼՈՅՍ ԾԵՐՈՒԿԵԱՆ եւ Պ. ՎԱՐՈՒԺԱՆ ԱՆՏՈՆԵԱՆ

Նշանուած

Մարսէյլ, Սէնթ Մարկրիթ, 23 Մարտ 1947

Այս առթիւ նուէրներ ըրին, Այրի Տիկին Անտոնեան 500 Ֆրանք, Սէն Ժէրոմի դպրոցին, Պ. Վարուժան Անտոնեան 500 Ֆր. Սէնթ Մարկրիթի Կապոյտ Խաչին, եւ 1000 Ֆր. Հ. Մ. Ը. Մ.ի Մարսէյլի մասնաճիւղին, Տէր եւ Տիկին Կիրակոս Վարդանեան 500 Ֆրանք Սէն Ժէրոմի դպրոցին, Պետրոսեան եղբարք 500 Ֆրանք Սէն Ժէրոմի դըպրոցին, 500 Ֆրանք ալ Սէնթ Մարկրիթի Կապոյտ Խաչին, Տէր եւ Տիկին Պարոյր Շալճեան 500 Ֆր. Սէնթ Մարկրիտի Կապոյտ Խաչին, Տէր եւ Տիկին Ոսկիան Ծերուկեան 500 Ֆր. Սէնթ Մարկրիթի Կապոյտ Խաչին:

Կապոյտ Խաչի Սէնթ Մարկրիթի մասնաճիւղը իր խորին շնորհակալութիւնները կը յայտնէ նուիրատուներուն:

ՅՈՒՇԱՏԵՏՐ

Հ. Յ. Դ. ՐԱՖՖԻ խումբին ժողովը՝ այս չորեքշաբթի ժամը 8.30ին, սովորական հաւաքատեղին:

Ի ՏԵՂԵԿՈՒԹԻՒՆ.— Ռազմիկի գիշերը Մարսէյլի մէջ, Ապրիլ 12ին, ժամը 8էն մինչեւ լոյս: Կը խնդրուի նկատի ունենալ:

Le Gérant: L. KRIKORIAN

Imprimerie DER-AGOPIAN, 17 Rue Damesme - 13e

Travail executé par des ouvriers syndiqués